COLECȚIA
PĂRINȚI ȘI SCRIITORI BISERICEȘTI
INIȚIATĂ ÎN ANUL 1977 DE PATRIARHUL
IUSTIN († 1986)
ȘI RELUATĂ, ÎN SERIE NOUĂ, ÎN ANUL 2007
CU BINECUVÂNTAREA PREAFERICITULUI PĂRINTE
DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

PĂRINŢI ŞI SCRIITORI BISERICEŞTI

SERIE NOUĂ

14

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Predici la sărbători împărătești și Cuvântări de laudă la sfinți

- ediția a II-a, revizuită și adăugită -

CARTE PUBLICATĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREAFERICITULUI PĂRINTE
DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere din limba greacă veche de Pr. prof. Dumitru FECIORU
Introducere de Ierom. Policarp PÎRVULOIU

BASILICA
BUCUREȘTI - 2015

Ediție îngrijită de către *Departamentul „Carte patristică"* al Editurilor Patriarhiei Române

Redactor coordonator: Ierom. dr. Policarp Pîrvuloiu
Redactori: Mircea - Adrian Băiculescu, Florin Filimon, Maria Rizeanu
Tehnoredactare: Laura - Raluca Cristea
Viziune grafică: Maria Coman

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IOAN GURĂ DE AUR, sfânt

Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți / Sfântul Ioan Gură de Aur ; trad. din lb. greacă veche de pr. prof. Dumitru Fecioru ; introd. de ierom. Policarp Pîrvuloiu. - Ed. a 2-a, rev. - București : Basilica, 2015

ISBN 978-606-29-0075-5

I. Fecioru, Dumitru (trad.)
II. Pîrvuloiu, Policarp (pref.)

252

ISBN 978-606-29-0075-5

NOTĂ EDITORIALĂ

„După cum pământul când e bun și gras, dar nu-i lucrat, odrăslește mulți spini, tot așa și firea noastră era bună din pricina Celui care a adus-o la viață și în stare să dea rod de virtute, dar a odrăslit păcatul întocmai ca pe niște spini și alte buruieni netrebnice fiindcă nu primise plugul dreptei credințe, nici sământa cunoștinței de Dumnezeu. Și, după cum adeseori nu se vede fața pământului din pricina mulțimii spinilor și a buruienilor, tot așa și noblețea și curăția firii noastre nu s-au arătat până n-a venit Plugarul firii omenești, până ce n-a pogorât focul Duhului, până ce n-a curățit-o și până ce n-a făcut-o în stare să primească sământa cea cerească." (*Omilia a II-a la Rusalii*). Iar sământa cerească este cuvântul cel viu al Evangheliei, care este puterea, harul și lumina lui Dumnezeu spre mântuirea celor care cred. Cuvântul cel mântuitor, kerygma apostolică, propovăduirea creștină – toate se înfăptuiesc prin intermediul predicii, al omiliei, al cuvântării în general.

De aceea, retipărirea acestei antologii de predici, revizuite și adnotate, ale celui mai faimos orator creștin, Sfântul Ioan Gură de Aur, este mai mult decât binevenită, nu doar cu prilejul anului său omagial, ci și ca ajutor prețios pentru cuvântătorul creștin de astăzi, de regulă clericul, dar și profesorul de religie ori laicul în general.

Același Sfânt Părinte afirmase în *Despre preoție* că instrumentul fundamental folosit de preot în lucrarea sa mântuitoare este cuvântul: în sfintele slujbe ale Bisericii, la scaunul spovedaniei, în sfaturile pe care preotul le dă credincioșilor în mod direct, dar mai ales în predică. Învățătura creștină, dreapta credință ortodoxă mântuitoare, Evanghelia, morala și viața duhovnicească au ca mijloc de transmitere predica, omilia, cateheza. Prin urmare, preotul va trebui să fie un om înzestrat cu o largă cultură teologică și generală și un iscusit orator, capabil să schimbe viața credincioșilor prin cuvintele sale.

Cuvântul preotului este pătruns de harul dumnezeiesc mântuitor și iluminator, însă de preot ține ca acest cuvânt să fie plin de înțelepciunea Scripturilor, a Părinților și a învățătorilor Bisericii.

Tot de responsabilitatea preotului ține și forma cuvântării, care nu poate fi separată de conținut, cum se crede îndeobște, fiindcă discursul este un tot unitar și omogen. Cultura serioasă a preotului, atât generală, cât și teologică, este absolut necesară în vederea transmiterii eficiente a mesajului mântuitor. Și aici Sfântul Ioan constituie un model desăvârșit. Succesul considerabil al discursurilor sale s-a datorat, în mare parte, formei literare remarcabile care transmitea conținuturi spirituale profunde.

Pe lângă aceste aspecte formale, totuși „ingredientul" secret al omiliei reușite este tocmai fundamentarea cuvântului omenesc în Cuvântul divin, a logosului în Logosul divin. Termenul grecesc *logos* are sensul de „cuvântare, cuvânt viu, discurs, rațiune, cugetare", și de aceea cuvântul viu și lucrător care pătrunde până la despărțitura dintre carne și duh este tocmai cuvântul omenesc ce se smerește și se golește pe sine, lăsând să curgă în el Cuvântul dumnezeiesc, Logosul Care l-a creat pe om după chipul Său și este singurul capabil să refacă frumusețea acestui chip alterat prin păcat.

Predicatorul creștin, teologul, nu este o persoană care vorbește despre Dumnezeu (*Theos + lego*), ci o persoană prin care vorbește Însuși Dumnezeu. Viața și cuvântările Sfântului Ioan ne dovedesc cu prisosință aceasta. Efectul predicilor înflăcărate ale Sfântului Ioan a fost și este mântuirea celor care le-au ascultat și le citesc și astăzi. Asprimea și intransigența lor îl pot deconcerta, uneori, pe contemporanul blazat de umanismele atee și ideologice ale veacului. Însă sincera și lipsita de menajamente mustrare are menirea de a ne trezi din amorțeala și comoditatea generate de societatea modernă: „Să ne întristeze aici cuvintele predicii, ca să nu ne înfricoșeze dincolo faptele. Să ne muște aici predica, pentru ca să nu ne roadă dincolo viermele cel veninos. Să ne ardă aici mustrarea, ca să nu ne ardă dincolo gheena focului" (*E primejdios lucru și pentru predicator și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III).

Pe lângă valorile literară, istorică, documentară și estetică ale predicilor oratorului antiohian, cuvântările publicate în volumul de față, rostite cu prilejul unor mari sărbători creștine ori în cinstea marilor sfinți ai Bisericii, au ca scop principal pocăința și curățirea de păcate. Totul în Biserică se săvârșește prin cuvânt. Orice Taină, orice lucrare sfântă și chiar iertarea păcatelor se dă, de către cel

care a primit puterea de a lega și dezlega, prin cuvânt, dar numai în Biserică și prin lucrările ei sfințitoare.

Fericitul Augustin, preluând ideea lui Tertulian, numea Biserica „arcă a lui Noe", în care se află animale curate și necurate. Însă cele necurate, observă Sfântul Ioan Gură de Aur, se curățesc prin lucrarea eclezială și, mai ales, prin intermediul cuvântărilor sfinte, se curățesc și se sfințesc: „Biserica este mama copiilor ei, îi primește pe aceștia; dar își deschide și celor străini sânul. Adunare obștească era corabia lui Noe. Biserica însă e mai bună decât ea. Corabia lui Noe le-a primit în ea pe cele lipsite de rațiune și le-a păstrat lipsite de rațiune; Biserica însă le primește în ea pe cele lipsite de rațiune și le schimbă. Iată ce vreau să spun: dacă intră aici vulpe eretică, o fac oaie, dacă intră lup, îl fac miel, atât cât îmi stă în putere. Dacă nu vrea, nu-i din pricina mea, ci din pricina învârtoșării lui. Și Hristos a avut doisprezece ucenici, și unul a ajuns vânzător, dar nu din pricina lui Hristos, ci din pricina voinței lui stricate. Și Elisei a avut un ucenic iubitor de argint; dar nu din pricina slăbiciunii dascălului, ci din pricina trândăviei ucenicului. Eu arunc semințele. Dacă pământul care primește e gras, dă și rod; dar, dacă e piatră neroditoare, eu n-am nicio vină. Fie că mă asculți, fie că nu mă asculți, eu nu voi conteni să-ți cânt cântarea duhovnicească și să-ți oblojesc cu învățătura rănile, ca să nu aud în ziua aceea: «Slugă vicleană, trebuia să dai argintul meu zarafilor!»" (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca, și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, III).

Editura *Basilica*

[illegible]

INTRODUCERE

Oratorul creștin și epoca sa

Antiohia sfârșitului de veac al IV-lea, în care a trăit și și-a desfășurat prodigioasa activitate omiletică Sfântul Ioan Gură de Aur, era un oraș cosmopolit specific Antichității târzii. Creștinismul, deja religie majoritară în Imperiul Roman, devenise din 380, în forma sa niceo-constantinopolitană, confesiunea religioasă oficială a statului.

Marea metropolă a Orientului Apropiat, fondată de Seleucos I Nicanor în onoarea tatălui său Antiohos în 300 î.Hr., unde cei care-L urmau pe Hristos au primit pentru prima oară numele de creștini[1], era în această perioadă un prosper centru cultural și comercial[2], al treilea ca importanță după Roma și Alexandria. Diferențele între clasele sociale erau însemnate, mai ales cele între bogați și săraci (aceștia din urmă destul de turbulenți și predispuși la revolte[3]), fapt reflectat în omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur[4].

Relația dintre cel bogat și sărac se transformă dramatic în cadrul Bisericii, aici fiind în vigoare alte reguli și ierarhii: „Când vezi că în biserică stă săracul alături de bogat, omul de rând alături de dregător, cel sărman alături de cel de neam bun, când vezi că cel care afară tremură în fața omului cu putere, iar înăuntru, în

---

[1] „Și, aflându-l, l-a adus la Antiohia. Și au stat acolo un an întreg, adunându-se în biserică și învățând mult popor. Și în Antiohia, întâia oară, ucenicii s-au numit «creștini»" (*Faptele* 11, 26). Este incertă paternitatea acestei denumiri (autoritățile romane, mediile iudaice?). Termenul are conotații politice (cei din partida lui Hristos) și ușor peiorative.

[2] Populația orașului era de aproximativ 500.000-800.000 de locuitori. Limba oficială și cultura erau preponderent grecești, însă în rândul maselor populare cultura și limba siriacă erau mai răspândite. Orașul era renumit pentru edificiile sale somptuoase, teatre, hipodromuri, școli de retorică, biblioteci și biserici. Din aceste motive, Antiohia a fost numită, metaforic, „Parisul veacului al IV-lea", pentru splendoarea arhitecturală, și „Viena veacului al IV-lea", pentru cultura sa. Vezi Glanville DOWNEY, *A History of Antioch in Syria from Seleucos to the Arab Conquest*, Princeton, 1961.

[3] A se vedea incidentul relatat în *Omiliile despre statui*.

[4] Potrivit Sfântului Ioan, Antiohia ar fi fost constituită din 10% bogați, 10% săraci, iar restul de 80%, din clase medii.

biserică, stă fără teamă lângă el, gândește-te la înțelesul cuvintelor: «Atunci vor paște împreună lupul cu mieii»! Așadar, Scriptura îl numește pe bogat «lup», iar pe sărac «miel». – Dar de unde se vede că va trăi lupul cu mielul așa cum va trăi bogatul cu săracul? – Uită-te bine la ce-ți spun! De multe ori stă bogatul alături de sărac în biserică. Vine timpul împărtășirii cu Sfintele Taine. Bogatul este îndepărtat ca nevrednic și rămâne săracul înăuntrul corturilor celor cerești, și nu se supără bogatul. Se știe pe sine că nu se poate apropia de dumnezeieștile Taine. O har dumnezeiesc! Din pricina ta, har dumnezeiesc, în biserică nu-i nicio deosebire între bogat și sărac! Sunt egali. Dar mai mult încă! Când stau împreună, de multe ori săracul îl întrece pe bogat în credință. Bogăția n-a folosit la nimic celui care o are dacă nu are credință; și nici sărăcia nu l-a păgubit pe săracul care stă cu credință lângă Sfântul Jertfelnic"[5].

Marea metropolă de pe Orontes a avut și o importanță politică și strategică demnă de luat în seamă. În cursul secolului al IV-lea, din cauza instabilității de la granița răsăriteană a imperiului și a conflictului cu Imperiul Persan, împărați precum Constantius al II-lea, Iulian, Iovian și Valens vor transforma Antiohia în capitala *de facto* a imperiului. În Antiohia își aveau reședința demnitari ca *magister militum per Orientem*, *comes Orientis* și *consularis Syriae*, iar din 380 orașul devine reședința permanentă a împăraților din Orient. În ceea ce privește statutul ecleziastic al Patriarhiei de Antiohia, acesta era comparabil cu al Alexandriei și Romei.

Precum am văzut, originea creștinismului antiohian este apostolică. Figura Sfântului Ignatie de Antiohia este reprezentativă pentru veacul al II-lea. În veacul al III-lea, Antiohia se remarcă prin sinoadele din 261-272, care îl excomunică pe episcopul metropolei, Paul din Samosata, acuzat de adopțianism[6]. În vremea persecuțiilor anticreștine, Biserica antiohiană va da numeroși martiri, în onoarea cărora Sfântul Ioan va rosti câteva omilii de o mare frumusețe. De Antiohia se leagă polemica anticreștină a lui Iulian Apostatul (361-363), precum și diverse alte incidente[7] din vremea acestui subtil persecutor al Bisericii creștine.

[5] *Cuvântare la Învierea Domnului*, III.

[6] Pentru Paul din Samosata, Logosul divin nu avea o substanță proprie înainte de întrupare. Întruparea a fost o simplă uniune dintre omul Iisus și Logosul divin personalizat. Avem aici forme incipiente de arianism și nestorianism.

[7] De pildă, incidentul cu strămutarea moaștelor Sfântului Vavila, despre care Sfântul Ioan va aminti în câteva omilii.

Tot în Antiohia se afla o importantă comunitate iudaică; relațiile dintre iudei și creștini fiind foarte bune, adeseori apărea pericolul sincretismului, creștinii participând la diverse ceremonii rituale iudaice. Astfel se explică pretinsul antisemitism al Sfântului Ioan Gură de Aur, care este, dincolo de exagerările și limbajul hiperbolic specific retoricii vremii, o simplă preocupare pastorală de a delimita cu claritate limitele dintre religii într-un oraș cosmopolit.

Sfârșitul secolului al IV-lea găsește comunitatea creștină din Antiohia în plină schismă meletiană, divizată în trei comunități: ariană, niceeană de strictă observanță și omeusieni (comunitatea ortodoxă condusă de părintele duhovnicesc al Sfântului Ioan Gură de Aur, venerabilul Meletie al Antiohiei). Acesta din urmă era episcopul canonic și legitim al Antiohiei, susținut, între alții, și de Sfântul Vasile cel Mare.

Viața creștină a epocii era una foarte intensă și înfloritoare. Bisericile și sanctuarele dedicate sfinților se înmulțesc, cultul moaștelor cunoaște o mare dezvoltare, fapt atestat adeseori de Sfântul Ioan: „Zidirea a împărțit pe atlet: cerul a luat o parte și pământul o parte. Ar fi fost cu putință să fie mutat și el ca Enoh sau să fie răpit ca Ilie, pe care i-a râvnit, dar Dumnezeu, iubitor de oameni fiind, Care ne dă mii și mii de prilejuri de mântuire, ne-a deschis nouă, printre altele, și această cale îndestulătoare ca să ne cheme la virtute, lăsându-ne nouă rămășițele sfinților. Căci, după puterea cuvântului predicii, mormintele sfinților stau în al doilea rând, pentru a trezi la o râvnă asemănătoare sufletele celor care privesc mormintele sfinților. Într-adevăr, de stai lângă racla unui sfânt, îți dai seama bine cum lucrează îndată puterea sfântului. Vederea raclei îți izbește sufletul, ți-l zguduie, ți-l trezește și te face să simți că cel care se află în raclă stă lângă tine, te vede și se roagă împreună cu tine”[8].

În acest mediu și-a desfășurat Sfântul Ioan Gură de Aur remarcabila sa activitate de predicator și păstor de suflete. Nu trebuie să omitem faptul că Sfântul Ioan a fost nu doar un preot creștin faimos, ci și un orator grec. În tratatul său *Despre preoție*, oratorul și preotul Ioan atenționează că principala activitate a preotului este predicarea cuvântului dumnezeiesc[9]. Bineînțeles, lucrarea harismatic-liturgică

---

[8] *Cuvântare la fericitul Vavila și împotriva lui Iulian și către elini*, IX.

[9] „Nu știi oare că Trupul lui Hristos este atacat de mai multe boli și de mai multe suferințe decât trupul nostru, că se îmbolnăvește mai ușor și se însănătoșește mai cu anevoie? Pentru cei care vindecă trupurile oamenilor, pentru doctori, s-au născocit fel de fel de

este fundamentală, dar fără propovăduirea dreptei credinței și a dreptei viețuiri, slujirea cultică rămâne un simplu ritual sec: „Iar când primim Jertfa cea fără de prihană și sfântă, să o sărutăm cu ochii, să o îmbrățișăm, să ne încălzim sufletul nostru, ca să nu venim la biserică spre judecată sau spre osândă, ci spre înțelepțirea sufletului, spre dragoste, spre virtute, spre împăcarea cu Dumnezeu, spre pace trainică, spre pricina a nenumărate bunătăți, ca să ne sfințim și pe noi înșine și să-l zidim și pe aproapele. Acestea vi le spun mereu și nu voi înceta să vi le spun. Căci ce folos avem să alergăm în zadar și degeaba la biserică, dar nu învățăm nimic din cele de folos? Și ce câștig, dacă totdeauna v-aș vorbi ca să vă fac plăcere? Scurt este timpul de pe pământ, iubiților! Să ne trezim, să priveghem, să punem rânduială în noi înșine, să arătăm toată râvna cea adevărată față de toți, să fim evlavioși în toate. De trebuie să ascultăm dumnezeiești cuvinte, de trebuie să ne rugăm, de trebuie să ne apropiem de Sfânta Împărtășanie, de trebuie să facem orice altceva, să le facem cu frică și

---

medicamente, fel de fel de instrumente medicale și de mâncăruri potrivite pentru bolnavi; a fost de ajuns, de multe ori, numai schimbarea aerului pentru vindecarea unui bolnav; alteori, un somn binefăcător, venit la timp peste bolnav, scapă pe doctori de orice osteneală. Dar pentru cei care vindecă Trupul lui Hristos, pentru preoți, nu s-a născocit nimic asemănător. În afară de pilda prin faptă, preoții n-au decât un singur mijloc, o singură cale de vindecare: învățătura prin cuvânt, predica. Aceasta e instrumentul, aceasta e hrana, aceasta e cel mai bun aer; aceasta ține loc de medicament, aceasta ține loc de cauterizare, ține loc de bisturiu. Dacă preotul trebuie să ardă sau să taie, trebuie neapărat să se folosească de predică. Dacă predica nu-i în stare să facă asta, zadarnice sunt toate celelalte. Prin predică ridicăm sufletul deznădăjduit; prin predică smerim sufletul îngâmfat; prin predică tăiem ce-i de prisos; prin predică împlinim cele de lipsă; prin predică le lucrăm pe toate celelalte câte ne ajută la însănătoșirea sufletului. Viața îmbunătățită a unuia poate să-l îndemne pe un altul la o viață îmbunătățită asemănătoare; dar, când sufletul se îmbolnăvește de învățăturile cele rele, atunci e mare trebuință de predică, nu numai pentru întărirea credincioșilor, dar și pentru lupta cu dușmanii din afară. Dacă ai avea sabia duhului și pavăza credinței, încât să poți face minuni și prin minuni să închizi gurile celor nerușinați, ei bine, atunci n-ai avea nevoie de ajutorul predicii. Dar, mai bine spus, nici atunci nu e fără de folos predica, ci e chiar de neapărată trebuință. Și fericitul Pavel a întrebuințat-o, deși îi uimea pretutindeni pe toți prin minunile sale. Și altul, din aceeași ceată cu el, ne îndeamnă să ne îngrijim de această putere, spunând: «Fiți gata de răspuns oricui vă cere vouă cuvânt despre nădejdea voastră». Iar atunci, în Ierusalim, toți Apostolii, în deplină înțelegere, n-au încredințat lui Ștefan și celorlalți diaconi purtarea de grijă a văduvelor pentru altă pricină decât pentru aceea ca ei să se îndeletnicească cu slujba cuvântului. Dacă am avea puterea să facem minuni, nici n-am mai avea nevoie de predică; dar, pentru că n-a mai rămas în noi nici urmă din puterea facerii de minuni și pentru că din toate părțile ne atacă mulți și nenumărați dușmani, este neapărată nevoie să ne întărim cu puterea cuvântului, cu puterea de a predica, pentru ca să nu fim loviți de săgețile dușmanilor, ci să-i lovim noi pe ei. De aceea trebuie să ne dăm toată silința să facem să locuiască din belșug în noi cuvântul lui Hristos." (*Despre preoție*, IV, 3).

cutremur, ca nu cumva prin trândăvirea noastră să atragem blestem asupră-ne. Căci spune Scriptura: «Blestemat este tot cel care face lucrul Domnului cu lenevie»”[10].

De aceea pregătirea foarte serioasă[11] a omiliei sau a predicii trebuie să constituie o preocupare de prim ordin pentru preot, deoarece predica este principalul mijloc de propovăduire a învățăturii evanghelice, a tradiției creștine, a doctrinei mântuitoare, precum și un instrument foarte eficient de îndreptare a moravurilor.

Un predicator slab și incult, nepregătit[12] pentru predică, eșuează în a-și împlini misiunea preoțească și pierde sufletele încredințate

---

[10] *Cuvântare la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte de către unii care au venit din Apus și au vestit-o*, VII.

[11] „Pe lângă cele spuse până acum, mai am de vorbit despre un alt lucru, pricina a mii și mii de primejdii. Dar, mai bine spus, n-aș putea numi acest lucru pricină, ci pe cei care nu știu să se folosească bine de el, că în sine lucrul acesta este pricinuitor de mântuire și de multe bunătăți când este întrebuințat de bărbați sârguincioși și buni. Dar care este acest lucru? Este osteneala cea multă pe care trebuie să ne-o dăm pentru alcătuirea predicilor pe care avem să le rostim înaintea poporului.” (*Despre preoție*, V, 1).

[12] „Preotul nu-i scutit de muncă sârguincioasă și continuă nici când are un deosebit talent oratoric – și sunt puțini de aceștia! –, pentru că nu te naști cu talent oratoric, ci îl dobândești prin studiu. De-ai ajunge în vârful lui, chiar atunci te părăsește dacă nu-ți cultivi talentul oratoric prin necontenit studiu și prin neîntrerupt exercițiu. Prin urmare, predicatorii mari trebuie să muncească mai mult decât predicatorii slabi. Dacă nu muncesc, pagubă îi așteaptă și pe unii și pe alții; dar nu aceeași pagubă; ci paguba suferită de predicatorii mari este tot atât de mare pe cât de mare este și deosebirea dintre talentul oratoric al unora și al altora. Pe predicatorii slabi nimeni nu-i ține de rău dacă vorbesc prost; însă pe predicatorii mari toți îi critică dacă nu se întrec necontenit pe ei înșiși. Mai mult încă, predicatorii slabi sunt lăudați mult chiar pentru predicile bunicele; predicatorii mari, dimpotrivă, nu numai că nu sunt lăudați, ba și mult criticați dacă predicile lor nu sunt excepționale și surprinzătoare. Căci ascultătorii judecă predica nu după cuvintele predicii, ci după faima predicatorului. Prin urmare, când un predicator mare îi întrece pe toți ceilalți predicatori în cuvânt, atunci mai cu seamă trebuie să muncească pentru pregătirea predicilor mai mult decât toți. Lui nu-i este îngăduit să țină o predică proastă, lucru care poate să i se întâmple în chip obișnuit oricărui om; dimpotrivă, dacă predica sa nu-i la înălțimea renumelui său, pleacă din fața ascultătorilor încărcat de nenumăratele batjocuri și critici. Nimeni nu se gândește că poate i-a fost întunecată limpezimea minții de tristețe, de neliniște, de grijă, iar adeseori chiar de mânie, și că din pricina aceasta gândurile sale n-au mai putut fi rostite așa cum i s-au născut în minte. Nimeni nu se gândește că, în definitiv, este și el om și nu poate fi totdeauna la fel, nici nu poate fi excepțional în orice predică, că este firesc să greșească uneori și să facă predici mai prejos de talentul său oratoric. Dar, după cum am spus, ascultătorii lui nu vor să se gândească la asta, ci îl critică, judecându-l ca și cum ar fi înger. De altfel, omul trece de obicei cu vederea faptele bune ale aproapelui său, chiar când sunt multe și mari; dar, dacă face vreo greșeală, oricât de mică ar fi și oricât de veche, o vede îndată, o critică cu ușurință și și-o aduce aminte totdeauna. Iar o greșeală de aceasta, mică și neînsemnată, a micșorat de multe ori slava marilor predicatori.” (*Despre preoție*, V, 5).

spre păstorire: „Dacă un predicator, suit pe amvon, rostește cuvinte care pot zgudui și trezi sufletele celor care duc o viață stricată, însă în timpul predicii se poticnește, se întrerupe și, din pricina sărăciei cuvintelor sale, este silit să roșească, ei bine, un astfel de predicator pierde îndată tot câștigul spuselor sale. Ascultătorii săi, ale căror păcate au fost biciuite, suferă de pe urma cuvintelor lui; și, pentru că nu pot să se răzbune altfel, îl batjocoresc, spunându-i că-i un neînvățat și un prost, crezând că așa își acoperă ocara. De aceea, predicatorul, ca un vizitiu preabun, trebuie să țină bine în mâinile sale aceste două însușiri, ca să le poată întrebuința pe amândouă, după nevoie. Când nu i se poate găsi niciun cusur, atunci îi poate mustra și mângâia pe toți credincioșii săi cu câtă autoritate voiește; înainte de asta însă nu-i este ușor s-o facă. Dar măreția sufletească a conducătorului turmei nu trebuie să se arate numai în disprețuirea laudelor și a aplauzelor, ci trebuie să se întindă și mai departe, ca să nu-i fie nedesăvârșit câștigul"[13].

De aceea, predica desăvârșită este cea care păstrează un just echilibru între estetic și etic, între stil și teologie, nepierzându-se din vedere scopul soteriologic și exhortativ al predicii: „Dacă un predicator disprețuiește laudele, dar nu face ca predica sa să fie plăcută și dreasă cu sare[14], credincioșii îi întorc spatele și nu are niciun folos de pe urma acestei măreții sufletești; iar dacă vorbește plăcut și cu gust, dar este subjugat de slava dată de aplauze, ajunge tot acolo: vorbește și spre paguba lui sufletească, și spre paguba sufletească a ascultătorilor săi, pentru că, de dragul laudelor și al aplauzelor, își dă silința să vorbească mai mult spre plăcerea ascultătorilor decât spre folosul lor. Și, după cum predicatorul care nu umblă după laude și aplauze, dar nu știe nici să vorbească, nu se pleacă într-adevăr plăcerilor credincioșilor, dar nici nu le poate fi de mare folos, tocmai pentru că nu știe să vorbească, tot așa și predicatorul care este atras de dorul aplauzelor și al laudelor și știe să vorbească îi poate face într-adevăr pe credincioși mai buni, dar el, în loc să-și aleagă subiecte de zidire sufletească, alege mai mult subiecte care pot încânta pe credincioși, pentru că prin acestea culege aplauze furtunoase"[15].

---

[13] *Despre preoție*, V, 3.
[14] *Cf. Coloseni* 4, 6.
[15] *Despre preoție*, V, 2.

Omiliile Sfântului Ioan sunt o veritabilă frescă a societății creștine a vremii; în aceste pagini găsim referințe importante privind relațiile dintre păgâni[16] și creștini. Sfântul Ioan ne oferă descrieri impresionante ale festivităților păgâne organizate în cinstea lui Apollo și Zeus în pitorescul crâng de la Dafne, o suburbie a Antiohiei, unde se aflau numeroase temple și un faimos oracol al lui Apollo. Deoarece sărbătorile păgâne ținute vara timp de șapte zile, în cinstea lui Apollo, atrăgeau însă și numeroși creștini, Sfântul Ioan a luat atitudine și a criticat vehement (în omiliile la Sfântul Mucenic Iulian) prezența creștinilor la aceste sărbători păgâne.

La fel de constante vor fi omiliile hrisostomice în ceea ce privește dezaprobarea participării creștinilor la spectacolele de teatru și circ ale vremii. Ostilitatea Sfântului Ioan este explicabilă nu din motive obiective, nu dintr-o pretinsă atitudine anti-artistică și anti-culturală, ci din considerente morale. În perioada Antichității târzii, spectacolele de teatru și circ[17] făceau concesii uriașe gustului morbid al publicului pentru violență și concupiscență[18], fapt care afecta grav viața morală a creștinului.

Pluralismul religios al Antiohiei era, precum am amintit deja, o realitate cu neputință de ignorat, oferind numeroase provocări predicatorului creștin. Pe lângă comunitatea evreiască[19] și cea păgână, la Antiohia se aflau și diverse facțiuni heterodoxe creștine, în special cea ariană extremistă (eunomiană)[20]. În predicile și omiliile marelui orator creștin întâlnim numeroase referințe polemice împotriva acestora. Însă atenția principală a omiletului va fi îndreptată asupra comunității creștine, a Bisericii creștine ortodoxe antiohiene.

---

[16] Păgânismul era încă puternic la Antiohia, cu largă susținere în rândul maselor și al intelectualilor păgâni.

[17] Vezi Ottorino PASQUATO, „Gli spettacoli in S. Giovanni Crisostomo. Paganesimo e cristianesimo ad Antiochia e Costantinopoli nel IV secolo", în: *Orientalia Christiana Analecta*, 201, Roma, 1976.

[18] De pildă, în piesele de teatru, crimele sau scenele erotice erau reale, fiind folosiți ca personaje condamnați la moarte, care erau efectiv uciși în fața publicului, respectiv prostituate, scenele erotice fiind autentice. La acestea se adăugau sângeroasele lupte cu gladiatori din amfiteatre, execuțiile publice fastuoase din arene ș.a.

[19] Evreii aveau două sinagogi în Antiohia vremii, una în Kerateion și o alta la Dafne, unde se aflau și relicvele martirilor macabei. Ritualurile iudaice foarte fastuoase atrăgeau mulți creștini, iar Sfântul Ioan se simte obligat să intervină.

[20] Aceștia aveau chiar mănăstiri în Antiohia; influența lor asupra societății a fost considerabilă, așa încât Sfântul Ioan a rostit cuvântări speciale împotriva anomeilor.

În ceea ce privește locul unde își desfășura activitatea omiletică Sfântul Ioan, opinia comună a cercetătorilor îl identifică cu Marea Biserică, o construcție octogonală de o splendoare impresionantă, clădită în vremea Sfântului Constantin și situată în noul cartier de pe insula aflată pe fluviul Orontes. Totodată, din omiliile hrisostomice, aflăm că alt loc predilect[21] pentru predică era Vechea Biserică[22], a cărei construcție era atribuită, tradițional, vremurilor apostolice. A treia biserică în care a predicat Sfântul Ioan era Biserica Macabeilor, situată în sudul cartierului evreiesc, probabil cu scopul de a delimita cu claritate cultul creștin al macabeilor de cel iudaic[23]. Predicile din volumul de față ne furnizează referințe la alte biserici și *martyrium*-uri[24] creștine ale vremii, cum ar fi cel dedicat Sfântului Vavila la Dafne.

Dat fiind faptul că arienii au preluat uneori controlul politicii ecleziastice (favorizați de împărații arieni), multe biserici ortodoxe au trecut sub administrarea lor și adeseori corifeii partidei ariene au fost îngropați în sanctuarele creștine. În *Omilia la Înălțare* citim că arhiepiscopul Flavian a rezolvat această problemă, discernând între moaștele autentice ale martirilor și cele false ale arienilor.

În predicile de față ni se descriu, în imagini vii și memorabile, solemnitățile și slujbele liturgice, posturile, rugăciunile, privegherile, procesiunile, predicile, Euharistia și Liturghiile săvârșite în bisericile și capelele dedicate sfinților mucenici din Antiohia. Predicatorul îi îndeamnă cu multă stăruință pe ascultătorii săi la practicarea asiduă a cultului martirilor: „Îmi spui că vrei să petreci? Stai lângă mormântul mucenicului, dă drumul acolo la izvoare de lacrimi, zdrobește-ți inima, ia binecuvântare de la mormânt! Ia binecuvântarea aceasta apărătoare în rugăciunile tale! Să ai în minte necontenit istoria pătimirilor mucenicului! Îmbrățișează coșciugul mucenicului! Stai lipit de racla lui! Izvorăsc multă binecuvântare nu numai osemintele mucenicilor, ci și mormintele lor și coșciugele lor. Ia untdelemn sfânt și unge-ți tot trupul, limba,

---

[21] După ce ajunge arhiepiscop al Constantinopolului, Sfântul Ioan Gură de Aur va predica în Marea Biserică, în cea a Sfinților Apostoli, la Sfânta Irina, Sfântul Pavel etc. De vreme ce majoritatea predicilor din acest volum au fost rostite la Antiohia, nu intrăm în alte detalii.

[22] Aflată în cel mai vechi cartier al orașului, de unde provine și numele ei.

[23] Wendy MAYER, Pauline ALLEN, *Saint John Chrysostom*, Routledge, New York, 2000, p. 18.

[24] *Cf. Omilia la mucenici*, *Cuvântarea la Înălțarea Domnului* etc.

buzele, gâtul, ochii, ca să nu mai cazi niciodată în vâltoarea beției! Fiindcă untdelemnul acesta, prin mirosul lui cel bun, îți aduce aminte de luptele mucenicilor, pune frâu desfrânării, te face răbdător, biruiește bolile sufletului"[25].

Cu privire la conținutul și forma predicației hrisostomice s-a scris enorm și nu are rost să reluăm observațiile și concluziile cercetătorilor. Câteva observații se impun însă.

Posesor al unei impresionante culturi literare și desăvârșit maestru al tehnicilor oratorice, Sfântul Ioan a excelat în arta retoricii[26], formându-se la școala faimosului retor păgân Libanius. Ceea ce ne frapează când citim omiliile și predicile sale este caracterul direct, sincer și lipsit de menajamente al adresării. Curajul, libertatea de exprimare și fermitatea Sfântului Ioan sunt impresionante, îndemnându-i și pe creștini să nu-și piardă niciodată aceste virtuți fundamentale[27].

Însă, pentru a reuși să își pună în valoare aceste virtuți, predicatorul creștin trebuie să beneficieze de ajutorul talentului și al pregătirii sale specifice. Quintilian zugrăvea astfel figura oratorului de geniu: „Nimic nu mi se pare mai frumos decât să captivezi prin puterea cuvântului atenția unei adunări, să încânți mintea ascultătorilor și să le determini voințele într-un sens sau altul. Aceasta este prin

[25] *Omilia la mucenici*, I.

[26] Reamintim că, împotriva unei prejudecăți curente, retorica nu se reduce la arta literară, procedee și figuri stilistice, ornamente ale limbajului. Retorica este o disciplină filosofică, potrivit definiției aristotelice, arta de a găsi argumentele juste pentru demonstrarea unei cauze. Firește, stilului i se acordă o atenție specială, dar totul concură spre demonstrație și argumentație. De altfel, funcția socială fundamentală a limbajului nu este comunicarea, ci persuasiunea (Benvenuto TERRACINI, „Metodele stilisticii și teoria criticii", în: *Poetică și Stilistică. Orientări moderne*, prolegomene și antologie de Mihail Nasta și Sorin Alexandrescu, București, Ed. Univers, 1972, p. 127).

[27] „«Credem», spune Pavel, «că Cel care L-a înviat pe Domnul nostru Iisus Hristos ne va învia și pe noi prin Iisus și ne va înfățișa împreună cu voi. Pentru aceea nu ne pierdem curajul», deoarece avem cea mai mare mângâiere în lupte, nădejdea celor viitoare. Nu le-a spus: «Pentru aceea să nu vă pierdeți curajul», pentru a arăta că și el este mereu în lupte. La luptele olimpice atletul se luptă în arenă, iar instructorul stă departe și-l ajută pe cel care luptă numai prin ceea ce îi grăiește și strigă; nicio lege nu-i îngăduie să stea alături de el și să-i dea ajutor cu mâinile lui. În luptele credinței nu-i așa, ci același om este în același timp și instructor, și atlet. De asta și Pavel nu stă în afara arenei, ci ia parte cu ei la lupte și-i încurajează pe cei care luptă, zicând: «Pentru aceea nu ne pierdem curajul». Și n-a spus: «Pentru aceea nu-mi pierd curajul», ci: «Pentru aceea nu ne pierdem curajul», pentru că voia să-i încurajeze printr-o astfel de laudă." (*Cuvântare despre învierea morților*, III).

excelență arta care a înflorit întotdeauna la orice popor liber, mai ales în statele așezate și pașnice, și a predominat totdeauna. Căci ce poate fi mai minunat decât ca, dintr-o mulțime nesfârșită de oameni, să se ridice unul care să poată face singur ceea ce natura le-a dat tuturor putința să facă? Ce este mai plăcut minții sau auzului decât o cuvântare împodobită cu idei înțelepte și cuvinte alese și șlefuită cu îngrijire? Există oare ceva mai puternic și mai măreț decât ca un singur om să poată să schimbe numai cu cuvântul pornirile mulțimii, să zdruncine conștiințele judecătorilor și autoritatea Senatului?"[28]

În cazul oratorului creștin în general, și a Sfântului Ioan în special, acest deziderat a fost împlinit în mod strălucit, marele predicator antiohian convingând atâtea generații de creștini să îmbrățișeze valorile evanghelice și, mai ales, să săvârșească o pocăință sinceră pentru curățirea de patimi și păcate. Ardoarea sfântă a talentului său oratoric nativ, cizelat prin cultura profană a Antichității și impregnat de lucrarea tainică a harului dumnezeiesc, i-a atras, pe bună dreptate, supranumele de „dascălul pocăinței".

Tematica predicilor și omiliilor din acest volum este diversă, de la exegeză biblică[29], panegirice, polemică antieretică, la cuvântări solemne rostite cu prilejul marilor praznice împărătești.

Probleme adeseori insurmontabile ridică însă aspectul formal al predicilor. Întrebările care își găsesc cu mare dificultate răspuns sunt: a fost predica respectivă redactată de Sfântul Ioan, sau de un tahigraf? Textul astfel redactat a fost apoi revizuit de autor, sau nu[30]? Socrate (*Istoria bisericească*, 6, 4) ne informează că însuși Ioan Gură de Aur și-a publicat unele omilii. Dată fiind faima imensă a marelui orator, tradiția manuscrisă a cuvântărilor sale este una dintre cele mai complexe existente în literatura patristică. Numeroase omilii pseudoepigrafe s-au adăugat corpusului originar, încât, uneori, este aproape cu neputință stabilirea cu certitudine a paternității unei cuvântări.

Și frecvența cu care Sfântul Ioan predica este dificil de cuantificat. Precum am amintit, majoritatea predicilor din volumul de

---

[28] QUINTILIAN, *Arta oratorică*, cap. XVI (*Dacă retorica este utilă*), vol. I, traducere, studiu introductiv ș.a. de Maria Hetco, București, Ed. Minerva, 1974, p. 194.

[29] Sfântul Ioan moștenește metoda exegetică literalist-istorică (punctată de abordări tipologice) a maestrului său, Diodor de Tars.

[30] Unele predici lasă să se întrevadă un laborios proces de compoziție, pe când altele lasă de dorit în privința formei, fiind, probabil, transcrise de tahigrafi și nerevizuite de autor.

față au fost rostite la Antiohia, unde a rostit cea mai mare parte a predicilor sale când slujea ca preot, de vreme ce, ulterior, îndatoririle de arhiepiscop al Bisericii din capitală nu îi vor mai permite acest lucru atât de ușor[31]. Totuși opinia lui J.N.D. Kelly[32] potrivit căreia Sfântul Ioan ar fi predicat la Constantinopol numai duminica este cel puțin exagerată.

O altă caracteristică remarcabilă a predicației hrisostomice este practica folosirii mai multor predicatori cu ocazia marilor sărbători, care predicau consecutiv sau precedau omilia episcopului[33], pentru a conferi splendoare și solemnitate evenimentului.

Auditoriul marelui orator, atât la Constantinopol, cât și la Antiohia, era foarte variat. În primul rând, clasele sociale de jos, lucrători, agricultori, negustori, ostași, sclavi[34], dar și persoane din elita social-politică a metropolelor[35]. Și femeile și copiii asistau la predicile faimosului predicator[36].

Cât privește rezonanța și efectele predicilor sale, cuvintele sunt de prisos. Contemporanii[37] aduc numeroase mărturii pentru succesul eclatant al discursurilor marelui orator creștin. Ropotele de aplauze, prezența masivă a credincioșilor din toate clasele sociale la predicile sale[38], dar mai ales numărul impresionant de copii ale manuscriselor cu predici, precum și numeroasele imitații și compilații ale acestora, toate concură în a configura o mică parte din succesul imens cunoscut de cuvântările sale. Dar tocmai acest succes fulminant i-a adus și sfârșitul Sfântului Ioan, prestigiul său creând numeroase invidii, potențate de vehemența cu care înfiera viciile și indiferența elitei capitalei imperiului față de viața creștină autentică și problemele sociale ale vremii.

---

[31] W. MAYER, P. ALLEN, *Saint John Chrysostom*, p. 31.

[32] J.N.D. KELLY, *Golden Mouth: The Story of John Chrysostom, Ascetic, Preacher, Bishop*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1995, p. 130.

[33] *Cf. Omilia despre fericitul Filogonus*. Practica este atestată și la Ierusalim în veacul al IV-lea de Egeria (W. MAYER, P. ALLEN, *Saint John Chrysostom*, p. 32).

[34] Uneori li se adresează direct (ca în *Omilia la Tit*, 4), alteori îndeamnă pe stăpânii lor să îi trateze omenește, să îi boteze și să îi facă buni creștini (*Omilia la 2 Tesaloniceni*, 3).

[35] Acestora li se acordă o atenție specială, Sfântul Ioan îndemnându-i să conlucreze cu timp și fără timp la rezolvarea problemelor sociale și să organizeze servicii de asistență a săracilor, văduvelor și orfanilor.

[36] W. MAYER, P. ALLEN, *Saint John Chrysostom*, p. 34.

[37] PALADIE, *Dialogul despre viața Sfântului Ioan*, 5; SOCRATE, *Istoria bisericească*, 6, 4.

[38] În prima omilie din acest volum (*la Nașterea Domnului*) observă că toată „curtea bisericii e plină, iar biserica, neîncăpătoare de mulțimea credincioșilor".

Forța penetrantă a omiliilor hrisostomice rezidă în simplitatea construcției, în limpezimea stilului, nelipsit totuși de o remarcabilă artă literară, și, mai ales, în lipsa de complexitate a argumentării și a demersului predicatorial. Sfântul Ioan Gură de Aur prezintă o idee-forță, de mare importanță pentru viața duhovnicească a creștinului, pe care o dezvoltă treptat, în mod foarte limpede și ușor inteligibil, concluzia fiind întotdeauna îndemnul la pocăință, la curățirea de patimi și la săvârșirea faptelor mântuitoare, în special milostenia.

Un alt „secret" al fascinației exercitate de omiliile „dascălului pocăinței" este Scriptura. Fără Cuvântul cel viu al Domnului, cuvântul omenesc al predicatorului este lipsit de sevă, de vigoare și eficiență soteriologică. Scriptura este „sarea" predicii, este esența mesajului mântuitor, fiindcă, precum a afirmat și Sfântul Apostol Pavel, preotul nu se propovăduiește pe sine, ci pe Hristos, iar cuvintele lui Hristos sunt Scripturile insuflate de Duhul Său cel Sfânt. Preotul ar trebui să cunoască, aidoma Sfântului Ioan Gură de Aur și a multor alți Părinți, pe de rost Sfânta Scriptură, din care să își extragă principalele argumente pentru demonstrarea tezelor și realizarea persuasiunii credincioșilor.

Omiliile de față sunt un model viu pentru predicatorul creștin de astăzi; nu în sensul repetării mimetice a formulelor și textului hrisostomic, ci în acela al preluării tehnicii de alcătuire a unei omilii autentice, potrivit retoricii antice: pregătirea atentă a izvoarelor și materialelor auxiliare pentru cuvântare, alcătuirea unui plan riguros, alegerea unei idei-forță în jurul căreia să se configureze corpul cuvântării, găsirea și dispunerea logică a argumentelor în favoarea tezei principale a omiliei, găsirea unor *exempla* (pilde, întâmplări istorice, istorisiri, exemple din viața cotidiană, din Sfânta Scriptură etc.) pentru consolidarea argumentației; urmate de alcătuirea propriu-zisă a predicii, fie în scris, fie în memoria oratorului[39]. Toate acestea însă pe o solidă armătură biblică și cu fundamentare în Tradiția Bisericii. În plus, un orator lipsit de cultură literară serioasă va alcătui omilii serbede, lipsite de savoare; dacă îi mai lipsește și „sarea" vieții duhovnicești, atunci omilia sa

---

[39] Aici se impune precizarea importantă că marii oratori și-au scris discursurile și apoi le-au învățat pe de rost. Cicero și Quintilian avertizează însă și asupra primejdiei urmării servile de către orator a planului inițial al discursului. Evoluția acestuia, idei neașteptate, evenimente inopinate pot duce la modificarea și adaptarea cursului cuvântării.

va fi o simplă „aramă sunătoare și chimval zăngănitor", fără nicio rezonanță în sufletul ascultătorilor. Totodată, omilia se impune a fi ancorată în problemele concrete și actuale ale Bisericii și să ofere îndrumare și răspunsuri *hic et nunc*, evitând transformarea ei într-un simplu discurs fastuos și steril.

Un alt element de maximă importanță pentru predicatorul creștin este centrarea ecleziologică a cuvântării. Preotul propovăduiește în biserică, reprezintă un glas al Bisericii, contribuie la zidirea trupului mistic al Bisericii împreună cu credincioșii care alcătuiesc Biserica. Biserica nu se reduce la cler, nici la edificiul material, ci este alcătuită din toți cei care mărturisesc credința în Hristos. Cuvântările Sfântului Ioan Gură de Aur nu pierd niciodată din vedere acest orizont ecleziologic, demonstrându-ne că predica reprezintă unul dintre elementele esențiale pentru construirea trupului tainic al Bisericii, „ancora mântuirii"[40] și „portul spiritual al sufletelor" care călătoresc pe marea vieții[41]. Biserica este o imensă construcție spirituală solidă și compactă, în care cărămizile sunt sufletele credincioșilor, fie ei clerici sau laici, iar temelia este Însuși Hristos[42].

Legătura dintre laici și preoți se cuvine a fi una de respect reciproc, laicii trebuind să treacă cu vederea unele scăderi ale preoților, care sunt și ei, în cele din urmă, oameni, cu aceleași slăbiciuni ca și ceilalți. Sfântul Ioan vede însă și aici lucrarea tainică a Proniei: „Și căderea preoților în păcate se întâmplă după rânduiala lui Dumnezeu. Și ascultă cum! Dacă n-ar păcătui dascălii și preoții, dacă n-ar fi supuși patimilor lumești, ar fi neomenoși cu ceilalți oameni și neiertători. Dar Dumnezeu a făcut ca să fie robi patimilor și preoții, și conducătorii, pentru ca să fie iertători cu alții, de vreme ce și ei păcătuiesc. Și așa a rânduit Dumnezeu totdeauna, nu numai acum, ci și mai de mult; a îngăduit să cadă în păcate cei cărora avea să le încredințeze conducerea Bisericii și a poporului, ca, datorită greșelilor lor, să fie buni cu alții. Dacă ei n-ar păcătui,

[40] *Omilia către poporul antiohian*, 12, 1.

[41] „Sau nu știți oare că Dumnezeu a așezat bisericile în orașe așa cum a așezat porturile în mări, pentru ca să ne adăpostim în ele de vârtejul zgomotelor din lume și să ne bucurăm de cea mai mare liniște? În biserică nu aveți a vă teme nici de furtuna valurilor, nici de năvala hoților, nici de atacul făcătorilor de rele, nici de furia vânturilor și nici de vătămarea fiarelor, căci biserica este liman lipsit de toate acestea, liman duhovnicesc al sufletelor." (*Cuvântare la Botezul Domnului*, I).

[42] *Cf. Omilii la Efeseni*, 10, 2.

nu i-ar ierta deloc pe păcătoși, ci, ajungând neomenoși, i-ar smulge pe toți din Biserică”[43].

Alte imagini metaforice ale Bisericii sunt la fel de sugestive: laborator, atelier, spital spiritual[44], farmacie spirituală, prăvălie spirituală[45] unde sufletul își găsește medicamentul potrivit pentru orice patimă păcătoasă, maică spirituală care are nenumărați fii din toate popoarele[46]. Biserica nu este doar *ekklesia* – adunare a celor chemați –, ci și *synodos* – comuniune, comunitate întemeiată pe iubire reciprocă. Sfântul Ioan este tranșant: nu poate exista Biserică dacă membrii ei sunt dezbinați și în luptă unii cu alții[47]. Cine nu are dragoste nu se află în duhul Celui care este principiul unității Bisericii, capul și trupul ei mistic[48]: „După cum pe oameni neînrudiți între ei, pe cei care nu se știu unul pe altul de unde sunt, îi unește o legătură de căsătorie și, când se căsătorește o fată cu un băiat, cele două neamuri ajung un neam și dau naștere la nepoți și la unchi, tot așa, când Hristos a luat trup, prin acest trup toată Biserica a ajuns rudă a lui Hristos: Pavel rudă cu Hristos, Petru rudă cu Hristos, orice credincios, noi toți, orice dreptcredincios. De aceea spune Pavel: «Fiind, dar, neamul lui Dumnezeu»[49]. Dar știu gândul cu care a fost spus. Nu am de gând să istorisesc tot gândul lui Pavel, ci spun numai atât, că Pavel adeverește că suntem neam al lui Dumnezeu. Iar în altă parte spune iarăși: «Noi suntem Trupul lui Hristos și mădulare în parte din Trupul Lui»[50], în loc să spună: «Suntem rudele Lui din pricina trupului pe care l-a luat»”[51].

Liantul acestei unități este, firește, Taina de temelie a Bisericii, Euharistia[52] –Taina unității Bisericii, prin care toți credincioșii

---

[43] *Cuvântare la Petru Apostolul și Ilie Prorocul*, I.

[44] *Cf. Omilii la Facere*, 1, 1.

[45] *Cf. Omilii la Facere*, 32, 1.

[46] *Cf. Omilia la Galateni*, 4, 4.

[47] *Cf. Omilia la 2 Corinteni*, 1, 2.

[48] *Cf. Omilia la 1 Corinteni* 8, 4.

[49] *Faptele* 17, 29.

[50] *1 Corinteni* 17, 29.

[51] *Cuvântare la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XVI.

[52] Cei care se împărtășesc cu nevrednicie vor fi vrednici de o grea pedeapsă: „V-am spus ce înseamnă cuvintele: «Va fi vinovat față de Trupul și Sângele Domnului»; adică vor primi aceeași pedeapsă pe care o vor primi și răstignitorii lui Hristos” (*E primejdios lucru și pentru predicator și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, I).

devin un singur trup[53]. Membrele sănătoase și adevărate ale trupului Bisericii[54] sunt creștinii care păzesc și trăiesc dreapta credință, iar cele bolnave și care îmbolnăvesc Trupul lui Hristos sunt membrele lipsite de dragoste[55], alături de schismatici și eretici care sfâșie Trupul lui Hristos[56]. În Biserică lucrează, firește, Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, Care purifică și sfințește mădularele Trupului hristic: „Prin Sfântul Duh am dobândit dezlegarea de păcate; prin Sfântul Duh ne-am spălat de orice întinăciune; prin darul Sfântului Duh, noi, care am alergat la har, am ajuns din oameni îngeri; nu ne-am schimbat firea, ci, ceea ce este cu mult mai minunat, am rămas cu firea omenească, dar ducem viață îngerească. Atât de mare este puterea Sfântului Duh! După cum focul acesta material, când primește în el lutul cel moale, face din el oale tari, tot așa și focul Duhului, când primește un suflet credincios, îl face mai tare decât fierul, chiar de-ar fi mai moale ca lutul, iar pe cel care cu puțin mai înainte era întinat de noroiul păcatelor, îl arată dintr-odată mai strălucitor ca soarele"[57].

Cele de mai sus sunt imagini clasice, consacrate, ale Bisericii, pe care Sfântul Ioan le preia din tradiția literară creștină anterioară, precum cea a asimilării Bisericii cu o arcă spirituală care salvează sufletele pentru veșnicie: „Noe s-a mântuit numai pe el cu copiii lui. Pavel însă, când potop mai cumplit decât potopul de pe vremea lui Noe a cuprins lumea, n-a bătut câteva scânduri unele lângă altele, n-a făcut corabie, ci, în loc de scânduri, a alcătuit epistole, și n-a smuls din mijlocul valurilor două sau trei sau cinci rude, ci lumea întreagă, care era pe cale să se înece. Corabia lui Pavel nu era ca arca lui Noe, care se învârtea într-un singur loc. Nu! Corabia lui Pavel a mers până la marginile lumii; și de atunci și până acum Pavel îi aduce pe toți oamenii în corabia aceasta. A făcut corabia aceasta pe măsura mulțimii celor care se mântuiesc; primește în ea oameni mai nepricepuți decât animalele, dar îi face să se ia la întrecere cu Puterile cele de sus, biruind și prin asta corabia aceea. Corabia lui Noe a luat în ea un corb și a dat drumul tot unui corb; a luat un lup, dar n-a schimbat firea lui sălbatică. Corabia lui Pavel

53 *Cf. Omilia la 1 Corinteni*, 24, 2.
54 *Cf. Omilii la Matei*, 19, 5.
55 *Cf. Omilia la 1 Corinteni*, 44, 4.
56 *Omilia la Efeseni* 11, 5-6.
57 *Omilia a II-a la Rusalii.*

nu a fost așa! A luat în ea lupi și a făcut dintr-înșii oi; a luat în ea vulturi și ulii și i-a schimbat în porumbei. A scos din firea omenească toată nepriceperea și toată sălbăticia și a pus în locul lor blândețea Duhului. Iar corabia aceasta a lui Pavel plutește până acum și nu se sfărâmă. Furtuna răutății n-a reușit să-i strice scândurile; dimpotrivă, plutind pe marea înfuriată, a potolit frământarea mării. Și pe bună dreptate, căci scândurile ei n-au fost unse cu smoală și catran, ci cu Duhul Sfânt"[58].

Predicatorul creștin nu face decât să continue această lucrare sfântă de curățire și sfințire prin cuvânt. Însă și aici se impune un subtil discernământ cultural și duhovnicesc. Marele orator antiohian alcătuiește o omilie specială unde dă sfaturi concrete predicatorului. Evocând slăbiciunile omenești ale unor sfinți ca profetul Ilie, omiletul este avertizat: „Să mustre cu măsură, ca să fie îngăduitor cu păcătoșii, ca, amintindu-și de propria-i slăbiciune, să nu dea canon aspru. Aceasta a fost pricina pentru care Dumnezeu n-a pogorât îngeri din cer ca să-i pună predicatori oamenilor, ca să nu ne dea niște canoane cu neputință de îndeplinit, din pricină că îngerii depășesc firea omenească și din pricină că nu cunosc slăbiciunea omenească; ci a pus predicatori și preoți oameni muritori, oameni cu slăbiciuni, pentru ca, fiind supuși acelorași legi și predicatorul și ascultătorii, predicatorul să nu dea frâu liber limbii, să nu-și îngăduie să osândească depășind măsura"[59].

Totodată, pentru eficacitatea deplină a omiliei este necesară și implicarea activă a credincioșilor, în primul rând participarea la Sfânta Liturghie duminica și în sărbători: „Dar nici în această singură zi nu vrei să te desparți de grijile cele lumești! Deci și tu cu această zi faci ceea ce fac jefuitorii de lucruri sfinte: Îi furi această zi sfântă, rânduită pentru ascultarea cuvintelor duhovnicești, și o petreci în griji lumești. Dar pentru ce vorbesc de ziua întreagă? Fă și tu cu ceasurile acestei zile ce a făcut văduva aceea cu milostenia! A aruncat doi bănuți în cutia templului și a atras asupra ei bunăvoința lui Dumnezeu. Fă și tu tot așa! Dă-I lui Dumnezeu două ceasuri din zi și vei aduna în casa ta câștigul a mii de zile. Iar dacă nu vrei, ia aminte să nu pierzi cumva ostenelile unor ani

[58] *Cuvântarea I la Sfântul Apostol Pavel.*
[59] *E primejdios lucru și pentru predicator și pentru ascultători ca predicat[illegible]predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osân[illegible]opriilor păcate*, I.

întregi, pentru că n-ai voit să te desparți o mică parte din zi de câștigurile cele lumești"[60].

Fără prezența activă a laicilor[61], predica nu își atinge scopurile, creștinul rămânând lipsit de lumina cunoașterii celei adevărate și, drept consecință, își periclitează mântuirea[62]: „Spune-mi, te rog, ce vom putea să învățăm din cele de trebuință dacă tu vii la biserică o dată sau de două ori pe an? Ce vom putea să te învățăm despre suflet, despre trup, despre nemurire, despre Împărăția cerurilor, despre pedeapsă, despre iad, despre îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, despre iertare, despre pocăință, despre botez, despre iertarea păcatelor, despre lumea cea de sus, despre lumea cea de jos, despre firea omenească, despre îngeri, despre răutatea demonilor, despre uneltirile diavolului, despre purtarea în viață, despre dogme, despre dreapta credință, despre ereziile cele stricătoare de suflet? Pe acestea, și mai mult decât acestea, trebuie să le știe creștinul, ca să poată da răspuns celor care-l întreabă. Dar voi nu puteți ști nici cea mai mică parte din aceste învățături, pentru că, dacă veniți la biserică o dată pe an, și atunci fără luare-aminte, veniți pentru obiceiul sărbătorii, și nu pentru evlavia sufletului"[63].

Dimensiunea ecleziologică a cuvântării oratorului creștin în general se împlinește însă în cultul liturgic. Omilia este parte integrantă a Liturghiei, cuvântul dobândind astfel valoare sacramentală. Îndemnul Sfântului adresat ascultătorilor de a participa

[60] *Cuvântare la Botezul Domnului,* I.

[61] Care reprezintă veșmântul Bisericii: „Că haină a Bisericii este mulțimea celor care vin la biserică, după cum spunea de demult și prorocul, grăind Bisericii: «Te vei îmbrăca cu toți aceștia ca și cu o podoabă de mire, ca și cu o haină de mireasă». După cum o femeie cuminte și de neam bun pare mai frumoasă la înfățișare și mai mândră când e îmbrăcată cu o haină lungă până la călcâie, tot așa și Biserica este mai frumoasă astăzi, când e îmbrăcată cu mulțimea trupurilor voastre, când haina îi acoperă tot trupul. Astăzi nu poți vedea nicio parte a ei goală, ca în celelalte zile. Iar de vină pentru goliciunea ei sunt aceia care vin numai astăzi la biserică, cei care nu o îmbracă totdeauna pe mama lor" *(Omilia I la Rusalii,* I).

[62] „Poate este greu de purtat ceea ce am să vă spun, dar totuși trebuie să o spun neapărat din pricina trândăviei multora. Iuda a luat parte la cea din urmă Cină, aceea din cea din urmă noapte, dar s-a sculat și a plecat în timp ce ceilalți stăteau încă la masă. Ei bine, pe Iuda îl imită aceia care pleacă din biserică înainte de cea din urmă rugăciune de mulțumire. Dacă Iuda n-ar fi ieșit, n-ar fi ajuns vânzător; dacă nu i-ar fi părăsit pe ceilalți ucenici, nu ar fi pierit; dacă nu s-ar fi dezlipit de turmă, nu l-ar fi găsit lupul singur și nu l-ar fi mâncat; dacă nu s-ar fi despărțit de Păstor, nu l-ar fi răpit fiara sălbatică." (*Cuvântare la Botezul Domnului,* IV).

[63] *Cuvântare la Botezul Domnului,* I.

la Liturghie este constant. Omiliile sale sunt impregnate de spirit liturgic: „Într-adevăr, când îmi arunc ochii peste mulțimea aceasta duhovnicească, când văd această bogăție nesfârșită a Bisericii și când mă gândesc apoi că odată cu trecerea sărbătorii va pleca în grabă și mulțimea aceasta de aici, mă întristez, mă doare sufletul că Biserica, ea, care a dat naștere atâtor fii, nu poate să se bucure de ei la fiecare adunare, ci numai în sărbători. Cât de mare ar fi veselia duhovnicească, cât de mare bucuria, cât de mare slava lui Dumnezeu, cât de mare folosul sufletelor, dacă la fiecare adunare aș vedea tot atât de pline sânurile Bisericii!"[64]

Biserica este, în fine, o mare familie, a cărei viață se reînnoiește mereu[65]. La fel, familia propriu-zisă se cuvine să devină o mică Biserică[66]. Sfântul Ioan a insistat adeseori asupra rolului laicilor în Biserică. De aceea, pentru el este cu totul de neconceput ca într-o asemenea mare familie care este Biserica să existe săraci și nevoiași. Discriminările sociale și discrepanțele între săraci și bogați nu sunt compatibile cu viața bisericească.

Putem astfel configura câteva elemente de teologie politică și chiar de teologie a istoriei. Evaluând Biserica de după libertatea primită de creștini după edictul lui Galeriu din 311, Sfântul Ioan Gură de Aur, asemenea multor alți teologi ai veacului, observă cu tristețe că libertatea de cult a creștinismului a adus după sine și avantaje, dar a diminuat intensitatea vieții spirituale și morale: „Când pe tronul împărătesc se urcă unul care mărturisește aceeași credință în Dumnezeu ca și noi, religia se moleșește. Atât de puțină nevoie are să fie imboldită de cinstirile ce i le dau oamenii! Dar, când stăpânește un împărat necredincios, care ne prigonește pe toate căile și ne acoperă cu mii și mii de rele, atunci religia noastră biruiește, atunci ajunge mai strălucitoare, atunci e timp de răsplăți și de trofee, atunci e prilej de cununi, de strigări și de curaj"[67].

Biserica lui Hristos este purtătoare și dăruitoare de Duh Sfânt. Duhul cel Sfânt a rodit nenumărate vlăstare preacurate care sunt sfinții, cei care, „rămânând în trupuri, au ajuns prin voință îngeri"[68]. Și, paradoxal, șirul sfinților este inaugurat de tâlharul de

[64] *Cuvântare la Botezul Domnului*, I.
[65] *Cf. Omilia la Psalmul 147*, 4.
[66] *Cf. Omilii la Facere*, 7, 5.
[67] *Cuvântare la fericitul Vavila și împotriva lui Iulian și către elini*, VIII.
[68] *Omilia I la Rusalii*, II.

pe cruce: „Ai văzut îndrăzneala tâlharului? Ai văzut că nu-și uită meseria nici pe cruce? Ai văzut că fură Împărăția cerurilor chiar prin mărturisirea lui? «Nu te temi tu de Dumnezeu?», îi spune el celuilalt. Ai văzut îndrăzneală pe cruce? Ai văzut filosofie? Ai văzut evlavie? Nu merită oare să ne minunăm de bărbăția sufletului lui, că mai era încă conștient, că mai era cu mintea întreagă, cu toate că era străpuns cu piroane, cu toate că suferea dureri nesuferite din pricina piroanelor? Eu aș merge mai departe și aș spune că nu merită numai să ne minunăm de el, ci că este drept să-l fericim. Într-adevăr, nu numai că n-a ținut seamă de suferințele lui, dar s-a lăsat chiar pe el și se îngrijea de celălalt, se silea să-l smulgă din rătăcire, se silea să fie pe cruce învățător"[69].

Partea a doua a volumului de față cuprinde panegirice rostite de Sfântul Ioan în cinstea sfinților; și acestea sunt de o mare frumusețe, actualitate și profunzime. Între ele se remarcă cele în cinstea Sfântului Apostol Pavel, ale cărui epistole Sfântul Ioan le-a tâlcuit în întregime. Sfinții, deși au avut „limbă de lut, au poruncit demonilor; puteai vedea mâna de lut vindecând bolile; dar, mai bine spus, nu puteai vedea numai mâna de lut, ci, ceea ce era cu mult mai minunat, puteai vedea că umbra trupurilor de lut biruia și moartea și Puterile cele netrupești, adică pe demoni"[70]. Însă, precum însuși Sfântul Ioan a afirmat, atelierul unde se plămădește sfințenia nu este altul decât Sfânta Biserică, prin mijloacele sale harismatic-liturgice și cele catehetice: „Nu este atât de frumoasă și atât de fermecătoare o mireasă care stă în camera ei de nuntă, cât de frumos și de slăvit este sufletul care se duce în biserică și răspândește parfumurile cele duhovnicești. Căci omul care vine aici cu credință și cu dragoste pleacă încărcat de mii și mii de vistierii; de deschide gura numai, îi umple îndată pe cei cu care stă de vorbă de toată buna mireasmă și de bogăție duhovnicească; de vin peste el mii și mii de rele, le suferă pe toate cu ușurință, căci ia de aici îndestulătoare învățătură, din dumnezeieștile Scripturi, de răbdare și filosofie. Și, după cum cel care stă numai pe stâncă își râde de valuri, tot astfel se întâmplă și cu cel care ascultă mereu sfintele slujbe, cu cel care se hrănește din cuvintele dumnezeiești; așezându-se ca pe o stâncă a dreptei judecăți a lucrurilor, nu este

[69] *Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar.*
[70] *Omilia I la Rusalii*, II.

stăpânit de nimic din cele omenești, căci s-a așezat pe sineși mai presus de toată năvala lucrurilor celor lumești: pleacă de la biserică, ducând acasă mii și mii de bunătăți, nu numai de la predică, ci și de la rugăciunile de la slujbă, și de la binecuvântarea arhierească, și de la adunarea cea de obște din biserică, și de la dragostea fraților, culegând și din alte nenumărate locuri mult folos și multă povață sufletească"[71].

Ierom. Policarp Pîrvuloiu

[71] *Cuvântare de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, I.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Textul predicilor de față a fost revăzut în cadrul Departamentului „Carte patristică” din punct de vedere al stilului și al limbii; de asemenea, au fost îndreptate diverse anacronisme care se strecuraseră în text. Unde a fost necesar, tălmăcirea a fost revizuită de Ierom. Policarp Pîrvuloiu după textul grecesc din Migne (*PG*), text care a stat și la baza tălmăcirilor părintelui Dumitru Fecioru. Notele nemarcate aparțin traducătorului, iar cele cu mențiunea (n.P.P.) aparțin Ierom. Policarp Pîrvuloiu.

PREDICI

LA SĂRBĂTORI ÎMPĂRĂTEȘTI

Cuvântare la ziua Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte de către unii care au venit din Apus și au vestit-o[1]

I

Acelea pe care altădată patriarhii le doreau cu înfocare, prorocii le preziceau, iar drepții pofteau să le vadă[2], acelea s-au împlinit și au luat astăzi sfârșit. Dumnezeu pe pământ S-a arătat în trup și cu oamenii a petrecut[3]. Să ne bucurăm, dar, și să ne veselim, iubiților! Dacă Ioan, în pântecele maicii sale fiind, a săltat[4] când a

[1] În J.P. MIGNE, *Patrologiae cursus completus. Series graeca (*mai jos citat *PG)* 49, 351-362. A fost tradusă în românește de mitropolitul GRIGORIE DASCĂLUL în: *Puțul Sfântului Ioan Gură de Aur,* Buzău, 1833, pp. 1-11; *cf.* D. FECIORU, *Bibliografia traducerilor în românește din literatura patristică,* București, 1937, vol. I, Fascicola 1: *Epoca de la 1691 până la 1833, nr. 658;* de MELCHISEDEC, episcopul Romanului, după traducerea germană a lui Karl Joseph HEFELE, în: *Șase-zeci și patru cuvinte sau predice ale celui dintru sfinți părintelui nostru Ioan Chrysostomul,* București, 1893, pp. 260-273; de Preot Econ. C. PATRICHE, în: *Cuvântări panegirice. Nouă omilii despre misterii la sărbătorile Domnului nostru Iisus Hristos,* traducere după Sfântul Ioan Hrisostom, precedată de un studiu introductiv. Teză de licență, București, 1913, pp. 31-48. Acest cuvânt la nașterea Domnului a fost rostit de Sfântul Ioan Gură de Aur la 25 decembrie 386. Pe lângă valoarea literară și dogmatică, predica de față este și un document liturgic de prim ordin. Până la sfârșitul secolului al IV-lea, Biserica răsăriteană sărbătorea Nașterea Domnului o dată cu Botezul Domnului, la 6 ianuarie. Biserica apuseană însă prăznuia aceste sărbători la date diferite: Nașterea Domnului o sărbătorea, din vechime – „cunoscută mai de mult celor care locuiesc în Apus", după cum se exprimă Sfântul Ioan Gură de Aur –, la 25 decembrie, iar Botezul Domnului sau Epifania, la 6 ianuarie. În Antiohia a fost introdusă sărbătoarea Nașterii Domnului pe la 377, adică cu 9 ani înainte de hirotonirea Sfântului Ioan ca preot (386). El însuși o mărturisește: „Cu toate că nu sunt nici zece ani de când această zi s-a făcut arătată și cunoscută, totuși ea a înflorit prin râvna voastră, ca și când ne-ar fi fost predată din vechime și de mulți ani". Asupra sărbătorii Nașterii Domnului să se vadă: BONACCORSI, *Il Natale,* pp. 41-42; H. USENER, *Weihnachtsfest,* 2 Aufl., Bonn, 1911, p. 285; P. CHRYSOSTOMUS BAUR, *Der heilige Johannes Chrysostomus und seine Zeit,* Munchen, 1929, vol. I, p. 164; V. SIBIESCU, *Sărbătoarea Nașterii Domnului,* Sibiu, 1936.

[2] *Cf. Matei* 13, 17.

[3] *Cf. Baruh* 3, 38.

[4] *Cf. Luca* 1, 44.

intrat Maria la Elisabeta, cu mult mai mult noi trebuie să săltăm și să ne bucurăm când vedem nu pe Maria, ci pe Însuși Mântuitorul nostru născut astăzi; cu mult mai mult trebuie să ne minunăm și să ne înspăimântăm de măreția Întrupării, care depășește orice înțelegere. Gândește-te ce lucru mare ar fi să vezi că se coboară soarele de pe cer, că aleargă pe pământ și că trimite razele sale tuturor celor de aici! Iar dacă s-ar întâmpla asta cu luminătorul acesta ceresc, toți s-ar înspăimânta văzând o astfel de minune. Gândește-te și socotește acum ce lucru mare este să vezi că Soarele dreptății sloboade din trupul nostru razele Sale și luminează sufletele noastre!

De mult doream eu să văd ziua aceasta. Și nu doream s-o văd singur, ci înconjurat de o mulțime atât de mare. Neîncetat mă rugam să se umple biserica cu voi, așa cum o văd astăzi plină. Și dorința mi s-a împlinit, a luat sfârșit. Cu toate că nu sunt nici zece ani de când această zi ni s-a făcut arătată și cunoscută, totuși ea a înflorit, prin râvna voastră, ca și când ne-ar fi fost predată din vechime, de mulți ani. De aceea n-ai păcătui de-ai numi sărbătoarea de azi și sărbătoare nouă, și sărbătoare veche. Nouă, pentru că de puțină vreme ne este cunoscută; veche și bătrână, pentru că a ajuns repede de aceeași vârstă cu sărbătorile cele vechi, pentru că a ajuns la măsura vârstei lor. Întocmai ca niște pomi de bun neam și de bun soi – căci astfel de pomi cresc repede și dau rod bogat nu după multă vreme de la sădirea lor –, tot astfel și sărbătoarea asta, cunoscută din vechime celor care locuiesc în Apus, iar la noi adusă acum și nu de mulți ani, a crescut dintr-odată atât de mult și a dat, precum vedem, rod atât de bogat, încât curtea bisericii e plină, iar biserica, neîncăpătoare de mulțimea credincioșilor. Așteptați, dar, de la Hristos, Care S-a născut astăzi după trup, răsplata cea vrednică de o râvnă atât de mare! El vă va răsplăti negreșit această osârdie, căci dragostea și râvna voastră pentru ziua de azi sunt cel mai mare semn al dragostei voastre pentru Cel născut. Iar dacă trebuie să aduc ceva și eu, cel împreună rob cu voi, apoi voi aduce cele după puterile mele, dar, mai bine spus, acelea pe care harul lui Dumnezeu mi le va da să le grăiesc spre folosul vostru.

Ce doriți, dar, să auziți astăzi? Ce altceva decât despre praznicul de azi. Știu bine că mulți încă și acum nu se înțeleg unii cu alții în privința acestei sărbători, unii îi găsesc vină, iar alții îi iau apărarea. Și se face pretutindeni multă vorbă pentru ziua aceasta,

unii o învinuiesc că e nouă și de curând, că acum a fost socotită ca sărbătoare, alții o apără că e de demult și veche, că prorocii au prezis nașterea Lui și că din vechime a fost cunoscută și cinstită de toți locuitorii din Tracia până în Gadira[5].

Haide, dar, să vorbim despre acestea! Căci, dacă ea, pusă la îndoială fiind, se bucură de atâta dragoste din partea voastră, negreșit că se va bucura și de mai multă prețuire când va ajunge mai cunoscută, căci, în urma lămuririlor mele învățătorești, va spori dragostea voastră pentru ziua de azi.

Am să vă dau trei dovezi, iar prin ele vom cunoaște negreșit că acesta este timpul în care S-a născut Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu-Cuvântul.

Prima dovadă din cele trei este aceea că ziua aceasta de prăznuire a Nașterii Domnului s-a vestit pretutindeni atât de repede, încât s-a ridicat la această înălțime și a înflorit. Aș îndrăzni și eu să spun despre ziua aceasta ceea ce spunea Gamaliel despre propovăduirea Apostolilor: „Dacă este de la oameni, se va nimici; dar, dacă este de la Dumnezeu, nu veți putea s-o nimiciți; feriți-vă deci ca nu cumva să fiți găsiți și luptători împotriva lui Dumnezeu"[6]. Aș îndrăzni, dar, să spun și eu că, de vreme ce Cuvântul, născut astăzi, este Dumnezeu din Dumnezeu, pentru asta nu numai că nu a fost nimicită ziua aceasta, ci pe fiece an se întinde și mai mult și ajunge și mai strălucitoare. Tot astfel, și propovăduirea Apostolilor în câțiva ani a cuprins toată lumea, cu toate că aceia care au vestit-o peste tot erau făcători de corturi și pescari, oameni neînvățați și simpli. Puțina însemnătate a slujitorilor ei n-a vătămat-o cu nimic, deoarece puterea Celui predicat biruia pe toate mai dinainte, sfărâma piedicile și-și arăta propria tărie.

II

Dar, dacă cineva din cei cărora le place să găsească nod în papură n-ar fi mulțumit cu cele spuse, pot să-i mai dau și a doua dovadă.

---

[5] Cadizul de astăzi.

[6] *Faptele* 5, 38-39. Sfântul Ioan Gură de Aur fusese nu de mult timp preoțit, deci nu de mult se urcase la amvon. Era primul Crăciun în care predica; de aceea găsește necesar să lămurească o problemă ce-i neliniștea pe credincioși: dacă 25 decembrie e ziua adevărată a Nașterii Domnului sau nu. Și răspunde la aceasta în predica de față.

– Care-i asta?

– Este dovada scoasă din recensământul despre care ne vorbește Evanghelia. „S-a întâmplat", spune evanghelistul, „că în zilele acelea a ieșit poruncă de la Cezarul Augustus să se înscrie toată lumea. Această înscriere s-a făcut întâi pe când stăpânea în Siria Quirinius. Și se duceau toți să se înscrie, fiecare în cetatea sa. S-a suit și Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numește Betleem, pentru că era din casa și din seminția lui David, să se înscrie cu Maria, femeia cea logodită cu el, fiind ea însărcinată. Și s-a întâmplat, pe când erau ei acolo, că s-au împlinit zilele ca să nască. Și L-a născut pe Fiul ei, cel Întâi-Născut, și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, pentru că nu aveau loc în casa de oaspeți."[7] Din aceste cuvinte se vede că Domnul S-a născut în vremea celui dintâi recensământ. Iar cel care vrea să știe bine poate afla timpul acestui recensământ citind arhivele publice care se păstrează la Roma.

– Dar pentru ce ne spui nouă asta, nouă care nu suntem în Roma și nici n-am fost acolo?

– Ascultă însă, și nu fi necredincios. Noi am primit ziua aceasta ca zi de naștere a lui Hristos de la cei care cunosc bine lucrurile acestea și care locuiesc în acel oraș. Locuitorii Romei prăznuiesc în această zi Nașterea Domnului de la început și dintr-o veche tradiție, iar ei ne-au adus-o acum la cunoștință. Căci nici Evanghelia n-a însemnat fără rost acest timp, ci ca să ne facă arătată și cunoscută ziua și ca să ne indice întruparea lui Hristos. Căci Augustus atunci nu de la sine a dat această poruncă, ci Dumnezeu i-a mișcat sufletul ca să slujească, fără voie chiar, venirii Celui Unuia-Născut.

Dar aș putea fi întrebat:

– Dar cu ce-a ajutat aceasta la întruparea Domnului?

– Nu puțin, nici întâmplător, iubitule! Dimpotrivă, chiar foarte mult. Porunca lui Augustus este una dintre cele mai de trebuință și mai de seamă fapte pentru aflarea timpului nașterii Domnului.

– Care-i aceasta?

– Galileea este o țară în Palestina, iar Nazaretul este un oraș în Galileea. Mai departe: Iudeea este o țară numită așa de băștinași, iar Betleemul, un oraș al Iudeii. Toți prorocii au prezis că Hristos nu va veni din Nazaret, ci din Betleem, și că în Betleem Se va naște.

[7] *Luca* 2, 1-7.

Căci așa este scris: „Și tu, Betleeme, pământ al lui Iuda, nu ești întru nimic mai mic între domnii lui Iuda, căci din tine va ieși Cârmuitorul, Care va păstori pe poporul Meu, Israel”[8]. Iar iudeii, care au fost întrebați atunci de Irod: „Unde este să Se nască Hristos?”, i-au arătat această mărturie. Pentru aceasta, și când Natanael i-a spus lui Filip (deoarece acela zisese: „Am găsit pe Iisus cel din Nazaret”): „Din Nazaret poate fi ceva bun?”[9], Hristos a spus despre Natanael: „Iată, cu adevărat, israelitean în care nu este vicleșug!”[10]

Dar poate că mă va întreba cineva:

– Pentru ce l-a lăudat Hristos pe Natanael?

– Pentru că nu s-a lăsat prins în vestirea lui Filip, ci știa bine și precis că Hristos nu trebuia să Se nască nici în Nazaret, nici în Galileea, ci în Iudeea și în Betleem. Așa cum s-a și întâmplat. Așadar, pentru că Filip nu știa asta, iar Natanael, cunoscător de lege fiind, i-a răspuns cele spuse în prorocia amintită mai sus, căci știa că Hristos nu va veni din Nazaret, pentru aceasta și Hristos a zis: „Iată, cu adevărat, israelitean în care nu este vicleșug!” Pentru aceasta, și unii dintre iudei îi spuneau lui Nicodim: „Caută și vezi că nu s-a ridicat proroc din Galileea”[11]. Și iarăși în altă parte: „Hristos nu vine oare din satul Betleem, de unde era David?”[12] Și era părerea obștească a tuturor că negreșit de acolo trebuie să vină, nu din Galileea. Așadar, pentru că Iosif și Maria erau de loc din Betleem – pe care însă părăsindu-l, s-au așezat în ținutul numit Galileea, lucru ce se întâmplă adesea multor oameni care-și părăsesc orașele în care s-au născut și locuiesc în altele în care nu au fost de la început – și pentru că trebuia ca Hristos să Se nască în Betleem, a ieșit porunca asta. Așa că ei au fost împinși spre orașul acela, Dumnezeu rânduind astfel. Legea care poruncea ca fiecare să se înscrie în patria lui i-a silit să plece de acolo, adică din Nazaret, și să vină în Betleem ca să se înscrie. Evanghelistul, lăsând să se înțeleagă asta, spunea: „S-a suit și Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numește Betleem, pentru că era din casa și din seminția lui David, pentru ca să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el, care era însărcinată. Și s-a întâmplat,

[8] *Matei* 2, 6; *Miheia* 5, 2.
[9] *Matei* 2, 4.
[10] *Ioan* 1, 45-47.
[11] *Ioan* 7, 52.
[12] *Ioan* 7, 42.

în timpul în care erau ei acolo, că s-au împlinit zilele ca ea să nască și a născut pe Fiul ei Cel Unul-Născut"[13].

III

Ai văzut, iubite, orânduiala lui Dumnezeu, Care aduce la îndeplinire pe cele ale Sale și prin necredincioși, și prin credincioși, ca să afle cei străini de evlavie tăria și puterea Lui? Steaua a călăuzit pe magii din Răsărit[14], Legea a atras pe Maria în patria pomenită de proroci. De aici ne este și nouă lămurit că Fecioara este din neamul lui David. Odată ce era din Betleem, apoi negreșit era și din casa și din seminția lui David. Aceasta a arătat-o și mai sus evanghelistul, când spune: „S-a suit și Iosif din Galileea, împreună cu Maria, pentru că era din casa și seminția lui David"[15]. Dar, ca să nu te îndoiești și să zici: „De unde se vede că și Maria este din David, căci i s-a numărat vița neamului lui Iosif, iar pe strămoșii ei evanghelistul nu i-a numărat cum i-a numărat pe ai lui Iosif", ascultă: „În luna a șasea a fost trimis de Dumnezeu îngerul Gavriil într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, la o Fecioară, logodită cu un bărbat al cărui nume era Iosif, din casa lui David"[16]. Cuvintele „din casa lui David" trebuie înțelese ca fiind spuse despre Fecioara. Lucru ce s-a arătat și aici. De asta a și ieșit porunca și legea aceasta. Ca să-i aducă în Betleem. Și abia au pus piciorul în cetate, că îndată S-a și născut Iisus. De asta a fost culcat în iesle, din cauză că au venit atunci mulți oameni, din toate părțile, care au ocupat mai dinainte toate casele și au făcut multă strâmtorare. Din această cauză și magii acolo I s-au închinat.

Dar, ca să vă dau o dovadă mai clară și mai ușor de înțeles, ascultați-mă, vă rog, acum! Vreau să readuc în mintea voastră o istorie de demult, să vă citesc legi vechi, în așa fel încât cuvântul nou să vă fie în toate privințele mai deslușit.

Era o veche lege la iudei; dar mai bine să reiau cuvântul meu de mai sus. Când Dumnezeu a eliberat poporul evreu de prigoana egiptenilor și de o tiranie barbară, văzând că evreii [illegible] au rămășițe din cele ale păgânătății, că îi încântă cele materi[illegible] că

[13] *Luca* 2, 4-7.
[14] *Cf. Matei* 2, 1-2.
[15] *Luca* 2, 4.
[16] *Luca* 1, 26-27.

se minunează de măreția și frumusețea templelor, a poruncit ca să zidească un templu care să întunece toate templele de pe pământ, nu numai prin splendoarea materialelor folosite, nici numai prin felurimea artei, ci și prin forma zidirii. Și, după cum un tată iubitor de fii, când vede că se întoarce acasă, după îndelungată vreme, fiul lui, care se întovărășise cu oameni blestemați, stricați și desfrânați, care o dusese numai în desfătări, îl pune cu întărire și cu cinste într-un belșug mai mare, ca nu cumva trăind în strâmtorare să se gândească la traiul lui de mai înainte și să-l dorească, tot astfel și Dumnezeu, văzând că iudeii sunt încântați de cele materiale, merge, în poruncile pentru zidirea templului, dincolo de margini, încât iudeii să nu mai dorească pe egipteni sau pe cele ale egiptenilor. Și face templul după chipul întregii lumi, al celei materiale și al celei spirituale. Căci, după cum este pământ și cer și despărțitura de la mijloc, tăria aceasta, tot așa a poruncit să fie și templul. Și, împărțind în două templul acesta și punând catapeteasma la mijloc, a îngăduit ca în partea din afară a catapetesmei să poată intra toți iudeii, dar în partea dinăuntru să nu intre nimeni și să nu fie văzută de nimeni, afară numai de arhiereu. Ideea aceasta nu-i a mea. Iar că templul a fost construit după chipul întregii lumi, ascultă ce spune Pavel când vorbește despre înălțarea lui Hristos la cer: „Căci Hristos n-a intrat într-o Sfântă a Sfintelor făcută de mâini, închipuire a celor adevărate”[17]. Prin aceste cuvinte arată că cele sfinte de aici erau închipuirile celor adevărate. Dar că și catapeteasma templului despărțea Sfânta Sfintelor de Sfintele cele din afară, chiar după cum cerul desparte pe cele de deasupra ale lui de toate acestea de la noi, ascultă cum o lasă și pe aceasta să se înțeleagă numind cerul „catapeteasmă”. Când a vorbit despre nădejde, că o avem ca pe o ancoră tare și neclintită a sufletului, a adăugat: „Care intră în cele dinăuntru ale catapetesmei, unde înaintemergător pentru noi a intrat Iisus, mai presus de cer”[18]. Ai văzut că a numit catapeteasma „cer”? Dincoace de catapeteasmă erau sfeșnicul și masa și jertfelnicul de aramă, care primea jertfele și arderile de tot. Dincolo de catapeteasmă era chivotul, îmbrăcat de jur-împrejur peste tot cu aur, care avea plăcile legământului și vasul cel de aur cu mană și toiagul lui Aaron, care a odrăslit, și jertfelnicul de aur, nu pentru jertfe, nici

[17] *Evrei* 9, 24.
[18] *Evrei* 6, 19-20.

pentru arderi de tot, ci numai pentru tămâie. Și a îngăduit tuturor să calce în partea de dincoace a catapetesmei, dar dincolo, numai arhiereului. Și voi aduce iarăși în privința aceasta mărturia lui Pavel, care grăiește așa: „Cel dintâi cort avea orânduieli de slujbă dumnezeiască și un sfânt locaș pământesc"[19]. Cortul din afară îl numește „sfânt locaș pământesc", pentru că era îngăduit să intre în el toată lumea. În el erau „sfeșnicul și masa punerii înainte a pâinilor. După a doua catapeteasmă, cortul care se numește Sfânta Sfintelor, care avea cădelnița de aur și chivotul legământului, acoperit peste tot cu aur, în care era vasul cel de aur, care avea mana și toiagul lui Aaron, care a odrăslit, și tablele legământului; deasupra lui, Heruvimii slavei, care umbreau acoperământul împăcării. Acestea fiind așa întocmite, în cortul cel dintâi intrau totdeauna preoții ca să facă slujbă, iar în al doilea, numai arhiereul, o singură dată pe an, nu fără sânge, pe care-l aducea pentru el și pentru păcatele cele din neștiință ale poporului"[20]. Ai văzut că aici intra numai arhiereul și numai o singură dată pe an?

IV

Dar poate că mă va întreba cineva:

– Dar ce legătură au toate astea cu ziua de azi?

– Așteptați puțin, și nu vă neliniștiți! Noi săpăm izvorul de la obârșia sa, ne sârguim să ajungem chiar la începutul lui, în așa fel încât cu ușurință să vi se facă toate deslușite. Dar, mai bine, ca să nu fie încă multă vreme cuvântul meu întunecat și nici să vă fac să pierdeți răbdarea pentru că nu sunt mai explicit, vă voi spune acum motivul pentru care am adus aceste cuvinte din Scriptură.

– Care este, dar, motivul?

– Când Elisabeta avea în pântece de șase luni pe Ioan, Maria a început să zămislească. Iar dacă aflăm care lună era luna aceea a șasea, vom ști și când a început să zămislească Maria. Apoi, aflând când a început să zămislească, vom ști și când a născut, numărând nouă luni de la zămislire.

– Dar de unde vom ști care era a șasea lună a sarcinii Elisabetei?

– Dacă vom ști luna în care a început să zămislească.

[19] *Evrei* 9, 1.
[20] *Evrei* 9, 2-7.

– Dar de unde vom ști luna în care a zămislit?

– Dacă vom afla timpul în care i s-a binevestit lui Zaharia, bărbatul Elisabetei.

– Dar de unde vom afla noi asta?

– Din dumnezeieștile Scripturi. După cum spune Sfânta Evanghelie, pe când Zaharia era în Sfânta Sfintelor, îngerul i-a binevestit și i-a spus despre nașterea lui Ioan[21]. Așadar, dacă vom dovedi, neîndoielnic, din Scripturi că arhiereul intra o dată în Sfânta Sfintelor singur și dacă vom dovedi când și în ce lună a anului intra o dată, va fi ușor de dovedit și timpul când i s-a binevestit. Iar de se va cunoaște asta, vor ști toți începutul zămislirii. Că arhiereul intra o dată pe an, a arătat-o Pavel, iar Moise ne face cunoscut același lucru, grăind așa: „Și a grăit Domnul către Moise, zicând: «Spune lui Aaron, fratele tău, să nu intre oricând în Sfânta cea de dincolo de catapeteasmă, în fața acoperământului împăcării, care este pe chivotul mărturiei, ca să nu moară»"[22]. Și iarăși: „Și nu va fi niciun om în cortul mărturiei, când el va intra să se roage în Sfânta, până ce va ieși; și se va ruga pentru el și pentru casa lui și pentru toată adunarea fiilor lui Israel; și se va ruga la jertfelnicul care este înaintea Domnului"[23]. Din aceste cuvinte se vede lămurit că arhiereul nu intra totdeauna în Sfânta Sfintelor, și nici nu era îngăduit cuiva să se apropie când el era înăuntru, ci trebuia să stea dincoace de catapeteasmă. Țineți-le, dar, pe acestea cu grijă!

Rămâne acum să arăt care era timpul în care intra în Sfânta Sfintelor și că făcea asta numai o dată pe an.

– Dar de unde se vede acest lucru?

– Tot din *Cartea* aceasta a *Leviticului*. Acolo se spune așa: „În luna a șaptea, în a zecea zi a lunii, să vă smeriți sufletele voastre și să nu faceți niciun lucru în ea, nici băștinașul, nici prozelitul care este întru voi. Căci în ziua aceasta se va ruga pentru voi, ca să vă curățească de toate păcatele voastre, și înaintea Domnului curați veți fi. Aceasta va fi Sâmbăta Sâmbetelor, odihnă vouă; smeriți-vă sufletele voastre prin post; lege veșnică va fi vouă. Și se va ruga preotul, pe care-l vor unge și ale cărui mâini sunt sfințite, ca să îndeplinească slujba preoției după tatăl lui; și va îmbrăca haina lui cea

[21] *Cf. Luca* 1, 8-10.

[22] *Leviticul* 16, 2.

[23] *Leviticul* 16, 17-18.

sfântă și va curăți Sfânta Sfintelor, cortul mărturiei, va curăți jertfelnicul, se va ruga pentru păcatele preoților și pentru toată adunarea. Și vă va fi aceasta vouă lege veșnică, ca să vă rugați pentru fiii lui Israel, pentru toate păcatele lor. Se va face aceasta o dată pe an, după cum a poruncit lui Moise Domnul”[24]. Aici se vorbește despre sărbătoarea Corturilor, căci atunci intra arhiereul în Sfânta Sfintelor o dată pe an. Acest lucru l-a arătat și Pavel, spunând: „O dată pe an se făcea asta”.

V

Așadar, dacă în timpul sărbătorii Corturilor intra în Sfânta Sfintelor numai arhiereul singur, urmează deci să dovedim că atunci s-a arătat lui Zaharia îngerul, când el era în Sfânta Sfintelor. I s-a arătat numai lui pe când tămâia, iar arhiereul singur nu intra altă dată decât numai atunci. Dar nimic nu ne împiedică să auzim și aceste cuvinte: „A fost în zilele lui Irod, împăratul Iudeii, un preot cu numele Zaharia, iar femeia lui din fiicele lui Aaron și numele ei, Elisabeta. Și a fost că, slujind el înaintea lui Dumnezeu în rândul săptămânii sale, a ieșit la sorți să tămâieze după datina preoțească, intrând în templul Domnului. Și toată mulțimea poporului se ruga afară, în vremea tămâierii”[25]. Amintește-ți acum, iubite, de mărturia aceea care spune: „Și nu va fi niciun om în cortul mărturiei, când el va intra ca să se roage în Sfânta Sfintelor, până ce el va ieși”[26]! Mai departe Evanghelia spune: „Și i s-a arătat lui un înger al Domnului, care stătea în dreapta jertfelnicului tămâierii”[27]. N-a spus: „Jertfelnicul jertfelor”, ci: „Jertfelnicul tămâierii”. Căci jertfelnicul cel din afară era al jertfelor și al arderilor de tot, iar cel dinăuntru, al tămâierii. Prin urmare, și din asta, și din aceea că s-a arătat numai lui, și din aceea că s-a spus în Evanghelie că poporul era afară așteptându-l, este lămurit că a intrat în Sfânta Sfintelor. „Și s-a spăimântat Zaharia când l-a văzut și frică a căzut peste el. Iar îngerul i-a spus lui: «Nu te teme, Zaharia, că s-a auzit rugăciunea ta și femeia ta Elisabeta îți va naște fiu și vei chema numele lui ‘Ioan’»! Și poporul îl aștepta pe Zaharia și se mira că zăbovește.

[24] *Leviticul* 16, 29-34.
[25] *Luca* 1, 5-10.
[26] *Leviticul* 16, 17.
[27] *Luca* 1, 11.

Iar când a ieșit le făcea semne și nu putea să vorbească."[28] Vezi că era dincolo de catapeteasmă? Atunci, dar, i s-a binevestit. Iar timpul în care i s-a făcut această bună-vestire a fost timpul sărbătorii Corturilor și al postului. Căci asta înseamnă „smeriți-vă sufletele voastre"[29]. Iar sărbătoarea aceasta se prăznuiește la iudei la sfârșitul lunii septembrie, după cum prea bine știți și voi, căci atunci am rostit multe și lungi cuvântări către iudei, învinuind postul lor fără rost. Atunci deci a zămislit și Elisabeta, femeia lui Zaharia. „Și ea s-a tăinuit pe sine, zicând: «Că așa mi-a făcut Domnul în zilele în care a socotit să ridice ocara mea dintre oameni»."[30]

Este timpul să arăt că, pe când era ea în luna a șasea a zămislirii lui Ioan, Maria a primit bunele vestiri ale zămislirii. Când a venit la Maria îngerul Gavriil și i-a zis: „Nu te teme, Marie, căci ai aflat har înaintea lui Dumnezeu! Și iată vei lua în pântece și vei naște Fiu și vei chema numele Lui «Iisus»"[31], ea s-a tulburat și căuta să afle chipul, dar îngerul, răspunzându-i, i-a zis: „Duhul cel Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; de aceea și Sfântul Care Se va naște din tine Se va chema Fiul lui Dumnezeu. Iată și Elisabeta, rudenia ta, și ea a zămislit un fiu la bătrânețile ei și aceasta este a șasea lună pentru ea, care se chema stearpă, căci la Dumnezeu niciun lucru nu este cu neputință"[32]. Așadar, dacă, după cum s-a arătat, Elisabeta a început zămislirea după luna septembrie, trebuie să se numere șase luni de la acea lună. Așadar, aceste luni sunt: octombrie, noiembrie, decembrie, ianuarie, februarie și martie. Deci, după luna aceasta, a șasea, Maria a început să zămislească. De aceea, dacă numărăm nouă luni, vom da peste luna aceasta, decembrie. Prin urmare, prima lună a zămislirii Stăpânului este aprilie; după această lună: mai, iunie, iulie, august, septembrie, octombrie, noiembrie și decembrie, iar această lună este cea de acum, în care prăznuim ziua Nașterii Domnului.

Dar, ca să vă fie mai clare cele spuse, voi arăta pe scurt, din nou, către dragostea voastră, tot ce-am spus.

O dată pe an intră singur arhiereul în Sfânta Sfintelor. Când se întâmpla asta? În luna septembrie. Deci atunci a intrat Zaharia în

[28] *Luca* 1, 12-13, 21-22.
[29] *Leviticul* 16, 29.
[30] *Luca* 1, 25.
[31] *Luca* 1, 30-31.
[32] *Luca* 1, 35-37.

Sfânta Sfintelor și atunci i s-a binevestit despre Ioan. Zaharia a plecat de acolo și femeia lui a început să zămislească. După septembrie, când Elisabeta era în luna a șasea, adică în martie, a început să zămislească Maria. Numărând deci nouă luni de la aprilie, vom ajunge în luna de față, în care S-a născut Domnul nostru Iisus Hristos[33].

VI

V-am lămurit toate cele cu privire la ziua aceasta. După ce vă voi spune încă ceva, voi sfârși cuvântarea mea, lăsând ca pe cele mai mari să vi le spună dascălul obștesc[34].

Pentru că mulți păgâni râd batjocoritor când aud că Dumnezeu S-a născut în trup și tulbură și smintesc pe mulți dintre credincioșii simpli, este de neapărată trebuință să grăiesc și către păgâni, și către cei care se smintesc, să nu se tulbure niciodată lăsându-se convinși de niște oameni nebuni și nici să nu se smintească din pricina batjocurii celor necredincioși. Și copiii cei mici râd de multe ori când vorbim de lucruri foarte serioase sau ne îndeletnicim cu lucruri de neapărată trebuință. Râsul însă nu este o dovadă a netrebniciei lucrurilor batjocorite, ci o dovadă a neștiinței celor care batjocoresc.

Același lucru trebuie să-l spunem și despre păgâni. Fiind aproape mai proști decât copiii, defăimează pe cele vrednice de cutremur și pline de minune, iar pe cele cu adevărat vrednice de râs le cinstesc și li se închină. Cu toate acestea, credința noastră, deși luată în râs de ei, rămâne în propria ei sfințenie, fără ca râsul acelora să-i vatăme slava ei, pe când credința lor își arată propria ei urâțenie, deși este cinstită în toate privințele. Nu este oare cea mai

[33] În primele veacuri creștine, sărbătoarea Nașterii Domnului a cunoscut diverse date (6, 10 ianuarie, 18 noiembrie, 28 martie). Stabilirea Crăciunului la 25 decembrie are loc la Roma în jurul lui 336, iar prima mențiune a acestei date o găsim în Cronograful roman din 354. Calendarul roman păgân celebra la 25 decembrie sărbătoarea renașterii lui *Sol invictus* (soarele renăscut după solstițiul de iarnă), precum și nașterea zeului Mithra. Împăratul Aurelian introduce această sărbătoare în 257 și, foarte probabil, Biserica a stabilit Crăciunul la această dată din rațiuni apologetice. În 380 sărbătorirea Crăciunului la 25 decembrie e introdusă la Constantinopol, în 432 la Alexandria, în 429 la Ierusalim. Ulterior se va impune în întreaga creștinătate. (n.P.P.)

[34] Prin cuvintele: „Lăsând ca pe cele mai mari să vi le spună dascălul obștesc", Sfântul Ioan Gură de Aur se referă la patriarhul Antiohiei, Flavian, prin mâinile căruia a primit preoția. Despre el va vorbi și în alte locuri în cursul cuvântărilor din acest volum.

mare nebunie ca ei, niște alunecați de la adevăr, care închid pe zeii lor în lemne, în pietre și în statui de niciun preț, care-i încuie ca într-o închisoare, să creadă că nici nu spun, nici nu fac ceva rușinos, să ne învinuiască pe noi, care spunem că Dumnezeu Și-a făcut Lui templu viu din Duhul Sfânt, de pe urma Căruia s-a folosit toată lumea? Ce fel de învinuire e asta? Dacă e o rușine ca Dumnezeu să locuiască într-un trup omenesc, apoi e mai mare rușine să locuiască în piatră și în lemn, și cu atât mai mare rușine cu cât piatra și lemnul sunt de mai puțină cinste decât omul, afară numai dacă nu li se pare că neamul nostru omenesc este de mai puțin preț decât aceste materii lipsite de simțire. Ei îndrăznesc să pogoare ființa lui Dumnezeu la pisici și la câini, iar mulți eretici o coboară în obiecte încă mai necinstite decât acestea. Noi însă nici nu spunem așa ceva, nici nu suferim să auzim. Noi spunem aceea că Hristos a luat din pântece fecioresc trup curat, sfânt, neprihănit și neatins de niciun păcat și că astfel a îndreptat făptura Sa.

Păgânii, și cu ei maniheii, care au aceleași credințe rele, deși spun că ființa lui Dumnezeu e în câini, în maimuțe și în tot felul de sălbăticiuni – ei zic că sufletul tuturor acestora este din ființa lui Dumnezeu –, totuși nu se cutremură, nici nu-și ascund fața de rușine, dar spun că noi rostim lucruri nevrednice de Dumnezeu, pentru că nu suferim nici să ne treacă prin minte așa ceva, pentru că spunem ceea ce-i potrivit cu El și ceea ce se cuvine Lui, pentru că spunem că Dumnezeu a venit ca să îndrepteze lucrul Său prin chipul acestei nașteri. Ce zici? Spune-mi, omule! Îndrăznești tu, care spui că sufletul ucigașilor și al șarlatanilor este din ființa lui Dumnezeu, îndrăznești tu să ne învinuiești pe noi că nu suferim așa ceva și nici nu îndurăm să le auzim spuse, ci osândim ca necredincioși pe cei care le spun? Ce spunem noi? Spunem că Dumnezeu Și-a făcut Luiși templu sfânt și că prin acela a adus în viața noastră viețuirea cerurilor. Nu sunteți oare vrednici de mii de ori de moarte și din pricina învinuirilor pe care ni le aduceți, și din pricina păcatelor pe care nu încetați să le faceți? Dacă, după cum spuneți voi, este nepotrivit ca Dumnezeu să locuiască într-un trup curat și neprihănit, cu mult mai mult este nepotrivit ca Dumnezeu să locuiască în trupul unui șarlatan, al unui jefuitor de morminte, al unui tâlhar, al unei maimuțe, al unui câine. Dar nu e deloc nepotrivit ca Dumnezeu să locuiască în trupul acesta sfânt și neprihănit care șade acum în dreapta Tatălui.

Căci ce vătămare sau ce întinăciune poate aduce lui Dumnezeu această întrupare? Nu vedeți acest soare de pe cer? Ei bine, trupul lui este material, stricăcios și pieritor, chiar dacă s-ar sugruma păgânii și maniheii auzind aceasta[35]. Dar nu numai soarele, ci și pământul și marea; și, într-un cuvânt, toată zidirea văzută este pieritoare și supusă stricăciunii. Ascultă-l pe Pavel, care arată aceasta în cele ce spune: „Făptura s-a supus deșertăciunii – nu de voia sa, ci din cauza celui care a spus-o – cu nădejde"[36]. Apoi, pentru a arăta ce înseamnă „a fi supusă deșertăciunii", a adăugat, zicând: „Că și făptura însăși va fi izbăvită de robia stricăciunii, spre libertatea slavei fiilor lui Dumnezeu"[37]. Prin urmare, acum făptura este pieritoare și stricăcioasă, căci a fi rob stricăciunii nu înseamnă altceva decât a fi stricăcios. Deci, dacă soarele acesta, care este un corp stricăcios, își trimite razele pretutindeni și, cu toate că se împreunează și cu noroaie și cu spurcăciuni și cu multe alte lucruri de acest fel, nu-și vatămă cu nimic curăția lui prin împreunarea aceasta, ci, dimpotrivă, după ce a împărtășit propria lui putere tuturor corpurilor ce l-au primit, își trage la sine razele sale tot curate, fără să ia ceva din mirosul greu și din murdăria lor, cu mult mai vârtos Soarele dreptății, Stăpânul Puterilor celor netrupești, nu numai că nu S-a pângărit când a venit în trup curat, dar l-a făcut și pe acesta și mai curat, și mai sfânt.

Gândindu-ne la toate acestea și aducându-ne aminte de glasul ce spune: „Voi locui în ei și voi umbla ..."[38], și iarăși: „Voi sunteți biserica lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi"[39], să le spunem și noi păgânilor, să închidem gurile nerușinate ale necredincioșilor, să ne bucurăm de bunătățile noastre, să-L slăvim pe Dumnezeu cel întrupat pentru pogorârea Lui cea atât de mare și să-I dăm după puterea noastră cinstea și răsplata ce I se cuvin. Iar altă răsplată datorată lui Dumnezeu din partea noastră nu poate fi decât numai mântuirea noastră, a sufletelor noastre, și râvna pentru virtute.

---

[35] Păgânii nu puteau concepe o contopire a divinității cu materia; maniheismul avea o concepție dochetistă despre trupul lui Hristos, care ar fi fost unul de natură celestă. (n.P.P.)

[36] *Romani* 8, 20.

[37] *Romani* 8, 21.

[38] *Leviticul* 26, 12; 2 *Corinteni* 6, 16.

[39] *1 Corinteni* 3, 16.

VII

Să nu fim nerecunoscători față de Binefăcătorul, ci toți să-I dăm toate cele după putere: credință, nădejde, dragoste, curăție trupească și sufletească, milostenie, iubire de străini. Iar ce v-am rugat mai înainte, aceea și acum și totdeauna nu voi înceta să vă rog.

– Și ce anume?

– Când aveți să vă apropiați de această înfricoșătoare și dumnezeiască Masă și de Sfânta Împărtășanie, faceți aceasta cu frică și cu cutremur, cu conștiința curată, cu post și cu rugăciune. Nu faceți zgomot, nu tropăiți din picioare, nu împingeți pe cei de lângă voi. Căci e cea mai mare nebunie și dispreț, nu din acela de neluat în seamă.

De aceea și aduce peste cei care fac asta osândă și pedeapsă. Gândește-te, omule, de ce jertfă ai să te atingi și de ce masă ai să te apropii! Adu-ți aminte că, deși ești pământ și cenușă, te împărtășești cu Trupul și Sângele lui Hristos! Când un împărat vă cheamă la ospăț, cu frică vă așezați la masă și mâncați din bucatele puse înainte cu sfială și cu liniște, dar, când Dumnezeu vă cheamă la masa Lui, când Îl pune înaintea voastră spre mâncare pe Fiul Lui, când stau de față cu frică și cutremur Puterile îngerești, când Heruvimii își acoperă fețele, iar Serafimii strigă plini de cutremurare: „Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul!", tu, spune-mi, te rog, tu strigi și faci zgomot la ospăț duhovnicesc? Nu știi oare că sufletul trebuie să fie plin de liniște în acel timp? De liniște multă și de pace e nevoie atunci, nu de zgomot, de mânie și de tulburare. Acestea fac necurat sufletul care se apropie de Sfintele Taine. Ce iertare mai putem avea noi dacă după atâtea păcate nu ne curățim de aceste patimi nici când ne apropiem de Sfânta Împărtășanie? Este oare ceva mai de preț decât Sfintele Taine care ne stau în față? Atunci ce ne tulbură ca să ne grăbim? Ce ne tulbură ca să părăsim pe cele duhovnicești și să alergăm la cele trupești?

Vă rog și mă cuceresc vouă să nu pornim urgia lui Dumnezeu asupra noastră. Sfintele Taine din fața noastră sunt leac mântuitor al rănilor noastre, sunt bogăție neîmpuținată, pricinuitoare a Împărăției cerurilor. Să ne cutremurăm când ne apropiem, să mulțumim, să cădem cu fața la pământ, mărturisindu-ne păcatele noastre, să vărsăm lacrimi, bocind răutățile noastre, să înălțăm lui

Dumnezeu rugăciuni stăruitoare. Și așa, curățiți, să ne apropiem în liniște și cu rânduiala cuvenită, ca unii ce ne înfățișăm Împăratului cerurilor. Iar când primim Jertfa cea fără de prihană și sfântă, să o sărutăm cu ochii, să o îmbrățișăm, să ne încălzim sufletul nostru, ca să nu venim la biserică spre judecată sau spre osândă, ci spre înțelepțirea sufletului, spre dragoste, spre virtute, spre împăcarea cu Dumnezeu, spre pace trainică, spre pricina a nenumărate bunătăți, ca să ne sfințim și pe noi înșine și să-l zidim și pe aproapele. Acestea vi le spun mereu și nu voi înceta să vi le spun. Căci ce folos avem să alergăm în zadar și degeaba la biserică, dar să nu învățăm nimic din cele de folos? Și ce câștig, dacă totdeauna v-aș vorbi ca să vă fac plăcere? Scurt este timpul de pe pământ, iubiților! Să ne trezim, să priveghem, să punem rânduială în noi înșine, să arătăm toată râvna cea adevărată față de toți, să fim evlavioși în toate. De trebuie să ascultăm dumnezeiești cuvinte, de trebuie să ne rugăm, de trebuie să ne apropiem de Sfânta Împărtășanie, de trebuie să facem orice altceva, să le facem cu frică și cutremur, ca nu cumva prin trândăvirea noastră să atragem blestem asupră-ne. Căci spune Scriptura: „Blestemat este tot cel care face lucrul Domnului cu lenevie”[40]. Zgomotul și strigătul sunt o ocară adusă Jertfei ce stă înainte. Iar apropierea de Dumnezeu plin fiind de întinăciune este cel mai groaznic dispreț. Ascultă despre unii ca aceștia: „De va strica cineva Biserica lui Dumnezeu, și Dumnezeu îl va strica pe acela”[41].

Așadar, să nu mâniem pe Dumnezeu în loc să-L împăcăm; dimpotrivă, arătând toată silința, toată podoaba și netulburarea sufletului, să ne apropiem de Sfintele Taine cu rugăciune și cu inima zdrobită, ca și prin aceasta, îmblânzind pe Stăpânul nostru Iisus Hristos, să putem avea parte de bunătățile făgăduite nouă, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună și Sfântului Duh, [fie-I] slava, puterea, cinstea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

[40] *Ieremia* 48, 10.
[41] *1 Corinteni* 3, 17.

Cuvântare la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos[42]

Taină străină și minunată văd! Cântecele păstorilor răsună în jurul urechilor mele. Nu răsună o cântare lipsită de noimă, ci ei înalță cântare cerească. Îngerii cântă, Arhanghelii psalmodiază, Heruvimii înalță imnuri, Serafimii proslăvesc. Toți prăznuiesc văzând pe Dumnezeu pe pământ și pe om în ceruri, pe Cel de sus, jos, din pricina tainei întrupării, pe cel de jos, sus, din pricina iubirii de oameni.

Astăzi Betleemul calcă pe urmele cerului. În locul stelelor primește pe îngeri cântând, în locul soarelui face loc Soarelui dreptății. Nu te întreba cum, căci unde vrea Dumnezeu se biruiește rânduiala firii. A voit, a putut; S-a pogorât, a mântuit. La Dumnezeu toate merg mână-n mână. Astăzi Cel ce este Se naște, Cel ce este Se face ceea ce nu era. Este Dumnezeu și Se face om, fără să înceteze a mai fi Dumnezeu. Nu S-a făcut om îndepărtându-Se de dumnezeire, și nici nu S-a făcut din om Dumnezeu încetul cu încetul, ci, Cuvânt fiind, datorită nepătimirii Sale, S-a făcut trup, rămânându-I neschimbată firea.

Când S-a născut, iudeii tăgăduiau străina Sa naștere, fariseii tălmăceau strâmb dumnezeieștile Scripturi, iar cărturarii grăiau cele potrivnice legii. Irod căuta pe Cel născut nu ca să-L cinstească, ci ca să-L piardă. Astăzi însă au văzut că toate-s împotrivă. Căci, după cum zice Psalmistul, „nu s-a ascuns de la fiii lor din neam în neam”[43].

Venit-au împărați, care s-au minunat de cerescul Împărat, cum a venit pe pământ fără Îngeri, fără Arhangheli, fără Tronuri, fără Domnii, fără Puteri, fără Stăpânii, ci, mergând pe o cale străină și neumblată, a ieșit dintr-un pântece nepângărit, fără să lase pe îngeri lipsiți de ocârmuirea Lui și fără să iasă din dumnezeirea Sa prin întrupare. Venit-au împărați ca să se închine Împăratului ceresc al slavei. Venit-au ostașii ca să slujească arhistrategului puterii. Venit-au femeile ca să vadă pe Cel născut din femeie și să

---

[42] Traducere din *PG* 56, 385-394. În românește a mai fost tradusă în: *Viețile sfinților din luna Decembrie*, Mânăstirea Neamțu, 1811, f. 277r-281r; SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Cuvântări la praznice împărătești*, trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1942, pp. 25-40.

[43] *Psalmul* 77, 4.

prefacă în bucurie întristările femeii. Venit-au fecioarele ca să vadă pe Fiul Fecioarei, minunându-se că Făcătorul laptelui și al sânurilor, Cel care face să curgă de la Sine izvoarele sânurilor, a primit hrană de copil de la Mama Fecioară. Venit-au pruncii ca să vadă pe Cel făcut prunc spre a culege laudă din gura pruncilor și a celor ce sug[44]. Venit-au copiii ca să vadă pe Copilul Care a făcut mucenici din pricina nebuniei lui Irod[45]. Venit-au bărbații ca să vadă pe Cel care S-a făcut om, pe Cel care a tămăduit păcatele robilor. Venit-au păstorii ca să vadă pe Păstorul cel bun, Care Și-a pus sufletul pentru oi[46]. Venit-au preoții ca să vadă pe Cel făcut arhiereu după rânduiala lui Melchisedec[47]. Venit-au robii ca să vadă pe Cel care a luat chip de rob[48], spre a cinsti cu libertate robia noastră. Venit-au pescarii ca să vadă pe Cel care a făcut din pescari vânători de oameni[49]. Venit-au vameșii ca să vadă pe Cel care a arătat pe evanghelist dintre vameși[50]. Venit-au femeile păcătoase ca să vadă pe Cel care a întins picioarele Sale spre a fi spălate cu lacrimi de femeile păcătoase[51]. Și, ca să spun pe scurt, venit-au toți păcătoșii ca să vadă pe Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii[52], magii daruri aducând, păstorii binecuvântând, vameșii evanghelizând, femeile păcătoase miruri purtând, samarineanca de izvorul apei însetând[53], canaaneanca credință neîndoielnică având[54].

Când toți aceștia saltă, vreau să salt și eu, vreau să dănțuiesc, vreau să prăznuiesc. Nu dănțuiesc lovind coardele alăutei, nu scutur în vânt toiagul împodobit cu foi de viță, nu suflu din fluier, nu aprind făclii, ci în locul instrumentelor muzicale port scutecele lui Hristos. Acestea-mi sunt nădejdea, acestea-mi sunt viața, acestea-mi sunt mântuirea, acestea-mi sunt fluierul, acestea-mi sunt cetera. De aceea și vin pe acestea purtându-le, pentru ca prin puterea lor luând tăria cuvintelor să spun cu îngerii: „Slavă întru

[44] *Cf. Matei* 21, 16; *Psalmul* 8, 2.
[45] *Cf. Matei* 2, 16-18.
[46] *Cf. Ioan* 10, 11.
[47] *Cf. Evrei* 7, 17; *Psalmul* 109, 4.
[48] *Cf. Filipeni* 2, 7.
[49] *Cf. Matei* 4, 19.
[50] *Cf. Matei* 9, 9.
[51] *Cf. Luca* 7, 36-50.
[52] *Cf. Ioan* 1, 29.
[53] *Cf. Ioan* 4, 15.
[54] *Cf. Marcu* 7, 24-30.

cei de sus lui Dumnezeu", iar cu păstorii: „Și pe pământ pace, între oameni bunăvoire"[55].

Astăzi, Cel născut din Tatăl mai presus de minte și de cuvânt Se naște pentru mine din Fecioară, tot mai presus de minte și de cuvânt. Atunci S-a născut din Tatăl după fire, mai înainte de veci, după cum știe Cel care L-a născut; astăzi Se naște iarăși mai presus de fire, după cum știe harul Duhului celui Sfânt. Nașterea Lui de sus adevărată este, iar nașterea de jos, fără de minciună. Cu adevărat, din Dumnezeu, Dumnezeu S-a născut și cu adevărat Același, din Fecioară, om S-a născut. Sus, singurul Unul-Născut din Cel nenăscut, jos, singurul Același Unul-Născut din singură Fecioara. Și, după cum necucernic lucru este să te gândești la mamă [privitor] la nașterea de sus, tot astfel de lucru este să te gândești la tată [în ceea ce privește] nașterea de jos. Tatăl a născut fără vreo știrbire [a ființei], iar Fecioara a născut fără stricăciune. Nici Dumnezeu n-a suferit vreo știrbire născând, căci a născut dumnezeiește, nici Fecioara n-a suferit stricăciune născând, căci a născut prin Duhul. Din această cauză, nici nașterea Lui de sus nu e tâlcuită, nici nașterea Lui în vremurile din urmă nu îngăduie scrutarea ei.

Că a născut Fecioara astăzi, o știu! Că L-a născut pe Dumnezeu cel mai presus de timp, o cred! Dar chipul nașterii am învățat să-l cinstesc în tăcere și am primit ca prin cuvinte să nu-l iscodesc. Când e vorba de Dumnezeu, nu trebuie să căutăm la firea lucrurilor, ci să credem în puterea Celui care le săvârșește. Lege a firii este ca să nască femeia măritată, dar lucrul mai presus de fire este ca să nască fecioara ce nu știe de nuntă și să rămână fecioară. Să se cerceteze, dar, cele după fire, iar cele mai presus de fire să se cinstească în tăcere. Nu ca pe un lucru de care trebuie să fugim, ci ca pe un lucru tainic și vrednic de cinstit prin tăcere.

Iertați-mă, vă rog, că vreau să pun capăt cuvântului cu începutul! Sunt neîndemânatic pentru o cercetare mai adâncă și nu știu în ce chip și încotro să-ntorc cârma cuvintelor.

Ce să spun, ce să grăiesc? Văd pe aceea care a născut, văd pe Cel născut, dar nu văd și chipul nașterii. Se biruiește firea, se biruiește și hotarul rânduielii acolo unde voiește Dumnezeu. Nu s-a săvârșit un lucru după fire, ci o minune mai presus de fire. Firea și-a încetat lucrarea ei și a lucrat voința Stăpânului. O har netâlcuit!

---

[55] *Luca* 2, 14.

Cel Unul-Născut mai înainte de veci, Cel nepipăit, Cel curat, Cel netrupesc a intrat în trupul meu cel văzut și stricăcios. Pentru ce? Pentru ca, fiind văzut, să mă învețe și, învățându-mă, să mă povățuiască spre ceea ce nu se vede. Deoarece oamenii dau mai multă crezare ochiului decât auzului, pentru că pun la îndoială ceea ce nu văd, pentru aceasta a îndurat ca să-L vedem cu trupul, ca să risipească îndoiala. Se naște dintr-o Fecioară care nu știa de nuntă. Ea nici n-a ajutat la ce s-a întâmplat, nici n-a luat parte la ce s-a făcut. A fost numai o unealtă a tainicei puteri a lui Dumnezeu; atât știa, numai cât aflase de la înger când l-a întrebat: „Cum va fi mie asta, de vreme ce nu știu de bărbat?”[56] Și îngerul i-a spus: „Vrei să știi? Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri”[57].

– Dar în ce chip a fost cu ea și puțin mai târziu din ea?

– După cum un meșter face un vas preabun și preafrumos când găsește un material foarte bun, tot astfel și Hristos, când a găsit sfânt și trupul și sufletul Fecioarei, Și-a făcut Lui templu însuflețit, plăsmuind Omul în Fecioară, în chipul în care a voit, și, îmbrăcându-Se cu el astăzi, S-a născut fără să Se rușineze de urâțenia firii omenești. Nu I-a adus ocară îmbrăcarea cu făptura mâinilor Sale, dar făptura mâinilor Sale a cules nespus de mare slavă, ajungând îmbrăcăminte Plăsmuitorului. După cum la început, când a fost plăsmuit, omul nu putea fi făcut înainte de a ajunge lutul în mâinile Plăsmuitorului, tot astfel și acum vasul cel stricăcios nu putea fi prefăcut înainte de a ajunge îmbrăcăminte Făcătorului.

Dar ce să spun, ce să grăiesc? Minunea mă înspăimântă. Cel Bătrân de zile S-a făcut prunc. Cel care stă pe tron înalt și preaînălțat este așezat în iesle. Cel de nepipăit, Cel simplu, Cel necompus, Cel netrupesc este cuprins de mâini omenești; Cel care a rupt legăturile păcatului este înfășat în scutece, pentru că vrea asta. Vrea să prefacă necinstea în cinste, vrea să îmbrace cu slavă pe cel neslăvit, vrea să arate chip de virtute pe cel supus ocării. De asta ia trupul meu, ca eu să-I fac în mine loc Cuvântului Lui. Îmi ia trupul meu ca să-mi dea Duhul Lui. Îmi dă și-mi ia ca să-mi dea vistierie de viață. Îmi ia trupul meu ca să mă sfințească. Îmi dă Duhul Lui ca să mă mântuiască.

---

[56] *Luca* 1, 34.
[57] *Luca* 1, 35.

Dar ce să spun, ce să grăiesc? „Iată, Fecioara va avea în pântece!”[58] Acum nu mai e vorba de ce are să se întâmple. Acum ne minunăm de ce s-a întâmplat. Printre iudei s-a întâmplat, printre ei era vorba de asta, dar de noi creștinii aceasta se crede, de noi printre care nici vorbă nu era. „Iată, Fecioara va avea în pântece.” Litera este a Sinagogii, dar averea a Bisericii. Sinagoga a găsit scoica, dar Biserica a descoperit mărgăritarul. Sinagoga a vopsit lâna, dar Biserica a îmbrăcat porfira. O evreică L-a născut, dar L-a primit întreaga lume. Sinagoga L-a hrănit și L-a alăptat, dar Biserica L-a avut și s-a bucurat de El. La aceea, mlădița viței, iar la mine, strugurele adevărului. Aceea a cules strugurele, dar neamurile beau băutura cea tainică. Aceea a semănat bobul de grâu în Iudeea, dar neamurile, cu secera credinței, au secerat spicul. Păgânii au tăiat cu evlavie trandafirul, iar iudeilor le-a rămas spinul necredinței. Pasărea a zburat, iar nebunii stau lângă cuib. Iudeii tălmăcesc literele paginii, iar neamurile culeg roada Duhului.

„Iată, Fecioara va lua în pântece.” Spune-mi, o iudeule, spune-mi, pe Cine a născut? Ai atâta curaj înaintea mea cât ai avut înaintea lui Irod? Dar n-ai curaj! Știu pentru ce. Din pricina vicleniei tale. Aceluia i-ai spus pe Cine a născut, ca să-L omoare. Mie însă nu-mi spui, ca să nu mă închin Lui. Pe Cine a născut? Pe Cine? Pe Stăpânul firii. Chiar dacă tu taci, firea strigă. Căci a născut așa cum a voit să Se nască Cel Născut. Nu se îngăduia din fire o astfel de naștere, dar ca Stăpân al firii a adus un chip străin de naștere, ca să arate că El, când Se face om, nu Se naște ca un om, ci Se naște ca un Dumnezeu. Se naște, dar, astăzi din Fecioara, biruind firea și depășind căsătoria. Se cuvine Cârmuitorului sfințeniei să Se nască dintr-o naștere curată și sfântă. Căci El este Cel care altădată a plăsmuit pe Adam din pământ feciorelnic, făcând din Adam pe femeie fără de femeie. După cum Adam a adus pe lume pe femeie fără de femeie, tot astfel astăzi Fecioara a născut bărbat fără de bărbat.

– Dar este om Cel născut, mi s-ar putea spune, cine-L va cunoaște că este Dumnezeu?

– Pentru că neamul femeiesc datora mulțumire bărbaților, căci Adam odrăslise pe femeie fără de femeie, de aceea astăzi Fecioara a născut fără de bărbat, ca să plătească, pentru Eva, bărbaților datoria. Ca să nu se îngâmfe Adam că a odrăslit femeia fără de femeie,

[58] *Isaia* 7, 14.

de aceea și Fecioara a născut bărbat fără de bărbat, pentru ca prin asemănarea minunii să arate că și firea bărbatului, ca și a femeii, este de aceeași cinste. După cum a luat o coastă din Adam și pe Adam întru nimic nu l-a micșorat, tot așa și în Fecioară a plăsmuit templu însuflețit și nu s-a stricat fecioria. Nevătămat a rămas Adam și după luarea coastei, nestricată a rămas și Fecioara după nașterea Pruncului. Nu Și-a făcut Luiși templu din altă materie, nici nu S-a îmbrăcat plăsmuindu-Și un trup de altă fire, tocmai ca să nu pară că aduce ocară frământăturii din care a fost făcut Adam. Dar, pentru că omul, prin înșelăciune, a ajuns unealta diavolului, de aceea l-a luat chiar pe cel înșelat templu însuflețit, ca prin legătura cu Făcătorul să-l smulgă din prietenia cu diavolul. Dar, deși S-a făcut om, nu Se naște ca un om, ci Se naște ca un Dumnezeu. De S-ar fi născut dintr-o căsătorie obișnuită, cum m-am născut eu, minciună s-ar fi socotit de mulți dumnezeirea Lui. Acum însă pentru asta Se naște din Fecioară, iar prin naștere păstrează neschimbat pântecele Fecioarei, păstrează și fecioria nepăgubită, pentru ca felul străin al nașterii să-mi fie pricinuitor de mare credință. De aceea, de mă va întreba cineva, fie elin, fie iudeu, cum Hristos, Dumnezeu fiind după fire, S-a făcut mai presus de fire om, voi spune: „Da", aducând ca mărturie a cuvintelor mele pecetea fără pată a fecioriei: în acest chip este Dumnezeu, pentru că a biruit rânduiala firii, în acest chip este plăsmuitor al pântecelui și descoperitor al fecioriei, pentru că felul nașterii I-a fost nepângărit și Și-a zidit Luiși negrăit templu, în chipul în care a voit.

Spune-mi, dar, iudeule, a născut Fecioara, sau nu? Dacă a născut, mărturisești naștere străină. Dacă n-a născut, atunci pentru ce l-ai amăgit pe Irod? Tu, când te-a întrebat unde Se va naște Hristos, i-ai spus: „În Betleemul Iudeii"[59]. Știam eu oare satul sau locul nașterii? Cunoșteam eu oare vrednicia Celui născut? Nu L-a pomenit Isaia ca pe Dumnezeul lui? „Va naște Fiu", spune Isaia, „și vor chema numele Lui «Emanuel»."[60] Oare nu voi, dușmani nerecunoscători, ați adus acest adevăr? Oare nu voi, cărturari și farisei, paznici cu scumpătate ai Legii, ne-ați învățat toate cele despre El? Cunoaștem noi limba ebraică? Nu tălmăciți voi Scripturile? După ce Fecioara a născut, și chiar înainte de a naște, când ați fost întrebați de Irod, n-ați adus

[59] *Matei* 2, 5.
[60] *Isaia* 7, 14.

voi ca martor pe prorocul Miheia spre a întări cuvântul vostru? „Și tu, Betleeme", spune prorocul, „casa lui Efrata, cu nimic nu ești mai mic între domnii Iudeii, că dintru tine va ieși Povățuitorul, Care va paște pe poporul Meu, Israel."[61] Bine a spus prorocul: „Din tine". Dintre voi a ieșit și a venit pentru lumea întreagă. Cel care este vine, iar Cel care nu este Se zidește sau Se face. Însuși și era, și mai înainte era, și totdeauna era. Era întotdeauna ca Dumnezeu, ocârmuind lumea, dar astăzi a venit și ca om, și ca Dumnezeu: ca om, păstorind poporul, iar ca Dumnezeu, mântuind lumea.

O dușmani folositori! O învinuitori de oameni! Fără să vă dați seama ați arătat pe Dumnezeul născut în Betleem. Fără să vă dați seama ați făcut cunoscut pe Stăpânul ascuns în iesle. Fără să vreți ați vestit pe Cel care va sta în peșteră. Fără voia voastră ați făcut bine. Ați vrut să-L ascundeți, dar L-ați descoperit.

Ai văzut ce dascăli neînvățați? Ceea ce învață, nu cunosc. Sunt flămânzi, și hrănesc. Sunt însetați, și adapă. Sunt săraci, și îmbogățesc.

Veniți să sărbătorim! Veniți să prăznuim! Străin e chipul sărbătorii, căci preaslăvit este cuvântul nașterii. Astăzi legătura cea veche s-a dezlegat, diavolul s-a rușinat, demonii au fugit, moartea s-a zdrobit, Raiul s-a deschis, blestemul s-a pierdut, păcatul s-a alungat, înșelăciunea s-a izgonit, adevărul a venit, credința pretutindeni s-a răspândit și s-a lățit. Viețuirea celor de sus pe pământ s-a sădit, îngerii cu oamenii împreună viețuiesc, oamenii cu îngerii fără de teamă vorbesc.

– Pentru ce?

– Pentru că Dumnezeu pe pământ a venit și omul în cer s-a suit. Toate s-au împreunat. A venit pe pământ, întreg fiind în ceruri. Dumnezeu fiind, S-a făcut om fără să-nceteze a fi Dumnezeu. Cuvânt nepătimitor fiind, S-a făcut trup. S-a făcut trup pentru ca să Se sălășluiască întru noi. Dumnezeu nu S-a făcut, ci era. De asta S-a făcut trup, ca să-L primească ieslea pe Cel pe care nu-L încăpea cerul. De asta S-a așezat în iesle, ca să primească hrană de copil de la Maica-Fecioară, Cel care hrănește lumea. De asta Părintele „veacului ce va să fie"[62] este ținut ca prunc la sân în brațe fecioreşti, tocmai pentru ca și magii să se poată apropia de El.

---

[61] *Miheia* 5, 1; *Matei* 2, 6.

[62] *Isaia* 9, 5.

Astăzi și magii au venit și au făcut începutul lepădării de tiran. Astăzi cerul se laudă arătând prin stea pe Stăpânul cerului. Astăzi Domnul, stând pe norul ușor[63] al trupului, alergând în Egipt, se pare că fuge de viclenia lui Irod, dar de fapt fuge să împlinească spusa lui Isaia: „Fi-va", spune el, „în ziua aceea Israel al treilea între asirieni și între egipteni, fi-va binecuvântat poporul Meu în pământul pe care l-a binecuvântat Domnul Savaot, zicând: «Binecuvântat va fi poporul Meu, cel din Egipt și cel dintre asirieni și cel din Israel»"[64].

– Ce spui, iudeule? Cel dintâi a ajuns al treilea? Egiptenii și asirienii au fost puși înainte, și Israel cel întâi-născut este numărat pe urmă?

– Da! Pe bună dreptate asirienii vor fi mai întâi, pentru că ei au fost cei dintâi care I s-au închinat Lui prin magi. Și egiptenii după asirieni, pentru că și ei L-au primit când a fugit de viclenia lui Irod. Iar cel din urmă este numărat Israel, pentru că L-a cunoscut prin Apostoli după botezul în Iordan.

A intrat în Egipt, zguduind cele făcute de mână ale Egiptului, nu fără pricină, ci pentru că închisese prin pieirea celor întâi-născuți porțile Egiptului. Din această cauză a intrat astăzi în Egipt ca Întâi-Născut, ca să strice jalea vechii tristeți. Că Unul-Născut Se numește Hristos, o mărturisește astăzi Luca evanghelistul: „Și a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut, și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, pentru că nu aveau loc în casa de oaspeți"[65]. A intrat, dar, în Egipt ca să strice jalea vechii tristeți. În loc de biciuire a adus bucurie, în loc de noapte și întuneric a dăruit lumina mântuirii. Pângărită era atunci apa râului din pricina junghierii pruncilor nevârstnici. Cel care a înroșit odinioară apa a intrat în Egipt și a făcut curgerile râului născătoare de mântuire, curățind prin puterea Duhului blestemul și păgânătatea lor. Chinuiți au fost atunci și egiptenii, căci, înnebunind, s-au lepădat de Dumnezeu. A intrat, dar, în Egipt și a umplut sufletele cele iubitoare de Dumnezeu de cunoașterea lui Dumnezeu, iar râului i-a dat puterea să crească mucenici mai roditori ca spicele.

Dar, pentru scurtimea vremii, vreau să termin aici cuvântul meu. Aici voi termina, împlinind cuvântul [prin aceea] că, nepătimitor fiind Cuvântul, trup S-a făcut, neschimbată rămânându-I firea.

---

[63] *Cf. Isaia* 19, 1.

[64] *Isaia* 19, 24-25.

[65] *Luca* 2, 7.

Dar ce să spun, ce să grăiesc? Văd pe teslar și ieslea, văd pe Prunc și scutecele, văd nașterea Fecioarei lipsită de cele de trebuință. Toate încărcate de sărăcie, toate pline de lipsă. Iată, bogăție în mare sărăcie! Cum a sărăcit pentru noi, când era bogat? Cum n-a avut nici pat, nici așternut, ci a fost aruncat în ieslea goală? O sărăcie, izvor de bogăție! O bogăție nemăsurată, ce ai chip de sărăcie! În iesle stă, și zguduie lumea! În scutece se înfășoară, și va sfărâma legăturile păcatului. Încă n-a rostit cuvânt deslușit, și a și-nvățat pe magi, i-a și-ntors la credință.

Ce să spun, ce să grăiesc? Iată, Pruncul este înfășat în scutece și stă în iesle. De față-i și Maria, Fecioară și Mamă. De față-i și Iosif, așa-numitul tată. El bărbat se zice și Ea femeie se numește. Nume legiuite, dar goale de împreună-viețuire. Gândește-le până la cuvinte, și nu până la lucruri. El s-a logodit numai, dar Duhul Sfânt a umbrit. De asta, nedumerit fiind Iosif, nu știa cum să-L numească pe Copil. Să-L numească născut din adulter, nu-ndrăznea; împotriva Fecioarei cuvânt de hulă să arunce, nu putea. Copil al său să-L numească, nu suferea. Știa doar bine că nu cunoștea cum sau de unde S-a născut Pruncul. Din această cauză, pe când nedumerit era de lucru, răspuns i-a venit din cer prin glas de înger și i-a spus: „Nu te teme, Iosife! Cel născut din ea este de la Duhul Sfânt"[66]. Căci Duhul Sfânt a umbrit-o pe Fecioară.

– Dar pentru ce Se naște din Fecioară? Pentru ce păzește nevătămată fecioria?

– Pentru că altădată diavolul a înșelat pe Eva, pe când era fecioară; de aceea, Maria fiind fecioară, Gavriil i-a binevestit. Înșelată fiind Eva, a născut cuvânt pricinuitor de moarte, iar Maria, binevestită fiind, a născut pe Cuvântul în trup, de viață veșnică pricinuitor nouă. Cuvântul Evei a arătat pomul prin care Adam din Rai s-a izgonit, iar Cuvântul născut din Fecioară a arătat crucea prin care tâlharul, în chipul lui Adam, în Rai a fost primit. Deoarece nici păgânii, nici iudeii, nici ereticii nu credeau că Dumnezeu a născut pe Cuvântul fără sământă și fără pătimire, de aceea, când Se naște azi din trup pătimitor, a păstrat nepătimitor trupul cel pătimitor, ca să arate că, după cum atunci când S-a născut din Fecioară n-a stricat fecioria, tot astfel și Dumnezeu a născut dumnezeiește ca Dumnezeu pe Dumnezeu-Cuvântul, rămânând neîmpuținată și

---

[66] *Matei* 1, 20.

neschimbată sfânta Lui Ființă. Iar pentru că oamenii L-au părăsit pe Dumnezeu și au cioplit dumnezei în chip de om, cărora le slujeau spre ocara Ziditorului, pentru aceasta Cuvântul lui Dumnezeu, Dumnezeu fiind, S-a arătat în chip de om, ca să strice și minciuna și să-i facă pe nesimțite să-I slujească Lui.

Acestuia, dar, lui Hristos Celui care face trecerea prin cele fără de trecere, să-I înălțăm slavă, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare la Botezul Domnului[67]

I

Voi toți sunteți astăzi veseli și numai eu sunt trist. Într-adevăr, când îmi arunc ochii peste mulțimea aceasta duhovnicească, când văd această bogăție nesfârșită a Bisericii și când mă gândesc apoi că odată cu trecerea sărbătorii va pleca în grabă și mulțimea aceasta de aici, mă întristez, mă doare sufletul că Biserica, ea care a dat naștere atâtor fii, nu poate să se bucure de ei la fiecare adunare[68], ci numai în sărbători. Cât de mare ar fi veselia duhovnicească, cât de mare bucuria, cât de mare slava lui Dumnezeu, cât de mare folosul sufletelor, dacă la fiecare adunare aș vedea tot atât de pline sânurile Bisericii! Corăbierii și cârmacii fac totul ca să străbată și să ajungă în port; noi, dimpotrivă, necontenit ne străduim să tulburăm marea vieții noastre, ne cufundăm mereu în furtunile grijilor lumești, suntem prinși de treburile din piețe și de la tribunale, iar aici abia de ne vedem o dată sau de două ori pe an. Sau nu știți oare că Dumnezeu a așezat bisericile în orașe așa cum a așezat porturile în mări, pentru ca să ne adăpostim în ele de vârtejul zgomotelor din lume și să ne bucurăm de cea mai mare liniște? În biserică nu aveți a vă teme nici de furtuna valurilor, nici de năvala hoților, nici de atacul făcătorilor de rele, nici de furia vânturilor și nici de vătămarea fiarelor, căci biserica este liman lipsit de toate acestea, liman duhovnicesc al sufletelor. Voi înșivă sunteți martorii spuselor mele. Descărcați-vă acum sufletul, și veți dobândi aici mai multă liniște! Aici, în biserică, mânia nu te necăjește, pofta nu te arde, invidia nu te roade, deznădejdea nu te bântuie, dragostea de slava deșartă nu-ți strică sufletul. Biserica potolește toate aceste fiare. Cuvintele dumnezeieștilor Scripturi intră ca niște descântece dumnezeiești în suflet prin urechi și adorm toate aceste patimi necugetate. Cât de nefericiți sunt, dar, oamenii că pot să aibă parte de o atât de mare filosofie, dar nu vin des la mama obștească a tuturor, la Biserică! Poți oare să-mi spui care îndeletnicire e de mai mare trebuință decât asta? Care întâlnire e mai folositoare?

---

[67] *PG* 49, 363-372. A fost tradusă în românește de mitropolitul Grigorie Dascălul, în: *Cuvinte de Sfântul Ioan Gură de Aur*, București, 1827, f. 128r-131v, și de Pr. D. Fecioru, în: Sfântul Ioan Hrisostom, *Cuvântări la praznice ...*, pp. 48-56.
[68] Adunare liturgică, Sfântă Liturghie. (n.P.P.)

Dar ce piedică te face să nu vii la biserică? Îmi vei spune negreșit că sărăcia te împiedică să vii la această frumoasă adunare. Dar scuza asta nu-i binecuvântată. Săptămâna are șapte zile; pe aceste șapte zile Dumnezeu le-a împărțit cu noi și n-a luat El mai multe, iar nouă ne-a dat mai puține, sau, mai bine spus, nici nu le-a împărțit pe jumătate, n-a luat El trei și nouă ne-a dat trei, ci ție ți-a dat șase, iar Lui I-a rămas una. Dar nici în această singură zi nu vrei să te desparți de grijile cele lumești! Deci și tu cu această zi faci ceea ce fac jefuitorii de lucruri sfinte: Îi furi această zi sfântă, rânduită pentru ascultarea cuvintelor duhovnicești, și o petreci în griji lumești. Dar pentru ce vorbesc de ziua întreagă? Fă și tu cu ceasurile acestei zile ce a făcut văduva aceea cu milostenia! A aruncat doi bănuți în cutia templului și a atras asupra ei bunăvoința lui Dumnezeu[69]. Fă și tu tot așa! Dă-I lui Dumnezeu două ceasuri din zi și vei aduna în casa ta câștigul a mii de zile. Iar dacă nu vrei, ia aminte să nu pierzi cumva ostenelile unor ani întregi, pentru că n-ai voit să te desparți o mică parte din zi de câștigurile cele lumești. Dumnezeu obișnuiește, când e disprețuit, să risipească averile adunate, așa precum spunea și iudeilor, amenințându-i când nu aveau grijă de templu: „«Le-ați adus pe acestea în casele voastre și le-am suflat», zice Domnul"[70].

Spune-mi, te rog, ce vom putea să învățăm din cele de trebuință dacă tu vii la biserică o dată sau de două ori pe an? Ce vom putea să te învățăm despre suflet, despre trup, despre nemurire, despre Împărăția cerurilor, despre pedeapsă, despre iad, despre îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, despre iertare, despre pocăință, despre botez, despre iertarea păcatelor, despre lumea cea de sus, despre lumea cea de jos, despre firea omenească, despre îngeri, despre răutatea demonilor, despre uneltirile diavolului, despre purtarea în viață, despre dogme, despre dreapta credință, despre ereziile cele stricătoare de suflet? Pe acestea, și mai mult decât acestea, trebuie să le știe creștinul, ca să poată da răspuns celor care-l întreabă. Dar voi nu puteți ști nici cea mai mică parte din aceste învățături, pentru că, dacă veniți la biserică o dată pe an, și atunci fără luare-aminte, veniți pentru obiceiul sărbătorii, și nu pentru evlavia sufletului. Ce bine ar fi dacă ați învăța temeinic toate aceste învățături

[69] *Cf. Marcu* 12, 42-44.
[70] *Agheu* 1, 9.

numai dintr-o singură venire la biserică! Dar asta nu-i cu putință! Să vă explic. Mulți dintre cei de față aveți slugi și fii; când voiți să le dați să învețe carte sau o meserie pe care le-o alegeți, dintr-odată nu le mai dați voie să vină acasă; le dați așternut, hrană și toate cele de trebuință și-i trimiteți să locuiască în casa dascălului și nu-i mai lăsați să vă calce pragul casei, pentru ca traiul neîntrerupt alături de dascăl să le dea putința să învețe mai bine, nefiind stânjeniți la învățătură de nicio grijă. Însă aici, în biserică, nu e vorba să învățați o meserie sau o știință oarecare, ci pe cea mai mare decât toate, anume cum trebuie să Îi placi lui Dumnezeu și să dobândești cele cerești. Și socotiți oare că puteți învăța această știință trândăvindu-vă? Ce mare nebunie este să gândești așa! Că învățatul este un lucru care are nevoie de multă luare-aminte, ascultă ce spune Domnul: „Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima”[71], iar prorocul zice: „Veniți, fiilor, ascultați-mă, vă voi învăța frica Domnului!”[72]; și iarăși: „Îndeletniciți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu”[73]. Prin urmare, cel care vrea să dobândească această filosofie dumnezeiască trebuie să studieze mult.

II

Dar, ca să nu cheltuim tot timpul cu învinuiri aduse celor care nu vin la biserică, haide să vorbim[74] despre sărbătoarea de azi, mulțumindu-ne, pentru îndreptarea trândăviei acelora, cu cele pe care le-am spus.

Mulți țin sărbătorile, știu numele lor, dar nu știu cauzele pentru care se serbează. Toată lumea știe că sărbătoarea de astăzi se numește Epifanie, Arătare. Dar care este această arătare, dacă este una sau sunt două, asta nu se știe. Și e mare rușine și mare batjocură că prăznuim această sărbătoare în fiecare an, dar nu cunoaștem cauza ei.

Mai întâi trebuie să spun dragostei voastre că nu este o singură arătare a Domnului, ci două. Una, aceasta de acum, care s-a sfârșit, iar a doua, aceea ce va să vină, care se va face cu slavă la sfârșitul lumii. Și despre amândouă aceste arătări l-ați auzit astăzi pe Pavel

[71] *Matei* 11, 29.
[72] *Psalmul* 33, 11.
[73] *Psalmul* 45, 10.
[74] În text: „să filosofăm”.

vorbindu-i lui Tit. Despre arătarea cea dintâi, pe care o prăznuim azi, grăiește așa: „Harul cel mântuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor, învățându-ne să lepădăm fărădelegea și poftele lumești și să viețuim în veacul de acum în curăție, cu dreptate și cu evlavie”[75]; despre arătarea ce va să vină grăiește așa: „Așteptând fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos”[76]. Iar prorocul Ioil spunea despre cea de a doua arătare așa: „Soarele se va preface în întuneric și luna în sânge înainte de a veni ziua Domnului, cea mare și arătată”[77].

Dar pentru care pricină se numește Epifanie, Arătare, ziua în care S-a botezat Domnul, și nu ziua în care S-a născut? Căci ziua de azi este ziua în care S-a botezat, în care a sfințit firea apelor. De aceea, în sărbătoarea aceasta, la miezul nopții, toți iau apă și o duc acasă și o păstrează tot anul, căci astăzi au fost sfințite toate apele; și minunea e vădită: apa aceasta nu se strică cu trecerea timpului, apa aceasta scoasă astăzi rămâne limpede și proaspătă un an, doi și adeseori chiar trei ani și după atâta vreme se ia la întrecere cu apa adusă acum de la izvor. Deci pentru care motiv se numește Arătare ziua aceasta a Botezului Domnului, și nu ziua Nașterii Sale?

Pentru că Domnul n-a ajuns cunoscut tuturor când S-a născut, ci când S-a botezat. Că mulțimea nu-L cunoștea și nu știa cine este, ascultă-l pe Ioan Botezătorul, care spune: „În mijlocul vostru stă acela pe Care voi nu-L știți”[78]. Dar de ce să ne minunăm că alții nu-L cunoșteau, când însuși Ioan Botezătorul nu L-a cunoscut decât în ziua în care L-a botezat? „Căci și eu”, spune el, „nu-L cunoșteam; dar Cel care m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a spus: «Peste Cel care vei vedea Duhul pogorându-Se și rămânând peste El, Acela este Cel care botează cu Duh Sfânt».”[79]

Este deci lămurit din cele spuse mai sus că sunt două arătări ale Domnului. Dar e de neapărată trebuință să spun pentru care motiv S-a botezat Hristos și cu ce botez S-a botezat. Că trebuie să știm și una, și alta. Mai întâi am să arăt dragostei voastre cu ce fel de botez S-a botezat Hristos. De vom ști asta, vom ști și pentru care motiv S-a botezat.

---

[75] *Tit* 2, 11-12.

[76] *Tit* 2, 13.

[77] *Ioil* 2, 10.

[78] *Ioan* 1, 26.

[79] *Ioan* 1, 33.

Era un botez, botezul iudaic. Acesta curățea murdăriile trupești, nu păcatele sufletești. Nu-l izbăvea pe om de păcate, nici dacă desfrâna, nici dacă fura, nici dacă săvârșea vreun alt păcat de felul acestora. Dar, dacă omul se atingea de oase de mort, dacă gusta vreo mâncare oprită de Lege, dacă venea de la vreo stricăciune, dacă se apropia de vreun lepros, atunci se spăla; era necurat până seara, apoi era curat. „Să se spele trupul lui cu apă curată", spune Scriptura, „și va fi necurat până seara și se va curăți."[80] De fapt, acestea nu erau nici păcate, nici necurății. Dar Dumnezeu a rânduit asta, ca prin astfel de curățiri cu apă să-i facă pe iudeii cei nedesăvârșiți mai cucernici și să-i facă de la început mai atenți pentru păzirea poruncilor celor mai mari.

III

Deci botezul iudaic nu curăţea păcatele, ci numai murdăriile trupești. Botezul nostru nu-i așa; e cu mult mai mare și plin de mult har. Izbăvește de păcate, curățește sufletul, dă harul Duhului.

Botezul lui Ioan era mult mai mare decât botezul iudaic, dar mai smerit decât al nostru; era ca un fel de pod între cele două botezuri, care ducea de la botezul iudaic la cel creștin. Ioan nu îi îndemna pe oameni să țină seamă de necurățiile trupești, ci-i îndemna și-i sfătuia să se îndepărteze de acelea, să se întoarcă de la viciu la virtute, să aibă nădejdile de mântuire în săvârșirea faptelor bune, nu în tot felul de botezuri și curățiri cu apă. Ioan Botezătorul nu spunea: „Spală-ți hainele tale și spală-ți trupul tău și vei fi curat ...".

– Dar ce spunea?

– „Faceți rod vrednic de pocăință!"[81]

Deci botezul lui Ioan era mai mare decât botezul iudaic, dar mai smerit decât al nostru, pentru că botezul lui Ioan nu dădea nici Duhul Sfânt, nici iertarea prin har. Poruncea pocăință, dar nu avea puterea să ierte păcatele. De asta și spunea Ioan: „Eu vă botez cu apă, dar Acela vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc"[82]. Se vede, dar, că Ioan nu boteza cu Duh Sfânt.

---

[80] *Leviticul* 15, 5, 13.
[81] *Matei* 3, 8.
[82] *Matei* 3, 11.

– Dar ce înseamnă „cu Duh Sfânt și cu foc"?

Ca să înțelegeți aceste cuvinte, aduceți-vă aminte de ziua aceea în care s-au arătat Apostolilor limbi împărțite ca de foc și au stat pe fiecare dintre ei[83]. Că botezul lui Ioan era nedesăvârșit, că nu avea nici harul Domnului și nici nu dădea iertare de păcate se mai vede și din următorul fapt: Pavel a găsit niște ucenici și i-a întrebat: „«Ați primit Duhul Sfânt după ce ați crezut?» Iar ei i-au răspuns: «Dar nici n-am auzit dacă este Duh Sfânt». Atunci Pavel le-a spus: «Deci în ce v-ați botezat?» Iar ei au răspuns: «Cu botezul lui Ioan». Și a spus Pavel: «Ioan a botezat cu botezul pocăinței»"[84]. Al pocăinței deci, nu al iertării.

– Dar pentru care pricină a botezat Ioan?

– Pricina o spune tot Apostolul: „Ioan a spus poporului să creadă în Cel care vine după el, adică în Domnul Iisus. Și, auzind ei, s-au botezat în numele Domnului Iisus. Și, punându-și Pavel mâinile peste ei, a venit Duhul cel Sfânt asupra lor"[85].

Ai văzut că botezul lui Ioan era nedesăvârșit? Dacă ar fi fost desăvârșit, Pavel nu i-ar fi botezat din nou, nici nu și-ar fi pus mâinile peste ei. Dar așa, pentru că a făcut și una și alta, a arătat superioritatea botezului apostolic și a arătat, totodată, că botezul lui Ioan este cu mult mai prejos de botezul creștin.

Am aflat deci din cele spuse mai sus deosebirea dintre botezuri. Acum trebuie să spun pentru care pricină S-a botezat Hristos și cu ce botez S-a botezat. Nu S-a botezat nici cu botezul iudaic, cel de mai înainte, nici cu botezul nostru cel de mai târziu, pentru că nu avea nevoie de iertarea păcatelor. Cum ar fi avut oare nevoie de iertarea păcatelor Cel care nu are niciun păcat? Căci spune Scriptura: „Păcat n-a făcut, nici viclenie nu s-a găsit în gura Lui"[86]; și iarăși: „Cine dintre voi Mă vădește de păcat?"[87] Nici trupul Domnului nu era lipsit de Duhul. Cum ar fi fost lipsit de Duhul, când trupul Lui dintru început a fost făcut de Duhul?

– Atunci pentru ce S-a botezat Hristos, dacă trupul Lui nu era lipsit de Duhul Sfânt și nici nu avea păcate?

– Răspunsul la această întrebare îl veți cunoaște după ce veți afla mai întâi cu ce botez S-a botezat Hristos.

---

[83] *Cf. Faptele* 2, 3.

[84] *Faptele* 19, 2-4.

[85] *Faptele* 19, 4-6.

[86] *1 Petru* 2, 22.

[87] *Ioan* 8, 46.

– Dar cu ce botez S-a botezat?

– Nu S-a botezat nici cu botezul iudaic, nici cu botezul nostru, ci cu botezul lui Ioan.

– De ce?

– Ca să afli, chiar din natura acestui botez, că Hristos nu S-a botezat nici pentru iertarea păcatelor, nici pentru că avea nevoie de harul Duhului. Botezul lui Ioan, după cum am arătat mai sus, nu putea săvârși nici una, nici alta. Deci se vede din acestea că Hristos n-a venit la Iordan pentru iertarea păcatelor și nici pentru harul Duhului. Dar, ca să nu socotești cumva că a venit pentru pocăință, precum ceilalți oameni, Ioan a îndreptat o astfel de părere greșită. Și ascultă cum celorlalți oameni le spunea: „Faceți rod vrednic de pocăință"[88]; lui Hristos însă, ascultă ce-I spune: „Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?"[89] A grăit aceste cuvinte ca să arate că Hristos nu a venit la el mânat de aceeași nevoie precum ceilalți oameni, ca să arate că el este cu totul nevrednic să-L boteze, ca să arate că Hristos este cu mult mai mare decât el, Botezătorul, și neasemuit mai curat.

– Pentru care motiv, dar, S-a botezat Hristos, dacă n-a făcut asta nici pentru pocăință, nici pentru iertarea păcatelor, nici pentru harul Duhului?

– Pentru două motive. Pe unul îl spune ucenicul, iar pe celălalt i-l spune lui Ioan Însuși Domnul.

– Care este, dar, motivul botezului lui Hristos după spusa lui Ioan?

– Ca să-L facă cunoscut mulțimilor. Așa cum spunea și Pavel, că „Ioan a botezat cu botezul pocăinței, ca să creadă în Cel care vine după el"[90]. Asta s-a săvârșit prin botezul lui Hristos. Mărturia lui Ioan ar fi fost pusă la îndoială și i-ar fi fost greu să meargă la casa fiecăruia cu Hristos de mână, să se apropie de ușă, să-i cheme afară și să le spună, arătându-L pe Hristos: „Acesta este Fiul lui Dumnezeu". La fel de îndoielnică ar fi fost mărturia lui dacă L-ar fi luat și L-ar fi dus în sinagogă să-L arate. Dar, când popoare întregi, din fiecare oraș, erau revărsate la Iordan și stăteau pe malurile râului, a venit și Iisus să Se boteze și să primească întărire și adeverire de sus

[88] *Matei* 3, 8.

[89] *Matei* 3, 14.

[90] *Faptele* 19, 4.

prin glasul Tatălui și prin pogorârea Duhului în chip de porumbel; atunci mărturia lui Ioan despre El nu mai putea fi pusă la îndoială. Pentru aceea, cuvintele lui Ioan: „Și eu nu-L cunoșteam”[91] fac mărturia lui vrednică de crezare. Ioan era rudă, după trup, cu Hristos – „căci, iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit un fiu”[92], spune Mariei îngerul despre mama lui Ioan, iar dacă mamele sunt rude, atunci negreșit și copiii. Deci Ioan era rudă după trup cu Hristos și, ca să nu pară că Ioan dă mărturia despre Hristos din pricina înrudirii, harul Duhului a rânduit ca Ioan să-și petreacă în pustie vârsta lui cea de la început, ca să nu se creadă că face o astfel de mărturisire de dragul prieteniei sau pentru cine știe ce scop ascuns, ci că L-a vestit așa cum a aflat de la Dumnezeu. Pentru aceea Ioan a spus: „Și eu nu-L cunoșteam”.

– Dacă nu-L cunoșteai, de unde ai aflat-o, Ioane?

– „Cel care m-a trimis să botez cu apă”, răspunde Ioan, „Acela mi-a spus.”[93]

– Ce ți-a spus?

– „Peste Cel care vei vedea Duhul pogorându-Se ca un porumbel și rămânând peste El, Acela este Cel care botează cu Duh Sfânt.”[94]

Vezi, dar, că Duhul cel Sfânt n-a venit să Se pogoare atunci pentru întâia oară peste Hristos, ci ca să arate pe Cel propovăduit, să-L facă cunoscut tuturor prin zborul Său, ca și cum L-ar arăta cu degetul. Pentru aceasta deci a venit Hristos la botez.

A mai venit însă și pentru altă pricină, pe care El Însuși o spune.

– Care-i aceasta?

– Când Ioan a spus: „Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?”, Hristos i-a răspuns, zicând: „Lasă acum, căci așa se cuvine, să plinim toată dreptatea”[95]. Ai văzut înțelepciunea slugii? Ai văzut smerenia Stăpânului?

– Ce înseamnă „să plinim toată dreptatea”?

– Dreptatea înseamnă împlinirea tuturor poruncilor, de pildă ca atunci când spune: „Erau amândoi drepți, umblând fără prihană în poruncile Domnului”[96]. Așadar, pentru că toți oamenii trebuiau

[91] *Ioan* 1, 31.
[92] *Luca* 1, 36.
[93] *Ioan* 1, 33.
[94] *Ioan* 1, 33.
[95] *Matei* 3, 14-15.
[96] *Luca* 1, 6.

să împlinească această dreptate și pentru că niciunul n-a împlinit-o desăvârșit și nici n-a îndeplinit-o, de aceea a venit Hristos și a împlinit această dreptate.

IV

Dar poate că va întreba cineva:

– Ce dreptate a împlinit Hristos prin botezul Lui?

– S-a supus prorocului, iar aceasta era o faptă de dreptate. Așa precum S-a tăiat împrejur, a adus jertfă, a păzit sâmbetele, a ținut sărbătorile iudaice, tot astfel a adăugat și ceea ce lipsea: S-a supus prorocului care boteza. Că era voința lui Dumnezeu ca toți să se boteze atunci, ascultă ce spune Ioan: „Cel care m-a trimis să botez cu apă”[97]; dar ascultă ce spune și Hristos: „Vameșii și poporul au împlinit dreptatea lui Dumnezeu, botezându-se cu botezul lui Ioan; dar fariseii și cărturarii au lepădat voința lui Dumnezeu, pentru că nu au fost botezați de el”[98]. Prin urmare, dacă dreptatea stă în a te supune lui Dumnezeu, iar dacă Dumnezeu a trimis pe Ioan ca să boteze poporul, atunci Hristos a împlinit-o și pe aceasta împreună cu toate celelalte porunci. Să ne închipuim că poruncile Legii sunt două sute de dinari. Datoria aceasta trebuia plătită de neamul nostru. N-a plătit-o. Moartea ne stăpânea, pentru că eram vinovați. A venit Hristos și ne-a găsit stăpâniți de moarte. A plătit datoria, a împlinit ce trebuia și ne-a scos pe noi, care nu aveam cu ce plăti. Din pricina asta Hristos n-a spus: „Se cuvine să facem cutare și cutare, ci: „Să plinim toată dreptatea”[99]. „Mie, ca Stăpân, ca Unul ce am”, spune Hristos, „Mi se cuvine să dau pentru cei care nu au.”

Pentru asta S-a botezat Hristos, ca să arate că împlinește toată Legea. Această pricină și aceea spusă mai înainte sunt motivele botezului Domnului. De asta și Duhul S-a pogorât în chip de porumbel. Căci, acolo unde-i împăcarea cu Dumnezeu, acolo-i și porumbelul. La corabia lui Noe a venit o porumbiță cu o ramură de măslin, semn al iubirii de oameni a lui Dumnezeu și al izbăvirii de potop; aici, la botez, vine Duhul în chip de porumbel, nu în trup de porumbel – trebuie știut bine lucrul acesta –, ca să vestească lumii

[97] *Ioan* 1, 33.
[98] *Luca* 7, 29-30.
[99] *Matei* 3, 15.

mila lui Dumnezeu, dar, în același timp, să arate că un om duhovnicesc trebuie să fie fără viclenie, fără răutate și curat. Așa cum spune și Hristos: „De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor"[100]. Corabia aceea a lui Noe, după ce s-a terminat potopul, a rămas pe pământ; corabia aceasta, după ce s-a sfârșit mânia lui Dumnezeu, a fost răpită în cer și Trupul acela neîntinat și neprihănit este acum la dreapta Tatălui.

Dar, pentru că am pomenit de Trupul Domnului, este de neapărată trebuință ca, la sfârșitul cuvântului, să vă vorbesc puțin și de Trupul Domnului. Știu că mulți dintre noi ne apropiem acum de această Sfântă Masă, pentru că este obiceiul ca la această sărbătoare să ne împărtășim. Ar trebui însă, așa precum v-am spus de multe ori și mai înainte, să nu ținem seamă de sărbătoare când avem să ne împărtășim, ci să ne curățim cugetul, și atunci să ne apropiem de Sfânta Jertfă. Cel pângărit și necurat nici în sărbători nu are dreptul să se împărtășească cu acest Trup sfânt și înfricoșător; cel curat însă, cel care și-a șters bine, prin pocăință, păcatele, acela are dreptul, și în sărbători și oricând, să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine, acela merită să se bucure de darurile lui Dumnezeu. Dar nu știu cum se face că unii nu țin seamă de lucrul acesta și mulți creștini, plini de mii și mii de păcate, când văd că vine sărbătoarea, ca și cum ar fi împinși chiar de sărbătoare, se apropie de Sfintele Taine, pe care niște oameni ca aceștia nici n-au dreptul să le vadă; pe cei pe care-i cunoaștem îi oprim, iar pe cei pe care nu-i cunoaștem îi lăsăm în seama lui Dumnezeu, Cel care știe ascunzișurile inimii fiecăruia. Astăzi însă voi căuta să îndreptez un păcat săvârșit de toți în văzul tuturor.

– Care este acest păcat?

– Păcatul acesta este că nu ne apropiem cu frică de Sfintele Taine, ci bătând din picioare, lovind, plini de mânie, strigând, ocărând, împingând pe vecini plini de tulburare. De multe ori am spus lucrul acesta și nu voi înceta să-l spun.

Nu vedeți câtă ordine este la jocurile olimpice, când agonotetul merge prin piață cu cununa pe cap, cu haina ridicată, cu toiagul în mână, și când crainicul strigă să fie liniște cu bună rânduială? Nu este oare o nebunie ca acolo unde trece diavolul cu alai să fie atâta liniște, iar aici, unde Hristos ne cheamă la El, să fie atâta tulburare?

[100] *Matei* 18, 3.

În piață, liniște, și în biserică, strigăt? Pe mare, vreme senină, iar în port, valuri?

Spune-mi, omule, pentru ce faci zgomot? Pentru ce te grăbești? Te cheamă oare nevoia afacerilor? Știi oare că ai afaceri în ceasul acela? Ți-aduci aminte că ești pe pământ? Mai socotești oare că ești cu oamenii când vii să te împărtășești? Nu înseamnă oare că ai o inimă de piatră când socotești că, în vremea Sfintei Împărtășiri, mai stai cu oamenii, și nu dănțuiești cu îngerii, împreună cu care ai înălțat acel cântec tainic, împreună cu care I-ai adus lui Dumnezeu cântarea de biruință? De aceea ne-a și numit Hristos vulturi, zicând: „Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna și vulturii"[101], ca să ne urcăm la cer, pentru ca, ușurându-ne, să zburăm sus, sus de tot, pe aripile Duhului. Noi însă ne târâm pe jos ca șerpii și mâncăm pământ. Vreți să vă spun de unde vin zgomotul și strigătul? Că nu stau ușile bisericii totdeauna închise, că vă îngăduim să vă duceți acasă înainte de cea din urmă rugăciune de mulțumire după Sfânta Împărtășanie. Iar fapta este un mare dispreț aruncat Domnului. Ce faci, omule? Pleci din biserică, te duci când Hristos este de față, când îngerii stau alături de El, când este pusă înainte această Masă înfricoșătoare, când frații tăi încă se împărtășesc? De ești poftit la un ospăț, nu îndrăznești să te scoli de la masă și să pleci înainte de prietenii tăi, care stau încă la masă, chiar dacă te-ai săturat, iar aici, unde se săvârșesc Tainele lui Hristos cele înfricoșătoare, când încă se săvârșește sfânta slujbă, tu părăsești slujba la jumătatea ei și pleci? Mai este vrednică de iertare o astfel de faptă? Mai are vreun cuvânt de apărare? Vreți să vă spun ce faptă săvârșesc cei care pleacă înainte de terminarea slujbei și nu cântă la sfârșitul Cinei cântările cele de mulțumire? Poate este greu de purtat ceea ce am să vă spun, dar totuși trebuie să o spun neapărat din pricina trândăviei multora. Iuda a luat parte la cea din urmă Cină, aceea din cea din urmă noapte, dar s-a sculat și a plecat în timp ce ceilalți stăteau încă la masă. Ei bine, pe Iuda îl imită aceia care pleacă din biserică înainte de cea din urmă rugăciune de mulțumire. Dacă Iuda n-ar fi ieșit, n-ar fi ajuns vânzător; dacă nu i-ar fi părăsit pe ceilalți ucenici, nu ar fi pierit; dacă nu s-ar fi dezlipit de turmă, nu l-ar fi găsit lupul singur și nu l-ar fi mâncat; dacă nu s-ar fi despărțit de Păstor, nu l-ar fi răpit fiara sălbatică. De asta Iuda era cu iudeii, iar ucenicii

---

[101] *Luca* 17, 37.

au ieșit cântând împreună cu Stăpânul. Vezi, dar, că cea din urmă rugăciune după Sfânta Jertfă se face așa cum s-a făcut rugăciune după Cina cea de Taină?

Și acum, iubiților, să ne gândim la cele spuse, la acestea să cugetăm, temându-ne de pedeapsa ce ne așteaptă pentru un păcat ca acesta! Hristos îți dă Trupul Lui, iar tu nu-L răsplătești nici cu cuvântul, nici nu-I mulțumești pentru cele ce ai primit. Când mănânci mâncarea cea de toate zilele, îndată după ce mănânci te închini și mulțumești, dar, când te împărtășești – tu, om și cu o fire sărmană – cu hrana aceasta duhovnicească, ce depășește toată firea văzută și nevăzută, pentru ce nu rămâi să mulțumești și cu cuvântul, și cu fapta? Nu este oare vrednică o astfel de faptă de cea mai mare pedeapsă?

Nu spun aceste lucruri ca să mă lăudați, ca să mă aplaudați, ca să strigați, ci ca să vă aduceți aminte la timp de aceste cuvinte și să arătați rânduiala cuvenită. Sfânta Jertfă se numește Taină și este Taină. Iar acolo unde este taină, trebuie multă tăcere. Așadar, cu multă tăcere, cu multă ordine, cu evlavie cuvenită să ne apropiem de această sfințită Jertfă, ca să atragem mai mult bunăvoința lui Dumnezeu, ca să ne curățim sufletul și să avem parte de bunătățile cele veșnice, pe care să dea Dumnezeu să le dobândim noi toți, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava, puterea și închinăciunea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia I la trădarea lui Iuda[102]

I

Puține cuvinte sunt de trebuință să spun astăzi către dragostea voastră. Și sunt cu trebuință puține nu pentru că vă plictisiți de mulțimea cuvintelor, căci nu pot găsi un alt oraș care să fie așa de îndrăgostit de ascultarea cuvintelor duhovnicești ca orașul nostru. Voi grăi, dar, puține cuvinte nu pentru că vă obosesc cu mulțimea spuselor mele, ci pentru că azi este o pricină deosebită pentru un cuvânt scurt. Văd pe mulți credincioși că se grăbesc să se împărtășească cu înfricoșătoarele Taine. Ca să nu pierdeți deci nici Masa aceea și să nu fiți lipsiți nici de cuvintele mele, trebuie să fie măsurată cuvântarea mea, ca să câștigați și dintr-o parte, și din alta. Să vă apropiați cu frică și cu cutremur și cu evlavia cuvenită de înfricoșătoarea și cutremurătoarea Împărtășanie și, încărcați și cu bunătățile acestei Mese, și cu cuvintele mele, așa să plecați de aici.

Astăzi, iubiților, Domnul nostru Iisus Hristos a fost vândut, căci în seara acestei zile L-au luat iudeii și au plecat. Să nu te întristezi când auzi că Iisus a fost vândut! Dar, mai bine spus, întristează-te și plângi cu amar, dar nu pentru Iisus cel vândut, ci pentru vânzător! Cel vândut a mântuit lumea, vânzătorul însă și-a pierdut sufletul. Cel vândut stă la dreapta Tatălui în ceruri, vânzătorul însă este acum în iad, suferind chinul cel cumplit. Pe el plânge-l, pe el jelește-l, pentru el suspină, pentru că și Stăpânul nostru pentru el a lăcrimat. „Văzându-l, Iisus", spune Scriptura, „S-a tulburat și a zis: «Unul dintre voi Mă va vinde»."[103]

Cât e de mare milostivirea Stăpânului! Cel vândut plânge pentru vânzător! „Văzându-l, Iisus S-a tulburat și a zis: «Unul dintre voi Mă va vinde»."

– Pentru ce S-a întristat Domnul?

– Pentru ca să ne arate și dragostea Lui, dar, totodată, să ne și învețe că totdeauna este drept să plângem nu pe cel care suferă

[102] *PG* 49, 373-382. A fost tradusă în limba română în *Viețile sfinților din luna Martie*, Mânăstirea Neamțu, 1813, f. 260r -265r; de Pr. D. FECIORU, în: SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Cuvântări la praznice* ..., pp. 59-79; *cf.* D. FECIORU, *Bibliografia traducerilor* ..., nr. 180.

[103] *Ioan* 13, 21.

răul, ci pe cel care face răul. Este mai rău a face răul decât a suferi răul, dar, mai bine spus, nu este rău a suferi răul, ci este rău a face răul. Suferirea răului ne face demni de Împărăția cerurilor, dar facerea răului aduce asupră-ne iadul și pedeapsa. „Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor"[104], spune Domnul. Vezi, dar, că suferirea răului are ca răsplată Împărăția cerurilor? Ascultă acum, și ai să vezi că facerea răului aduce chin și pedeapsă. După ce Pavel a spus despre iudei că „pe Domnul au omorât și pe proroci au prigonit"[105], a adăugat: „Al căror sfârșit va fi după faptele lor"[106]. Ai văzut că cei prigoniți primesc Împărăția cerurilor, iar prigonitorii moștenesc mânia lui Dumnezeu? Cuvintele acestea nu le-am spus acum ca să fie spuse, ci ca să nu ne mâniem pe dușmanii noștri; dimpotrivă, să-i miluim, să-i plângem și să ne fie milă de ei. Ei, dușmanii noștri, ei sunt cei care suferă răul.

De ne pregătim așa sufletul nostru, vom putea chiar să ne și rugăm pentru ei. Acesta este motivul pentru care astăzi este a patra zi de când vă vorbesc despre rugăciunea pentru vrăjmași. Vă spun mereu același lucru ca să se înrădăcineze în voi sfaturile mele. Pentru asta scot mereu cuvinte din inima mea, pentru ca rana mâniei să dea înapoi, pentru ca flacăra să se stingă, pentru ca acela care se roagă să nu aibă în suflet pic de mânie. Nici Hristos nu ne-a sfătuit să facem aceasta numai pentru binele dușmanilor, ci pentru binele nostru, al celor care le iertăm lor păcatele. Când îl ierți pe dușmanul care s-a mâniat pe tine, primești mai mult decât dai.

– Cum? Se poate să primesc mai mult?

– Da, dacă ierți dușmanului tău greșelile, ți se iartă și ție greșelile făcute față de Stăpân. Acestea sunt mari, de nevindecat și de neiertat, acelea, ușoare, lesne de potolit și de iertat. Ascultă ce spune Eli, preotul, fiilor lui: „De păcătuiește un om față de alt om, să se roage pentru el. Dar, de va păcătui omul față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?"[107] Prin urmare, păcatul acesta nu se șterge ușor nici prin rugăciune. Prin rugăciune nu se șterge, dar se șterge prin iertarea păcatelor aproapelui. Din pricina asta, Hristos a numit păcatele săvârșite față de Dumnezeu zece mii de talanți,

[104] *Matei* 5, 10.
[105] *1 Tesaloniceni* 2, 15.
[106] *2 Corinteni* 11, 15.
[107] *1 Regi* 2, 25.

iar pe cele făcute față de aproapele nostru, o sută de dinari[108]. Iartă, dar, o sută de dinari, ca să ți se ierte zece mii de talanți!

II

Dar despre rugăciunea pentru dușmani am spus de ajuns. Să ne întoarcem, dacă vreți, la vânzarea Domnului și să vedem cum a fost vândut Stăpânul nostru. „Atunci, ducându-se unul din cei doisprezece, Iuda, cel care se numea Iscarioteanul, la arhierei, a spus: «Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?»"[109] Se pare că aceste cuvinte sunt clare și că nu spun mai mult decât spun. Dar, dacă cercetezi bine și cu atenție fiecare cuvânt, cuvintele acestea capătă o nouă înfățișare, vezi că au un adânc înțeles. Mai întâi, timpul. Nu la întâmplare a însemnat evanghelistul timpul. N-a spus numai atât: „Ducându-se", ci: „Atunci, ducându-se".

– „Atunci." Spune-mi: când? Spune-mi pentru ce evanghelistul a însemnat timpul? Ce vrea să mă învețe?

– N-a spus fără rost cuvântul „atunci". Cel care grăiește prin Duhul Sfânt nu grăiește niciodată fără rost și în zadar.

– Ce vrea să spună, dar, cuvântul „atunci"?

– Înainte de vremea aceea, înainte de ceasul acela, a intrat femeia cea păcătoasă cu un alabastru cu mir și a vărsat mirul acela pe capul Domnului. A arătat multă grijă, a arătat multă credință, multă ascultare, multă evlavie. Și-a schimbat viața, a ajuns mai bună, mai înțeleaptă. Și, când femeia cea păcătoasă s-a pocăit, când Stăpânul a atras-o la El, atunci ucenicul L-a vândut pe Dascălul său. Pentru asta a spus evanghelistul „atunci", pentru ca să nu Îl învinuiești de slăbiciune pe Dascăl când vezi că ucenicul Îl vinde. Căci atât de mare era puterea Dascălului, că atrăgea și pe femeile păcătoase ca să-L asculte.

– Cum se poate asta? Cel care a atras femeile păcătoase n-a putut atrage pe ucenic?

– A putut să-l atragă pe ucenic, dar nu voia să facă bine cu sila, nici să-l atragă la El cu forța.

„Atunci, ducându-se." Și cuvântul acesta, „ducându-se", cuprinde în el gânduri adânci. El ne arată că Iuda n-a fost chemat

[108] *Cf. Matei* 18, 23-35.

[109] *Matei* 26, 14-15.

de arhierei, n-a fost silit, nici forțat de cineva, ci el de la sine, din propria sa voie, a zămislit viclenia și a scos la iveală gândul acesta, fără să aibă vreun sfătuitor pentru răutatea sa.

„Atunci, ducându-se unul din cei doisprezece." Ce vrea să spună „unul din cei doisprezece"? Cuvintele acestea, „unul din cei doisprezece", aduc o foarte mare învinuire lui Iuda. Erau și alți ucenici ai lui Iisus, cei șaptezeci la număr, dar aceia veneau în al doilea rând, aceia nu se bucurau de o cinste atât de mare, nu aveau parte de o atât de mare îndrăzneală, nu au fost părtași atât de mult la cele tainice, precum cei doisprezece. Cei doisprezece, mai cu seamă, erau cei aleși, ei alcătuiau corul din jurul Împăratului, aceasta era ceata din jurul Învățătorului și din aceasta a ieșit Iuda. Deci, ca să afli că nu un simplu ucenic L-a vândut pe Domnul, ci unul din ceata cea mai aleasă, pentru aceasta evanghelistul a spus: „Unul din cei doisprezece". Și nu se rușinează Matei să scrie așa.

– De ce nu se rușinează?

– Ca să cunoști că, peste tot, scriitorii Sfintelor Scripturi le scriu pe toate așa cum s-au întâmplat, cu adevăr, că nu ascund nimic, nici chiar pe acelea ce par de ocară. Tocmai acestea ce par de ocară, acestea arată iubirea de oameni a Stăpânului. Pe vânzător, pe tâlhar, pe hoț l-a învrednicit de atât de mari bunătăți și a continuat să-l țină lângă El până în cel din urmă ceas; îl sfătuia, îl îndemna, purta grijă de el în tot chipul. Nu e de vină Domnul dacă el n-a luat aminte. Dovadă, femeia cea păcătoasă. Ea s-a mântuit pentru că a luat aminte de ea însăși. Ca să nu deznădăjduiești, dar, uită-te la femeia cea păcătoasă! Ca să nu te încrezi în tine, uită-te la Iuda! Amândouă sunt pustiitoare: și încrederea, și deznădejdea. Încrederea face să cadă pe cel care stă, iar deznădejdea nu-l lasă pe cel căzut să se ridice. Pentru asta Pavel îndemna, zicând: „Celui care i se pare că stă să ia aminte să nu cadă"[110]. Ai și o pildă, și alta. Ucenicului i s-a părut că stă, și a căzut; femeia păcătoasă era la pământ, și s-a ridicat. Gândul nostru alunecă ușor, iar voința este lesne schimbătoare. De asta trebuie să ne întărim din toate părțile, să punem zid în jurul nostru.

„Atunci, ducându-se unul din cei doisprezece, Iuda Iscarioteanul." Ai văzut din ce ceată a căzut? Ai văzut ce învățătură a disprețuit? Ai văzut ce mare rău este trândăveala și nepăsarea?

---

[110] *1 Corinteni* 10, 12.

„Iuda, cel care se numea Iscarioteanul."

– Pentru ce-mi spui, evanghelistule, locul lui de naștere? O, de nu l-aș fi cunoscut! „Iuda, cel care se numea Iscarioteanul." Pentru ce, dar, îmi spui, evanghelistule, locul lui de naștere?

– Pentru că mai era un ucenic numit Iuda: Iuda care se numea Zelotul. Deci, ca să nu se facă vreo greșeală din pricina numelui, evanghelistul a deosebit pe unul de altul. Pe unul l-a numit după virtutea lui, Iuda Zelotul, iar pe celălalt nu l-a numit după răutatea lui, nu i-a spus: „Iuda vânzătorul" – deși ar fi trebuit să-l numească și pe el după răutatea lui și să-i spună: „Iuda vânzătorul", după cum și pe celălalt Iuda l-a numit după virtutea lui –, ci chiar îl cruță pe vânzător, ca să te învețe să nu fie pe limba ta învinuire.

„Atunci, ducându-se unul din cei doisprezece, Iuda, cel care se numea Iscarioteanul, la arhierei, le-a spus lor: «Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?»" Ce cuvinte nebune! Cum i-au ieșit din gură? Cum nu i-a amorțit tot trupul? Cum n-a înnebunit?

III

– „Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?"

– Spune-mi, Iudo, asta te-a-nvățat Hristos? Oare nu spunea: „Să nu aveți aur, nici argint, nici aramă în cingătorile voastre"[111], tocmai pentru ca să pună capăt de la început dragostei tale de argint? Nu te sfătuia neîncetat așa? Oare odată cu aceasta nu ți-a mai spus: „Dacă te va lovi cineva pe obrazul cel drept, întoarce-i-l și pe celălalt"[112]?

– „Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?"

– Spune-mi, Iudo, pentru ce Îl vinzi? Ce învinuire mică sau mare ai avut să-I aduci de ai vândut pe Învățătorul? Că ți-a dat putere peste demoni? Că ți-a dat putere să vindeci bolile? Că ți-a dat putere să curețí leproși? Că ți-a dat putere să învii morți? Că te-a întărit împotriva tiraniei morții? Această răsplată îi dai pentru aceste binefaceri?

„Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?" Ce nebunie! Dar, mai bine spus, ce iubire de argint! Iubirea de argint a născut toate relele. Iuda a vândut pe Învățătorul pentru că a poftit argintul. Așa

---

[111] *Matei* 10, 9.

[112] *Matei* 5, 39.

este rădăcina aceea rea a iubirii de argint. Înnebunește sufletele cuprinse de ea mai grozav ca demonii, le face să nu mai cunoască pe nimeni, nici pe sine, nici pe vecini, nici legile firii, îl scoate pe om din minți, îl face nebun. Uită-te câte bunătăți a alungat din sufletul lui Iuda iubirea de argint! Legăturile cu învățătorul, prietenia, statul la masă, minunile, învățătura, îndemnurile, sfaturile. Pe toate acestea iubirea de argint le-a dat uitării. A avut dreptate Pavel să spună: „Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint"[113].

„Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?" Câtă nebunie cuprind aceste cuvinte!

– Spune-mi, Iudo, dai pe Cel care ține toate, pe Cel care are putere peste demoni, pe Cel care a poruncit mării, pe Stăpânul întregii firi?

Domnul, ca să înfrângă mândria lui Iuda și ca să arate că, dacă n-ar fi voit, n-ar fi fost vândut, ascultă ce face: în timpul vânzării, când au năvălit asupra Lui, cu ciomege, făclii și lumini, i-a întrebat: „Pe cine căutați?"[114] Și ei nu-L cunoșteau pe Cel pe care aveau să-L prindă. Atât era de neputincios Iuda să-L vândă, că nici nu-L vedea în fața lui pe Cel pe care trebuia să-L vândă, cu toate că erau făclii și atâta lumină. Asta a vrut evanghelistul să spună prin cuvintele: „Aveau făclii și lumină, dar nu-L vedeau"[115].

În fiecare zi Domnul îi aducea aminte lui Iuda, și prin fapte și prin cuvinte, arătându-i că vânzarea Îi era cunoscută. Nu-l mustra pe față înaintea tuturor, ca să nu-l facă mai nerușinat, dar nici n-a trecut sub tăcere vânzarea Sa, ca să nu creadă Iuda că nu o cunoaște și să încerce fără teamă vânzarea, ci necontenit spunea: „Unul din voi Mă va vinde", dar nu-l dădea pe față pe vânzător. Și a grăit Domnul multe cuvinte și despre iad, multe cuvinte și despre Împărăția cerurilor, a arătat puterea ce-o are peste amândouă: puterea de a osândi pe păcătoși și puterea de a cinsti pe cei de ispravă. Iuda însă a disprețuit toate aceste cuvinte. Dumnezeu nu l-a atras cu sila, pentru că Dumnezeu ne-a făcut stăpâni să alegem și faptele rele și faptele bune, pentru că vrea să fim buni de buna noastră voie. De aceea, dacă nu vrem, nu ne silește, nici nu ne forțează. Căci, dacă ești bun cu sila, atunci nu ești bun. Așa și Iuda. Era stăpân pe voia lui, era în puterea lui să nu asculte și să

[113] *1 Timotei* 6, 10.
[114] *Ioan* 18, 4.
[115] *Ioan* 18, 3.

nu se plece în fața iubirii de argint. Dar, pentru că n-a vrut, i s-a întunecat mintea, și-a vândut mântuirea sa și a zis: „Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?" Evanghelistul, ca să pună în lumină orbirea și nebunia lui Iuda, zice: „În timpul năvalei, Iuda, cel care a zis: «Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?», stătea alături de ei"[116]. Dar nu numai de aici se poate vedea puterea lui Hristos, ci și de acolo că cei care au venit să-L prindă s-au dat înapoi și au căzut la pământ atunci când Domnul a rostit câteva cuvinte. Însă, pentru că nici așa ei n-au părăsit nerușinarea lor, Domnul S-a dat pe Sine, aproape ca și cum le-ar fi zis: „Eu am făcut tot ce a depins de Mine, Mi-am descoperit puterea Mea, v-am arătat că încercați lucruri cu neputință de săvârșit. Am voit să curm răutatea voastră. Dar, pentru că voi n-ați voit, ci, dimpotrivă, stăruiți în nebunia voastră, iată Mă predau singur vouă".

Am spus acestea ca să nu Îl învinuiți pe Hristos, zicând:

– Pentru ce nu l-a schimbat pe Iuda? Pentru ce nu l-a făcut înțelept și blând?

– Cum trebuia să-l facă blând? Cu sila, sau de bunăvoia lui? Dacă l-ar fi făcut bun cu sila, n-ar fi ajuns bun, căci nimeni nu ajunge bun cu sila. Dacă Domnul trebuia să-l facă bun de bunăvoia lui, cu libera alegere a lui Iuda, atunci Hristos a făcut tot ceea ce putea să-i îndrepte voința și sufletul. Dacă Iuda n-a voit să primească leacul, nu-i vina medicului, ci a aceluia care n-a vrut să fie vindecat. Vezi, dar, câte a făcut Hristos ca să-l facă mai bun și să-l mântuiască! L-a învățat toată filosofia, cu fapta, cu cuvântul; l-a făcut mai puternic decât demonii; l-a făcut să săvârșească multe minuni; l-a înfricoșat cu chinurile iadului, l-a îndemnat cu făgăduința Împărăției; necontenit l-a mustrat pentru gândurile lui ascunse; l-a mustrat, dar nu l-a dat pe față; a spălat picioarele lui odată cu ale celorlalți ucenici; a stat cu el la masă; n-a lăsat nimic la o parte, nici mare, nici mic. Dar el, de bunăvoia lui, a rămas neîndreptat. Și, ca să vezi că Iuda putea să se schimbe, dar n-a vrut, și că a săvârșit totul din trândăvia lui, ascultă! După ce L-a vândut, a azvârlit cei treizeci de arginți și a zis: „Am păcătuit vânzând sânge nevinovat". Ce s-a întâmplat, Iudo? Pe când Îl vedeai săvârșind minuni, nu spuneai: „Am păcătuit vânzând sânge nevinovat[117]"[118], ci: „Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da

[116] *Cf. Ioan* 18, 5.
[117] În text: „sânge drept".
[118] *Matei* 27, 4.

vouă?" Atunci ai cunoscut, Iudo, păcatul, când răul a înaintat, când vânzarea a luat sfârșit, când păcatul s-a săvârșit! Ce învățăm de aici? Când ne trândăvim, nici sfatul nu ne e de vreun folos; dar, când ne sârguim, putem singuri să ne sculăm. Așa și Iuda: când Învățătorul îl sfătuia, nu asculta, dar, când nu a mai avut niciun sfătuitor, i s-a deșteptat cugetul, s-a schimbat fără dascăl, și-a osândit fapta și a aruncat cei treizeci de arginți.

„Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă? Iar ei s-au învoit cu el: treizeci de arginți."[119] Au dat preț Sângelui care nu are preț.

Pentru ce iei, Iudo, treizeci de arginți? Hristos a venit să-Și verse în dar, pentru lume, Sângele acesta pentru care tu te tocmești și faci târguieli nerușinate!

IV

„Atunci s-au apropiat ucenicii."[120] „Atunci." Când vânzarea se săvârșește, când Iuda s-a pierdut pe sine.

„S-au apropiat de El ucenicii, zicând: «Unde voiești să-Ți gătim să mănânci Paștile?»"[121]

Ai văzut ucenic? Ai văzut ucenici? Acela a vândut pe Învățătorul, aceștia se îngrijesc de Paști. Acela se tocmește, aceștia se gătesc să-I slujească. Și acela și aceștia s-au bucurat de aceleași minuni, de aceleași învățături, de aceeași putere.

– De unde, dar, schimbarea?

– De la libertatea de voință. Peste tot, libertatea de voință este pricina tuturor faptelor noastre, a celor bune și a celor rele.

„Unde voiești să-Ți gătim să mănânci Paștile?" Pentru că Stăpânul nu avea casă, pentru aceasta ucenicii Îl întreabă: „Unde voiești să-Ți gătim să mănânci Paștile? Nu avem o locuință hotărâtă, nu avem cort, nici casă".

Să afle cei care-și clădesc case luxoase, pridvoare largi, curți mari, că Hristos nu avea unde să-Și plece capul[122]. De asta Îl întreabă ucenicii: „Unde voiești să-Ți gătim să mănânci Paștile?"

– Care Paști?

– Nu acestea ale noastre, ci celelalte, cele vechi, ale iudeilor. Pe acelea, ucenicii le-au pregătit, iar pe acestea, ale noastre, le-a

[119] *Matei* 26, 15.
[120] *Matei* 26, 17.
[121] *Matei* 26, 17.
[122] *Cf. Matei* 8, 20; *Luca* 9, 58.

pregătit Însuși Domnul; dar nu numai că le-a pregătit, ci El Însuși a ajuns Paști. „Unde voiești să-Ți gătim să mănânci Paștile?" Erau Paștile acelea iudaice, Paștile acelea care au avut începutul în Egipt.

– Dar pentru ce Hristos a mâncat Paștile acelea?

– Pentru că Hristos a împlinit toate poruncile Legii. Când S-a botezat, a spus: „Căci așa se cuvine să împlinim toată dreptatea"[123]. Am venit ca să răscumpăr pe om de blestemul Legii. Căci „Dumnezeu a trimis pe Fiul Său născut din femeie, născut sub Lege, ca să răscumpere pe cei de sub Lege"[124] și să pună capăt Legii.

Deci, ca să nu spună cineva că a desființat Legea pentru că El Însuși nu o putea împlini, ca una ce era împovărătoare, grea și cu anevoie de împlinit, Domnul a împlinit mai întâi toată Legea și apoi a desființat-o. De asta a făcut și Paștile, că și Paștile erau o poruncă a Legii.

– Dar pentru ce a poruncit Legea să se mănânce Paștile?

Iudeii erau nerecunoscători față de Binefăcătorul lor. Cu toate binefacerile lui Dumnezeu, ei uitau porunca lui Dumnezeu. Chiar când au ieșit din Egipt, când au văzut marea despărțită și iarăși unită, când au văzut alte mii de minuni, ziceau: „Să ne facem dumnezei care să meargă înaintea noastră"[125].

Ce spui, iudeule? Minunile-ți stau încă înaintea ochilor și ai uitat pe Binefăcător?

Așadar, pentru că iudeii erau așa de nesimțitori și nerecunoscători, Dumnezeu a legat strâns ținerea sărbătorilor cu pricina sărbătorilor. A poruncit să se jertfească Paștile, „ca, dacă te va întreba fiul tău: «Ce sunt Paștile acestea?», să spui că strămoșii noștri, în Egipt, au uns atunci ușile cu sângele oii, ca nu cumva, venind pierzătorul și văzând, să îndrăznească să aducă moartea"[126]. Era deci sărbătoarea Paștilor o veșnică aducere-aminte a mântuirii. Mai mult încă, sărbătoarea Paștilor avea și scopul de a preînchipui cele viitoare. Mielul acela era o închipuire a unui alt Miel, duhovnicesc, iar oaia preînchipuia Oaia. Unul era umbra, celălalt Adevărul. Iar când S-a arătat Soarele dreptății, umbra a încetat, căci, atunci când răsare soarele, umbra se ascunde. De aceea, la masa aceea de atunci s-au săvârșit și Paștile acelea, și celelalte: și cele ale închipuirii, și

[123] *Matei* 3, 15.
[124] *Galateni* 4, 4-5.
[125] *Ieșirea* 32, 1.
[126] *Ieșirea* 12, 26-27.

cele ale adevărului. Și, după cum pictorii, în același tablou, schițează întâi trăsăturile tabloului și apoi pun în el adevărul culorilor, tot așa a făcut și Hristos: la aceeași masă a schițat și Paștile închipuirii și a adăugat și pe acelea ale adevărului.

„Unde vrei să-Ți gătim să mănânci Paștile?" Erau Paștile iudaice atunci. Dar, de vreme ce a venit Soarele, să nu mai lumineze făclia! Dar, de vreme ce a venit Adevărul, să înceteze umbra!

V

Acestea le spun iudeilor, căci ei, cei netăiați împrejur la inimă, par că săvârșesc Paștile când, cu gând nerușinat, pun înainte azimele.

Spune-mi, iudeule, cum săvârșești Paștile? Templul a fost dărâmat, altarul, distrus, Sfânta Sfintelor, călcată în picioare, orice fel de jertfă a încetat. Pentru ce mai îndrăznești să faci aceste fapte nelegiuite? Ai fost dus odinioară în Babilon; și acolo cei care te-au robit îți spuneau: „Cântați-ne din cântările Sionului"[127], și n-ai vrut. Pe acestea arătându-le David, spunea: „La râul Babilonului, acolo am șezut și am plâns; în sălcii, în mijlocul lor, am atârnat alăutele noastre"[128], adică psaltirea, țitera, lira și celelalte, căci pe acestea le foloseau iudeii și cu ele cântau psalmii. Când au plecat în robie, le-au luat ca să-și aducă aminte de viețuirea din patrie, nu ca să le folosească. „Căci acolo", spune Scriptura, „cei care ne-au robit ne-au întrebat cuvintele cântărilor"[129] și noi le-am spus: „Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?"[130] Ce spui, iudeule? Nu cânți cântarea Domnului în pământ străin, dar săvârșești Paștile Domnului în pământ străin?

Ai văzut ce nesocotință? Ai văzut ce fărădelege? Când cei care îi constrângeau le erau dușmani, nu îndrăzneau nici psalm să spună pe pământ străin; dar acum, când nu-i silește nimeni, nici nu-i constrânge cineva, acum de bunăvoie duc război împotriva lui Dumnezeu. Vezi că azimele sunt necurate? Vezi că sărbătoarea nu este după Lege? Vezi că Paștile nu sunt iudaice? Paștile iudaice au fost altădată, dar acum s-au desființat și au venit Paștile cele

[127] *Psalmul* 136, 3.
[128] *Psalmul* 136, 1-2.
[129] *Psalmul* 136, 3.
[130] *Psalmul* 136, 4.

duhovnicești, pe care le-a dat atunci Hristos. Scriptura spune: pe când ei mâncau și beau, Hristos a luat pâinea, a frânt-o și a zis: „Acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor"[131]. Cei credincioși înțeleg cuvintele mele. Și iarăși, luând potirul, a zis: „Acesta este Sângele Meu, care se varsă pentru mulți spre iertarea păcatelor"[132]. Iar când Hristos a rostit aceste cuvinte, Iuda era de față.

Acesta este, Iudo, Trupul pe care l-ai vândut cu treizeci de arginți! Acesta este, Iudo, Sângele pentru care cu puțin mai înainte te-ai târguit cu nerușinare cu fariseii cei nerecunoscători!

Cât este de mare iubirea de oameni a lui Hristos! Cât este de mare nebunia lui Iuda! Ce nebunie! Iuda L-a vândut cu treizeci de arginți; dar Hristos nici după asta n-a refuzat să-Și dea însuși Sângele Lui cel vândut spre iertarea păcatelor vânzătorului, dacă Iuda ar fi vrut.

Și era și Iuda de față și a luat parte la Sfânta Masă. După cum a fost spălat pe picioare de Domnul odată cu ceilalți ucenici, tot așa a luat parte Iuda și la Sfânta Masă, ca să nu aibă niciun cuvânt de apărare dacă stăruie în răutatea lui. Domnul i-a arătat toată dragostea Sa, dar Iuda a continuat să-și păstreze gândul său cel rău.

VI

Dar este timpul să ne apropiem de această înfricoșătoare Masă. Toți să ne apropiem [având] cuvenită curăție și trezvie sufletească. Nimeni să nu mai fie Iuda. Nimeni să nu mai fie viclean. Nimeni să nu aibă venin. Nimeni să nu aibă unele în gură și altele în suflet. Hristos e de față. Acela care a pregătit atunci Masa aceea, Același o pregătește pe aceasta și acum. Cel care face ca acele puse înainte să ajungă Trup și Sânge ale lui Hristos nu este un om, ci este Însuși Hristos cel răstignit pentru noi. Preotul stă împlinind forma și rostind cuvintele acelea, dar sunt puterea și harul lui Dumnezeu. El a spus: „Acesta este Trupul Meu". Aceste cuvinte prefac pe cele puse înainte. Și, după cum cuvintele acelea care au spus: „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul"[133] s-au rostit o singură dată, dar se

[131] *Matei* 26, 26; *Marcu* 14, 22; *Luca* 22, 19.
[132] *Matei* 26, 28.
[133] *Facerea* 1, 28.

împlinesc cu fapta de-a lungul vremurilor, pentru că acele cuvinte au întărit firea noastră pentru facerea de copii, tot astfel și cuvintele acestea, rostite o dată, fac desăvârșită jertfa în fiecare zi în biserici, de atunci și până astăzi și până la venirea Lui.

Nimeni, dar, să nu fie prefăcut, nimeni să nu fie plin de răutate, nimeni să nu aibă venin în cuget, ca să nu se împărtășească spre osândă. Căci și atunci diavolul a intrat în Iuda, după ce s-a împărtășit; diavolul n-a disprețuit Trupul Stăpânului, a disprețuit pe Iuda, pentru nerușinarea lui, ca să afli că în aceia care se împărtășesc cu nevrednicie cu dumnezeieștile Taine, în aceia, mai cu seamă, intră mereu diavolul, ca și în Iuda atunci. Cinstea este de folos celor vrednici, dar cei care se bucură cu nevrednicie de cinste își atrag mai mare osândă. Nu vă spun acestea ca să vă înfricoșez, ci ca să vă întăresc.

Nimeni, dar, să nu fie Iuda, nimeni când vine să se împărtășească să nu aibă venin de răutate. Sfânta Jertfă este o hrană duhovnicească. Și, după cum hrana cea trupească, când ajunge într-un stomac bolnav, care are sucuri rele, mărește și mai mult boala, nu din pricina ei, ci din pricina bolii stomacului, tot astfel se întâmplă și cu Tainele cele duhovnicești: și ele, când intră într-un suflet plin de răutăți, îl strică și, mai mult, îl pierd, nu din pricina lor, ci din pricina bolii sufletului care a primit Tainele.

Nimeni, dar, să nu aibă înlăuntru gânduri rele. Să ne curățim sufletul și mintea, căci ne apropiem de o jertfă curată. Să ne facem sfânt sufletul. Putem să facem asta chiar într-o singură zi.

– Cum? În ce chip?

– Ai ceva împotriva dușmanului tău? Smulge din suflet ura și mânia. Tămăduiește-ți rana, pune capăt dușmăniei, ca să te tămăduiască Masa. Gândește-te! Te apropii de o jertfă înfricoșătoare, de o jertfă sfântă. Înfricoșează-te de Cel care-ți stă înainte. Înaintea ta stă Hristos jertfit.

– Pentru care pricină a fost jertfit? Pentru ce?

– Ca să împace cerul cu pământul, ca să te facă prieten cu îngerii, ca să te împace cu Dumnezeul tuturor, ca să te facă prieten cu El, pe tine, care-I erai vrăjmaș și potrivnic. Hristos Și-a dat sufletul Lui pentru cei care Îl urau, iar tu continui să dușmănești pe vecinul tău? Cum poți păși spre Masa păcii? Hristos nu S-a dat în lături să moară pentru tine, iar tu, pentru ambiția ta, nu vrei să pui capăt urii? Merită oare iertare o astfel de purtare?

– M-a supărat, îmi spui, m-a păgubit mult!

– Ei, și ce-i cu asta? Te-a păgubit negreșit la bani, dar nu te-a omorât cum a L-omorât Iuda pe Hristos. Și Hristos, chiar acest Sânge pe care l-a vărsat, l-a dat pentru mântuirea celor care I-au vărsat Sângele. Poți să-mi spui ceva la fel cu aceasta? Dacă nu-l ierți pe dușman, nu-i faci rău lui, ci ție. Dușmanului i-ai făcut de multe ori rău, dar numai în viața aceasta; pe tine însă te-ai făcut prin asta de neiertat în ziua Judecății. Nimic nu urăște atât Dumnezeu ca pe omul care ține ură și clocește răzbunare, ca pe omul cu inima umflată, ca pe omul cu sufletul aprins de mânie. Ascultă ce spune: „Când îți aduci darul tău la altar și acolo, stând sus la altar, îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău la altar, du-te și te împacă cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău"[134]!

– Ce spui, Doamne? Să-l iert pe vrăjmaș?

– Da, spune Domnul, căci și jertfa aceasta s-a făcut ca să te împaci cu fratele tău.

Așadar, dacă jertfa aceasta s-a săvârșit pentru ca să te împaci cu fratele tău, iar tu nu faci pace, degeaba te împărtășești. Nu îți este de niciun folos jertfa. Fă, dar, mai întâi fapta aceea pentru care s-a adus jertfa aceasta, și atunci te vei bucura cum trebuie de jertfă.

Pentru asta S-a pogorât Fiul lui Dumnezeu, ca să împace firea noastră cu Stăpânul. Dar n-a venit numai pentru asta, ci a venit și ca să ne facă pe noi, care facem pace cu cei din jurul nostru, părtași numelui Lui. Căci zice: „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema"[135]. Fă și tu, după puterea ta omenească, ceea ce a făcut Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu! Fii și tu făcător de pace, și ție, și celorlalți oameni! Pentru aceasta, Hristos te numește pe tine, făcătorul de pace, fiu al lui Dumnezeu. Pentru aceasta, chiar în timpul jertfei de nicio altă poruncă n-a pomenit Domnul decât de împăcarea cu fratele nostru, arătând că această poruncă e mai mare ca toate.

Aș fi voit să-mi prelungesc cuvântul, dar sunt de ajuns și cele spuse celor care le ascultă cu atenție, dacă și le vor aduce aminte.

Să ne aducem aminte totdeauna de aceste cuvinte, iubiților! Să ne aducem aminte de sărutările sfinte și de preaînfricoșătoarea îmbrățișare ce ne-am dat-o unul altuia. Aceasta împletește

[134] *Matei* 5, 23-24.

[135] *Matei* 5, 9.

sufletele noastre și face ca noi toți să ajungem un trup, pentru că ne și împărtășim toți dintr-un singur Trup. Să ne topim la un loc într-un singur trup, nu amestecând sufletele unele cu altele, ci prin legătura dragostei. Numai așa vom putea să ne bucurăm cu îndrăzneală de Masa ce ne stă înainte. De-am avea mii și mii de fapte bune, însă dacă ținem ură și avem gând de răzbunare împotriva aproapelui, totul este în zadar și fără folos. Niciuna din ele nu poate aduce rod de mântuire.

Cunoscând, dar, acestea, să punem capăt urii și mâniei și, curățindu-ne cugetul nostru, să ne apropiem cu toată blândețea și smerenia de Masa lui Hristos, cu Care Tatălui [fie-I] toată slava, cinstea, puterea, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia a II-a la trădarea lui Iuda (Cuvântare în Sfânta și Marea Joi)[136]

I

Aș fi voit, iubiților, să vorbesc iarăși despre patriarhul Avraam și el să-mi dea prilejul de a vă întinde masa cea duhovnicească a cuvântului. Dar nerecunoștința vânzătorului îmi atrage limba spre Iuda, iar sfânta zi de azi mă îndeamnă să vorbesc de nebunia îndrăznelii lui.

Astăzi Domnul nostru Iisus Hristos a fost dat în mâinile arhiereilor de ucenicul Lui. Dar tu, iubite, când auzi asta, nu te întrista, nici nu te mâhni că a fost vândut Stăpânul! Dar, mai bine spus, suspină, chiar și plângi, dar nu pentru Iisus cel vândut, ci pentru cel care L-a vândut, pentru Iuda. Iisus cel vândut a mântuit lumea, iar Iuda, vânzătorul, și-a pierdut sufletul. Iisus cel vândut stă la dreapta Tatălui în ceruri, iar Iuda, vânzătorul, este acum în iad, suferind chinul cel veșnic și cumplit. Pentru asta suspină, pentru asta lăcrimează, pentru că și Stăpânul nostru Iisus Hristos, când l-a văzut pe Iuda, S-a tulburat și a lăcrimat. „Văzându-l Iisus", spune Scriptura, „S-a tulburat și a zis: «Unul din voi Mă va vinde»."[137]

– Și pentru ce S-a tulburat?

– Pentru că S-a gândit că Iuda, după atâta învățătură, după atâtea sfaturi, n-a simțit în ce prăpastie s-a aruncat.

Văzând, dar, Stăpânul nebunia ucenicului, i S-a făcut milă de el și de asta S-a tulburat și a lăcrimat. Evangheliștii vorbesc mereu despre tulburările și lacrimile Domnului, ca să ne încredințeze de adevărul întrupării Sale.

Deci S-a tulburat Stăpânul când a văzut nerecunoștința cea mare a ucenicului. Iar prin aceasta ne învață să jelim mai cu seamă

---

[136] *PG* 49, 381-392. Fragmente din această omilie au fost traduse de MELCHISEDEC, episcopul Romanului, după traducerea germană a lui Karl Joseph HEFELE, în: *Șase-zeci și patru cuvinte ...*, pp. 449-452; 452-454; 467-475; în întregime a fost tradusă de Pr. C. PATRICHE, în: *Cuvântări panegirice. Nouă omilii ...*, pp. 129-149; de Pr. D. FECIORU, în: SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Cuvântări la praznice ...*, pp. 80-103. Avem două omilii referitoare la acest subiect, dar ele sunt aproape asemănătoare ca idei, expresii și ca înlănțuire a probelor, încât se poate spune că a doua a fost ținută după manuscrisul celei dintâi, rostită cu câțiva ani înainte. Aceasta pe care o redăm acum credem că a fost ținută în anul 395, când Sfântul Ioan Gură de Aur a rostit și primele 32 de omilii la *Facere*.

[137] *Ioan* 13, 21.

pe aceia care fac răul, nu pe aceia care suferă răul. Cei care suferă răul și nedreptățile, aceia sunt mai mult vrednici de fericire. De aceea a și spus Hristos: „Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor"[138]. Ai văzut cât de mare câștig le dă celor care suferă răul? Iată, în altă parte a Scripturii, pedeapsa de neînlăturat pentru cei care fac răul! Ascultă-l pe fericitul Pavel, care spune: „Dar voi, fraților, v-ați făcut următori Bisericilor lui Dumnezeu care sunt în Iudeea, pentru că la fel ați pătimit și voi de la cei de un neam cu voi, după cum și ele de la iudei, care au omorât și pe Domnul Iisus, și pe prorocii lor; și ne împiedică pe noi să grăim neamurilor, ca să se mântuiască, ca să împlinească păcatele lor; dar a ajuns, în sfârșit, peste ei mânia lui Dumnezeu"[139].

Ai văzut că mai cu seamă pe aceia care fac răul este drept să-i jelim și să-i plângem? Pentru aceasta, și Stăpânul cel iubitor de oameni S-a tulburat și a lăcrimat când a văzut îndrăzneala ucenicului. Și-a arătat dragostea Lui față de ucenic. Și-a arătat iubirea Lui de oameni, pentru că n-a încetat a se îngriji de îndreptarea ucenicului chiar până în clipa vânzării. Pentru vânzător plângi cu amar și suspină mai mult, pentru că și Stăpânul pentru el S-a întristat. „S-a tulburat Iisus", spune Scriptura, „și a zis: «Unul din voi Mă va vinde»."

Ce mare e mila Domnului, ce mare-i bunătatea Lui! Cel vândut suferă pentru vânzător! Când Domnul l-a văzut pe Iuda că stăruie în răutatea lui, „S-a tulburat și a spus: «Unul din voi Mă va vinde»". Uită-te câtă îndelungă răbdare, câtă iubire de oameni! Cruță pe nerecunoscător; nu vrea să-l facă de rușine! Dimpotrivă, bagă spaima în toți ucenicii, îi neliniștește, numai ca să-i dea prilej aceluia să-și revină din nebunia lui. Dar, când sufletul ajunge nesimțitor și nu mai primește sămânța evlaviei, nu mai primește nici îndemn, nici sfat. Se întunecă de patimă și se aruncă în prăpastie. De asta nici Iuda n-a câștigat nimic de pe urma unei atât de mari și îndelungi răbdări. „Unul din voi Mă va vinde."

– Pentru ce S-a tulburat și S-a întristat Domnul?

– Pentru ca să ne arate și dragostea Lui, dar, totodată, să ne și învețe că trebuie să-i plângem mai cu seamă pe aceia care fac rău aproapelui. Căci aceia atrag asupra lor mânia. Așa că

[138] *Matei* 5, 10.

[139] *1 Tesaloniceni* 2, 14-16.

totdeauna este drept să jelim nu pe cel care suferă răul, ci pe cel care face răul. Suferirea răului ne pricinuiește Împărăția cerurilor, iar facerea răului ne este pricină de iad și chin. „Fericiți cei prigoniți pentru dreptate”, spune Domnul. Vezi, dar, că suferirea răului are ca răsplată Împărăția cerurilor? Ascultă că facerea răului aduce chin și pedeapsă. După ce Pavel a spus despre iudei că L-au omorât pe Domnul și i-au prigonit pe proroci, a adăugat: „Al căror sfârșit este după faptele lor”[140]. Ai văzut că aceia care sunt prigoniți primesc Împărăția cerurilor, iar prigonitorii moștenesc mânia lui Dumnezeu?

N-am spus cuvintele acestea către dragostea voastră ca să fie spuse, ci ca să ne învățăm să nu ne mâniem pe vrăjmașii noștri, ci, mai mult, să-i miluim, să-i plângem și să ne întristăm pentru ei. Căci cei care ne dușmănesc în zadar, aceia sunt cei care suferă răul. De ne vom pregăti în așa fel sufletul nostru încât să nu ne mâniem pe dușmanii noștri, ci, dimpotrivă, să ne întristăm pentru ei, atunci vom putea, după cuvântul Domnului, să ne și rugăm pentru ei, și cu asta vom atrage asupra noastră mare ajutor de Sus. Acesta este motivul că astăzi este a patra zi de când vă vorbesc despre rugăciunea pentru vrăjmași. Vă vorbesc mereu de același lucru ca să se înrădăcineze în sufletele voastre sfaturile mele. Pentru aceasta scot mereu cuvinte din inima mea, pentru ca rana mâniei să dea înapoi, pentru ca flacăra să se stingă, pentru ca acela care se roagă să nu aibă în suflet pic de mânie. Nici Hristos nu ne-a sfătuit să facem asta numai pentru binele dușmanilor noștri, ci și pentru binele nostru, al celor care le iertăm lor păcatele. Când îl ierți pe dușmanul care s-a mâniat pe tine, primești mai mult decât dai.

– Cum? Se poate sa primesc mai mult?

– Da, dacă ierți dușmanului tău greșelile, ți se iartă și ție greșelile făcute față de Stăpân. Acestea sunt mari, de nevindecat și de neiertat; acelea, ușoare, lesne de potolit și de iertat. Ascultă ce spune Eli, preotul, fiilor lui: „De păcătuiește un om față de alt om, preotul să se roage pentru el. Dar, de va păcătui omul față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?”[141] Prin urmare, păcatul față de Dumnezeu este un păcat mare și nu se șterge ușor nici chiar prin rugăciune. Prin rugăciune nu se șterge un astfel de păcat, dar

[140] 2 *Corinteni* 11, 15.
[141] 1 *Regi* 2, 25.

se șterge îndată prin iertarea păcatelor dușmanilor tăi. Din pricina asta, Dumnezeu a numit păcatele săvârșite față de Stăpânul zece mii de talanți, iar pe cele făcute față de aproapele nostru, o sută de dinari[142]. Iartă, dar, o sută de dinari, și ți se vor ierta cei zece mii de talanți.

II

Dar despre rugăciunea pentru dușmani am spus de ajuns. Dacă vrei, să urcăm cuvântul puțin mai sus, să întorc cuvântul la vânzarea Domnului și să vedem cum a fost vândut Stăpânul nostru.

Iar ca să ne dăm seama bine de toată nebunia vânzătorului, ca să cunoaștem nerecunoștința ucenicului și nespusa iubire de oameni a Stăpânului, să ascultăm pe evanghelist cum ne istorisește îndrăzneala lui: „Atunci", spune el, „ducându-se unul din cei doisprezece, Iuda, cel care se numea Iscarioteanul, la arhierei, le-a spus: «Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?»"[143] Se pare că aceste cuvinte sunt clare și nu spun mai mult decât spun. Dar, dacă cercetezi bine și cu atenție fiecare cuvânt, cuvintele acestea capătă o nouă înfățișare, vezi că au un adânc înțeles. Mai întâi, timpul. Nu la întâmplare a însemnat evanghelistul timpul. N-a spus numai atât: „Ducându-se", ci: „Atunci, ducându-se".

– „Atunci." Spune-mi: când? Spune-mi: pentru ce a însemnat evanghelistul timpul?

– Evanghelistul, care grăiește prin Duhul Sfânt, nu ne-a însemnat fără rost cuvântul. Cel care grăiește prin Duhul Sfânt nu grăiește niciodată fără rost și în zadar.

– Ce vrea să spună, dar, cuvântul „atunci"?

– Înainte de vremea aceea, înainte de ceasul acela, a intrat femeia cea păcătoasă[144] cu un alabastru cu mir și a vărsat mirul acela pe capul Domnului. Femeia a arătat multă credință, a arătat multă grijă, a arătat multă ascultare, multă evlavie. Și-a schimbat viața, a ajuns mai bună, mai înțeleaptă. Și, când femeia cea păcătoasă s-a pocăit, când Stăpânul i-a spus că a făcut bine, atunci ucenicul L-a vândut pe Dascălul său.

---

[142] *Cf. Matei* 18, 23-35.

[143] *Matei* 26, 14-15.

[144] Am adoptat lecțiunea din omilia întâi: „femeia cea păcătoasă".

– „Atunci." Când?

– Când femeia cea păcătoasă s-a apropiat de Domnul, când a vărsat alabastrul cu mir pe picioarele lui Iisus, când le-a șters cu părul capului ei, când a arătat atât de multă evlavie, când și-a șters prin mărturisirea ei păcatele din tot cursul vieții ei, atunci deci, când Iuda a văzut-o că ea arată Dascălului atât de mare evlavie, atunci el s-a grăbit spre vânzarea cea nelegiuită. Aceea din adâncul păcatului s-a urcat la cer, iar el, după mii de semne și minuni, după o atât de îndelungată învățătură, după îngăduința cea nespusă, a căzut în adâncul iadului. Atât de mare rău sunt trândăvia și voința stricată. Pentru aceea și Pavel spunea: „Celui care i se pare că stă să ia aminte să nu cadă"[145], iar prorocul striga în vechime: „Oare cel care cade nu se scoală? Sau cel care se abate nu se întoarce?"[146], pentru ca acela care stă să nu se încreadă, ci să fie întotdeauna gata de luptă, nici cel care cade să nu deznădăjduiască. Atât de mare era puterea Învățătorului, că și pe femeile păcătoase și pe vameși îi atrăgea ca să-L asculte.

– Cum se poate asta? Cel care a atras pe femeile păcătoase n-a putut atrage pe ucenic?

– Da, a putut să-l atragă și pe ucenic, dar nu voia să-l facă bun cu sila, nici să-l atragă la El cu forța. De aceea, evanghelistul, vorbindu-ne de ucenicul cel nerecunoscător, spunea: „Atunci, ducându-se", adică n-a fost chemat de alții, nici n-a fost silit de altul, nici n-a primit îndemnul de la altul, ci, mânat de el însuși, s-a îndreptat spre această nelegiuire. A arătat cu asta că de la sine, din voia lui, s-a pornit spre această nelegiuită îndrăzneală. N-a fost mișcat de vreo pricină din afară, ci s-a pornit să-L vândă pe Stăpânul, mânat de răutatea care își avea înlăuntrul lui izvorul.

„Atunci, ducându-se unul din cei doisprezece." Cuvintele acestea, „unul din cei doisprezece", nu-i aduc mică învinuire lui Iuda. Pentru că erau și alți ucenici, cei șaptezeci, evanghelistul a spus: „Unul din cei doisprezece", adică din cei aleși, din cei care au trăit lângă Domnul în fiecare zi, din cei care s-au bucurat de multă încredere. Deci, ca să afli că era un ucenic din cei aleși, evanghelistul zice: „Unul din cei doisprezece". Evanghelistul nu trece sub tăcere acest lucru când scrie Evanghelia, pentru ca să te

[145] *1 Corinteni* 10, 12.
[146] *Ieremia* 8, 4.

convingi că tocmai acestea ce par de ocară arată purtarea de grijă a Stăpânului față de noi, că l-a învrednicit pe vânzător, pe hoț, de atât de mari bunătăți, că l-a sfătuit până în cea din urmă seară. Ai văzut că femeia cea păcătoasă s-a mântuit pentru că a fost trează, cu luare-aminte, iar ucenicul a căzut pentru că a trândăvit? Ca să nu-ți pierzi nădejdea, uită-te la femeia cea păcătoasă! Ca să nu te încrezi în tine, uită-te la fapta îndrăzneață a ucenicului. Gândul nostru alunecă ușor, iar voința este schimbătoare. De aceea trebuie să ne întărim din toate părțile.

„Atunci, ducându-se unul din cei doisprezece, Iuda Iscarioteanul." Ai văzut din ce ceată a căzut? Ai văzut de ce învățătură s-a lipsit? Ai văzut ce rău mare e trândăvia?

Evanghelistul a spus: „Iuda Iscarioteanul" pentru că mai era un ucenic cu același nume, numit „al lui Iacov". Uită-te la înțelepciunea evanghelistului! Ni-l face cunoscut pe vânzător nu după fapta nelegiuită săvârșită de el, ci după locul de naștere, iar pe celălalt ucenic nu ni-l face cunoscut după locul de naștere, ci după numele tatălui. Și doar era firesc să-l numească „Iuda, vânzătorul". Dar, ca să ne învețe să nu avem pic de învinuire pe limba noastră, evanghelistul se ferește să-l numească pe Iuda „vânzător". Să ne învățăm să nu vorbim de rău pe niciunul dintre dușmanii noștri. Căci, dacă acest fericit evanghelist n-a voit să-l învinuiască pe vânzător când a istorisit această îndrăzneală nelegiuită, ci a trecut-o sub tăcere și l-a numit după locul lui de naștere, de ce iertare am fi noi vrednici dacă aducem învinuiri aproapelui nostru? De multe ori, noi vorbim cu ocări nu numai de vrăjmașii noștri, ci și de cei care ni se par că ne sunt dușmani. Nu, vă rog, nu faceți asta! Asta ne îndeamnă și Pavel, zicând: „Niciun cuvânt rău să nu iasă din gura voastră!"[147] De aceea, pentru că fericitul Matei era lipsit de acest păcat, a spus: „Atunci, ducându-se unul din cei doisprezece, Iuda, cel care se numea Iscarioteanul, la arhierei, le-a spus: «Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?»"

Ce cuvinte nebune! Ce faptă nebună! Când mă gândesc la ea, tremur, iubiților! Cum i-au ieșit din gură cuvintele acestea? Cum a mișcat limba? Cum nu i-a ieșit sufletul din trup? Cum nu i-au amorțit buzele? Cum nu și-a ieșit din minți?

[147] *Efeseni* 4, 29.

III

„Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?"

Spune-mi, Iudo, asta te-a învățat Învățătorul în atâta vreme? Atât de repede ai uitat desele Lui îndemnuri? Oare nu spunea Domnul: „Să nu aveți aur, nici argint"[148], tocmai pentru ca să pună capăt de la început marii tale nebunii după bani? Nu te sfătuia, zicând: „Dacă te va lovi cineva peste obrazul cel drept, întoarce-i-l și pe celălalt"[149]? Spune-mi, pentru ce ai vândut pe Învățătorul? Că ți-a dat putere peste demoni? Că ți-a dat putere să vindeci bolile? Că ți-a dat putere să cureți leproși? Că ți-a dat putere să faci alte minuni la fel cu acestea? Această răsplată Îi dai pentru aceste binefaceri?

Ce nebunie! Dar, mai bine spus, ce iubire de argint! Iubirea de argint a născut toate aceste rele. Ea este rădăcina relelor. Întunecă sufletele noastre, ne face să nesocotim chiar legile firii, ne scoate din minți, nu ne lasă să mai ținem seamă nici de prietenie, nici de înrudire, de nimic. Odată ce ne-a betegit ochii minții, începem să pășim în întuneric. Și, ca să vezi bine că așa este, uită-te cât de multe bunătăți a alungat din sufletul lui Iuda iubirea de argint. Când iubirea de argint a intrat în sufletul lui, ea a învăluit cu vălul uitării totul: părtășia cu Hristos, prietenia, împărțirea aceluiași trai, învățătura aceea minunată. Bine a spus Pavel că „rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint"[150].

„Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?"

Dai, Iudo, pe Cel care ține toate prin cuvânt? Vinzi pe Cel necuprins cu mintea, pe Ziditorul cerului și al pământului, pe Făcătorul firii noastre, pe Cel care le-a făcut pe toate prin cuvânt și la un semn?

Domnul, ca să arate că de bunăvoie S-a dat, ascultă ce face! În timpul vânzării, când au năvălit asupra Lui „cu săbii și cu ciomege, cu făclii și lumini, i-a întrebat: «Pe cine căutați?»"[151] Ei nu-L cunoșteau pe Cel pe care aveau să-L prindă. Atât de neputincios era Iuda să-L vândă, că nici nu putea să-L vadă pe Cel din fața lui, pe Cel pe care avea să-L dea, cu toate că erau făclii și atâta lumină.

---

148 *Matei* 10, 9.
149 *Matei* 5, 39.
150 *1 Timotei* 6, 10.
151 *Ioan* 18, 4.

Asta a vrut să spună evanghelistul prin cuvintele că aveau „făclii și lumini". Dar nici așa nu L-au găsit, deși Iuda, cel care a spus: „Eu vi-L voi da vouă", era cu ei[152]. Domnul le-a orbit mintea, pentru că voia să le arate puterea Lui, pentru că voia ca ei să afle că încearcă un lucru peste puterile lor. Apoi, când I-au auzit vocea Lui, s-au dat înapoi și au căzut cu fețele la pământ[153]. Ai văzut că n-au putut suferi nici vocea Lui? Ai văzut că și-au vădit neputința prin căderea lor la pământ? Dar uită-te la iubirea de oameni a Stăpânului! Și, pentru că nici așa n-a pus capăt nici nerușinării vânzătorului, nici nerecunoștinței iudeilor, Domnul a zis: „Când am arătat că încearcă lucruri peste puterile lor, am vrut să potolesc nebunia lor; ei însă nu voiesc, ci stăruie încă în răutatea lor; iată, Mă dau singur în mâinile lor".

V-am spus acestea ca să nu învinuiți pe Hristos, zicând:

– Pentru ce nu l-a schimbat pe Iuda? Pentru ce nu l-a făcut mai bun?

– Și cum trebuia să-l facă înțelept și bun? Cu sila, sau cu bunăvoia lui? Dacă l-ar fi făcut bun cu sila, n-ar fi ajuns bun, căci nimeni nu ajunge bun cu sila. Dacă Domnul trebuia să-l facă bun de bunăvoia lui, cu libera alegere a lui Iuda, atunci Hristos a făcut pe toate cele ce puteau să-l facă bun pe Iuda. Dacă Iuda n-a voit să primească leacurile, nu-i vina medicului, ci-i vina aceluia care n-a vrut să fie vindecat.

Vrei să afli câte a făcut Hristos ca să-l facă bun? I-a dăruit puterea să facă multe minuni, i-a spus mai dinainte despre vânzare, n-a lăsat nimic la o parte din ceea ce trebuia să-l facă să fie ucenic.

Dar, ca să cunoști că putea să se schimbe, dar n-a vrut, și că a săvârșit totul din trândăvia lui, ascultă! După ce L-a vândut, după ce și-a dus la capăt nebunia lui, „a aruncat cei treizeci de arginți, zicând: «Am păcătuit, vânzând sânge nevinovat»"[154].

Înainte de asta, spuneai, Iudo: „Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?" Când păcatul s-a săvârșit, atunci și-a dat seama de păcat.

De aici învățăm că, atunci când trândăvim, nu ne e de vreun folos nici îndemnul, nici sfatul; dar, când ne sârguim, putem

---

[152] *Cf. Ioan* 18, 5.
[153] *Cf. Ioan* 18, 6.
[154] *Matei* 27, 4.

singuri să ne ridicăm. Gândește-te! Când Domnul îl sfătuia și căuta să-l îndepărteze de încercarea lui cea rea, n-a ascultat, nici n-a primit povața. Dar, când nu mai avea niciun sfătuitor, i s-a deșteptat cugetul, s-a schimbat fără dascăl și a aruncat cei treizeci de arginți. „S-au învoit cu el cu treizeci de arginți."[155] Au dat preț Sângelui care nu are preț.

Pentru ce iei, Iudo, treizeci de arginți? Hristos a venit să-Și verse în dar pentru lume Sângele, pentru care tu te târguiești acum. Este oare o târguială mai nerușinată ca aceasta? Cine a văzut, cine a auzit vreodată așa ceva?

IV

Dar, ca să cunoaștem deosebirea dintre vânzător și ucenici, ascultați! Pe toate ni le spune cu de-amănuntul evanghelistul.

Când s-au făcut acestea, când vânzarea s-a săvârșit, când Iuda s-a pierdut pe sine, când a făcut acele târguieli nelegiuite, când căuta prilej să-L dea, „atunci ucenicii s-au apropiat de El, zicând: «Unde voiești să-Ți gătim să mănânci Paștile?»"[156] Ai văzut ucenici? Iuda se îndeletnicea cu vânzarea, ceilalți ucenici, cu slujirea. Acela se târguia și căuta să ia prețul Sângelui Stăpânului, aceștia se pregătesc să-I slujească. De aceleași minuni s-au bucurat și aceștia și acela, de aceleași învățături.

– De unde, dar, deosebirea dintre ei?

– De la libertatea de voință. Ea e pricina faptelor noastre, și a celor rele, și a celor bune.

– Era seară când ucenicii au spus aceste cuvinte: „Unde voiești să-Ți gătim să mănânci Paștile?"

– Ce învățăm din aceste cuvinte?

– Învățăm că Hristos nu avea o casă a Lui. Să audă cei care-și clădesc vile luxoase și curți mari că Fiul Omului nu avea unde să-Și plece capul[157]!

– Pentru ce-I spun ucenicii: „Unde voiești să-Ți gătim să mănânci Paștile?" Care Paști?

– Paștile iudaice, Paștile care au avut începutul în Egipt, căci acolo le-au săvârșit iudeii întâia oară.

---

[155] *Matei* 26, 15.
[156] *Matei* 26, 17.
[157] *Cf. Matei* 8, 20; *Luca* 9, 58.

– Dar pentru ce a săvârșit Hristos Paștile acestea?

– După cum a împlinit toate celelalte porunci ale Legii, tot așa a împlinit-o și pe asta. Pentru asta îi spunea și lui Ioan Botezătorul: „Că așa se cuvine să împlinim toată dreptatea”[158]. Prin urmare, ucenicii voiau să gătească Paștile iudaice, nu Paștile noastre. Ei le-au gătit pe cele iudaice, iar Domnul le-a pregătit pe ale noastre și, mai mult chiar, El Însuși a ajuns Paștile prin cinstitele Lui Patimi.

– Dar pentru ce a venit Hristos la Patimă?

– Ca să ne izbăvească pe noi de blestemul Legii. De asta și Pavel striga: „Dumnezeu a trimis pe Fiul Său cel născut din femeie, născut sub Lege, ca să răscumpere pe cei de sub Lege”[159]. Deci, ca să nu spună cineva că a desființat Legea pentru că El Însuși nu o putea împlini, ca una ce era împovărătoare, grea și cu anevoie de împlinit, Domnul a desființat-o după ce Însuși a împlinit toată Legea. De aceea a făcut și Paștile, că și sărbătoarea Paștilor era o poruncă a Legii.

Ascultă! Iudeii erau nerecunoscători față de Binefăcătorul lor, îndată Îl uitau pe Binefăcător. Dar, ca să vezi asta bine, ascultă! Au ieșit iudeii din Egipt, au trecut Marea Roșie, au văzut-o despărțită și unită iarăși și, nu după multă vreme, i-au spus lui Aaron: „Fă-ne dumnezei ca să meargă înaintea noastră!”[160]

Ce spui, nerecunoscătorule? Ai văzut astfel de minuni și L-ai uitat pe Cel care te hrănește și nici nu-L mai pomenești pe Binefăcătorul tău?

Așadar, pentru că iudeii au uitat binefacerile Lui, Dumnezeu a legat strâns amintirea binefacerilor de sărbătorile lor, pentru ca, vrând-nevrând, amintirea binefacerilor să le sune mereu în urechi. Așadar, pentru că iudeii au uitat binefacerile, Dumnezeu le-a așezat Paștile.

– Pentru ce?

– „Pentru ca, atunci când te va întreba fiul tău: «Ce este aceasta?», tu să-i spui că strămoșii noștri, în Egipt, au uns pragurile ușilor cu acest sânge al oii și au scăpat de moartea pe care pierzătorul a adus-o peste toți cei din Egipt. Din pricina sângelui acestuia, pierzătorul n-a avut putere să intre și să omoare”[161].

---

[158] *Matei* 3, 15.

[159] *Galateni* 4, 4-5.

[160] *Ieșirea* 32, 1.

[161] *Cf. Ieșirea* 12, 26-27.

Iudeii jertfesc fără să vrea, dar aici Hristos de voie Se jertfește.

– Pentru ce?

– Pentru că Paștile iudaice au fost o închipuire a Paștilor noastre, a Paștilor celor duhovnicești. Și, ca să vezi că așa este, uită-te ce mare înrudire este între ele! Miel, și Miel! Dar unul nerațional, celălalt înzestrat cu rațiune! Oaie, și Oaie! Umbră, și adevăr! S-a arătat însă Soarele dreptății și umbra a încetat. Când e soare, umbra se ascunde. De asta este Miel la Masa cea de Taină, ca să ne sfințim cu Sângele Lui. Dar, de vreme ce a venit Soarele, să nu mai lumineze făclia. Cele vechi au fost închipuiri ale celor ce aveau să vină.

V

Aceste cuvinte le spun iudeilor ca să nu se înșele singuri, părându-li-se că săvârșesc Paștile. Căci ei, cei netăiați împrejur la inimă și cei grei la auz, cu gândul nerușinat pun înainte azimele și pun înainte sărbătoarea.

Spune-mi: cum săvârșești Paștile, iudeule? Templul a fost dărâmat, altarul distrus, Sfânta Sfintelor călcată în picioare, orice fel de jertfă a încetat. Pentru ce mai îndrăznești să faci aceste fapte nelegiuite? Ai fost dus odinioară în Babilon și acolo ai auzit pe cei care v-au robit spunându-ți: „Cântați-ne cântarea Domnului”[162], și n-ai vrut. Pentru ce, dar, acum faci Paștile în afara Ierusalimului? Doar tu ai spus: „Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?”[163]

Pe acestea arătându-le fericitul David, zicea: „La râul Babilonului, acolo am șezut și am plâns; în sălcii, în mijlocul lor, am atârnat alăutele noastre”[164], adică psaltirea, țitera, lira, căci pe acestea le foloseau iudeii și cu acestea cântau psalmii. „Căci, acolo”, spune Scriptura, „cei care ne-au robit ne-au întrebat cuvintele cântărilor” și le-am spus: „Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?”

Ce spui, iudeule? Nu cânți cântarea Domnului în pământ străin, dar săvârșești Paștile în pământ străin?

Ai văzut nesimțirea iudeilor? Când erau dușmani cei care îi sileau, nu voiau să cânte nici psalm în pământ străin. Dar acum,

[162] *Psalmul* 136, 3.
[163] *Psalmul* 136, 4.
[164] *Psalmul* 136, 1-2.

de bunăvoie, fără să-i silească cineva, duc război împotriva lui Dumnezeu. De aceea și fericitul Pavel le spunea: „Voi pururea stați împotriva Sfântului Duh"[165].

Vezi că azimele sunt necurate? Vezi că sărbătoarea iudeilor nu este după Lege? Paștile iudaice au fost odată, dar acum s-au desființat.

Atunci, spune evanghelistul, pe când ei mâncau și beau, Iisus, luând pâinea cu sfintele și preacuratele Lui mâini, binecuvântând și frângând, a zis ucenicilor Lui: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu, care pentru voi și pentru mulți se frânge, spre iertarea păcatelor"[166]. Și iarăși, luând potirul, l-a dat lor, zicând: „Acesta este Sângele Meu, care pentru voi se varsă, spre iertarea păcatelor"[167]. Și, când Hristos a rostit aceste cuvinte, era și Iuda de față.

Acesta este, Iudo, Trupul[168] pe care l-ai vândut pentru treizeci de arginți! Acesta este Sângele, pentru care cu puțin mai înainte te-ai târguit cu nerușinare cu fariseii cei necredincioși!

Cât este de mare iubirea de oameni a lui Hristos! Cât este de mare nerecunoștința lui Iuda! Stăpânul îl hrănea, iar robul L-a vândut! Robul L-a vândut, luând treizeci de arginți, iar Hristos Și-a vărsat Sângele Lui pentru noi. Și Și-ar fi dat Sângele Lui chiar spre iertarea păcatelor vânzătorului dacă vânzătorul ar fi voit.

Și era și Iuda de față înainte de a-L fi vândut, a luat parte la Sfânta Masă, s-a bucurat de Cina cea de Taină. După cum a fost spălat pe picioare de Domnul, odată cu ceilalți ucenici, tot așa a luat parte Iuda și la Sfânta Masă, ca să nu aibă niciun cuvânt de apărare, ci să-și primească osânda. A stăruit în gândul lui cel rău; a plecat de la Masă; în locul sărutării a lucrat vânzarea, nemaiaducându-și aminte de binefacerile învățătorului. După vânzare a aruncat cei treizeci de arginți, zicând: „Am păcătuit, vânzând sânge nevinovat". Ce orbire! Ai luat parte la Cină și ai vândut pe Binefăcătorul? Domnul, de bunăvoie, a împlinit ce era scris, „dar vai de acela prin care a venit sminteala"[169].

---

[165] *Faptele* 7, 51.

[166] *Matei* 26, 26; *Marcu* 14, 22; *Luca* 22, 19. Cuvintele din text reproduc aproape cuvânt cu cuvânt formula din Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur.

[167] *Matei* 26, 27-28; *Marcu* 14, 23-24; *Luca* 22, 20.

[168] Am adoptat lecțiunea „Trup" din *Omilia I* (*PG* 49, 580) în loc de „Sânge", cum este în textul acestei omilii.

[169] *Matei* 18, 7.

VI

Dar este timpul să ne apropiem de această cutremurătoare și înfricoșătoare Masă. Toți să ne apropiem [având] cuget curat. Nimeni să nu fie aici Iuda, viclenind pe aproapele lui. Nimeni să nu fie rău. Nimeni să nu aibă venin ascuns în inima lui. Și acum Hristos este de față, pregătind Masa. Nu este un om Cel care face ca darurile puse înainte să se facă Trupul și Sângele lui Hristos. Preotul stă și împlinește numai forma și aduce rugăciunea, dar harul și puterea lui Dumnezeu le lucrează pe toate. El a spus: „Acesta este Trupul Meu". Aceste cuvinte prefac cele puse înainte. Și, după cum cuvintele acelea: „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul"[170] au fost cuvinte și s-au făcut fapte, întărind firea noastră spre nașterea de copii, tot astfel și cuvintele acestea care au fost spuse sporesc continuu în har pe cei care se împărtășesc cu vrednicie.

Nimeni să nu fie prefăcut, nimeni să nu fie viclean, nimeni să nu fie hrăpăreț, nimeni să nu ocărască, nimeni să nu urască pe aproapele, nimeni să nu fie iubitor de argint, nimeni să nu fie bețiv, nimeni să nu fie lacom, nimeni să nu fie sodomit, nimeni să nu fie invidios, nimeni să nu slujească răutății, nimeni să nu fie hoț, nimeni să nu uneltească, pentru ca să nu-și ia luiși osândă.

Iuda, atunci, s-a împărtășit la Cina cea de Taină cu nevrednicie, iar când a ieșit, a vândut pe Domnul, ca să afli că în aceia care se împărtășesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine, în aceia mai cu seamă intră diavolul mereu, căci aceia atrag asupra lor pedeapsă mai mare. Nu vă spun acestea ca să vă înfricoșez, ci ca să vă întăresc mai mult. După cum hrana cea trupească, atunci când ajunge într-un stomac bolnav, care are sucuri rele, mărește și mai mult boala, tot astfel și hrana cea duhovnicească adună mai multă osândă peste cel care se împărtășește cu nevrednicie.

Vă rog, dar, nimeni să nu aibă înlăuntru gânduri rele. Să ne curățim inima! Dacă ne curățim, suntem biserici ale lui Dumnezeu. Să ne facem curat sufletul! Putem să facem asta chiar într-o singură zi.

– Cum? În ce chip?

– Ai ceva împotriva dușmanului tău? Smulge din suflet ura și mânia! Pune capăt vrajbei, ca să capeți prin împărtășirea cu

[170] *Facerea* 1, 28.

Sfintele Taine iertarea păcatelor. Te apropii de o Jertfă înfricoșătoare și sfântă, Hristos stă jertfit înaintea ta. Dar gândește-te: pentru ce S-a jertfit?

O Iudo, de ce taine te-ai lipsit! Hristos a pătimit de bunăvoie ca să surpe peretele cel din mijloc al despărțiturii[171], să unească pe cele de jos cu cele de sus, ca să te facă părtaș cu îngerii pe tine, care erai vrăjmaș și dușman.

Hristos Și-a dat sufletul Lui pentru tine, iar tu continui să dușmănești pe vecinul tău? Cum poți păși spre Masa păcii? Stăpânul tău nu S-a dat în lături să sufere toate pentru tine, iar tu nu vrei să pui capăt urii și mâniei. Spune-mi: pentru ce? Dragostea este rădăcina și izvorul și mama tuturor bunătăților.

– Mi-a făcut rău mare, îmi spui, m-a nedreptățit de mii de ori, a atârnat primejdie deasupra vieții mele.

– Ei, și ce-i cu asta? Dar nu te-a răstignit cum L-au răstignit iudeii pe Domnul. Dacă nu ierți aproapelui tău relele pe care ți le-a făcut, nici Tatăl tău nu-ți va ierta păcatele tale. Cu ce cuget spui: „Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău” și celelalte? Hristos Și-a dat Sângele, pe care Acela l-a vărsat, spre mântuirea celor care I l-au vărsat. Poți să faci ceva la fel cu aceasta? Dacă nu ierți pe dușman, nu-i faci rău lui, ci ție. Dușmanului i-ai făcut de multe ori rău, dar numai în viața aceasta; ție însă ți-ai făcut prin asta de neiertat pedeapsa în viața ce va să fie. De nimeni nu se îndepărtează atât de mult Dumnezeu ca de omul care ține ură și clocește răzbunare, ca de omul cu inima trufașă, ca de omul aprins de mânie. Ascultă ce spune Domnul: „Dacă aduci darul tău la altar și acolo îți amintești că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă acolo darul tău, înaintea altarului, și du-te mai întâi și te împacă cu fratele tău, și atunci vino și adu darul tău!”[172]

– Ce spui, Doamne? Să las acolo darul, adică jertfa?

– Da, răspunde Domnul, căci și jertfa aceasta s-a făcut ca să te împaci cu fratele tău.

Așadar, dacă jertfa aceasta s-a săvârșit pentru ca să te împaci cu fratele tău, iar tu nu faci pace și totuși te împărtășești, împărtășirea nu ți-e de folos fără săvârșirea păcii. Fă, dar, mai întâi aceea, adică

[171] *Cf. Efeseni* 2, 14.

[172] *Matei* 5, 23-24.

pacea, pentru care s-a adus și jertfa, și atunci te vei bucura cum trebuie de jertfă!

Pentru aceasta a venit în lume Fiul lui Dumnezeu, ca să împace firea noastră cu Tatăl, așa cum zice și Pavel: „Dar acum le-a împăcat cu Sine pe toate”[173], „prin Cruce omorând vrajba, în El”[174]. Pentru aceea, El nu a venit numai ca să facă pace, ci ne și fericește pe noi care facem asta și ne face părtași numelui Lui. „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.”[175] Fă, dar, și tu, după puterea ta omenească, ceea ce a făcut Hristos, Fiul lui Dumnezeu! Fii și tu făcător de pace, și ție, și aproapelui tău. Pentru aceasta, Hristos și numește pe făcătorul de pace „fiu al lui Dumnezeu”. Pentru aceasta, în timpul jertfei, n-a pomenit de nicio altă faptă de dreptate decât de împăcarea cu fratele nostru, arătând că dragostea e mai mare ca toate virtuțile.

Aș fi voit, iubiților, să-mi lungesc mai mult cuvântul, dar sunt de ajuns și cele spuse celor care primesc cu luare-aminte și înțelegere sămânța dreptei credințe și voiesc să ia aminte la cele spuse.

Vă rog, dar, să ne aducem aminte totdeauna de aceste cuvinte și de înfricoșătoarea îmbrățișare pe care ne-am dat-o unul altuia. Această îmbrățișare împletește sufletele noastre și face ca toți să ajungem un trup și mădulare ale lui Hristos, pentru că toți ne și împărtășim dintr-un singur Trup. Să ajungem un singur trup, nu amestecând trupurile unele cu altele, ci unind sufletele unele cu altele, prin legătura dragostei. Făcând așa, vom putea să ne bucurăm cu îndrăzneală de Masa ce ne stă înainte și să ajungem vase ale păcii, încununate la sfârșit de Hristos. De-am avea mii și mii de fapte bune, dacă ținem ură și avem gând de răzbunare, am făcut totul în zadar și fără de folos. Niciuna din ele nu poate aduce rod de mântuire.

Când Mântuitorul avea să Se înalțe la Tatăl, a lăsat în locul unei slave trecătoare și al unei bogății mari această moștenire ucenicilor Săi, zicând: „Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă”[176]. Ce bogăție sau ce belșug de bani poate fi mai de preț ca pacea lui Hristos, care depășește orice cuvânt și minte? Și proorocul Zaharia a cunoscut că

---

173 *Coloseni* 1, 20.
174 *Efeseni* 2, 16.
175 *Matei* 5, 9.
176 *Ioan* 14, 27.

păcatul împotriva păcii este mare și cumplit, de aceea a spus ca din partea lui Dumnezeu: „Poporul Meu, fiecare să grăiască adevărul cu aproapele lui! Nimeni să nu gândească rău în inima lui față de aproapele lui; jurământul mincinos să nu-l iubiți, și nu veți muri, casa lui Israel, zice Domnul!"[177] Dacă veți fi mincinoși, ranchiunoși, dacă veți jura mincinos, dacă veți uita poruncile Mele, cu moarte veți muri.

Știind toate acestea, iubiților, să punem capăt oricărei mânii, să trăim în pace unii cu alții. Să smulgem din sufletul nostru rădăcina răutății, să ne curățim cugetul, ca să ne apropiem cu multă evlavie de împărtășirea cu aceste cutremurătoare și înfricoșătoare Taine. Să nu ne împingem, să nu batem din picioare, să nu lovim și să nu strigăm. Să ne apropiem cu multă frică și cutremur, cu căință și cu lacrimi, pentru ca și Stăpânul cel iubitor de oameni, văzând de sus starea noastră de pace și dragostea cea nefățarnică și tovărășia cea iubitoare de frați, să ne învrednicească pe toți și de aceste bunătăți, și de cele făgăduite, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava, puterea și cinstea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

[177] *Zaharia* 8, 16-17.

Cuvântare la trădarea lui Iuda[178]

Acum Dafne[179] este plăcut la înfățișare și iubitor de Dumnezeu, nu numai pentru că scoate izvoare limpezi, nici numai pentru că hrănește frunzișul cel frumos al copacilor, ci și pentru că a primit în pământul lui un pom minunat, Crucea. Acum Dafne este cu adevărat un izvor curat, un izvor înfricoșător demonului Python[180]. Acum pădurea lui Dafne nu-și mai întinde pământul său la picioarele unor oameni fără de credință, ci vouă, celor credincioși. Pădurea aceasta este o icoană a acelui loc dorit, a grădinii în care s-a săvârșit vânzarea, în care au fost sădite faptele mântuirii noastre.

Nu știu ce să grăiesc pentru sărbătoarea de astăzi. Sărbătoarea îmi mișcă limba ca să învinuiesc pe Iuda, iar iubirea de oameni a Stăpânului îmi îndreaptă gura spre iubirea Lui de oameni. De acestea două sunt stăpânit: de ură pentru vânzător și de dragoste pentru Stăpân. Dar dragostea biruiește ura, pentru că e mai mare și mai puternică. De aceea las pe vânzător și laud pe Binefăcător. Nu-L voi lăuda pe cât merită, ci pe cât pot.

Cum a aplecat cerurile și S-a pogorât pe pământ? Cum Cel care umple toată zidirea a venit la mine și S-a făcut ca mine, pentru mine? Cum a luat ca ucenic tocmai pe acela pe care-l știa că are să fie vânzător? Cum a poruncit, ca unui prieten, vrăjmașului să-L urmeze? Cum nu S-a îngrijit de vânzare, ci de mântuirea vânzătorului?

„Făcându-se seară", spune Scriptura, „Iisus S-a așezat la masă cu cei doisprezece ucenici ai Lui; și, pe când mâncau ei, a zis: «Amin, amin, zic vouă, că unul din voi Mă va vinde»."[181] A vorbit mai dinainte de vânzare ca să împiedice fărădelegea. Nu l-a spus pe nume pe vânzător, tocmai pentru ca să nu-l facă de ocară pe ucenic în fața celorlalți ucenici, care nu știau nimic de vânzare. Cine a mai

---

[178] *PG* 49, 715-720; a mai fost tradusă în românește de Pr. D. Fecioru, în: Sfântul Ioan Hrisostom, *Cuvântări la praznice ...*, pp. 104-110.

[179] Dafne, suburbie și cartier rezidențial de lux al Antiohiei, adăpostea un faimos templu al lui Apollo. (n.P.P.)

[180] Monstru teluric mitologic, răpus de Apollo fiindcă o persecutase pa mama sa, Leto. Se pare că Python era o divinitate anterioară a Sanctuarului oracular de la Delfi (unde preotesele purtau numele de Pythia), divinitate care va fi înlocuită de Apollo. (n.P.P.)

[181] *Matei* 26, 20-21.

văzut o iubire de oameni atât de mare ca a Stăpânului? Este vândut și iubește pe vânzător! Este disprețuit și miluiește! Este vândut și primește la masă pe vânzătorul cel rău! Cruță pe cel care uneltește împotriva Lui!

„Și, pe când mâncau ei, a zis: «Amin, amin zic vouă, că unul din voi Mă va vinde».” Ca om a mâncat, dar ca Dumnezeu grăia cele viitoare. A luat pentru mine toate cele cuvenite firii mele. Toți ucenicii au fost răniți de cuvântul acesta, toți își biciuiau cumplit cugetele, au prefăcut masa de ospăț în masă de jale. Fiecare spunea: „Nu cumva sunt eu, Doamne?”[182] Prin această întrebare voiau să afle ușurare relei lor bănuieli. Mântuitorul le liniștește sufletele răvășite fără temei și, prin răspunsul Său, le face cunoscut pe cel necunoscut: „Cel care a întins”, spune El, „cu Mine mâna în blid, acela Mă va vinde. Fiul Omului merge după cum este scris despre El, dar vai de omul acela din pricina căruia Fiul Omului este vândut! Mai bine ar fi fost de nu s-ar fi născut omul acela”[183]. Îi era milă Domnului de acela care nu voia să-i fie milă de el însuși. Cruța pe acela care nu voia să-și cruțe sufletul său. Nu voia să dea pe față pe acela care se dăduse de mult timp pe față, pentru ca să-i dea timp de pocăință și să alunge tristețea celorlalți ucenici. Dar, cu toate acestea, vânzătorul n-a ajuns mai bun.

Ar fi trebuit ca, îndată după acele preaînfricoșătoare cuvinte ale Domnului, Iuda să se scoale de la masă, ar fi trebuit să ia mijlocitori pe ceilalți ucenici, ar fi trebuit să cuprindă cu brațele picioarele Mântuitorului și să-L înduplece cu astfel de cuvinte: „Am păcătuit, Iubitorule de oameni, am păcătuit! Am săvârșit nelegiuire vânzând oamenilor pe un preț de nimic Mărgăritarul cel neprețuit. Am săvârșit nelegiuire vânzând cu câțiva bani Bogăția cea nesfârșită. Iartă-mă pe mine, negustorul pagubei și al pieirii! Iartă-mă pe mine, căruia aurul i-a furat mintea! Iartă-mă pe mine, cel care am fost rău înșelat de farisei!”

Dar Iuda n-a rostit aceste cuvinte, nici nu s-a gândit la ele. Dimpotrivă, cu glas grăbit, și-a dezgolit nerușinatul lui suflet, strigând: „Nu cumva sunt eu, Doamne?”[184] Ce limbă nerușinată! Ce suflet crud! Întreabă ca și cum n-ar ști despre cine e vorba. Socotea

[182] *Matei* 26, 22.
[183] *Matei* 26, 23-24.
[184] *Matei* 26, 25.

că se poate tăinui de ochiul cel neadormit. În suflet purta viclenia, iar cu limba rostea cuvânt de neștiință. Cu mintea lucra vânzarea, iar cu gura ascundea, așa socotea el, păcatul.

S-a slujit de aceleași cuvinte ca și ceilalți ucenici, dar nu și de același gând. Lup era cu gândul, dar grăia cu glas de oaie.

– Ce i-a răspuns Mântuitorul?

– „Tu ai zis."[185]

Cu voce plină de îndelungă răbdare a dat pe față toată înșelătoria vicleanului. Ar fi putut să-i spună: „Ce spui, ticălosule, vicleanule? Ce spui, robule al banilor și tovarăș al diavolului? Îndrăznești să te prefaci că nu știi? Îndrăznești să ascunzi ce nu se poate ascunde? Nu eram oare de față, prin dumnezeirea Mea, când urzeai ticăloșia? Nu te-am văzut oare cu ochiul dumnezeirii Mele când te-ai dus la arhierei? Nu te auzeam oare, deși pentru tine nu eram acolo, când spuneai: «Ce voiți să-mi dați, și eu vi-L voi da vouă?»[186] Nu știu Eu oare și cu cât M-ai vândut? Ce, dar? Mai ești și nerușinat după ce ai fost vădit? Pentru ce cauți să ascunzi ce vrei să faci? Mie toate-Mi sunt descoperite!"

Dar Hristos n-a grăit așa, ci dulce, fără ură, blând: „Tu ai zis", ca să ne învețe ca și noi tot așa să grăim cu dușmanii noștri.

Cu toate acestea, după atâtea cuvinte, Iuda a stăruit în răutatea lui. Nu din pricina nepăsării Medicului, ci din a bolnavului. Medicul i-a dat toate leacurile mântuirii, dar bolnavul n-a vrut să le primească. A iubit mai mult aurul decât pe Hristos, pentru că nu cunoștea decât iubirea de argint, și a fost prieten și credincios celor care l-au tocmit.

„Și, apropiindu-se Iuda de Hristos, a zis: «Bucură-Te, Învățătorule!» Și L-a sărutat."[187] Străin chip de vânzare! De la sărutare la vânzare!

„Iar Iisus i-a zis lui: «Prietene, pentru ce ai venit?»"[188] Pentru ce-Mi spui să Mă bucur, când ai de gând să Mă întristezi? Pentru ce Mă mângâi prin cuvânt, când Mă rănești cu fapta? Pentru ce Mă numești „Învățător", când nu-Mi ești ucenic? Pentru ce calci în picioare legile dragostei? Pentru ce faci din semnul păcii, semn al vânzării? După cine te-ai luat când ai făcut asta? Așa ai văzut, nu

[185] *Matei* 26, 25.
[186] *Matei* 26, 15.
[187] *Matei* 26, 49.
[188] *Matei* 26, 50.

de mult, că Mi-a sărutat femeia cea păcătoasă picioarele Mele[189]? Așa ai văzut că a îngenuncheat sutașul[190]? Așa ai văzut că au căzut demonii[191]? Știu cine ți-a arătat calea viclenei tale sărutări! Diavolul ți-a băgat în cap chipul acestei sărutări, iar tu ai ascultat de sfătuitorul cel rău și i-ai împlinit voința. Prietene, pentru ce ai venit?

Împlinește învoielile cele rele ce le-ai făcut cu fariseii! Du la sfârșit actul vânzării! Iscălește ce-ai făgăduit! Vinde pe Cel care vrea să fie vândut! Ia deci, cu punga, și punga nedreptății! Dă locul pe care l-ai pierdut prin vânzare, dă-l tâlharului, care-l va lua prin mărturisire!

„Atunci, apropiindu-se ei, au pus mâinile pe Iisus și L-au prins."[192] Și așa a luat sfârșit cuvântul acela profetic: „Înconjuratu-m-au ca albinele fagurele, dar s-au stins ca focul de spini"[193]; și iarăși: „Înconjuratu-m-au câini mulți; tauri grași m-au înconjurat"[194]. Dar ce resemnare la Domnul! Numai Domnul putea s-o aibă. În cer, Heruvimii și Serafimii nu îndrăznesc să privească slava Lui cea covârșitoare, își acoperă fețele cu aripile ca și cu niște mâini; iar pe pământ, Trupul Lui este ținut de mâinile nelegiuiților și rabdă!

Vedeți ai Cărui Stăpân îndelung răbdător și iubitor de oameni sunteți robi? Fiți, dar, cu dușmanii voștri așa cum ați văzut că a fost Domnul cu dușmanii Lui! Și voi aveți să fiți chemați la Cina cea duhovnicească. Și voi aveți să stați la masă cu Stăpânul. Nimeni dintre voi să nu aibă gândul lui Iuda! Apropiați-vă toți cu liniște și pace! Toți să alergăm la Mântuitorul [având] cuget curat. El este postul și ospățul credincioșilor. El este hrănitorul și hrana. El este Păstorul și Mielul. Lui [fie-I] slava în vecii vecilor. Amin.

---

[189] *Cf. Matei* 26, 7-13.
[190] *Cf. Matei* 8, 5-13; *Luca* 7, 1-10.
[191] *Cf. Matei* 8, 28-29, 31; 17, 14-23; *Luca* 8, 26-39.
[192] *Matei* 26, 50.
[193] *Psalmul* 117, 12.
[194] *Psalmul* 21, 17, 12.

Cuvântare la Crucea Domnului[195]

I

Adeseori m-am întrebat pentru ce Părinții noștri au legiuit ca astăzi să părăsim bisericile din orașe și să facem slujba aici, în afara orașului. Mi se pare că n-au făcut asta nici fără rost, nici în zadar. De aceea am căutat motivul și, cu harul lui Dumnezeu, am găsit că pricina e dreaptă, binecuvântată și potrivită cu sărbătoarea de azi.

– Dar care este motivul?

– Săvârșim astăzi pomenirea Crucii. Iar Domnul a fost răstignit în afara orașului. De aceea Părinții ne-au scos afară din oraș. Căci, după cum a spus Domnul, oile merg după păstor[196]. Unde e împăratul, acolo și ostașii, și unde e stârvul, acolo și vulturii[197].

Deci acesta este motivul pentru care noi astăzi facem slujbă în afara orașului. Dar, mai bine spus, să arătăm și din dumnezeieștile Scripturi că e drept să slujim aici. Și, ca să nu socotiți că vă spun gânduri de-ale mele, vi-l aduc martor pe Pavel.

Ce spune Pavel despre jertfe?

„Pentru că trupurile animalelor, al căror sânge este adus pentru păcate de arhiereu în Sfânta Sfintelor, se ard în afara taberei, pentru aceea și Iisus, ca să sfințească poporul prin Sângele Său, a pătimit în afara porții. Să ieșim deci în afara taberei, purtând ocara Lui."[198]

Pavel a spus, deci a poruncit. Am ascultat și am ieșit. Pentru aceasta deci facem slujbă în afara orașului.

– Dar pentru ce în această biserică a mucenicilor, și nu în alta, căci, prin harul lui Dumnezeu, orașul nostru este întărit în toate părțile cu moaștele sfinților? Așadar, pentru ce Părinții au poruncit să facem slujbă aici, și nu în altă biserică a mucenicilor?

– Pentru că aici este mulțime de mucenici. Așadar, pentru că astăzi Iisus S-a pogorât la cei morți, pentru asta ne adunăm aici și

---

[195] *PG* 49, 393-398. A mai fost tradusă în limba română de Pr. C. PATRICHE, în: *Cuvântări panegirice. Nouă omilii ...*, pp. 149-158; de Pr. D. FECIORU, în: SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Cuvântări la praznice ...*, pp. 110-120. Această omilie a fost ținută la Antiohia, la puține zile după panegiricul în cinstea Sfintelor mucenițe Veronica, Prosdoca și Domnina, probabil în anul 393.

[196] *Cf. Ioan* 10, 3.

[197] *Cf. Matei* 24, 28.

[198] *Evrei* 13, 11-13.

slujim aici. Pentru asta și locul acesta se numește „cimitir", ca să afli că cei care s-au săvârșit și se află aici n-au murit, ci dorm, stau culcați. Înainte de venirea lui Hristos, moartea se numea „moarte". „În ziua în care veți mânca din pom", spune Scriptura, „cu moarte veți muri"[199]; și iarăși: „Sufletul care păcătuiește va muri"[200]; iar David zice: „Moartea păcătoșilor este cumplită"[201]; și iarăși: „Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui"[202]; iar Iov spune: „Moartea este odihnă bărbatului"[203]. Dar moartea nu se numea numai „moarte", ci și „iad". Ascultă-l pe David, care spune: „Dar Domnul va izbăvi sufletul meu din mâna iadului când mă va apuca"[204]; iar Iacov zice: „Veți pogorî bătrânețile mele cu întristare în iad"[205]. Înainte de venirea lui Hristos, sfârșitul omului avea aceste nume. Dar, când a venit Hristos și a murit pentru viața lumii, moartea nu se mai chema „moarte", ci „somn" sau „adormire". Că se numește „somn" se vede din cele ce spune Hristos: „Lazăr, prietenul nostru, a adormit"[206]. N-a spus: „A murit", deși murise. Dar, ca să cunoști că numele de „adormire" dat morții era neîntrebuințat pe vremea aceea, vezi că ucenicii s-au tulburat când L-au auzit și au zis: „Doamne, dacă doarme, se va trezi!"[207] Așa că nu știau ce înseamnă cuvântul. Și iarăși, Pavel, grăind unora, spunea: „Oare cei care au adormit au pierit?"[208] Și iarăși, în altă parte, vorbind despre morți, spune: „Noi cei vii nu o vom lua înaintea celor adormiți"[209]. Iar în altă parte spune: „Deșteaptă-te cel care dormi!"[210]; și, ca să arate că vorbește despre cel mort, adaugă: „Și te ridică din morți!"[211] Vezi, dar, că peste tot, în Noul Testament, moartea se numește „somn"; pentru asta și locul acesta se numește „cimitir"[212], adică loc de dormit.

---

[199] *Facerea* 2, 17.
[200] *Iezechiel* 18, 20.
[201] *Psalmul* 33, 20.
[202] *Psalmul* 115, 6.
[203] *Iov* 3, 23 (după *Septuaginta*).
[204] *Psalmul* 48, 16.
[205] *Facerea* 42, 38.
[206] *Ioan* 11, 11.
[207] *Ioan* 11, 12.
[208] *1 Corinteni* 15, 18.
[209] *1 Tesaloniceni* 4, 15.
[210] *Efeseni* 5, 14.
[211] *Efeseni* 5, 14.
[212] Κοιμητήριον, în grecește, are sensul de „dormitor". Evreii numeau cimitirul *baith olam* – „casa veșniciei". (n.P.P.)

Numele ne este folositor și plin de multă filosofie. Așadar, când aduci aici un mort, nu plânge! Nu-l duci la moarte, ci la somn. Îți este de ajuns numele ca să-ți aline durerea. Vezi unde-l duci? În cimitir, într-un loc unde se doarme. Vezi și când îl duci? După moartea lui Hristos, când s-a tăiat puterea morții. Așa că și locul și timpul îți alină jalea și durerea. Mai cu seamă femeilor li se potrivesc cuvintele acestea, pentru că ele sunt mai slabe de inimă, pentru că ele cad ușor doborâte de durere. Dar numele locului acestuia le este leac bun durerii lor.

II

Astăzi Stăpânul nostru a străbătut iadul. Astăzi „a sfărâmat porțile cele de aramă"[213]. Astăzi „a frânt zăvoarele cele de fier"[214]. Uită-te cât de precise sunt cuvintele! N-a spus: „A deschis ușile cele de aramă", ci: „A sfărâmat porțile cele de aramă", ca să nu mai poată fi întrebuințată închisoarea. N-a spus: „A tras zăvoarele", ci: „A frânt zăvoarele", ca să piară toată puterea închisorii. De intri într-o închisoare fără uși și fără zăvoare, închisoarea nu te poate ține. Iar când Hristos a sfărâmat porțile, mai poate un altul să le facă la loc? „Cine va îndrepta", spune Scriptura, „ceea ce va strica Dumnezeu?"[215] Împărații, când vor să îi elibereze pe cei închiși, nu fac așa, ci lasă întregi porțile și păstrează și paznicii. Cu asta arată că au să intre neapărat în închisori iarăși sau cei eliberați, sau alții în locul acelora. Hristos n-a făcut așa, ci, voind să arate că moartea are sfârșit, a sfărâmat porțile ei cele de aramă. Le-a numit „de aramă" nu pentru că porțile ar fi de aramă, ci pentru ca să arate tăria și neînduplecarea morții. Și, ca să vezi că arama și fierul arată tăria și neînduplecarea, ascultă ce spune Scriptura despre omul neînduplecat: „Nervul tău este de fier, iar grumazul tău și fruntea ta, de aramă"[216]. N-a spus asta pentru că nervul lui ar fi fost de aramă, ci pentru că avea privirea aspră, nerușinată, crudă.

Vrei să afli că moartea era aspră, neînduplecată și tare ca diamantul? În decursul atâtor veacuri nimeni n-a putut-o îndupleca să elibereze pe vreunul din cei ținuți de ea, până când a silit-o

[213] *Psalmul* 106, 16; *Isaia* 45, 2.
[214] *Psalmul* 106, 16; *Isaia* 45, 2.
[215] *Ecclesiastul* 7, 13.
[216] *Isaia* 48, 4.

Stăpânul îngerilor, când S-a pogorât în iad. A legat mai întâi pe cel puternic, după aceea i-a răpit vasele lui. De asta a și adăugat Scriptura: „Vistierii întunecate, nevăzute”[217]. S-ar părea că spun același lucru prin cuvintele întunecate și nevăzute, dar nu, căci cuvintele acestea au un îndoit înțeles. Sunt locuri întunecoase, dar pot fi văzute dacă se aduc acolo făclie și lumină. Dar locul acela al iadului era foarte întunecos și trist, niciodată n-a pătruns în el o rază de lumină. De asta Scriptura a spus că vistieriile lui sunt întunecate și nevăzute. Și au fost, într-adevăr, întunecate și nevăzute până când le-a luminat Soarele dreptății și a făcut din iad cer, căci, unde este Hristos, acolo e și cerul. Scriptura numește iadul „vistierii întunecate”. Și pe bună dreptate, pentru că multă bogăție era acolo. Căci toată firea omenească, bogăție a lui Dumnezeu, a fost furată de diavolul, care a înșelat pe cel dintâi om, și a fost supusă jugului morții. Iar faptul că toată firea omenească era bogăție a lui Dumnezeu, îl arată Pavel prin cuvintele: „Dumnezeu îmbogățește pe toți cei care-L cheamă pe El”[218]. Hristos a făcut întocmai ca un împărat care prinde pe un căpitan de hoți care străbătea orașele, jefuia de pretutindeni, se afunda în peșteri și ducea acolo bogăția jefuită. Împăratul leagă pe căpitanul de hoți, îl dă chinurilor, iar bogăția lui o duce în cămările împărătești. Tot așa și Hristos. Prin moartea Lui a legat pe căpitanul de hoți și pe temnicer, adică pe diavol și pe moarte, apoi a dus toată bogăția, adică neamul omenesc, în cămările cele împărătești. Asta a arătat-o și Pavel prin cuvintele: „Care ne-a izbăvit de stăpânirea întunericului și ne-a strămutat în Împărăția dragostei Lui”[219]. Și lucru minunat este Însuși Împăratul; S-a dus în iad, cu toate că niciun împărat n-ar vrea să facă vreodată asta, ci ar porunci, prin scrisori, slujitorilor săi să îi elibereze pe cei legați. Hristos însă n-a făcut așa, ci El, Împăratul, S-a dus la cei legați și nu I-a fost rușine nici de temniță, nici de întemnițați. Cum avea să-I fie rușine de cele pe care le-a făcut? A sfărâmat porțile, a frânt zăvoarele, S-a dus în iad, a golit toată temnița, a luat înlănțuit pe temnicer și așa S-a reîntors la noi. Tiranul a fost dus rob, cel puternic, legat; moartea însăși, aruncând armele, a alergat goală la picioarele Împăratului.

---

[217] *Isaia* 45, 3.
[218] *Romani* 10, 12.
[219] *Coloseni* 1, 13.

Ai văzut biruință minunată? Ai văzut faptele mari ale Crucii? Să-ți spun și altceva mai minunat? Când ai să afli chipul biruinței, atunci ai să te minunezi și mai mult. Prin acelea prin care diavolul a biruit pe om, prin acelea l-a biruit și Hristos pe diavol. Ascultă cum! Semnele înfrângerii noastre au fost: fecioara, lemnul și moartea. Fecioară a fost Eva – nu cunoscuse încă pe bărbat –, lemn a fost pomul și moarte a fost pedeapsa dată lui Adam. Și iată iarăși Fecioară, lemn și moarte, aceste semne ale înfrângerii, au ajuns semne ale biruinței! În locul Evei, Maria; în locul pomului cunoașterii binelui și răului, lemnul Crucii; în locul morții lui Adam, moartea lui Hristos. Ai văzut că diavolul a fost biruit prin acelea prin care biruise? Prin pom l-a biruit diavolul pe Adam; prin Cruce l-a biruit Hristos pe diavol. Lemn și într-o parte, lemn și în alta: unul a trimis în iad, iar celălalt a chemat din iad pe cei plecați acolo. Și iarăși lemn într-o parte, lemn și în alta: unul a ascuns gol pe cel făcut rob, iar celălalt a arătat tuturor gol pe Biruitor, din înălțimea Crucii. Moarte și într-o parte, moarte și în alta: una a osândit pe cei de după Adam, iar cealaltă a înviat pe cei care muriseră înainte de moartea lui Hristos. „Cine va grăi puterile Domnului?"[220] Din muritori am ajuns nemuritori. Acestea-s faptele mari ale Crucii. Ai aflat biruința! Ai aflat chipul biruinței!

Află acum că biruința aceasta s-a săvârșit fără ca noi să ne obosim. N-am înmuiat noi armele în sânge. N-am stat noi pe câmpul de bătălie. N-am primit noi rănile, n-am văzut noi războiul, dar noi am câștigat biruința. Stăpânul a luptat și noi ne-am încununat.

Așadar, pentru că biruința este a noastră, să cântăm astăzi cu toții, ca ostașii, cântecul cel de biruință și să-L lăudăm pe Stăpânul, zicând: „Înghițitu-s-a moartea în biruință"[221]. „Unde-ți este, moarte, biruința? Unde-ți este, iadule, boldul?"[222]

Aceste fapte mari le-a săvârșit pentru noi Crucea. Crucea este trofeu ridicat împotriva demonilor. Este sabie împotriva păcatului. Este sabia cu care Hristos a străpuns șarpele. Crucea este voința Tatălui, slava Unuia-Născut, veselia Duhului, podoaba îngerilor, întărirea Bisericii, lauda lui Pavel[223], cetatea sfinților, lumina lumii întregi. După cum izgonești întunericul dintr-o casă cuprinsă de

[220] *Psalmul* 105, 2.
[221] *Isaia* 25, 8; *1 Corinteni* 15, 54.
[222] *Osea* 13, 14; *1 Corinteni* 15, 55.
[223] *Cf. Galateni* 6, 14.

beznă, când aprinzi o făclie și o ții dreaptă în sus, tot așa și Hristos a pus capăt la tot întunericul ce cuprinsese toată lumea, când a aprins ca o făclie Crucea și a ținut-o dreaptă în sus. Și, după cum făclia are lumina sus în vârf, tot așa și Crucea avea sus în vârf pe Soarele dreptății strălucind. S-a cutremurat lumea când L-a văzut pironit, s-a clătinat pământul, s-au despicat pietrele[224]. Da, pietrele s-au despicat, dar învârtoșarea inimii iudeilor nu s-a despicat. S-a rupt catapeteasma[225], dar nu s-a rupt înțelegerea cea vicleană a iudeilor.

– Dar pentru ce s-a rupt catapeteasma?

– Pentru că templul nu Îl putea vedea răstignit pe Stăpânul. Ruperea catapetesmei templului aproape că ne îndeamnă, zicând: „De acum înainte poate să calce oricine vrea în Sfânta Sfintelor. La ce-mi mai folosește Sfânta Sfintelor, când s-a adus afară o astfel de jertfă? La ce-mi mai folosește Testamentul Vechi? La ce-mi mai folosește Legea? Degeaba, în zadar i-am învățat pe iudei atâta amar de vreme".

Asta o striga și prorocul prin cuvintele: „Pentru ce s-au întărâtat neamurile și popoarele au cugetat cele deșarte?"[226] Iudeii au auzit cuvintele prorocului: „Ca o oaie la înjunghiere s-a adus și ca un miel fără de glas înaintea celui care-l tunde pe el"[227], au cugetat atâta amar de vreme la această prorocie, dar, când prorocia s-a înfăptuit, n-au crezut. Ai văzut că au cugetat în deșert? Pentru asta s-a rupt catapeteasma templului, pentru ca să arate mai dinainte pustiirea continuă ce va fi mai târziu.

III

Așadar, pentru că Îl vom vedea și noi în seara aceasta pe Cel pironit pe Cruce, ca pe un miel junghiat și jertfit, vă rog să ne apropiem cu cutremur, cu multă sfială și evlavie. Știți doar cum stăteau îngerii în jurul mormântului, care nu mai avea Trupul Stăpânului, în jurul mormântului gol. Dădeau multă cinstire și locului aceluia tocmai pentru că a avut în el Trupul Stăpânului. Îngerii, care depășesc firea noastră, stăteau cu atâta sfială și evlavie la mormânt, iar noi, care nu stăm lângă un mormânt gol, ci chiar lângă Masa

[224] *Cf. Matei* 27, 51.
[225] *Cf. Matei* 27, 51; *Marcu* 15, 38; *Luca* 23, 45.
[226] *Psalmul* 2, 1.
[227] *Isaia* 53, 7.

care are pe ea Mielul, ne apropiem cu zgomot și gălăgie? Ce iertare mai putem avea?

Nu grăiesc aceste cuvinte la întâmplare. Le grăiesc pentru că văd în seara asta pe mulți că fac gălăgie, strigă, se îmbrâncesc, sar, ocărăsc, pentru că văd că-și pricinuiesc osândă mai mult decât mântuire. Pentru asta vă sfătuiesc. Ce faci, omule? Când preotul stă înaintea Mesei, cu mâinile întinse la cer, chemând pe Duhul cel Sfânt ca să vină și să Se atingă de cele puse înainte, e multă liniște; e multă tăcere când Duhul dă harul, când Se pogoară, când Se atinge de cele puse înainte; dar, când vezi Oaia jertfită și desăvârșită, atunci faci zgomot, atunci faci gălăgie, atunci te cerți, atunci ocărăști? Cum poți să te bucuri de această jertfă când te apropii de această Masă cu atâta gălăgie? Nu ne este de ajuns că ne apropiem cu păcate, mai trebuie să mai păcătuim și în timpul când ne apropiem? Cum putem fi fără de păcat când ne certăm, când facem gălăgie, când ne mușcăm unul pe altul? Pentru ce te împingi când vezi că Oaia este jertfită? Dacă ar fi să te uiți toată noaptea la jertfa aceasta, te întreb, te-ai sătura? Ai răbdat toată ziua, a trecut cea mai mare parte din noapte, pentru ce vrei să pierzi într-o clipită de vreme atâta osteneală? Gândește-te ce este ceea ce este pus înainte. Gândește-te de unde a luat început. Pentru tine S-a jertfit, și tu Îl părăsești când Îl vezi jertfit? „Unde este stârvul", a spus Domnul, „acolo sunt și vulturii."[228] Noi însă, după câte văd, nu ne apropiem ca vulturii, ci precum câinii. Atât de mare ne e nerușinarea. Gândește-te ce este ceea ce se varsă. Este Sânge; Sângele acela care a șters zapisul păcatelor[229]; Sângele acela care a curățit sufletul tău, care a spălat pata, care a biruit începătoriile și stăpâniile. „Dezbrăcând", spune Pavel, „începătoriile și stăpâniile, le-a dat pe față cu îndrăzneală, biruindu-le prin Cruce."[230] Multe sunt semnele pe care le are trofeul biruinței, Crucea! Prăzile de război sunt atârnate sus, în vârful Crucii. După cum un împărat viteaz, după ce a biruit într-un război foarte greu, pune în vârful trofeului platoșa, scutul și armele tiranului și ale ostașilor biruiți, tot așa și Hristos, după ce a biruit în războiul cu diavolul, a atârnat în vârful Crucii, ca într-un trofeu, toate armele diavolului: moartea, blestemul, ca toți să vadă trofeul:

[228] *Matei* 24, 28.
[229] *Cf. Coloseni* 2, 14.
[230] *Coloseni* 2, 15.

Puterile cele de sus, cele ce sunt în ceruri, oamenii cei de jos, cei care sunt pe pământ, și chiar și demonii cei răi, care au fost biruiți.

Așadar, pentru că ne-am bucurat de daruri așa de mari, să ne arătăm după putere vrednici de bunătățile date nouă, ca să dobândim și Împărăția cerurilor, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava, cinstea, puterea în vecii vecilor. Amin.

Omilia I la Cruce și la tâlhar[231]

I

Astăzi, Domnul nostru Iisus Hristos este pe Cruce și noi prăznuim aceasta ca să afli că sărbătoare și praznic duhovnicesc este Crucea. Mai înainte, Crucea era nume de ocară, dar acum, lucru de cinste. Mai înainte era semn de osândă, dar acum, temei de mântuire. Crucea ne este cauza a mii și mii de bunătăți. Crucea ne-a scăpat de rătăcire. Crucea a luminat pe cei care ședeau în întuneric[232]. Crucea ne-a împăcat cu Dumnezeu pe noi, care-I duceam război. Crucea ne-a făcut pe noi ai Săi, care-I eram străini. Crucea ne-a adus pe noi aproape de El, de Care eram departe. Crucea este pieirea dușmăniei. Crucea este trăinicia păcii. Crucea ne-a ajuns comoară de mii și mii de bunătăți. Datorită Crucii nu mai rătăcim în pustietăți, pentru că am cunoscut adevărata cale; nu mai trăim în afara palatelor împărătești, pentru că am găsit ușa; nu ne mai temem de săgețile cele aprinse ale diavolului, pentru că am văzut izvorul. Datorită Crucii nu mai suntem în văduvie, pentru că am primit pe Mirele; nu ne mai temem de lup, fiindcă avem pe Păstorul cel bun. „Eu sunt Păstorul cel bun"[233], spune Domnul. Datorită Crucii nu mai tremurăm în fața tiranului, fiindcă mergem alături de împărat.

Pentru aceste motive sărbătorim Crucea când săvârșim pomenirea ei. Așa ne-a poruncit și Pavel, să sărbătorim din pricina Crucii. „Să prăznuim", spune el, „nu cu aluatul cel vechi, ci cu azimele curăției și ale adevărului."[234] Apoi a adăugat și motivul: „Pentru că Paștile nostru, Hristos, pentru noi S-a jertfit"[235]. Vezi că Pavel ne poruncește să prăznuim din pricina Crucii, pentru că Hristos

---

[231] În *PG* 49, 399-408. A mai fost tradusă în limba română de mitropolitul GRIGORIE DASCĂLUL, *Puțul Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 11-18; de Pr. C. PATRICHE, *Cuvântări panegirice. Nouă omilii ...*, pp. 159-173; de Pr. D. FECIORU, în: SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Cuvântări la praznice ...*, pp. 121-139; *cf.* D. FECIORU, *Bibliografia traducerilor ...*, nr. 659. Sfântul Ioan Gură de Aur are două omilii referitoare la acest subiect. A doua este asemănătoare cu prima, având aceleași idei, aceleași texte. A fost ținută în Sfânta și Marea Vineri.

[232] *Cf. Matei* 4, 16.

[233] *Ioan* 10, 11.

[234] *1 Corinteni* 5, 8.

[235] *1 Corinteni* 5, 7.

S-a jertfit pe Cruce? Iar unde e jertfă, acolo este curățire de păcate, acolo-i împăcare cu Stăpânul, acolo sunt sărbătoare și bucurie. „Paștile nostru, Hristos, pentru noi S-a jertfit."

– Spune-mi: unde S-a jertfit?

– În vârful Crucii. Nou este jertfelnicul acestei jertfe, pentru că și jertfa este nouă și plină de mirare. Același a fost și jertfă, și preot. Jertfă, după trup, iar preot, după Duh. Același a și adus, dar S-a și adus[236], după trup. Ascultă că pe amândouă acestea le-a arătat Pavel: „Orice arhiereu", spune el, „luat dintre oameni este rânduit pentru oameni"[237]. De aceea trebuie să aibă și el ceva de adus. Iată, El Se aduce pe Sine. Iar în alt loc zice că „Hristos S-a adus o dată jertfă, ca să ridice păcatele multora. Se va arăta celor care-L așteaptă spre mântuire"[238]. Iată, aici Pavel spune că a fost adus, iar dincolo spune că S-a adus pe Sine. Ai văzut că a fost și jertfă și preot, iar Crucea a fost jertfelnic?

– Dar pentru ce nu s-a adus jertfa aceasta în templu, ci în afara orașului și a zidurilor?

– Ca să se împlinească acele cuvinte care spun: „Cu cei fără de lege S-a socotit"[239].

– Dar pentru ce a fost jertfit pe vârful Crucii, și nu sub un acoperiș?

– Ca să curățească și văzduhul. Pentru asta a fost jertfit în vârful Crucii. Nu sub bolta acoperișului, ci sub bolta cerului. Când Oaia era jertfită în vârful Crucii, atunci văzduhul se curățea, dar se curățea și pământul, căci sânge din coasta Lui picura pe el. Mai mult din această cauză nu S-a jertfit sub acoperiș, de asta nu S-a jertfit în templul iudaic, ca nu cumva iudeii să tragă în folosul lor jertfa și nici să nu se creadă că jertfa s-a adus numai pentru poporul acela. De asta S-a jertfit în afara orașului și a zidurilor, ca să afli că jertfa este universală, fiindcă jertfa este pentru tot pământul, ca să afli că jertfa aceasta este o curățire universală, nu una parțială, ca pe vremea iudeilor. Dumnezeu poruncise iudeilor să lase la o parte tot pământul și să aducă jertfă și să se roage numai într-un singur loc, tocmai pentru că tot pământul era necurat din pricina fumului, a grăsimii arse și a tuturor celorlalte întinăciuni de la jertfele elinilor,

---

[236] Formulă de rugăciune de la Heruvic.

[237] *Evrei* 5, 1.

[238] *Evrei* 9, 28.

[239] *Isaia* 53, 12.

aduse pe pământ. Însă pentru noi, creștinii, orice loc a ajuns loc de rugăciune, pentru că Hristos, prin venirea Lui, a curățit tot universul. De asta și Pavel, cu îndrăzneală, ne îndeamnă să ne rugăm fără teamă pretutindeni, grăind așa: „Voiesc, dar, ca bărbații să se roage în orice loc, ridicând mâini cuvioase”[240]. Ai văzut că a fost curățit universul? Putem ridica mâini cuvioase pretutindeni, în orice loc, pentru că tot pământul a ajuns sfânt, mai sfânt decât Sfintele cele dinlăuntru. Acolo s-a adus jertfă o oaie lipsită de rațiune; aici, Oaia cea duhovnicească. Cu cât jertfa e mai mare, cu atât mai mare și sfințenia. Pentru aceasta Crucea este sărbătoare.

II

Vrei să afli și altă faptă a Crucii? Astăzi ne-a deschis Raiul, încuiat de mai bine de cinci mii de ani. Da, în această zi, în acest ceas, l-a adus Dumnezeu pe tâlhar în Rai, săvârșind două fapte mari. Una, că a deschis Raiul, alta, că l-a lăsat pe tâlhar în Rai. Astăzi ne-a dat nouă iarăși patria cea veche, astăzi ne-a dus din nou în orașul cel strămoșesc, astăzi a hărăzit locaș întregii firi omenești. „Astăzi vei fi cu Mine în Rai”[241], i-a spus Domnul tâlharului.

– Ce spui, Doamne? Ești răstignit și pironit și făgăduiești Raiul?

– Da, răspunde Domnul, ca să cunoști în Cruce puterea Mea.

Crucea este un lucru de tristețe. De aceea, ca să nu te uiți la natura Crucii, ci să cunoști puterea Celui răstignit, Domnul săvârșește pe Cruce minunea aceasta, care-I arată, mai cu seamă, puterea Lui. A schimbat sufletul cel rău al tâlharului nu atunci când a înviat morți, când a certat duhurile și marea, când a izgonit diavoli, ci acum, când era răstignit, pironit, ocărât, scuipat, batjocorit, tocmai ca să vezi și dintr-o parte și din alta puterea Lui: pe Cruce a zguduit și toată zidirea și a despicat și pietrele[242], dar a atras la El și a cinstit și sufletul tâlharului, mai nesimțitor ca piatra. „Astăzi vei fi cu Mine în Rai”, i-a spus Domnul.

Da, Heruvimii păzeau Raiul, dar El este și Stăpânul Heruvimilor; sabie de foc se învârtea acolo, dar El are putere și peste foc și peste iad, peste viață și peste moarte.

---

240 *1 Timotei* 2, 8.

241 *Luca* 23, 43.

242 *Cf. Matei* 27, 51.

Cu toate că niciun împărat n-ar vrea să intre în oraș alături de un tâlhar sau chiar de un om de rând, totuși Hristos a făcut asta și, când a intrat în patria cea sfântă, a avut alături de El și pe tâlhar. N-a disprețuit cu asta Raiul, nici nu l-a făcut de râs cu picioarele tâlharului. Dimpotrivă, a cinstit mai mult Raiul. A fost o cinste pentru Rai că are un astfel de Stăpân, Care-l face vrednic chiar pe un tâlhar de desfătarea din Rai. Când i-a dus pe vameși și pe desfrânate în Împărăția cerurilor, n-a necinstit-o [pe aceasta]; dimpotrivă, a cinstit-o mai mult și arăta că Domnul Împărăției cerurilor este atât de puternic, încât făcea chiar pe desfrânate și pe vameși așa de aleși, încât erau vrednici de cinstea și darul de acolo. După cum pe un medic îl admirăm mai mult atunci când îl vedem că vindecă și face sănătoși oameni cu boli de nevindecat, tot astfel este drept să-L admirăm și pe Hristos când Îl vedem că tămăduiește răni netămăduite, că face așa de sănătoși pe vameș și pe desfrânată, încât îi arată vrednici de ceruri.

– Dar ce lucru mare a făcut tâlharul, ca după ce a fost răstignit pe cruce să dobândească Raiul?

– Vrei să-ți spun pe scurt bărbăția lui? Ascultă! Când Petru Îl tăgăduia jos, atunci tâlharul Îl mărturisea sus. Nu spun asta ca să îl învinuiesc pe Petru – Doamne, ferește! –, ci pentru că vreau să arăt marele suflet al tâlharului. Ucenicul n-a îndurat amenințarea unei fețe de rând, iar tâlharul, deși vedea oameni mulți stând împrejur, strigând, hulind și batjocorind, totuși nu i-a luat în seamă și nici nu s-a uitat la păruta nimicnicie a Celui răstignit; cu ochii credinței a trecut peste toate, a lăsat la o parte pierderile cele pline de umilință, a recunoscut pe Stăpânul cerurilor și, căzând înaintea Lui, I-a spus: „Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta!"[243]

Să nu trecem cu ușurință pe lângă tâlharul acesta! Nici să nu ne rușinăm să ne fie învățător, de care nici Stăpânul nostru nu S-a rușinat să-l ia pe el întâi în Rai! Să nu ne rușinăm să ne fie învățător un om care s-a arătat vrednic de viețuirea cea din ceruri înainte de toți oamenii! Dimpotrivă, să cercetăm cu de-amănuntul fiecare faptă a lui, ca să cunoaștem puterea Crucii.

Domnul n-a spus tâlharului, ca lui Petru: „Vino după Mine și te voi face pescar de oameni"[244], nici nu i-a spus precum celor

[243] *Luca* 23, 42.
[244] *Matei* 4, 19.

doisprezece: „Veți ședea pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel”[245], dar, mai bine spus, nu l-a învrednicit deloc cu vreun cuvânt; nu i-a arătat o minune; nu i-a grăit un cuvânt despre Împărăția cerurilor, nici despre iad; tâlharul nu L-a văzut înviind morți, nici izgonind demoni și n-a văzut că marea ascultă de El. Cu toate acestea, L-a mărturisit. L-a mărturisit cu toate că celălalt tâlhar Îl hulea[246]. Căci celălalt tâlhar Îl hulea. Mai era răstignit cu El și un alt tâlhar, ca să se împlinească cuvântul acela: „Cu cei fără de lege s-a socotit”[247]. Voiau iudeii să-I întunece slava Lui și-L defăimau pe cât puteau, dar adevărul strălucea de pretutindeni și creștea tocmai prin piedicile ce I se puneau. Așadar, celălalt tâlhar Îl hulea.

Ai văzut tâlhar și tâlhar? Amândoi pe cruce, amândoi dintr-o viață de tâlhar, amândoi dintr-o viață plină de răutăți, dar nu amândoi cu același sfârșit. Unul a moștenit Împărăția, celălalt a fost trimis în iad. Tot așa și ieri. Ucenici și ucenic: Iuda și cei unsprezece. Cei unsprezece spuneau: „Unde voiești să-Ți gătim să mănânci Paștile?”[248], iar Iuda pregătea vânzarea și zicea: „Ce voiți să-mi dați, și vi-L voi da vouă?”[249] Aceia se pregăteau pentru slujire și pentru dumnezeiasca Împărtășire, iar acela pentru vânzare. Tot așa și aici: tâlhar și tâlhar. Unul Îl ocăra, iar celălalt I se închina; unul Îl hulea, iar celălalt Îl lăuda și ținea de rău pe hulitor, zicând: „Nu te temi tu de Dumnezeu? Căci noi primim cele cuvenite pentru faptele noastre”[250].

III

Ai văzut îndrăzneala tâlharului? Ai văzut îndrăzneală pe cruce? Ai văzut câtă înțelepciune în timpul osândei și câtă evlavie în timpul chinului? Nu e oare de mirare că mai era conștient, că mai era cu mintea întreagă când piroanele erau înfipte în el? Dar nu numai că era conștient, ci mai mult încă, nu se îngrijea de el, ci de alții; a ajuns învățător pe cruce; l-a certat pe tovarășul

[245] *Matei* 19, 28.
[246] *Cf. Luca* 23, 39.
[247] *Isaia* 53, 12.
[248] *Matei* 26, 17.
[249] *Matei* 26, 15.
[250] *Luca* 23, 40, 41.

său și i-a zis: „Nu te temi tu de Dumnezeu?" Nu lua aminte, îi spune el celuilalt tâlhar, la tribunalul cel de jos! Este un alt Judecător, nevăzut, este un alt tribunal, drept și nepărtinitor. Nu te uita, dar, că a fost osândit jos! Sus nu este așa. Aici, în tribunalele acestea de jos, drepții sunt osândiți, nedrepții scapă, vinovații, eliberați, iar nevinovații, pedepsiți. Judecătorii, cu voie sau fără voie, de multe ori greșesc când judecă sau se înșală, pentru că nu știu de partea cui e dreptatea, sau dau hotărâri nedrepte cu bună știință, pentru că sunt cumpărați cu bani. La tribunalul de sus nu se întâmplă asta, căci Dumnezeu este judecător drept, iar judecata Lui ca lumina iese și nu-i umbrită nici de întuneric, nici de neștiință.

Deci, ca să nu-i spună celălalt tâlhar că Hristos a fost judecat jos și osândit, l-a urcat la tribunalul cel de sus. I-a amintit de scaunul acela înfricoșător de judecată, ca și cum i-ar fi zis: „Uită-te acolo și nu-L vei osândi, nici nu vei mai sta alături de judecătorii cei stricați, de jos! Dimpotrivă, vei lăuda judecata ce s-a făcut sus".

Ai văzut filosofia tâlharului? Ai văzut priceperea și învățătura lui? Dintr-odată a sărit de pe cruce în cer.

Apoi, cu tărie, îl mustră, zicându-i: „Nu te temi, că suntem în aceeași osândă?"[251]

– Ce înseamnă cuvintele „că suntem în aceeași osândă"?

– Înseamnă: „În aceeași suferință".

„Oare nu ești și tu pe cruce?" – îi spune tâlharul celuilalt tâlhar. „Dacă-L ocărăști pe El, pe tine însuți te ocărăști mai întâi." După cum un om păcătos care învinuiește pe un altul de păcate se învinuiește pe el înaintea aceluia, tot astfel și cel care se află într-o nenorocire și hulește nenorocirea altuia se hulește pe el înaintea aceluia. „Nu te temi, că suntem în aceeași osândă?"

Tâlharul i-a citit o lege apostolică, i-a spus cuvintele evanghelice: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați"[252].

„Că suntem în aceeași osândă."

– Ce faci, tâlharule? Încercând să-L aperi pe Hristos, L-ai făcut tovarăș cu tâlharii?

– Nu, răspunde acesta. Bănuiala asta o înlătur prin cele pe care le adaug.

---

[251] *Luca* 23, 40.

[252] *Matei* 7, 1.

Deci, ca să nu socotești că L-a făcut părtaș păcatului, pentru că au avut toți parte de aceeași osândă, tâlharul a înlăturat această bănuială, zicând: „Și noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre”[253].

Ai văzut mărturisire desăvârșită? Ai văzut că a dezbrăcat pe cruce păcatele? Căci zice Scriptura: „Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi”[254]. Nimeni nu l-a silit, nimeni nu l-a forțat, ci el de bunăvoie s-a vădit, zicând: „Și noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre; dar Acesta niciun rău n-a făcut”[255]. Iar după asta a zis: „Pomenește-mă, Doamne, întru Împărăția Ta!”[256] N-a îndrăznit să spună: „Pomenește-mă, Doamne, întru Împărăția Ta!” până când n-a lepădat mai întâi, prin mărturisire, povara păcatelor.

Vezi ce putere mare are mărturisirea? S-a mărturisit și a deschis Raiul. S-a mărturisit și a luat atâta îndrăzneală, că era tâlhar, și a cerut Împărăția cerurilor. Vezi de câte bunătăți ne este pricinuitoare Crucea?

– Pomenești, tâlharule, Împărăția cerurilor. Te întreb: ce ai văzut? N-ai văzut decât piroane și cruce.

– Da, răspunde tâlharul, dar Crucea este semn al Împărăției. De asta Îl numesc „împărat”, pentru că Îl văd răstignit. E de datoria unui împărat să moară pentru supușii lui. El Însuși a spus: „Păstorul cel bun sufletul Lui Își pune pentru oi”[257]. Așadar, și Împăratul cel bun Își pune sufletul pentru supușii Lui. Din această cauză Îl numesc „împărat”, pentru că Și-a pus sufletul Lui. „Pomenește-mă, Doamne, întru Împărăția Ta!”

IV

Ai văzut că semn al Împărăției este Crucea? Vrei să vezi asta și în alt chip? N-a lăsat-o pe pământ, ci a luat-o cu El și a urcat-o la cer.

– De unde știm asta?

---

[253] *Luca* 23, 41.

[254] *Isaia* 43, 26.

[255] *Luca* 23, 41.

[256] *Luca* 23, 42.

[257] *Ioan* 10, 11.

– De acolo că are să vină cu ea la a doua și slăvita Lui venire[258]. De asta a numit-o și „slavă", deoarece Crucea este un lucru de cinste.

Dar să vedem cum vine Hristos cu Crucea. Trebuie să aducem dovada.

Domnul a zis: „De vor spune: «Iată în cămări este Hristos, iată în pustie», să nu vă duceți!" Aceste cuvinte le-a spus despre a doua și slăvita Lui venire, despre hristoșii cei mincinoși, despre prorocii cei mincinoși și despre antihrist, ca să nu fie cineva înșelat de acela și să cadă. Pentru că înainte de Hristos va veni Antihrist și pentru ca nu cumva, căutând pe Păstor, să cazi în gura lupului, de aceea îți spune semnele venirii Păstorului. A dat acest semn ca să nu socotești că și a doua Lui venire va fi pe neștiute, pentru că venirea cea dintâi a fost așa. Și pe bună dreptate a fost pe neștiute venirea Lui cea dintâi, pentru că a venit să caute pe cel pierdut[259]. Dar a doua Lui venire nu va fi așa.

– Dar spune-mi: cum?

– „După cum fulgerul iese de la răsărit și se arată până la apus, tot așa va fi și venirea Fiului Omului."[260] Vor vedea toți deodată venirea Lui. Nimeni nu va trebui să întrebe: „Unde este Hristos? Aici? Acolo?" După cum când fulgeră nu avem nevoie să întrebăm dacă a fulgerat, tot așa și când va veni Hristos nu vom avea nevoie să întrebăm dacă a venit Hristos. Întrebarea însă este dacă vine cu Crucea, că nu trebuie să-mi uit făgăduința.

Ascultă, dar, ce spune Domnul mai departe: „Atunci"[261], spune Domnul.

– Când „atunci"?

– „Când va veni Fiul Omului, soarele se va întuneca și luna nu-și va mai da lumina sa."[262] Atât de mare va fi lumina atunci, că și cele mai strălucitoare stele nu se vor mai vedea. „Atunci și stelele vor cădea; atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer."[263]

Ai văzut cât de mare este puterea semnului Crucii? Soarele se va întuneca și luna nu se va vedea, dar Crucea va străluci și se va vedea, ca să afli că e mai strălucitoare ca soarele și luna. Și, după cum, când intră un împărat într-un oraș, ostașii merg înainte

[258] *Cf. Matei* 24, 30.
[259] *Cf. Luca* 19, 10.
[260] *Matei* 24, 27.
[261] *Matei* 24, 30.
[262] *Matei* 24, 29.
[263] *Matei* 24, 29-30.

purtând pe umerii lor steagurile și vestesc intrarea împăratului, tot așa și când Se va pogorî Domnul din ceruri, vor merge înaintea Lui oștirile Îngerilor și ale Arhanghelilor, purtând pe umerii lor semnul Crucii, și ne vor vesti intrarea Lui împărătească.

„Atunci se vor clătina Puterile cerurilor”[264], adică îngerii. Cutremur îi va cuprinde atunci și frică mare.

– De ce? Spune-mi, te rog!

– Pentru că înfricoșătoare va fi Judecata aceea. Toată firea omenească va fi judecată și va sta înaintea înfricoșătorului Judecător.

– Dar pentru ce se tem și se cutremură îngerii? Că n-au să fie ei judecați.

– Nu! Dar, după cum atunci când judecă un voievod se tem și se cutremură de frica judecătorului nu numai cei vinovați, ci și cei din jurul lui, cu toate că nu se știu cu nimic pe cuget, tot așa și atunci, când va fi judecată firea noastră, se vor teme și îngerii din pricina marii lor frici de Judecător, cu toate că nu se știu cu nimic pe conștiință.

– Dar pentru ce se va arăta atunci Crucea și pentru ce Judecătorul va veni cu ea?

– Ca să-și cunoască nebunia lor cei care L-au răstignit. Pentru asta le arată acest semn al nerușinării lor. Și că din această cauză vine cu Crucea, ascultă-l pe prorocul Zaharia, care spune: „Atunci vor plânge semințiile pământului”[265], căci Îl vor vedea pe Cel care le va învinui și le va cunoaște păcatele lor.

Și de ce te miri că va veni cu Crucea, când El Își va arăta atunci și rănile? „Vedea-vor pe Cel pe care L-au împuns”[266], spune prorocul. Va face cum a făcut cu Toma. Voind să-i îndrepteze necredința, i-a arătat după înviere semnul cuielor și rănile, zicându-i: „Pune mâna ta și vezi, că duhul nu are carne și oase”[267]; tot așa și atunci, va arăta rănile și Crucea ca să arate că El este Acela care a fost răstignit.

V

Poți vedea nespusa iubire de oameni a lui Hristos nu numai de la Cruce, ci și din cuvintele rostite pe Cruce. Era pironit pe

---

[264] *Matei* 24, 29.
[265] *Zaharia* 12, 12; *Matei* 24, 30.
[266] *Zaharia* 12, 10; *Ioan* 19, 37.
[267] *Ioan* 20, 27; *Luca* 24, 39.

Cruce, batjocorit, luat în râs și scuipat, dar zicea: „Tată, iartă-le lor păcatul, că nu știu ce fac!”[268] Cel răstignit Se roagă pentru cei care-L răstignesc. Și doar ei grăiau împotrivă, zicând: „De ești Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe Cruce și vom crede în Tine!”[269] Dar tocmai pentru asta nu Se pogoară de pe Cruce, pentru că este Fiul lui Dumnezeu, căci pentru asta a venit, ca să Se răstignească pentru noi.

„Pogoară-Te de pe Cruce și vom crede în Tine!” Acestea sunt cuvinte și pretext de necredință. Învierea lui Lazăr, aflat într-un mormânt acoperit cu piatră, era o faptă mai mare decât pogorârea de pe Cruce. Într-adevăr, era o faptă cu mult mai mare să scoată din mormânt pe Lazăr mort de patru zile și legat cu fâșii, decât să Se pogoare de pe Cruce.

Iudeii ziceau: „De ești Fiul lui Dumnezeu, mântuiește-Te pe Tine Însuți!”[270], iar El făcea totul ca să-i mântuiască pe cei care-L acuzau, zicând: „Iartă-le lor păcatul, că nu știu ce fac!”

– Și ce? Le-a iertat păcatul?

– Da, le-a iertat. Acelora care au voit să se pocăiască. Dacă nu le-ar fi iertat lor păcatul, Pavel n-ar fi ajuns Apostol. Dacă nu le-ar fi iertat lor păcatul, n-ar fi crezut îndată trei mii de iudei[271], apoi cinci mii[272], apoi multe zeci de mii. Au crezut multe zeci de mii de iudei. Ascultă ce îi spun Apostolii lui Pavel: „Vezi, frate, câte zeci de mii de iudei au crezut?”[273]

Să facem și noi ce-a făcut Stăpânul. Să ne rugăm pentru vrăjmași. Repet iarăși îndemnul. Azi e a cincea zi de când vă vorbesc despre rugăciunea pentru vrăjmași. Nu pentru ca să osândesc neascultarea voastră – Doamne, ferește! –, ci mai cu seamă pentru că nădăjduiesc că veți asculta. De sunt unii împietriți la inimă, mânioși, greu de înduplecat, și dacă nu dau ascultare cuvintelor mele despre rugăciunea pentru vrăjmași, să se rușineze cel puțin de numărul zilelor de când vorbesc și să arunce odată de la ei dușmănia și ura.

Fă ce-a făcut Stăpânul tău! Era răstignit și Se ruga Tatălui pentru cei care-L răstigneau.

---

[268] *Luca* 23, 34.
[269] *Matei* 27, 40, 42.
[270] *Matei* 27, 40.
[271] *Cf. Faptele* 2, 41.
[272] *Cf. Faptele* 4, 4.
[273] *Faptele* 21, 20.

– Dacă vrei, poți. Cum ți-ar fi spus: „Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima”[274] dacă n-ai putea face ce-a făcut El? De n-ai putea face, Pavel n-ar fi spus: „Fiți următori mie, precum și eu sunt lui Hristos”[275].

Nu vrei să faci ce-a făcut Stăpânul? Fă atunci ce-a făcut robul, adică Ștefan, Apostolul. Că și acela a făcut ce a făcut Stăpânul. După cum Hristos, când era între cei care Îl răstigneau, nu S-a uitat că era pe Cruce, nu S-a uitat la El, ci S-a rugat Tatălui pentru cei care L-au răstignit, tot așa a făcut și robul când era între cei care aruncau cu pietre în el, era lovit de toți, primea loviturile pietrelor, dar nu se uita la durerile pricinuite de pietre, ci zicea: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!”[276] Ai văzut cum a grăit Fiul? Ai văzut cum s-a rugat robul? Acela a zis: „Tată, iartă-le lor păcatul acesta, că nu știu ce fac!” Acesta a spus: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!” Și, ca să afli că Ștefan se ruga din toată inima, uită-te că nu se ruga așa, de mântuială, nici în picioare, ci în genunchi, cu zdrobire de inimă și cu multă durere sufletească.

Vrei să-ți arăt și un alt rob care a suferit cu mult mai mult decât Ștefan? Pavel. El a spus: „Am fost bătut de iudei de trei ori cu toiege, o dată am fost bătut cu pietre și o zi și o noapte am petrecut-o în adânc”[277]. Ce-a făcut însă Pavel după atâtea suferințe? Spunea: „Aș fi dorit să fiu eu însumi anatema pentru frații mei și rudele mele după trup”[278].

Vrei să vezi și un alt rob, nu din Noul Testament, ci din Vechiul Testament? Acesta este, mai cu seamă, lucru de mirare, că cei cărora nu li s-a poruncit să iubească pe vrăjmași, ci, dimpotrivă, să scoată ochi pentru ochi și dinte pentru dinte și să răsplătească răul cu rău, aceia au ajuns la filosofia apostolică. Ascultă ce zice Moise, cel care a fost adeseori lovit cu pietre de iudei și disprețuit de ei: „Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l; dar, dacă nu-l ierți, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o!”[279]

Ai văzut că fiecare pune mântuirea celorlalți mai presus de propria lui mântuire?

---

[274] *Matei* 11, 29.
[275] *1 Corinteni* 11, 1.
[276] *Faptele* 7, 60.
[277] 2 *Corinteni* 11, 25.
[278] *Romani* 9, 3.
[279] *Ieșirea* 32, 32.

– N-ai păcătuit, Moise, cu nimic. Pentru ce vrei să suferi aceeași pedeapsă ca și ei?

– Pentru că nu-mi face nicio bucurie fericirea, când alții suferă.

Ne-ar fi de ajuns și pildele acestea. Dar, ca să ne îndreptăm așa cum trebuie, voi căuta să dau ca pildă și pe unul care filosofează la fel.

Ce a spus și David, acel blând și fericit împărat? Toată oștirea se sculase împotriva lui, înarmase pe Abesalom, fiul lui, împotriva lui, îl făcuse împărat în locul lui, și voia să-l omoare; apoi și Dumnezeu Se mâniase pentru asta – că n-are însemnătate dacă a fost și alta pricina măcelului! – și trimisese pe înger cu sabia scoasă ca să aducă pedeapsa cea de Sus. Ei bine, când David a văzut că e vorba să piară toți, a spus: „Eu, păstorul, am păcătuit și eu, păstorul, am făcut rău. Să fie peste mine mâna Ta și peste casa tatălui meu!”[280]

Vezi iarăși că faptele sunt înrudite? Vrei să-ți arăt și pe un altul? Nu ducem lipsă nici de altul care filosofează la fel. Vestitul proroc Samuel fusese ocărât de iudei, lepădat, batjocorit așa de tare, că Dumnezeu, voind să-l mângâie, i-a spus: „Nu te-au lepădat pe tine, ci pe Mine!”[281]

– Ce-a spus cel lepădat și ocărât?

– „Să nu mi se întâmple”, a spus el, „să păcătuiesc așa, ca să încetez să mă rog pentru voi Domnului.”[282] Prorocul Samuel socotea că va păcătui de nu se va ruga pentru dușmanii lui. „Să nu mi se întâmple să păcătuiesc așa, ca să nu mă rog pentru voi.”

Hristos spune: „Tată, iartă-le lor păcatul, că nu știu ce fac!”[283] Ștefan spune: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!”[284] Pavel zice: „Aș fi dorit să fiu anatema pentru frații mei, rudele mele după trup”[285]. Moise spune: „Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l; dar, dacă nu-l ierți, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o”[286]. David spune: „Să fie mâna Ta peste mine și peste casa tatălui meu”[287]. Samuel spune: „Să nu mi se întâmple să păcătuiesc așa, ca să încetez să mă rog pentru voi”[288].

[280] 2 *Regi* 24, 17.
[281] 1 *Regi* 8, 7.
[282] 1 *Regi* 12, 23.
[283] *Luca* 23, 34.
[284] *Faptele* 7, 60.
[285] *Romani* 9, 3.
[286] *Ieșirea* 32, 32.
[287] 2 *Regi* 24, 17.
[288] 1 *Regi* 12, 23.

Te întreb acum: mai putem fi noi iertați, când Stăpânul, robii, atât din Noul, cât și din Vechiul Testament, cu toții ne îndeamnă să ne rugăm pentru dușmani, dar noi facem împotrivă și ne rugăm împotriva dușmanilor? Vă rog, fraților, să nu facem așa!

Cu cât sunt mai multe pildele, cu atât mai mare ne e și pedeapsa de nu le vom urma. Mai mare faptă este rugăciunea pentru dușmani decât rugăciunea pentru prieteni. Nici nu ne folosește aceasta precum aceea. „Dacă iubiți pe cei care vă iubesc", spune Domnul, „nu faceți lucru mare. Că și vameșii fac la fel."[289] Prin urmare, dacă ne rugăm pentru prieteni, nu suntem mai buni decât păgânii sau vameșii. Dar, dacă iubim pe dușmani, ajungem asemenea lui Dumnezeu, după puterea noastră omenească, că Dumnezeu „răsare soarele Lui peste răi și buni și plouă peste drepți și nedrepți"[290]. Să fim asemenea Tatălui: „Fiți, dar", spune Domnul, „asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri", ca să merităm și Împărăția cerurilor, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Căruia [fie-I] slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

[289] *Matei* 5, 46.
[290] *Matei* 5, 45.

Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar[291]

Sărbătorim și prăznuim astăzi, iubiților, pentru că Stăpânul nostru este pe Cruce pironit în cuie. Să nu te miri că sărbătorim când se întâmplă un lucru plin de mare tristețe. Așa sunt toate cele duhovnicești, potrivnice obișnuinței omenești. Și, ca să vezi că așa este, ascultă! Crucea mai înainte era nume de pedeapsă și osândă, dar acum este lucru de preț, lucru de dorit. Crucea mai înainte era pricină de chin și de rușine, dar acum, pricină de cinste, pricină de slavă. Că Crucea este slavă, ascultă-L pe Hristos: „Slăvește-Mă, Părinte", a spus Domnul, „cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea"[292]. Numește deci Crucea „slavă".

Crucea este începutul mântuirii noastre. Crucea este pricina a mii și mii de bunătăți. Datorită Crucii am fost primiți acum în rândul fiilor, noi, cei necinstiți și lepădați mai înainte. Datorită Crucii nu mai rătăcim, am cunoscut acum pe Făcătorul tuturor, noi, cei care ne închinam mai înainte la lemne și la pietre. Datorită Crucii am fost urcați la libertatea dreptății, noi, robii păcatului. În sfârșit, datorită Crucii pământul a ajuns cer. Crucea ne-a scăpat de rătăcire. Crucea ne-a povățuit spre adevăr. Crucea a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii. Crucea ne-a smuls din adâncul răutății și ne-a urcat în vârful virtuții. Crucea a stins rătăcirea cea diavolească. Crucea a doborât înșelăciunea. Datorită Crucii nu se mai răspândesc fum și miros de grăsime arsă de la jertfe, nici nu se mai varsă sânge de animale lipsite de rațiune, ci, pretutindeni, slujbe duhovnicești, cântări și rugăciuni. Datorită Crucii demonii fug. Datorită Crucii diavolul se izgonește. Datorită Crucii firea omenească se ia la întrecere cu firea îngerească. Datorită Crucii viețuiește fecioria pe pământ. De când Domnul S-a născut din Fecioară, firea omenească a cunoscut calea acestei virtuți. Crucea a luminat pe cei care ședeau în întuneric[293]. Crucea ne-a împăcat cu Dumnezeu pe noi, care-I duceam război. Crucea ne-a adus aproape de El pe noi, care eram departe. Crucea ne-a făcut ai

---

[291] *PG* 49, 407-417. A mai fost tradusă în limba română de Pr. D. Fecioru, în: Sfântul Ioan Hrisostom, *Cuvântări la praznice ...*, pp. 140-162.
[292] *Ioan* 17, 5.
[293] *Cf. Matei* 4, 16.

Săi pe noi, Care-I eram înstrăinați. Crucea ne-a făcut locuitori ai cerului pe noi, care eram străini. Crucea este pieirea războaielor. Crucea este trăinicia păcii. Datorită Crucii nu ne mai temem de săgețile cele aprinse ale diavolului, fiindcă am găsit Izvorul vieții. Datorită Crucii nu mai suntem în văduvie, pentru că am primit Mirele. Datorită Crucii nu ne mai temem de lup, fiindcă am cunoscut pe Păstorul cel bun. „Eu sunt Păstorul cel bun"[294], zice Domnul. Datorită Crucii nu mai tremurăm în fața tiranului, fiindcă mergem aproape de împărat.

Ai văzut câte bunătăți ne pricinuiește Crucea? Așa că, pe bună dreptate, sărbătorim. La fel și Pavel ne îndeamnă să sărbătorim. „Să prăznuim deci", spune el, „nu cu aluatul cel vechi, nici cu azima răutății și a vicleniei, ci cu azimele curăției și ale adevărului."[295]

– Și pentru ce ne poruncești să sărbătorim, o fericite Pavele? Spune-mi cauza!

– „Pentru că Paștile nostru, Hristos Dumnezeu, pentru noi S-a jertfit."[296]

Ai aflat că Pavel poruncește să prăznuim din pricina Crucii? Hristos S-a jertfit pe Cruce. Iar unde e jertfă, acolo-i curățire de păcate, acolo-i împăcare cu Stăpânul, acolo sunt sărbătoare și bucurie. „Paștile nostru, Hristos, pentru noi S-a jertfit."

– Spune-mi: unde S-a jertfit?

– În vârful Crucii. Nou și străin era jertfelnicul, pentru că străină și nemaiîntâlnită este și jertfa. Același a fost și jertfă și preot. Jertfă după trup, iar Preot după Duh. Același a și adus, dar S-a și adus. Ascultă-l iarăși pe Pavel, care spune: „Orice arhiereu, fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni, pentru cele ce privesc pe Dumnezeu"[297]. De aceea trebuie să aibă și El ceva de adus. Iată, deocamdată aduce. În alt loc zice iarăși: „Tot așa și Hristos S-a adus o dată jertfă ca să ridice păcatele multora"[298]. Iată, aici Pavel spune că a fost adus, iar dincolo spune că S-a adus pe Sine. Ai văzut că a fost și jertfă și preot și că Crucea a fost jertfelnic?

Dar trebuie să știi pentru ce nu S-a adus jertfă în templu, în templul iudaic, ci în afara orașului, în afara zidurilor. A fost

[294] *Ioan* 10, 11.
[295] *1 Corinteni* 5, 8.
[296] *1 Corinteni* 5, 7.
[297] *Evrei* 5, 1.
[298] *Evrei* 9, 28.

răstignit în afara orașului, ca un osândit, ca să se plinească ce s-a zis prin prorocul: „Cu cei fără de lege s-a socotit”[299].

– Dar pentru ce S-a jertfit în afara orașului, pe Cruce, și nu sub un acoperiș?

– Și asta nu fără rost, ci ca să sfințească văzduhul. Pentru asta pe Cruce, și nu sub acoperiș. Nu sub bolta acoperișului, ci sub bolta cerului, ca să se curățească cerul atunci când Oaia Se jertfea pe Cruce. A fost curățit cerul, dar a fost curățit și pământul. A picurat sânge din coasta Lui pe pământ și a curățit toată întinăciunea pământului. Acesta este motivul pentru care jertfa nu s-a adus sub acoperiș.

– Dar pentru ce nu s-a adus în templul iudaic?

– Și asta, iarăși, nu fără rost, ci pentru ca iudeii să nu-și însușească jertfa, să nu se creadă că jertfa aceasta a fost adusă numai pentru poporul acela.

S-a dus în afara orașului, în afara zidurilor, ca să afli că jertfa este universală, ca să afli că jertfa este pentru tot pământul, ca să afli că jertfa este o curățire obștească a întregii noastre firi. Dumnezeu poruncise iudeilor să lase la o parte tot pământul și să aducă jertfă într-un singur loc și să se roage într-un singur loc, tocmai pentru că atunci tot pământul era necurat din pricina fumului, a grăsimii arse și a sângelui de la jertfele idolești și din pricina celorlalte întinăciuni elinești. Pentru asta le-a poruncit Dumnezeu iudeilor să aducă jertfe într-un singur loc. Dar, când a venit Hristos și a pătimit în afara orașului, a curățit tot pământul și a făcut din orice loc, loc de rugăciune.

Vrei să vezi că tot pământul a ajuns templu și că orice loc a ajuns loc de rugăciune? Ascultă iarăși pe fericitul Pavel, care zice: „În orice loc ridicând mâini cuvioase, fără mânie și fără șovăire”[300]. Ai văzut că a curățit universul? Ai văzut că putem ridica mâini cuvioase pretutindeni? Tot pământul a ajuns sfânt, dar, mai bine spus, mai sfânt chiar decât Sfintele iudeilor.

– Cum?

– Acolo se aducea jertfă o oaie nerațională, pe când aici S-a adus jertfă Oaia cea rațională. Cu cât e mai presus Oaia cea rațională decât cea nerațională, pe atât e mai mare și sfințenia aici. Prin urmare, cu adevărat Crucea este sărbătoare.

---

[299] *Isaia* 53, 12.

[300] *1 Timotei* 2, 8.

Vrei să afli și o altă faptă foarte mare a Crucii, ce depășește toată înțelegerea omenească? Astăzi a deschis Raiul încuiat. Astăzi l-a dus pe tâlhar în Rai. Două fapte mari: a deschis Raiul și l-a dus pe tâlhar în Rai. I-a dat iarăși patria cea veche, l-a dus din nou în cetatea cea strămoșească.

„Astăzi vei fi cu Mine în Rai"[301], i-a spus Domnul.

– Ce spui, Doamne? Ești răstignit și pironit pe Cruce în cuie și făgăduiești Raiul? Cum, dar, le dăruiești pe acestea?

– Da, răspunde Domnul, tocmai pentru asta fac această făgăduință pe Cruce, pentru ca și prin Cruce să afli puterea Mea.

Într-adevăr, Pavel spune: „A fost răstignit din slăbiciune", însă ascultă ce adaugă: „Dar din puterea lui Dumnezeu este viu"[302]. Iar în altă parte spune: „Căci puterea Mea în slăbiciune se desăvârșește"[303].

Crucea este un lucru de tristețe. Deci, ca să nu te întristezi uitându-te la natura Crucii, ci să fii vesel și bucuros privind la puterea Celui răstignit, pentru aceea îți arată acolo pe Cruce puterea Lui. A atras spre El sufletul cel rău al tâlharului nu atunci când a înviat morți, când a poruncit mării, când a certat demonii, ci acum, când era răstignit, pironit, scuipat, suduit, batjocorit, de toți luat în râs. Uită-te că puterea Lui a strălucit pe două căi. Când era pe Cruce, a zguduit zidirea, a despicat pietrele[304], iar sufletul tâlharului, care era mai nesimțitor decât piatra, l-a făcut mai moale decât ceara.

„Astăzi vei fi cu Mine în Rai."

– Ce spui, Doamne? Heruvimii și sabia cea de foc păzesc Raiul, și Tu făgăduiești tâlharului intrarea acolo?

– Da, răspunde Domnul. Eu sunt Stăpân și peste Heruvimi și am putere și peste foc și peste iad și peste viață și peste moarte.

– Da, de asta și spune Domnul: „Astăzi vei fi cu Mine în Rai". Când Puterile acelea Îl vor vedea pe Stăpânul, se vor da la o parte îndată, se vor trage înapoi. Cu toate că niciun împărat n-ar vrea să intre în oraș alături de un tâlhar sau chiar de un om de rând, totuși Stăpânul cel iubitor de oameni a făcut asta. Când a intrat în patria cea sfântă, a avut alături de El pe tâlhar. N-a disprețuit Raiul

[301] *Luca* 23, 43.

[302] 2 *Corinteni* 13, 4.

[303] 2 *Corinteni* 12, 9. Consider că fragmentul: „Într-adevăr, Pavel spune [...] se desăvârșește" este o notă marginală.

[304] *Cf. Matei* 27, 51.

– Doamne, ferește! – cu picioarele tâlharului, ci, dimpotrivă, l-a cinstit mai mult cu asta; este o cinste pentru Rai să aibă un Stăpân atât de puternic și atât de iubitor de oameni, Care poate face vrednic de desfătarea cea din Rai chiar pe tâlhar! Când chema pe vameși și desfrânate în Împărăția cerurilor, nu făcea asta pentru că disprețuia Împărăția cerurilor, ci, dimpotrivă, mai ales pentru că o cinstea. Arată că Domnul Împărăției cerurilor este atât de puternic, încât făcea chiar pe desfrânate și pe vameși așa de aleși, că erau vrednici de cinstea și de darul de acolo. După cum pe un medic îl admirăm atunci când îl vedem că vindecă și face sănătoși oameni cu boli de nevindecat, tot așa admiră-L și pe Hristos, iubite, și minunează-te că are putere să izbăvească de răutate pe oameni care aveau boli sufletești de nevindecat, că are putere să arate vrednici de Împărăția cerurilor pe oameni ajunși în cea mai mare ticăloșenie!

„Astăzi vei fi cu Mine în Rai."

Mare este cinstea! Mare este iubirea Lui de oameni! Nespusă este covârșitoarea Lui bunătate! A intra cu Stăpânul este o cinste mai mare decât a intra în Rai.

Dar te întreb:

– Ce s-a întâmplat, ce faptă mare a făcut tâlharul ca să se arate acum așa dintr-odată, pe cruce, vrednic de Rai?

– Vrei să-ți spun pe scurt și să-ți arăt sufletul mare al tâlharului? Ascultă! Când Petru, corifeul[305] ucenicilor, îl tăgăduia jos, atunci tâlharul Îl mărturisea sus pe cruce. N-am spus asta ca să îl învinuiesc pe Petru – Doamne, ferește! –, ci pentru că vreau să arăt marele suflet al tâlharului și covârșitoarea lui filosofie. Petru n-a îndurat amenințarea unei slujnice de rând, iar tâlharul, cu toate că vedea oameni mulți furioși, stând împrejur și ocărând cu mii de ocări pe Cel răstignit, totuși nu s-a uitat la ocara Celui răstignit, cu ochii credinței a trecut peste toate, a lăsat jos pe cele umilite și piedicile, a cunoscut pe Stăpânul cerurilor și a rostit acele puține cuvinte care l-au arătat vrednic de Rai: „Pomenește-Mă, Doamne, întru Împărăția Ta!"[306]

Să nu trecem cu ușurință pe lângă aceste cuvinte. Nici să ne rușinăm să-l luăm ca învățător pe tâlhar, pe care nici Stăpânul nostru nu S-a rușinat să-l ducă întâi pe el în Rai. Să nu ne rușinăm să

---

[305] Conducătorul corului în cadrul tragediei antice. (n.P.P.)

[306] *Luca* 23, 42.

ne fie învățător un om care s-a arătat vrednic de viețuirea cea din Rai înainte de toți oamenii. Să cercetăm fiecare din aceste cuvinte, ca să cunoaștem și de aici puterea Crucii.

Domnul n-a spus tâlharului ca lui Petru și lui Andrei: „Veniți și vă voi face pescari de oameni”[307], nici nu i-a spus precum celor doisprezece ucenici: „Veți ședea pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel”[308]. Nu l-a învrednicit deloc cu vreun cuvânt. Tâlharul n-a văzut nicio minune, nici mort înviat, nici demoni izgoniți, nici marea ascultând porunca Lui. Domnul nu i-a grăit despre Împărăția cerurilor. De unde, dar, cunoștea numele Împărăției? Să vedem în asta marea lui pricepere.

Scriptura spune că celălalt tâlhar Îl hulea[309]. Că mai era un tâlhar răstignit, ca să se plinească cele spuse de proroc: „Și cu cei fără de lege s-a socotit”[310]. Voiau arhiereii, cei nerecunoscători, să-I întunece slava Lui și-L defăimau pe cât puteau, dar prin toate creștea adevărul și chiar piedicile făceau mai strălucit adevărul.

Așadar, celălalt tâlhar Îl hulea. Un evanghelist spune că amândoi tâlharii Îl huleau pe Iisus[311]. Și asta e adevărat. Și tocmai asta scoate și mai mult la iveală înțelepciunea tâlharului. Se poate că la început L-a hulit și el, dar dintr-odată s-a schimbat.

Așadar, celălalt tâlhar Îl hulea. Ai văzut tâlhar și tâlhar? Amândoi pe cruce, amândoi dintr-o viață plină de răutăți, amândoi dintr-o viață de tâlhar, dar nu amândoi cu același sfârșit. Unul a moștenit Împărăția, celălalt a fost trimis în iad. Tot așa și ieri. Ucenic și ucenici. Dar unul se pregătea pentru vânzare, iar ceilalți pentru slujire. Unul le spunea fariseilor: „Ce voiți să-mi dați și eu vi-L voi da vouă?”[312], iar ceilalți s-au dus la Iisus, spunându-I: „Unde voiești să-Ți pregătim să mănânci Paștile?”[313] Tot așa și aici: tâlhar și tâlhar. Dar unul Îl hulea, iar celălalt îi închidea gura. Unul Îl ocăra, iar celălalt îl ținea de rău. Și făcea asta văzându-L pe Hristos răstignit, osândit, ocărât de jos, de poporul care striga în gura mare. Dar nimic nu l-a schimbat, nici nu l-a abătut de la slava ce se cuvenea

---

[307] *Matei* 4, 19.
[308] *Matei* 19, 28.
[309] *Cf. Luca* 23, 39.
[310] *Isaia* 53, 12.
[311] *Cf. Marcu* 15, 32.
[312] *Matei* 26, 15.
[313] *Matei* 26, 17.

lui Hristos, dimpotrivă, ținea de rău cu asprime pe celălalt tâlhar și îi zicea: „Nu te temi tu de Dumnezeu?”[314]

Ai văzut îndrăzneala tâlharului? Ai văzut că nu-și uită meseria nici pe cruce? Ai văzut că fură Împărăția cerurilor chiar prin mărturisirea lui? „Nu te temi tu de Dumnezeu?”, îi spune el celuilalt.

Ai văzut îndrăzneală pe cruce? Ai văzut filosofie? Ai văzut evlavie? Nu merită oare să ne minunăm de bărbăția sufletului lui, că mai era încă conștient, că mai era cu mintea întreagă, cu toate că era străpuns cu piroane, cu toate că suferea dureri nesuferite din pricina piroanelor? Eu aș merge mai departe și aș spune că nu merită numai să ne minunăm de el, ci că este drept să-l fericim. Într-adevăr, nu numai că n-a ținut seamă de suferințele lui, dar s-a lăsat chiar pe el și se îngrijea de celălalt, se silea să-l smulgă din rătăcire, se silea să fie pe cruce învățător.

„Nu te temi tu de Dumnezeu?” Cu alte cuvinte, îi spunea cam așa: „Nu lua aminte la tribunalul cel de jos. Nu judeca după cele ce vezi. Nu te uita la cele ce se petrec. Este și un alt Judecător, nevăzut. Este un alt tribunal, drept, care nu poate fi înșelat. Nu te uita, dar, că a fost osândit jos. Sus, nu-i așa! Aici, în tribunalele acestea de jos, adeseori nevinovații sunt pedepsiți, iar vinovații eliberați, drepții sunt osândiți, iar nedrepții scapă. Mulți judecători, cu voie sau fără de voie, greșesc când judecă, trădează adevărul și osândesc nevinovați, sau din neștiință, că nu știu cine are dreptate și se înșală, sau cu bună știință, pentru că sunt cumpărați cu bani. Sus însă nu-i așa. Dumnezeu e Judecător drept și judecata Lui iese ca lumina, nu-i umbrită de întuneric, n-are ascunzișuri și nici nu se înșală”.

Deci, ca să nu-i spună celălalt tâlhar: „A fost osândit jos, pentru ce-I mai iei apărarea?”, tâlharul l-a urcat la tribunalul cel de Sus, la scaunul cel înfricoșător de judecată, la Judecata cea dreaptă, la Judecătorul Care nu poate fi înșelat. I-a amintit de tribunalul cel înfricoșător și i-a zis: „Uită-te acolo, și nu-L vei osândi, nici nu vei mai sta alături cu oamenii cei de jos. Dimpotrivă, te vei minuna și vei lăuda judecata cea de sus. „Nu te temi tu de Dumnezeu?”

Ai văzut filosofia tâlharului? Ai văzut priceperea lui? Ai văzut învățătura lui? Dintr-odată a zburat de pe cruce în cer.

---

[314] *Luca* 23, 40.

Și vezi-l apoi că împlinește o lege apostolică. Nu se îngrijește numai de cele ale lui, ci face totul și se străduiește ca să-l izbăvească pe celălalt tâlhar de rătăcire și să-l povățuiască spre adevăr. După ce a spus: „Nu te temi tu de Dumnezeu", a adăugat: „Că suntem în aceeași osândă"[315]. Uită-te ce mărturisire desăvârșită!

– Dar ce înseamnă cuvintele: „Suntem în aceeași osândă"?

– Înseamnă: „Suntem în același chin, că și noi suntem pe cruce".

Deci, tâlharule, dacă-l ocărăști pe celălalt tâlhar, te ocărăști pe tine înaintea lui! Căci, după cum un om păcătos care osândește pe altul de păcate se osândește pe el însuși înaintea aceluia, tot astfel și cel care se află într-o nenorocire și hulește nenorocirea altuia se hulește pe el înaintea aceluia.

„Că suntem în aceeași osândă". S-a citit o lege apostolică, cuvintele evanghelice, care grăiesc: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați"[316].

„Că suntem în aceeași osândă."

Dar ce faci, tâlharule? Nu vezi că prin cuvintele: „Suntem în aceeași osândă" Îl faci tovarăș cu voi pe Hristos?

– Nu, îmi răspunde tâlharul. Bănuiala asta o înlătur prin cele ce adaug: „Și noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre"[317].

Deci, ca să nu socotești că L-a făcut pe Hristos tovarăș păcatului când a spus: „Suntem în aceeași osândă", de aceea a îndepărtat bănuiala și a spus: „Noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre".

Ai văzut mărturisire desăvârșită pe cruce? Ai văzut cum și-a șters păcatele prin cuvinte? Ai văzut cum a îndeplinit porunca aceea profetică ce zice: „Spune tu întâi nelegiuirile tale, ca să te îndreptezi"[318]? Nimeni nu l-a silit. Nimeni nu l-a învinuit. Nimeni nu l-a atacat! El s-a învinuit pe el însuși. De asta n-a avut alt învinuitor. A luat-o înainte, s-a învinuit pe sine, s-a înfierat pe sine, zicând: „Noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre, dar Acesta niciun rău n-a făcut"[319].

Să vezi acum credința lui cea puternică! Atunci a îndrăznit să adauge rugămintea sa: „Pomenește-mă, Doamne, când vei

---

[315] *Luca* 23, 40.

[316] *Matei* 7, 1.

[317] *Luca* 23, 41.

[318] *Isaia* 43, 26.

[319] *Luca* 23, 41.

veni întru împărăția Ta!"[320], când s-a învinuit pe sine, când și-a vădit faptele sale, când a luat apărarea Domnului, zicând: „Noi pe dreptate, dar Acesta n-a făcut niciun rău". N-a îndrăznit să spună: „Pomenește-mă", până ce mai întâi nu s-a curățit pe el însuși, prin mărturisire, de murdăria păcatelor, până ce nu s-a făcut nevinovat prin propria-i osândire, până ce n-a lepădat greșelile prin propria-i învinuire.

Ai văzut cât de mare putere are mărturisirea chiar pe cruce? Auzi-le pe acestea, iubite, și să nu deznădăjduiești niciodată! Gândește-te la măreția nespusă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu și grăbește-te de-ți șterge păcatele. Dacă tâlharul, pe cruce fiind, a fost învrednicit de o atât de largă dărnicie din partea lui Dumnezeu, cu mult mai mult ne va învrednici pe noi iubirea Lui de oameni de voim să ne mărturisim păcatele noastre.

Așadar, ca să ne bucurăm și noi de iubirea Lui de oameni, să nu ne rușinăm să ne mărturisim păcatele noastre. Mare este tăria mărturisirii și multă este puterea ei. Iată-l pe tâlhar! S-a mărturisit și a găsit deschis Raiul. S-a mărturisit și a luat îndrăzneală, el care era tâlhar, să ceară Împărăția cerului. Până în acel moment, până ce nu se mărturisise, nu ceruse Împărăția.

– Spune-mi, tâlharule, de unde ți-a venit gândul să pomenești de Împărăție? N-ai văzut decât piroane, Cruce, învinuiri, batjocuri, ocări.

– Da, așa e, răspunde tâlharul. Dar însăși Crucea este pentru mine semn al Împărăției. De asta Îl numesc „împărat", pentru că Îl văd răstignit. E de datoria unui împărat să moară pentru supușii lui. El Însuși a spus: „Păstorul cel bun sufletul și-l pune pentru oi"[321]. Așadar, Împăratul cel bun își pune sufletul Său pentru supușii Lui. De asta Îl numesc „împărat", pentru că Și-a pus sufletul Lui. „Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru împărăția Ta!"

Vrei să vezi că Crucea este semn al Împărăției? Vrei să vezi că este un lucru sfânt? Hristos n-a lăsat Crucea pe pământ, ci a luat-o cu El și a urcat-o la cer.

– De unde știm asta?

– Din faptul că are să vină cu ea la a doua venire[322].

---

[320] *Luca* 23, 42.

[321] *Ioan* 10, 11.

[322] *Cf. Matei* 24, 30.

Dar să vedem și cum va veni cu ea. Ascultă-L chiar pe Hristos, că spune: „Deci, de vă vor spune: «Iată în cămări este Hristos, iată în pustie», să nu ieșiți"[323]. Aceste cuvinte le-a spus despre a doua Lui venire, despre hristoșii cei mincinoși, despre prorocii cei mincinoși, despre antihrist, ca să nu fie cineva înșelat de acela și să cadă. Pentru că înainte de Hristos vor veni antihriști și pentru ca nu cumva, căutând pe Păstor, să cazi în gura lupului, pentru asta vă spune semnele venirii Păstorului. Să nu credeți că și a doua Lui venire va fi pe neștiute, pentru că venirea cea dintâi așa a fost! Și pe bună dreptate a fost pe neștiute venirea Lui cea dintâi, pentru că a venit să caute pe cel pierdut[324]. Dar a doua Lui venire nu va fi așa.

– Dar cum? Spune-mi, învață-mă!

– „După cum fulgerul iese de la răsărit, spune Domnul, și se arată până la apus, tot așa va fi și venirea Fiului Omului."[325] Vor vedea toți deodată venirea Lui. Nimeni nu va trebui să întrebe. După cum când fulgeră nu avem nevoie să întrebăm dacă a fulgerat, tot așa și când va veni Hristos nu vom avea nevoie să întrebăm dacă a venit Hristos.

Dar n-am spus încă ceea ce trebuia să spun, anume dacă va veni cu Crucea. Ascultă că ne arată Hristos lămurit și asta.

„Atunci", spune El, adică la venirea Mea, „soarele se va întuneca și luna nu-și va mai da lumina sa."[326] Atât de mare va fi lumina atunci, căci chiar cele mai luminoase stele nu se vor vedea: „Atunci și stelele vor cădea și așa se va arăta semnul Fiului Omului pe cer"[327].

Ai văzut cât de mare e puterea semnului Crucii? Ai văzut cât de strălucitor și de luminos e? Soarele se va întuneca, luna nu se va mai vedea, stelele vor cădea și se va vedea numai Crucea, ca să afli că va fi mai luminoasă decât luna și mai strălucitoare decât soarele. Și, după cum când intră un împărat în oraș, oștirile merg înainte purtând pe umeri steagurile și vestesc intrarea împăratului, tot așa și când Se va pogorî Stăpânul zidirii din ceruri, vor merge înaintea Lui oștirile Îngerilor și ale Arhanghelilor, purtând semnul Crucii, și ne vor vesti intrarea cea împărătească.

---

[323] *Matei* 24, 26.
[324] *Cf. Luca* 19, 10.
[325] *Matei* 24, 27.
[326] *Matei* 24, 29.
[327] *Matei* 24, 29-30.

„Atunci", spune mai departe Domnul, „se vor clătina Puterile cerurilor"[328], adică Îngerii. Arhanghelii și toate Puterile cele nevăzute. Căci cutremur îi va cuprinde, frică multă și neliniște.

– Te rog însă să-mi spui: pentru ce vor fi cuprinse de frică și Puterile acelea?

– Pe bună dreptate. Pentru că înfricoșătoare va fi Judecata aceea. Toată firea omenească va fi judecată, va da socoteală și va sta înaintea înfricoșătorului scaun de judecată.

– Dar pentru ce se vor teme atunci și acele netrupești Puteri și vor tremura Îngerii? Că n-au să fie ei judecați.

– Nu. Dar, după cum atunci când un judecător judecă pe cei vinovați, stând pe scaun înalt, se tem și se cutremură de frica judecătorului nu numai cei vinovați, ci și cei din jurul lui, cu toate că nu au cugetul cu nimic încărcat, tot așa, și atunci când va fi judecată firea noastră și va da socoteală de greșeli, se vor teme și vor tremura de frica Judecătorului și Îngerii și celelalte Puteri, cu toate că nu se știu cu nimic pe cuget.

– Asta o știm. Dar pentru ce va veni Judecătorul cu Crucea?

– Află acum și pricina venirii cu Crucea. Ca să cunoască cei care L-au răstignit chiar prin fapte nebunia lor. De asta le arată dovada nebuniei lor. Și, ca să afli că vine cu Crucea tocmai pentru ca să le trezească conștiința, ascultă ce spune mai departe evanghelistul: „Atunci se va arăta semnul Fiului Omului și vor plânge toate semințiile pământului"[329], căci Îl vor vedea pe Cel pe care L-au învinuit și-și vor cunoaște păcatul lor.

Și de ce te miri că va veni cu Crucea? Va veni purtând pe El chiar rănile.

– Dar de unde știm că va veni purtând pe El rănile?

– Ascultă-l pe prorocul care spune: „Vedea-vor pe Cel pe care L-au împuns"[330]. Va face cum a făcut cu Toma; voind să îndrepteze necredința ucenicului, i-a arătat semnele cuielor și rănile, zicându-i: „Pune degetul tău și adu mâna ta și vezi, că duhul nu are carne și oase"[331], ca să-i arate că a înviat cu adevărat; tot așa și atunci va purta rănile și Crucea, ca să le arate că El este Acela care a fost răstignit. Mare și mântuitor bun este, așadar, Crucea și dovada vădită a iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

---

[328] *Matei* 24, 29.
[329] *Matei* 24, 30.
[330] *Zaharia* 12, 10; *Matei* 24, 30.
[331] *Ioan* 20, 27; *Luca* 24, 39.

Dar, mai bine spus, nu numai Crucea, ci chiar și cuvintele de pe Cruce arată nespusa Lui iubire de oameni. Dar ascultă chiar cuvintele. Cei care-L răstigneau stăteau înaintea Lui și fierbeau de mânie, iar Domnul zicea: „Tată, iartă-le lor păcatul acesta, că nu știu ce fac!"[332]

Ai văzut iubirea de oameni a Stăpânului? Era răstignit și Se ruga pentru cei care-L răstigneau. Și doar aceia își băteau joc de El și-L luau în râs, zicând: „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe Cruce!"[333] Dar tocmai pentru asta nu Se pogoară de pe Cruce, pentru că este Fiul lui Dumnezeu, căci pentru asta a venit, ca să Se răstignească pentru noi.

„Să Se pogoare de pe Cruce, ca să vedem și să credem în El."[334] Iată cuvinte nerușinate și pretexte de necredință. Hristos a făcut fapte mai mari decât să Se pogoare de pe Cruce și n-au crezut, iar acum spun: „Pogoară-Te de pe Cruce și vom crede în Tine!" Faptă mai mare era să învieze pe un mort dintr-un mormânt acoperit cu piatră, decât să Se pogoare de pe Cruce. Faptă mai mare era să scoată din mormânt pe Lazăr mort de patru zile și legat cu fâșii, decât să Se pogoare de pe Cruce. Ai văzut ce cuvinte nebunești grăiau cei care L-au răstignit? Ai văzut ce mare le era nebunia?

Dar uitați-vă, vă rog, cu luare-aminte la cele petrecute atunci, ca să vedeți covârșitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu, ca să vedeți că Hristos a folosit tocmai nebunia lor ca pricină de iertare!

„Tată", spune El, „iartă-le lor păcatul, că nu știu ce fac!" Cu alte cuvinte, spune așa: „Sunt niște neștiutori și nu știu ce fac". Ei spuneau: „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, mântuiește-Te pe Tine Însuți!"[335], iar El Se străduia să-i mântuiască pe cei care-L huleau, pe cei care-L batjocoreau și pe cei care-L ocărau, spunând: „Iartă-le lor păcatul acesta, că nu știu ce fac!"

– Și ce? Le-a iertat păcatul?

– Da, le-a iertat. Acelora care au voit să se pocăiască. De nu le-ar fi iertat lor păcatul, Pavel n-ar fi ajuns Apostol. De nu le-ar fi iertat lor păcatul, n-ar fi crezut îndată trei mii de iudei[336], apoi

---

[332] *Luca* 23, 34.
[333] *Matei* 27, 40.
[334] *Matei* 27, 42.
[335] *Matei* 27, 40.
[336] *Cf. Faptele* 2, 41.

cinci mii[337], iar apoi multe zeci de mii de iudei. Ascultă ce-i spune Iacov în Ierusalim lui Pavel: „Vezi, frate, câte zeci de mii de iudei au crezut?"[338]

Să facem și noi ce-a făcut Stăpânul. Să ne rugăm pentru vrăjmași. Vă îndemn iarăși și acum la ce vă îndemnam ieri. Știind ce mare faptă e asta, fă și tu ce a făcut Stăpânul. El era răstignit și Se ruga pentru cei care L-au răstignit.

– Dar cum pot să fac ce-a făcut Stăpânul? – mă poți întreba.

– Dacă vrei, poți. De n-ar fi fost cu putință, n-ar fi spus: „Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima"[339]. Dacă omului nu i-ar fi cu putință să facă ce-a făcut Stăpânul, Pavel n-ar fi spus: „Fiți următori mie, precum și eu sunt lui Hristos"[340].

Nu vrei să faci ce-a făcut Stăpânul? Fă atunci ce-a făcut robul, adică Ștefan, cel dintâi care a deschis porțile muceniciei. El a făcut ce a făcut Stăpânul. După cum Hristos Se ruga pentru cei care-L răstigneau, pe când Însuși era răstignit și Se afla între răstignitori, tot așa și robul era între cei care aruncau cu pietre, era lovit de toți, primea roiuri de pietre, dar nu se uita la durerile pricinuite de pietre, ci zicea: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!"[341] Ai văzut cum a grăit Fiul? Ai văzut cum s-a rugat robul? Acela a zis: „Tată, iartă-le lor păcatul acesta, că nu știu ce fac!" Acesta a spus: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!" Și, ca să afli că făcea asta din toată inima, uită-te că nu se ruga așa, de mântuială, nici în picioare, ci îngenuncheat, cu zdrobire de inimă și cu multă durere sufletească.

Vrei să-ți arăt și un alt rob mai mare, care se ruga pentru dușmani? Ascultă-l pe fericitul Pavel. După ce a spus câte a suferit: „Am primit de la iudei de cinci ori câte patruzeci fără una, de trei ori am fost bătut cu toiege, o dată am fost bătut cu pietre, de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine"[342], deci, după ce a enumerat tot șirul de nenorociri și de uneltiri pe care le îndura în fiecare zi de la iudei, spune: „Aș fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei, rudele mele după trup, care sunt israeliți"[343].

---

337 *Cf. Faptele* 4, 4.
338 *Faptele* 21, 20.
339 *Matei* 11, 29.
340 *1 Corinteni* 11, 1.
341 *Faptele* 7, 60.
342 2 *Corinteni* 11, 24-25.
343 *Romani* 9, 3-4.

Vrei să vezi și pe alții, nu din Noul Testament, ci din Vechiul Testament, care fac la fel? Acesta este, mai cu seamă, lucru de mirare, că cei cărora nu li s-a poruncit să iubească pe vrăjmași, ci, dimpotrivă, să scoată ochi pentru ochi și dinte pentru dinte și să răsplătească răul cu rău, aceia au ajuns la înălțimea de gândire apostolică. Ascultă ce spune Moise, cel care a fost lovit de multe ori cu pietre de iudei: „Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l; dar, dacă nu-l ierți, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o!"[344]

Ai văzut că fiecare dintre acești drepți pune mântuirea celorlalți mai presus de propria lor mântuire?

– N-ai păcătuit, Moise, cu nimic! Pentru ce vrei să suferi aceeași pedeapsă ca și ei?

– Pentru că nu-mi face nicio bucurie fericirea, când alții suferă.

Dar putem vedea și pe un alt rob care se roagă la fel. De aceea aduc multe pilde, ca măcar așa să ne îndreptăm și să izgonim din sufletul nostru boala aceasta cumplită, adică rugăciunea împotriva dușmanilor.

Ascultă-l și pe fericitul David cum vorbește! Când Dumnezeu S-a supărat și a trimis pe înger să pedepsească poporul și când David a văzut că îngerul e cu sabia scoasă și că vrea să omoare, atunci împăratul a spus: „Eu, păstorul, am făcut rău, dar aceștia, turma, ce-au făcut? Să fie mâna Ta peste mine și peste casa tatălui meu!"[345] Vezi iarăși că faptele sunt înrudite? Vrei să-ți arăt și pe un altul care face la fel? Samuel, prorocul, a fost ocărât de iudei, a fost lepădat și a fost așa de necinstit de iudei, că Dumnezeu a vrut să-l mângâie. Fiți, vă rog, cu multă luare-aminte. Dumnezeu i-a spus: „Nu te-au lepădat pe tine, ci pe Mine!"[346]

– Ce a spus cel lepădat, cel necinstit, cel disprețuit, cel ocărât?

– „Să nu mi se întâmple să păcătuiesc înaintea Domnului, ca să încetez să mă rog pentru voi."[347] Prorocul Samuel socotea că va păcătui de nu se va ruga pentru dușmanii lui. „Să nu mi se întâmple", spunea el, „să păcătuiesc așa, ca să nu mă rog pentru voi."

Ai văzut cât de mult se îngrijea fiecare drept de această faptă urmând pilda Stăpânului? Să mai vedem încă o dată cele spuse de

[344] *Ieșirea* 32, 32.
[345] 2 *Regi* 24, 17.
[346] *1 Regi* 8, 7.
[347] *1 Regi* 12, 23.

ei. Stăpânul spune: „Tată, iartă-le lor păcatul, că nu știu ce fac!”[348] Ștefan zice: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!”[349] Pavel spune: „Aș fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei, rudele mele după trup”[350]. Moise la fel: „Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l; iar dacă nu, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o!”[351] David spune: „Să fie mâna Ta peste mine și peste casa tatălui meu”[352]. Samuel la fel: „Să nu mi se întâmple să păcătuiesc așa, ca să încetez să mă rog pentru voi”[353].

Ce iertare mai putem avea noi, așadar, dacă nu ne silim cu toată râvna să facem asta, când și cei din Noul Testament și cei din Vechiul Testament, cu toții, ne îndeamnă să ne rugăm pentru dușmani? Vă rog, dar, să nu trândăvim. Cu cât sunt mai multe pildele, cu atât mai mare ne e pedeapsa de nu le vom urma. Faptă mult mai mare este rugăciunea pentru dușmani decât rugăciunea pentru prieteni. Nu ne folosește atât rugăciunea pentru prieteni, cât rugăciunea pentru dușmani. Ascultă ce spune Hristos: „De iubiți pe cei care vă iubesc, ce răsplată aveți? Nu și vameșii fac același lucru?”[354] Deci, când ne rugăm pentru prieteni, nu suntem mai buni decât vameșii, dar, dacă iubim pe vrăjmași și ne rugăm pentru dușmani, ajungem asemenea lui Dumnezeu, după puterea noastră omenească. Căci spune Domnul: „Fiți asemenea Tatălui vostru celui din ceruri, că răsare soarele Lui peste răi și buni și plouă peste drepți și nedrepți”[355].

Când avem și pilda Stăpânului și pildele robilor, să ne sârguim să săvârșim această virtute, ca să ne învrednicim și de dobândirea Împărăției cerurilor. Să ne curățim cugetul și să ne apropiem cu mai multă îndrăzneală de Masa aceasta înfricoșătoare, ca să dobândim și bunătățile cele făgăduite, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava, puterea, cinstea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

[348] *Luca* 23, 34.
[349] *Faptele* 7, 60.
[350] *Romani* 9, 3.
[351] *Ieșirea* 32, 32.
[352] *2 Regi* 24, 17.
[353] *1 Regi* 12, 23.
[354] *Matei* 5, 46.
[355] *Matei* 5, 45.

Cuvântare despre învierea morților[356]

I

Mai înainte v-am vorbit despre dogme și slava Unuia-Născut Fiul lui Dumnezeu și am închis gura acelora care-L lipsesc de vrednicia de Fiu al lui Dumnezeu și-L înstrăinează de Tatăl. Astăzi vreau să rostesc o predică morală și să vă îndemn cum să trăiți și cum să vă purtați. Dar, mai bine spus, cuvântul meu nu va mai fi numai moral, ci și dogmatic, căci mă gândesc să vă vorbesc despre înviere. O astfel de predică are multe înfățișări; ne îndreaptă și învățătura, ne pune în rânduială și viața noastră și ne scapă și de orice învinuire pe care am putea-o aduce purtării de grijă a lui Dumnezeu. Și, după cum atunci când nu credem în înviere ne irosim viața, ne-o umplem cu mii și mii de rele și ne-o întoarcem pe dos, tot astfel, când credem în înviere, credința aceasta ne dă temeiuri puternice despre purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ne face să ne îngrijim mult de virtute, să fugim cu toată graba de păcat și ne umple toată viața de liniște și pace. Un om care nu așteaptă să învieze, care nu așteaptă să dea socoteală de faptele făcute aici, ci socotește că totul se termină odată cu viața aceasta, nici nu se îngrijește să fie virtuos; și pentru ce să se îngrijească, de vreme ce nu așteaptă vreo răsplată pentru ostenelile sale? Nici nu fuge de păcate, pentru că nu crede că are să fie pedepsit pentru răutățile sale, ci se lasă în voia poftelor lui nebune și săvârșește tot felul de păcate. Dimpotrivă, un om care-i convins de Judecata viitoare, care are înaintea ochilor tribunalul acela înfricoșător, care se gândește la pedepsele acelea de neînlăturat și la hotărârea aceea pe care n-o poate ocoli duce cu orice preț o viață virtuoasă și fuge de desfrânare, de mândrie și de orice alt păcat. Și, în sfârșit, numai așa poate să închidă în mod deplin gura acelora care aduc învinuiri purtării de grijă a lui Dumnezeu.

Când unii oameni văd pe cei buni, pe cei curați la suflet și la trup, pe cei care trăiesc cu dreptate, gâtuiți de sărăcie, încărcați de

---

[356] *PG* 50, 417-432. A mai fost tradusă în românește de mitropolitul GRIGORIE DASCĂLUL, în: *Cuvinte de Sfântul Ioan Gură de Aur*, f. 62v-69v; de Pr. C. PATRICHE, în: *Cuvântări panegirice. Nouă omilii ...*, pp. 49-71; de Pr. D. FECIORU, în: SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Cuvântări la praznice ...*, pp. 163-193; *cf.* D. FECIORU, *Bibliografia traducerilor ...*, nr. 604.

necazuri, vorbiți de rău, când îi văd că abia au hrana cea de toate zilele, iar de multe ori îi văd măcinați și de boli îndelungate și cumplite, când îi văd fără sprijin și fără apărare, iar pe șarlatani, pe ticăloși, pe cei plini de multe păcate, bogați, îmbrăcați cu haine frumoase și luxoase, desfătați, cu roi de slugi în urma lor, admirați de lume, cu funcții înalte și în mare prietenie cu împăratul, atunci învinuiesc purtarea de grijă a lui Dumnezeu și întreabă: „Unde-i purtarea de grijă a lui Dumnezeu? Unde-i judecata cea dreaptă? Iată, cel curat la suflet și la trup, cel bun o duce rău, pe când cel desfrânat și stricat o duce bine. Unul e disprețuit, celălalt admirat. Unul este sărac și înconjurat de necazuri și suferințe, celălalt, înconjurat numai de plăceri".

Unor astfel de întrebări nu le va putea răspunde cel care se îndoiește de cele viitoare. Va tăcea. Dar cel care crede în înviere, cel care știe să filosofeze despre înviere, acela va pune capăt cu ușurință hulei și va spune celor descurajați din pricina acestei nepotriviri așa: „Încetați odată de a vă mai ascuți limba împotriva lui Dumnezeu, Făcătorul vostru! Viața nu ni se termină odată cu viața aceasta de pe pământ. Nu, ci ne grăbim spre o altă viață cu mult mai fericită, dar, mai bine spus, spre una care nu are sfârșit. Acolo, da, săracul care a trăit drept va primi răsplata acestor osteneli, iar cel desfrânat, șarlatanul, va primi pedeapsa pentru păcătoșenia lui, pentru desfătarea lui nelegiuită".

Să nu judecăm purtarea de grijă a lui Dumnezeu numai pe temeiul celor din viața aceasta, ci și pe temeiul celor din viața viitoare. Viața de aici, de pe pământ, este o luptă, o întrecere în stadion; viața viitoare, răsplată, cunună, premii. După cum atletul în arenă trebuie să lupte, să asude, să se umple de praf, să transpire, să se ostenească și să sufere, tot așa și omul drept trebuie să sufere aici multe și să le îndure pe toate cu bărbăție dacă vrea să primească dincolo cununi strălucitoare.

Iarăși, dacă pe unii îi tulbură fericirea celor răi, să gândească și despre aceștia așa: după cum tâlharii, jefuitorii de morminte, ucigașii și hoții de mare, până atunci când sunt duși înaintea judecății, o duc numai în petreceri, se îmbată în fiecare zi, pentru că fac din nenorocirile altora fericirea lor și pentru că agonisesc bogății nedrepte, dar, când ajung pe mâna judecătorilor, sunt pedepsiți pentru faptele lor, tot așa și negustorii de carne vie, cei

care întind mese sibaritice[357], cei care ridică din sprânceană, cei care sperie lumea în piață și cei care împilează pe săraci vor fi aduși goi și lipsiți de tot luxul și bogăția lor, când Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu va veni cu îngerii Lui și va sta pe scaunul cel de judecată și va aduce înaintea Lui întreaga omenire; atunci aceia nu vor avea nici apărător, nici sprijinitor, și vor fi aruncați fără cruțare în râurile cele de foc.

Nu-i ferici, dar, nici pe aceștia pentru petrecerile lor de pe lumea aceasta, ci plânge-i pentru pedeapsa cea viitoare. Nici pe cel drept nu-l plânge pentru sărăcia lui de aici, ci fericește-l pentru bogăția ce va să fie, a bunătăților viitoare. Înrădăcinează în sufletul tău învățătura despre înviere, pentru ca, dacă ești bun, dar încercat de necazuri și suferințe, să ajungi mai bun, dobândind mai multă râvnă prin nădejdile cele viitoare; dacă ești rău, să te lași de răutate, făcându-te mai înțelept prin frica pedepsei ce va să fie.

II

Din această cauză Pavel ne vorbește mereu despre înviere, așa cum și astăzi l-ați auzit strigând și grăind: „Știm că, dacă se va desface locuința noastră pământească, a cortului, avem locuință de la Dumnezeu, nefăcută de mâna omenească, veșnică, în ceruri"[358].

Dar mai bine să ducem cuvântul mai sus și să vedem cum a ajuns Apostolul să vorbească despre înviere. Nu vorbește la întâmplare și nici fără rost mereu despre această învățătură. Vrea să ne învețe și cele viitoare, dar vrea, totodată, să întărească și pe atleții credinței.

Acum, cu harul lui Dumnezeu, ne bucurăm de pace deplină. Împărații trăiesc cu dreaptă credință, căpeteniile au cunoscut adevărul, popoarele, orașele și neamurile s-au izbăvit de rătăcire și se închină toate lui Hristos. Dar la începuturile predicării Evangheliei, când abia fuseseră aruncate semințele dreptei credințe, războiul împotriva credinței era mare, felurit și cu multe fețe. Toți duceau război celor credincioși: și căpeteniile și împărații și cunoscuții și rudele; se dezlănțuia război chiar între cei de același sânge. De

[357] Sybaris era o colonie grecească din Calabria italiană (fondată în 720 î.Hr.), faimoasă pentru viața luxoasă și destrăbălată a locuitorilor ei. (n.P.P.)

[358] 2 *Corinteni* 5, 1.

multe ori tatăl trăda pe fiu, mama pe fiică, stăpânul pe slugă. Nu numai orașele, nici numai țările, ci adeseori chiar casele își purtau război. Tulburarea care stăpânea atunci era mai grozavă ca un război civil. Averile erau luate, libertatea răpită, primejdia atârna deasupra vieții fiecăruia. Nu năvăleau și împilau barbarii, ci chiar cei care păreau a fi apărători și conducători, tocmai aceia se purtau cu supușii mai cumplit ca dușmanii. Pavel arată acest lucru prin cuvintele: „Ați îndurat marea luptă a suferințelor, pe de o parte fiind dați în primejdie cu defăimări și cu necazuri, iar pe de altă parte, făcându-vă părtași cu cei care au suferit la fel. Căci ați suferit împreună cu lanțurile mele și ați primit cu bucurie răpirea averilor voastre"[359]. Iar galatenilor le spune: „Ați pătimit atâtea în zadar? Dacă într-adevăr e în zadar"[360]. Și tesalonicenilor și filipenilor și tuturor celor cărora le scrie, Pavel le dă multe mărturii de acest fel.

Dar răul nu era numai acesta, că războiul dus de dușmanii din afară împotriva creștinilor era cumplit și neîntrerupt, ci și acela că se întâmpla să se petreacă chiar între credincioși scandaluri, certuri, ambiții, invidii. Pe acestea le arată Pavel când zice: „Din afară lupte, dinăuntru temeri"[361]. Iar războiul acesta era mai grozav decât celălalt atât pentru credincioși, cât și pentru dascălii credincioșilor. Pavel nu se temea atât de atacurile dușmanilor din afară, cât se temea de căderile dinăuntru și de păcatele credincioșilor. Când a săvârșit desfrânare un corintean[362], Apostolul a petrecut toată vremea jelind, își sfâșia sufletul și plângea cu amar.

Mai era și o a treia greutate, nu mai mică decât cele spuse mai înainte, care aducea peste credincioși multă osteneală, anume viețuirea creștină, plină ea însăși de multă sudoare și multe osteneli. Nu era ușoară, nici lesnicioasă calea pe care-i conduceau Apostolii pe credincioși, ci aspră și greu de străbătut; cerea un suflet de filosof, un suflet treaz, un suflet care să fie cu mare luare-aminte la tot ce se petrece în jur. De asta și Hristos a numit calea aceasta strâmtă și îngustă[363]. Nu trebuia să trăiască fără socotință, ca elinii, în desfrânări, în beții, în îmbuibări, în plăceri, în lux; mai mult încă, trebuia să-și înfrâneze mânia, să-și stăpânească poftele

---

[359] *Evrei* 10, 32-34.
[360] *Galateni* 3, 4.
[361] 2 *Corinteni* 7, 5.
[362] *Cf.* 1 *Corinteni* 5, 1; 2 *Corinteni* 2, 1-11.
[363] *Cf.* *Matei* 7, 14.

cele păcătoase, să disprețuiască banii, să calce în picioare slava și să fie mai presus de invidie. Câtă oboseală aduc toate acestea, o știu cei care se luptă cu ele în fiecare zi. Te întreb: este oare ceva mai grozav decât pofta cea păcătoasă, care, ca un câine turbat, sare mereu și te supără în fiecare zi? Nu trebuie oare să ai necontenit sufletul treaz ca să o poți birui? Ce este apoi mai amarnic decât mânia și ura? Este dulce, într-adevăr, să te răzbuni pe cel care ți-a făcut rău. Dar asta nu le era îngăduit. Dar pentru ce vorbesc eu că nu le era îngăduit să se răzbune pe cei care le făceau rău? Trebuiau să facă bine celor care îi supărau, să binecuvânteze pe cei care îi blestemau și să nu rostească vreodată cuvânt care să amărască pe cineva. Iar în privința curăției sufletești, a castității, curăția aceasta nu trebuia să se arate numai în fapte, ci și în gânduri; căci nu trebuia să se depărteze numai de fapte desfrânate, dar să-și înfrâneze chiar și privirea de la o astfel de faptă. Nu trebuia să se uite cu poftă la chipurile frumoase ale femeilor, căci și pentru privirea aceasta aveau să sufere cea mai mare pedeapsă.

Așadar, mare era războiul de la dușmanii din afară, mare era frica de la cei dinăuntru, de la credincioși, și mare era și osteneala pentru săvârșirea virtuții.

Aş mai putea adăuga și o a patra greutate: nedestoinicia celor care aveau să ducă această mare luptă. Apostolii n-au câștigat pentru credință pe niște oameni care erau creștini din moși-strămoși, ci pe niște oameni care fuseseră crescuți în moliciuni, în plăceri, în beții, în fapte de rușine, în desfrânări. În fața greutăților luptelor pentru săvârșirea virtuții, nu era puțin lucru că ei nu învățaseră de la început și nici din moși-strămoși această filosofie, ci acum, pentru întâia oară, se pregăteau pentru aceste lupte.

III

Așadar, pentru că era așa de mare greutatea celor care luptau pentru credință, Pavel le vorbește mereu despre înviere, ca să le ușureze ostenelile. Nu-i îndeamnă și nu-i încurajează pe atleții credinței numai prin asta, ci și prin istorisirea suferințelor lui. Într-adevăr, înainte de a le vorbi despre înviere, le vorbește despre patimile lui, grăind așa: „Întru totul strâmtorați, dar nu striviți; lipsiți, dar nu deznădăjduiți; prigoniți, dar nu părăsiți; doborâți, dar nu

pierduți"[364]. Prin aceste cuvinte, Pavel arăta că erau în primejdie de moarte în fiecare zi, că umblau ca niște morți însuflețiți, dați morții în fiecare zi. Deci, când au venit peste ei aceste necazuri, atunci le-a vorbit despre înviere. „Credem", spune Pavel, „că Cel care L-a înviat pe Domnul nostru Iisus Hristos ne va învia și pe noi prin Iisus și ne va înfățișa împreună cu voi. Pentru aceea nu ne pierdem curajul"[365], deoarece avem cea mai mare mângâiere în lupte, nădejdea celor viitoare. Nu le-a spus: „Pentru aceea să nu vă pierdeți curajul", pentru a arăta că și el este mereu în lupte. La luptele olimpice atletul se luptă în arenă, iar instructorul stă departe și-l ajută pe cel care luptă numai prin ceea ce îi grăiește și strigă; nicio lege nu-i îngăduie să stea alături de el și să-i dea ajutor cu mâinile lui. În luptele credinței nu-i așa, ci același om este în același timp și instructor, și atlet. De asta și Pavel nu stă în afara arenei, ci ia parte cu ei la lupte și-i încurajează pe cei care luptă, zicând: „Pentru aceea nu ne pierdem curajul". Și n-a spus: „Pentru aceea nu-mi pierd curajul", ci: „Pentru aceea nu ne pierdem curajul", pentru că voia să-i încurajeze printr-o astfel de laudă.

„Dar, chiar dacă omul nostru cel din afară se strică, totuși cel dinăuntru se înnoiește din zi în zi."[366] Uită-te la înțelepciunea apostolică! I-a încurajat întâi cu suferințele lui, spunând: „În totul strâmtorați, dar nu striviți"[367], i-a încurajat apoi prin Învierea lui Iisus, grăind: „Că Cel care L-a înviat pe Iisus ne va învia și pe noi"[368]. În sfârșit, aduce și un alt fel de încurajare. Mulți oameni sunt mici la suflet, slabi, neputincioși; deși cred în înviere, totuși, din pricina timpului îndepărtat până la înviere, se descurajează, îi apucă amețeala și ajung de nu le mai pasă de înviere. De aceea, Pavel le dă acestora înainte de înviere și o altă răsplată.

– Care răsplată?

– „Dar, chiar dacă omul nostru cel din afară se strică, totuși cel dinăuntru se înnoiește din zi în zi." Trupul îl numește „omul din afară", iar sufletul, „omul dinăuntru". Cu alte cuvinte, Pavel spune așa: „Înainte de înviere și înainte de a te bucura de slava viitoare, primești chiar aici, pe pământ, nu mică răsplată pentru

[364] 2 *Corinteni* 4, 8-9.
[365] 2 *Corinteni* 4, 14, 16.
[366] 2 *Corinteni* 4, 16.
[367] 2 *Corinteni* 4, 8.
[368] 2 *Corinteni* 4, 14.

ostenelile tale, căci în timpul strâmtorărilor ni se înnoiește sufletul, ajunge mai înțelept, mai evlavios, dobândește mai multă răbdare, ajunge mai tare, mai puternic. După cum atleții primesc mare răsplată de pe urma exercițiilor chiar înainte de a fi încununați și premiați, pentru că prin exerciții își fac trupurile mai sănătoase și mai puternice și alungă boala din trup, tot astfel, la luptele cele pentru virtute, chiar înainte de a se deschide cerul, chiar înainte de a veni Fiul lui Dumnezeu, chiar înainte de a primi răsplățile, dobândim de pe urma acestor lupte mare răsplată, pentru că ni se înțelepțește sufletul, ajunge mai filosof. Mulți pleacă cu corăbiile pe mare, înfruntă mii și mii de valuri, se luptă cu fiarele mării, îndură multe furtuni, dar, chiar înainte de câștigul din comerțul lor, dobândesc câștig foarte mare din această lungă călătorie, câștigul acela că au curajul să înfrunte marea și să facă aceste călătorii pe mare fără frică și cu plăcere.

Tot astfel și în viața aceasta: cel care îndură multe strâmtorări pentru Hristos, cel care suferă multe necazuri ia răsplată înainte de a primi Împărăția cerurilor, pentru că dobândește chiar de aici de pe pământ mare îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu, pentru că își face sufletul mai bun, că pe viitor își râde de toate necazurile.

Dar, ca să fie mai clare spusele mele, vreau să vi le lămuresc printr-o pildă. Însuși Pavel a îndurat mii și mii de necazuri și a primit datorită lor mari răsplăți și a râs de tirani, a înfruntat popoare înfuriate, a disprețuit orice fel de pedeapsă, a rămas netulburat în fața fiarelor, în fața sabiei, în fața oceanului, în fața prăpăstiilor, în fața răscoalelor, în fața uneltirilor și în fața tuturor necazurilor. Cu ce se poate egala asta?

Pe omul nedeprins cu necazurile, pe omul care n-a suferit niciun necaz, îl tulbură, de obicei, și necazurile obișnuite. Dar, mai bine spus, nu-l tulbură numai necazurile, ci chiar numai așteptarea unui necaz. Dar pentru ce vorbesc eu de așteptări? Umbrele îl sperie și-l înspăimântă pe un astfel de om. Dar omul care s-a pregătit pentru toate, care a intrat în lupte, care a suferit mii și mii de necazuri, este mai presus de toate și-și râde de cei care-l amenință ca de niște gaițe care țipă. Nu-i mică cununa, nici întâmplătoare răsplata să nu te mai întristeze nimic din cele omenești, să disprețuiești pe cele ce înfricoșează pe ceilalți oameni, să-ți râzi de acelea de care alții tremură și-și ies din minți, pentru că prin răbdarea ta covârșitoare ai atins filosofia Puterilor îngerești. Dacă fericim trupul care

poate suferi fără durere frigul, arșița, foamea, lipsa, mersul pe jos și alte necazuri, cu mult mai mult trebuie să fericim sufletul care poate îndura cu răbdare și cu bărbăție toate loviturile nenorocirilor, sufletul care, în toate aceste nenorociri, își poate păstra nerobită gândirea. Un om ca acesta este mai împărat ca toți împărații. Împăratului îi pot face mult rău, cu uneltirile și cu răutățile lor, și ostașii din jurul lui și prietenii și dușmanii, dar, pe un om care are un suflet așa cum am spus acum, nu-l va putea vătăma nici împăratul, nici ostașul, nici sluga, nici prietenul, nici dușmanul, nici chiar diavolul. Într-adevăr, cum îl va putea vătăma, când el nu socotește nenorocire niciuna dintre cele socotite nenorociri de către oameni?

IV

Un astfel de om era fericitul Pavel. De asta spunea: „Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau goliciunea, sau sabia? După cum este scris: «Pentru Tine suntem omorâți în toată ziua, socotiți am fost ca oi de junghiere». Dar în toate acestea biruim cu prisosință prin Cel care ne-a iubit pe noi"[369]. La acestea s-a gândit Pavel și când a spus: „Dar chiar dacă omul nostru cel din afară se strică, totuși cel dinăuntru se înnoiește din zi în zi"[370]. Da, spune Pavel, trupul ajunge mai slab, dar sufletul se face mai tare, mai puternic și se înaripează mai mult. După cum un ostaș care poartă arme grele de tot nu este înfricoșător pentru dușmani, chiar de-ar fi tare viteaz și războinic, pentru că greutatea armelor îi stânjenește iuțeala picioarelor și iscusința la luptă, dar, dacă ia arme ușor și lesne de mânuit, se aruncă asupra dușmanilor ca o pasăre, tot astfel și cel care nu-și îngrașă trupul cu beții, cu lene și cu desfătări, ci trăiește în post, în rugăciuni și în răbdarea strâmtorărilor, își face trupul mai ușor și mai zvelt și, întocmai ca o pasăre care se aruncă asupra prăzii, așa se aruncă și el cu multă iuțeală asupra cetelor de demoni, doboară cu ușurință Puterile cele potrivnice și le supune. Iată, așa și Pavel, după ce a fost rănit de multe ori, după ce a fost închis, după ce a fost legat la butuc, a avut trupul mai neputincios, pentru că fusese chinuit cu dureri, dar avea sufletul tare și puternic. Era așa de puternic

---

[369] *Romani* 8, 35-37.

[370] 2 *Corinteni* 4, 16.

cel legat, că numai cu vocea a cutremurat temeliile închisorii, a adus la picioarele lui legat pe paznicul cel dezlegat și a deschis ușile cele încuiate ale închisorii. Nu ne este mică mângâierea aceasta pe care ne-a dat-o Pavel și pe care o avem înainte de înviere, anume că prin încercări ajungem mai buni și mai înțelepți, mai filosofi. Pentru aceasta și spune Pavel: „Necazul aduce răbdare, iar răbdarea încercare, iar încercarea nădejde, iar nădejdea nu rușinează”[371]. Iar un altul grăiește așa: „Bărbatul neispitit nu este pus la încercare; iar cel care nu-i pus la încercare nu-i vrednic de cuvânt”[372].

Prin urmare, chiar înainte de înviere avem mare folos de pe urma necazurilor. Ne fac să avem sufletul mai încercat, mai înțelept, mai priceput, ni-l izbăvesc de teamă. De asta și spune Pavel: „Dar, chiar dacă omul nostru cel din afară se strică, totuși cel dinăuntru se înnoiește din zi în zi”[373].

– Spune-mi: cum se înnoiește?

– Se înnoiește prin aceea că alungă din suflet lașitatea, stinge poftele cele rușinoase, iubirea de avuții, slava deșartă, pe scurt, omoară toate gândurile cele stricate. După cum sufletul care trăiește în trândăvie și tihnă este subjugat cu ușurință de aceste patimi, tot astfel și sufletul care este ocupat mereu cu luptele cele pentru dreapta credință nici n-are timp să se gândească la ele, pentru că grija ce-o are de lupte îl îndepărtează de toate acele patimi. Pentru aceasta spunea Pavel: „Se înnoiește din zi în zi”. Apoi, iarăși, ca să mângâie sufletele cele îndurerate din pricina necazurilor, sufletele care nu știu să filosofeze, le încurajează cu nădejdea celor viitoare, grăind așa: „Căci necazul nostru de acum, trecător și ușor, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veșnică covârșitoare, pentru că noi nu ne uităm la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd. Căci cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd, veșnice”[374]. Cu alte cuvinte spune așa: de mare folos ne este chiar aici, în viața aceasta pământească, necazul, pentru că ne face sufletul mai înțelept și mai filosof; dar, după această viață, necazul ne pricinuiește în viața viitoare mii și mii de bunătăți nu egale

---

[371] *Romani* 5, 3-5.

[372] *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 34, 10 (după *Septuaginta*). Sfântul Ioan Gură de Aur, ca majoritatea Părinților de limbă greacă, a utilizat versiunea *Septuagintei*, în vreme ce versiunile moderne ale Bibliei traduc Vechiul Testament după *Textul masoretic*. (n.P.P.)

[373] *2 Corinteni* 4, 16.

[374] *2 Corinteni* 4, 17-18.

cu ostenelile și durerile, ci cu mult mai mari, calitativ și cantitativ, decât necazurile de aici. Pavel, pentru a le arăta pe acestea două, face comparație între mărimea primejdiilor îndurate pe pământ și mărimea răsplăților din viața cea viitoare și pune față în față ceea ce este veșnic cu ceea ce este trecător, ceea ce este greu cu ceea ce este ușor, slava cu necazul. Necazul, spune el, este trecător și ușor, iar tihna – dar nu, Pavel n-a spus tihna, ci slava, care-i cu mult mai mare decât tihna – este veșnică, continuă, mare. Prin cuvântul „greu", Pavel n-a vrut să zică „împovărător, anevoios", ci „prețios, scump", după obiceiul oamenilor, care obișnuiesc să numească pe cele mai prețioase, grele. Deci, când a spus „greutatea slavei", Apostolul a spus „măreția slavei". Nu te gândi, spune Pavel, la aceea că ești biciuit și prigonit! Gândește-te la cununi și la răsplată! Ele sunt cu mult mai mari și mai strălucitoare decât necazul și prigoana de aici, nu se termină, n-au sfârșit.

– Da, dar necazul și prigoana, i-ar putea întoarce cineva vorba lui Pavel, le trăim și le îndurăm aici, pe când cununile și răsplata le avem în nădejdi. Unele se văd, celelalte nu se văd, atârnă de nădejde, sunt nesigure.

– Da, răsplata și cununile nu se văd, dar chiar dacă nu se văd, sunt mai vădite decât cele ce se văd. Dar pentru ce spun că sunt mai vădite? Cununile și răsplățile poți să le vezi chiar mai bine decât necazul și prigoana. Acestea trec, pe când acelea rămân. De asta a adăugat Pavel cuvintele: „Pentru că noi nu ne uităm la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd, căci cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd, veșnice".

V

Iar dacă mă întrebi: „Cum pot să le văd pe cele nevăzute și să nu le văd pe cele ce-mi stau înaintea ochilor?", voi căuta să te încredințez de asta chiar din cele ce se petrec în viață. Nu te-ai apuca lesne de treabă, nu te-ai apropia ușor de lucrurile acestea trecătoare din lume dacă n-ai vedea pe cele nevăzute înaintea celor văzute. Să-ți dau câteva pilde. Negustorul care face comerț pe mare îndură pe mare multe furtuni, învolburări, scufundarea corabiei și alte mii și mii de greutăți, dar, după furtunile de pe mare, se bucură și de bogăție, căci vinde mărfurile aduse cu corabia și face bună negustorie. Totuși mai întâi furtunile, și apoi mărfurile. Cel care

iese din port vede marea și valurile, dar câștigul nu-l vede, este încă în nădejdi. Dar, dacă nu s-ar uita mai întâi la câștigul care nu se vede, care nu-i stă în față, nici nu-l are în mâini, ci-i în nădejdi, nu s-ar mai apuca nici de cele ce se văd și-i stau în față. Tot așa și plugarul. Înjugă boii, pune mâna pe coarnele plugului, trage brazdă adâncă, aruncă semințele și cheltuiește tot ce are; îndură frigul, gheața, ploile și alte multe necazuri; iar după toată această osteneală așteaptă să vadă lanurile acoperite de rod și aria plină. Vezi și aici că mai întâi este osteneala, și după aceea răsplata? Răsplata este nesigură, pe când osteneala, sigură și vădită. Răsplata în nădejdi, pe când osteneala de față, în mâini. Dar și plugarul, dacă nu s-ar uita mai întâi la câștig, care nu-i sigur, nici vădit, care nu se vede cu ochii trupului, nu numai că nu va înjuga boii, nu va pune mâna pe coarnele plugului, nu va arunca semințele, dar nici nu se va mișca vreodată de acasă ca să se apuce de lucru.

Nu-i oare nesocotit ca în lucrurile cele din viața aceasta să te uiți la cele ce nu se văd înaintea celor ce se văd, să înduri osteneli înaintea răsplății, să înduri, mai întâi, toate greutățile și apoi să aștepți câștigul lor, să te apuci de lucru, să te apropii de cele ce se văd numai după ce ai fost, mai întâi, îndemnat de nădejdea celor ce nu se văd, iar când e vorba de lucrurile lui Dumnezeu să șovăi, să te îndoiești, să ceri răsplată înainte de a te apuca de lucru și să fii mai mic la suflet ca plugarii și negustorii?

Dar noi suntem mai răi decât plugarii și negustorii nu numai prin aceea că ne îndoim de răsplata cea viitoare, ci și în alt chip, nu mai prejos de cel amintit mai sus.

– Care?

– Plugarii și negustorii n-au nicio încredințare că se va termina cu bine munca lor, cu toate acestea nu se lasă de muncă. Tu însă, pentru cununile ce le vei primi, ai un garant vrednic de credință; cu toate acestea, nu ai stăruința plugarilor și negustorilor. De multe ori, plugarul, după ce a semănat, după ce a lucrat pământul, după ce a văzut lanurile cu rod, pierde răsplata ostenelilor sale dacă vin peste lanuri piatra, neghina, lăcustele sau vreo altă pacoste și, după multe osteneli și sudoare, se întoarce acasă cu mâinile goale. Negustorul, la fel. După ce a străbătut calea lungă a mării, după ce a adus corabia plină cu mărfuri, de multe ori, chiar în gura portului, se stârnește furtună puternică, izbește corabia de stânci și negustorul abia de scapă cu trupul gol. Și, în general vorbind, în toate lucrurile

din viața aceasta se întâmplă adeseori astfel de nenorociri la sfârșit. Dar cu luptele tale pentru virtute nu se întâmplă asta. Trebuie să ajungă neapărat la sfârșit cel care luptă, cel care seamănă dreapta credință, cel care îndură multe osteneli. Dumnezeu n-a îngăduit schimbărilor vremurilor, furiilor vânturilor să piardă aceste osteneli, ci ele sunt puse în ceruri, în vistierii nefurate. Pentru aceasta și Pavel spunea: „Necazul aduce răbdare, iar răbdarea încercare, iar încercarea nădejde, iar nădejdea nu rușinează”[375].

Să nu spui, dar, că nu sunt vădite cele viitoare, căci, dacă ai voi să le cercetezi bine, sunt mai vădite decât cele pe care le ai în mâini. Și aceasta ne-o arată tot Pavel. Pe unele le numește „veșnice”, iar pe altele „trecătoare”, iar prin cuvântul „trecătoare” arată că sunt stricăcioase, pieritoare. Își iau zborul înainte de a se arăta, se duc înainte de a se statornici; schimbările lor sunt grabnice, iar stăpânirea lor, necredincioasă. Poți vedea că se întâmplă asta cu bogăția, cu slava, cu puterea, cu frumusețea și sănătatea înfloritoare a trupului și, în general, cu toate cele din viață. De aceea și prorocul, bătându-și joc de cei care trăiesc în chefuri și desfătări, de cei care sunt nebuni după bani, după averi și după lux, zice: „Le socoteau pe acestea ca pe unele ce stau, și nu ca pe unele ce fug”[376].

După cum nu poți prinde umbra, tot așa nici lucrurile cele din viața aceasta. Pe unele le scapi din mâini la moarte, iar altele se scurg chiar înainte de moarte, mai iute ca șuvoiul. Cele viitoare nu sunt așa. Nu cunosc schimbare, nici prefacere, nu le atacă bătrânețea, nu se împuținează, ci înfloresc mereu și-și păstrează frumusețea lor. Prin urmare, dacă trebuie să numești ceva nevădit, nesigur și necredincios, apoi trebuie să numești așa lucrurile din lumea aceasta, pentru că ele nu rămân la cei care le au, ci-și schimbă stăpânii, trec în fiecare zi de la unul la altul, iar de la acesta din urmă, iarăși la un altul.

Pe toate astea ni le-a arătat Pavel. Pentru aceea, după ce le-a numit pe cele din viața aceasta „trecătoare”, iar pe cele viitoare, „veșnice”, vorbește despre înviere, grăind: „Căci știm că, de se va desface locuința pământească a cortului, avem de la Dumnezeu casă nefăcută de mâna omenească, veșnică, în ceruri”[377].

---

[375] *Romani* 5, 3-5.

[376] *Amos* 6, 5 (după *Septuaginta*).

[377] *2 Corinteni* 5, 1.

VI

Uită-te și aici cum folosește Pavel cuvintele și cum, prin aceste cuvinte, scoate la iveală puterea gândurilor lui. N-a numit fără rost trupul „cort", l-a numit așa pentru a ne arăta că viața aceasta de aici e trecătoare, că se va schimba în una mai bună. Cu alte cuvinte, Pavel spune cam așa: „Pentru ce suspini și lăcrimezi, iubite, că ești bătut, că ești prigonit, că ești aruncat în închisoare? Pentru ce te tânguiești din pricina acestor chinuri vremelnice, când tot o să ți se desfacă odată tot trupul? Dar, mai bine spus, nu desfacerea trupului, ci desfacerea stricăciunii din trup". Deci, ca să se arate că nu trebuie să ne întristăm din pricina acestor chinuri vremelnice, ci, dimpotrivă, să ne bucurăm de ele, ne spune că trebuie să dorim pieirea cea totală și ultimă, adică desfacerea prin moarte. Și iarăși spune: „Căci în acest cort suspinăm, dorind să ne îmbrăcăm, pe deasupra, cu locuința noastră cea din cer"[378]. Prin aceste două cuvinte – „locuința cortului" sau „cort" – numește trupul; sau prin „locuința cortului" numește casele în care locuim, orașele, chip al vieții de aici. Și Pavel n-a spus: „Știu", ci: „Știm", pentru a cuprinde prin acest cuvânt și cugetul ascultătorilor lui. „Nu vă vorbesc", le spune Pavel, „despre lucruri îndoielnice, nici despre lucruri necunoscute vouă, ci despre lucruri în care și credeți, căci credeți în Învierea Domnului. Din pricina aceasta numim «corturi» trupurile răposaților." Uită-te acum că folosește cuvântul în înțelesul lui propriu. N-a spus: „A pierit", „a dispărut", ci: „S-a desfăcut", ca să arate că trupul se desface pentru a învia mai strălucitor, mai luminos.

Apoi, după cum atunci când a vorbit de osteneli și de răsplată a făcut comparație între ele întemeiat pe calitatea lor, pe cantitatea lor și pe durata lor în timp, tot astfel face și acum. Numește trupul care cade „cort", iar pe cel ce va învia, „locuință"; și nu numai locuință, ci locuință „veșnică"; și nu numai veșnică, ci și „cerească". Arată deci superioritatea acestei locuințe întemeiat și pe durata de timp și pe locul unde se află locuința. Una este pământească, cealaltă cerească; una este vremelnică, cealaltă veșnică. Acum avem nevoie și de trup și de locuințe, din pricina slăbiciunii trupului, dar atunci, la înviere, același trup ne va fi și trup și locuință; nu va

[378] 2 *Corinteni* 5, 2.

avea nevoie de acoperiș, nici de vreo îmbrăcăminte; în locul tuturor acestora îi e de ajuns trupului nestricăciunea.

Apoi, pentru a arăta superioritatea bunătăților gătite trupului, Pavel spune: „Căci în acest cort și suspinăm". N-a spus: „Suspin", ci-i face părtași și pe ascultători la gândul său. Spune: „Căci în acest cort și suspinăm" pentru că vrea să-i atragă pe ascultătorii săi spre filosofia lui și să-i facă părtași judecății lui. „Căci în acest cort și suspinăm, dorind să ne îmbrăcăm, pe deasupra, cu locuința noastră cea din ceruri."[379] Dar Pavel n-a spus: „Să ne îmbrăcăm", ci: „Să ne îmbrăcăm pe deasupra"; apoi a adăugat: „Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi". Cuvintele acestea nu par clare, dar ajung clare prin cele ce adaugă: „Căci, fiind în cort, suspinăm îngreuiați, pentru că nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra"[380].

Vezi că Pavel nu-și uită cuvântul, nici nu numește „casă" trupul acesta, ci iarăși „cort"? „Pentru că nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra." Prin aceste cuvinte, Pavel a dat o lovitură de moarte celor care hulesc firea trupului și trupul nostru. Pavel spusese că suspinăm și că nu voim să ne dezbrăcăm; deci, ca să nu socotești că fuge de trup ca de un lucru rău, ca de o pricină a răutății, ca de un dușman și vrăjmaș, ascultă cum îndepărtează această bănuială. A îndepărtat-o, mai întâi, prin aceea că spune: „Suspinăm, dorind să ne îmbrăcăm, pe deasupra, cu locuința noastră cea din ceruri", căci cel care se îmbracă pe deasupra își pune o haină peste alta. Apoi a îndepărtat bănuiala prin cuvintele: „Suspinăm îngreuiați, pentru că nu voim să ne dezbrăcăm, ci dorim să ne îmbrăcăm pe deasupra". Cu alte cuvinte, spune așa: „Nu vrem să lepădăm trupul, ci stricăciunea; nu trupul, ci moartea". Altceva este trupul, și altceva este moartea. Altceva este trupul, și altceva stricăciunea. Nici trupul nu este stricăciune, nici stricăciunea trup. Trupul este stricăcios, dar nu-i stricăciune trupul. Trupul este muritor, dar nu-i moarte trupul. Trupul a fost opera lui Dumnezeu, pe când stricăciunea și moartea au fost aduse de păcat. „Vreau să mă dezbrac de ce îmi este străin", spune Pavel, „nu de ce este al meu. Iar străin nu îmi este trupul, ci stricăciunea." Pentru aceea a spus: „Pentru că nu voim să ne dezbrăcăm", adică de trup, ci să îmbrăcăm deasupra trupului nestricăciunea. Trupul este la mijloc

---

[379] 2 *Corinteni* 5, 2.
[380] 2 *Corinteni* 5, 4.

între stricăciune și nestricăciune. Se dezbracă deci de stricăciune și se îmbracă, pe deasupra, cu nestricăciunea. Leapădă ce a luat de la păcat și ține ce i-a dat harul lui Dumnezeu. Și, ca să vezi că dezbrăcatul nu-l amintește despre trup, ci despre stricăciune și moarte, ascultă cuvintele adăugate îndată. Când a spus: „Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra", n-a spus: „Ca să fie înghițit trupul de nestricăciune".

– Dar ce-a spus?

– „Ca ceea ce este muritor să fie înghițit de viață"[381], cu alte cuvinte, ca să dispară, ca să piară. Prin urmare, nu vorbește de pieirea trupului, ci de pieirea morții și a stricăciunii. Când vine viața, nu trupul îl face să dispară, nici nu-l mistuie, ci stricăciunea din trup și moartea. Suspinul nu este pentru trup, ci pentru stricăciunea adăugată trupului. Într-adevăr, trupul este greu, împovărător și supărător nu prin firea lui, ci prin moartea sa, adăugată lui pe urmă. Trupul în el însuși nu este stricăcios, ci nestricăcios. Atât de mare este noblețea lui, că își arată vrednicia lui chiar când este stricăcios. Umbrele Apostolilor au alungat Puterile cele netrupești[382], praful și cenușa au biruit pe demoni, iar hainele purtate de trupurile lor au alungat bolile și au dat sănătate[383].

VII

Nu-mi spune mie de salivă, de fiere, de sudoare, de murdărie și de toate celelalte despre care vorbesc cei care învinuiesc trupul. Acestea nu sunt părți constitutive ale firii trupului, ci ale stricăciunii adăugate pe urmă trupului. Dacă vrei să cunoști bine tăria trupului, uită-te la felul în care sunt plăsmuite mădularele trupului, la forma lor, la lucrările lor și la armonia dintre ele. Vei vedea că mădularele trupului trăiesc unele cu altele mai bine decât ar trăi un oraș cu legi bune și cu toți cetățenii filosofi.

Dar, dacă n-ai ține seamă de aceste spuse ale mele și mi-ai pune în față numai caracterul stricăcios și muritor al trupului, apoi nici așa n-am să rămân dator cu răspunsul. Că trupul nu numai că n-a avut vreo pagubă de pe urma stricăciunii și dispariției lui, ci,

[381] 2 *Corinteni* 5, 4.
[382] *Cf. Faptele* 5, 15.
[383] *Cf. Faptele* 19, 12.

dimpotrivă, a adus chiar câștig neamului omenesc, aceasta se va vedea din cele ce voi spune. Toți sfinții au trăit cu trupul și au dus viață de îngeri; stricăciunea și moartea trupului nu le-au adus vreo vătămare în calea virtuții, iar celor necredincioși nu mică piedică le-a fost în calea răutății lor stricăciunea trupului, căci nu i-a lăsat să meargă mai departe cu fărădelegea lor. Mulți oameni îmbrăcați cu acest trup stricăcios și pătimitor și-au închipuit că sunt egali cu Dumnezeu și au făcut totul ca să se înconjoare de o astfel de slavă. Oare aceștia n-ar fi înșelat pe oamenii cei cu mai puțină pricepere dacă n-ar fi avut un trup stricăcios, dovada slăbiciunii lor? Mai pot avea vreo iertare cei care hulesc trupul și spun că este rău, când trupul acesta este piedică necredinței – cea mai mare răutate –, iar sfinților le dă prilejul să-și arate bărbăția sufletului lor? Dar nu avem numai atâtea de spus despre trup; mai mult încă, avem de spus că el ne ajută să Îl cunoaștem pe Dumnezeu. Căci, dacă „cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd de la zidirea lumii, înțelegându-se din făpturi”[384], iar dacă „credința este din auzire”[385], atunci e vădit că sufletul L-a cunoscut pe Dumnezeu, Făcătorul lui, îndrumat fiind de ochi și de urechi. Pentru asta Pavel iubește trupul și strigă, zicând: „Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra cu nemurirea”[386].

Să nu-mi spui: „Cum poate să învieze trupul și să ajungă nestricăcios?” Când lucrează puterea lui Dumnezeu, întrebarea „cum?” să nu se pună! Dar pentru ce vorbesc eu de Dumnezeu? Să vorbesc de tine. Chiar pe tine te-a făcut Dumnezeu făcător al învierii. Faci și tu să învieze cele din jurul tău cu ajutorul semințelor, al artelor și meseriilor, al materiilor ce au metale.

Semințele, dacă n-ar muri mai întâi, dacă n-ar putrezi, dacă nu s-ar strica, n-ar naște spicul. Deci, după cum atunci când vezi bobul putrezit și descompus nu te îndoiești de învierea bobului, ci, dimpotrivă, tocmai asta-ți dă cea mai strălucită dovadă că va învia – căci, dacă n-ar putrezi și nu s-ar strica, nici n-ar învia –, tot așa gândește și despre trupul tău. Când vezi, dar, stricăciunea, atunci, mai cu seamă, filosofează despre înviere. Căci moartea nu-i altceva decât pieirea stricăciunii, moartea nu mistuie trupul,

---

[384] *Romani* 1, 20.

[385] *Romani* 10, 17.

[386] 2 *Corinteni* 5, 4; 1 *Corinteni* 15, 53.

ci stricăciunea trupului. Același lucru se întâmplă și cu materiile care au metale. Meșterii în lucratul aurului iau pământul aurifer, îl aruncă în cuptorul topit și scot aurul. La fel, alți meșteri, dacă amestecă nisip cu alte materii, fac sticlă. Te întreb: nu va putea face harul lui Dumnezeu ce face puterea focului? Care om, din cei care au puțină minte, ar spune asta? Gândește-te cum te-a făcut pe tine la început și n-o să te mai îndoiești de înviere. N-a luat oare pământ și te-a plăsmuit? Și ce-i mai greu: să faci din pământ carne, vine, oase, piele, fibre, nervi, artere, măruntaie, mădularele cele gingașe, ochi, urechi, nas, mâini, picioare, și fiecăruia dintre aceste mădulare să-i dai și o lucrare proprie lui și una comună cu celelalte mădulare, sau să faci nemuritoare pe cele ajunse stricăcioase? Nu vezi că pământul este de un singur fel, iar trupul este felurit și cu multe înfățișări, și în ce privește culoarea, și în ce privește înfățișarea, și în ce privește ființa, cu un cuvânt, în totul? Te întreb: cum te mai îndoiești de cele viitoare?

Dar pentru ce trebuie să vorbesc de trupuri? Te întreb: cum a făcut Dumnezeu nenumăratele Puteri cerești, popoarele de Îngeri, Arhanghelii, cetele cele mai de sus de aceștia? Eu nu pot spune cum le-a făcut, ci atât, că I-a fost de ajuns să voiască numai. Acum, dacă a făcut atât de multe oștiri de Îngeri, te întreb: nu va putea înnoi iarăși trupul cel stricat, nu-l va putea ridica la o vrednicie mai mare? Cine-i atât de nesimțit să se îndoiască de asta și să tăgăduiască învierea? Dacă nu înviază trupul, nu înviază omul, căci omul nu-i numai suflet, ci suflet și trup. Așadar, dacă înviază numai sufletul, înviază numai jumătate din om, nu omul în întregime. De altfel, la suflet nici nu se poate vorbi propriu-zis de înviere, căci înviază numai ceea ce a căzut și s-a descompus, iar sufletul nu se descompune, ci trupul.

– Dar ce înseamnă cuvintele: „Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi"[387]?

– Taină mare și negrăită ni se lasă să înțelegem prin aceste cuvinte.

– Care taină?

– Aceea despre care vorbește și în *Epistola întâi către corinteni*, când spune: „Toți vom învia, fiecare în ceata lui"[388].

---

[387] *2 Corinteni* 5, 3.

[388] *1 Corinteni* 15, 22-23.

– Ce vor să spună aceste cuvinte?

– Că și elinul și iudeul și ereticul și orice om care a trecut prin lumea aceasta vor învia în ziua aceea. Același lucru l-a arătat și prin cuvintele: „Nu toți vom adormi, dar toți ne vom schimba deodată, într-o clipeală de ochi, la trâmbița cea de apoi”[389].

VIII

Învierea va fi obștească, a tuturor oamenilor, și a celor credincioși și a celor necredincioși. De aceea, ca nu cumva, la auzul acestor cuvinte, să socotești că va fi o judecată nedreaptă și să nu spui în sineți: „Ce înseamnă asta? Eu, cel vrednic, cel care am îndurat și m-am chinuit atât, înviez și înviază la fel și se bucură de aceeași cinste și elinul, și necredinciosul, și cel care s-a închinat idolilor, și cel care nu L-a cunoscut pe Hristos?”, deci, ca să nu te tulburi spunând acestea, ascultă ce spune Pavel: „Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi”[390].

– Dar cum poate fi găsit gol cel îmbrăcat cu nestricăciunea și cu nemurirea?

– Cum? Dacă va fi lipsit de slavă și de îndrăzneala cea către Dumnezeu. Și trupurile păcătoșilor vor învia nestricăcioase și nemuritoare. Dar cinstea aceasta le va fi lor merinde de chin și de pedeapsă. Vor învia nestricăcioase, ca să ardă veșnic. Și, pentru că focul acela este nestins, el are nevoie de trupuri care nu sunt mistuite de foc niciodată. Pentru asta spune și Pavel: „Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi”. Important nu este numai să înviem și să ne îmbrăcăm cu nemurirea, ci să nu fim găsiți goi de slavă și de îndrăzneala cea către Dumnezeu, ca să nu fim dați focului. De aceea spune: „Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi”. Apoi, ca să facă mai vrednică de credință învățătura despre înviere, după ce a spus că „are să fie înghițit de viață ceea ce este muritor”[391], a adăugat: „Iar Cel care ne-a făcut pe noi spre aceasta este Dumnezeu”[392]. Cuvintele acestea au acest înțeles: dintru început l-a făcut Dumnezeu pe om nu ca să-l piardă, ci ca să-l îndrume spre nestricăciune. Chiar când Dumnezeu a îngăduit moartea, a

[389] *1 Corinteni* 15, 51-52.

[390] *2 Corinteni* 5, 3.

[391] *2 Corinteni* 5, 4.

[392] *2 Corinteni* 5, 5.

îngăduit-o cu gândul ca prin această pedeapsă să te înțelepțești și, ajungând mai bun, să poți fi adus iarăși către nemurire. Acest gând și acest sfat le-a avut Dumnezeu de la început și cu această hotărâre l-a făcut pe cel dintâi om. Iar gândul acesta ni l-a strecurat Dumnezeu chiar de la începutul neamului omenesc. Dacă Dumnezeu n-ar fi vrut de la început să se deschidă ușile învierii, n-ar fi lăsat să sufere ce a suferit Abel, care săvârșise toată virtutea și ajunsese prietenul lui Dumnezeu. Așa însă Dumnezeu, pentru a ne arăta că mergem spre o altă viață și că este gătit drepților un alt veac, care are pregătite răsplățile și cununile, a îngăduit ca cel dintâi om drept să plece fără să fi primit aici pe pământ răsplată pentru suferințele lui și să strige, prin suferințele sale, tuturor și să spună că după viața de aici este o răsplată. De asta l-a și mutat Dumnezeu pe Enoh[393] și l-a răpit pe Ilie[394], ca să ne vorbească despre învățătura învierii.

Pentru deplina noastră încredințare, ne este de ajuns puterea Creatorului. Dar, dacă ești mai slab și vrei să ai și o altă dovadă și o garanție despre învierea ce va să fie, apoi și pe aceasta ne-a dat-o cu multă dărnicie Dumnezeu, trimițându-ne din belșug harul Duhului. De aceea și Pavel, pentru ca să facă vrednică de credință învățătura despre înviere, după ce a dovedit-o cu Învierea lui Hristos și cu aceea că Dumnezeu este Creator, a adăugat și dovada aceasta, spunând că Dumnezeu ne-a dat și arvună, nu de bani, nici de aur și de argint, ci arvuna Duhului[395]. Iar arvuna este o parte dintr-un întreg și o încredințare pentru întreg. După cum în învoieli cel care a primit arvuna are încredere pentru întreg, așa și tu, odată ce ai luat arvuna Duhului, adică darurile Duhului, nu te mai îndoi de bunătățile gătite. Tu, care învii morții, care vindeci orbii, care izgonești demonii, care curești leproșii, care tămăduiești bolile, care pui capăt morții, care poți face atâtea și atâtea fapte mari în trupul acesta pieritor și muritor, ce iertare vei avea de te îndoiești de înviere? Dacă n-a venit încă timpul răsplătirii, ci ne aflăm încă în vremea luptelor, și Dumnezeu ne-a răsplătit cu atâtea cununi, gândește-te câte bunătăți îți va da în vremea răsplătirilor.

---

[393] *Cf. Facerea* 5, 24.

[394] *Cf. 4 Regi* 2, 11.

[395] *Cf. 2 Corinteni* 5, 5.

Iar dacă-mi va spune cineva: „Dar nu vedem că se fac acum aceste minuni și nici noi nu avem o atât de mare putere", îi voi răspunde: nu interesează dacă aceste minuni se fac acum sau s-au făcut mai înainte. Că aceste minuni s-au făcut de către Apostoli, o mărturisesc Bisericile din toată lumea, popoarele, orașele și neamurile care aleargă la cei neînvățați, la pescari. Că n-ar fi biruit lumea neînvățații, săracii, sărmanii, pescarii, dacă nu le-ar fi stat în ajutor minunile.

Dar nici tu nu ești lipsit de harul Duhului, ci încă și acum rămân multe semne ale darului aceluia, cu mult mai mari și mai minunate chiar decât minunile înșirate mai sus. Nu sunt același lucru a învia un trup mort și a izbăvi din moarte un suflet omorât de păcate. Și asta se face prin botez. Nu sunt același lucru a izgoni bolile din trup și a lepăda povara păcatelor. Nu sunt același lucru a da lumină unui ochi lipsit de lumină și a lumina cu lumină un suflet întunecat. De n-ar fi și acum arvuna Duhului, n-ar fi botezul, n-ar fi iertarea păcatelor[396], n-ar fi dreptatea și sfințenia, n-am fi primit înfierea, nu ne-am bucura de Taine. Fără harul Duhului, niciodată n-ar fi Trupul și Sângele cel de taină. N-am avea preoți. Căci nici nu s-ar putea face aceste hirotonii fără pogorârea harului. Și se mai pot numi încă și alte multe semne ale harului Duhului. Prin urmare, ai și tu arvuna Duhului. Ai alungat moartea sufletului și orbirea gândurilor, ai dezbrăcat viața cea necurată.

Să nu ne îndoim de cele viitoare când avem astfel de garanții. Să adunăm de pretutindeni dovezi despre înviere și să ducem o viață vrednică de aceste învățături, ca să dobândim și bunătățile cele nemișcătoare, care depășesc orice cuvânt și minte omenească, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, în vecii vecilor. Amin.

---

[396] Dovadă că iertarea păcatelor era o Taină. Era administrată de către purtătorii de har, ca și Botezul.

Cuvântare la Învierea Domnului[397]

I

Am lepădat povara postului, dar să nu lepădăm rodul postului, căci poți lepăda povara postului și să culegi rodul postului. A trecut osteneala luptelor, dar să nu treacă râvna faptelor bune. S-a dus postul, dar să rămână evlavia. Dar, mai bine spus, nici postul nu s-a dus. Nu vă speriați. N-am spus asta ca să vă predic un alt post de patruzeci de zile, ci ca să vă vestesc să rămâneți în aceeași virtute. A trecut postul cel trupesc, dar n-a trecut postul cel duhovnicesc. Acesta e mai bun decât acela, iar acela pentru acesta s-a făcut. După cum când posteați vă spuneam că puteți posti, dar să nu postiți, tot așa și acum vă spun că puteți să nu postiți, și totuși să postiți. Poate că vi se par o enigmă cuvintele mele. Dar vă voi da dezlegare enigmei.

Cum puteți să nu postiți cu toate că postiți? Când vă abțineți de la mâncăruri, dar nu vă abțineți de la păcate. Și cum puteți să postiți cu toate că nu postiți? Când vă înfruptați cu mâncăruri, dar nu gustați din păcat.

Acest post e mai bun decât acela. Dar nu numai mai bun, ci și mai ușor. Pe vremea postului, mulți spuneau că nu pot posti din pricina slăbiciunii trupului, din pricina mâncărimii grozave a pielii. „M-am umplut de râie, spuneau unii; nu pot sta neîmbăiat; apa îmi face leșin; nu pot mânca numai legume.” Pe mulți îi auzeam grăind așa în timpul postului. Acum însă asta nu o mai pot spune. Fă, iubite, baie! Stai la masă! Bea vin cu cumpătare! Dacă vrei să mănânci carne, nimeni nu te împiedică. Înfruptă-te din toate, numai depărtează-te de păcat!

Ai văzut cât de ușor e postul? Nu mai poți spune că nu poți posti din pricina slăbiciunii trupului. Postul acesta îl săvârșești numai cu sufletul.

---

[397] *PG* 50, 433-441. A fost tradusă în românește în: *Viețile Sfinților din luna Martie*, f. 285v-290v; *cf.* D. Fecioru, *Bibliografia traducerilor* ..., nr. 186; de mitropolitul Grigorie Dascălul, în: *Cuvinte de Sfântul Ioan Gură de Aur*, f. 187v-190v; *cf.* D. Fecioru, *Bibliografia traducerilor* ..., nr. 651; de Pr. C. Patriche, *Cuvântări panegirice. Nouă omilii* ..., pp. 72-85; de Nicodim, Patriarhul României, în: *58 cuvântări la Postul Mare (Semințe evanghelice pentru ogorul Domnului)*, vol. V, Mânăstirea Neamțu, 1952; de Pr. D. Fecioru, în: Sfântul Ioan Hrisostom, *Cuvântări la praznice* ..., pp. 194-211.

Te poți îmbăta chiar fără să bei vin, după cum poți să fii treaz chiar dacă bei vin. Că este beție fără vin, ascultă-l pe prorocul care spune: „Vai de cei care se îmbată fără vin!”[398]

– Dar cum te poți îmbăta fără vin?

– Atunci când nu potolești cu gândul cel binecredincios furia patimilor.

Și poți să nu te îmbeți chiar când bei vin. Dacă n-ar fi așa, Pavel nu i-ar fi poruncit lui Timotei să bea vin, scriindu-i așa: „Folosește-te de puțin vin pentru stomacul tău și pentru desele tale slăbiciuni”[399]. Beția, într-adevăr, nu-i altceva decât o tulburare a gândirii firești, o rătăcire a gândurilor, o pustiire a minții, o sărăcire a înțelegerii. Iar aceasta ți se întâmplă nu numai când ești beat de vin, ci și când ești beat de mânie și de poftele cele rușinoase. După cum când nu poți dormi te cuprind căldurile, dar te cuprind căldurile și când ești obosit, și când te întristezi, și când te doare stomacul, că pricina e deosebită, dar suferința și boala sunt una, tot așa și cu beția: vinul te îmbată, dar te îmbată și pofta; pricina e deosebită, dar patima și boala sunt una.

Să ne abținem de la beție. Nu spun să ne abținem de la vin, ci să ne abținem de la beție. Nu vinul te îmbată – vinul este zidire a lui Dumnezeu, iar zidirea lui Dumnezeu nu face rău –, ci voința ta cea rea te îmbată.

Că te poți îmbăta și altfel, nu numai cu vin, ascultă ce spune Pavel: „Nu vă îmbătați cu vin!”[400] Prin aceste cuvinte arată că te poți îmbăta și altfel. „Nu vă îmbătați cu vin, întru care este desfrânare”. Minunat! În puține cuvinte a învinuit pe deplin beția!

– Ce înseamnă cuvintele: „Nu vă îmbătați cu vin, întru care este desfrânare”?

– Numim „desfrânați” pe acei tineri care, după ce moștenesc averea părintească, o cheltuiesc toată dintr-odată și nu se gândesc cui trebuie să dea și nici când să dea, ci împart fără socoteală la desfrânate și la desfrânați și hainele, și aurul, și argintul, și toată averea părintească. Așa este beția. Pune stăpânire pe sufletul bețivilor cum pune stăpânire desfrânarea pe sufletul tânărului stricat, le robește mintea, îi silește să verse fără socoteală și fără chibzuință

[398] *Isaia* 28, 1.

[399] *1 Timotei* 5, 23.

[400] *Efeseni* 5, 18.

toată bogăția gândurilor lor. Bețivul nu știe ce trebuie să spună și ce nu trebuie să spună. Gura lui e veșnic deschisă. Nu are nici ușă, nici zăvor la buze. Bețivul nu știe să-și rânduiască vorbele lui cu judecată, nu știe să-și gospodărească bogăția minții, nu știe să-și păstreze unele gânduri, iar pe altele să le dea la iveală, ci pe toate le scoate și le risipește. Beția este o înnebunire de bunăvoie, o pierdere a gândurilor. Beția este nenorocirea de care toată lumea își bate joc, o boală luată în râs de toți, o îndrăcire de bunăvoie, mai grozavă ca nebunia.

II

Vrei să vezi că bețivul este mai rău ca un demonizat? Tuturor ne e milă de un demonizat, pe când pe bețiv îl urâm. Pe demonizat îl plângem, pe bețiv ne mâniem și ne supărăm.

– De ce?

– Pentru că demonizatul suferă din pricina bolii, pe când bețivul, din pricina trândăvelii lui. Demonizatul suferă de pe urma atacului demonilor, pe când bețivul, de pe urma atacului gândurilor lui.

Bețivul are aceleași suferințe ca și demonizatul. La fel umblă pe două cărări, la fel își iese din minți, la fel cade pe jos, la fel își învârte ochii, la fel zvârle din picioare când este la pământ. Scoate bale la gură, aruncă cu salivă putredă și îi este plină gura de duhoare nesuferită. Un asemenea om este dezgustător prietenilor, de batjocură dușmanilor, ușor de disprețuit de slugi, neplăcut soției, împovărător tuturor, mai neplăcut chiar decât animalele. Animalele beau cât le e sete, li se termină pofta odată cu trebuința. Bețivul însă, din pricina neînfrânării, depășește pofta și ajunge mai fără judecată decât animalele. Și ceea ce e mai grozav e că boala asta, plină de atâtea rele și de atâtea nenorociri, nici nu se socotește a fi un păcat. Dimpotrivă, la mesele bogaților oaspeții se iau la întrecere și se luptă pentru această mârșăvie, se întrec unul pe altul, cine va ajunge pildă de mare băutor, cine va înveseli mai mult masa cu băutul lui, cine-și va slăbi mai repede nervii, cine-și va slei puterea, cine va mânia mai mult pe Stăpânul tuturor. Atunci poți să vezi, la mesele bogaților, stadion și întrecere diavolească.

Bețivul e mai ticălos decât un mort. Mortul zace în nesimțire și nu poate face nici bine, nici rău; bețivul însă este destoinic pentru

săvârșirea relelor. Își îngroapă sufletul în trup ca într-un mormânt și-și poartă trupul mort de ici-colo.

Ai văzut că bețivul este mai de plâns decât un demonizat, că este mai nesimțitor decât morții?

Vrei să-ți spun ceva mai grozav decât toate acestea? Iată! Bețivul nu poate intra în Împărăția cerurilor.

– Cine spune asta?

– Pavel. „Nu vă înșelați: nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici moleșiții, nici sodomiții, nici hoții, nici lacomii, nici bețivii, nici bârfitorii, nici răpitorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu."[401] Ai auzit în ce ceată l-a pus? Cu stricații, cu desfrânații, cu închinătorii la idoli, cu adulterii, cu bârfitorii, cu lacomii, cu răpitorii.

– Dar pentru ce? E tot una bețivul cu desfrânatul? E tot una bețivul cu închinătorii la idoli?

– Nu grăi așa, omule! Nu mă întreba: „De ce?" când îți citesc legile lui Dumnezeu. Întreabă-l pe Pavel și-ți va răspunde. Eu nu pot să-ți spun dacă este sau nu rânduit cu ei la aceeași pedeapsă. Dar că și bețivul cade din Împărăția cerurilor, ca și închinătorul la idoli, de asta sunt pe deplin încredințat. Când este știut asta, pentru ce mă mai întrebi de mărimea păcatului? Când rămâne afară, în fața ușilor, când cade din Împărăția cerurilor, când pierde mântuirea, când este trimis la chinurile veșnice, pentru ce mai vorbești de măsura păcatelor, de cântar și de balanță?

Cu adevărat, iubiților, cumplit și grozav lucru este beția. Când spun asta, nu mă gândesc la voi – Doamne, ferește! –, căci sunt pe deplin încredințat că sufletul vostru nu bolește de boala și patima aceasta. Dovada sănătății voastre este tocmai șederea aici în biserică, venirea cu râvnă la biserică, ascultarea slujbei și a predicii cu mintea trează, căci un bețiv nu dorește să asculte cuvintele cele dumnezeiești.

„Nu vă îmbătați de vin, întru care este desfrânare, ci umpleți-vă de Duh."[402] Aceasta-i beția cea mai bună. Îmbată-ți sufletul cu Duhul, ca să nu ți-l îmbeți cu beția. Ocupă cu Duhul mai dinainte mintea ta și gândurile tale, ca să nu mai găsească loc acea nerușinată patimă. Din pricina asta Pavel n-a spus: „Împărtășiți-vă cu Duhul",

---

[401] *1 Corinteni* 6, 9-10.

[402] *Efeseni* 5, 18.

ci: „Umpleți-vă de Duhul." Umple-ți ca pe un pahar mintea cu Duhul, ca să nu mai poată diavolul pune nimic în ea. Nu trebuie să participăm numai la Duhul, ci să ne umplem de Duhul, cu psalmi, cu inima, cu cântări duhovnicești, așa cum v-ați umplut astăzi, că voi sunteți cumpătați și înțelepți.

Noi avem un pahar bun de beție, un pahar de beție care ne întărește, nu ne amorțește.

– Care-i paharul acesta?

– Paharul cel duhovnicesc, potirul cel neprihănit al Sângelui Stăpânului. Acesta nu îmbată. Acesta nu amorțește. Nu slăbește puterea, ci o întărește. Acesta nu slăbește nervii, ci îi face tari. Acesta ține sufletul treaz. Acesta este sfânt îngerilor, înfricoșător demonilor, cinstit oamenilor, iubit Stăpânului. Iată ce spune David despre acest duhovnicesc pahar, care stă pe Masa aceasta: „Gătit-ai înaintea mea masă, împotriva celor care mă necăjesc, uns-ai cu untdelemn capul meu și paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic"[403]. Dar, ca nu cumva la auzul cuvântului de beție să te înspăimânți și să socotești că paharul acesta aduce amorțire, a adăugat că paharul acesta este puternic și tare.

Iată un nou chip de beție! O beție care dă tărie, care face pe om cumpătat, puternic, căci a curs din piatra cea duhovnicească. Nu aduce rătăcire gândurilor, ci adaos de gânduri duhovnicești.

III

Să ne îmbătăm cu această beție. Să fugim de cealaltă, ca să nu facem de rușine sărbătoarea de azi. Căci sărbătoarea de azi nu-i numai sărbătoarea pământului, ci și sărbătoarea cerului. Astăzi pe pământ bucurie, astăzi în cer bucurie. Dacă pentru un păcătos care se pocăiește se face bucurie pe pământ și-n cer[404], apoi cu mult mai mult va fi bucurie în cer când toată lumea va fi răpită din mâinile diavolului. Acum saltă Îngerii, acum se bucură Arhanghelii, acum Heruvimii și Serafimii împreună cu noi prăznuiesc praznicul de azi. Nu se rușinează de noi cei împreună robi, ci se bucură împreună cu noi de bunătățile noastre. Da, harul ce ni l-a dat Stăpânul este al nostru, dar bucuria este de obște, și a noastră, și a lor. Dar

[403] *Psalmul* 22, 6.

[404] *Cf. Luca* 15, 10.

pentru ce vorbesc eu de Îngeri și Arhangheli? Însuși Stăpânul lor și al nostru nu Se rușinează să sărbătorească împreună cu noi. Dar pentru ce trebuie să spun că nu Se rușinează? El a spus: „Cu dor am dorit să mănânc cu voi Paștile acestea”[405]. Iar dacă a dorit să sărbătorească împreună cu noi Paștile, atunci negreșit că și Învierea. Când Îngerii și Arhanghelii se bucură, Stăpânul tuturor Puterilor cerești prăznuiește împreună cu noi, mai avem vreo pricină de întristare?

Niciun sărac să nu se plângă de sărăcie. Căci acesta este praznic duhovnicesc. Niciun bogat să nu se îngâmfeze cu bogăția lui. Că nu poate aduce ceva din bogăția lui la bucuria sărbătorii acesteia. La sărbătorile lumești unde se bea vin din plin, unde se întind mese bogate, unde-i ghiftuire, unde sunt schimonoseală și râs, unde-i tot alaiul diavolesc, acolo, da, se poate ca săracul să fie trist, iar bogatul vesel.

– Pentru ce?

– Pentru că bogatul întinde mese bogate și petrece, pe când săracul, din pricina sărăciei, nu poate arăta lumii același belșug.

Aici însă nu-i așa. O singură masă și pentru bogat, și pentru sărac. Ești bogat? Nu poți adăuga mesei nimic. Ești sărac? Sărăcia nu te împiedică să iei parte la masă. Da, că dumnezeiesc este harul.

Și de ce te minunezi că este aceeași masă și pentru bogat, și pentru sărac? Este aceeași masă și pentru împăratul cu coroană pe cap, cu haină de porfiră, pentru împăratul căruia i s-a încredințat stăpânirea pământului, dar și pentru săracul care șade și cere de pomană. Așa sunt darurile Stăpânului. Nu împarte împărtășirea după rang, ci după voință și gând.

Când vezi că în biserică stă săracul alături de bogat, omul de rând alături de dregător, cel sărman alături de cel de neam bun, când vezi că cel care afară tremură în fața omului cu putere, iar înăuntru, în biserică, stă fără teamă lângă el, gândește-te la înțelesul cuvintelor: „Atunci vor paște împreună lupul cu mieii”[406]! Așadar, Scriptura îl numește pe bogat „lup”, iar pe sărac „miel”.

– Dar de unde se vede că va trăi lupul cu mielul așa cum va trăi bogatul cu săracul?

– Uită-te bine la ce-ți spun! De multe ori stă bogatul alături de sărac în biserică. Vine timpul împărtășirii cu Sfintele Taine.

---

[405] *Luca* 22, 16.

[406] *Isaia* 11 ,6.

Bogatul este îndepărtat ca nevrednic și rămâne săracul înăuntrul corturilor celor cerești, și nu se supără bogatul. Se știe pe sine că nu se poate apropia de dumnezeieștile Taine.

O har dumnezeiesc! Din pricina ta, har dumnezeiesc, în biserică nu-i nicio deosebire între bogat și sărac. Sunt egali. Dar mai mult încă! Când stau împreună, de multe ori săracul îl întrece pe bogat în credință. Bogăția n-a folosit la nimic celui care o are dacă nu are credință; și nici sărăcia nu l-a păgubit pe săracul care stă cu credință lângă Sfântul Jertfelnic.

Cuvintele acestea le spun, iubiților, despre catehumeni, și nu despre bogați în general. Uită-te, iubite, cum pleacă din biserică stăpânul și se apropie de Sfintele Taine sluga credincioasă! Pleacă stăpâna și rămâne slujnica. Pentru că „Dumnezeu nu caută la fața omului”[407].

Nu este, dar, în biserică rob sau om liber. Scriptura cunoaște un singur rob, pe cel robit de păcat – căci „Cel care face păcatul”, spune Domnul, „este rob păcatului”[408] –, și cunoaște un singur om liber, pe cel eliberat de harul lui Dumnezeu. Cu aceeași îndrăzneală și cu aceeași cinste se apropie de Masa aceasta și împăratul și săracul. Și de multe ori săracul cu mai multă cinste.

– De ce?

– Pentru că împăratul, împresurat de mii și mii de griji, este ca o corabie bătută din toate părțile de valuri, așa că săvârșește multe păcate; săracul însă se îngrijește numai de cele de trebuință hranei, duce o viață lipsită de griji și pașnică, este liniștit, stă ca într-un port și se apropie de Sfânta Masă cu multă încredere.

Iar în sărbătorile cele lumești săracul este trist și bogatul vesel nu numai din pricina mesei, ci și din pricina hainelor. Ce simte când se uită la masă, aceea o simte și când se uită la haine. Într-adevăr, când săracul vede pe cel bogat îmbrăcat cu haine frumoase și scumpe, se întristează și se tânguiește tuturor. Aici, în biserică, lipsa aceasta nu se vede, căci toți au o singură haină, baia cea mântuitoare. „Câți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați îmbrăcat.”[409]

Să nu facem de rușine sărbătoarea aceasta cu beția – căci Stăpânul ne-a cinstit la fel, și pe bogați și pe săraci și pe robi și pe

[407] *Galateni* 2, 6.
[408] *Ioan* 8, 34.
[409] *Galateni* 3, 27.

stăpâni –, ci să-I răsplătim Stăpânului pentru această cinste. Iar cea mai bună răsplată este o viață curată și un suflet treaz. Sărbătoarea și praznicul acesta n-au nevoie de bani, nici de cheltuieli, ci de o voință bună și de un suflet bun. Așa sunt lucrurile care au căutare aici. Aici nu se vinde nimic trupesc. Aici se vinde și se cumpără predicarea cuvintelor dumnezeiești, rugăciunile părinților, binecuvântările preoților, înțelegerea, pacea, unirea. Duhovnicești sunt darurile, duhovnicesc e și prețul.

Să prăznuim praznicul acesta preamare și strălucit, în care a înviat Hristos. Să-l prăznuim cu bucurie, dar și cu evlavie. A înviat Hristos și cu El a înviat întreaga lume. El a înviat sfărâmând legăturile morții. A păcătuit Adam și a murit; dar n-a păcătuit Hristos și a murit. Nou și străin lucru este acesta. Acela a păcătuit și a murit, Acesta n-a păcătuit și a murit.

– Pentru ce?

– Pentru ca acela care a păcătuit și a murit să poată lepăda legăturile morții prin Cel care n-a păcătuit, dar a murit. Așa se întâmplă și în afacerile bănești. Cineva datorează niște bani, nu are cu ce plăti și este ținut în lanțuri; un altul nu datorează nimic, dar poate plăti; plătește și îl scapă pe datornic. Tot așa s-a întâmplat și cu Adam. Adam avea de plătit o datorie; era ținut de diavol și nu putea să plătească datoria. Hristos nu datora nimic, nici nu era ținut de diavol, dar putea să plătească datoria. A venit și a murit pentru cel ținut de diavol, ca să-l elibereze pe acela.

IV

Ai văzut faptele mari ale Învierii Domnului? Noi am murit de o îndoită moarte, deci să așteptăm o îndoită înviere. Hristos a murit de o singură moarte, de aceea a și înviat cu o singură înviere.

– Cum?

– Îți spun! A murit Adam și cu trupul și cu sufletul, a murit și prin păcat și prin fire: „În ziua în care veți mânca din pom, cu moarte veți muri"[410]. N-a murit Adam prin fire în ziua în care a mâncat, dar a murit prin păcat. Aceasta-i moartea sufletului, cealaltă, moartea trupului. Iar când auzi de moartea sufletului, să nu socotești că sufletul moare; nu moare, pentru că e nemuritor. Păcatul și osânda

[410] *Facerea* 2, 17.

veșnică sunt moartea sufletului. De asta și Hristos spune: „Nu vă temeți de cei care omoară trupul, dar sufletul nu pot să-l omoare; ci temeți-vă mai degrabă de acela care poate să piardă și sufletul și trupul în gheenă”[411]. Ceea ce s-a pierdut există, dar este în afara privirii celui care l-a pierdut. Dar, după cum spuneam, noi murim de o îndoită moarte, deci trebuie să fie și o îndoită înviere. Hristos a murit de o singură moarte, pentru că Hristos n-a păcătuit. Dar Hristos a murit de o singură moarte pentru noi. A murit pentru noi, căci nu era dator cu moartea aceea. Nu era vinovat de păcat, deci nici morții. De aceea Hristos a înviat cu învierea care a urmat unei singure morți. Noi însă, pentru că murim de o îndoită moarte, înviem și cu o îndoită înviere. Am înviat o dată, nu de mult, din păcat; ne-am îngropat împreună cu El în botez și am înviat împreună cu El prin botez[412]. Această înviere dintâi este izbăvirea de păcate, a doua înviere este învierea trupului. Ți-a dat-o pe cea mai mare, așteapt-o și pe cea mai mică. Cea dintâi înviere e cu mult mai mare decât a doua. Căci e cu mult mai mare să izbăvești de păcate decât să vezi un trup înviat. Trupul a căzut pentru că a păcătuit. Așadar, dacă păcatul este început al căderii, atunci izbăvirea de păcate este început al învierii. Am înviat deci cu învierea cea mai mare, aruncând moartea cea cumplită a păcatului și dezbrăcând haina cea veche. Să nu deznădăjduim, dar, nici de învierea cea mai mică. Cu învierea cea mai mare am înviat și noi mai demult, când ne-am botezat. Și cu această înviere au înviat și cei care au fost învredniciți aseară de botez, mieii aceștia buni. Alaltăieri a fost răstignit Hristos, dar a înviat noaptea trecută. Și aceștia alaltăieri erau ținuți de păcat, dar au înviat împreună cu Hristos. Hristos a murit cu trupul și a înviat cu trupul. Aceștia erau morți prin păcat și au înviat fiind izbăviți de păcate. Acum, în acest timp de primăvară, pământul înflorește trandafiri și viorele și celelalte flori; apele pământului fac mult mai plăcute la vedere câmpurile și livezile. Să nu te minunezi că din ape răsar flori. Pământul nu scoate iarbă datorită firii lui, ci la porunca Stăpânului. La început apele au dat animale mișcătoare: „Să scoată apele”, a poruncit Dumnezeu, „târâtoare cu suflete vii!”[413] Porunca s-a făcut faptă și materia aceea neînsuflețită a dat animale

[411] *Matei* 10, 28.
[412] *Cf. Romani* 6, 4; *Coloseni* 2, 12.
[413] *Facerea* 1, 20.

însuflețite. Tot așa și acum. Să scoată apele nu târâtoare cu suflete vii, ci daruri duhovnicești! Au scos atunci apele pești neraționali și muți, au scos și acum pești raționali și duhovnicești, pești pescuiți de Apostoli. „Veniți", a spus Domnul, „și vă voi face pescari de oameni!"[414] Vorbea atunci de această pescuire. Nou, într-adevăr, e felul acesta de pescuire. Pescarii scot din apă peștii; noi i-am aruncat în apă și apoi i-am pescuit. Era odată, pe vremea iudeilor, o scăldătoare[415]. Află ce putere avea scăldătoarea aceea, ca să cunoști sărăcia iudaică și bogăția Bisericii! Era o scăldătoare de ape în care se pogora îngerul și tulbura apele; apoi, după tulburarea apei, se pogora în ea un bolnav și se tămăduia. Se tămăduia numai unul pe an; și îndată se lua harul, nu din pricina sărăciei Dătătorului, ci din pricina slăbiciunii primitorilor. Se pogora îngerul în scăldătoare și tulbura apa și se tămăduia unul. S-a pogorât Stăpânul îngerilor în Iordan, a tulburat apa și s-a vindecat toată lumea. De aceea, la scăldătoarea cealaltă, dacă se pogora un al doilea după cel dintâi nu se mai vindeca, căci harul se dădea iudeilor neputincioși și ticăloși. Aici, de s-ar pogorî al doilea în scăldătoare după cel dintâi, după al doilea al treilea, după al treilea al patrulea, de s-ar pogorî zece, douăzeci, o sută, mii, de s-ar pogorî lumea toată, harul nu se termină, darul nu se cheltuiește, iar apele nu se murdăresc. Nou chip de curățire. Nu-i trupesc. Cu cât ne spălăm trupurile cu apă, cu cât ne spălăm mai mulți, cu atât apa se murdărește mai mult. Aici, în scăldătoarea aceasta, cu cât se spală mai mulți, cu atât apa se face mai curată.

V

Ai văzut cât de mare este darul? Păstrează, omule, acest mare dar! Nu îți este îngăduit să trăiești cu nepăsare. Pune-ți lege cu toată luarea-aminte. Viața este o luptă, o întrecere. Iar cel care se luptă trebuie să se înfrâneze de la toate.

Vrei să-ți spun un chip foarte bun și fără greș pentru săvârșirea faptelor bune? Ascultă!

Să izgonim din sufletul nostru faptele ce par indiferente, dar care dau naștere la păcate. Unele din faptele noastre sunt păcate,

---

[414] *Matei* 4, 19.

[415] *Cf. Ioan* 5, 2-4.

altele nu-s păcate, dar sunt pricini de păcate. De pildă, râsul în sine nu este un păcat, dar ajunge un păcat când râdem peste măsură. Căci râsul duce la glumă, gluma la cuvinte de rușine, cuvintele de rușine la fapte de rușine, iar faptele de rușine la pedeapsă și osândă. Stârpește de la început rădăcina, ca să stârpești toată boala. Nu vom cădea niciodată în păcate de ne vom feri să săvârșim fapte indiferente, fapte care nu-s nici bune, nici rele. Astfel, multora li se pare o faptă indiferentă uitatul la femei, dar din fapta asta se naște pofta cea nerușinată, iar din poftă, desfrânarea, iar din desfrânare, iarăși pedeapsă și osândă. Tot așa și cheful nu pare un rău, dar cheful duce la beție, iar beția la mii și mii de păcate. Să stârpim, așadar, de pretutindeni începuturile păcatelor. De asta vă predicăm în fiecare zi; de asta facem slujbă șapte zile la rând, vă întindem Masa aceasta duhovnicească, facem să vă desfătați de cuvintele cele dumnezeiești, vă îndemnăm în fiecare zi, înarmându-vă împotriva diavolului. Acum diavolul se năpustește cu mai multă sălbăticie asupra noastră. Cu cât e mai mare darul, cu atât e mai mare și războiul. Diavolul n-a suferit să vadă în Rai un singur om. Te întreb: cum va suferi să vadă în cer atâția oameni? Ai înfuriat fiara. Dar nu te teme! Ai luat mai mare putere, sabie ascuțită. Străpunge cu ea șarpele. Dumnezeu l-a lăsat pe diavolul să pornească cu sălbăticie împotriva ta tocmai ca să cunoști cu fapta puterea tăriei tale. Hristos a făcut cu tine ceea ce ar face un instructor de atletism foarte priceput, care ar lua un atlet murdar, slab, neîngrijit, l-ar unge cu untdelemn, l-ar antrena, i-ar întări mușchii și nu l-ar lăsa să trândăvească, ci i-ar porunci să se coboare în arenă, să se lupte, ca să afle cu fapta cât de puternic l-a făcut. Tot așa și Hristos. Putea să alunge El pe dușman. Dar, ca să cunoști tu puterea harului, ca să cunoști tu măreția puterii duhovnicești pe care ai primit-o prin botez, a îngăduit ca tu să te iei la luptă cu vrăjmașul, ca să-ți dea multe prilejuri de a te încununa. De asta v-am predicat șapte zile la rând, ca să cunoașteți cu de-amănuntul luptele pe care le aveți de dus. Altfel spus, aceste șapte zile au fost numite „duhovnicești". Că și la nunți șapte zile stau deschise cămările cele de nuntă.

De asta și noi v-am legiuit ca să stați șapte zile aici, în cămările acestea sfinte. La nunți, după cele șapte zile, cămările de nuntă se închid; însă aici, în această cămară sfântă, de vrei, poți rămâne totdeauna. Mai mult. La nunți, după întâia sau chiar a doua lună, mireasa nu-i mai e așa de dragă mirelui; aici nu-i așa, ci, cu cât

trece timpul, cu atât dragostea Mirelui e mai înflăcărată, cu atât îmbrățișările sunt mai neprefăcute, cu atât împreună-viețuirea e mai duhovnicească, numai dacă ducem o viață curată, dacă suntem treji. Iarăși, prefacere se petrece și cu trupurile mirilor. După tinerețe vine bătrânețea. Aici însă, în aceste cămări sfinte, după bătrânețe vine tinerețea. Iar dacă vrem, tinerețea aceasta nu are niciodată sfârșit. Mare e harul, dar va fi mai mare dacă vrem.

Mare era Pavel când s-a botezat, dar cu mult mai mare a ajuns după botez, când predica și îi uimea pe iudei; cu mult mai mare a ajuns după botez, când a fost răpit în Rai și s-a suit în al treilea cer[416]. Prin urmare, putem și noi, dacă voim, să creștem, să mărim harul dat nouă prin botez. Iar harul crește prin fapte bune; așa ajunge mai strălucit și ne dă o lumină mai strălucitoare.

Dacă se va face asta, atunci și noi vom intra cu multă îndrăzneală, împreună cu Mirele, în cămara cea de nuntă și ne vom bucura de bunătățile gătite celor care-L iubesc pe El, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui și Sfântului Duh, [fie-I] slava și închinăciunea în vecii vecilor. Amin.

[416] *Cf.* *2 Corinteni* 12, 2.

Cuvântare la Sfintele Paști[417]

I

Vreme potrivită este astăzi ca toți să strigăm cele spuse de fericitul David: „Cine va grăi puterile Domnului și cine va face auzite toate laudele Lui?"[418] Căci, iată, ne-a venit sărbătoarea cea dorită și mântuitoare, ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, temeiul păcii, pricina împăcării, încetarea războaielor, călcarea morții, înfrângerea diavolului.

Astăzi oamenii cu îngerii s-au amestecat, cei îmbrăcați cu trup cu Puterile cele fără de trup înalță cântări. Astăzi s-a pus capăt tiraniei diavolului. Astăzi s-au dezlegat legăturile morții și biruința iadului a dispărut. Astăzi este vreme potrivită să grăim iarăși acele cuvinte profetice: „Unde-ți este, moarte, boldul? Unde-ți este, iadule, biruința?"[419] Astăzi Stăpânul nostru Hristos a sfărâmat porțile cele de aramă și a pierdut însăși fața morții. Dar pentru ce vorbesc eu de fața morții? I-a schimbat chiar numele morții. Acum moartea nu se mai numește „moarte", ci „adormire" și „somn". Înainte de venirea lui Hristos și de iconomia Crucii, chiar numele morții era înfricoșător. Cel dintâi om, în loc de o mare pedeapsă, a auzit că a fost osândit cu moartea: „În ziua în care vei mânca, cu moarte vei muri"[420]. Fericitul Iov cu acest nume a numit-o, zicând: „Moartea este odihna bărbatului"[421]; iar prorocul David spunea: „Moartea păcătoșilor este rea"[422]. Dar desfacerea sufletului de trup nu se numea numai „moarte", ci și „iad". Ascultă pe patriarhul Iacov, care spune: „Veți pogorî bătrânețile mele cu întristare în iad"[423], iar prorocul spune: „Și-a deschis iadul gura lui"[424]; și, iarăși, un alt proroc zice: „Mă va izbăvi din iadul cel mai de jos"[425]. În multe locuri din

[417] *PG* 52, 765-772. A mai fost tradusă în românește în: *Viețile Sfinților din luna Martie*, f. 279v-283r; *cf.* D. Fecioru, *Bibliografia traducerilor* ..., nr. 183; de Pr. D. Fecioru, în: Sfântul Ioan Hrisostom, *Cuvântări la praznice* ..., pp. 212-224.

[418] *Psalmul* 105, 2.

[419] *Osea* 13, 14; *1 Corinteni* 15, 55.

[420] *Facerea* 2, 17.

[421] *Iov* 3, 23 (după *Septuaginta*).

[422] *Psalmul* 33, 20.

[423] *Facerea* 42, 38.

[424] *Isaia* 5, 14.

[425] *Psalmul* 85, 12.

Vechiul Testament vei găsi că mutarea de aici se numește „moarte" și „iad". Dar, când Hristos Dumnezeul nostru S-a adus jertfă, când a înviat Stăpânul cel iubitor de oameni, a îndepărtat aceste numiri și a adus în viața noastră o viețuire nouă și străină, căci mutarea de aici nu se mai numește „moarte", ci „somn" și „adormire".

– De unde știm asta?

– Ascultă că Însuși Hristos a spus: „Lazăr, prietenul nostru, a adormit, dar merg să-l deștept"[426]. După cum nouă ne este ușor să-l deșteptăm și să-l trezim pe un om care doarme, tot așa de ușor I-a fost și Stăpânului nostru, al tuturor, să-l învieze pe Lazăr. Și, pentru că spusele Domnului erau noi și străine, iată că nici ucenicii Lui n-au înțeles cuvintele Lui până ce Domnul nu le-a grăit mai lămurit, coborându-Se la puterea lor de înțelegere. Iar dascălul omenirii, fericitul Pavel, spune în *Epistola către tesaloniceni*: „Nu voim să nu știți despre cei care au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți care nu au nădejde"[427]; și, iarăși, în altă parte: „Oare cei care au adormit în Hristos au pierit?"[428]; și iarăși: „Noi, cei vii, cei rămași, nu o vom lua înaintea celor adormiți"[429]; iar în altă parte, iarăși: „Pentru că, de credem că Iisus a murit și a înviat, tot așa [credem] și că Dumnezeu îi va aduce împreună cu El pe cei adormiți"[430].

Ai văzut deci că pretutindeni moartea este numită „adormire" și „somn"? Ai văzut că chipul morții, care, înainte de venirea Domnului, era înfricoșător, a ajuns ușor de disprețuit acum, după înviere? Ai văzut strălucitorul trofeu al învierii? Datorită învierii ni s-au adus mii și mii de bunătăți. Datorită învierii s-a pus capăt înșelăciunii demonilor. Datorită învierii noi râdem de moarte. Datorită învierii ne grăbim cu dor spre bunătățile cele viitoare. Datorită învierii noi, cei îmbrăcați cu trup, nu suntem, dacă voim, cu nimic mai prejos de Puterile cele fără de trup. Astăzi este strălucitoarea noastră biruință. Astăzi Stăpânul nostru, după ce a înfipt trofeul împotriva morții, după ce a pus capăt tiraniei diavolului, ne-a deschis, prin înviere, drum spre mântuire.

---

[426] *Ioan* 11, 11.

[427] *1 Tesaloniceni* 4, 13.

[428] *1 Corinteni* 15, 18.

[429] *1 Tesaloniceni* 4, 15.

[430] *1 Tesaloniceni* 4, 14.

II

Toți, dar, să ne bucurăm, să sărim, să ne veselim. Deși Stăpânul nostru a învins, deși El a înfipt trofeul, totuși veselia, bucuria, este comună, este și a noastră. Căci pentru mântuirea noastră s-au făcut toate. Prin acelea prin care diavolul ne-a biruit, prin acelea l-a biruit Hristos pe diavol. A luat aceleași arme și cu ele l-a doborât. Și ascultă cum! Semnele înfrângerii noastre au fost: fecioara, lemnul și moartea. Fecioară a fost Eva – nu cunoscuse încă pe bărbat când a fost înșelată –, lemn a fost pomul și moartea a fost pedeapsa dată lui Adam. Ai văzut că fecioara, lemnul și moartea au fost semnele înfrângerii noastre? Iată însă că aceleași au fost și pricinile biruinței. În locul Evei, Maria; în locul pomului cunoștinței binelui și răului, lemnul Crucii; în locul morții lui Adam, moartea Stăpânului. Ai văzut că diavolul a fost biruit prin acelea prin care biruise? Prin pom l-a biruit diavolul pe Adam; prin Cruce l-a biruit Hristos pe diavol. Lemnul acela, cel dintâi, a trimis în iad, iar lemnul acesta, al Crucii, a chemat din iad pe cei plecați acolo. Lemnul acela, cel dintâi, l-a ascuns pe Adam cel gol, ca pe un rob, iar lemnul acesta, al Crucii, L-a arătat tuturor gol pe Biruitor, pironit în vârful Crucii. Și, iarăși, moarte într-o parte și moarte în alta: una a osândit pe cei de după Adam, iar cealaltă a înviat cu adevărat pe cei care muriseră înainte de moartea lui Hristos. „Cine va grăi puterile Domnului și cine va face auzite toate laudele Lui?”[431] Din muritori am ajuns nemuritori. Am fost doborâți și am înviat. Am fost biruiți și am ajuns biruitori.

III

Acestea-s faptele cele mari ale Crucii! Acestea-s dovezile cele prea mari ale învierii! Astăzi îngerii saltă și toate Puterile cerești se veselesc și cântă împreună pentru mântuirea întregului neam omenesc. Dacă pentru un păcătos care se pocăiește se face bucurie în cer și pe pământ[432], cu mult mai mult pentru mântuirea lumii.

Astăzi a eliberat Domnul din tirania diavolului firea omenească și a întors-o la noblețea ei de mai înainte. Când văd pârga

[431] *Psalmul* 105, 2.
[432] *Cf. Luca* 15, 10.

mea că a biruit așa moartea, nu mă mai tem de război, nu mă mai înfricoșează lupta. Nu mă mai uit la slăbiciunea mea, ci caut la puterea nespusă a Aceluia care are să lupte împreună cu mine. Oare Cel care a biruit tirania morții și i-a luat toată tăria, oare nu va lupta pentru cel de același neam, al cărui chip a voit să-l ia[433], pentru marea Lui iubire de oameni, și a voit să lupte cu diavolul?

Astăzi, pretutindeni, peste toată lumea, bucurie și veselie duhovnicească. Astăzi poporul îngeresc și corul Puterilor celor de sus se veselesc de mântuirea oamenilor. Uită-te, iubite, cât de mare-i bucuria de prăznuire cu noi a Puterilor de sus! Că se bucură împreună cu noi de bunătățile cele date nouă. E a noastră bucuria pe care ne-a dat-o Domnul, dar este și bucuria lor. De asta nu se rușinează să sărbătorească împreună cu noi. Dar pentru ce spun eu că Puterile de sus nu se rușinează să sărbătorească împreună cu noi? Însuși Stăpânul lor și al nostru nu Se rușinează. Dar pentru ce am spus „nu Se rușinează"? Mai mult chiar, dorește să sărbătorească împreună cu noi.

– Dar de unde știm asta?

– Ascultă că Însuși Domnul o spune: „Cu dor am dorit să mănânc cu voi Paștile acestea"[434]. Iar dacă a dorit să mănânce Paștile, atunci negreșit a dorit să și prăznuiască.

Când vezi, dar, nu numai pe îngeri și pe poporul tuturor Puterilor cerești, dar chiar pe Însuși Stăpânul îngerilor că prăznuiește împreună cu noi, ce pricină de bucurie îți mai lipsește oare?

Nimeni, dar, să nu mai fie astăzi trist de sărăcia sa. Că praznic duhovnicesc este acesta. Niciun bogat să nu se îngâmfeze cu bogăția lui. Că nu poate aduce ceva din bogăția lui la sărbătoarea asta. La sărbătorile lumești, unde este mare luxul, din pricina îmbrăcămintei și din pricina belșugului de pe masă, da, acolo se poate ca săracul să fie trist și amărât, iar bogatul vesel și fericit.

– Pentru ce?

– Pentru că bogatul se îmbracă cu haine frumoase, întinde masă bogată, pe când săracul nu poate arăta lumii același belșug.

Aici însă, la această sărbătoare, nu-i așa. Toată nepotrivirea dintre oameni e alungată. O singură masă și pentru bogat și pentru sărac și pentru rob și pentru cel liber. Ești bogat? N-ai mai mult

[433] *Cf. Filipeni* 2, 7.

[434] *Luca* 22, 15.

decât cel sărac. Ești sărac? N-ai mai puțin decât bogatul și nici nu se împuținează ospățul cel duhovnicesc din pricina sărăciei tale. Harul este dumnezeiesc și nu caută la față. Dar pentru ce spun eu că aceeași masă stă și înaintea bogatului și înaintea săracului? Aceeași masă stă și înaintea celui cu coroana pe cap, cu haină de porfiră, a celui care a primit stăpânire peste lume, și înaintea săracului, care stă și cere de pomană.

Așa sunt darurile cele duhovnicești. Nu se împarte împărtășirea după rang, ci după voință și gând. Cu aceeași îndrăzneală și cinste se îndreaptă ca să se bucure și să se împărtășească cu aceste dumnezeiești Taine și bogatul și săracul. Dar pentru ce spun „cu aceeași cinste”? De multe ori săracul se apropie de Sfintele Taine cu mai multă îndrăzneală.

– De ce?

– Pentru că bogatul, înconjurat de multe griji, prins de multe treburi, stă ca în mijlocul mării și așa, bătut din toate părțile de valuri dese, săvârșește multe păcate; săracul însă, izbăvit de toate aceste griji, se îngrijește numai de hrana de toate zilele, duce o viață lipsită de griji și liniștită, stă ca într-un port, ca într-un loc nebătut de vânturi și valuri, așa că se apropie cu multă evlavie de Sfânta Masă.

IV

Dar nu numai aceste supărări se nasc în sufletele celor care iau parte la mesele cele lumești, ci și alte supărări, cauzate de multe alte pricini. La mesele cele lumești săracul este trist, iar bogatul vesel nu numai din pricina mesei și din pricina bogăției și luxului de la masă, dar și din pricina hainelor celor frumoase și a coloritului îmbrăcămintei. Ce simte săracul când se uită la masă, aceea o simte și când se uită la haine. Când îl vede pe bogat îmbrăcat cu haine scumpe și frumoase, este rănit de durere, se nefericește și se blestemă cu mii și mii de blesteme.

La sărbătoarea duhovnicească de aici este alungată și această supărare. Toți au o singură haină, haina cea mântuitoare. Pavel strigă, zicând: „Câți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați îmbrăcat”[435].

[435] *Galateni* 3, 27.

Să nu facem, dar, vă rog, de rușine o astfel de sărbătoare, ci să avem cuget vrednic de darurile date nouă de harul lui Hristos. Să nu ne îmbătăm, să nu ne îmbuibăm, ci, gândindu-ne la dărnicia Stăpânului nostru, că a cinstit la fel și pe bogați și pe săraci și pe robi și pe cei liberi, că a revărsat peste toți îndeobște darul Său, să-I răsplătim Binefăcătorului nostru pentru dragostea ce ne-a arătat-o. Iar o răsplată îndestulătoare este o viețuire plăcută Lui, însoțită de un suflet veghetor.

Sărbătoarea și praznicul acesta nu au nevoie de bani, nici de cheltuieli, ci numai de voință și de suflet curat. Nimic trupesc nu se vinde aici. Toate sunt duhovnicești: predicarea cuvintelor dumnezeiești, rugăciunile și binecuvântările preoților, împărtășirea cu dumnezeieștile și Sfintele Taine, pacea, unirea; toate daruri duhovnicești, vrednice de dărnicia Dăruitorului.

Să prăznuim, dar, praznicul acesta în care a înviat Domnul. A înviat și cu El a înviat întreaga lume. El a înviat, sfărâmând legăturile morții. Ne-a înviat pe noi, sfărâmând lanțurile păcatelor noastre. A păcătuit Adam și a murit; Hristos n-a păcătuit și a murit. Nou și străin lucru! Acela a păcătuit și a murit. Acesta n-a păcătuit, și a murit.

– Pentru ce?

– Ca să poată fi dezlegat de legăturile morții cel care a păcătuit și a murit, prin Cel care n-a păcătuit și a murit. Așa se întâmplă de multe ori și cu cei care datorează bani. Cineva datorează niște bani și n-are cu ce plăti; iar din această cauză este ținut în închisoare. Un altul nu datorează nimic, dar poate plăti, plătește și îl scapă pe datornic. Tot așa s-a întâmplat și cu Adam și cu Hristos. Adam era dator cu moartea și era ținut de diavol. Hristos nu datora nimic, nici nu era ținut. A venit, a plătit cu moartea pentru cel ținut, ca să-l elibereze pe acela din lanțurile morții.

Ai văzut faptele mari ale Învierii? Ai văzut iubirea de oameni a Stăpânului? Ai văzut marea Lui purtare de grijă?

Să nu fim, așadar, nerecunoscători față de un astfel de Binefăcător, nici să ne trândăvim pentru că a trecut postul. Dimpotrivă, acum, mai mult decât înainte, să avem mai mare grijă de suflet, pentru ca nu cumva să se îngrașe trupul și să slăbească sufletul, pentru ca nu cumva să ne îngrijim de rob și să nu luăm în seamă stăpânul.

Te întreb: care ți-i folosul de treci peste trebuință, de depășești măsura? Asta vatămă și trupul, vatămă și noblețea sufletului. Să

păzim măsura și trebuința ca să dăm și sufletului și trupului ce se cuvine, ca să nu pierdem dintr-odată tot ce-am adunat prin post.

Vă opresc oare să mâncați și să vă desfătați? Nu, nu vă opresc, dar vă îndemn să vă țineți în marginile trebuinței, să puneți stavilă petrecerilor mari, ca nu cumva să vă vătămați sănătatea sufletului, depășind măsura. De altfel, nici nu simte atâta plăcere cel care depășește marginile trebuinței. Asta o știu bine mai ales cei care au încercat-o cu fapta. Depășirea măsurii dă naștere la o mulțime de boli și te face și de râs. Nu mă îndoiesc însă că voi veți urma sfaturile mele, căci știu ascultarea voastră.

V

Pentru aceea îmi opresc aici sfatul și vreau să-mi îndrept acum cuvântul către cei care ieri noapte, în noaptea cea purtătoare de lumină, au fost învredniciți de darul dumnezeiescului botez, aceste bune odrasle ale Bisericii, florile cele duhovnicești, ostașii cei noi ai lui Hristos.

Alaltăieri Stăpânul era pe Cruce, dar a înviat acum. Așa și aceștia, alaltăieri erau ținuți de păcat, dar acum au înviat împreună cu Hristos. Acela a murit cu trupul și a înviat, aceștia erau morți prin păcat și au înviat din păcat.

Acum, în acest timp de primăvară, pământul înflorește trandafiri, viorele și alte flori. Apele pământului fac acum mai plăcute la vedere livezile. Să nu te minunezi, iubite, că din ape au răsărit flori în livezi! Nici la început pământul n-a odrăslit ierburi și verdeață de la sine, datorită firii lui, ci ascultând de porunca Stăpânului. Și apele atunci au dat animale mișcătoare pentru că au auzit: „Să scoată apele târâtoare cu suflete vii"[436]. Iar porunca s-a făcut faptă. Materia cea neînsuflețită a scos animale. Tot așa și acum, aceeași poruncă a lucrat toate. Atunci a zis: „Să scoată apele târâtoare cu suflete vii". Acum apele n-au dat târâtoare, ci daruri duhovnicești. Atunci apele au scos pești neraționali, acum apele ne-au născut pești raționali și duhovnicești, pescuiți de Apostoli. „Veniți după Mine", a spus Domnul, „și vă voi face pescari de oameni."[437] Nou, într-adevăr, este felul acesta de pescuire.

[436] *Facerea* 1, 20.

[437] *Matei* 4, 19.

Pescarii scot din apă peștii și omoară peștii pescuiți, noi îi aruncăm în apă și cei pescuiți capătă viață.

Era odată, pe vremea iudeilor, o scăldătoare de apă[438]. Dar află ce putere avea scăldătoarea aceea, ca să cunoști bine sărăcia iudaică și să poți ști bogăția noastră. „Se cobora acolo un înger", zice Scriptura, „și tulbura apa și cel care se cobora întâi după tulburarea apei se făcea sănătos."[439] S-a pogorât Stăpânul îngerilor în râul Iordanului și, sfințind firea apelor, a făcut sănătoasă toată lumea. De aceea, acolo, la scăldătoarea iudaică, nu se mai făcea sănătos cel care se cobora în scăldătoare după cel dintâi. Aici însă, în scăldătoarea aceasta, după cel dintâi se coboară al doilea, după al doilea, al treilea, al patrulea. De-ai arunca mii de mii, de-ai arunca lumea toată în apele acestea duhovnicești, harul nu se termină, darul nu se cheltuiește, apele nu se murdăresc, iar dărnicia nu se micșorează.

Ai văzut cât de mare e darul. Să audă aceasta cei care astăzi și în noaptea aceasta au fost înscriși ca cetățeni în Ierusalimul cel de sus.

Păziți, dar, după cum merită, darurile mari pe care le-ați primit, ca să dobândiți și mai mare har. Recunoștința pentru cele primite cheamă dărnicia Stăpânului. Nu-ți este îngăduit, iubite, să trăiești cu nepăsare! Pune-ți legi și îndreptar, ca să săvârșești toate faptele tale așa cum se cuvine. Să fii cu luare-aminte și să te păzești chiar față de faptele pe care le socotești indiferente. Viața noastră de aici este o luptă, o bătălie, iar cei odată intrați în stadionul virtuții trebuie să se înfrâneze de la toate. „Oricine se luptă se înfrânează de la toate."[440] Nu vezi că la luptele atletice au foarte multă grijă de ei cei care vor să lupte cu oamenii, nu vezi că-și înfrânează mult trupul? Tot așa și aici. Pentru că lupta noastră nu e cu oamenii, ci cu duhurile răutății[441], duhovnicească să ne fie și înfrânarea noastră. Doar duhovnicești sunt și armele noastre cu care ne-a înarmat Stăpânul. Să aibă legi și îndreptar și ochii, ca să nu se uite fără socoteală la tot ce văd. Și limba să aibă îngrădire, pentru ca să nu o ia înaintea minții. De asta au fost făcuți dinții și buzele, spre paza limbii, ca să nu se deschidă fără rost ușile și să iasă, ci să iasă cu toată buna-cuviință, atunci când totul este bine rânduit; să rostească astfel de

[438] *Cf. Ioan* 5, 2-4.
[439] *Ioan* 5, 4.
[440] *1 Corinteni* 9, 25.
[441] *Cf. Efeseni* 6, 12.

cuvinte încât să-i mulțumească pe cei care le aud, să grăiască acele graiuri care duc la zidirea ascultătorilor. Trebuie îndepărtat și râsul nelalocul lui. Mersul să fie liniștit și potolit, haina cuviincioasă. Pe scurt, trebuie ca acela care a intrat în stadionul virtuții să-și pună, prin orice mijloc, în bună rânduială purtările, căci buna rânduială a mădularelor este icoana stării noastre sufletești.

Deci, dacă, chiar de la început, vom căuta să ne facem o astfel de obișnuință, ne vom urma drumul cu ușurință, vom săvârși orice virtute, nu vom avea nevoie să ne ostenim mult și vom aduce asupră-ne și mult ajutor de sus. Așa vom putea străbate fără primejdii și valurile vieții acesteia, căci vom fi mai presus de cursele diavolului și vom dobândi bunătățile cele veșnice, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava, puterea, cinstea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare la Înălțarea Domnului[442]

I

Și când am prăznuit răstignirea Domnului[443], am slujit această sărbătoare în afara orașului, dar și acum, când prăznuim această luminată și ca fulgerul de strălucitoare zi a Înălțării Celui răstignit, slujim această sărbătoare tot în afara orașului. Nu facem asta ca să necinstim orașul, ci pentru că ne silim să cinstim pe mucenici. Facem asta ca să nu ne învinuiască acești sfinți și să zică: „N-am fost învredniciți să vedem o singură sărbătoare a Stăpânului nostru prăznuită în corturile noastre, în bisericile noastre". Deci, ca să nu ne învinuiască acești sfinți și să zică: „Noi ne-am vărsat sângele pentru El, am fost învredniciți să ni se taie capetele, dar n-am fost învredniciți să vedem ziua sărbătorii Lui săvârșită în locașurile noastre", pentru aceea am părăsit orașul și am alergat astăzi la picioarele acestor sfinți, ca să ne dezvinovățim și pentru trecut. Dacă trebuia să fi alergat la acești viteji luptători ai bunei credințe și înainte, când zăceau sub pământ, apoi cu mult mai mult trebuie să facem asta acum, când mărgăritarele acestea sunt așezate într-un loc deosebit, când oile au scăpat de lupi, când cei vii s-au îndepărtat de cei morți.

Sfinții aceștia, într-adevăr, nici înainte nu erau vătămați de tovărășia celor înmormântați cu ei, că nu se vatămă de vecinătate trupurile acelora ale căror duhuri sunt în ceruri, nici nu suferă ceva de pe urma locului unde sunt așezate moaștele acelora al căror suflet este în mâinile lui Dumnezeu. Sfinții n-au avut de suferit nicio vătămare nici înainte de asta, dar poporul nostru suferea o mare pagubă sufletească de pe urma locurilor unde erau înmormântați mucenicii. Se duceau la moaștele mucenicilor, dar își făceau cu îndoială și șovăire rugăciunile, din pricină că nu știau unde sunt

[442] *PG* 50, 441-452. A mai fost tradusă în românește de Pr. C. PATRICHE, în: *Cuvântări panegirice. Nouă omilii ...*, pp. 86-101; de Pr. D. FECIORU, în: SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Cuvântări la praznice ...*, pp. 225-244. Cuvântarea aceasta a fost ținută în Antiohia, în timpul când era preot, după cum se vede chiar din conținutul ei, unde face pomenire de marea grijă a patriarhului Flavian al Antiohiei pentru cinstirea mucenicilor.

[443] Textual: „Când am săvârșit pomenirea Crucii". Atunci Sfântul Ioan Gură de Aur rostise *Cuvântarea la Crucea Domnului*, publicată în acest volum.

raclele sfinților, unde stau vistieriile cele adevărate. Se întâmpla cu poporul ca și cu niște turme de oi care merg grăbite să se adape din apa gustoasă a unor izvoare curate, dar se dau îndărăt când simt că s-a scurs în izvor, de undeva din apropiere, o altă apă murdară și cu miros urât. Tot așa se întâmpla și cu turma aceasta. Mergea poporul la izvoarele cele curate ale mucenicilor, dar se dădea îndărăt când simțea mirosul urât al ereticilor împrăștiindu-se din apropiere. De asta și-a dat seama păstorul nostru cel înțelept, dascălul nostru obștesc, care rânduiește totul spre zidirea sufletească a Bisericii; n-a suferit acest înflăcărat îndrăgostit și următor al mucenicilor[444] să treacă cu vederea multă vreme această pagubă.

– Dar ce-a făcut?

– Uitați-vă la înțelepciunea lui. A îngropat și a pecetluit jos curgerile cele tulburi și rău mirositoare de apă și a așezat într-un loc curat izvoarele cele curate ale mucenicilor. Uitați-vă și cât de mare omenie a arătat față de trupurile moarte ale ereticilor, cât de mare cinste față de mucenici și cât de multă purtare de grijă față de popor. Față de trupurile moarte ale ereticilor a arătat mare omenie că nu le-a mișcat oasele din loc, ci le-a lăsat să rămână la locul lor. Față de mucenici a arătat mare cinste că i-a scăpat de vecinătatea cea rea. Iar față de popor a arătat multă purtare de grijă că nu l-a mai lăsat să-și facă rugăciunile cu îndoială.

V-am adus, dar, aici ca adunarea să fie mai veselă, ca biserica să fie mai strălucitoare, plină nu numai de oameni, ci și de mucenici, dar nu numai de mucenici, ci și de îngeri. Că și îngerii sunt de față. Astăzi este adunare și de îngeri și de mucenici. Iar dacă vrei să vezi și pe mucenici și pe îngeri, deschide ochii credinței și vei vedea priveliștea aceea. Căci, dacă văzduhul este plin de îngeri, apoi cu mult mai mult biserica; iar dacă biserica e plină, apoi cu mult mai mult în ziua de astăzi, când S-a înălțat Stăpânul nostru. Că tot văzduhul este plin de îngeri, ascultă ce spune femeilor Apostolul; îndemnându-le să aibă acoperământ pe cap, spune: „Femeile sunt datoare să aibă acoperământ pe cap, pentru îngeri”[445]. Iar Iacov zice: „Îngerul cel care m-a izbăvit din tinerețile mele”[446]. Iar cei care erau

[444] Acest „păstor și dascăl obștesc” și acest „înflăcărat îndrăgostit și următor al mucenicilor” este episcopul Antiohiei, Flavian.

[445] *1 Corinteni* 11, 10.

[446] *Facerea* 48, 16.

cu Apostolii au zis către Rodi: „Îngerul lui este"[447]. Și iarăși Iacov: „Am văzut tabără de îngeri"[448].

– Dar pentru ce a văzut tabără de îngeri și oștire de îngeri pe pământ?

– După cum un împărat dă ordin ca oștirile lui să se așeze în fiecare oraș pentru ca nu cumva barbarii să pornească cu război împotriva orașelor, tot așa și Dumnezeu: pentru că și în văzduhul acesta sunt demoni sălbatici și barbari, dușmani ai păcii, care pornesc totdeauna cu război, de aceea Dumnezeu a pus împotriva lor oștirile îngerilor ca să-i doboare de îndată ce se arată înaintea lor și să ne aducă totdeauna pacea. Și, ca să vezi că sunt îngeri de pace, ascultă-i pe diaconi, care spun totdeauna când se roagă: „Pe îngerul păcii rugați-l!" Vezi că sunt de față și îngeri și mucenici? Pot fi oameni mai nenorociți decât cei care lipsesc azi de la slujbă? Pot fi oameni mai fericiți ca noi, care am venit la slujbă și ne bucurăm de praznicul acesta? Dar cuvântarea despre îngeri[449] să o lăsăm pentru altă dată. Acum să întoarcem cuvântul la sărbătoarea de azi.

II

Ce sărbătoare este sărbătoarea de azi? Sfântă și mare sărbătoare, iubite! Sărbătoare care depășește mintea omenească, vrednică de marea dărnicie a lui Dumnezeu, Făcătorul ei. Astăzi s-a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu neamul omenesc. Astăzi s-a pus capăt vrăjmășiei celei veșnice și a încetat războiul cel de multă vreme. Astăzi s-a reîntors o pace minunată, deloc nădăjduită mai înainte. Căci cine mai nădăjduia că Dumnezeu are să Se împace cu oamenii? Nu pentru că Stăpânul era neomenos, ci pentru că sluga era trândavă. Nu pentru că Domnul era crud, ci pentru că robul era nerecunoscător.

Vrei să afli cum am mâniat noi pe Stăpânul nostru cel iubitor de oameni, pe pașnicul nostru Stăpân? Este drept să cunoști temeiul vrăjmășiei noastre de mai înainte, ca, atunci când vezi că noi, dușmanii și vrăjmașii Lui, suntem cinstiți, să te minunezi de iubirea

---

[447] *Faptele* 12, 15.

[448] *Facerea* 32, 1.

[449] În manuscrisul *Regius*: „despre mucenici"; *cf. PG* 50, 414, nota e.

de oameni a Celui care ne-a cinstit și să nu socotești că schimbarea aceasta s-a săvârșit datorită faptelor noastre mari; în sfârșit, auzind de harul Lui cel covârșitor, să nu încetezi vreodată să-I mulțumești pentru darurile acestea așa de mari.

Vrei, dar, să afli cum am mâniat pe Stăpânul cel iubitor de oameni, cel pașnic, cel bun, pe Stăpânul Care a rânduit totul pentru mântuirea noastră?

Iată, îți voi spune! A hotărât odată să piardă tot neamul nostru. Așa de tare S-a mâniat pe noi, că a vrut să ne piardă cu femei, cu copii, cu animale, cu vite, cu tot pământul. Iar dacă vrei, voi face să auzi și hotărârea aceasta: „Voi pierde", a spus Dumnezeu, „de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut și animalele și vitele, căci îmi pare rău că l-am făcut pe om"[450]. Și, ca să cunoști că nu îl ura pe om, ci răutatea lui, află că Cel care a spus: „Voi pierde de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut" i-a zis omului: „Sfârșitul oricărui om a venit la Mine"[451]. Dacă l-ar fi urât pe om, n-ar fi vorbit cu omul. Dar, așa, uită-te că Domnul nu mai vrea să aducă la îndeplinire amenințarea, dimpotrivă, chiar ia apărarea robului și vorbește cu el ca și cu un prieten de aceeași cinste, îi spune de cauzele pieirii ce are să vină, nu ca să afle omul motivele, ci pentru ca, spunându-le celorlalți, să-i facă mai înțelepți. Dar, după cum spuneam, atât de mult rău făcuse mai înainte neamul nostru, că era în primejdie să piară de pe fața pământului.

Dar noi, care ne-am arătat nevrednici de pământ, am fost urcați astăzi în ceruri. Noi care nu eram vrednici nici de împărăția cea de jos, am fost urcați la Împărăția cea de sus, am trecut dincolo de ceruri și am luat tronul cel împărătesc. Iar firea omenească, din pricina căreia Heruvimii păzeau Raiul, stă astăzi peste Heruvimi.

– Dar cum s-a făcut lucrul acesta mare și minunat? Cum noi, cei care am păcătuit, noi, cei care ne-am arătat nevrednici de pământ, noi, cei care am căzut și din împărăția cea de jos, cum noi, aceștia, am fost urcați la o atât de mare înălțime? Cum a luat sfârșit războiul? Cum a pierit mânia? Cum?

– Acesta-i lucru minunat, că pacea s-a făcut nu datorită celor care Îl supăraseră pe nedrept pe Dumnezeu, ci datorită Celui

[450] *Facerea* 6, 7.
[451] *Facerea* 6, 13.

supărat pe drept, Acela ne-a chemat la pace. „În locul lui Hristos vă rugăm, ca și cum Dumnezeu v-ar ruga prin noi."[452]

– Ce înțeles au aceste spuse? El a fost ocărât și tot El Se roagă?

– Da, pentru că este Dumnezeu și de asta Se roagă ca un Tată iubitor. Și iată ce se întâmplă! Mijlocitor nu este un om, nici un Înger, nici un Arhanghel, nici unul dintre slujitori, ci Fiul Celui la care Se roagă.

– Și ce face Acest Mijlocitor?

– Treabă de mijlocitor. Închipuie-ți doi oameni care se urăsc între ei și nu vor să se împace; vine un altul, se pune la mijloc între ei și pune capăt vrăjmășiei. Tot așa a făcut și Hristos. Dumnezeu era mâniat pe noi, iar noi Îl uram pe Dumnezeu, pe Stăpânul cel iubitor de oameni. S-a așezat la mijloc și a împăcat cele două firi.

– Și cum S-a așezat la mijloc?

– A primit El de la Tatăl pedeapsa ce ni se cuvenea nouă, a suferit și pedeapsa de la Dumnezeu și ocările de la oameni.

Vrei să vezi că le-a primit pe amândouă? „Hristos", spune Scriptura, „ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem."[453] Ai văzut cum a primit pedeapsa venită de sus, de la Dumnezeu. Vrei să vezi că a suferit și ocările cele venite de jos, de la oameni? „Ocările celor care Te ocărăsc pe Tine", spune Scriptura, „au căzut asupra Mea."[454]

Ai văzut cum a pus capăt vrajbei? Ai văzut că nu S-a oprit din a face, din a suferi și din a lucra totul până ce nu l-a adus pe dușman și pe vrăjmaș la Dumnezeu, până ce nu l-a făcut prieten? Iar pricina tuturor acestor bunătăți este ziua de azi. A adus Stăpânului pârga firii noastre, așa cum a luat-o. Hristos a făcut ceea ce face un plugar cu ogoarele sale încărcate de spice. După cum acesta ia câteva spice, le face snop și le aduce lui Dumnezeu și prin aceste câteva spice binecuvântează tot lanul, tot așa și Hristos a făcut să fie binecuvântat tot neamul nostru prin acel singur trup al Lui, prin acea pârgă.

– Dar pentru ce n-a adus toată firea?

– Pentru că nu înseamnă că aduci pârgă dacă aduci întregul, ci dacă aduci puțin, iar prin acest puțin faci să se binecuvânteze întregul.

---

[452] 2 *Corinteni* 5, 20.

[453] *Galateni* 3, 13.

[454] *Psalmul* 68, 11.

– Dar, dacă e vorba de pârgă, m-ar putea întreba cineva, atunci ar fi trebuit ca El să fi adus pe cel dintâi om, căci pârga este ceea ce iese întâi, cele dintâi roade.

– Nu-i pârgă, iubite, dacă aduci cel dintâi fruct, plăpând și slab, ci dacă aduci fructul cel ales! Cel dintâi om, primul fruct al omenirii, era vinovat de păcat, de aceea n-a fost adus, chiar dacă a fost cel dintâi. Trupul lui Hristos însă era lipsit de păcat; din această cauză a și fost adus, chiar dacă a fost mai târziu, căci aceasta-i pârgă.

III

Dar, ca să afli că nu-i pârgă rodul cel dintâi, ci rodul cel ales, cel desăvârșit, cel ajuns la înflorirea cuvenită, îți voi aduce mărturia Scripturii. „Când vei intra", spune Moise poporului, „în pământul făgăduinței, pe care ți-l dă ție Domnul Dumnezeul tău, și vei sădi în el pom care să facă rod bun de mâncare, trei ani să nu culegi rodul lui, iar în al patrulea an rodul lui va fi afierosit Domnului."[455] Dacă ar fi fost pârgă cel dintâi fruct, fructul celui dintâi an de rodire, atunci ar fi trebuit ca pe acesta să-l dea Domnului. Dar așa, zice Scriptura, „trei ani să nu culegi rodul lui, ci să-l lași, pentru că pomul e fără putere, pentru că este slab, pentru că rodul este necopt. Dar rodul celui de-al patrulea an", spune Scriptura, „va fi afierosit Domnului". Uită-te la înțelepciunea legiuitorului. N-a îngăduit nici să mănânce în primii trei ani rodul pomului, ca să nu se ia rodul înaintea lui Dumnezeu, dar nici n-a îngăduit să-l aducă lui Dumnezeu, ca să nu fie adus Domnului rod necopt. „Lasă-l în pom", spune Scriptura, „pentru că este cel dintâi rod. Nu-l aduce lui Dumnezeu, pentru că-i nevrednic de cinstea Celui care are să-l primească". Vezi că pârgă nu este fructul cel dintâi, ci fructul cel ales, cel desăvârșit?

Toate acestea le-am spus pentru trupul pe care l-a adus. A adus deci Tatălui pârga firii noastre. Și așa de mult S-a minunat Tatăl de acest dar, și din pricina vredniciei Celui ce l-a adus și din pricina neprihănirii darului adus, că L-a primit cu mâinile Lui, a pus alături de El darul și a zis: „Șezi de-a dreapta Mea"[456].

– Cărei firi a zis Dumnezeu: „Șezi de-a dreapta Mea"?

---

[455] *Leviticul* 19, 23-24.

[456] *Psalmul* 109, 1.

– Aceleia care a auzit: „Pământ ești și în pământ te vei întoarce”[457].

– Dar nu era de ajuns că a depășit cerurile? Nu era de ajuns că stă cu îngerii? Nu era nespusă și această cinste?

– Nu. Ci a depășit pe Îngeri, a lăsat în urmă pe Arhangheli, a trecut dincolo de Heruvimi, s-a suit mai sus de Serafimi, a trecut de Începătorii și nu s-a oprit până nu s-a așezat în tronul cel dumnezeiesc.

Nu vezi câtă depărtare este de la cer la pământ? Dar, mai bine spus, să o luăm mai de jos. Nu vezi cât de mare este depărtarea de la iad la pământ? De la pământ la cer? De la cer la cerul cel mai de deasupra? De la acela până la Îngeri, până la Arhangheli, până la Puterile cele de sus, până la tronul cel împărătesc? Și Stăpânul a urcat firea noastră la toată această depărtare, la această înălțime. Uită-te unde stătea jos și unde a fost urcată! Nici nu se putea coborî mai jos de unde o coborâse omul, nici nu se poate urca mai sus de unde a urcat Domnul. Aceasta a vrut să arate Pavel prin cuvintele: „Cel care S-a pogorât este Acela care S-a și suit”[458].

– Și unde S-a pogorât?

– „În cele mai de jos ale pământului”[459] și S-a suit „mai presus de toate cerurile”[460].

Află cine s-a urcat sau ce fire s-a urcat și cum era această fire înainte de urcare! Îmi place mult să vorbesc despre nimicnicia neamului nostru, ca să cunosc și mai bine cinstea dată nouă de iubirea de oameni a Stăpânului. Pământ și cenușă eram noi. Dar nu era aici vina, căci slăbiciunea era a firii. Am ajuns mai fără de minte decât cele lipsite de rațiune. „Omul s-a alăturat dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor.”[461] Iar a ajunge asemenea animalelor înseamnă a fi mai rău decât animalele. A fi prin fire animal și a rămâne animal ține de fire, dar e de vină voința dacă cei cinstiți cu rațiune ajung fără de judecată. Deci, când auzi că omul s-a asemănat animalelor celor lipsite de rațiune, să nu socotești că a vrut să arate că oamenii au ajuns asemenea animalelor celor lipsite de rațiune, ci a grăit așa pentru că voia să arate că sunt mai răi decât animalele. Am ajuns mai

---

[457] *Facerea* 3, 19.
[458] *Efeseni* 4, 10.
[459] *Efeseni* 4, 9.
[460] *Efeseni* 4, 10.
[461] *Psalmul* 48, 21.

răi și mai nesimțiți decât animalele. Și am căzut așa de jos nu din pricină că suntem oameni, ci din pricină că am ajuns mai nerecunoscători decât animalele. Asta a arătat-o Isaia când a zis: „Boul a cunoscut pe stăpânul său și măgarul ieslea domnului său, dar Israel nu M-a cunoscut"[462]. Dar să nu roșim de aceste cuvinte, căci „unde s-a înmulțit păcatul, acolo a prisosit harul"[463]. Ai văzut că eram mai prejos decât dobitoacele? Vrei să vezi că am fost mai fără minte și decât păsările? „Turtureaua și rândunica, păsările țarinei, au cunoscut vremurile ieșirii lor, dar poporul Meu n-a cunoscut judecățile Mele."[464] Iată că eram mai fără de minte decât măgarii și boii. Iată că eram mai fără de minte și decât păsările, decât turtureaua și rândunica. Vrei să cunoști o altă nesimțire a noastră? Ne trimite să fim ucenici furnicilor. Atât de mult am pierdut judecata cea firească! „Du-te", spune Scriptura, „la furnică și urmează căile ei!"[465] Am ajuns ucenici ai furnicilor, noi, cei făcuți după chipul lui Dumnezeu. Dar nu-i de vină Cel care ne-a făcut, ci noi, care n-am rămas la chipul lui Dumnezeu. Dar pentru ce vorbesc de furnici? Am ajuns mai nesimțitori decât pietrele. Vrei să-ți dau și dovada asta? Iat-o: „Ascultați voi, văi, și voi, temelii ale pământului! Că Domnul judecă pe poporul Lui"[466].

– Cum? Doamne, Tu îi judeci pe oameni și chemi temeliile pământului?

– Da, răspunde Domnul. Oamenii sunt mai nesimțitori decât temeliile pământului.

Deci ce răutate mai mare cauți, când am ajuns mai nesimțiți decât măgarii, mai fără de minte decât boii, mai nerecunoscători decât rândunica și turtureaua, mai nepricepuți decât furnicile, mai nesimțitori decât pietrele, când suntem asemenea șerpilor?

„Mânia lor", spune Scriptura, „este după asemănarea șarpelui"[467]; „venin de aspidă sub buzele lor"[468]. Și pentru ce trebuie să vorbesc de nesimțirea animalelor, când vedem că am fost numiți chiar „fii ai diavolului"? „Voi sunteți fii ai diavolului."[469]

---

[462] *Isaia* 1, 3.
[463] *Romani* 5, 20.
[464] *Ieremia* 8, 7-8.
[465] *Pildele* 6, 6.
[466] *Miheia* 6, 2.
[467] *Psalmul* 57, 4.
[468] *Psalmul* 139, 3.
[469] *Ioan* 8, 44.

IV

Dar, cu toate că noi eram cei nesimțiți și nerecunoscători, cei fără de minte, cei mai nesimțitori decât pietrele, cei mai de jos decât toți, cei necinstiți, cei mai de nimic, – ce să spun, ce să grăiesc, cum să rostesc acest cuvânt? –, totuși firea noastră cea netrebnică, cea mai nepricepută decât toți, a ajuns astăzi mai presus de toți. Astăzi au primit Îngerii ceea ce de mult doreau. Astăzi au văzut Arhanghelii ceea ce de mult așteptau. Au văzut firea noastră strălucind ca fulgerul pe tronul cel împărătesc, strălucind de slavă și frumusețe nemuritoare. Asta doreau de mult Îngerii, asta pofteau de mult Arhanghelii. Îi depășea cinstea dată firii noastre, dar se bucurau și de bunătățile noastre, căci se și întristau când eram pedepsiți. Da, Heruvimii păzeau Raiul, dar se întristau. Și, după cum un slujbaș, când primește în închisoare pe un tovarăș al său, îl păzește pe tovarăș pentru că a primit poruncă de la stăpân, dar se întristează de cele întâmplate din pricina dragostei ce-o are pentru tovarășul său, tot așa și Heruvimii: au primit poruncă să păzească Raiul, dar se întristau din pricina închisorii. Și, ca să afli că se întristau, îți voi dovedi cu cele ce se petrec între oameni. Când vezi că oamenilor le este milă de oameni, să nu te mai îndoiești nici de Heruvimi. Acele Puteri sunt cu mult mai simțitoare și mai iubitoare ca oamenii. Pe care om drept nu l-a durut inima când erau pedepsiți oamenii pe bună dreptate, după ce făcuseră mii și mii de păcate? Acesta-i lucru minunat, că pe oamenii drepți îi durea inima de oameni, cu toate că știau păcatele lor, cu toate că vedeau că L-au supărat pe Stăpânul. Pe Moise îl durea inima pentru popor, chiar după ce acesta se închinase la idoli. De aceea a și spus: „Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l; iar dacă nu, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o!”[470]

– Ce e asta, Moise? Vezi necredința iudeilor și te doare inima pentru cei pedepsiți?

– Da, răspunde Moise, mă doare inima de ei, mă întristez și pentru că sunt pedepsiți și pentru că au făcut păcate vrednice de o dreaptă pedeapsă.

Iezechiel, când a văzut că îngerul omoară poporul, a strigat tare, a jelit și a zis: „Vai, Doamne, Tu pierzi rămășița lui Israel?”[471]

---

[470] *Ieșirea* 32, 32.

[471] *Iezechiel* 9, 8.

Ieremia a spus: „Pedepsește-ne, Doamne, dar cu judecată, și nu cu mânie, ca să nu ne împuținezi”[472]. Moise, Iezechiel și Ieremia s-au întristat, iar Puterile acelea n-au suferit nimic când vedeau suferințele noastre? Cum se poate spune asta? Că Puterile cele de sus au făcut ale lor cele ale noastre, află-o din bucuria pe care au arătat-o când au văzut că Stăpânul S-a împăcat cu noi. Dacă nu s-ar fi întristat mai înainte, apoi nici nu s-ar fi bucurat mai pe urmă. Că s-au bucurat, se vede din cele ce spune Hristos: „Bucurie va fi în cer și pe pământ pentru un păcătos care se pocăiește”[473]. Dacă îngerii se bucură când văd pe un păcătos că se pocăiește, cum nu vor arăta cea mai mare bucurie astăzi, când văd că prin pârga firii noastre a fost dusă toată firea noastră în cer? Află însă și din altă parte bucuria popoarelor celor de sus pentru împăcarea lui Dumnezeu cu firea noastră. Când S-a născut Domnul nostru după trup, când au văzut că este deci împăcarea cu oamenii – căci nu S-ar fi coborât Domnul atât dacă n-ar fi fost vorba de împăcare –, deci când Puterile cele de sus au văzut asta, au făcut cor pe pământ, strigau și ziceau: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire”[474]. Și, ca să cunoști că Îl slăvesc pe Dumnezeu pentru că pământul a primit bunătățile, a adăugat și pricina, spunând: „Pe pământ pace, între oameni bunăvoire”, adică între cei care erau dușmani neîmpăcați, între cei nerecunoscători. Ai văzut cum slăvesc îngerii pe Dumnezeu pentru bunătățile altora, dar, mai bine spus, pentru bunătățile lor? Căci bunătățile noastre le socotesc ale lor.

Vrei să vezi că îngerii se bucurau și săltau că aveau să vadă pe Hristos înălțându-Se? Ascultă-L pe Hristos, că spune că îngerii se suiau și se coborau mereu. Iar asta o fac numai aceia care doresc să vadă ceva nemaivăzut.

– Și de unde știm că îngerii se suiau și se coborau?

– Ascultă-L pe El, că spune: „De acum veți vedea cerurile deschise și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului”[475]. Așa e obiceiul celor care iubesc. Nu așteaptă sorocul, ci prin dorință o iau înaintea sorocului. De asta se coborau, că erau grăbiți să vadă acea nouă și nemaivăzută priveliște, să vadă

[472] *Ieremia* 10, 24.
[473] *Luca* 15, 7.
[474] *Luca* 2, 14.
[475] *Ioan* 1, 51.

pe om în cer. De asta erau pretutindeni îngeri: și când S-a născut, și când a înviat, și astăzi, când S-a înălțat. Căci zice Scriptura: „Iată doi îngeri în veșminte albe" – prin chipul veșmântului arătau bucuria – „care au zis ucenicilor: «Bărbați galileeni, ce stați? Acest Iisus, Care S-a înălțat de la voi la cer, așa va veni, precum L-ați văzut mergând la cer»"[476].

V

Acum fiți cu mare luare-aminte.

– Dar pentru ce îngerii grăiesc așa? Oare ucenicii n-aveau ochi? Oare nu vedeau ce se petrece? Oare n-a spus evanghelistul că S-a înălțat în văzul lor? Pentru ce, dar, au mai venit îngerii ca să-i învețe că S-a înălțat la cer?

– Pentru două motive. Unul, pentru că ucenicii se întristau totdeauna când se despărțeau de Hristos. Că se întristau, o știm din cuvintele lui Hristos. Ascultă ce le spune: „Nimeni dintre voi nu Mă întreabă: «Unde Te duci?» Dar, pentru că am spus acestea, întristarea a umplut inima voastră"[477]. Dacă ne e greu să ne despărțim de prietenii și rudele noastre, cum oare să nu se fi întristat ucenicii când au văzut că se despart de Mântuitorul, de Dascălul cel purtător de grijă, cel iubitor de oameni, cel blând, cel bun? Cum nu s-ar fi mâhnit? Îngerii au stat deci ca să-i mângâie pe ucenici de durerea pricinuită de înălțarea Lui cu venirea Lui din nou. „Acest Iisus", spune îngerul, „care S-a înălțat de la voi la cer, așa va veni. V-ați întristat", le spune, „că S-a înălțat? Dar nu vă mai întristați! Va veni iarăși". Ca să nu facă ucenicii ceea ce a făcut Elisei când a văzut că se înalță dascălul lui, sfâșiindu-și haina[478], – că nici nu avea pe cineva lângă el care să-i spună că Ilie va veni iarăși –, deci, ca să nu facă și ei ceea ce a făcut Elisei, de aceea au venit îngerii, ca să le mângâie tristețea. Aceasta este cea dintâi cauză a venirii îngerilor. A doua cauză, nu mai mică decât cea dintâi, este aceea pentru care îngerul a adăugat cuvintele: „Care S-a înălțat".

– Care este, dar, cauza aceasta?

[476] *Faptele* 1, 10-11.
[477] *Ioan* 16, 5-6.
[478] *Cf. 4 Regi* 2, 12.

– Înălțarea la cer. Distanța era mare și puterea privirii noastre nu este în stare să urmărească un trup care se înalță până la ceruri. După cum o pasăre care zboară în înălțime se ascunde privirii noastre cu atât mai mult cu cât se înalță mai sus, tot astfel și trupul acela, cu cât se înălța mai sus, cu atât mai mult se ascundea, din pricină că slăbiciunea ochilor nu-l putea urmări până la o distanță așa de mare. Deci îngerii au stat ca să-i învețe pe ucenici despre înălțarea la cer, ca nu cumva să creadă că S-a înălțat la cer ca Ilie. Dar, pentru că S-a înălțat cu adevărat la ceruri, de aceea îngerii au spus: „Cel care S-a înălțat de la voi la cer". Îngerii n-au adăugat aceste cuvinte fără rost. Ilie s-a înălțat la cer, deși era rob; Iisus S-a înălțat la cer, căci era Stăpân. Ilie în căruță de foc; Iisus pe nor. Când trebuia să îl cheme pe rob, a fost trimisă o căruță; dar, când trebuia să fie chemat Fiul, a fost trimis tron împărătesc. Dar nu numai tron împărătesc, ci chiar tronul cel părintesc. Că și despre Tatăl a spus Isaia: „Iată, Domnul stă pe nor ușor"[479]. Așadar, pentru că Tatăl stă pe nor, pentru aceea a trimis și Fiului norul. Ilie, când s-a înălțat, a lăsat cojocul pe Elisei; iar când Iisus S-a înălțat, a lăsat peste ucenici daruri; n-a făcut numai un proroc, ci mii de Elisei; dar, mai bine spus, cu mult mai mari și mai străluciți decât Elisei.

Să ne ridicăm, dar, iubiților, și să ne uităm la venirea aceea din nou! Căci și Pavel spune: „Însuși Domnul Se va pogorî din cer întru poruncă, la glasul arhanghelului, iar noi, cei vii, vom fi răpiți în nori, întru întâmpinarea Domnului în văzduh, dar nu toți"[480]. Nu vom fi răpiți toți, ci unii vor rămâne, iar alții vor fi răpiți. Ascultă, că o spune Însuși Hristos: „Atunci, de se vor găsi două măcinând la moară, una se va lua și alta se va lăsa; și, de vor fi doi pe un pat, unul se va lua și altul se va lăsa"[481].

– Ce vor să spună cuvintele acestea enigmatice?

– Prin „moară" ne-a arătat pe toți cei săraci și necăjiți, iar prin „pat" și „odihnă", pe cei bogați și puternici. Și, pentru că a voit să arate că unii săraci se vor mântui, iar alții vor pieri, a spus că din cele care vor fi la moară una se va lua și alta se va lăsa, iar din cei care vor fi în pat unul se va lua și altul se va lăsa; prin aceasta arată că păcătoșii vor rămâne aici și vor aștepta pedeapsa, pe când drepții

---

[479] *Isaia* 19, 1.
[480] *1 Tesaloniceni* 4, 15-16.
[481] *Luca* 17, 34-35.

vor fi răpiți în nori. După cum la intrarea unui împărat în oraș dregătorii și căpeteniile care au multă considerație față de împărat îi ies întru întâmpinare la porțile orașului, iar osândiții și vinovații sunt păziți în oraș, așteptând acolo hotărârea împăratului, tot așa și la venirea Domnului, cei care sunt drepți Îl vor întâmpina în văzduh, iar osândiții și cei care se știu în cuget cu multe păcate Îl vor aștepta aici pe Judecător. Atunci vom fi răpiți și noi. N-am spus „noi" ca să mă număr și pe mine în numărul celor răpiți! Nu sunt atât de nerușinat și lipsit de judecată ca să nu-mi cunosc păcatele mele. Că, de nu m-aș teme că tulbur bucuria sărbătorii de astăzi, aș plânge cu amar la pomenirea acestor cuvinte, căci îmi vin în minte păcatele mele. Deci, pentru că nu vreau să stric veselia sărbătorii de astăzi, voi sfârși aici cuvântul meu, ca să las în sufletul vostru o amintire veselă și plăcută a acestei sărbători; ca nici bogatul să nu se bucure din pricina bogăției lui și nici săracul să nu se socotească nefericit din pricina sărăciei lui, ci fiecare să se bucure sau să se întristeze după cele ce are pe conștiință.

Nici bogatul nu este fericit, nici săracul nenorocit, ci fericit, și de trei ori fericit este acela care va fi învrednicit de răpirea în nori, de-ar fi el cel mai sărac dintre toți săracii pământului; după cum nenorocit, și de trei ori nenorocit, este acela care nu va avea parte de răpirea în nori, de-ar fi el cel mai bogat om. De aceea spun ca noi, cei plini de păcate, să ne plângem pe noi înșine, iar cei care fac fapte bune să aibă încredere toți. Dar, mai bine spus, nu numai să aibă încredere, ci să se și întărească. Dar nici ceilalți, cei cu păcate, să nu mai plângă, ci să se schimbe. Căci poate și cel cu păcate să părăsească păcatul și să se întoarcă la virtute, poate și el să ajungă la fel cu cei care dintru început au făcut fapte bune. Să ne sârguim, dar, să facem și noi asta. Cei care se știu că fac fapte bune să rămână în dreapta lor credință, înmulțindu-și mereu buna lor agoniseală și adăugând-o la îndrăzneala de mai înainte, iar noi ceilalți, cei fără îndrăzneală, care ne știm pe cuget cu multe păcate, să ne schimbăm, ca, ajungând și noi la îndrăzneala acelora, să-L primim cu toții îndeobște, cu slava cuvenită, pe Împăratul îngerilor și să ne bucurăm de veselia aceea fericită în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia [fie-I] slava și puterea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos[482]

I

Bogăție, vistierie și izvoare de viață veșnică ne sunt nouă faptele Mântuitorului. Doresc să le spun, mă grăbesc să le predic, dar nu pot să le grăiesc după vrednicie. Sunt stăpânit de dor, dar îmi mărturisesc neputința. De aceea, alerg ca să-mi găsesc izbăvire la cuvintele prorocului, ca la un port ferit de valuri: „Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele Lui?"[483] Dacă acest mare proroc, căruia Dumnezeu i-a făcut cunoscute tainele și ascunzișurile înțelepciunii Lui, cel care a fost învrednicit să fie numit „tatăl lui Hristos", fericitul David, marele între proroci, slăvitul între împărați, prietenul lui Dumnezeu, a cărui inimă era prețuită de Dumnezeu – căci Însuși Dumnezeu a spus: „Am găsit pe David, fiul lui Iesei, bărbat după inima Mea"[484] –, deci, dacă unul ca acesta spunea când se uita la măreția cunoștinței de Dumnezeu: „Minunată este știința Ta, mai presus de mine; este înaltă și nu o pot ajunge"[485], dacă prorocul este neputincios când se uită la măreția puterii lui Dumnezeu, dacă Pavel, teologul și trâmbița cea cerească, strigă: „O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu! Cât sunt de nepătrunse judecățile Lui și de negăsit urma căilor Lui!"[486], dacă limbile prorocilor și ale Apostolilor au revărsat atâtea izvoare prin care s-a umplut tot pământul de știința lui Dumnezeu, ca să-l acopere cum acoperă apa multă mările, dacă atât de mari râuri curgătoare, care au dat naștere la oceanul bunei credințe, își mărturisesc înfrângerea, ca să arate puterea Celui predicat, unde se va mai vedea picătura cuvântului meu cel foarte scurt, când îmi stă în față noian așa de mare de înțelepciune?

Dar nu trebuie să-mi amorțească glasul pentru că văd cât de mare este teologia, ci să îndrăznesc să mă apropii de învățătura

---

[482] *PG* 52, 775-792. Codicele *Regius 1189* are acest titlu: *Omilie la necredința lui Toma și la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos, adevăratul Dumnezeu.*

[483] *Psalmul* 105, 2.

[484] *Faptele* 13, 22; *1 Regi* 16, 22.

[485] *Psalmul* 138, 6.

[486] *Romani* 11, 33.

cea dumnezeiască, pentru că mă uit la gândul lui Dumnezeu. Că Dumnezeu nu răsplătește după vrednicia celor spuse, ci după dorința celor care predică și după dragostea celor care ascultă. Și, după cum părinții cei iubitori, când văd pe copiii lor că gângăvesc și pocesc cuvintele, nu se uită la graiul lor nedesăvârșit, ci la dorința lor de a grăi, și le e mai plăcută gângurirea copiilor decât vorbirea frumoasă a oratorilor și gândirea înaltă a filosofilor, tot așa și Dumnezeu nu Se uită la limba mea, care gângăvește despre teologie, ci la dorința și la dragostea mea, că predic cu credință și-L proslăvesc cu dragoste[487]. Limba omenească nu poate grăi limpede, ci, oricâte grăim despre Dumnezeu, le grăim gângăvind. De ce? Pentru că și Pavel strigă: „Pentru că în parte cunoaștem și în parte prorocim"[488]. Dar, chiar dacă gângăvesc, totuși Dumnezeu mi-a încredințat predica păcii. De asta strigă Isaia: „Și limbile celor care gângăvesc vor învăța să grăiască pace"[489].

Haide, dar, să gângăvesc puțin Tatălui și Stăpânului nostru de obște, Cel care a binevoit să le spună ucenicilor Lui: „Fiilor"[490]! Iar dacă ne numește „fii", atunci îi suferă pe fiii cei care gângăvesc. Și, pentru că a spus că Se înalță la ceruri, iar înălțarea Lui cea mult cântată a fost predicată, de aceea harul nu este oprit de timp și nici teologia nu este mărginită la zile[491].

II

Fiindcă, atunci când am voit să ne suim în Muntele Măslinilor[492], am fost împiedicați, cum știe Hristos, – noi ne-am pus în gând, dar am fost împiedicați de vremea rea și de numărul mare de oameni (spun asta ca să pun capăt vorbelor rele ale acelora care vor să mă

---

[487] Construcția „predic cu credință și-L proslăvesc cu dragoste" pare să exprime o încredere în sine mai puțin obișnuită în limbajul Sfântului Ioan Gură de Aur. Să se compare însă cu sfârșitul de la cuvântul precedent la Înălțarea Domnului, unde Sfântul Ioan spune că este plin de păcate, apoi cu discursul lui când a fost făcut preot.

[488] *1 Corinteni* 13, 9.

[489] *Isaia* 32, 4.

[490] *Ioan* 13, 33.

[491] Aceste cuvinte arată că Sfântul Ioan nu vorbește în ziua Înălțării, ci în altă zi.

[492] Lângă Constantinopol era, de asemenea, un munte numit Eleon (*cf. Sinaxarul Sfântului Zotic*, 31 decembrie). Sfântul Ioan Gură de Aur n-a rostit nicio predică în Ierusalim. Se mai poate să fie și o expresie figurată: „Să ne suim în Muntele Măslinilor", autorul cuvântării referindu-se la prăznuirea Înălțării.

învinuiască pe degeaba) –, pentru că atunci am văzut că am grăit prea mult, am pus îndată sfârșit cuvântului, ca să nu încarc prea mult mintea voastră cu mulțimea spuselor mele, de aceea îmi împlinesc astăzi datoria de atunci. Legea îngăduia ca acela care n-a putut sărbători Paștile în luna cea dintâi să-și îndeplinească această datorie în luna a doua[493]. Trebuie să știți că nu-i mărginit nici de timp, nici de zile cuvântul lui Dumnezeu, ci în orice zi se poate vorbi și despre Cruce, și despre Pătimiri, și despre Înviere, și despre Înălțare, și despre a doua Venire.

III

Voi căuta să ajungem la făgăduința făcută după ce voi vorbi pe scurt despre cuvintele dumnezeiești citite astăzi, pe care le voi scoate din izvoarele evanghelice.

„Fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii, și ușile fiind încuiate, unde erau ucenicii adunați, a venit Iisus."[494]

După ce Mântuitorul ne-a agonisit Învierea, Se arăta rar. Se arăta ucenicilor în celelalte zile de peste săptămână sau duminica. După cum Domnul Se ducea în fiecare sâmbătă în sinagogă, ca să îndeplinească Legea, tot așa, după ce a agonisit Învierea și a adus lumii arvuna, căuta să Se arate duminica, în una din sâmbete, ca să pună temelia Sfintei Duminici. Sâmbetele luaseră sfârșit și au luat început zilele Domnului, adică ale Învierii, după cum vă amintiți din cele spuse de mine nu de multă vreme.

– Pentru ce fericitul Matei, scriind „sâmbăta", dar punând începutul Sfintelor Duminici, scria: „Târziu, sâmbăta"[495]?

– Pentru că era târziu și seara celor dintâi sâmbete, „când se lumina spre ziua întâi a sâmbetelor"[496].

Hristos, după Înviere, S-a arătat în ziua întâi a sâmbetelor, chiar în ziua Sfintei Sărbători a Învierii. „Ușile fiind încuiate, unde erau ucenicii adunați de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijloc"[497] Așadar, acolo unde frica este mare, acolo vine Cel care alungă frica; acolo unde furtuna e puternică, acolo Hristos aduce vreme bună;

---

[493] *Cf. Numerii* 9, 10-11.

[494] *Ioan* 20, 19.

[495] *Matei* 28, 1.

[496] *Matei* 28, 1.

[497] *Ioan* 20, 19.

acolo unde Hristos vede învălurată corabia dreptei credințe, acolo aduce știința cârmuirii corabiei. Hristos potolește furtuna, duce corabia în ape liniștite și aduce leacul pentru puternica patimă a fricii. „A stat în mijloc."

– Și ce a spus?

– „Pace vouă!" Să nu se răzvrătească sufletul vostru, să nu se tulbure mintea voastră, să nu fiți chinuiți de gânduri de frică! „Pace vouă!" Pacea pune capăt războiului, alungă frica, izgonește vrăjmășia. „Pace vouă!" De multe ori pacea a fost dată de Dumnezeu oamenilor. Dar n-a fost dată cu mâna Sa de Stăpân, ci prin îngeri, prin proroci, prin drepți. Numai Mântuitorul, prin arătarea Sa, a dat pacea. A fost dată pace lui Daniel, dar prin îngeri. S-a arătat lui Daniel îngerul și i-a zis: „Pace ție, bărbatul doririlor, întărește-te și te îmbărbătează, Domnul este cu tine!"[498] Îngerul i s-a arătat și lui Ghedeon și i-a spus: „Pace ție"[499]. Îngerii deci au dat pacea, dar niciodată Stăpânul îngerilor. Prin îngeri a trimis pacea, dar Și-a păstrat pentru El pacea evanghelică. Prorocii, deși au primit adeseori de la îngeri pacea, totuși însetau să primească pacea chiar din mâna Stăpânului. De aceea și striga Isaia: „«Doamne Dumnezeule, pace dă-ne nouă!»[500] Nu prin alții, ci prin Tine Însuți, pace dă-ne nouă!"

Iată acum răspunsul la această rugăminte: „Pacea Mea o dau vouă"[501].

„Și, aceasta zicând, le-a arătat lor mâinile și coasta Sa."[502] După cum un general, după ce se întoarce din război împodobit cu răni purtătoare de biruință, nu se rușinează de răni, căci ele sunt mai strălucitoare decât cununile, tot așa și Mântuitorul, după ce a primit răni pentru adevăr și pentru neamul cel de obște, nu ascunde pătimirile, ci le descoperă, ca să-Și arate biruința Lui. A arătat mâinile în care era semnul cuielor, a arătat și coasta din care ne-a izvorât nouă izvorul Tainelor. A arătat mâinile ca să-i încredințeze de Înviere, ca să-i încredințeze pe cei care se îndoiau că a înviat cu adevărat Cel care a pătimit, că a înviat cu adevărat trupul care a murit și a fost îngropat.

---

498 *Daniel* 10, 19.
499 *Judecătorii* 6, 23.
500 *Isaia* 26, 12.
501 *Ioan* 14, 27.
502 *Ioan* 20, 20.

IV

„Și s-au bucurat ucenicii văzând pe Domnul."[503] A fost dată pacea, s-a terminat frica, a înflorit harul.

„Și le-a zis lor iarăși: „Pace vouă!"[504]

– Pentru ce „iarăși"?

– Pentru că Domnul înmulțește și binecuvântările acolo unde voiește să așeze temeinic harul. După cum a făcut cu Avraam când i-a spus: „Binecuvântând te voi binecuvânta și înmulțind voi înmulți"[505], tot așa și acum dă pace după pace celor de aproape și celor de departe.

„Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi."[506] Luați aminte, vă rog, la aceste cuvinte! Vezi că rânduiala aceasta o face ca și cum ar face-o un om! N-a spus: „Precum M-a născut pe Mine Tatăl", căci trimiterea arată o lucrare omenească. Unde este numai firea, predică pe Tatăl și pe Fiul. „Precum M-a trimis."

– Dar cum Te-a trimis? Luați aminte, vă rog! Ai fost trimis, Doamne, din cer! Cum, dar, trimiți așa cum Te-a trimis Tatăl?

– Când spun: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi", răspunde Domnul, nu vorbesc de felul trimiterii, ci de puterea de a trimite. Eu am fost trimis să pătimesc pentru lume. Vă trimit pe voi ca să încununez lumea cu pătimirile voastre.

Și, pentru că firea cea muritoare nu putea să se asemene cu Stăpânul, de aceea evanghelistul spune: „Și, aceasta zicând, a suflat și le-a zis: «Luați Duh Sfânt»"[507].

– Pentru ce a suflat Mântuitorul peste Apostoli chiar în ziua Învierii? Oare nu putea să dea Duh Sfânt fără să sufle peste ei?

– Iată de ce: când a făcut pe cel dintâi om, „a suflat în fața lui și s-a făcut om cu suflet viu"[508]; dar omul, din pricina călcării poruncii, a pierdut harul dat prin suflarea în față; pierzând puterea cea făcătoare de viață, s-a desfăcut în pământ și trupul lui, făcut de Dumnezeu, s-a stins în mormânt. Domnul, dar, ca să reînnoiască plăsmuirea Sa și să dea darul cel vechi, a suflat în fața Apostolilor

---

[503] *Ioan* 20, 20.
[504] *Ioan* 20, 21.
[505] *Facerea* 22, 17.
[506] *Ioan* 20, 21.
[507] *Ioan* 20, 22.
[508] *Facerea* 2, 7.

și a dat plăsmuirii Sale puterea aceea veche și de viață făcătoare. Totodată, a împlinit și cele spuse mai înainte de proroci. Fericitul proroc Naum, știind mai dinainte că Mântuitorul, după Învierea Sa din morți, are să sufle peste Sfinții Apostoli și are să-i umple de har dumnezeiesc, dă mărturie înaintea poporului, zicând: „Serbează, Iuda, sărbătorile tale, plinește înaintea lui Dumnezeu făgăduințele tale, ca să nu se adauge, încă să vină la învechire! S-a terminat, a pierit. Căci a înviat din pământ cel care suflă în fața ta și te scoate din necaz"[509].

Atunci a zis: „Pace vouă! Și, aceasta zicând, a suflat și le-a zis lor: «Luați Duh Sfânt»"[510]. Domnul a văzut că firea omenească se încovoaie în fața durerilor, că din pricina slăbiciunii ei fuge de lupte; de aceea a împlinit ceea ce-i lipsea, prin puterea Duhului, pentru ca să întărească firea cea căzută prin slăbiciunea noastră. Prin harul cel dumnezeiesc a întărit-o ca și cu un fier, ca să primească de la har ceea ce nu avea din fire și ca să se apropie de lupte întărită cu puterea Duhului.

„Luați Duh Sfânt. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi."[511]

Dar tu, Doamne, ai mers ca un Stăpân! Ai văzut pe păcătoși și i-ai miluit. Ai iertat păcatele noastre. Harul era mai mare. Noi cădem în adâncul păcatelor. Cei păcătoși sunt mulți; e nevoie de multă iubire de oameni, de mult har. Nu avem atâta putere! Cum putem fi trimiși așa cum ai fost trimis Tu?

De aceea, ca să se împlinească spusa Sa: „După cum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi", Domnul a zis Apostolilor: „Cărora veți ierta păcatele, se vor ierta lor, cărora le veți ține, vor fi ținute"[512]. Mântuitorul le-a dat Apostolilor puterea pe care o avea El. După cum unei căpetenii nu i se poate încredința conducerea unui popor până ce nu ia de la împărat și puterea de a pedepsi și a osândi la moarte, tot așa și Mântuitorul, când a fost să-i pună pe Apostoli căpetenii ale lumii, le-a dat puterea de a pedepsi și a ierta prin cuvintele: „Cărora veți ierta păcatele, se vor ierta, cărora le veți ține, ținute vor fi". Este cu neputință să suferi cu bărbăție mucenicia, sau să predici cu râvnă, sau să faci o faptă mare și greu

[509] *Naum* 2, 1.
[510] *Ioan* 20, 21-22.
[511] *Ioan* 20, 21-22.
[512] *Ioan* 20, 23.

de săvârșit, dacă puterea Duhului Sfânt nu întărește curajul mucenicului. Altfel nu poate fi cineva mucenic. Iar mucenic numesc aici nu numai pe cel care a sfârșit prin suferințe pentru Hristos, ci și pe cel care Îl mărturisește pe Hristos prin cuvântul harului. Orice predicator al adevărului este mucenic al lui Dumnezeu[513]. De asta spune Evanghelia despre Ioan Botezătorul: „Și a mărturisit Ioan despre adevăr, zicând: «Acesta este Hristos»"[514]. Este mucenic nu prin suferință, ci prin grai. Nu este cu putință să fii mucenic, martor al cuvântului dumnezeiesc, dacă nu ești întărit de Sfântul Duh. De aceea a și spus Mântuitorul Apostolilor: „«Iar voi rămâneți în cetatea Ierusalimului, până ce vă veți îmbrăca cu putere de sus»[515], și veți lua puterea când Se va pogorî Sfântul Duh. Dacă nu veți primi această putere, nu veți putea fi martori".

V

„Iar Toma, unul din cei doisprezece, care se zice «Geamăn», nu era cu ei."[516]

A fost rânduiala lui Hristos ca să lipsească Toma, pentru ca îndoiala lui să facă și mai vădită Învierea. Dacă Toma n-ar fi lipsit și nu s-ar fi îndoit de Înviere, Mântuitorul n-ar fi risipit îndoiala și minunea Învierii ar fi smintit încă pe mulți. Dar îndoiala lui Toma a ajuns leac pentru toți îndoielnicii.

Când a venit Toma, ceilalți ucenici i-au spus: „Am văzut pe Domnul!"[517] Ei se lăudau cu ce văzuseră, iar el, stăpânit de neîncredere, dar nu de necredință (atât de puternică este îndoiala), dorea să se încredințeze. De aceea n-a zis: „Nu-i cu putință asta". Fiți cu mare luare-aminte la cuvintele mele! Toma n-a tăgăduit Învierea, n-a spus: „Grăiți lucruri care sunt cu neputință de înfăptuit. Îmi vestiți un lucru ce nu se poate", ci a căutat să se încredințeze de

---

[513] Ca să poată da cineva o astfel de definiție, trebuie întâi să trăiască într-o epocă de pace religioasă, apoi să trăiască într-o epocă depărtată de epoca prigoanelor. Numai așa se explică ridicarea predicii la rangul de mucenicie. Nu mai poate fi cununa prin sânge; ajunge mucenic prin predică. O astfel de situație nu era încă pe vremea Sfântului Ioan Gură de Aur. Persecuțiile mari erau apropiate în timp. Un om care trăia în astfel de vremuri nu minimaliza mucenicia prin sânge, ci doar o înălța și pe cea prin cuvânt.

[514] *Ioan* 1, 34.

[515] *Luca* 24, 49.

[516] *Ioan* 20, 24.

[517] *Ioan* 20, 25.

Înviere, zicând: „De nu voi vedea și eu în mâinile Lui semnul cuielor, de nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede"[518].

„Și, după opt zile ..."[519]

Vezi că a venit în cealaltă duminică. De la o duminică la alta sunt opt zile.

„Și, după opt zile de la Înviere, a venit iarăși Iisus, ușile fiind încuiate, a stat în mijloc și a zis: «Pace vouă!»"[520]

Pentru că și duminica cealaltă Domnul spusese de două ori: „Pace vouă!"[521], acum spune o singură dată, ca întreg darul păcii să fie de la Sfânta Treime.

„Pace vouă!" Apoi i-a zis lui Toma: „Adu degetul tău încoace!"

Uită-te, te rog! Mântuitorul nu așteaptă să afle de la ucenici de îndoiala lui Toma. N-a fost mai întâi înștiințat și apoi a învățat; ci, ca să-l convingă pe Toma că era de față chiar când nu era văzut și ca să-l facă să-și cerceteze singur îndoiala, îi spune: „Adu degetul tău încoace, după cum ai spus, și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios!"[522] Domnul arată că nu-i credincios cel care caută să se încredințeze, ci cel care slujește credinței este credincios. A pipăi coasta lui Hristos și semnele cuielor este la fel cu a întreba: „Cum S-a născut?" Dar, mai bine spus, nu-i la fel. Unul caută să vadă în trup semnele cuielor, semne care se pot vedea și se pot pipăi; dorește să vadă un lucru care a fost și pe care-l știa mai dinainte. Dar tu, care cauți să vezi o fire ce nu se poate vedea, o ființă mai presus de înțelegere, o naștere mai presus de cuvânt, tu care cauți să vezi pe Cel care a născut, Care-i mai presus de cuvânt, să vezi pe Cel născut, Care-i mai presus de minte, tu nu păcătuiești oare mai rău? Oare nu ești mai rău decât un necredincios? Dacă fericitul Toma, care a căutat să pipăie coasta lui Hristos, a auzit: „Nu fi necredincios, ci credincios!", tu, care cercetezi firea cea netrupească, puterea cea mai presus de înțelegere, tu nu vei auzi oare, cu mult mai mult, aceste cuvinte: „Nu fi necredincios, ci credincios"?

Totuși să mulțumim bunătății și îngăduinței lui Dumnezeu că degetul lui Toma a ajuns condeiul dreptei credințe, care a rupt

[518] *Ioan* 20, 25.
[519] *Ioan* 20, 26.
[520] *Ioan* 20, 26.
[521] *Ioan* 20, 19, 21.
[522] *Ioan* 20, 27.

lațurile ereticilor și a astupat gurile celor care îndrăznesc să spună că Domnul în aparență S-a îmbrăcat cu trup și în aparență a murit. Degetul lui Toma a pus capăt îndoielii ereticilor, ca și degetul acela față de care n-au avut nicio putere magii egipteni, zicând: „Degetul lui Dumnezeu este acesta"[523].

Ar fi trebuit atunci să i se spună Sfântului Toma cu încredere cuvintele lui David: „În ziua necazului meu pe Dumnezeu L-am căutat"[524]; și, pentru că L-a căutat cu mâinile, ar fi trebuit să i se spună și cele spuse mai departe de David: „Mâinile mele chiar și noaptea stau întinse înaintea Lui și nu am slăbit"[525].

„Nu fi necredincios, ci credincios!"

Toma, din semnele cuielor, L-a văzut pe Cel care a pătimit, iar din cea mai dinainte-cunoaștere L-a numit „Dumnezeu", zicând: „Domnul meu și Dumnezeul meu".

VI

Să audă ereticii! Dacă Fiul nu vrea să primească această numire, dacă nu este de aceeași cinste cu Tatăl, pentru ce n-a îndepărtat această covârșitoare cinste? Auzise de la unul: „Învățătorule bun" și i-a spus: „Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun decât numai Unul Dumnezeu"[526]. A grăit așa, deși numele „bun" îl întrebuințăm și pentru noi, oamenii. Dacă Domnul n-a primit să audă să I se spună „bun", atunci, așa precum socotești tu, ereticule, ar fi trebuit cu mult mai mult să nu primească să audă să I se spună „Dumnezeu și Domn". I se spusese: „Învățătorule bun", și spusese: „Pentru ce Mă numești bun?"; acum I s-a spus: „Domnul meu și Dumnezeul meu", și n-a spus: „Pentru ce Mă numești Domn și Dumnezeu?" Dar atunci, pentru că glasul era nevrednic de El (că n-a spus: „Bunule Doamne", ci: „Învățătorule bun"), a respins ceea ce era mic și a primit ceea ce era slăvit. Acum l-a mustrat pe Toma că a spus asta mai târziu. Nu l-a mustrat pe Toma că a spus: „Domnul meu", ci pentru că a spus asta mai târziu.

---

[523] *Ieșirea* 8, 19.
[524] *Psalmul* 76, 2.
[525] *Psalmul* 76, 2.
[526] *Matei* 19, 16-17.

„Așadar, pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei care n-au văzut și au crezut."[527] Unul a fost ținut de rău, și noi toți am fost fericiți. Fericirea aceasta a trecut la noi toți și la cei care vor fi după noi. Am ajuns părtași acestei mari și slăvite fericiri, pentru că primim cu credință minunile, deși nu le-am văzut cu ochii.

VII

Dar, de la faptele acestea pe care vi le-am istorisit pe scurt, să trecem, dacă v-a obosit mulțimea spuselor mele, la alt cuvânt profetic.

– Care-i acesta?

– „Veniți să ne suim în muntele Domnului."[528] Căci de pe Muntele Măslinilor S-a înălțat Mântuitorul. „Veniți să ne suim în muntele Domnului și în casa Dumnezeului lui Iacov."[529] Dumnezeu a cinstit iarăși și ziua cu același nume ca și muntele[530]. Căci și acolo, de pe Muntele numit al Măslinilor, S-a înălțat Mântuitorul, iar aici este sădit așa-numitul măslin care, și prin vecinătate și prin numele la fel, adeverește vechea istorie.

Mântuitorul i-a adus pe ucenicii Săi în muntele din fața Ierusalimului. Fiți, dar, atenți și la aceea, și la aceasta!

„Veniți să ne suim în muntele Domnului." Să ne suim împreună și cu dorința și cu cuvântul și să vedem ce ne-a agonisit nouă Învierea cea mântuitoare.

VIII

Vreau să citim *Cartea Faptelor Apostolilor*, să mergem pe firul ei cu de-amănuntul de la început, ca, împreună cu voi, să scot din ea apele cele dumnezeiești și să cercetăm îndeobște vistieriile Sfintei Scripturi, ca să ne îmbogățim în dreapta credință ca niște negustori ai adevărului și ca niște oameni harnici.

Cartea se intitulează *Faptele Apostolilor*. Titlul acesta ne arată toată puterea faptelor cuprinse în carte. Titlul este început

[527] *Ioan* 20, 29.
[528] *Miheia* 4, 2.
[529] *Miheia* 4, 2.
[530] Două manuscrise ale *Cărților Regilor* scriu: „Iar Dumnezeu a cinstit orașul nostru"; *cf. PG* 52, 780, nota b.

al întregii lucrări. Căci nici nu se vorbește în carte de faptele tuturor Apostolilor. Dacă cercetezi bine cuprinsul ei, vezi că partea întâi a cărții istorisește minunile și învățătura lui Petru și puțin și din aceea a celorlalți Apostoli, iar după aceasta, toată cartea se ocupă de Pavel.

– Dar, dacă pomenește numai de Petru și de Pavel, pentru ce se intitulează *Faptele tuturor Apostolilor*?

– Pentru că, după cum spune Pavel, când este slăvit un mădular, sunt slăvite odată cu acela toate mădularele[531], de aceea autorul cărții n-a intitulat-o *Faptele lui Petru și ale lui Pavel*, ci *Faptele Apostolilor*. De obște este titlul[532].

Să căutăm acum cine a alcătuit această *Carte a Faptelor*. Mulți, necunoscând pe autor, au multe și felurite păreri. Unii spun că a alcătuit-o Clement Romanul, alții că a alcătuit-o Barnaba, iar alții că a alcătuit-o Luca evanghelistul.

Așadar, pentru că părerile oamenilor sunt împărțite în privința autorului acestei cărți, să-l luăm ca ghid pe autorul cărții și să ne spună cine este autorul, despre ce vorbește în carte și dacă spune despre el vreun cuvânt în ea.

„Cuvântul cel dintâi l-am făcut, o Teofile, despre toate."[533]

Când spune „cel dintâi", autorul ne trimite să căutăm despre care „cuvânt întâi" e vorba. Dacă ar fi compus numai această lucrare, n-ar fi spus: „Cuvântul cel dintâi l-am făcut". Deci *Faptele Apostolilor* este a doua lucrare a lui. Pe cea dintâi o scrisese. Și însuși spune cu ce se ocupa lucrarea cea dintâi: „Cuvântul cel dintâi l-am făcut, o Teofile, despre toate cele ce a început Iisus să facă și să învețe"[534]. Deci este limpede că în lucrarea cea dintâi n-a scris *Faptele Apostolilor*, ci *Evanghelia*. „Cel dintâi cuvânt", nu despre cele ce au făcut Petru și Pavel, ci „despre cele ce a început Iisus să facă și să învețe". Este limpede deci că Luca, cel care a scris *Evanghelia*, a scris și *Faptele Apostolilor*. Dar, ia aminte, să vedem dacă e el!

„Cuvântul cel dintâi l-am făcut, o Teofile, despre toate cele ce a început Iisus să facă și să învețe până în ziua în care S-a

---

[531] *Cf. 1 Corinteni* 12, 26.

[532] Manuscrisul *Regius*: „Îndeobște e lauda, îndeobște titlul"; *cf. PG* 52, 780, nota e.

[533] *Faptele* 1, 1.

[534] *Faptele* 1, 1.

înălțat, poruncind prin Duhul Sfânt Apostolilor pe care i-a ales."[535] Cu alte cuvinte, a spus așa: „Am vorbit despre faptele și învățăturile Mântuitorului până la Învierea Lui". Vă rog să fiți cu luare-aminte! „Cartea mea cea dintâi", spune autorul, „cuprinde faptele și învățăturile Domnului; și merge această dintâi carte până la Înălțare." Și vei găsi că Matei nu duce *Evanghelia* până la Înălțare, nici Marcu, decât în parte, nici Ioan, ci numai Luca. Matei are acest sfârșit la *Evanghelie*: „Iar cei unsprezece ucenici au mers în Muntele Galileii, unde le-a poruncit lor Iisus. El S-a arătat lor, iar ei s-au închinat Lui. Și le-a spus: «Mergând, învățați toate neamurile. Și, iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului»"[536]. Dar cum S-a înălțat, n-a spus. Marcu la fel grăiește: „Și au ieșit femeile din mormânt și n-au spus nimănui nimic, căci se temeau"[537]. Și, după alte cuvinte, vorbește despre Înălțare pe scurt, așa: „Deci Domnul, după ce a grăit cu ei, S-a înălțat la cer și a șezut în dreapta lui Dumnezeu. Iar ei, ieșind, au propovăduit pretutindeni, Domnul lucrând împreună cu ei și adeverind cuvântul prin semnele ce urmau. Amin"[538]. Acesta-i sfârșitul *Evangheliei lui Marcu*. În *Marcu* nu s-a făcut pomenire pe larg de Înălțare. Ioan, la sfârșitul *Evangheliei* sale, vorbește de arătarea Mântuitorului la Marea Tiberiadei: „Și i-a zis lui Petru: „Petre, Mă iubești?"[539], și continuă vorbirea cu Petru. Apoi Ioan s-a oprit, n-a pomenit de Înălțare, ci spune: „Și alte semne a făcut Iisus, care, dacă s-ar fi scris câte unul, nici în lumea aceasta mi se pare că n-ar încăpea cărțile ce s-ar fi scris"[540]. Deci Ioan n-a vorbit deloc de Înălțare, iar Matei și Marcu n-au vorbit pe larg. Numai Luca a istorisit faptele Domnului pe larg până la Înălțare. De asta spune: „Cel dintâi cuvânt l-am făcut, o Teofile, despre toate cele ce a început Iisus să facă și să învețe până în ziua în care S-a înălțat, poruncind Apostolilor pe care i-a ales"[541].

---

[535] *Faptele* 1, 1-2.
[536] *Matei* 28, 16-17, 19.
[537] *Marcu* 16, 8.
[538] *Marcu* 16, 19-20.
[539] *Ioan* 21, 15.
[540] *Ioan* 21, 25.
[541] *Faptele* 1, 1-2.

IX

Dar cine este acest Teofil?

– Pe vremea aceea Teofil era guvernator[542] și era în dregătorie când a primit predica. Și, după cum proconsulul Ciprului a primit predica lui Pavel pe când era proconsul[543], tot așa și Teofil era guvernator când a primit predica prin Luca. Teofil l-a rugat pe fericitul Luca să scrie pentru el și *Faptele Apostolilor*. „M-ai învățat", i-a spus el, „faptele Mântuitorului, învață-mă deci și faptele ucenicilor Lui." De aceea îi adresează lui Teofil și a doua lucrare, pentru că și *Evanghelia după Luca* a fost scrisă pentru Teofil.

– De unde știm asta?

– O spune chiar Luca. „Deoarece mulți au încercat să alcătuiască o istorisire despre faptele ce-au fost adeverite între noi, precum ni le-au dat nouă cei de la început, care au fost văzători și slujitori ai Cuvântului, m-am hotărât și eu ca, urmând pe toate cu de-amănuntul de la început, să ți le scriu, preaalesule Teofile, ca să cunoști temeinicia cuvintelor despre care ai fost învățat."[544] Cuvântul „preaalesule" înseamnă același lucru ca și „prealuminate". Acest mod de adresare se întrebuința pe vremea lui Luca față de dregătorii cei mari.

– De unde știm asta?

– Guvernatorul Festus i-a zis lui Pavel: „Ești nebun, Pavele!" Iar Pavel i-a spus guvernatorului: „Nu sunt nebun, preaalesule Festus!"[545] Tot așa și aici: „Preaalesule Teofile".

Luca a numit *Evanghelia* sa „Cuvântul cel dintâi"[546] și a adresat-o lui Teofil; mai târziu îi adresează aceluiași Teofil și al doilea cuvânt.

– Care-i acesta?

– „Cuvântul cel dintâi l-am făcut, o Teofile, despre toate cele ce a început Iisus să facă și să învețe."[547]

---

[542] Identificarea acestui personaj real (nu o simplă ficțiune cum au susținut unii critici) este foarte dificilă. Unii au considerat că în spatele acestui nume s-ar ascunde Titus Flavius Clemens, nepotul împăratului Vespasian (B.H. Streeter). Oricum, Teofil era un nume iudaic foarte frecvent. Probabil este vorba despre un ilustru personaj, nobil roman (din ordinul ecvestru), de ascendență iudaică. (n.P.P.)

[543] *Cf. Faptele* 13, 7-12.

[544] *Luca* 1, 1-4.

[545] *Faptele* 26, 24-25.

[546] *Faptele* 1, 1.

[547] *Faptele* 1, 1.

– Și până la ce fapt din viața Mântuitorului ai făcut cuvântul cel dintâi?

– „Până în ziua în care S-a înălțat, poruncind prin Duhul Sfânt Apostolilor pe care i-a ales."[548] Am alcătuit *Evanghelia*, spune Luca, până în ziua în care S-a înălțat, poruncind ucenicilor pe care i-a ales. Fiți, vă rog, cu luare-aminte! „Cărora S-a și înfățișat pe Sine viu după pătimirea Sa."[549] Uită-te la îndrăzneala evanghelistului! Nici în *Faptele Apostolilor* nu părăsește teologia. N-a spus: „Cărora arătându-Se", ci: „Cărora S-a înfățișat pe Sine viu". Hristos spusese: „Stricați templul aceasta și în trei zile îl voi ridica"[550].

„Cărora S-a și arătat pe Sine viu după pătimirea Sa, prin multe semne doveditoare, arătându-li-Se lor timp de patruzeci de zile și grăind despre Împărăția lui Dumnezeu."[551]

X

Fiți vă rog cu luare-aminte! „Prin multe semne doveditoare, arătându-li-Se lor timp de patruzeci de zile și grăind despre Împărăția lui Dumnezeu." În cele patruzeci de zile nu S-a arătat ucenicilor în fiecare zi. După Înviere a dat trupului Său multă putere de convingere, pentru ca nu cumva deasa lui vedere să irosească măreția puterii Sale. Trebuia deci ca după Înviere să Se arate cu semne dumnezeiești, nu printr-o arătare obișnuită. De asta și spune Luca: „Prin multe semne doveditoare, timp de patruzeci de zile". Nu era, dar, o arătare obișnuită, ci erau probe că El este. Se arăta lor cu alt chip, cu alt glas, cu altă înfățișare. S-a dus de multe ori la ucenici și nu a fost cunoscut. S-a dus la Petru și la pescarii care erau cu Petru și le-a zis: „Fiilor, aveți ceva de mâncare?"[552] Și nu I-au cunoscut nici chipul, nici glasul. Și le-a zis Iisus: „Aruncați mreaja în partea dreaptă a corabiei și veți găsi"[553]. Și, aruncând mreaja, au prins mult pește[554]. Nu L-au cunoscut după înfățișare, dar L-au cunoscut după semnul puterii Sale. De aceea, și evanghelistul Ioan îi zice lui

---

548 *Faptele* 1, 2.
549 *Faptele* 1, 3.
550 *Ioan* 2, 9.
551 *Faptele* 1, 3.
552 *Ioan* 21, 5.
553 *Ioan* 21, 6.
554 *Cf. Ioan* 21, 6.

Petru: „Domnul este!”[555] Nu l-a convins chipul pe care l-a văzut, ci semnul puterii. De asta strigă Luca: „Prin multe semne doveditoare arătându-li-Se lor timp de patruzeci de zile și grăind”.

Hristos nu era văzut așa ca oricare dintre noi, ci Se arăta din când în când. Dacă citim cu atenție *Evanghelia*, găsim că Mântuitorul, după Înviere, S-a arătat de unsprezece ori Sfinților Apostoli și apoi S-a înălțat la Tatăl.

– De ce S-a arătat de unsprezece ori?

– Pentru că a avut unsprezece ucenici, după ce Iuda a fost îndepărtat din ceata Apostolilor, după ce și-a pierdut locul și vrednicia din pricina vânzării celei rele pe care a săvârșit-o. Mântuitorul S-a arătat de unsprezece ori Apostolilor, dar nu tuturor de fiecare dată, ci felurit; uneori unora, alteori altora; de pildă, cum S-a arătat celor zece Apostoli, și nu era Toma; S-a arătat iarăși, și era Toma de față. Să căutăm să numărăm arătările Lui și să vedem de S-a arătat de unsprezece ori, după numărul celor unsprezece Apostoli. S-a arătat mai întâi Mariei, când s-a dus la mormânt, și celorlalte femei[556]. Căci femeile L-au văzut mai înainte de toți. Pe acestea le cheamă și fericitul Isaia, zicând: „Femei care veniți de la arătare, veniți și vestiți-ne nouă!”[557] S-a arătat, așadar, femeilor. Cel care vrea poate să socotească să vadă dacă greșesc numărul. Deci întâia arătare, femeilor, Mariei și celorlalte. Apoi lui Petru[558], apoi lui Cleopa și celui cu el pe cale, când se duceau la Emaus, și când S-a făcut cunoscut la frângerea pâinii[559].

– De unde știm asta, că S-a arătat lui Petru înainte de a Se arăta celor doi pe cale?

– De acolo că, atunci când au venit cei doi seara, Cleopa și cel care era cu el, ca să spună ucenicilor: „Am văzut pe Domnul”, au găsit pe Apostoli, care le-au spus: „Cu adevărat a înviat Domnul și S-a arătat lui Simon”[560]. Până să vestească cei doi arătarea, le-o și luase înainte vestea că Petru L-a văzut pe Domnul. Asta o arată și Pavel prin cuvintele: „V-am predat, înainte de toate, ceea ce am primit și eu, că Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi,

---

555 *Ioan* 21, 7.
556 *Cf. Matei* 28, 1-10; *Marcu* 16, 1-8; *Luca* 24, 1-12; *Ioan* 20, 1, 11-18.
557 *Isaia* 27, 11 (potrivit textului *Septuagintei*).
558 *Cf. Ioan* 20, 2-8.
559 *Cf. Luca* 24, 13-35.
560 *Luca* 24, 34.

și că a înviat și S-a arătat lui Chefa, apoi celor unsprezece"[561]. Întâi lui Petru, apoi acelora. S-a arătat, dar, femeilor, întâia arătare; apoi lui Petru, a doua; apoi lui Cleopa și celui cu el, a treia; apoi celor zece, ușile fiind încuiate, când nu era Toma[562], a patra; apoi celor unsprezece când era și Toma de față[563], iată a cincea arătare. Apoi S-a arătat iarăși la cinci sute de frați, iar Pavel, vorbind despre această arătare, spune: „După aceea S-a arătat la mai mult de cinci sute de frați deodată, dintre care cei mai mulți trăiesc până acum"[564] – iată a șasea arătare. Apoi S-a arătat celor șapte care pescuiau în Marea Tiberiadei[565], apoi S-a arătat lui Iacov, după cum spune Pavel[566], apoi tuturor Apostolilor[567]. Fii atent, te rog! Ai deci o arătare femeilor, alta lui Petru, alta lui Cleopa și celui cu el, alta celor zece fără Toma, alta celor unsprezece, alta celor cinci sute de frați; iată, de toate șase arătări. A șaptea, celor șapte ucenici, a opta, lui Iacov, a noua, celor șaptezeci, a zecea la Muntele Galileii, a unsprezecea la Muntele Măslinilor[568]. După Înviere[569], Mântuitorul a repetat cuvântul „pace", deci nu-i deloc nepotrivit să repetăm și noi numărătoarea spre încredințare. S-a arătat, așadar, întâia oară femeilor, a doua oară lui Petru, a treia oară lui Cleopa și celui cu el, a patra oară celor zece, a cincea oară celor unsprezece, a șasea oară celor cinci sute, a șaptea oară celor șapte, a opta oară lui Iacov, a noua oară celor șaptezeci, a zecea oară la Muntele Galileii și a unsprezecea oară la Muntele Măslinilor.

XI

„Arătându-li-Se lor timp de patruzeci de zile și grăind despre Împărăția lui Dumnezeu. Și, petrecând cu ei, le-a poruncit lor să nu se despartă de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui, pe care – a zis El – ați auzit-o de la Mine."[570]

---

561 *1 Corinteni* 15, 3-5.
562 *Cf. Ioan* 20, 19-24.
563 *Cf. Ioan* 20, 26-29.
564 *1 Corinteni* 15, 6.
565 *Cf. Ioan* 21, 1-23.
566 *Cf. 1 Corinteni* 15, 7.
567 *Cf. 1 Corinteni* 15, 7.
568 *Cf. Faptele* 1, 12.
569 Textual: „la Înălțare".
570 *Faptele* 1, 3-4.

Cât de mare e îngăduința Mântuitorului! Cât de mare e bunătatea Lui! Cât de nespusă este iubirea Lui de oameni[571]!

– Fie, Stăpâne, ai mâncat și ai stat la masă cu ucenicii înainte de pătimiri, dar pentru ce petreci cu ei după Înviere?

– Ca să-i încredințez și pe ei și pe Toma de Înviere, răspunde Domnul.

– Într-adevăr, dacă, după ce a făcut Domnul asta, mai sunt încă și acum unii care nu cred în Învierea Domnului, ai mai fi putut oare convinge gurile cele neînfrânate ale acelora care îndrăznesc să grăiască cu ușurință orice despre viața Mântuitorului, de n-ar fi făcut asta, de n-ar fi mâncat și de n-ar fi băut cu ei? De aici învățăm să cinstim Masa cea dumnezeiască și tainică. De multe ori, ce n-a reușit să facă cuvântul, a făcut Masa. De multe ori, nenumărați sfătuitori n-au pus capăt unei singure dușmănii, dar o singură masă a pus capăt unor războaie. Ia dovada din cele petrecute mai înainte. Nu conteneam să fim dușmanii lui Dumnezeu și de a duce război Cuvântului celui dumnezeiesc, așa precum zice Pavel: „Dușmani fiind, am fost împăcați cu Dumnezeu prin moartea Fiului Lui"[572]. Eram dușmani. A fost trimisă Legea, și nu ne-a împăcat. Au venit prorocii, și nu ne-au înduplecat. Ci dușmanii lui Dumnezeu au rămas dușmani. Mulți au fost tiranii împotriva adevărului, mulți au fost luptătorii împotriva lui Dumnezeu, împotriva dreptei credințe, dar multe au fost și cuvintele, multe și învățăturile. Și, cu toate acestea, nu au pus capăt războiului. Dar a venit Hristos, a întins temeinic Masa Sa, S-a dat pe El spre mâncare și a spus: „Luați, mâncați"[573]; și îndată a pus capăt războiului și a adus pacea. În Egipt a bătut pe luptătorii împotriva lui Dumnezeu, dar nimeni n-a ascultat, a lovit pe tirani, dar nimeni nu s-a plecat. Aici însă Se dă pe Sine spre mâncare și toți se rușinează, toți se pleacă. Când îi biciuia, nu se plecau, dar, când Se dă să fie mâncat, se pleacă; vreau să spun, atunci când este mâncat la Masa cea tainică. „Eu sunt Pâinea care s-a pogorât din cer", a spus Domnul, „Pâinea care dă viața lumii"[574].

---

[571] Dialogul folosit de autor, frecvența apostrofei și a vorbirii directe, mai ales începutul acestui cuvânt, care rezumă textele scripturistice folosite de Sfântul Ioan Gură de Aur în cuvântările către anomei, au făcut să i se atribuie cu certitudine această cuvântare.

[572] *Romani* 5, 10.

[573] *Matei* 26, 26.

[574] *Ioan* 6, 41, 51.

Și, petrecând cu ei, le vorbea despre Împărăția lui Dumnezeu. Și „le-a poruncit să nu se despartă de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui, pe care ați auzit-o de la Mine".

Da, Stăpâne, Te-am auzit că ai spus: „Mă sui la Tatăl Meu și-L voi ruga și vă va trimite Duhul Adevărului, pe Mângâietorul"[575]. Tu ai spus asta! Când a făgăduit asta Tatăl? Căci Mântuitorul n-a spus: „Să aștepte făgăduința Mea", ci: „Făgăduința Tatălui, pe care ați auzit-o de la Mine".

– Da, răspunde Domnul, Tatăl a făgăduit-o mai dinainte, iar Eu numai am amintit-o.

– Dar unde a făcut Tatăl această făgăduință? Dacă vei citi toată Evanghelia, n-ai să găsești glasul Tatălui făgăduindu-le ucenicilor că are să le dea Duhul Sfânt. Unde, dar, a făgăduit?

– În proroci, precum spune Pavel: „Pavel, robul lui Iisus Hristos, chemat Apostol, rânduit spre Evanghelia lui Dumnezeu, pe care mai înainte a făgăduit-o prin prorocii Lui, în Sfintele Scripturi, despre Fiul Lui"[576].

XII

Așadar, pentru că a făgăduit mai dinainte Evanghelia, a făgăduit mai dinainte că va da și Duhul Sfânt.

– Unde este, dar, făgăduința Duhului?

Să caut cu voi, căci sunt ca unul dintre voi în credința și dragostea cea către Hristos[577]. Am spus de multe ori către dragostea voastră că suntem oi și păstori numai datorită unei împărțiri omenești, dar în fața lui Hristos toți suntem oi. Căci și păstorii și păstoriții sunt păstoriți de un singur păstor, Păstorul cel de sus.

– Unde a fost făgăduit Duhul?

– Spune Dumnezeu prin prorocul Ioil: „În zilele cele din urmă, spune Domnul Atotputernic, voi turna din Duhul Meu peste tot trupul și vor profeți fiii voștri și fiicele voastre"[578]. Iată, dar, făgăduința.

– Când s-a împlinit?

– Când a venit Sfântul Duh peste Apostoli, când a venit peste ei

[575] *Ioan* 20, 17; 14, 17; 15, 26; 16, 17.

[576] *Romani* 1, 1-3.

[577] Sfântul Ioan Gură de Aur spunea de obicei, din profunda sa smerenie, că este încărcat cu multe păcate, nu că este împodobit cu credința și dragostea către Hristos.

[578] *Ioil* 3, 1; *Faptele* 2, 17.

sub forma unor limbi de foc, iar Apostolii au început să vorbească în limbi. Erau socotiți beți. De aceea Petru spune: „Bărbați israeliți, pentru ce vă uitați la bărbații aceștia ca la niște oameni beți? Nu este decât ceasul al treilea din zi. Aceasta este ceea ce s-a spus de prorocul Ioil, că «în zilele cele din urmă, zice Domnul, voi turna din Duhul Meu peste tot trupul»"[579]. Aceasta este făgăduința Tatălui.

– Dar de unde știm că făgăduința este din partea Tatălui? Știu doar că și Fiul vorbește prin proroci. De unde se vede că Tatăl a fost Cel care a spus aceste cuvinte?

„Voi turna din Duhul Meu peste tot trupul și vor profeți fiii voștri și fiicele voastre. Și voi da semne în cer, sus, și pe pământ, jos, sânge și foc și fumegare de fum"[580]. Am vorbit de multe ori despre Sângele ieșit din coastă. Era semn foarte mare să vezi curgând sânge dintr-un trup mort. Sângele, acela ce a curs din coastă; foc, acela care s-a pogorât peste Apostoli: „Sânge și foc și fumegare de fum. Soarele se va schimba întru întuneric și luna în sânge înainte de a veni ziua cea mare și luminată"[581]. Vezi că Dumnezeul Care vorbește este Tatăl, că arată pe Fiul prin cuvintele: „Înainte de a veni ziua Domnului", și nu zice: „Ziua Mea"?

– Cum, dar? Dacă Tu ne dai semne, pentru ce muți gândul spre altul, spunând: „Înainte de a veni ziua Domnului cea mare și luminată"? Fii cu luare-aminte! Dar poate cineva va spune că prorocul rostește ca din partea lui cuvintele: „Înainte de a veni ziua". Dar n-ar fi putut spune prorocul ca din partea lui aceste cuvinte: „Voi turna din Duhul Meu peste tot trupul, înainte de a veni ziua Domnului cea mare și luminată. Și va fi ca oricine va chema numele Domnului se va mântui"[582]. Aceasta o spune Dumnezeu în proroci. Și adaugă Pavel la aceasta, zicând: „Dar Același este Domnul tuturor, îmbogățește pe toți cei care-L cheamă. Căci oricine va chema numele Domnului se va mântui"[583]. Apoi, ca să arate că aceste cuvinte s-au spus despre Hristos, adaugă: „Cum, dar, Îl vor chema pe Acela în care n-au crezut? Și cum vor crede în Acela de care n-au auzit? Și cum vor auzi fără propovăduitor? Și cum vor propovădui dacă nu se vor trimite? Precum este scris:

[579] *Faptele* 2, 14-17.
[580] *Ioil* 3, 1, 3; *Faptele* 2, 17-19.
[581] *Ioil* 3, 3-4; *Faptele* 2, 19-20.
[582] *Ioil* 3, 1, 4-5; *Faptele* 2, 17, 20-21.
[583] *Romani* 10, 12-13.

«Cât de frumoase sunt picioarele celor care binevestesc pacea, ale celor care binevestesc cele bune!»"[584]

Fii atent, te rog! „Le-a poruncit lor să nu se despartă de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui, pe care [– a zis El –] ați auzit-o de la Mine. Că Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt, nu mult după aceste zile." După cele patruzeci de zile, erau zece zile până la Rusalii, când S-a pogorât Duhul Sfânt și i-a botezat pe Apostoli, nu cu apă, ci cu foc.

XIII

Acum se dă răspuns la întrebarea pusă de mulți. Întreabă mulți dacă Apostolii fuseseră botezați cu botezul evanghelic înainte de pătimirea Mântuitorului. Eu nu-mi spun părerea mea, nici nu încerc să răspund la această întrebare cu socotințe omenești, ci mă țin de cuvintele Scripturii. În Scriptură găsim că, înainte de pătimirea lui Hristos, Apostolii au primit botezul lui Ioan Botezătorul. Mântuitorul, înainte de pătimire, n-a dat alt botez, ca să nu desființeze predica lui Ioan și să dea prilej iudeilor potrivnici să spună că a adus un alt botez, al Său, ca să ocărască pe Ioan Botezătorul, ci a îngăduit ca Apostolii să aibă arvuna apei, păstrându-le lor harul Duhului. De aceea, pentru că nu luaseră încă Duhul, le spune după Înviere: „Luați Duh Sfânt!"[585] Apoi le spune: „Duceți-vă în Ierusalim și așteptați acolo făgăduința Tatălui, pe care ați auzit-o de la Mine, că Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt nu mult după aceste zile"[586]. Nu cu apă, căci primiseră botezul cu apă, ci cu Duhul Sfânt. Nu adaugă apă peste apă, ci împlinește ceea ce lipsea botezului celui nedeplin. „Dar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt nu mult după aceste zile", în loc de: „După zece zile".

– Dar pentru ce era nevoie de acest răstimp?

– Care răstimp?

– Cele zece zile.

– Pentru ca să se exerseze credința Apostolilor. Căci, încetând harul și nemaiarătându-se nimeni, li se exersa credința dacă așteptau ca nemincinos pe Cel făgăduit. Le-a făgăduit și a spus:

[584] *Romani* 10, 14-15.
[585] *Ioan* 20, 22.
[586] *Faptele* 1, 4-5.

„Nu mult după aceste zile". N-a hotărât după câte zile, ci „nu după multe zile". Mântuitorul nu ne îngăduie să le știm pe toate, ci ne arată să avem măsura rânduielii dată de El. Învață ce auzi! Nu iscodi ce nu ți s-a spus!

„Iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt." Când Duhul cel Sfânt S-a pogorât peste ei în ziua Cincizecimii, a umplut toată casa în care ședeau, ca să fie botezați cu Duhul ca și cum ar fi botezați cu apă. Împletește ceea ce se vede cu ce nu se vede, adică Duhul cu limbile vorbite. Au fost botezați cu Duhul. Că a se boteza înseamnă a primi Duhul Sfânt, o mărturisește o altă istorie. Când Petru a fost învinuit de ucenici și i s-a spus: „Pentru ce ai intrat la niște elini și i-ai învățat și i-ai făcut părtași Botezului și Tainelor?", Petru a răspuns: „Eu eram în cetatea Iope și un sutaș Corneliu a trimis după mine; m-am dus și l-am învățat cuvântul. Și s-a întâmplat că, pe când grăiam eu, a căzut peste ei Duhul Sfânt, ca și peste noi la început"[587]. Și Petru, ca să arate că a fost botez Duhul pe care l-a primit Corneliu și cei dimpreună cu el, a spus îndată: „Și mi-am adus aminte de cuvintele Domnului, că a zis: «Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt»"[588].

XIV

Apostolii, dar, au fost botezați cu apă înainte de pătimirea Domnului. Era baia aceea spre iertarea păcatelor, dar nu împărtășea Duhul Sfânt. „A venit Ioan", spune Scriptura, „predicând în pustie botezul pocăinței spre iertarea păcatelor."[589]

– Și de unde știm că Apostolii aveau acest botez?

– Am să vă arăt de unde știm. Că nici n-a spus Domnul: „Ioan v-a botezat pe voi", ci a spus numai că a botezat.

– Deci de unde se vede că Ioan a botezat și pe Apostoli? De unde știm asta?

– Ascultă cu luare-aminte! Când I s-a împotrivit Petru și a spus: „Doamne, în veac nu-mi vei spăla picioarele!"[590],

[587] *Cf. Faptele* 11, 1-15.
[588] *Faptele* 11, 16.
[589] *Marcu* 1, 4.
[590] *Ioan* 13, 8.

Mântuitorul i-a răspuns: „De nu te spăl, nu ai parte de Mine"[591]; Petru I-a spus: „Doamne, nu numai picioarele, ci și mâinile și capul"[592], iar Mântuitorul i-a răspuns: „Cel care s-a scăldat nu are trebuință decât numai picioarele să i se spele"[593]. Vezi că a întărit baia? Că unde nu au fost rostite numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acolo este numai botezul pocăinței, dar unde au fost rostite, este Botezul înfierii. Mântuitorul n-a desființat botezul pocăinței, ci l-a împlinit și a adăugat Botezului celui în Treime, Botezul Sfântului Duh. Ereticii, atât cât le stă în putere, au desființat Botezul cel în numele Sfintei Treimi. Nu s-au temut ticăloșii de cuvintele Stăpânului: „Cel care s-a scăldat nu are trebuință decât numai picioarele să i se spele".

„Dar voi veți fi botezați nu mult după aceste zile."[594] Apoi, iarăși se arată dorința nestăpânită a firii omenești și curiozitatea. Pentru că e în firea omului să întrebe mereu: „Când e sfârșitul lumii? Când vine Hristos? După câți ani e sfârșitul? Când se arată Împărăția Lui?" Apostolii, dezgolindu-și această slăbiciune omenească, încep să-L întrebe pe Mântuitorul: „Doamne, oare în acest timp ai să așezi împărăția lui Israel?"[595] Pentru că Domnul le spusese: „Când va veni Fiul Omului întru slava Lui"[596], de aceea Apostolii Îl întreabă: „Oare în acest timp?" Voiau să știe dacă este aproape așteptarea, dacă întârzie mântuirea. Apoi Mântuitorul le spune: „Nu este al vostru a ști anii sau timpurile pe care Tatăl le-a pus în a Sa stăpânire"[597]. Nu le este îngăduit Apostolilor nici vremurile să le cerceteze, iar ereticilor li s-a îngăduit să cerceteze Ființa cea mai presus de timp și firea cea mai înainte de veci? Când te întreabă un eretic una ca asta și-ți spune: „Cum a născut Tatăl? Care este chipul nașterii celei dumnezeiești?", tu răspunde-i prin cuvintele Stăpânului: „Nu este al vostru a ști anii sau timpurile". Nu este al vostru a cunoaște nașterea și Ființa lui Dumnezeu; și nu numai că nu-i al vostru, dar nici al Îngerilor, nici al Arhanghelilor, al niciunei Puteri create.

[591] *Ioan* 13, 8.
[592] *Ioan* 13, 9.
[593] *Ioan* 13, 10.
[594] *Faptele* 1, 5.
[595] *Faptele* 1, 6.
[596] *Matei* 25, 31.
[597] *Faptele* 1, 7.

– Atunci al cui este a o cunoaște?

– „Nimeni nu cunoaște pe Tatăl decât Fiul, nici pe Fiul nu-L cunoaște cineva decât numai Tatăl"[598], nici adâncurile lui Dumnezeu, decât Duhul lui Dumnezeu. „Nu este al vostru a ști anii sau timpurile." Nu te rușinează măsura pusă Apostolilor? Celor care au petrecut împreună cu Mântuitorul, celor cărora li S-a arătat, celor care au fost luminați de El, acelora nu li s-a îngăduit să știe, ci au fost învățați să nu depășească măsura și au auzit: „Nu este al vostru a ști anii sau timpurile", iar tu iscodești? Dar Daniel a fost învățat să cunoască și anii și timpurile și măsurile, căci spune: „Șaptezeci de săptămâni sunt hotărâte pentru poporul Tău. De la cuvântul ieșirii zilelor ca să se zidească templul, săptămâni șapte și săptămâni șaptezeci și două"[599]. Iată, i s-a îngăduit să cunoască timpurile. Dar tocmai aceste timpuri închid gura îndrăznelii, ca să cunoască oamenii că, dacă nu li s-a îngăduit să cunoască timpurile, apoi cu mult mai mult nu trebuiau să iscodească nașterea cea dumnezeiască. „Nu este al vostru a ști anii sau timpurile pe care Tatăl le-a pus în a Sa stăpânire." Deci Fiul nu le-a pus în stăpânirea Sa, ci veacurile și anii sunt în stăpânirea Tatălui. Dacă Fiul nu are nimic în comun în ce privește anii și timpurile și veacurile, atunci Pavel minte când spune: „În zilele acestea din urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, prin Care a făcut și veacurile"[600]. Dacă Fiul este Făcătorul veacurilor, atunci stau și ele în stăpânirea Fiului. Lucrul acesta îl spune și Pavel. „Pe care Tatăl le-a pus în a Sa stăpânire." Numește deci pe Fiul „stăpânire a Tatălui", după cum Îl numește și „Putere" și „Înțelepciune": „Hristos, Puterea lui Dumnezeu și Înțelepciunea lui Dumnezeu"[601].

XV

„Nu este al vostru a ști anii sau timpurile, ci veți lua putere venind Sfântul Duh peste voi."[602] Veți primi putere nu ca să iscodiți anii sau timpurile, ci ca să credeți în Stăpânul.

---

598 *Matei* 11, 27.

599 *Daniel* 9, 24-25.

600 *Evrei* 1, 2.

601 *1 Corinteni* 1, 24.

602 *Faptele* 1, 7-8.

„Și-Mi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului."[603] Nu măsura ordinea cuvintelor, ci puterea cuvintelor! El a spus: „Predicați pretutindeni!" Iar dacă acest cuvânt s-a înfăptuit, aceasta arată puterea Lui. Pot și eu să spun, cu putere și cu mândrie, celor de lângă mine sau câtorva slugi sau frați: „Duceți-vă la neamuri! Învățați toate neamurile, întoarce-ți-i pe toți, ucideți pe barbari, tăiați pe toți cei care sunt împotriva împărăției!" Cuvintele s-au spus. Dar, dacă faptele nu urmează cuvintelor, nu sunt socotit numai mincinos, ci și îngâmfat și osândit ca îndrăzneț. Să se cerceteze cuvintele Mântuitorului nu după cele ce-a grăit, ci după cele ce-a săvârșit. A spus: „Învățați toate neamurile!"[604] Dacă nu s-a făcut cuvântul Lui faptă, a fost o lăudăroșenie, și nu putere dumnezeiască. A spus: „Predicați până la marginea pământului"; dacă marginile pământului n-au cunoscut predica, atunci prorocia este mincinoasă. Dar, când faptele strălucesc înaintea cuvintelor, atunci martorii sunt adevărați și adevărat este și Cel mărturisit.

„Și, acestea zicând, privind ei, S-a înălțat."[605] Putea să Se înalțe pe nevăzute. Dar, după cum a avut martori ai Învierii ochii ucenicilor, tot așa îi face, tot pe ucenici, văzători și ai Înălțării.

„Privind ei, S-a înălțat. S-a depărtat și S-a suit la cer și L-a luat un nor; și, căutând ei la cer, pe când mergea El"[606], S-a înălțat, S-a suit, S-a urcat, a intrat. „N-a intrat într-o Sfântă a Sfintelor făcută de mâini, ci în însuși cerul, ca să Se înfățișeze lui Dumnezeu."[607] Dar nu numai că a intrat, ci a și străbătut: „Având", zice Pavel, „Arhiereu mare, Care a străbătut cerurile, pe Iisus"[608]. S-a înălțat, S-a suit, S-a urcat, a mers, a străbătut. Ia aminte! S-a înălțat ca având putere, ca să se plinească spusa profetică: „Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare"[609]. Aici prorocul aduce numai îndrăzneala Sa: „Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare". „Ridicați, căpetenii, porțile voastre și vă ridicați, porți veșnice, și va intra Împăratul slavei!"[610] Va intra! „N-a

[603] *Faptele* 1, 8.
[604] *Matei* 28, 19.
[605] *Faptele* 1, 9.
[606] *Faptele* 1, 9-10.
[607] *Evrei* 9, 24.
[608] *Evrei* 4, 14.
[609] *Psalmul* 46, 5.
[610] *Psalmul* 23, 7.

intrat Iisus în Sfânta Sfintelor făcută de mână, ci în însuși cerul"[611] va intra Împăratul slavei. Două lucruri s-au săvârșit. Căci, după cum s-a spăimântat pământul când a văzut pe Mântuitorul îmbrăcat cu trup, după cum noi avem obiceiul să întrebăm când vedem o persoană străină: „Cine-i aceasta?", căci nimeni nu întreabă de cineva pe care-l cunoaște, tot așa și pământul, când a văzut pe Mântuitorul că are putere dumnezeiască și că poruncește vânturilor și mării, a întrebat: „Cine este Acesta că marea și vânturile ascultă de El?"[612]; deci, după cum pământul s-a spăimântat și a strigat: „Cine este Acesta?", tot așa și cerul s-a spăimântat, când a văzut dumnezeirea în trup, și a zis: „Cine este Acesta, Împăratul slavei?"[613]

XVI

Și iată lucrul minunat! Mântuitorul a venit și, venind, a adus Sfântul Duh, iar înălțându-Se, a dus sus Trup sfânt, ca să dea lumii garanție de mântuire puterea Duhului Sfânt. Iarăși, să spună creștinul că Sfântul Trup este însăși lumii arvună de mântuire. Iar când spun asta, vorbesc și de tine și de orice creștin. Eu sunt creștin și sunt al lui Dumnezeu.

– De unde știm asta?

– Am Duhul cel Sfânt, Care S-a pogorât din cer. Vrei și altă dovadă? Am luat Duhul lui Dumnezeu din cer, am arvună trainică.

– Care arvună?

– Sus Trupul Lui, jos, la noi, Duhul Lui. Te îndoiești, ereticule, că suntem ai lui Dumnezeu? S-a făcut un singur neam, din Dumnezeu și oameni. După cum pe oameni neînrudiți între ei, pe cei care nu se știu unul pe altul de unde sunt, îi unește o legătură de căsătorie și, când se căsătorește o fată cu un băiat, cele două neamuri ajung un neam și dau naștere la nepoți și la unchi, tot așa, când Hristos a luat trup, prin acest trup toată Biserica a ajuns rudă a lui Hristos: Pavel rudă cu Hristos, Petru rudă cu Hristos, orice credincios, noi toți, orice dreptcredincios. De aceea spune Pavel: „Fiind, dar, neamul lui Dumnezeu"[614]. Dar știu gândul cu care a fost spus. Nu am de gând să istorisesc tot gândul lui Pavel, ci spun numai

---

[611] *Evrei* 9, 24.
[612] *Matei* 8, 27.
[613] *Psalmul* 23, 8.
[614] *Faptele* 17, 29.

atât, că Pavel adeverește că suntem neam al lui Dumnezeu. Iar în altă parte spune iarăși: „Noi suntem Trupul lui Hristos și mădulare în parte din Trupul Lui”[615], în loc să spună: „Suntem rudele Lui din pricina trupului pe care l-a luat”. Avem, dar, garanția neamului sus, adică trupul pe care l-a luat de la noi, iar jos Sfântul Duh cu noi. Și iată lucrul minunat! Nu zic că Duhul S-a pogorât din cer și că nu mai este în cer, că Și-a mutat locul, că Trupul a luat locul în cer și Duhul pe pământ, ci că Duhul este și cu noi și pretutindeni și sus. Că spune Scriptura: „Unde mă voi duce de la Duhul Tău?”[616] Și pentru ce te minunezi că Duhul este și cu noi și sus, iar Trupul lui Hristos, și sus și cu noi? A avut cerul Sfântul Trup, a primit și pământul Sfântul Duh. A venit și Hristos și a adus Sfântul Duh, S-a înălțat Hristos și a dus sus trupul nostru. Și ai putea să vezi chipul lui Adam cel îngropat în pământ, nu stând cu îngerii, ci șezând împreună cu Dumnezeu mai presus de îngeri, ca să ne așeze și pe noi împreună cu el.

O, ce rânduială înfricoșătoare și nemaivăzută! O, marele Împărat, mare în toate, așa de mare și așa de minunat! Așa cum a spus prorocul: „Doamne, Domnul nostru, cât este de minunat numele Tău în tot pământul! Că s-a înălțat slava Ta mai presus de ceruri”[617]. S-a înălțat dumnezeirea. Stă scris cuvânt cu cuvânt: „Privind ei, S-a înălțat”[618]. Cel mare întru toate. Mare este Dumnezeu, mare este Domnul! „Mare este Domnul și lăudat foarte!”[619] Iar dacă este mare Dumnezeu și mare Domn, atunci este și mare Împărat. „Împărat mare peste tot pământul.”[620] „Munții Sionului, coastele crivățului, cetatea Împăratului celui mare.”[621] Mare Proroc, mare Preot, mare Lumină, întru totul mare. Totdeauna Scriptura adaugă și-I spune „mare”, după cum spune Pavel: „Marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos”[622]; după cum spune și David: „Mare este Domnul și lăudat foarte”[623]. Mare Împărat, mare Proroc. Când Iisus făcea minunile, popoarele ziceau: „Proroc mare S-a

[615] *1 Corinteni* 17, 29.
[616] *Psalmul* 138, 7.
[617] *Psalmul* 8, 1.
[618] *Faptele* 1, 9.
[619] *Psalmul* 47, 1.
[620] *Psalmul* 46, 7.
[621] *Psalmul* 47, 2.
[622] *Tit* 2, 13.
[623] *Psalmul* 47, 1.

ridicat între noi și a cercetat Dumnezeu pe poporul Lui"[624]. Nu este mare numai după dumnezeire, ci este mare și după trup. După cum este Dumnezeu mare și Domn mare și Împărat mare după dumnezeire, tot așa este și Preot mare și Proroc mare.

– De unde știm asta?

– O spune Pavel: „Având, dar, Arhiereu mare, Care a străbătut cerurile, pe Iisus, Fiul lui Dumnezeu, să ținem mărturisirea noastră"[625]. Iar dacă este Arhiereu mare și Proroc mare, atunci cu adevărat Dumnezeu a cercetat pe poporul Lui și a ridicat Proroc mare în Israel. Iar dacă este mare Proroc, mare Preot, mare Împărat, atunci este și mare Lumină: „Galileea neamurilor, poporul care locuia în întuneric a văzut lumină mare"[626]. Dar și ziua Lui este mare, după cum zice prorocul: „Înainte de a veni ziua Domnului cea mare și luminată"[627].

Auzind pretutindeni „mare" și văzând că mari sunt lucrurile Domnului, cum ți-a venit ție, ereticule, să-L sfâșii și să-L micșorezi pe Cel mare?

Avem doar arvuna noastră în ceruri; am fost înălțați împreună cu Hristos. Vom fi iarăși răpiți în nori, de vom fi vrednici să-L întâmpinăm când va veni pe nori[628]. Cel vinovat nu întâmpină pe Judecător, ci este înfățișat Judecătorului; nu-L întâmpină, pentru că nu are îndrăzneală. Să ne rugăm, așadar, și noi toți, iubiților, ca să avem parte să fim între cei care-L vor întâmpina, chiar printre cei din urmă! După cum sunt cinstiți de împărat toți cei care-l întâmpină pe împărat, deși nu sunt toți de aceeași cinste, tot așa va fi și atunci. Căci nici n-au viețuit toți la fel. „Fiecare va primi plata după osteneala lui."[629] Niciodată să nu fie împiedicat cuvântul lui Dumnezeu, ci cu adevărul să avem toți îndrăzneală în dragostea lui Hristos, hrănind poporul, adăpând sufletele, nefiind despărțiți în gânduri. Dușmanul păcii are judecătorul lui. Dar, pentru că, fraților, noi căutăm să-i convingem pe oameni și pentru că ne vom arăta lui Dumnezeu așa cum suntem, martor este Cel care vede gândurile, Cel care va cere socoteală oricui grăiește minciună, că

[624] *Luca* 7, 16.
[625] *Evrei* 4, 14.
[626] *Isaia* 9, 1-2; *Matei* 4, 15-16.
[627] *Ioil* 2, 11.
[628] *Cf. 1 Tesaloniceni* 4, 17.
[629] *1 Corinteni* 3, 8.

niciodată n-am voit să fiu, nici nu voiesc să fiu dușman al păcii. Dacă pierdem pacea, suntem dușmani ai acelora care au auzit de la Hristos: „Pace vouă!"[630] Dar că voiesc pacea, că o râvnesc, că o doresc, martor îmi este Cel care pe toate le știe. Despre celelalte voi tăcea. Cel care așteaptă pe Dumnezeu răsplătitor nu aduce ocară Judecății Celui de sus cu apărarea sa. Puternic este Dumnezeu să dea pace, să întemeieze pacea; să dea pacea și în cei care propovăduiesc, și în cei cărora li se propovăduiește, și în cei care învață, și în cei care sunt învățați, pentru ca în toate să începem cu pacea, să fim în mijlocul păcii, să facem pace și să înălțăm slavă Dumnezeului păcii, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

[630] *Ioan* 20, 19, 21, 26; *Luca* 24, 36.

Omilia I la Rusalii[631]

I

Iarăși praznic și iarăși sărbătoare! Iarăși Biserica, cea cu mulți fii și iubitoare de fii, se mândrește cu mulțimea fiilor. Dar ce folos de mulțimea de fii[632], dacă vede chipurile dorite ale fiilor ei numai în sărbători, nu totdeauna? Se aseamănă Biserica cu unul care are o haină frumoasă, dar nu i se îngăduie s-o poarte totdeauna. Că haină a Bisericii este mulțimea celor care vin la biserică, după cum spunea de demult și prorocul, grăind Bisericii: „Te vei îmbrăca cu toți aceștia ca și cu o podoabă de mire, ca și cu o haină de mireasă"[633]. După cum o femeie cuminte și de neam bun pare mai frumoasă la înfățișare și mai mândră când e îmbrăcată cu o haină lungă până la călcâie, tot așa și Biserica este mai frumoasă astăzi, când e îmbrăcată cu mulțimea trupurilor voastre, când haina îi acoperă tot trupul. Astăzi nu poți vedea nicio parte a ei goală, ca în celelalte zile. Iar de vină pentru goliciunea ei sunt aceia care vin numai astăzi la biserică, cei care nu o îmbracă totdeauna pe mama lor. Și, ca să vadă că nu e mică primejdia dacă o lasă goală pe mama lor, am să le amintesc o veche istorie. Să ne aducem aminte de Ham, de cel care l-a văzut gol pe tatăl lui, pe Noe, și a fost pedepsit pentru vederea aceea[634]. Și doar nu l-a dezgolit el pe tatăl lui, ci numai a văzut că este dezbrăcat tatăl lui. Și nici așa, pentru că doar l-a văzut gol, n-a scăpat de pedeapsă. Cei care vin numai azi la biserică nu o văd

---

[631] *PG* 50, 453-464. A fost tradusă în românește în *Viețile Sfinților din luna Mai*, Mânăstirea Neamțu, 1813, f. 272r-278v; *cf.* D. FECIORU, *Bibliografia traducerilor* ..., nr. 192; a mai fost tradusă de mitropolitul GRIGORIE DASCĂLUL, *Puțul Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 19-20; *cf.* D. FECIORU, *Bibliografia traducerilor* ..., nr. 660; de Pr. C. PATRICHE, în: *Cuvântări panegirice. Nouă omilii* ..., pp. 102-119; de Pr. D. FECIORU, în: SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Cuvântări la praznice* ..., pp. 245-268.
Nu se știe când a fost ținută. Sfântul Ioan numește Cincizecimea sărbătoarea prin excelență, pentru că ea este ca o completare a pătimirii Domnului și împlinirea făgăduințelor Sale. Biserica Orientală ținea trei mari sărbători: Epifania, Paștile și Rusaliile, în care împărtășirea era poruncă pentru credincioși.

[632] Am adoptat lectura manuscrisului Colb. (*cf. PG* 50, 453, nota a) în locul lecturii date de editor în text.

[633] *Isaia* 49, 18.

[634] *Cf. Facerea* 9, 21-26.

numai dezgolită pe mama lor, ci ei înșiși o dezgolesc. Ce iertare mai merită oare cei care fac ca Biserica să fie goală, când n-a scăpat de pedeapsă cel care a văzut goliciunea[635]? Nu vă spun aceste cuvinte ca să vă rănesc, ci ca să fugim de pedeapsă, ca să fugim de blestemul lui Ham, ca să urmăm dragostea lui Sem și Iafet, ca să îmbrăcăm și noi pe maica noastră.

Trebuia ca iudeii să se arate numai de trei ori pe an lui Dumnezeu. Lor li s-a spus: „De trei ori pe an te vei arăta Domnului Dumnezeului tău"[636]. Nouă însă nu! Dumnezeu vrea ca noi să ne arătăm Lui necontenit. Pentru iudei, depărtarea locurilor de închinăciune a făcut să aibă numai atâtea adunări, căci ei trebuiau să slujească lui Dumnezeu numai într-un singur loc; de asta și soroacele de slujbă și de ducere a iudeilor la templu erau puține la număr. Trebuia neapărat [ca ei] să se închine în Ierusalim și nicăieri în altă parte. De asta le-a poruncit Dumnezeu să I se arate Lui de trei ori pe an. Lungimea drumului îi îndreptățea. Noi însă nu putem avea o astfel de scuză. Iudeii erau împrăștiați pe toată fața pământului. „Erau", spune Scriptura, „în Ierusalim locuitori iudei, bărbați cucernici din tot neamul de sub cer."[637] Noi însă locuim toți într-un singur oraș, stăm între aceleași ziduri și adeseori nu ne desparte nicio stradă de biserică. Cu toate acestea, ca și cum ne-ar despărți mări întinse, de așa de puține ori venim la sfânta slujbă. Iudeilor li s-a poruncit să sărbătorească de trei ori pe an, nouă însă ni s-a poruncit să sărbătorim totdeauna, căci noi suntem totdeauna în sărbătoare. Și, ca să vedeți că suntem în sărbătoare, am să vă spun pricinile sărbătorilor și așa veți cunoaște că în fiecare zi e sărbătoare. Cea dintâi sărbătoare a noastră este Epifania.

– Pentru ce sărbătorim Epifania?

– „Pentru că Dumnezeu pe pământ S-a arătat și cu oamenii a petrecut"[638], pentru că Dumnezeu, Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, a fost cu noi. El e întotdeauna cu noi. Că spune El:

---

[635] Câtă îndrăzneală avea Sfântul Ioan în fața ascultătorilor săi încât le putea face astfel de mustrări! Aceasta arată că se bucura de o mare autoritate morală, că viața lui era pilduitoare, iar cuvântul său, lumină; din cauza aceasta putea fi și solie. Să se observe modestia sfântului, cum se pune în rândul ascultătorilor, la nivelul celor păcătoși, spre a-i ridica la înălțimea lui.

[636] *Ieșirea* 23, 17.

[637] *Faptele* 2, 5.

[638] *Baruh* 3, 38.

„Iată sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului”[639]. Așa că putem sărbători în orice zi Epifania.

– Dar sărbătoarea Paștilor ce înseamnă? Care este pricina acestei sărbători?

– De Paști vestim moartea Domnului. Asta înseamnă Paști. Dar nici Paștile nu le săvârșim într-un timp anumit. Pavel, voind să ne scape de silnicia timpurilor de sărbătoare și voind să ne arate că putem sărbători totdeauna Paștile, zice: „Ori de câte ori mâncați pâinea aceasta și beți paharul acesta, moartea Domnului vestiți”[640]. Așadar, pentru că putem vesti întotdeauna moartea Domnului, putem sărbători totdeauna Paștile.

Vreți să vedeți că și sărbătoarea de astăzi o putem sărbători în fiecare zi? Dar, mai bine spus, că sărbătoarea de astăzi este în fiecare zi?

– Să vedem care e pricina sărbătorii de azi. Pentru ce o sărbătorim?

– Pentru că Duhul a venit la noi. Căci, după cum Fiul, Unul-Născut al lui Dumnezeu, este cu oamenii credincioși, tot așa și Duhul lui Dumnezeu.

– De unde o știm?

– Din cuvintele lui Hristos: „Cel care Mă iubește pe Mine”, spune El, „va păzi poruncile Mele și Eu voi ruga pe Tatăl Meu și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să rămână cu voi în veac: Duhul adevărului”[641]. Deci, după cum Hristos a spus despre El Însuși: „Iată Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului” și pe temeiul acestor cuvinte putem sărbători totdeauna Epifania, tot așa a spus și despre Duhul, că „este cu voi în veac”, așa că putem sărbători totdeauna Rusaliile.

II

Ca să vedeți că putem sărbători totdeauna, că nu este un timp anumit de sărbătoare, că nu suntem supuși, nici constrânși de timp, ascultați ce zice Pavel: „Deci să sărbătorim”[642]. Și nu era atunci

---

639 *Matei* 28, 20.

640 *1 Corinteni* 11, 26.

641 *Ioan* 14, 15-17.

642 *1 Corinteni* 5, 8.

sărbătoare când scria asta. Nu erau nici Paștile, nici Epifania, nici Rusaliile. El arată prin aceste cuvinte că nu timpul face sărbătoarea, ci conștiința curată. Căci sărbătoarea nu-i altceva decât bucurie, iar bucuria duhovnicească, bucuria spirituală n-o face altceva decât conștiința faptelor bune; iar cel care are conștiința curată și fapte bune poate sărbători totdeauna. Pentru ca să arate acest lucru, Pavel spunea: „Deci să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al vicleniei, ci cu azimele curăției și ale adevărului”[643]. Vezi că nu te-a legat să sărbătorești neapărat într-un anumit timp[644], ci ți-a poruncit să ai cuget curat?

Aș fi vrut să vorbesc în predica de acum numai despre asta. Dar, pentru că aceia care pun mâna pe unii pe care nu i-au văzut de mult timp nu-i lasă ușor din mâinile lor și pentru că și eu v-am prins pe voi, care veniți o dată pe an la biserică, în mrejele noastre, nu vreau să vă dau drumul; de aceea, ca să nu plecați lipsiți de cuvintele despre sărbătoarea de azi, trebuie să-mi îndrept cuvântul spre cauza acestei sărbători.

De multe ori s-au pogorât pe pământ multe bunătăți pentru întregul neam omenesc. Dar bunătăți ca acestea de azi nu s-au pogorât mai înainte. Să aflați, dar, cum au fost bunătățile de mai înainte și în ce fel sunt cele de acum, pentru ca să vedeți deosebirea dintre ele! „A plouat Dumnezeu mană pe pământ și pâine cerească le-a dat lor.”[645] Pâine îngerească a mâncat omul. Lucru mare într-adevăr și vrednic de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Mai târziu a pogorât foc din cer, a mistuit jertfa de pe altar și a îndreptat pe poporul iudaic cel rătăcit[646]. A pogorât apoi ploaie când toți se topeau de foame și a dat an îmbelșugat[647]. Mari sunt acestea și minunate! Dar cele de azi, cu mult mai mari. N-a pogorât azi Dumnezeu mană sau foc sau ploaie, ci ploaie de haruri duhovnicești. Nori au fost pogorâți de sus nu pentru ca să facă să rodească pământul, ci ca să înduplece firea omenească să dea

---

[643] *1 Corinteni* 5, 8.

[644] Sfântul Ioan spune că sărbătoarea nu e legată de timp și că orice zi e sărbătoare, tocmai pentru a convinge pe cei care veneau numai de Rusalii la biserică să vină mai des, căci Rusaliile, Paștile, Epifania sunt în fiecare zi. Nu pune, dar, un principiu pentru desființarea timpului de sărbătoare, ci face un argument pentru aducerea la biserică a celor care nu veneau decât de 2-3 ori pe an.

[645] *Psalmul* 77, 28.

[646] *Cf. 3 Regi* 18, 38-39.

[647] *Cf. 3 Regi* 18, 43-45.

Celui care a făcut pe oameni rodul virtuții. Cei care au primit o picătură din acei nori au uitat îndată că sunt oameni și au umplut pe neașteptate tot pământul de îngeri; nu erau îngeri din cer, ci oameni care arătau în trupul acesta omenesc virtutea Puterilor celor netrupești. Nu s-au pogorât îngerii cei de sus jos, ci minunat lucru era că oamenii cei de jos s-au urcat la virtutea îngerilor de sus. Nu mergeau pe pământ cu sufletele dezbrăcate de trup, ci, rămânând în trupuri, au ajuns prin voință îngeri. Și, ca să afli că nici pedeapsa de la început, când Dumnezeu a spus: „Pământ ești și în pământ te vei întoarce"[648], n-a fost pedeapsă, te-a lăsat să rămâi pe pământ, ca să se arate într-un chip mai strălucit puterea Duhului, putere ce a săvârșit astfel de fapte printr-un trup de lut. Puteai vedea limbă de lut poruncind demonilor; puteai vedea mâna de lut vindecând bolile; dar, mai bine spus, nu puteai vedea numai mâna de lut, ci, ceea ce era cu mult mai minunat, puteai vedea că umbra trupurilor de lut biruia și moartea și Puterile cele netrupești, adică pe demoni.

După cum, când se arată soarele, întunericul dispare, fiarele se afundă în vizuinile lor, ucigașii, tâlharii și jefuitorii de morminte fug în vârfurile munților, tot așa, și când se arăta Petru și grăia, dispărea întunericul rătăcirii, pleca diavolul, fugeau demonii, piereau suferințele trupurilor, se vindecau bolile sufletelor, se izgonea toată răutatea și se întorcea pe pământ virtutea. Și, după cum, dacă ai putea scoate din visteriile împărătești pline cu aur și pietre prețioase o singură piatră scumpă, cât de mică, din cele ce se găsesc înăuntru, te-ai îmbogăți tare fiind în posesia ei, tot așa și fiecare cuvânt care ieșea din gura Apostolilor dădea mare bogăție duhovnicească, pentru că erau vistierii împărătești gurile acelora, aveau în ele cămări de tămăduiri. Puteai vedea, într-adevăr, atunci că sunt cu mult mai dorite decât aurul și decât piatra prețioasă cuvintele Domnului[649]. Ceea ce nu putea săvârși aurul, nici piatra prețioasă, aceea săvârșeau cuvintele lui Petru. Câți talanți de aur ar fi putut vindeca oare pe ologul din naștere? Dar cuvântul lui Petru a putut vindeca această slăbiciune a firii. A spus: „În numele lui Iisus Hristos, scoală-te și mergi!"[650], și cuvântul s-a făcut faptă.

---

[648] *Facerea* 3, 19.
[649] *Cf. Psalmul* 18, 11.
[650] *Faptele* 3, 6.

Ai văzut că sunt cu mult mai dorite cuvintele lui Petru decât aurul și piatra prețioasă? Ai văzut că gurile Apostolilor erau vistierii împărătești? Apostolii au fost cu adevărat tămăduitori ai lumii, plugari ai lumii, cârmaci ai lumii. Medici, pentru că vindecau bolile. Plugari, pentru că însămânțau cuvântul dreptei credințe. Cârmaci, pentru că au pus capăt furtunii înșelăciunii. De asta Domnul uneori le spunea: „Mergeți, vindecați pe cei bolnavi"[651], vorbindu-le ca unor medici; alteori: „Iată, vă trimit să secerați unde nu v-ați ostenit"[652], vorbindu-le ca unor plugari; iar alteori: „Vă voi face pe voi pescari de oameni"[653], iar lui Petru îi spune: „Nu te teme, de acum vei pescui oameni"[654], vorbindu-le ca unor cârmaci, ca unor pescari. Și puteai vedea minuni după minuni.

Acum zece zile firea noastră s-a urcat pe tronul cel împărătesc, iar astăzi S-a pogorât Duhul cel Sfânt la firea noastră. A urcat Domnul pârga noastră și a pogorât Duhul cel Sfânt. Alt Domn este Cel care împarte darurile acestea, căci Duhul este Domn, și Tatăl și Fiul și Sfântul Duh împart între Ei iconomia mântuirii noastre. Încă nu au trecut zece zile de la Înălțare și Hristos ne-a și trimis haruri duhovnicești, darurile împăcării noastre cu Dumnezeu. Ca să nu se îndoiască nimeni, ca să nu se întrebe: „Ce a făcut oare Hristos înălțându-Se la cer? Oare a împăcat pe Tatăl? Oare L-a făcut milostiv?", de aceea Hristos, voind să ne arate că L-a împăcat pe Tatăl cu firea noastră, ne-a trimis îndată darurile împăcării. Într-adevăr, după ce dușmanii se împacă și ajung la înțelegere, îndată după împăcare urmează urări de sănătate, ospețe și daruri. Noi am trimis credință și am primit de acolo haruri; am trimis ascultare și am primit dreptate.

III

Ca să vedeți că dăruirea Duhului Sfânt este un dar al împăcării lui Dumnezeu, voi încerca să vă conving din Scripturi. Mai întâi vă voi da o probă contrară, adică vă voi arăta că Dumnezeu oprește harul Duhului când este supărat pe noi. Am să vă fac mai întâi dovada aceasta ca să vă conving că absența Duhului Sfânt arată că

[651] *Matei* 10, 8.
[652] *Ioan* 4, 38.
[653] *Matei* 4, 19.
[654] *Luca* 5, 10.

Dumnezeu e mâniat și ca să cunoașteți că S-a împăcat cu noi când vedeți că trimite din nou Duhul; căci, dacă nu S-ar fi împăcat, n-ar fi trimis Duhul Sfânt.

– De unde vom ști asta?

– Eli preotul era un bătrân, între altele, blând și înțelept, dar nu știa să îndrepteze păcatele copiilor lui, dimpotrivă, își iubea odraslele peste măsură. Ascultați toți câți aveți copii, ca să-i iubiți și să-i crutați cu măsură! Eli preotul a supărat cu asta pe Dumnezeu și L-a mâniat atât de tare, încât Dumnezeu a întors spatele întregului popor. Cel care a scris aceste lucruri, ca să arate că Dumnezeu S-a mâniat tare pe ei, a spus: „Cuvântul era scump și nu era vedenie aievea"[655]. Cuvântul „scump" înseamnă aici „rar", căci prin aceste cuvinte a arătat că erau atunci rare profețiile. Iarăși un altul, jelind și plângându-se de mânia lui Dumnezeu, spunea: „Nu este domn, nici proroc în vremea aceasta"[656]. Iar evanghelistul zice: „Că nu era încă Duhul Sfânt, pentru că Iisus încă nu Se proslăvise"[657]. „Pentru că nu Se răstignise încă", spune evanghelistul, „de asta nu fusese dat oamenilor Duhul Sfânt." „Nu Se proslăvise" înseamnă „nu Se răstignise". Răstignirea este în ea însăși un lucru de ocară, dar Hristos o numește „slavă", pentru că s-a făcut pentru cei iubiți.

– Dar, spune-mi, pentru ce nu s-a dat Duhul înainte de răstignire?

– Pentru că omenirea era în păcat, în greșeală, în vrăjmășie, în necinste. Pentru că nu Se jertfise Mielul Cel care ridică păcatul lumii[658].

Așadar, pentru că nu Se răstignise încă Hristos, nu se făcuse nici împăcarea; iar odată ce nu se făcuse împăcarea, pe bună dreptate nu s-a trimis nici Duhul, pentru că trimiterea Duhului era dovada împăcării. De asta și Hristos zice: „Mai de folos vă este vouă ca Eu să Mă duc, că, de nu Mă voi duce Eu, Acela nu va veni"[659]. „Dacă nu Mă voi duce", spune Domnul, „și nu voi împăca pe Tatăl Meu, nu vă voi trimite pe Mângâietorul." Ați văzut câte dovezi v-am dat că absența Duhului Sfânt dintre oameni este un

---

[655] *1 Regi* 3, 1.
[656] *Daniel* 3, 38 (după *Septuaginta*).
[657] *Ioan* 7, 39.
[658] *Cf. Ioan* 1, 29.
[659] *Ioan* 16, 7.

semn al mâniei lui Dumnezeu? „Cuvântul era rar și nu era vedenie aievea." „Nu este nici domn, nici proroc în vremea aceasta." „Că nu era încă Duhul Sfânt, că Iisus încă nu Se proslăvise." „Mai de folos vă este vouă ca Eu să Mă duc, că, de nu Mă voi duce Eu, Acela nu va veni." Așadar, absența Duhului Sfânt este un semn al mâniei lui Dumnezeu. Dar, când vezi că Duhul Sfânt este trimis cu îmbelșugare, să nu te mai îndoiești de împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii.

– Dar unde este Duhul Sfânt acum? Atunci, pe vremea Apostolilor, când se făceau minuni, când se înviau morții, când se curățau leproși, bine spui că era Duhul Sfânt. Dar acum ce dovadă avem că este Duhul Sfânt între noi?

– Nu te teme! Îți voi dovedi că și acum este Duhul Sfânt între noi.

– Cum? În ce chip?

– Dacă n-ar fi Duhul Sfânt între noi, cum s-ar fi izbăvit de păcate aceștia care au fost luminați în această noapte sfântă? Că nici nu este izbăvire de păcate fără lucrarea Duhului. Ascultați-l pe Pavel, care spune: „Că și noi eram odinioară fără minte, neascultători, rătăciți, slujind la tot felul de pofte. Dar, când s-au arătat bunătatea și iubirea de oameni ale lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, nu din faptele cele întru dreptate pe care le-am făcut noi, ci după mila Lui ne-a mântuit pe noi, prin baia nașterii din nou și prin înnoirea Duhului Sfânt"[660]. Și iarăși, în altă parte: „Nu vă înșelați: nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici moleșiții, nici sodomiții, nici hoții, nici lacomii, nici bețivii, nici bârfitorii, nici hrăpăreții nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu"[661]. Ai văzut aici înșirate toate felurile de păcate. „Și așa erați unii; dar v-ați spălat, dar v-ați sfințit, dar v-ați îndreptat."[662]

– Cum? Că asta e întrebarea, dacă am lepădat păcatul prin Sfântul Duh.

– Ascultă: „Dar v-ați sfințit, dar v-ați îndreptat în numele Domnului Iisus și în Duhul Dumnezeului nostru"[663]. Ai văzut că Duhul cel Sfânt a șters toate păcatele acelea?

---

[660] *Tit* 3, 3-5.
[661] *1 Corinteni* 6, 9-10.
[662] *1 Corinteni* 6, 11.
[663] *1 Corinteni* 6, 11.

IV

Unde sunt acum cei care hulesc vrednicia Duhului? Căci, dacă nu iartă păcatele, în zadar Îl primim la botez. Iar dacă iartă păcatele, în zadar este hulit de eretici. Dacă n-ar fi Duhul Sfânt, noi n-am putea spune că Iisus este Domn. „Nimeni nu poate să spună «Domn este Iisus» decât în Duhul cel Sfânt"[664]. Dacă n-ar fi Duhul Sfânt, noi, credincioşii, n-am putea chema pe Dumnezeu, căci spunem: „Tatăl nostru, Care eşti în ceruri"[665]. Aşadar, după cum n-am putea chema pe Domnul, tot aşa n-am putea chema nici pe Dumnezeu „Tată".

– De unde ştim asta?

– De la acelaşi Apostol, care spune: „Dar, pentru că sunteţi fii, a trimis Dumnezeu Duhul Fiului Lui în inimile noastre, strigând: «Avva Părinte»"[666]. Deci, când Îl chemi pe Tatăl, adu-ţi aminte că ai fost învrednicit să-L numeşti pe Dumnezeu „Tată" pentru că Duhul ţi-a mişcat sufletul. Dacă n-ar fi Duhul, n-ar fi în Biserică cuvântul înţelepciunii şi al cunoaşterii. „Unuia se dă prin Duhul cuvântul înţelepciunii, iar altuia cuvântul cunoştinţei."[667] Dacă n-ar fi Duhul Sfânt, n-ar fi în Biserică păstori şi învăţători. Că şi aceştia prin Duhul se fac, după cum şi Pavel spune: „În care v-a pus Duhul cel Sfânt păstori şi episcopi"[668]. Vezi că şi aceasta vine tot prin Duhul? Dacă n-ar fi Duhul Sfânt în acest părinte şi învăţător obştesc al nostru[669], nu i-aţi fi răspuns cu toţii, într-un suflet: „Şi duhului tău", când cu puţin mai înainte s-a urcat pe acest scaun sfinţit şi v-a spus: „Pace tuturor"[670]. De aceea, îi daţi acest răspuns: „Şi duhului tău" nu numai când se urcă pe acest scaun, nici numai când vă vorbeşte, nici numai când se roagă pentru voi, ci şi când stă înaintea acestei Sfinte Mese, când are să aducă acea înfricoşătoare Jertfă – cei credincioşi ştiu ce spun – şi nu se atinge de cele puse înainte, mai înainte de a vă ura vouă har de la Domnul şi înainte ca voi să-i răspundeţi: „Şi cu duhul tău"[671];

---

[664] *1 Corinteni* 12, 3.
[665] *Matei* 6, 9.
[666] *Galateni* 4, 6.
[667] *1 Corinteni* 12, 8.
[668] *Faptele* 20, 28.
[669] Adică episcopul.
[670] Textual: „Când v-a dat vouă tuturor pace".
[671] Este vorba de momentul liturgic când preotul adresează credincioşilor cuvintele: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi".

prin însuși acest răspuns vă aduceți aminte că cel care este în fața Sfintei Mese nu face nimic de la el și nici darurile puse înainte nu sunt fapte ale firii omenești, ci harul Domnului este de față, deasupra lor, și se pogoară peste toți și săvârșește acea Jertfă tainică. Om este, e drept, cel care stă în fața Sfintei Mese, dar Dumnezeu este Cel care lucrează prin el. Nu te uita, dar, la firea celui pe care îl vezi, ci gândește-te la harul cel nevăzut! Nimic nu este omenesc din cele ce se întâmplă pe această Sfântă Masă. Dacă n-ar fi Duhul, n-ar fi Biserica, iar dacă este Biserica, atunci evident că este și Duhul.

– Dar, atunci, pentru ce nu se mai fac acum minuni? – ar putea să mă întrebe cineva.

– Ascultați-mă cu atenție! Pe mulți îi aud punând des și mereu această întrebare: „Pentru ce atunci toți cei botezați vorbeau în limbi, iar acum, nu?"

Să vedem mai întâi ce era vorbirea în limbi, și după asta voi spune de ce acum nu mai vorbesc în limbi cei botezați.

– Ce era, dar, vorbirea în limbi?

– Cel botezat grăia îndată în limba indiană, în limba egipteană, în limba persană, în limba scită, în limba tracă și un om primea harul grăirii în multe limbi. Pe aceștia de acum, dacă s-ar fi botezat atunci, i-ar fi auzit și pe ei grăind în felurite limbi. Scriptura spune că Pavel a găsit pe unii botezați cu botezul lui Ioan și i-a întrebat: „«Ați primit Duhul Sfânt după ce ați crezut?» Ei i-au răspuns: «Dar nici n-am auzit că este Duh Sfânt»"[672]. Și a poruncit îndată să se boteze. „Și, punându-și Pavel mâinile peste ei, a venit asupra lor Duhul cel Sfânt și grăiau toți în limbi."[673]

– Pentru care pricină, dar, a fost retras și luat dintre oameni harul acesta acum?

– N-a fost luat pentru că Dumnezeu nu ne mai cinstește acum, ci, dimpotrivă, pentru că ne cinstește foarte mult.

– Cum?

– Am să-ți spun. Pe vremea aceea oamenii erau mai nepricepuți. Abia fuseseră izbăviți de închinarea la idoli. Mintea lor era mai greoaie, nu așa de sprintenă. Erau încântați și atrași de cele trupești. Nu aveau încă idee de darurile cele netrupești, nici nu știau ce este

[672] *Faptele* 19, 2.
[673] *Faptele* 19, 6.

un har spiritual, privit numai prin credință. Pentru asta se făceau minuni. Unele haruri duhovnicești sunt nevăzute și se înțeleg numai prin credință, altele se arată prin semne văzute, pentru încredințarea celor necredincioși. De pildă, iertarea păcatelor este o faptă spirituală, un har nevăzut. Nu vedem cu ochii trupului cum se curățesc păcatele noastre.

– Pentru ce?

– Pentru că cel care se curățește este sufletul, iar sufletul nu se vede cu ochii trupului.

Așadar, curățirea păcatelor este un dar spiritual, care nu poate fi văzut cu ochii trupului. Vorbirea în limbi este și ea o lucrare spirituală a Duhului, dar are un semn văzut, ușor de priceput chiar de cei necredincioși. Căci limba care se aude este o vădire și o dovadă a lucrării petrecute înlăuntru, în suflet, adică a lucrării nevăzute. De asta și Pavel spune: „Iar fiecăruia i se dă arătarea Duhului spre folos"[674]. Eu, acum, n-am nevoie de semne, de minuni.

– Pentru ce?

– Pentru că am fost învățat să cred în Stăpânul și fără să-mi dea semn. Cel care nu crede are nevoie de o garanție, dar eu, care cred, n-am nevoie nici de garanție, nici de semn. Știu că am fost curățit de păcate, chiar dacă nu grăiesc în limbi. Cei de pe vremea Apostolilor n-ar fi crezut dacă n-ar fi primit semn. De asta li se dădeau lor semne, ca o garanție a credinței în care credeau. Prin urmare, nu ca unor credincioși, ci ca unor necredincioși li se dădeau semne, se făceau minuni, ca să ajungă credincioși. Așa spune și Pavel: „Semnele nu sunt pentru cei credincioși, ci pentru cei necredincioși"[675]. Vedeți că încetarea minunilor nu este o dovadă că Dumnezeu nu ne mai cinstește, ci, dimpotrivă, o dovadă că ne cinstește. A făcut asta pentru că voiește să arate credința noastră, să arate că noi credem în El fără garanții, fără minuni. Cei de pe vremea Apostolilor, dacă n-ar fi primit mai întâi semn și garanție, n-ar fi crezut în Hristos și în cele nevăzute. Eu însă și fără asta îmi arăt credința. Aceasta, dar, e pricina pentru care nu se mai fac acum minuni.

---

[674] *1 Corinteni* 12, 7.

[675] *1 Corinteni* 14, 22.

V

Aş fi voit să grăiesc şi despre motivul acestei sărbători; să arăt ce este Cincizecimea, pentru ce s-a dat în sărbătoarea aceasta harul, pentru ce în limbi de foc şi pentru ce după zece zile. Dar văd că m-am întins mult cu învăţătura. De aceea voi mai adăuga ceva şi-mi voi termina cuvântul.

„Când s-a împlinit ziua Cincizecimii, li s-au arătat, împărţite, limbi ca de foc."[676] Nu „de foc", ci „ca de foc", ca să nu gândeşti nimic material despre Duhul. După cum la râul Iordanului nu s-a pogorât un porumbel[677], ci în chip de porumbel[678], tot aşa şi aici nu foc, ci în chip de foc. Şi iarăşi, mai sus: „Ca de suflare de vânt ce vine repede"[679] – n-a spus: „Suflare de vânt repede", ci: „Ca de suflare de vânt ce vine repede".

– Dar pentru ce Iezechiel n-a primit harul prorociei prin asemănarea focului, ci prin carte, iar Apostolii iau prin foc harurile? Că spune Scriptura despre Iezechiel că a primit în gura lui începutul cărţii, că erau scrise într-însa plângere, tânguire şi jale, că era scrisă pe dinăuntru şi pe din afară; şi a mâncat-o şi s-a făcut în gura lui dulce ca mierea[680]. Despre Apostoli Scriptura nu spune aşa, ci: „Li s-au arătat lor limbi ca de foc". Pentru ce, dar, acolo carte şi litere, iar aici şi limbă şi foc?

– Pentru că Iezechiel pleca să mustre păcatele iudeilor, să plângă nenorocirile iudeilor, pe când Apostolii plecau să mistuie păcatele lumii. De aceea, Iezechiel a primit carte care să-i amintească de nenorocirile ce aveau să vină peste iudei, iar Apostolii au primit foc ca să ardă păcatele lumii şi să le primenească pe toate. După cum când focul dă peste spini îi nimiceşte cu uşurinţă pe toţi, tot aşa şi harul Duhului mistuie păcatele oamenilor.

---

676 *Faptele* 2, 1, 3.

677 Încă din veacul al IV-lea d.Hr., Fericitul Ieronim, în omiliile sale exegetice la *Evanghelia după Marcu*, observa că tălmăcirea „ca un porumbel" nu înseamnă nicidecum faptul că Duhul Sfânt S-ar fi pogorât sub înfăţişarea unui porumbel, ci doar că s-a pogorât în chip lin, asemenea zborului unei păsări. Studiile biblice moderne confirmă justeţea acestei interpretări. De aceea, reprezentarea Duhului Sfânt ca un porumbel este cu totul nefundamentată. (n.P.P.)

678 *Cf. Luca* 3, 22.

679 *Faptele* 2, 2.

680 *Cf. Iezechiel* 2, 8-10; 3, 1-3.

Ar fi trebuit ca atunci când S-a pogorât Duhul peste Apostoli iudeii cei nesimțitori să se înspăimânte, să se cutremure și să se închine Celui care a dat harul, dar ei și-au arătat din nou nebunia lor și îi învinuiesc de beție pe Apostolii care erau plini de Duhul. „Aceștia sunt plini de must"[681], ziceau ei.

Gândește-te la nerecunoștința oamenilor și uită-te și la recunoștința îngerilor. Îngerii, când au văzut că pârga noastră se urcă la cer, se bucurau și ziceau: „Ridicați, căpetenii, porțile voastre, ridicați-vă, porți veșnice, și va intra Împăratul slavei!"[682], iar oamenii, când au văzut harul Duhului pogorât la noi, au zis că sunt beți cei care au primit harul; nu i-a rușinat nici timpul anului, căci primăvara nu se găsește must, iar atunci era primăvară.

Dar să-i lăsăm pe iudei și noi să ne uităm la ce ne-a dat în schimb Dumnezeu cel iubitor de oameni. Hristos a luat pârga firii noastre și ne-a dat în schimb harul Domnului. Și, după cum atunci când se termină lupta și se face pace, după un război îndelungat, vrăjmașii de mai înainte dau unii altora garanții și zăloage, tot așa s-a întâmplat și între Dumnezeu și firea omenească. Hristos I-a trimis lui Dumnezeu garanție și zălog pârga pe care a adus-o în cer, iar El ne-a trimis în schimb nouă garanție și zălog pe Duhul cel Sfânt. Că avem garanții și zăloage se vede de acolo că garanțiile și zăloagele trebuie să fie de neam împărătesc. De aceea ne-a și fost trimis Duhul Sfânt, pentru că are ființa cea mai împărătească; la fel și Cel care a fost urcat de la noi era de neam împărătesc, căci era din sămânța lui David. De asta nu mă mai tem: pârga noastră stă mai sus. De asta, chiar de mi-ai vorbi de viermele neadormit, de focul cel nestins, de alte chinuri și pedepse, nu mă mai tem; dar, mai bine spus, mă tem, dar nu deznădăjduiesc de mântuirea mea. Dumnezeu n-ar fi luat sus pârga noastră dacă n-ar fi rânduit mari bunătăți pentru neamul nostru. Mai înainte, când mă uitam la cer și mă gândeam la Puterile cele fără de trupuri, vedeam mai bine nimicnicia noastră din comparația cu Puterile cele de sus; acum însă, când voim să ne vedem noblețea noastră, ne uităm sus în cer, chiar la Tronul cel împărătesc, căci acolo șade pârga noastră. Așa va și veni Fiul lui Dumnezeu din cer ca să ne judece. Să ne pregătim ca să nu cădem din slava aceea. Că Stăpânul nostru obștesc va

[681] *Faptele* 2, 13.

[682] *Psalmul* 23, 7.

veni și nu va zăbovi[683]. Va veni urmat de oștiri, de cete de Îngeri, de mulțimi de Arhangheli, de cete de mucenici, de coruri de drepți, de cete de proroci și de apostoli și în mijlocul acelor oștiri netrupești Se va vedea Împăratul într-o slavă nespusă și negrăită.

VI

Să facem totul ca să nu cădem din slava aceea. Vreți să vă spun și lucrurile cele înfricoșătoare de atunci? Nu ca să întristez, ci ca să îndrept. Atunci, pe dinaintea scaunului de Judecată va curge un râu de foc, atunci se vor deschide cărțile[684] și va începe o Judecată înfricoșătoare și cutremurătoare. Ca într-un tribunal se vor citi toate faptele vieții noastre. Multe spun prorocii despre aceste cărți. „Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l; dar, dacă nu, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o."[685] Hristos le spunea ucenicilor: „Să nu vă bucurați că demonii vi se supun, ci să vă bucurați că numele voastre sunt scrise în ceruri"[686]. Iarăși prorocul David spune: „În cartea Ta toate se vor scrie; zi de zi se vor săvârși și niciuna din ele nu va fi nescrisă"[687]; și iarăși: „Să fie șterși din cartea celor vii și cu cei drepți să nu se scrie"[688]. Vezi că unii sunt șterși, iar alții sunt scriși? Vrei să vezi că nu numai drepții sunt scriși în acele cărți, ci sunt scrise acolo și faptele noastre? E sărbătoare, să aflăm lucruri care pot să ne izbăvească de osândă. Înfricoșător e cuvântul, dar e și de folos și de trebuință pentru că ne scapă de osândă. Să aflăm, dar, că păcatele se scriu, că se duc îndată acolo sus și se scriu chiar cuvintele ce le rostim.

– De unde se vede asta? Că nu trebuie să grăim fără temei despre astfel de lucruri.

– Prorocul Maleahi le zice iudeilor: „Vai de cei care Îl mânie pe Domnul! «Dar cum L-am mâniat pe El?», se întreabă ei. Când spuneți: «Tot cel care face rău este bun înaintea Domnului»"[689]. Cuvinte de slugi nerecunoscătoare; și totuși a binevoit întru

683 *Cf. Evrei* 10, 37.
684 *Cf. Daniel* 7, 10.
685 *Ieșirea* 32, 32.
686 *Luca* 10, 20.
687 *Psalmul* 138, 16.
688 *Psalmul* 68, 32.
689 *Maleahi* 2, 17.

dânșii, întru cei stricați, întru cei care nu I-au slujit. „Iată, noi am păzit poruncile Lui și fericim pe cei străini."[690] „Noi", spun ei, „Îi slujim în fiecare zi, și alții se bucură de bunătăți." Adesea și robii grăiesc așa despre stăpânii lor. Dar nu-i lucru atât de cumplit, deși e cumplit, ca un om să grăiască așa despre alt om. Dar să grăiești așa despre Stăpânul obștesc al lumii, despre Stăpânul cel milostiv și iubitor de oameni, asta-i o faptă vrednică de cea mai mare osândă și pedeapsă. Dar, ca să vezi că se scriu astfel de cuvinte, ascultă ce zice prorocul: „Iată, acestea s-au scris în cartea celor vii spre pomenire înaintea lui Dumnezeu"[691]. S-au scris pentru ca să fie adusă cartea ca dovadă și învinuire, nu pentru ca să-Și amintească Dumnezeu de ele în ziua aceea. Poate că am zguduit de frică sufletul vostru, dar nu pe al vostru, ci pe al meu mai întâi.

Dar să punem capăt cuvântului, mai bine spus, fricii. Însă mai bine nu voi pune capăt fricii, ci voi mângâia. Să rămână frica, pentru ca să curățească sufletul vostru, dar să îndreptăm ceea ce nu se poate suferi de frică.

– Dar cum putem să o îndreptăm?

– Dacă voi arăta că păcatele nu se scriu numai, ci se și șterg. La tribunal se scrie negreșit tot ce grăiește cel judecat despre faptele sale, dar ce s-a scris nu se mai poate șterge; însă din cartea aceea, de vrei, poți șterge orice cuvânt rău ce l-ai fi rostit.

– De unde știm asta?

– Din Scriptură. „Întoarce fața Ta de la păcatele mele", spune Scriptura, „și toate fărădelegile mele șterge-le."[692] Nimeni nu șterge ce nu-i scris. Deci, pentru că au fost scrise, se roagă să fie șterse. Un altul ne învață și cum se șterg, zicând: „Prin milostenii și credință se curățesc păcatele"[693]. Nu se șterg numai, ci se și curățesc, ca să nu rămână nici urmă de ștergere. Nu se șterg numai păcatele de după Botez, ci s-au șters și toate acelea ce-au fost scrise înainte de baie, prin apa Botezului și prin Crucea lui Hristos, după cum zice Pavel: „Ștergând zapisul cel de deasupra noastră, cel ce era împotriva noastră, și l-a luat din mijloc pironindu-l pe Cruce"[694]. Ai văzut

[690] *Cf. Maleahi 3*, [illegible]
[691] *Maleahi* 3, [illegible]
[692] *Psalmul* [illegible]
[693] *Cf. Tob*[illegible]6.
[694] *Colo*[illegible], 14.

că a șters zapisul acela? Dar nu numai că a fost șters, dar a fost și rupt; l-au rupt piroanele Crucii, ca să nu mai fie de trebuință. Toate păcatele săvârșite înainte de Botez se șterg cu harul și cu iubirea de oameni ale puterii lui Hristos celui răstignit; păcatele de după Botez însă au nevoie de multă străduință ca să fie șterse iarăși. Nu mai este o a doua baie, de aceea e nevoie de lacrimile noastre, de pocăință, de mărturisire, de milostenie, de rugăciune și de toată cealaltă evlavie. Așa că și după Botez se curățesc păcatele, cu osteneală multă și cu oboseală.

Să ne dăm toată silința ca să ștergem aici pe pământ păcatele și să fim izbăviți de rușinea și osânda de dincolo. Dacă voim, putem lepăda toate poverile păcatelor, de-am fi săvârșit mii și mii de păcate. Să voim, dar! E cu mult mai bine să ne ostenim aici puțin ca să scăpăm de o pedeapsă de neînlăturat, decât să ne trândăvim în această scurtă vreme și să cădem în pedepsele acelea nemuritoare.

Este timpul deci să rezum cele spuse. Am ținut de rău pe cei care vin numai o dată pe an la biserică și o lasă goală pe maica lor. Le-am amintit o istorie veche, de blestem și de binecuvântare. Am vorbit despre sărbătorile iudeilor și am spus pentru ce Dumnezeu le-a poruncit să se înfățișeze de trei ori pe an înaintea Lui. Am spus că totdeauna este sărbătoarea Rusaliilor, a Paștilor și a Epifaniei. Am spus că sărbătoarea o face cugetul curat, nu sorocul zilelor și anilor. După asta am trecut la darurile pogorâte de sus, am spus că oferirea darurilor e semn că Dumnezeu S-a împăcat cu noi. Am arătat că Duhul Sfânt este de față prin iertarea păcatelor, prin răspunsul dat de credincioși păstorului, adică episcopului, prin cuvântul înțelepciunii și al cunoștinței, prin hirotonii, prin Jertfa cea de taină. Am spus că avem garanții și zăloage. Am adăugat pricina pentru care s-au luat dintre noi minunile. După asta am amintit de Înfricoșătoarea Judecată, de cărțile ce se vor deschide atunci și că în ele se scriu toate păcatele noastre. Am arătat că, dacă voim, se șterg iarăși. Să vă aduceți aminte de toate astea. Dar, dacă nu-i cu putință de toate, amintiți-vă, pentru toate, de cuvântarea cea despre cărți. Și orice ați vorbi sau ați răspunde, așa să grăiți, ca și cum ați avea în față pe cel care scrie. Să aveți mereu proaspătă în minte cuvântarea aceasta. Cei care sunteți scriși în cartea drepților, să adăugați alte fapte la faptele voastre bune! Cei care avem

scrise multe păcate, să le ștergem aici fără să știe cineva, ca să ne izbăvim și să nu fim dați în vileag în ziua Judecății! Și este cu putință, după cum am arătat, să ștergem toate păcatele scrise, prin sârguință, prin rugăciune și prin evlavie înflăcărată. Asta să ne sârguim să facem în tot timpul, pentru ca, plecați dincolo, să putem avea parte de iertare și să ne izbăvim cu toții de chinurile cele de neînlăturat, de care să dea Dumnezeu ca noi toți să fim mântuiți, ca să ne învrednicim de Împărăția cerurilor, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava, puterea, cinstea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia a II-a la Rusalii[695]

Mari și mai presus de cuvânt sunt, iubiților, darurile date nouă astăzi de Iubitorul de oameni Dumnezeu! De asta, cu toții să ne bucurăm și, săltând, să-L lăudăm pe Stăpânul nostru. Că sărbătoare și praznic este pentru noi această zi. După cum anotimpurile urmează unul după altul, tot așa și în Biserică sărbătoarea urmează sărbătorii și ne trimite de la una la alta. Mai înainte am sărbătorit Crucea, Pătimirile, Învierea, apoi Înălțarea la cer a Domnului nostru Iisus Hristos. Iată, astăzi am ajuns la sfârșitul bunătăților, am ajuns la însăși metropola sărbătorilor, am ajuns la însuși fructul făgăduinței Domnului. „Dacă Mă voi duce", a spus Domnul, „Eu vă voi trimite alt Mângâietor și nu vă voi lăsa pe voi orfani."[696]

Ați văzut purtare de grijă? Ați văzut iubire de oameni nespusă? Acum câteva zile Domnul S-a înălțat la cer, a luat tronul cel împărătesc, a luat locul în dreapta Tatălui și astăzi ne hărăzește venirea Duhului Sfânt și prin El ne dă din ceruri bunătățile cele nenumărate.

Te întreb: care bunătate din cele ce alcătuiesc mântuirea noastră nu s-a înfăptuit prin Duhul Sfânt? Prin Sfântul Duh ne-am izbăvit de robie, am fost chemați la libertate, am fost urcați la înfiere, am fost plăsmuiți din nou, de sus, ca să spun așa, și am lepădat povara grea și urât mirositoare a păcatelor. Prin Duhul Sfânt avem soboare de preoți, avem cete de învățători. Din izvorul acesta avem și darurile descoperirilor și harurile vindecărilor. De aici își au obârșia și toate celelalte cu câte se împodobește Biserica lui Dumnezeu. Pavel strigă, zicând: „Pe toate acestea le lucrează Unul și Același Duh, împărțind îndeosebi fiecăruia după cum voiește"[697]. Pavel spune: „După cum voiește", nu: „După cum I se poruncește". Duhul împarte, nu Se împarte; stăpânește, nu este

---

[695] *PG* 50, 463-470. A fost tradusă în românește în *Viețile Sfinților din luna Mai*, Mânăstirea Neamțu, 1813, f. 279r-282n; *cf.* D. FECIORU, *Bibliografia traducerilor ...*, nr. 195; a mai fost tradusă în limba română de mitropolitul GRIGORIE DASCĂLUL, în: *Puțul Sfântului Ioan Gură de Aur*, pp. 29-55; *cf.* D. FECIORU, *Bibliografia traducerilor ...*, nr. 661; de MELCHISEDEC, episcopul Romanului, în: *Șase-zeci și patru cuvinte ...*, pp. 40-47; de Pr. C. PATRICHE, în: *Cuvântări panegirice. Nouă omilii ...*, pp. 120-128; de Pr. D. FECIORU, în: SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM, *Cuvântări la praznice ...*, pp. 269-280.

[696] *Ioan* 16, 7; 14, 18.

[697] *1 Corinteni* 12, 11.

supus stăpânirii. Pavel arată că Sfântul Duh are aceeași putere pe care a mărturisit-o și despre Tatăl. Și, după cum despre Tatăl spunea: „Iar Dumnezeu este Cel care lucrează toate în toți"[698], tot așa și despre Sfântul Duh: „Pe toate acestea le lucrează Unul și Același Duh, împărțind îndeosebi fiecăruia după cum singur voiește". Ai văzut putere desăvârșită? Este clar că cei care au o singură ființă au și o singură stăpânire, iar cei care au o vrednicie de aceeași cinste, aceia au o singură putere și o singură stăpânire. Prin Sfântul Duh am dobândit dezlegarea de păcate; prin Sfântul Duh ne-am spălat de orice întinăciune; prin darul Sfântului Duh, noi, care am alergat la har, am ajuns din oameni îngeri; nu ne-am schimbat firea, ci, ceea ce este cu mult mai minunat, am rămas cu firea omenească, dar ducem viață îngerească. Atât de mare este puterea Sfântului Duh! După cum focul acesta material, când primește în el lutul cel moale, face din el oale tari, tot așa și focul Duhului, când primește un suflet credincios, îl face mai tare decât fierul, chiar de-ar fi mai moale ca lutul, iar pe cel care cu puțin mai înainte era întinat de noroiul păcatelor, îl arată dintr-odată mai strălucitor ca soarele. Aceasta ne învață fericitul Pavel când spune: „Nu vă înșelați: nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici moleșiții, nici sodomiții, nici lacomii, nici hoții, nici bețivii, nici bârfitorii, nici răpitorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu"[699]. Și, după ce a înșirat, ca să spun așa, toate felurile de păcate și ne-a învățat că cei vinovați de astfel de păcate ajung străini de Împărăția cerurilor, a adăugat îndată: „Și așa erați unii; dar v-ați spălat, dar v-ați sfințit, dar v-ați îndreptat"[700].

– Spune-mi cum! În ce chip? Aceasta vrem să știm!

– „În numele Domnului Iisus Hristos", spune Pavel, „și în Duhul Dumnezeului nostru."[701]

Ai văzut, iubite, puterea Duhului Sfânt? Ai văzut că Duhul cel Sfânt a șters toate acele păcate și că a urcat la cinstea cea mai înaltă pe cei care mai înainte erau vânduți de păcatele lor?

Cine ar putea plânge și jeli după cum merită pe cei care încearcă să hulească vrednicia Duhului, pe aceia care, ca niște turbați, nu vor să se îndepărteze de nesocotința lor nici pentru măreția

[698] *1 Corinteni* 12, 6.
[699] *1 Corinteni* 6, 9-10.
[700] *1 Corinteni* 6, 11.
[701] *1 Corinteni* 6, 11.

facerilor de bine ale Duhului, ci îndrăznesc să facă orice împotriva mântuirii lor, înstrăinându-L, atât cât atârnă de ei, de vrednicia Lui domnească, și încearcă să-L pogoare în rândul creaturilor? Pe aceștia aș vrea să-i întreb: pentru ce porniți, o iubiților, atâta război împotriva vredniciei Duhului? Dar, mai bine spus, împotriva mântuirii voastre, și nici nu vreți să luați aminte la cele spuse de Mântuitorul ucenicilor Lui? El a spus: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh"[702]. Ai văzut că vrednicia este de aceeași cinste? Ai văzut înțelegere desăvârșită? Ai văzut că Treimea este nedespărțită? Este oare vreo deosebire sau vreo schimbare sau vreo micșorare? Pentru ce, dar, îndrăzniți voi să adăugați altele la cuvintele Stăpânului? Sau nu știți că și în treburile omenești, dacă cineva încearcă sau merge cu îndrăzneala până acolo încât să adauge sau să șteargă ceva din legile omenești, suferă cea mai mare pedeapsă și nimic nu-l poate scăpa de osândă? Așadar, dacă primejdia e atât de mare când faci asta cu niște legi făcute de oameni, te întreb: mai poate fi iertare pentru cei care sunt atât de mândri că încearcă să strice cuvintele Mântuitorului nostru obștesc, pentru cei care nu vor să îl asculte nici pe Pavel, care Îl are pe Hristos vorbind în el[703], pe Pavel care strigă și spune cu strălucită voce: „Pe acelea pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor care-L iubesc pe El"[704]?

– Dar, dacă nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici inima n-a putut să cunoască lucrurile gătite celor care-L iubesc pe El, de unde putem avea noi, fericite Pavele, cunoștința lor?

– Așteaptă puțin și-l vei auzi pe el că-ți spune și asta. Căci a adăugat: „Nouă însă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Lui"[705]. Și nu s-a mărginit numai la atât, ci, ca să arate măreția puterii Duhului și că este de aceeași ființă cu Tatăl și cu Fiul, spune: „Căci Duhul pe toate le cercetează, și adâncurile lui Dumnezeu"[706]. Ai văzut învățătura desăvârșită? După cum nu le poate ști pe cele din cugetul omului altcineva, spune Pavel, ci fiecare le știe pe cele ale lui, tot așa și pe cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le știe decât

---

[702] *Matei* 28, 19.
[703] *Cf.* *2 Corinteni* 13, 3.
[704] *1 Corinteni* 2, 9.
[705] *1 Corinteni* 2, 10.
[706] *1 Corinteni* 2, 10.

numai Duhul lui Dumnezeu[707]. Pilda aceasta este foarte mare și destul de puternică pentru a dovedi demnitatea Duhului. Pavel a dat pilda aceasta. Prin ea a grăit cam așa: „Nu-i cu putință ca un om să nu știe pe cele din cugetul lui. Deci, după cum nu-i cu putință asta, tot așa nu-i cu putință ca Duhul cel Sfânt să nu știe pe cele ale lui Dumnezeu. Dar, cu toate că fericitul Pavel spune acestea, totuși nu știu pentru care pricină nu se lasă înduplecați cei care, din pricina părerilor lor și împotriva mântuirii lor, duc un război atât de înverșunat împotriva vredniciei Duhului, Îl înstrăinează, atât cât ține de ei, de vrednicia Lui și-L pogoară în rândul creaturilor. Încăpățânează-se cât vor vrea, împotrivească-se cât vor pofti spuselor dumnezeieștii Scripturi! Noi primim învățăturile dumnezeiești ca descoperiri pogorâte de sus și dăm Duhului Sfânt cuvenita doxologie, arătând odată cu dreapta credință și deplinătatea adevărului.

Către cei care încearcă să învețe împotriva celor spuse de Duhul, sunt destule cele ce am spus până acum. Către dragostea voastră însă e de neapărată trebuință să spun pentru ce Domnul nu ne-a dăruit îndată după Înălțarea Sa pe pricinuitorul unor bunătăți atât de mari, ci a lăsat să treacă mai întâi câteva zile, să rămână singuri ucenicii și după aceea să trimită harul Duhului.

Asta nu s-a făcut nici la întâmplare, nici fără rost. Dumnezeu știa că oamenii nu prețuiesc bunătățile ce le au în mâini și nici nu le cinstesc după vrednicie, oricât de mari și plăcute ar părea aceste bunătăți, dacă nu vin peste ei și necazuri. Să vă dau o pildă, pentru ca să lămuresc mai bine spusele mele. Un om sănătos și cu trup puternic nu simte, nici nu-și dă seama bine ce bun lucru e sănătatea dacă nu se îmbolnăvește și nu face cunoștință cu boala. La fel, cel care vede lumina zilei nu poate prețui lumina dacă nu cunoaște și întunericul nopții. Cunoașterea relelor este totdeauna un dascăl bun, care ne învață să prețuim bunurile de care ne bucuram mai înainte. Tot așa și cu Apostolii. În tot timpul cât a fost Domnul cu ei, ucenicii s-au bucurat de mii și mii de bunătăți; petrecerea împreună cu El i-a făcut să fie foarte fericiți. Toți cei care locuiau în Palestina se uitau la ei ca la niște luminători, pentru că înviaseră morți, curățiseră leproși, alungaseră demoni, vindecaseră boli și făcuseră alte multe minuni. Deci, pentru că ajunseseră atât de slăviți și de vestiți, Domnul a îngăduit să-i despartă pe ei

[707] *Cf. 1 Corinteni* 2, 11.

puțină vreme de puterea care le sta într-ajutor, pentru ca, lipsiți de ea, să cunoască ei cât de mult le dăruia lor prezența bunătății lui Hristos și, ajungând la cunoașterea bunătăților trecute, să primească cu mai multă râvnă și darul Duhului, al Mângâietorului. Ucenicii erau amărâți, și Duhul i-a mângâiat; suspinau din pricina despărțirii de Învățătorul, erau cuprinși de tristețe, și Duhul i-a luminat cu lumina Lui; aproape zăceau la pământ, și Duhul i-a ridicat, a împrăștiat norul tristeții lor și a pus capăt nedumeririi. Când au auzit pe Domnul spunându-le: „Mergeți și învățați toate neamurile"[708], erau nedumeriți și nu știau unde să se îndrepte fiecare și în care parte a lumii trebuie să predice cuvântul. De aceea a venit Duhul cel Sfânt în chip de limbi de foc și a împărțit fiecăruia părțile lumii unde trebuiau să propovăduiască. Prin aceste limbi de foc Duhul a făcut cunoscut fiecăruia, ca printr-o scrisoare, și puterea dată, și hotarele în care aveau să predice. Pentru asta S-a pogorât Duhul în chip de limbi de foc.

Dar nu numai pentru asta, ci și pentru ca să ne aducă aminte de o veche întâmplare. În vechime, oamenii, cuprinși de nebunie, au vrut să facă un turn care să ajungă până la cer; Dumnezeu, prin împărțirea limbilor, a stricat unirea lor cea rea[709]. Acum Duhul cel Sfânt S-a pogorât peste ei în chip de limbi de foc, ca prin asta să unească lumea împărțită. Și s-a făcut un lucru nou și nemaiîntâlnit. După cum atunci, în vechime, limbile au împărțit lumea și înțelegerea cea rea a dus la despărțire, tot astfel și acum limbile au unit lumea și au adus la înțelegere pe cei care erau despărțiți. Pentru asta, „în chip de limbi". „Ca de foc", pentru că spinul păcatului crescuse în noi cât o pădure de mare. După cum pământul când e bun și gras, dar nu-i lucrat, odrăslește mulți spini, tot așa și firea noastră era bună din pricina Celui care a adus-o la viață și în stare să dea rod de virtute, dar a odrăslit păcatul întocmai ca pe niște spini și alte buruieni netrebnice fiindcă nu primise plugul dreptei credințe, nici sămânța cunoștinței de Dumnezeu. Și, după cum adeseori nu se vede fața pământului din pricina mulțimii spinilor și a buruienilor, tot așa și noblețea și curăția firii noastre nu s-au arătat până n-a venit Plugarul firii omenești, până ce n-a pogorât focul Duhului, până ce n-a curățit-o și până ce n-a făcut-o în stare să primească sămânța cea cerească.

---

[708] *Matei* 28, 19.

[709] *Cf. Facerea* 11, 1-9.

Atât de mari și mai mari decât acestea sunt bunătățile pe care le avem noi datorită zilei de azi. De aceea, vă rog să sărbătorim și noi ziua de astăzi după vrednicia bunătăților dăruite nouă. Să nu încununăm ușile caselor noastre, ci să ne împodobim sufletele. Să nu înfrumusețăm piața cu covoare, ci să înfrumusețăm sufletul nostru cu veșmintele virtuții. Ca așa să putem primi și harul Duhului și să culegem și roadele Duhului.

– Dar care-i rodul Duhului?

– Ascultă-l pe Pavel. Îl spune el. „Roada Duhului", zice el, „este dragoste, bucurie, pace."[710] Uită-te cât de bine sunt alese cuvintele și ce bine e rânduită învățătura! A pus mai întâi dragostea și apoi a amintit de bucurie și de pace. A pus mai întâi rădăcina și apoi a arătat rodul. A așezat întâi temelia și apoi a ridicat casa. A început de la izvor și apoi a venit la râuri. Că nici nu putem simți bucurie în suflet dacă nu socotim mai întâi ca fericire a noastră fericirea altora, dacă nu socotim binele aproapelui ca bine al nostru. Iar asta n-o poți simți dacă nu te subjugă tirania dragostei. Căci dragostea este rădăcina, izvorul și mama tuturor bunătăților. Dragostea, ca o rădăcină, odrăslește miile și miile de ramuri ale virtuții, ca un izvor izvorăște multe curgeri de ape și ca o mamă strânge la sânul ei pe cei care aleargă la ea. Fericitul Pavel a cunoscut asta, de aceea a numit-o „roadă a Duhului". În alt loc, i-a dăruit dragostei o cinste atât de mare, că a numit-o chiar „plinire a Legii". „Dragostea", zice el, „este împlinirea Legii."[711] Stăpânul tuturor nu ne-a dat alt semn îndestulător și vrednic de credință pentru a fi recunoscuți ca ucenici ai Lui decât semnul dragostei, spunându-ne: „După aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai Mei, dacă veți avea dragoste între voi"[712].

De aceea, vă rog să alergăm cu toții la dragoste, de ea să ne lipim, cu ea să primim sărbătoarea aceasta. Unde-i dragoste, păcatele sufletului sunt nelucrătoare; unde-i dragoste, încetează impulsurile lipsite de rațiune ale cugetării: „Dragostea", spune Pavel, „nu se semețește, nu se trufește, nu se poartă cu necuviință"[713]. Dragostea nu face rău aproapelui. Acolo unde împărățește pacea, acolo nu-i

[710] *Galateni* 5, 22.
[711] *Romani* 13, 10.
[712] *Ioan* 13, 35.
[713] *1 Corinteni* 13, 4-5.

Cain, care să-și ucidă fratele. Seacă izvorul invidiei, și ai secat râul tuturor păcatelor! Taie rădăcina, și ai tăiat totodată și rodul! Spun astea nu pentru că am mai multă grijă de cei care invidiază decât de cei invidiați. Nu! Pentru că cei care invidiază sunt mai ales cei mai păgubiți și ei se pierd pe ei înșiși, pe când cei invidiați pot fi chiar încununați, dacă vor. Să-ți dau o pildă: Pavel cel drept este cântat și lăudat în fiecare zi, iar uciderea lui a ajuns prilej de slavă. Abel, chiar după moarte, are îndrăzneală prin sângele său și cu glas tunător învinuiește pe ucigaș[714]; Cain însă, deși a biruit, prin răsplata faptelor și-a luat rodul faptelor. A petrecut pe pământ gemând și tremurând, pe când cel ucis, cel care zăcea la pământ, avea după moarte mai multă îndrăzneală. Și, după cum pe Cain păcatul l-a făcut să ducă o viață mai plină de ticăloșie decât dacă ar fi murit, tot așa și pe Abel virtutea l-a făcut mai strălucitor chiar după moarte.

De aceea și noi, ca să avem și aici și dincolo mai mare îndrăzneală, ca să culegem mai mult rod de bucurie de pe urma sărbătorii de astăzi, să dezbrăcăm toate hainele murdare ale sufletului, să dezbrăcăm mai ales haina invidiei. De ni s-ar părea că avem mii și mii de fapte bune, le pierdem pe toate dacă ne supără acest amar și crud păcat.

Să dea Dumnezeu ca noi toți să scăpăm de acest păcat, și mai cu seamă cei care astăzi au lepădat prin harul băii Botezului vechea haină a păcatului, cei care pot să se ia la întrecere cu razele soarelui. Vă rog, dar, pe voi, care astăzi ați fost înscriși printre fii, cei care ați îmbrăcat haina aceasta strălucitoare, să păstrați cu toată paza strălucirea pe care o aveți acum. Închideți din toate părțile intrarea diavolului, pentru ca, bucurându-vă mai din belșug de harul Duhului, să puteți aduce rod, unul treizeci, altul șaizeci și altul o sută[715], și să fiți învredniciți să întâmpinați cu îndrăzneală pe Împăratul cerurilor, când are să vină și are să împartă bunătățile cele negrăite celor care și-au terminat viața aceasta cu virtute, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia [fie-I] slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

[714] *Cf. Facerea* 4, 10.

[715] *Cf. Matei* 13, 8.

CUVÂNTĂRI DE LAUDĂ LA SFINȚI

Cuvântarea I la Sfântul Apostol Pavel[1]

N-aș greși de-aș numi sufletul lui Pavel „livadă de virtuți" și „Rai duhovnicesc". Atât de mult înflorea prin har și atât de vrednică de har își arăta filosofia sufletului său! Pentru că a fost vasul alegerii[2] și pentru că s-a curățit bine pe sineși, cu îmbelșugare s-a revărsat peste el darul Duhului. Asta e pricina pentru care ne-a izvorât și nouă râuri minunate; nu numai patru, ca izvorul cel din Paradis, ci mult mai multe, ce curg în fiecare zi; nu udă pământul, ci deșteaptă sufletele oamenilor spre rodirea virtuții.

Ce cuvânt, dar, va fi îndestulător spre lauda faptelor uimitoare ale lui Pavel? Sau ce limbă va putea să spună laudele cuvenite lui? Cum voi putea face față măreției laudelor lui, când un singur suflet are adunate, în mod covârșitor, toate virtuțile omenești, și nu numai pe cele omenești, ci și pe cele îngerești?

Dar asta nu are să mă facă să tac! Ba, dimpotrivă, asta – și mai cu seamă tocmai asta – are să mă facă să vorbesc. Căci acesta este cel mai mare chip de laudă, când măreția faptelor mari ale lui Pavel îmi biruiește cu ușurință iscusința în vorbire. Iar înfrângerea mea îmi va fi mai strălucită decât mii și mii de biruințe.

De unde ar fi deci potrivit să fac început laudelor lui? De unde din altă parte dacă nu de la această dintâi laudă, anume de la a arăta că are strânse în el virtuțile tuturor oamenilor? Prorocii, patriarhii, drepții, apostolii, mucenicii s-au distins printr-o virtute oarecum deosebită. Pavel însă are adunate în el la un loc toate virtuțile pe care fiecare dintre aceia le avea; și le are cu atâta covârșire, cum nimeni dintre ei nu le avea.

Ascultă! Abel a adus jertfa[3] și din pricina asta este lăudat. Dar, dacă pui față în față jertfa lui Pavel cu jertfa lui Abel, jertfa lui Pavel este cu atât mai bună decât a lui Abel cu cât mai bun e cerul ca pământul. Despre care jertfă a lui Pavel vreți să vă vorbesc? Că nu-i

---

[1] *PG* 50, 473-478; cuvânt rostit în anul 387.
[2] *Cf. Faptele* 9, 15.
[3] *Cf. Facerea* 4, 4.

numai una! Se jertfea în fiecare zi și aducea o îndoită jertfă: murea în fiecare zi[4] și purta în trupul lui omorârea Domnului Hristos[5]. Se găsea necontenit în fața primejdiilor; se junghia prin voință; își omora în așa chip firea trupului, că nu era cu nimic mai prejos de jertfele junghiate, ba, dimpotrivă, cu mult mai presus de ele. Nu jertfea boi și oi, ci se jertfea pe sine însuși în fiecare zi, printr-o îndoită jertfă. De asta a și îndrăznit să zică: „Căci mă aduc pe mine ca jertfă"[6], numind „jertfă" sângele lui. Nu s-a mulțumit cu aceste jertfe, ci, după ce s-a afierosit pe sine însuși, a adus lui Dumnezeu întreaga lume: pământul și marea, ținuturile locuite de greci și pe cele locuite de barbari și, ca să spun într-un cuvânt, tot pământul luminat de soare. Ca un întraripat a străbătut toată lumea; n-a călătorit de dragul călătoriei, ci a smuls spinii păcatelor, a semănat cuvântul credinței, a alungat rătăcirea, a adus adevărul, a făcut îngeri din oameni, dar, mai bine spus, a făcut pe oameni, din demoni, îngeri. De aceea, când a fost să plece de pe lumea aceasta, după atât de multe sudori și după atât de nenumărate biruințe, spunea mângâind pe ucenici: „Chiar dacă mă jertfesc pentru jertfa și pentru slujba credinței voastre, mă bucur; și mă bucur împreună cu voi toți; de aceea și voi bucurați-vă; și bucurați-vă împreună cu mine"[7]. Ce jertfă ar putea egala jertfa aceasta, pe care Pavel a jertfit-o junghiind-o cu sabia Duhului, pe care a adus-o pe jertfelnicul cel mai presus de ceruri?

Vrei să-mi spui că Abel a fost ucis de Cain cu viclenie și că asta l-a făcut mai strălucitor? Dar ți-am numărat miile și miile de morți suferite de Pavel, atât de multe câte zile a trăit fericitul acesta predicând Evanghelia. Iar dacă vrei să afli și chipul în care s-a săvârșit uciderea, ascultă! Abel a căzut ucis de fratele lui, pe care nici nu-l nedreptățise, nici nu-i făcuse vreun bine. Pavel a fost ucis de aceia pe care se silea să-i smulgă din nenumărate rele și pentru care suferise tot ce suferise.

Vrei să-mi spui apoi că Noe era drept, că era desăvârșit în neamul lui, că nu mai era nimeni ca el între toți oamenii? Dar ca Pavel nu mai era nimeni între oameni! Noe s-a mântuit numai pe el cu copiii lui. Pavel însă, când potop mai cumplit decât potopul de pe

[4] *Cf. 1 Corinteni* 15, 31.
[5] *Cf. 2 Corinteni* 4, 10.
[6] *2 Timotei* 4, 6.
[7] *Filipeni* 2, 17-18.

vremea lui Noe a cuprins lumea, n-a bătut câteva scânduri unele lângă altele, n-a făcut corabie, ci, în loc de scânduri, a alcătuit epistole, și n-a smuls din mijlocul valurilor două sau trei sau cinci rude, ci lumea întreagă, care era pe cale să se înece. Corabia lui Pavel nu era ca arca lui Noe, care se învârtea într-un singur loc. Nu! Corabia lui Pavel a mers până la marginile lumii; și de atunci și până acum Pavel îi aduce pe toți oamenii în corabia aceasta. A făcut corabia aceasta pe măsura mulțimii celor care se mântuiesc; primește în ea oameni mai nepricepuți decât animalele, dar îi face să se ia la întrecere cu Puterile cele de sus, biruind și prin asta corabia aceea. Corabia lui Noe a luat în ea un corb și a dat drumul tot unui corb; a luat un lup, dar n-a schimbat firea lui sălbatică. Corabia lui Pavel nu a fost așa! A luat în ea lupi și a făcut dintr-înșii oi; a luat în ea vulturi și ulii și i-a schimbat în porumbei. A scos din firea omenească toată nepriceperea și toată sălbăticia și a pus în locul lor blândețea Duhului. Iar corabia aceasta a lui Pavel plutește până acum și nu se sfărâmă. Furtuna răutății n-a reușit să-i strice scândurile; dimpotrivă, plutind pe marea înfuriată, a potolit frământarea mării. Și pe bună dreptate, căci scândurile ei n-au fost unse cu smoală și catran, ci cu Duhul Sfânt.

Vrei să-mi spui că toți se minunează de Avraam, pentru că, auzind numai porunca: „Ieși din pământul tău și din neamul tău”[8], și-a părăsit patrie și casă și prieteni și rude, pentru că porunca lui Dumnezeu era pentru el totul? Da, și eu mă minunez de asta. Dar poate fi el la fel cu Pavel? Nu! Pavel nu și-a părăsit patria, casa și neamurile, ci a părăsit chiar lumea pentru Iisus; dar, mai bine spus, a nesocotit însuși cerul și cerul cerului și urmărea numai un singur lucru: dragostea lui Iisus. Ascultă-l pe el, că o arată prin cuvintele: „Nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncimea, nicio altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu”[9].

Vrei să-mi spui că Avraam s-a aruncat în primejdii ca să-l smulgă din mâinile barbarilor pe nepotul său? Pavel însă n-a smuls un nepot, nici trei sau cinci orașe, ci lumea întreagă; și n-a smuls-o din mâna barbarilor, ci din mâna demonilor, înfruntând mii și mii de primejdii în fiecare zi și dând prin morțile sale tărie multă altora.

[8] *Facerea* 12, 1.

[9] *Romani* 8, 38-39.

Vrei să-mi spui apoi că vârful virtuților lui Avraam și coroana filosofiei sale este jertfirea fiului său? Dar și aici vom găsi că întâietatea o are tot Pavel. Nu și-a jertfit fiul, ci, după cum am spus mai înainte, s-a jertfit pe el însuși de mii și mii de ori.

Cine nu se minunează de Isaac? Ne minunăm și de alte multe virtuți ale lui, dar ne minunăm mai ales de blândețea lui. A săpat fântâni pe locurile sale; dar, când a fost izgonit din hotarele lui, nu s-a împotrivit; dimpotrivă, îndura să-și vadă fântânile astupate și se muta totdeauna în alt loc. Nu s-a pornit să-i atace pe cei care-l supărau, ci pleca și-și părăsea pământurile sale, până ce a săturat pofta nedreaptă a dușmanilor lui. Pavel nu și-a văzut astupate cu pietre fântânile, ci trupul lui; nu numai că nu-i părăsea, ca Isaac, pe vrăjmașii lui, ci se străduia să urce la cer pe cei care aruncau cu pietre în el. Cu cât fântâna era astupată mai mult, cu atât izvora mai multă apă și dădea naștere la mai multe râuri de răbdare.

Vrei să-mi spui că Scriptura se minunează de răbdarea lui Iacov, fiul lui Isaac? Dar care suflet de oțel ar putea să arate răbdarea lui Pavel? N-a slujit de două ori câte șapte ani, ci toată viața a slujit pentru mireasa lui Hristos; n-a fost bătut numai de arșița zilei și de frigul nopții, ci a răbdat nenumărate feluri de încercări; uneori era biciuit, alteori trupul îi era lovit cu pietre; uneori se bătea cu fiarele, iar alteori se lupta cu valurile mării. Suferea zi și noapte de frig și de foame neîntreruptă. Pretutindeni biruia piedicile și smulgea oile din gura diavolului.

Vrei să-mi spui că Iosif era curat trupește și sufletește? Mă tem însă să nu mă fac de râs lăudându-l pe Pavel pentru curăția lui trupească și sufletească, odată ce s-a răstignit pe sineși pentru lume[10], odată ce privea nu numai frumusețea trupească, ci toate lucrurile, așa cum privim noi praful și cenușa; de nimic nu-i păsa, așa cum nu-i pasă unui mort de alt mort. Atât de mult își potolise tresăririle firii, încât niciodată vreo patimă omenească nu i-a cuprins sufletul său.

Spui că toți oamenii se minunează de Iov? Și pe bună dreptate. Iov este un mare atlet și poate să stea alături de Pavel din pricina răbdării, din pricina curăției vieții, din pricina mărturiei lui Dumnezeu, din pricina acelei lupte înverșunate și din pricina minunatei biruințe de după luptă. Dar Pavel n-a dus o luptă de

[10] *Cf. Galateni* 6, 14.

câteva luni, ci de ani îndelungați; n-a muiat cu puroiul bubelor sale bulgării de pământ, nici n-a stat pe gunoi, ci a căzut necontenit în gura leului celui nematerial, a luptat cu mii și mii de încercări și totuși a fost mai puternic decât stânca. N-a fost ocărât, scuipat și batjocorit de trei sau patru prieteni, ci de toți frații cei mincinoși și necredincioși.

Vrei să-mi spui că era mare iubirea de străini a lui Iov, că era mare grija de cei săraci? N-o tăgăduiesc nici eu! Dar atât de mare e deosebirea dintre iubirea de străini și grija de săraci a lui Pavel și a lui Iov, pe cât de mare e deosebirea dintre suflet și trup. Grija pe care o arăta Iov față de cei betegi la trup, o arăta Pavel față de cei bolnavi la suflet; îndrepta pe toți cei șchiopi și betegi la minte, îmbrăca cu veșmântul filosofiei, cu haina credinței lui Hristos adică, pe cei goi și pe cei îmbrăcați cu necuviința. Chiar în grija de nevoile trupești ale oamenilor, Pavel îl întrecea pe Iov, ajutându-i pe cei săraci, deși trăia în sărăcie și în foamete, și nu în prisos de bogăție. Casa lui Iov era deschisă tuturor celor care băteau la ușa lui; sufletul lui Pavel însă era deschis întregii lumi și primea în el popoare întregi. De asta și spunea: „În noi nu vă este strâmt; dar nouă ne este strâmt în inimile voastre”[11]. Iov, având nenumărate turme de oi și de boi, era darnic cu cei săraci; Pavel însă n-avea nimic mai mult decât trupul; și-i era de ajuns trupul ca să-i ajute pe cei nevoiași. El însuși o striga, zicând: „Mâinile acestea au slujit trebuințelor mele și celor care sunt cu mine”[12]. Munca trupului lui îi dădea mijloacele pentru a-i ajuta pe cei flămânzi și pe cei săraci.

Vrei să-mi spui că viermii și rănile îi pricinuiau lui Iov dureri cumplite și cu neputință de suferit? O mărturisesc și eu! Dar, dacă ai pune în fața acestor dureri biciuirile primite de Pavel în atâția ani, foamea lui neîntreruptă, goliciunea, lanțurile, temnița, primejdiile, uneltirile, atât de la ai săi, cât și de la străini, atât de la tirani, cât și de la lumea întreagă, dacă, pe lângă acestea, ai mai adăuga celelalte suferințe mai amare decât acestea, adică durerile lui pentru cei căzuți, grija de toate Bisericile, aprinderea ce-o suferea pentru fiecare credincios ce se smintea, ai vedea că sufletul care îndura acestea era mai tare decât o stâncă și întrecea tăria fierului și a oțelului. Suferințele pe care Iov le avea în trup, pe acelea Pavel

[11] *2 Corinteni* 6, 12.
[12] *Faptele* 20, 34.

le avea în suflet; iar durerea care-i măcina sufletul pentru fiecare credincios care se smintea era mai grozavă decât durerea pricinuită de viermi. De asta îi și curgeau din ochi izvoare necontenite de lacrimi, nu numai ziua, ci și noaptea. Suferea pentru fiecare credincios, mai cumplit decât o femeie care naște. De aceea și spunea: „Copiii mei, pentru care sufăr din nou durerile nașterii"[13].

De cine ne-am mai putea minuna în afară de Iov? Negreșit de Moise. Dar și pe Moise l-a întrecut Pavel cu mult. Mari sunt și celelalte virtuți ale lui Moise, dar capul și coroana acelui sfânt suflet este că a voit, pentru mântuirea iudeilor, să fie șters din cartea lui Dumnezeu[14]. Moise însă voia să moară împreună cu alții. Pavel, dimpotrivă! Nu voia să moară și ceilalți cu el, ci, pentru ca să se mântuiască ceilalți, voia ca el să piardă slava cea fără de sfârșit[15]. Unul se lupta cu Faraon, celălalt, cu diavolul în fiecare zi; unul, pentru un singur popor, celălalt, pentru întreaga lume, udând pământul nu cu sudoare, ci cu sânge în loc de sudoare; n-a povățuit pe calea cea bună numai ținuturile locuite, ci și pe cele nelocuite; nu numai pe greci, ci și pe barbari.

Aș putea să-l pun pe Pavel față în față și cu Isus al lui Navi și cu Samuel și cu ceilalți proroci. Dar, ca să nu lungesc cuvântul, am să merg numai la cei mai de frunte dintre ei. Dacă Pavel se va arăta mai bun decât aceștia, atunci nu mai rămâne nicio îndoială cu privire la ceilalți.

Care sunt cei mai de frunte dintre proroci?

Cine alții decât David, Ilie și Ioan? Dintre aceștia, unul este înaintemergătorul celei dintâi veniri a Domnului, altul, înaintemergătorul celei de a doua veniri; de asta amândoi au parte de aceeași numire.

Prin ce se deosebește David? Prin smerenia sa și prin dragostea sa către Dumnezeu! Dar care om a săvârșit mai bine decât Pavel aceste două virtuți? Sau cine l-a ajuns?

Ce avea minunat Ilie? Că a încuiat oare cerul? Că a adus foametea? Că a pogorât foc din cer? Nu cred! Dimpotrivă, că a avut râvnă pentru Stăpânul, că era mai iute decât focul. Dar, dacă te uiți la râvna lui Pavel, vei vedea că Pavel îl depășește pe Ilie, pe cât

[13] *Galateni* 4, 19.
[14] *Cf. Ieșirea* 32, 32.
[15] *Cf. Romani* 9, 3-4.

Ilie îi depășește pe ceilalți proroci. Ce cuvinte ar putea fi la fel cu acelea ce le spunea în râvna lui pentru slava Stăpânului: „Doream să fiu anatema pentru frații mei, pentru rudele mele după trup"[16]. Din pricina asta, deși-i stătea cerul în față, deși-i erau pregătite cununile și răsplățile, zăbovea și întârzia, spunând: „Este mai de trebuință pentru voi ca să rămân în trup"[17]. Din pricina asta, nu socotea îndestulătoare pentru înfățișarea dragostei și râvnei sale nici zidirea aceasta văzută, nici pe cea nevăzută, ci căuta altceva, mai presus de acestea, ca să arate ce voia și ce dorea.

Vrei să-mi spui că Ioan Botezătorul se hrănea cu lăcuste și miere sălbatică? Dar Pavel trăia în mijlocul lumii precum Ioan trăia în pustie. Nu se hrănea cu lăcuste și miere sălbatică, dar întindea înaintea sa masă mai sărăcăcioasă decât masa lui Ioan. Din pricina râvnei sale pentru propovăduire, nu avea nici hrana cea de toate zilele.

Vrei să-mi spui că Ioan a arătat multă îndrăzneală înaintea lui Irod? Dar Pavel n-a închis gura la unul sau la doi sau la trei ca Irod, ci la mii și mii, dar, mai bine spus, chiar la tirani mai cumpliți decât acel tiran.

Rămâne să-l mai pun pe Pavel față în față cu îngerii. De aceea, părăsind pământul, să ne înălțăm spre bolțile cerești. Nimeni să nu osândească îndrăzneala cuvântului meu! Dacă Scriptura i-a numit și pe Ioan și pe preoți „îngeri", ce e de mirare dacă pun față în față cu acele Puteri pe Pavel, care-i mai bun și decât Ioan și decât preoții?

Care este măreția îngerilor? Că se supun în mod desăvârșit lui Dumnezeu! Minunându-se de asta, David spunea: „Puternici la vârtute, care faceți cuvântul Lui"[18]. Nicio însușire nu poate fi asemenea acesteia, fie ei de mii și mii de ori netrupești. Ceea ce îi face pe îngeri fericiți este aceea că se supun poruncilor, că nu sunt niciodată neascultători. Această însușire o poți vedea deci păzită desăvârșit și de Pavel. N-a împlinit numai cuvântul lui Dumnezeu, ci și poruncile, și mai mult decât poruncile. Asta o arată când o spune: „Care-mi este deci plata, că, binevestind, predic Evanghelia lui Hristos fără plată?"[19] De ce alt lucru se minunează prorocul cu privire la îngeri când spune: „Cel care face pe îngerii Săi duhuri și

---

[16] *Romani* 9, 3.
[17] *Filipeni* 1, 24.
[18] *Psalmul* 102, 20.
[19] *1 Corinteni* 9, 18.

pe slugile Sale pară de foc"[20]? Dar și însușirea asta o poți vedea la Pavel. Ca duhul și ca focul, așa a străbătut toată lumea și a curățit pământul. Vrei să-mi spui că nu dobândise încă cerul? Minunat lucru e că era așa fiind pe pământ și că se lua la întrecere cu Puterile cele netrupești, deși era îmbrăcat cu trup muritor.

De câtă osândă nu suntem, dar, vrednici când un om are strânse în el toate virtuțile, iar noi nu ne străduim să-l urmăm nici în măsura cea mai mică! Gândindu-ne la toate acestea, să căutăm să ne izbăvim de osândă și să ne sârguim să ajungem la râvna lui Pavel, că să putem avea parte și de aceleași bunătăți, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia [fie-I] slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

[20] *Psalmul* 103, 5.

Cuvântarea a II-a la Sfântul Apostol Pavel[21]

Ce este omul, cât este de mare noblețea firii omenești și cât de potrivită pentru dobândirea virtuții este ființa aceasta, [pe acestea] le-a arătat, mai mult decât toți oamenii, Pavel. De la început, dar și acum, stă cu strălucită voce împotriva tuturor acelora care defăimează firea omenească; ia apărarea lui Hristos, îndeamnă la virtute, închide gurile nerușinate ale hulitorilor și arată că nu-i mare deosebire între îngeri și oameni, dacă voim să luăm aminte de noi înșine. Pavel n-a avut altă fire, n-a avut alt suflet, n-a locuit în altă lume; a trăit pe același pământ și în aceleași ținuturi ca și noi; a fost crescut sub aceleași legi și datini; cu toate acestea, i-a depășit pe toți oamenii din orice vreme. Unde sunt cei care spun că virtutea e grea și viciul ușor? Pavel le stă împotrivă, spunându-le: „Necazul de acum trecător și ușor ne aduce slavă veșnică mai presus de măsură”[22]. Dacă necazurile sunt ușoare, cu atât mai mult patimile.

Lucru de mirare la Pavel este nu numai acela că, datorită marii sale râvne, nici nu simțea oboselile virtuții, ci și aceea că nici nu săvârșea virtutea pentru plată. Noi, nici chiar când e vorba de răsplată, nu vrem să asudăm pentru virtute; Pavel însă îmbrățișa și iubea virtutea fără să se gândească la răsplată și sărea cu toată ușurința peste piedicile ce păreau potrivnice virtuții. Nu arunca vina nici pe slăbiciunea trupului, nici pe greutățile vieții, nici pe tirania firii omenești. Cu toate că era prins de griji mai mari decât toți generalii și împărații de pe pământ, totuși întinerea în fiecare zi; cu toate că primejdiile se înmulțeau, totuși dobândea înnoită râvnă. Asta vrea s-o spună prin cuvintele: „Uitând pe cele dinapoi și îndreptându-mă spre cele dinainte”[23]. Când aștepta moartea, îi chema pe frați să ia parte la această bucurie, spunând: „Bucurați-vă și fericiți-mă!”[24]

Când era înconjurat de primejdii, de ocări și de toată necinstea, sălta iarăși și, scriind corintenilor, zicea: „Pentru aceea mă bucur în

---

[21] *PG* 50, 477-484.

[22] *2 Corinteni* 4, 17.

[23] *Filipeni* 3, 14.

[24] *Filipeni* 2, 18.

slăbiciuni, în ocări, în prigoniri”[25]. Și le-a numit pe acestea arme ale dreptății, arătând că a cules chiar prin ele cele mai frumoase roade, că a fost în toate împrejurările nebiruit de dușmani. Pretutindeni era biciuit, ocărât și defăimat; dar, ca și cum ar fi mers din triumf în triumf, ca și cum ar fi înălțat pe întreaga față a pământului necontenit trofee, așa se împodobea cu biciuirile, ocările și defăimările și Îi aducea mulțumire lui Dumnezeu, zicând: „Dar mulțumire fie adusă lui Dumnezeu, Celui care ne face pururea biruitori”[26].

Pavel căuta rușinarea și ocara cea pentru predicarea Evangheliei mai mult decât căutăm noi cinstea; căuta moartea mai mult decât căutăm noi viața; căuta sărăcia mai mult decât căutăm noi bogăția; căuta ostenelile mai mult decât caută alții tihna; dar nu numai mai mult, ci cu mult mai mult; căuta durerile mai mult decât caută alții bucuriile; căuta să se roage pentru dușmani mai mult decât caută alții să-i blesteme. Pavel a stricat rânduiala lucrurilor; dar, mai bine spus, noi am stricat-o, căci Pavel a păzit-o așa cum Dumnezeu a legiuit-o. Tot ce dorea și urmărea Pavel era potrivit firii; tot ce dorim și urmărim noi este împotriva firii. Vrei să-ți dau dovadă spuselor mele? Iat-o! Pavel! Era om și umbla după cele potrivit firii mai mult decât după cele împotriva firii. De un singur lucru se temea, de un singur lucru fugea: de a supăra pe Dumnezeu; de nimic altceva; după cum nici nu dorea altceva decât de a-I plăcea lui Dumnezeu. Și nu spun că nu dorea nimic din cele de pe lumea aceasta, dar nici din cele viitoare. Să nu-mi vorbești mie de orașe, de popoare, de împărați, de oștiri, de arme, de averi, de stăpâniri și de puteri! Nici ca pe o pânză de păianjen nu le socotea! Vorbește-mi chiar de bunătățile și frumusețile cele cerești, și atunci vei vedea puternica dragoste a lui Pavel pentru Hristos!

Din pricina dragostei acesteia, Pavel nu se mai minuna nici de vrednicia Îngerilor, nici de a Arhanghelilor, de nimic. Avea în sufletul lui ceva mai mare decât orice, dragostea lui Hristos. Cu ea se socotea mai fericit decât toți; fără ea nu dorea să fie nici cu Domniile, nici cu Începătoriile, nici cu Stăpâniile. Cu dragostea aceasta voia să fie mai degrabă în cele mai grele chinuri și cu cei osândiți, decât fără ea, cu cei din frunte și cu cei în cinste. Pentru Pavel era o singură osândă: pierderea dragostei lui Hristos. Aceasta

---

[25] 2 *Corinteni* 12, 10.
[26] 2 *Corinteni* 2, 14.

este pentru el iadul, aceasta este pedeapsa, aceasta, pricinuitoarea a mii și mii de rele. După cum nu era pentru Pavel decât o singură desfătare: dobândirea dragostei lui Hristos. Aceasta era pentru el viața, aceasta lumea, aceasta îngerul, aceasta cele din lumea de aici, aceasta cele viitoare, aceasta Împărăția, aceasta făgăduința, aceasta, pricinuitoarea a mii și mii de bunătăți. Tot ce nu țintea la dragostea lui Hristos nu-l socotea nici trist, nici vesel. Disprețuia pe toate cele ce se văd ca pe iarba putredă. Tiranii și popoarele înfuriate îi păreau a fi țânțari. Moartea, pedepsele și miile de chinuri, jocuri de copii. Numai să le sufere pentru Hristos! Atunci le îmbrățișa și pe acestea; și se lăuda atât cu lanțurile sale, cum nici Nero nu se lăuda cu coroana de pe cap. Locuia în temniță ca și cum ar fi locuit în cer. Primea rănirile și biciuirile cu mai multă plăcere decât cei care primesc premii. Iubea ostenelile ca pe răsplăți și socotea răsplată ostenelile. De asta le și numea „har". Ascultă! Răsplată era pentru Pavel a muri și a fi cu Hristos[27], pe când a rămâne în trup, luptă. Cu toate acestea, voiește mai bine să rămână în trup decât să moară, spunând că-i mai de trebuință asta[28]. A fi anatema de la Hristos era pentru el luptă și durere; dar, mai bine spus, chiar mai mult decât luptă și durere. A fi cu Hristos era pentru Pavel răsplată. Cu toate acestea, pentru dragostea de Hristos, Pavel vrea mai degrabă să fie anatema[29]. Poate însă că cineva îmi va spune că acestea toate îi erau plăcute lui Pavel din pricina lui Hristos. Asta o spun și eu, pentru că cele ce pentru noi sunt pricini de tristețe, acelea erau pentru Pavel pricini de mare bucurie. Dar pentru ce vorbesc eu de primejdii și de celelalte suferințe? Pavel era într-o neîntreruptă tristețe. De aceea și spunea: „Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?"[30]

– Dar această tristețe, mi-ar putea spune cineva, are în ea bucurie!

– Da, într-adevăr, mulți oameni, când le mor copiii, capătă oarecare mângâiere dacă li se îngăduie să plângă. Dacă sunt împiedicați, suferă. Tot așa și Pavel. Plângând zi și noapte, se mângâia. Căci nimeni nu și-a jelit așa de mult păcatele lui cât a jelit Pavel păcatele altora. Gândește-te ce chinuri sufletești încerca

[27] *Cf. Filipeni* 1, 23.
[28] *Cf. Filipeni* 1, 24.
[29] *Cf. Romani* 9, 3.
[30] 2 *Corinteni* 11, 29.

Pavel pentru iudeii care nu voiau să se mântuiască, de vreme ce se ruga să cadă el însuși din slava cea de sus numai și numai ca ei să se mântuiască[31]. De aici se vede că pentru Pavel era cu mult mai cumplită pierderea iudeilor decât propria sa pierdere. De n-ar fi fost mai cumplită, n-ar fi făcut o astfel de rugăciune. A ales-o pentru că era mai ușoară și pentru că avea mai multă mângâiere. Dar Pavel nu numai că o voia, ci o și striga, spunând: „Întristarea îmi este mare și necurmată durerea în inima mea"[32].

Cu cine, dar, l-aș putea compara pe Pavel, pe cel care, după cum spuneam, suferea în fiecare zi pentru toți locuitorii lumii, pentru toți fără deosebire, și pentru neamuri și orașe și pentru fiecare ins în parte? Cu fierul? Cu oțelul? Cum aș putea numi sufletul lui? De aur? De oțel? Dar era mai tare ca oțelul și mai de preț decât aurul și nestematele, căci sufletul lui Pavel lăsa în urmă și tăria oțelului, și prețul aurului și al nestematelor. Cu cine, dar, l-aș putea compara? Cu nimic din cele ce există. Dacă s-ar putea da aurului tăria oțelului, iar oțelului prețul aurului, poate că atunci am dobândi o icoană a sufletului lui Pavel.

Dar pentru ce să compar sufletul lui Pavel cu oțelul și cu aurul? Pune-l față-n față cu întreaga lume! Vei vedea că sufletul lui Pavel atârnă mai greu! Dacă Pavel a spus asta despre cei care au trăit îmbrăcați în piei, în peșteri și într-un mic colț al lumii[33], cu mult mai mult vom putea spune noi asta despre Pavel, pentru că el pe toți i-a depășit. Așadar, dacă lumea nu este vrednică să se compare cu Pavel, atunci cine e vrednic? Poate cerul? Dar și cerul e mic! Dacă Pavel a pus cerul și bunătățile cele cerești mai prejos de dragostea Stăpânului, cu atât mai mult Stăpânul, Care este mai bun decât Pavel pe cât este mai bună bunătatea decât răutatea, îl va pune pe Pavel mai presus de mii și mii de ceruri. Stăpânul nu ne iubește așa cum îl iubim noi pe El, ci ne iubește atât de mult încât niciun cuvânt nu ne poate înfățișa dragostea Lui. Uită-te cu câte haruri l-a învrednicit pe Pavel chiar înainte de învierea ce va să fie! L-a răpit în Rai, l-a urcat în al treilea cer, l-a făcut părtaș unor astfel de taine despre care nu are voie să vorbească nimeni din cei care au fire omenească. Și pe bună dreptate! Pavel mergea pe

[31] *Cf. Romani* 9, 3.
[32] *Romani* 9, 2.
[33] *Cf. Evrei* 11, 37-38.

pământ, dar săvârșea toate faptele sale ca și cum ar fi mers împreună cu îngerii. Era îmbrăcat cu trup muritor, dar era tot atât de curat ca și îngerii; era supus tuturor nevoilor firii, dar râvnea să nu pară întru nimic mai prejos de Puterile cele de sus. Ca un împărat străbătea lumea; ca unul fără de trup înfrunta durerile și primejdiile; ca unul care ar fi dobândit cerul disprețuia cele de pe pământ; ca unul care ar fi trăit împreună cu înseși Puterile cerești, așa era de veghetor. Adeseori îngerilor li s-au încredințat diferite popoare; cu toate acestea, niciunul dintre îngeri nu a ocârmuit poporul ce i s-a încredințat așa cum a ocârmuit Pavel lumea întreagă. Să nu-mi spui că Pavel nu ocârmuia popoarele lumii! O mărturisesc și eu. Dar, chiar dacă nu ocârmuia el însuși aceste popoare, totuși nici așa nu rămânea în afara laudelor cuvenite unei astfel de fapte, pentru că s-a gătit pe sineși vrednic de un har atât de mare. Arhanghelului Mihail i s-a încredințat poporul iudeu; lui Pavel, pământul și marea, lumea locuită și cea nelocuită. Nu spun asta ca să aduc ocară îngerilor – ferească Dumnezeu! –, ci ca să arăt că este cu putință ca, om fiind, să fii împreună cu îngerii și să stai aproape de ei.

– Dar pentru ce nu s-au încredințat îngerilor, ci lui Pavel, pământul și marea, lumea locuită și cea nelocuită?

– Pentru ca să nu ai niciun cuvânt de apărare pentru trândăvia ta și nici să spui că e deosebire între om și înger pentru a-ți acoperi trândăvia ta! De altfel, minunea a fost și mai mare. Nu este oare minunat și străin lucru ca un cuvânt ce sare de pe o limbă de țărână să alunge moartea, să dezlege păcatele, să îndrepteze o fire betegită, să prefacă pământul în cer? De asta mă înspăimânt de puterea lui Dumnezeu, de asta mă minunez de puterea lui Pavel, că a primit un atât de mare har, că s-a pregătit așa pe sineși.

Și pe voi vă rog să nu vă minunați numai de Pavel, ci să și imitați pilda aceasta de virtute. Căci așa vom putea avea parte de aceleași cununi ca și el. Iar dacă te miri auzind că, făcând aceleași fapte, vei avea parte de aceleași cununi, ascultă-l pe Pavel, că însuși o spune: „Lupta cea bună m-am luptat,călătoria am sfârșit, credința am păzit; de acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care mi-o va da Domnul, Dreptul Judecător, în ziua aceea; și nu numai mie, ci și tuturor celor care iubesc arătarea Lui”[34]. Vezi că ne cheamă pe toți

[34] 2 *Timotei* 4, 7-8.

la aceeași împărtășire? Așadar, de vreme ce tuturor ne stau în față aceleași cununi, să ne străduim ca toți să fim vrednici de bunătățile făgăduite. Să nu ne uităm numai la măreția și mulțimea faptelor săvârșite de Pavel, ci și la tăria râvnei lui, prin care a atras asupră-și un har atât de mare; să ne gândim apoi că Pavel a avut aceeași fire ca și noi, că a fost supus acelorași slăbiciuni ca și noi. Gândind așa, ni se vor părea ușoare și lesnicioase chiar cele foarte greu de săvârșit, iar de ne vom osteni în acest timp de pe pământ, vom purta veșnic cununa aceea neveștejită și nemuritoare, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia [fie-I] slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântarea a III-a la Sfântul Apostol Pavel[35]

După ce fericitul Pavel ne-a arătat că râvna omenească este puternică și că noi putem să zburăm chiar în cer, lasă de o parte pe Îngeri, Arhangheli și pe celelalte Puteri și uneori ne poruncește să fim următorii lui Hristos, zicând: „Fiți următorii mei, precum și eu sunt al lui Hristos"[36]; iar alteori, fără să se mai dea pe el ca pildă, ne urcă la Însuși Dumnezeu, spunându-ne: „Fiți, dar, următori ai lui Dumnezeu, ca niște copii iubiți"[37]. Iar după ce a arătat că nimic altceva nu ne face următori ai lui Hristos ca viețuirea pentru binele obștesc și căutarea folosului fiecărui om, a adăugat: „Umblați întru dragoste"[38]. De aceea, după ce a spus: „Fiți următorii mei", vorbește îndată despre dragoste, arătând că această virtute, mai cu seamă, ne face să fim aproape de Dumnezeu. De altfel, și celelalte virtuți, deși mai mici decât aceasta, au în vedere omul, de pildă lupta împotriva poftei, războiul împotriva pântecelui, bătălia împotriva iubirii de arginți, lupta împotriva mâniei.

Dragostea însă este comună și nouă, și lui Dumnezeu. Pentru asta și Hristos spunea: „Rugați-vă pentru cei care vă supără, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri"[39]. Știind deci și Pavel că dragostea este cununa faptelor bune, o săvârșea cu toată scumpătatea. Într-adevăr, nimeni n-a iubit atât pe dușmani, nimeni n-a făcut atâta bine hulitorilor, nimeni n-a suferit atât pentru prigonitori. Nu se uita la cele ce suferea, ci se gândea că și prigonitorii săi sunt oameni ca și el. Și, cu cât se înfuriau mai mult, cu atât mai mult îi era milă de nebunia lor. Și, după cum se poartă un tată cu copilul lui cuprins de nebunie – căci tatăl plânge și i se rupe inima de milă cu atât mai mult cu cât copilul bolnav îl ocărăște și-l lovește mai cumplit –, tot astfel și Pavel se purta cu ei cu mai multă dragoste.

Ascultă cât de blând, cât de drăgăstos ne vorbește despre cei care l-au biciuit de cinci ori, care l-au lovit cu pietre, care l-au legat,

---

[35] *PG* 50, 483-488.
[36] *1 Corinteni* 11, 1.
[37] *Efeseni* 5, 11.
[38] *Efeseni* 5, 2.
[39] *Matei* 5, 44-45.

care însetau de sângele lui și doreau în fiecare zi să-l sfâșie! „Le mărturisesc", spune Pavel, „că au râvnă pentru Dumnezeu, dar nu după cunoștință."[40] Iar pe cei care se făleau față de iudei, îi înfrâna spunându-le: „Nu te îngâmfa, ci teme-te! Căci, dacă Dumnezeu n-a crutat ramurile cele firești, nu te va cruța nici pe tine"[41]. Dar, când a văzut că hotărârea dumnezeiască s-a abătut asupra lor, a făcut singurul lucru pe care putea să-l facă: plângea necontenit pentru ei, suferea, oprea pe cei care voiau să se arunce asupra lor și se străduia să le găsească, pe cât putea, măcar o umbră de iertare. Și, pentru că nu putea să-i înduplece prin cuvânt din pricina îndărătniciei și învârtoșării inimii lor, se îndrepta spre necontenite rugăciuni, spunându-le: „Fraților, dorința mea și rugăciunea mea cea către Dumnezeu, pentru ei, sunt spre mântuire"[42]. Le dădea însă și nădejdi bune, spunându-le: „Dumnezeu nu-Și ia înapoi harurile și chemarea"[43], ca ei să nu-și piardă cu totul nădejdea și să piară. Toate aceste cuvinte porneau din grija și dragostea lui cea puternică pentru ei. Cuvintele lui Pavel se asemănau cu ale lui Isaia, care spunea: „Va veni din Sion Izbăvitorul și va întoarce pe Iacov de la păgânătățile lui"[44]. Tare era tulburat și îndurerat Pavel când vedea că iudeii merg spre pieire! De aceea, adeseori, izvodea mângâieri durerii sale; uneori zicea: „Va veni Izbăvitorul și va întoarce pe Iacov de la păgânătățile lui"[45], iar alteori: „Așa și aceștia n-au ascultat acum, ca, prin mila către voi, să fie și ei miluiți"[46]. Lucrul acesta l-a făcut și Ieremia, silindu-se și căutând să găsească oarecare cuvânt de apărare pentru cei păcătoși. Uneori spunea: „Dacă păcatele noastre stau împotriva noastră, fă milă cu noi pentru numele Tău!"[47], iar alteori: „Nu este după voia omului calea lui, nici omul nu va merge și nu-și va săvârși călătoria lui!"[48]; iar în altă parte David spune: „Adu-ți aminte că țărână suntem"[49]. Cei care se roagă pentru cei păcătoși au obiceiul să izvodească o umbră de apărare,

[40] *Romani* 10, 2.
[41] *Romani* 11, 20-21.
[42] *Romani* 10, 1.
[43] *Romani* 11, 29.
[44] *Isaia* 59, 20.
[45] *Romani* 11, 26.
[46] *Romani* 11, 31.
[47] *Ieremia* 14, 7.
[48] *Ieremia* 10, 23.
[49] *Psalmul* 102, 14.

când nu au nimic binecuvântat de spus întru apărarea lor. Asta nu înseamnă că spusele lor sunt întărite de fapte sau că pot fi luate drept dogme. Nu, ele sunt cuvinte de mângâiere pentru cei care suferă, pentru cei care sunt pe calea pierzaniei. Deci și noi să nu luăm întocmai cele spuse de Pavel pentru apărarea iudeilor, ci să vedem în ele sufletul său îndurerat, care caută să spună ceva întru apărarea celor păcătoși.

Dar oare Pavel a avut o astfel de purtare numai față de iudei, nu și față de păgâni? Pavel era blând cu toți oamenii, și cu cei din neamul lui, și cu cei de alt neam. Ascultă ce-i spune lui Timotei: „Un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând cu toți, învățător, îngăduitor, povățuind cu blândețe pe toți cei care-i stau împotrivă, că doar le va da lor pocăință, ca să cunoască adevărul și să scape din cursa diavolului, în care erau prinși de el, spre a-i face voia”[50].

Vrei să-l vezi cum vorbește cu păcătoșii? Ascultă ce spune scriind corintenilor: „Mă tem ca nu cumva venind, să vă găsesc nu cum voiesc”[51]. Iar puțin mai jos spune: „Ca nu cumva, venind iarăși, să mă umilească Dumnezeul meu față de voi și să jelesc pe mulți care au păcătuit și nu s-au pocăit de desfrânarea și necurăția pe care le-au săvârșit”[52]. Iar galatenilor, scriindu-le, le spunea: „Copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, până ce Hristos va lua chip în voi!”[53] Iar pentru cel care a făcut desfrânare, ascultă-l că suferă tot atât de mult ca și el, și-i roagă pe corinteni, spunându-le: „Arătați-i dragoste”[54]. Când l-a alungat din Biserică, a făcut-o cu multe lacrimi: „Căci din multă întristare și cu strângere de inimă v-am scris, nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea pe care cu prisosință o am pentru voi”[55]. Și iarăși: „M-am făcut pentru iudei ca un iudeu; pentru cei de sub lege, ca unul de sub lege; pentru cei neputincioși, ca un neputincios; tuturor m-am făcut toate, ca măcar pe unii să-i mântuiesc”[56]. Iar în altă parte spune iarăși: „Ca să înfățișez pe tot omul desăvârșit în Hristos Iisus”[57].

---

[50] 2 *Timotei* 2, 24-26.
[51] 2 *Corinteni* 12, 20.
[52] 2 *Corinteni* 12, 21.
[53] *Galateni* 4, 19.
[54] 2 *Corinteni* 2, 8.
[55] 2 *Corinteni* 2, 4.
[56] 1 *Corinteni* 9, 20, 22.
[57] *Coloseni* 1, 28.

Ai văzut suflet care depășește tot pământul? Nădăjduia să înfățișeze lui Dumnezeu pe tot omul; și în ceea ce-l privește, i-a înfățișat pe toți: ca și cum ar fi născut el pe toți oamenii lumii, așa se frământa, așa alerga, așa se străduia să-i ducă pe toți în Împărăția cerurilor, ajutând, făgăduind, rugându-se, implorând, înfricoșând pe demoni, alungând pe stricătorii de suflete. Și toate acestea le făcea prin viu grai, prin epistole, prin cuvânt, cu fapta, prin ucenicii lui, prin el însuși. Îndrepta pe cei căzuți, întărea pe cei care stau în credință, ridica pe cei care zăceau la pământ, mângâia pe cei cu inima zdrobită, încuraja pe cei trândavi; striga înfricoșător către vrăjmași, se uita cu asprime la dușman. Ca un general sau ca un prea iscusit medic, el era și om de corvoadă, și purtător de scut, și apărător. Era totul în tabără. Arăta multă purtare de grijă și multă râvnă nu numai în cele duhovnicești, ci și în cele trupești.

Ascultă ce scrie unui întreg popor, pentru o singură femeie: „Vă încredințez pe Febe, sora noastră, care este diaconiță a Bisericii din Chenhrea, ca să o primiți în Domnul, cum se cuvine unor sfinți, și s-o ajutați în orice va avea nevoie de voi”[58]! Și iarăși: „Știți casa lui Ștefanas [...] –, ca să vă supuneți și voi unora ca aceștia”[59]. Și iarăși: „Cunoașteți-i pe astfel de oameni”[60]. Că și acesta este semnul deosebitor al iubirii de oameni a sfinților: ei dau ajutor în niște împrejurări ca acestea. Tot astfel și Elisei, n-a fost de folos numai în cele duhovnicești femeii care l-a găzduit, ci s-a silit să o răsplătească și în cele trupești. Pentru aceea și spunea: „Ai nevoie să vorbesc cu împăratul sau cu vreun dregător?”[61] Pentru ce te minunezi că Pavel recomandă pe unele persoane în epistolele sale, când el n-a socotit nepotrivit să se îngrijească chiar de hrana pentru drum a celor pe care-i chema la el și să aștearnă asta în epistolele sale? Scriindu-i lui Tit, îi spune: „Pe Zenas, legiuitorul, și pe Apollo trimite-i la drum degrabă și vezi să nu le lipsească nimic”[62].

Dacă atunci când chema la sine pe cineva dădea astfel de sfaturi, cu atât mai mult făcea tot ce-i stătea în putință când vedea pe cineva în primejdie. De pildă, în *Epistola către Filimon*, cât de multă râvnă pune pentru Onisim, cât de înțelept și cât de plin de

[58] *Romani* 16, 1-2.
[59] *1 Corinteni* 16, 15-16.
[60] *1 Corinteni* 16, 18.
[61] *4 Regi* 4, 13.
[62] *Tit* 3, 13.

grijă îi scrie! Dacă nu se dă în lături de la a scrie o întreagă epistolă pentru un sclav, și acesta fugar și fur al multor lucruri din casa stăpânilor, gândește-te cât de mare era grija lui pentru alții! Numai un singur lucru socotea Pavel cu adevărat rușinos: să treacă cu vederea ceea ce trebuia îndeplinit pentru mântuirea aproapelui. Pentru înfăptuirea acestui lucru punea totul în mișcare; nu pregeta să cheltuiască cuvinte, bani, trupul său chiar, pentru cei care aveau să se mântuiască. El, care și-a dat viața de mii și mii de ori în primejdie de moarte, și-ar fi cruțat cu atât mai puțin banii dacă i-ar fi avut. Dar pentru ce spun: dacă i-ar fi avut? Când e vorba de Pavel, poți spune că nu cruța banii chiar când nu-i avea. Să nu socotești că sunt o enigmă cuvintele mele. Ascultă-l iarăși pe Pavel, că însuși o spune: „Cu multă plăcere voi cheltui și mă voi cheltui pentru sufletele voastre”[63]. Iar în cuvântarea ținută efesenilor spunea: „Voi înșivă știți că pentru trebuințele mele și ale celor care sunt cu mine au slujit [mâinile] acestea”[64]. Fiind mare în dragoste, care e cununa virtuților, era mai arzător decât flacăra. Și, cum fierul care cade în foc ajunge cu totul foc, tot astfel și Pavel, aprins fiind de focul dragostei, ajunge în întregime dragoste. Fiind ca un tată obștesc al întregii lumi, se purta ca un părinte trupesc; dar, mai bine spus, depășea pe toți părinții prin grija lui și de cele trupești, și de cele sufletești. Dădea pentru iubiții lui copii: banii, cuvintele, sufletul, totul.

Din pricina asta numea dragostea „plinire a legii”[65], „legătură a desăvârșirii”[66], „mamă a tuturor virtuților”, „început și sfârșit ale virtuții”. De aceea și spunea: „Iar ținta poruncii este dragostea din inimă curată și din cuget bun”[67]; și iarăși: „Poruncile: să nu săvârșești adulter, să nu ucizi și orice altă poruncă se cuprind în acest cuvânt, adică să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți”[68].

Așadar, pentru că dragostea este început și sfârșit în toate bunătățile, să-l urmăm pe Pavel și în aceasta. Căci prin dragoste a ajuns Pavel ceea ce a ajuns. Să nu-mi vorbești de morții pe care i-a înviat, nici de leproșii pe care i-a curățit! Dumnezeu nu-ți

---

[63] 2 *Corinteni* 12, 15.
[64] *Faptele* 20, 34.
[65] *Romani* 13, 10.
[66] *Coloseni* 3, 14.
[67] 1 *Timotei* 1, 5.
[68] *Romani* 13, 9.

cere astfel de fapte. Dobândește dragostea lui Pavel și vei avea o cunună desăvârșită!

– Cine o spune?

– El, tatăl dragostei! El, care a pus dragostea mai presus de semne, mai presus de minuni, mai presus de altele mii și mii. Pentru că o săvârșea în chip desăvârșit, de asta îi și cunoștea temeinic tăria. Prin dragoste a fost Pavel ceea ce a fost și nimic nu l-a făcut pe el așa de vrednic ca puterea dragostei. De aceea și spunea: „Râvniți harurile cele mai bune; dar vă arăt o cale încă și mai înaltă”[69], adică dragostea, calea cea mai bună și cea mai ușoară.

Pe această cale deci să umblăm și noi neîncetat, ca să vedem și pe Pavel, dar, mai bine spus, pe Stăpânul lui Pavel, și să dobândim cununile cele nestricăcioase, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia [fie-I] slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

[69] 2 *Corinteni* 12, 31.

Cuvântarea a IV-a la Sfântul Apostol Pavel[70]

Fericitul Pavel, cel care ne-a adunat astăzi, cel care a luminat lumea, a orbit în timpul chemării sale. Dar orbirea lui a ajuns lumina lumii. Pentru că vedea rău, Dumnezeu l-a orbit bine, ca să vadă cu folos. În același timp i-a dat și dovada puterii Lui, dar i-a preînchipuit prin pătimirea asta și cele viitoare: l-a învățat chipul predicării, anume că trebuie să arunce totul de la el și să-I urmeze cu ochii închiși. Din pricina asta chiar el striga, arătând cu gândul acesta: „De i se pare cuiva dintre voi că este înțelept, să se facă nebun ca să fie înțelept"[71]. Nu era cu putință să vadă bine dacă nu orbea mai înainte bine, dacă nu lepăda gândurile care-l tulburau, dacă nu se întorcea cu totul la credință. Dar nimeni din cei care aud aceste cuvinte să nu socotească nesinceră chemarea lui Pavel! Putea să se întoarcă de unde a plecat. Mulți oameni, și din Noul și din Vechiul Testament, au văzut alte minuni mai mari și s-au întors iarăși la ale lor; de pildă: Nabucodonosor, Elimas magul, Simon, Anania și Safira, tot poporul iudeu. Pavel însă nu s-a întors. După ce a văzut lumina cea nestricăcioasă, și-a continuat calea și a zburat la cer. Iar de ai vrea să cercetezi pentru care pricină a orbit, ascultă că însuși o spune: „Ați auzit despre purtarea mea de altădată în credința iudaică; că prigoneam peste măsură Biserica și o pustiam și sporeai în credința iudaică mai mult decât cei de o vârstă cu mine în neamul meu, fiind cu prisosință râvnitor pentru părinteștile mele tradiții"[72]. Pentru că era atât de aprig și de înfocat, avea nevoie de un frâu mai puternic, pentru ca nu cumva, dus de furia râvnei lui, să nu dea ascultare celor spuse. De aceea, Dumnezeu, după ce îi potolește furia aceea, mai întâi îi domolește, prin orbire, valurile înverșunatei lui mânii; apoi îi vorbește, ca să-i arate înțelepciunea Lui cea neapropiată și cunoștința Sa cea mare, ca să-L cunoască Pavel pe Cel cu care luptă, Căruia nu-I poate sta împotrivă nici când vrea să pedepsească, nici când vrea să facă bine. Pe Pavel nu l-a orbit întunericul, ci l-a orbit covârșirea minunii.

---

[70] *PG* 50, 487-496.

[71] *1 Corinteni* 3, 18.

[72] *Galateni* 1, 13-14.

– Dar pentru ce n-a făcut Dumnezeu asta de la început? – m-ar putea întreba cineva.

– Nu cerceta, nici nu iscodi, ci lasă purtării de grijă celei necuprinse de minte a lui Dumnezeu alegerea timpului potrivit! Asta a făcut-o și Pavel când a spus: „Când a binevoit Cel care m-a ales din pântecele maicii mele și m-a chemat prin harul Său să descopere pe Fiul Lui întru mine”[73]. Nu mai iscodi, dar, nici tu, de vreme ce Pavel spune asta. Căci atunci, atunci era de folos să fie înlăturat tot ce ar fi dus la sminteală. Deci de aici învățăm că nimeni niciodată, nici înainte de Pavel și nici Pavel, n-a găsit pe Hristos prin sine însuși, ci Hristos S-a arătat pe El însuși. De aceea și spunea: „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi”[74]. Te întreb: pentru ce Pavel n-a crezut în Hristos când a văzut că morții sunt înviați în numele Lui? Nu s-a folosit cu nimic că a văzut pe șchiop mergând, pe demoni alungați, pe paralitici întăriți! Și erau oare necunoscute aceste minuni aceluia care iscodea atât pe Apostoli? Când Ștefan era bătut cu pietre, era de față și a văzut fața lui de înger, dar nimic n-a câștigat.

– Pentru ce n-a câștigat?

– Pentru că încă nu era chemat.

Când auzi aceste cuvinte, să nu socotești silnică chemarea. Dumnezeu nu silește, ci ne lasă să fim stăpânii voii noastre și după ce ne-a chemat. Domnul S-a descoperit pe Sine iudeilor atunci când a trebuit, dar n-au vrut să-L primească din pricina slavei celei de la oameni.

Dacă un necredincios m-ar întreba:

– De unde se vede că pe Pavel l-a chemat din cer și a fost convins? Pentru ce nu m-a chemat și pe mine?

Acestuia îi voi spune:

– Crezi, omule, că pe Pavel l-a chemat din cer? De crezi, ți-i de ajuns asta ca semn. De nu crezi că l-a chemat din cer, pentru ce mai întrebi: „De ce nu m-a chemat și pe mine?” De crezi că l-a chemat, ți-i de ajuns asta ca semn. Crede deci! Și pe tine te va chema din cer dacă ai suflet curat; dar, dacă sufletul ți-i necurat și îndărătnic, nici de-ți va veni glas de sus nu-ți va fi îndestulător pentru mântuire. De câte ori n-au auzit iudeii glas venit din cer, și n-au crezut! Câte

---

[73] *Galateni* 1, 15-16.

[74] *Ioan* 15, 16.

semne n-au văzut și în Noul și în Vechiul Testament, și n-au ajuns mai buni! În Vechiul Testament văzuseră mii și mii de minuni și s-au închinat vițelului de aur; desfrânata din Ierihon însă nu văzuse niciuna dintre aceste minuni și a arătat o minunată credință față de iscoade. Iudeii trăiau în pământul făgăduinței, unde se făcuseră semne, și au rămas mai nesimțitori decât pietrele; ninivitenii însă l-au văzut numai pe Iona și au crezut, s-au pocăit și au îndepărtat mânia cea dumnezeiască. În Noul Testament, în timpul cât Hristos era pe pământ, tâlharul I s-a închinat văzându-L răstignit; iudeii însă L-au legat și L-au răstignit, deși L-au văzut înviind morții.

Dar ce spui de minunile din vremea noastră? N-a izbucnit foc din templu, din temeliile templului din Ierusalim, și a alungat pe lucrătorii care lucrau la zidirea templului și astfel s-a pus capăt încercării aceleia nelegiuite? Cu toate acestea, cei care încercaseră rezidirea templului nu s-au pocăit, nici n-au lepădat învârtoșarea inimii lor. Câte alte minuni nu s-au mai făcut apoi după acea minune, dar n-au câștigat nimic din ele! De pildă, trăsnetul care a căzut pe acoperișul templului lui Apollo. Templul acesta a fost trăsnit din pricină că oracolul acestui demon a silit pe împăratul de atunci[75] să mute de lângă templu moaștele unui mucenic îngropat acolo; căci spunea oracolul că nu poate rosti oracole atâta vreme cât vede alături sicriul mucenicului. După minunea aceasta, o altă minune. Unchiul acestui împărat, pentru că a pângărit sfintele vase, a murit mâncat de viermi. Vistiernicul împărătesc apoi, pentru o altă nelegiuire adusă de el Bisericii, a pierit rupându-i-se trupul în două. Iarăși, o altă minune. Izvoarele din ținutul nostru, care întreceau în apă apa râurilor, au pierit dintr-odată și au dispărut; asta nu s-a mai întâmplat niciodată mai înainte, ci atunci când împăratul a pângărit ținutul acesta cu jertfe idolești. Ce să mai spun de foametea din întreaga lume care a căzut peste orașe odată cu suirea acestui împărat pe tron? Ce să mai spun de moartea împăratului [Iulian] în țara perșilor, de rătăcirea lui de dinaintea morții, de armata prinsă la mijloc de barbari ca într-o mreajă, de întoarcerea ei minunată și neașteptată de acolo? Toate aceste nenorociri au încetat îndată ce a murit într-un chip vrednic de plâns împăratul cel necredincios și i-a urmat un altul, credincios. Ostașii care nu mai aveau din nicio parte nicio ieșire, căci erau prinși ca în

[75] Iulian Apostatul (361-363). Vezi *Omilia la Sfântul Vavila* din acest volum. (n.P.P.)

niște plase, la un semn al lui Dumnezeu au scăpat de barbari și s-au întors teferi acasă. Nu sunt oare îndestulătoare aceste minuni ca să ne atragă spre credință?

Dar minunile din timpul nostru nu sunt oare cu mult mai minunate? Nu se predică crucea, și lumea aleargă la ea? Nu se vestește moartea care este de ocară, și toți o înfruntă? N-au mai fost în afară de Hristos răstigniți și alte mii și mii de oameni? N-au fost oare spânzurați pe lemn odată cu Hristos și doi tâlhari? N-au fost oare mulți înțelepți? N-au fost oare mulți puternici? Numele căruia dintre ei a pus atâta stăpânire? Dar pentru ce vorbesc eu de înțelepți și de puternici? N-au fost oare împărați slăviți? Care împărat a cuprins lumea într-un timp așa de scurt? Să nu-mi vorbești de ereziile cele multe și felurite! Toate, toate Îl propovăduiesc pe Același Hristos, deși nu-L propovăduiesc drept; dar toate se închină Celui răstignit în Palestina pe timpul lui Pontius Pilat. Nu ți se pare că toate acestea sunt o dovadă mai puternică decât vocea coborâtă din cer? Pentru ce niciun împărat n-a cuprins lumea așa cum a cuprins-o Hristos, deși I-au stat în cale mii și mii de piedici? Căci împărații I-au dus război lui Hristos, tiranii au ieșit la luptă cu El, popoare s-au răsculat împotriva Lui! Dar creștinismul nu s-a împuținat, ci, dimpotrivă, mai mult a strălucit.

Spuneți-mi, vă rog, de unde puterea aceasta?

Spuneți că Hristos a fost un mag, un vrăjitor? Dar numai un mag a fost pe pământ? Ați auzit, cred, că printre perși și indieni au fost mulți magi și mai sunt încă și acum! Dar nimeni nu știe de numele lor.

Îmi spuneți apoi că Apollonius din Tyana[76] a strălucit și el, deși a fost un înșelător și un vrăjitor? Dar unde și când? Într-o mică parte a lumii și scurtă vreme. Apoi s-a stins repede și a pierit. N-a lăsat în urma sa nici Biserică, nici popor, nimic.

Dar pentru ce vorbesc eu de magii și înșelătorii care au pierit? Spuneți-mi care e pricina că a încetat toată slujirea la idoli? Pentru

---

[76] Filosof neopitagorician (4-96 d.Hr.), cunoscut din biografia romanțată alcătuită de Flavius Filostratus și dedicată soției lui Septimius Severus. Mistic, mag itinerant, ascet, taumaturg, Apollonius este emblematic pentru figurile de inițiați și taumaturgi ai perioadei greco-romane. A fost considerat un zeu sau un trimis al zeilor, un anti-Hristos, un Hristos păgân, o replică păgână la adresa lui Iisus Hristos. Sfântul Ambrozie de Mediolanum și Fericitul Augustin îl vor evoca cu respect. Sfântul Ioan Gură de Aur atacă aici ideea sincretistă a punerii pe același plan a persoanei Domnului Hristos cu magul neopitagoreic. (n.P.P.)

ce tac și s-a închis gura oracolului de la Dodona[77] și de la Claros[78] și toate aceste locașuri pline de răutate? Pentru ce demonii tremură nu numai de Cel răstignit, dar chiar și de oasele celor junghiați pentru El? Pentru ce o iau la fugă chiar când aud cuvântul „cruce"? Ar trebui să-și râdă de ea! Este oare crucea un lucru strălucitor și vestit? Nu! Dimpotrivă, un lucru de rușine și de ocară: este moarte pentru osândit, este cea mai josnică moarte pentru făcătorii de rele; blestem pentru iudei, grozăvie pentru greci. Pentru ce, dar, demonii se tem de ea? Oare nu din pricina puterii Celui răstignit? Dacă zeii se tem de cruce numai pentru că e cruce, atunci tocmai lucrul acesta e ocară pentru zei. Mulți au fost răstigniți și înainte de Hristos și după Hristos! Iar cu El, doi! Te întreb: fuge demonul la auzul numelui tâlharului răstignit sau al cutăruia sau cutăruia alt răstignit? Deloc! Dimpotrivă, chiar râde! Dar, dacă rostești numele lui Iisus Nazarineanul, demonii fug ca de foc.

Ce-mi poți răspunde? De unde această putere? Pentru că a fost un înșelător? Dar poruncile Lui nu-L arată înșelător. De altfel, și înșelători au fost mulți! Pentru că a fost mag? Dar învățăturile Sale nu dau o astfel de mărturie! Și magi au fost puzderie! Pentru că a fost înțelept? Dar și înțelepți au fost mulți! Care dintre aceștia a avut o putere așa de mare? Nimeni! Niciodată! Niciun înțelept nu s-a apropiat de El cât de cât! Din acestea se vede că nu pentru că a fost mag, nici pentru că a fost un înșelător, ci pentru că a fost Îndreptătorul tuturor, fiind Putere dumnezeiască și nebiruită, pentru aceea a biruit și El pe toți și a insuflat și acestui făcător de corturi, lui Pavel, o putere atât de mare câtă o mărturisesc înseși faptele. Un om care stătea în piață și se îndeletnicea cu meșteșugul pielăritului atât de mare putere a avut, că a reîntors la adevăr, în mai puțin de treizeci de ani, pe romani, pe perși, pe indieni, pe sciți, pe etiopieni, pe sarmați, pe parți, pe mezi, pe saracini, într-un cuvânt, tot neamul omenesc! Spune-mi, te rog, de unde, cum negustorașul din piață, omul care stătea în atelierul său și întrebuința cuțitul de tăiat piele, cum a ajuns să filosofeze atât de adânc? Cum a ajuns să convingă pe ceilalți oameni, neamuri, orașe, țări, nu prin meșteșugul vorbirii, ci, dimpotrivă, prin nepriceperea

[77] La Dodona (în Epir, Grecia) se afla un celebru templu oracular dedicat lui Zeus, unde se făceau profeții interpretând vuietul vântului care străbătea frunzișul unui stejar sacru. (n.P.P.)

[78] Oracol antic din Asia Mică, dedicat lui Apollo. (n.P.P.)

în cuvânt, căci era cu totul neiscusit în asta? Ascultă-l pe el că o spune și nu se rușinează: „Deși sunt neiscusit în cuvânt, dar nu în cunoștință”[79]! Bani nu avea. Tot el o spune și pe asta: „Până în ceasul de acum și flămânzim și însetăm și suntem goi și suntem pălmuiți”[80]. Dar pentru ce vorbesc eu de bani, când de multe ori nu avea nici hrana de toate zilele, nici haină cu care să se îmbrace? Că nici prin meseria lui nu era om cu vază, o arată ucenicul său prin cuvintele: „A rămas la Acvila și Priscila din pricină că aveau aceeași meserie: erau făcători de corturi”[81]. Nu era din oameni de neam. Cum ar fi putut fi când avea o astfel de meserie? Nu era nici dintr-o țară vestită și nici dintr-un popor vestit.

Cu toate acestea, îndată ce se arăta, numai ce se ivea, tulbura pe cei potrivnici, răsturna totul. Ca un foc ce cade peste trestie și paie, mistuia uneltirile demonilor și pe toate le schimba după cum voia. De mirare nu este numai că a avut o atât de mare putere, deși era un astfel de om, ci și aceea că cei mai mulți dintre învățăceii săi erau oameni săraci, oameni din popor, neînvățați, flămânzi, oameni fără vază, născuți din oameni fără vază. Pe acestea le strigă și Pavel în gura mare și nu se rușinează vorbind de sărăcia lor; dar, mai bine spus, nu se rușinează nici când cerșește pentru ei: „Merg la Ierusalim”, spune el, „ca să slujesc sfinților”[82]; și: „În ziua întâi a săptămânii fiecare dintre voi să pună ceva deoparte și să se strângă, ca să nu se facă strângerea ajutoarelor când voi veni”[83]. Că cea mai mare parte din învățăceii lui erau oameni din popor, o spune Pavel, scriind corintenilor: „Uitați-vă la chemarea voastră, că nu sunt mulți înțelepți după trup”[84]. Tot Pavel spune că nu sunt din oameni cu vază: „Nu sunt mulți de bun neam”[85]. Și nu numai că nu sunt de bun neam, ci chiar din oameni tare de jos. „Căci”, spune Pavel, „Dumnezeu a ales pe cele slabe ale lumii și pe cele ce nu sunt, ca să nimicească pe cele ce sunt.”[86]

Vrei să-mi spui că Pavel era iscusit la vorbire, deși era om din popor și neînvățat?

---

[79] *2 Corinteni* 11, 6.
[80] *1 Corinteni* 4, 11.
[81] *Faptele* 18, 3.
[82] *Romani* 15, 25.
[83] *1 Corinteni* 16, 2.
[84] *1 Corinteni* 1, 26.
[85] *1 Corinteni* 1, 26.
[86] *1 Corinteni* 1, 27-28.

Nu! Pavel nici la cuvânt nu era iscusit. Și asta o arată tot el prin cuvintele: „Și eu am venit la voi ca să vestesc mărturia nu cu înălțimea cuvântului sau a înțelepciunii. Că nu am socotit a ști altceva între voi decât numai pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit. Iar cuvântul meu și predica mea nu stau în cuvinte iscusite de înțelepciune”[87]. Dar ceea ce predica el era destul de puternic ca să convingă. Ascultă însă ce spune și despre el: „Pentru că și iudeii semne cer, iar elinii înțelepciunea caută; noi însă propovăduim pe Hristos cel răstignit, iudeilor sminteală, elinilor nebunie”[88].

Vrei să-mi spui că s-a bucurat de tihnă și liniște?

Dar nici nu putea răsufla cândva din pricina primejdiilor! „Căci și în slăbiciune”, spune el, „și cu frică și cu cutremur mare am fost la voi.”[89] Nu numai el, ci și ucenicii îndurau aceleași suferințe: „Aduceți-vă aminte”, spune el, „de zilele de mai înainte, în care, fiind luminați, ați îndurat multă luptă grea de suferințe; pe de o parte, fiind priveliște de defăimare și necazuri, pe de altă parte, fiind părtași celor care sufereau așa. Iar răpirea averilor voastre cu bucurie ați primit-o”[90]. Și iarăși, scriindu-le tesalonicenilor, spune: „Căci voi ați suferit aceleași de la cei de un neam cu voi ca și aceia de la iudeii care și pe Domnul L-au omorât și pe prorocii lor, și pe noi ne-au prigonit, și lui Dumnezeu nu-I plac, și sunt împotriva tuturor oamenilor”[91]. Corintenilor, iarăși scriindu-le, le spunea: „Că prisosesc pătimirile lui Hristos în voi; și, după cum sunteți părtași pătimirilor, tot astfel și mângâierii”[92]. Iar galatenilor: „Ați pătimit atâtea în zadar? Dacă în adevăr a fost în zadar!”[93]

Ce a făcut deci să biruiască când propovăduitorul era un om din popor, un om sărac și fără vază, când propovăduirea lui n-avea nimic ademenitor, ba, dimpotrivă, părea sminteală, când învățăceii lui erau niște oameni săraci, neputincioși și de nimic, când primejdiile erau unele după altele și necontenite și pentru dascăli, și pentru învățăcei, când, în sfârșit, Cel propovăduit a fost un răstignit? Nu sare în ochi că e o putere dumnezeiască, o putere

[87] *1 Corinteni* 2, 1-2, 4.
[88] *1 Corinteni* 1, 22-23.
[89] *1 Corinteni* 2, 3.
[90] *Evrei* 10, 32-34.
[91] *1 Tesaloniceni* 2, 14-15.
[92] *2 Corinteni* 1, 5.
[93] *Galateni* 3, 4.

ce nu poate fi rostită prin cuvânt? Nimeni nu se va împotrivi. Asta poți să o vezi și din piedicile ce-au stat în calea acestei propovăduiri. Când vezi că tot ce a stat împotriva predicii: bogăția, neamul cel bun, măreția patriei, iscusința vorbirii, liniștea, toată slujirea la idoli, când vezi că totul se stinge, iar pe predicatori îi vezi biruind pe cei potrivnici, spune-mi, care e pricina? A fost la fel ca într-o bătălie în care împăratul, cu toate armatele, armele și cu tot meșteșugul său de luptă, n-a putut învinge pe barbari, dar un om sărac, gol și singur, fără suliță și fără haină, intrând în luptă, săvârșește ceea ce n-au fost în stare să săvârșească ceilalți cu toate armele și cu toată pregătirea lor.

Nu fi, dar, fără judecată! Judecă fiecare fapt și închină-te puterii Celui răstignit! Spune-mi, te rog, de ai vedea pe unul că ridică cetăți, că le înconjoară cu șanțuri, că aduce pe ziduri mașini de război, că făurește arme, că strânge oștire, că are bani cu nemiluita, dar, cu toate acestea, nu poate cuceri un oraș, iar pe un altul că se aruncă în luptă cu trupul gol, că se slujește numai de mâinile lui și că nu cucerește numai un oraș sau două sau douăzeci, ci mii și mii de orașe cu locuitori cu tot, în iureșul lui de-a lungul lumii, spune-mi, te rog, puterea acestui om este o putere omenească? Tot astfel și aici! Pentru asta a îngăduit Dumnezeu să fie răstigniți alături de El și tâlhari pe cruce și să se arate înainte de El și unii înșelători, ca, prin punerea față în față, să se arate chiar celor foarte nesimțitori covârșirea adevărului, iar tu să cunoști că Hristos nu este unul dintre aceia și că este o deosebire neînchipuit de mare între El și aceia. Nimic n-a putut să-I umbrească slava Lui! Nici că a suferit aceleași pătimiri ca și ei, nici că au trăit în același timp. Dacă s-ar spune că demonii se tem de cruce, și nu de puterea Celui răstignit pe cruce, atunci cei doi tâlhari, răstigniți și ei, ar închide gura celor care spun asta. Iar dacă s-ar spune că vitregia timpurilor a săvârșit totul, Teuda și Iuda le-ar sta împotrivă; căci au trăit aproape cam în același timp cu Hristos, au făcut și alte multe semne, dar au dispărut pe neașteptate[94]. Dar, după cum am spus mai înainte, de asta a îngăduit Dumnezeu aceasta, ca să arate cu prisosință puterea Lui. De asta a îngăduit să se arate și proroci mincinoși pe vremea

[94] Sfântul Ioan avertizează asupra unei alte primejdii sincretiste și relativiste: reducerea personalității Domnului Hristos la cea de simplu Mesia iudaic, unul dintre nenumărații Mesia evrei ai secolului I d.Hr. (n.P.P.)

prorocilor și apostoli mincinoși pe vremea Apostolilor, ca să cunoști că nimic nu poate umbri puterea lui Dumnezeu.

Vrei să-ți spun și în alt chip puterea minunată și neobișnuită a predicii și să-ți arăt că predica a crescut și s-a întins chiar peste cei care-i duceau război?

Unii dintre dușmanii lui Pavel predicau în Roma aceeași învățătură ca și el. Aceștia, voind să ațâțe pe Nero ca să pornească luptă împotriva lui Pavel, au început să predice și ei, cu gândul ascuns ca, lățindu-se mai mult învățătura și înmulțindu-se ucenicii, să se facă mai înverșunată mânia tiranului și să se sălbăticească mai mult fiara. Asta o spune Pavel în *Epistola către filipeni*: „Vreau să știți, fraților, că cele întâmplate cu mine s-au întors mai degrabă spre sporirea Evangheliei, încât cei mai mulți dintre frați, încredințați de lanțurile mele, îndrăznesc și mai mult să grăiască, fără teamă, cuvântul. Unii predică pe Hristos din invidie și ceartă, alții, cu bunăvoință; unii din vrajbă, nu cu gând curat, socotind că au să aducă necaz lanțurilor mele; alții, din dragoste, știind că stau pentru apărarea Evangheliei. Dar ce înseamnă asta? Că în orice chip, fie din fățărie, fie din adevăr, Hristos se propovăduiește”[95]. Ai văzut că mulți propovăduiau pe Hristos din vrajbă? Cu toate acestea, Hristos biruia chiar prin cei potrivnici.

În afară de aceștia mai erau și alte piedici în calea predicii. Mai întâi, vechile legi nu numai că nu o ajutau, ci i se împotriveau și o atacau. Apoi, răutatea și neștiința hulitorilor. Aceștia spuneau: „Au pe Hristos de împărat”. Nu cunoșteau Împărăția Lui cea de sus, Împărăția aceea înfricoșătoare și fără de sfârșit. Socoteau că e vorba de o stăpânire tiranică pe care creștinii voiau să o aducă în lume. Așa îi huleau. Și au pornit război împotriva creștinilor, toți îndeobște și fiecare îndeosebi. Îndeosebi, pentru că socoteau că li se distruge statul și li se răstoarnă legile; îndeosebi, pentru că socoteau că li se strică și li se sfărâmă familia. Pe vremea aceea tatăl se lupta cu fiul, fiul se lepăda de tată, femeile de bărbați, bărbații de femei, fiicele de mame, rudele de rude, prietenii de prieteni. Războiul acesta era felurit și cu fel de fel de fețe când intra în case; despărțea rudele, tulbura sfaturile, tulbura tribunalele, strica datinile strămoșești, strica sărbătorile și slujirea la idoli, care trebuia, potrivit vechilor legiuiri, păzită cu sfințenie înaintea tuturor celorlalte. În afară de

[95] *Filipeni* 1, 12-18.

acestea, pornea prigoană împotriva creştinilor și bănuiala că se urmărea răsturnarea statului. Nu se putea spune că numai la păgâni se petreceau astfel de lucruri, iar că la iudei era liniște. Nu, că și iudeii îi prigoneau cu mult mai cumplit. Și ei îi învinuiau că vor să le strice statul. „Omul acesta", spun ei, „nu încetează a grăi cuvinte de hulă împotriva acestui loc sfânt și împotriva Legii."[96]

Cu toate că focul se aprinsese din toate părțile, din case, din orașe, din sate, din pustie, de la păgâni, de la iudei, de la ocârmuitori, de la ocârmuiți, de la rude, de pe uscat, de pe mare, de la împărați, cu toate că toți se sălbăticeau unii împotriva altora, cu toate că atacau mai cumplit decât fiarele sălbatice, totuși fericitul Pavel, deși sărea în atâtea cuptoare de foc, deși stătea în mijlocul lupilor, deși era atacat din toate părțile, nu numai că n-a fost doborât la pământ, dimpotrivă, i-a adus pe toți la adevăr.

Să-ți vorbesc, în afară de acestea, și de alte lupte prea cumplite ale lui. Lupta cu apostolii cei falși – asta îl întrista mai mult decât toate –, lupta cu cei slabi în credință, căci mulți dintre cei care credeau se stricau. A ieșit însă biruitor și în aceste lupte. Prin ce mijloc și cu ce putere? „Armele noastre", spune el, „nu sunt trupești, ci puternice prin Dumnezeu, ca să dărâme întăriturile, surpând gândurile și toată înălțimea care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu."[97] Din pricina aceasta toate se schimbau, toate se prefăceau pe neașteptate. Și, după cum, când se dă foc unei țarini, spinii mistuiți încetul cu încetul se dau înapoi și fac loc flăcării și lasă țarina curată, tot astfel și când grăia limba lui Pavel, când cuprindea totul mai abitir ca flacăra, toate se dădeau înapoi și-i făceau loc: și slujirea idolească, și sărbătorile și praznuirile și datinile strămoșești, și legile cele rele, și mânia popoarelor, și amenințările tiranilor, și uneltirile casnicilor, și vicleniile falșilor apostoli. Dar, mai bine spus, după cum atunci când se ivesc razele soarelui, întunericul este alungat, fiarele sălbatice se ascund și se întorc în culcușurile lor, tâlharii fug, ucigașii se ascund în peșterile lor, pirații pier, jefuitorii de morminte pleacă, la fel și desfrânații, hoții și spărgătorii, pentru că razele soarelui îi dau pe față, cu toții fug și se ascund undeva, departe, și toate ajung limpezi și strălucitoare, și pământul și marea, pentru că razele le luminează de sus pe

[96] *Faptele* 6, 13.
[97] 2 *Corinteni* 10, 4-5.

toate, mările, munții, câmpiile, orașele, tot astfel și atunci când s-a ivit predica și când Pavel a împărtășit-o pretutindeni, înșelăciunea era alungată, iar adevărul se reîntorcea; mirosurile și fumul jertfelor, chimvalele și timpanele, bețiile și ospețele, desfrânările și adulterele și toate celelalte, de care nici nu e bine să vorbești, care se săvârșeau în templele idolilor, se sfârșeau și piereau precum ceara la foc, mistuite ca paiele de flacără, iar flacăra strălucitoare a adevărului se înălța veselă până în înaltul cerului, înălțată chiar de cei care căutau s-o împiedice, mărită chiar de cei care căutau s-o stingă. Nici primejdia n-a putut să-i oprească avântul și puterea ei cele de nestăpânit, nici tirania prea vechii obișnuințe, nici datinile strămoșești, nici puterea legilor, nici greutatea legilor noii învățături, nici altceva decât cele spuse.

Iar ca să cunoști cât de puternică este predica, fă o încercare! Amenință pe păgâni, pe greci, nu cu primejdii, cu moarte și cu foamete, nu, ci cu o mică pagubă bănească, și vei vedea că se schimbă îndată. Predica noastră însă nu-i așa! Cu toate că toți o loveau și o junghiau și-i duceau războaie pretutindeni, și războaie în felurite chipuri, ea înflorea din ce în ce mai mult. Dar pentru ce vorbesc de grecii de azi, acești oameni de nimic și de disprețuit? Să-i aducem în mijloc pe grecii minunați de altădată, pe cei vestiți prin filosofie, pe Platon, pe Pitagora, pe cel din Clazomene[98] și pe mulți alții ca aceștia, și atunci vei vedea puterea predicii. După ce Socrate a băut cucută, unii din ucenicii lui au plecat în Megara, de teamă să nu pățească la fel; iar alții și-au pierdut și patria și libertatea și, în afară de o femeie, n-au avut alt ucenic. Filosoful Platon a întemeiat *Republica*[99] numai în scrierile sale și așa și-a sfârșit viața. Și nu-i împiedica nimic atunci! Nici primejdia, nici prostimea minții! Dimpotrivă, erau meșteri la cuvânt, erau bogați, erau dintr-o țară vestită între toate țările. Cu toate acestea, n-au avut nicio putere! Așa e rătăcirea: se duce, piere, fără să i se facă război! Și așa e adevărul: crește din ce în ce mai mult, în ciuda tuturor războaielor! Însăși viața strigă asta! Nu-i nevoie de dovezi, nici de cuvinte, când lumea întreagă de pretutindeni, orașele, satele, uscatul, marea, ținuturile locuite și cele nelocuite, crestele munților chiar dau glas. Hristos n-a lăsat nici pustia lipsită de binefacerile Lui, ci mai cu seamă pe

[98] Filosoful presocratic Anaxagoras (sec. al V-lea î.Hr.). (n.P.P.)

[99] Aluzie la faimosul dialog platonic *Republica*. (n.P.P.)

ea a umplut-o de bunătățile pe care ni le-a adus din cer prin limba lui Pavel, prin harul pus în el. Harul a strălucit cu îmbelșugare în Pavel, pentru că a arătat o râvnă vrednică de dar; iar prin limba lui a săvârșit mai mult decât am spus.

Așadar, de vreme ce Dumnezeu a cinstit atâta neamul nostru, încât să învrednicească pe un om să fie pricina unor fapte așa de mari, să ne sârguim să mergem pe urmele lui, să ne silim să ajungem și noi ca el și să nu socotim că asta e cu neputință. Ceea ce spuneam adeseori, nu voi înceta să o spun: același trup a avut și Pavel și noi; aceeași hrană a mâncat și el și noi; același suflet a avut și el și noi. Dar voința i-a fost mare și râvna strălucitoare. Acestea l-au făcut pe Pavel atât de mare.

Nimeni, dar, să nu-și piardă curajul, nimeni să nu deznădăjduiască! De-ți înalți sufletul către Dumnezeu, nimic nu te împiedică să primești același har. Dumnezeu nu caută la fața omului. El l-a plăsmuit pe Pavel și tot El te-a adus și pe tine. După cum e Stăpânul lui, tot așa e și Stăpânul tău. După cum l-a încununat pe el, tot așa vrea să te încununeze și pe tine. Să ne făgăduim deci pe noi înșine lui Dumnezeu și să ne curățim, ca, primind cu îmbelșugare harul, să avem parte de aceleași bunătăți, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia [fie-I] slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântarea a V-a la Sfântul Apostol Pavel[100]

Unde sunt acum cei care osândesc moartea, cei care spun că trupul acesta pătimitor și stricăcios le este piedică pentru virtute? Să audă faptele mari ale lui Pavel și să înceteze odată cu hula asta rea! Cu ce a vătămat moartea neamul nostru? Cu ce a împiedicat stricăciunea virtutea? Uită-te la Pavel și vei vedea că dobândim cele mai mari câștiguri pentru că suntem muritori. Dacă Pavel n-ar fi fost muritor, n-ar fi putut să spună, dar, mai bine zis, n-ar fi putut să arate ceea ce spunea prin fapte: „În fiecare zi mor. Da, o spun spre lauda voastră, pe care o am în Hristos Iisus"[101]. Ne trebuie totdeauna suflet și râvnă și nimic nu ne va împiedica să fim rânduiți în primele rânduri. Nu era muritor Pavel? Nu era om din popor? Nu era sărac? Nu-și agonisea hrana din munca de fiecare zi? Nu avea trup supus tuturor trebuințelor firești? Ce l-a împiedicat să ajungă ce-a ajuns? Nimic! Nimeni, dar, să nu se plângă de sărăcie, nimeni să nu fie scârbit că-i om din popor, nimeni să nu sufere că-i dintre cei de jos! Să se plângă numai aceia care au sufletul moleșit și mintea fără de putere! Numai răutatea sufletului și moleșirea voinței sunt o piedică pentru virtute. Fără de astea, nimic din celelalte! Ca dovadă [îl avem pe] fericitul Pavel, care ne-a adunat azi! După cum pe Pavel nu l-au vătămat cu nimic acestea, tot astfel nici celorlalți nu le-a folosit la nimic nici iscusința în cuvânt, nici mulțimea banilor, nici strălucirea neamului, nici măreția slavei, nici puterea pe care o aveau.

Dar pentru ce vorbesc eu de oameni? Mai bine spus însă, până când îmi voi ține cuvântul meu legat de pământ, când pot să vorbesc de Puterile cele de sus, de Începătorii, de Stăpânii și de stăpânitorii întunericului veacului acestuia[102]? Ce le-a folosit că au avut o astfel de fire? N-au să vină toate aceste Puteri ca să fie judecate de Pavel și de cei la fel cu el? „Nu știți", spune el, „că vom judeca pe îngeri? Cu atât mai mult pe cele lumești?"[103] Să nu ne plângem,

---

[100] *PG* 50, 495-502.
[101] *1 Corinteni* 15, 31.
[102] *Cf. Efeseni* 6, 12.
[103] *1 Corinteni* 6, 3.

dar, de nimic altceva decât numai de păcat! Și nici să nu ne bucurăm și să ne veselim de altceva decât numai de virtute! De o vom râvni, nimic nu ne va împiedica să fim ca Pavel. Pavel a ajuns atât de mare nu numai prin har, ci și prin sârguința sa. Și de asta a ajuns prin har, pentru că a ajuns și prin sârguință. Cu covârșire, și harul și sârguința; harul lui Dumnezeu a suflat asupra lui, iar voința era în el. Vrei să cunoști harul lui Dumnezeu? Hainele lui înfricoșau demonii! Dar nu mă minunez de asta, după cum nu mă minunez nici de aceea că umbra lui Petru alunga bolile, ci mă minunez că a făcut lucruri minunate înainte de primirea harului, chiar de la început; nici nu avea această putere, nici nu primise hirotonia, și s-a aprins de un zel atât de mare pentru Hristos, încât a ridicat tot poporul iudeu împotriva lui. Văzându-se înconjurat de primejdii așa de mari, că și orașul era înconjurat, a coborât printr-o fereastră a zidului și a fugit; cu toate acestea, n-a căzut în trândăveală, nici n-a fost cuprins de sfială și teamă, ba, dimpotrivă, primejdiile i-au aprins și mai tare zelul.

Dând pas primejdiilor pentru iconomie, dar nefăcând concesii nimănui când era vorba de învățătură, a luat crucea și urma lui Hristos, deși avea înaintea ochilor pilda lui Ștefan, deși vedea că iudeii mai mult decât toți căutau să-l ucidă și doreau să îi sfâșie trupul. Nu se arunca în primejdii fără nicio socoteală, dar nu ajungea mai trândav după ce scăpa de ele. Iubea tare viața de aici pentru câștigul spiritual ce-l avea din ea; dar o și disprețuia tare din pricina filosofiei câștigate de el de pe urma disprețuirii ei sau pentru graba mare ce-o avea de a pleca la Iisus. Ceea ce am spus totdeauna despre Pavel, nu voi înceta niciodată să spun: niciun om înconjurat de atâtea lucruri potrivnice n-a izbutit, ca Pavel, să le schimbe în folosul său. Niciun om n-a dorit atât viața aceasta, nici chiar cei care țin la viață, dar niciunul n-a disprețuit-o atât, nici chiar cei care țin cu orice preț să se omoare. Nu-l tulbura nicio dorință și n-avea nicio poftă pentru vreun lucru din lumea aceasta; judeca totdeauna dorința lui prin voința lui Dumnezeu. Uneori spune că viața de aici îi este mai de trebuință decât împreună-viețuirea și unirea cu Hristos; alteori, că viața de aici este atât de grea și împovărătoare, că suspină și se grăbește să se desfacă de ea. Numai pe acelea le dorea, care-i aduceau câștigul cel după Dumnezeu, chiar de se întâmpla ca acestea să fie potrivnice faptelor lui de mai înainte.

Se arăta sub diferite înfățișări, în fel și fel de chipuri, fără să fie fățarnic – Doamne, ferește! Făcea tot ce impunea nevoia propovăduirii și a mântuirii oamenilor, mergând și în aceasta pe urmele Stăpânului său. Căci și Dumnezeu Se arăta și ca om când trebuia să Se arate așa; Se arăta și în foc, când timpul o cerea; uneori Se arăta în chip de ostaș, alteori în chip de bătrân; uneori în chip de vânt, alteori în chip de drumeț, iar în urmă chiar om adevărat și nu S-a dat înapoi nici de la moarte. Când spun: „Trebuia să Se arate așa", să nu socotești că Dumnezeu era silit la asta; nu e vorba de silnicie, ci numai de iubire de oameni. Uneori stă pe tron, alteori șade pe Heruvimi. Dar pe toate acestea le face pentru purtarea de grijă față de oameni. De aceea și spune prin prorocul Osea: „Am înmulțit vedeniile și tot prin proroci am grăit în pilde"[104].

Tot astfel și Pavel, mergând pe urmele Stăpânului său, nu poate fi osândit că uneori se purta ca un iudeu, iar alteori ca unul care nu trăia după Lege; că uneori păzea Legea, iar alteori o disprețuia; că uneori ținea la viața aceasta pământească, iar alteori o nesocotea; că uneori cerea bani, iar alteori înapoia banii ce i se dădeau; că aducea jertfă la templu și se tundea, dar apoi osândea pe cei care făceau asta; că uneori tăia împrejur, iar alteori respingea tăierea împrejur. Da, faptele sale erau potrivnice unele altora, dar voința care le săvârșea era în armonie cu mintea care cugeta. Un singur lucru urmărea: mântuirea celor care-l ascultau și-l vedeau. De asta când lăuda Legea, când o osândea. Era felurit și în fel de fel de chipuri nu numai în ceea ce făcea, ci și în ceea ce spunea; nu-și schimba părerea, nici nu ajungea alt om, ci rămânea ceea ce era, folosind fiecare cuvânt din spusele sale spre trebuința din clipa aceea. Să nu-l osândești deci că s-a purtat așa. Dimpotrivă, pentru asta și mai cu seamă pentru asta laudă-l și încununează-l. Nici pe medic nu-l osândești că schimbă des tratamentul bolnavilor; nu-l osândești când îl vezi că uneori arde, iar alteori îngrijește, că uneori întrebuințează cuțitul, iar alteori doctoriile, că uneori oprește de la mâncare și băutură, iar alteori îngăduie bolnavului să mănânce pe săturate, că uneori îl învelește pe bolnav de jur-împrejur, iar alteori îi poruncește celui înfierbântat să bea un pahar plin de apă, ci atunci, mai cu seamă, îi lauzi măiestria lui, când îl vezi că întrebuințează cu îndrăzneală tratamente ce ne par potrivnice și vătămătoare, dar care îl fac pe

[104] *Osea* 12, 11.

bolnav sănătos. Acesta-i medic iscusit! Iar dacă pe un medic îl lăudăm când face asta, cu mult mai mult trebuie să lăudăm sufletul lui Pavel, care se purta așa cu cei bolnavi la suflet!

Cei bolnavi sufletește n-au nevoie de medici mai puțin iscusiți și mai puțin pricepuți decât cei bolnavi trupește. De te apropii de ei dintr-odată, deschis, ai primejduit toată mântuirea lor. Și de ce e de mirare că oamenii fac asta, când Dumnezeu, Cel care poate toate, S-a slujit de această lege de vindecare, când Însuși Dumnezeu nu ne vorbește totdeauna deschis și pe față? Dumnezeu vrea să fim buni de buna noastră voie, iar nu prin constrângere; de aceea Se slujește și de alt mijloc, nu din pricina neputinței Lui – Doamne, ferește! –, ci din pricina slăbiciunii noastre. Că Lui Îi este de-ajuns numai să facă semn; dar, mai bine spus, numai să voiască, și se face tot ce voiește; noi însă, odată ce suntem stăpânii faptelor noastre, nu mai suferim să ne supunem lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu ne-ar atrage la El fără voia noastră, atunci ne-ar lua darul ce ni l-a dat, adică libertatea voinței. Dar, ca să nu se întâmple asta, Se slujește de multe mijloace ca să ne atragă la El.

Toate cele spuse până acum nu le-am spus fără rost, ci pentru a arăta înțelepciunea fericitului Pavel și felurimea mijloacelor folosite de el. Deci minunează-te de el când îl vezi că fuge de primejdii, minunează-te tot atât de mult ca și atunci când îl vezi că le înfruntă! Una e bărbăție, cealaltă înțelepciune. Minunează-te de el când îl vezi că rostește cuvinte mari și, mai ales, minunează-te tot atât de mult ca și atunci când îl vezi că grăiește cuvinte de rând! Una e gândire smerită, cealaltă bogăție sufletească. Minunează-te de el când îl vezi că se laudă, minunează-te tot atât de mult și atunci când îl vezi respingând orice laudă! Una e smerenie, cealaltă dragoste de om. Căci pe toate acestea le făcea îngrijindu-se de mântuirea celor mulți. De aceea și spunea: „Dacă ne-am ieșit din minți, e pentru Dumnezeu; iar dacă suntem întregi la minte, e pentru voi”[105]. Niciun alt om n-a avut atâtea pricini de laudă ca Pavel, și totuși niciun alt om n-a fost așa de lipsit de mândrie ca el! Ascultă! Pavel spune: „Cunoașterea semețește”[106]. Și toți am putea-o spune împreună cu el. Și Pavel avea în el atâta cunoaștere câtă n-a fost în niciun om de când e lumea. Cu toate acestea, cunoașterea nu l-a

[105] *2 Corinteni* 5, 13.
[106] *1 Corinteni* 8, 1.

făcut mândru, ci tocmai bogăția cunoașterii lui îl smerea. De asta și spune: „În parte cunoaștem și în parte prorocim"[107]; și iarăși: „Eu, fraților, nu mă socotesc să o fi înțeles"[108]; și: „Iar de i se pare cuiva că știe ceva, n-a cunoscut încă nimic"[109].

Se știe iarăși că postul îngâmfează. O arată fariseul când spune: „Postesc de două ori pe săptămână"[110]. Pavel însă, nu postind, ci chiar răbdând de foame, se numea pe sine „născut înainte de vreme"[111]. Dar pentru ce vorbesc eu de postul și de știința lui Pavel, când el a avut atât de multe și atât de dese vorbiri cu Dumnezeu, câte n-a avut niciun proroc, niciun Apostol? Și totuși pentru asta se smerea și mai mult. Nu-mi vorbi mie de vorbirile cu Dumnezeu despre care a scris! Pe cele mai multe le-a ascuns. Nu le-a spus pe toate, ca să nu se înconjoare cu slavă mare, dar nici nu le-a trecut pe toate sub tăcere, ca să nu deschidă gura falșilor apostoli. Nimic n-a făcut Pavel fără rost, ci pe toate cu dreaptă și binecuvântată pricină. Și cu atâta înțelepciune se folosea de faptele cele potrivnice, că în toate împrejurările avea parte de aceleași laude. Iar ceea ce vreau să spun este asta: mare și bun lucru este ca omul să nu spună lucruri mari despre el. Pavel însă spunea lucruri mari despre el la timp atât de potrivit, încât merita laudă mai mult când se lăuda decât când tăcea. Iar dacă nu s-ar fi lăudat, ar fi fost mai de osândit decât cei care se laudă când nu trebuie; dacă nu s-ar fi lăudat, ar fi pierdut și ar fi trădat totul și ar fi dat câștig dușmanilor săi. Așa a știut Pavel să se folosească de împrejurări și a știut să facă chiar fapte ce nu-i erau îngăduite, cu atât de dreaptă socoteală și atât de cu folos, încât este tot atât de slăvit pentru săvârșirea lor ca și pentru săvârșirea faptelor celor poruncite.

Pavel era mai de lăudat când se lăuda decât un altul când își ascundea faptele lui mari; căci nimeni n-a săvârșit atâtea fapte bune ascunzându-și-le câte a săvârșit Pavel spunându-și-le. Și, iarăși, lucru și mai minunat este nu numai că a spus faptele lui mari, ci că a spus atât cât trebuia. Și, iarăși, nu se lăuda atât cât împrejurările i-ar fi îngăduit s-o facă, ci știa până unde trebuia să meargă. Și nu s-a mulțumit nici cu asta; ci, ca să nu-i strice pe

---

[107] *1 Corinteni* 13, 9.
[108] *Filipeni* 3, 13.
[109] *1 Corinteni* 8, 2.
[110] *Luca* 18, 12.
[111] *Cf. 1 Corinteni* 15, 8.

ceilalți și nici să nu-i facă să se laude, se numește pe el „nebun". Nevoia îl îndemna să o facă. Într-adevăr, alții văzându-l că se laudă, ar fi început și ei să se laude prostește și fără rost. La fel ca și cu medicii. Adeseori, aceeași doctorie pe care un medic o dă la timp potrivit vatămă și primejduiește din pricina tăriei ei dacă un alt medic o dă când nu trebuie. Deci, pentru ca nu cumva doctoria să se prefacă în otravă, vezi de cât de mare băgare de seamă se slujește când e vorba să se laude, șovăind nu o dată, nici de două ori, ci de mai multe ori să o facă. „O, de mi-ați îngădui puțină nebunie!"[112], spune el; și iarăși: „Ceea ce grăiesc nu grăiesc după Domnul, ci ca întru nebunie"[113]; și: „Dar în ceea ce poate cineva întru nebunie să îndrăznească, întru nebunie o spun, îndrăznesc și eu"[114]. Deși a spus atâtea, nici cu acestea nu s-a mulțumit, ci iarăși, având a se lăuda, se ascunde pe el, zicând: „Cunosc un om"[115]; și iarăși: „Cu un astfel de om mă voi lăuda, dar cu mine nu mă voi lăuda"[116]. Iar după toate acestea, spune: „Am ajuns nebun. Voi m-ați silit!"[117] Care om este atât de fără de minte și atât de nesimțit să nu fugă cu pași repezi de laudă și să o folosească numai când îl silesc împrejurările, când vede că Pavel, de nevoie silit fiind, șovăie și pregetă să se laude, ca un cal care, ajuns pe marginea prăpastiei, se trage mereu îndărăt, deși prin lauda sa Pavel avea să facă atâta bine?

Vrei să-ți arăt și o altă însușire a lui Pavel? Lucru minunat la el este că nu se mulțumea că-i era conștiința împăcată! Nu, ci ne învață și pe noi cum trebuie să ne purtăm în astfel de împrejurări. Nu-și făurește numai pentru el o apărare din nevoia împrejurărilor, că adică nevoile l-au silit și de asta s-a lăudat, ci ne învață și pe noi ceilalți să nu fugim de laudă când împrejurarea o cere, dar, iarăși, să nu ne lăudăm dacă nimic nu ne silește. Prin cuvintele sale, Pavel ne-a grăit cam așa: „Mare rău este să te lauzi, să spui despre tine lucruri mari și minunate! E cea mai mare nebunie, iubite, să te împăunezi cu laude când nicio nevoie nu ți-o cere, nicio nevoie foarte mare. A grăi așa nu înseamnă a grăi cum vrea Domnul; un astfel de grai este mai degrabă semn de nebunie și ne golește de

[112] 2 *Corinteni* 11, 1.
[113] 2 *Corinteni* 11, 17.
[114] 2 *Corinteni* 11, 21.
[115] 2 *Corinteni* 12, 2.
[116] 2 *Corinteni* 12, 5.
[117] 2 *Corinteni* 12, 11.

toată răsplata, după ce am asudat și ne-am ostenit mult". Aceste cuvinte, și mai multe decât acestea, le spunea Pavel tuturor atunci când nu voia să se laude, chiar când nevoia îl silea. Dar mai mult decât atât e că nici când nevoia îl silea nu dădea la iveală toate faptele cele mari, ci pe cele mai multe și pe cele mai mari le ascundea: „Dar nu-mi este de folos ca să mă laud", spune el, „căci voi veni la vedeniile și descoperirile Domnului"[118]; și: „Dacă aș voi să mă laud, n-aș fi nebun, căci aș spune adevărul; dar n-o fac, pentru ca să nu cugete cineva despre mine mai mult decât ceea ce vede și aude de la mine"[119]. Spunea aceste cuvinte ca să ne învețe pe toți ca, nici când e neapărată nevoie, să nu spunem tot ce avem în sufletul nostru, ci numai câte sunt de folos ascultătorilor.

Și Samuel – și nu-i deloc nepotrivit să amintim și de acest sfânt, căci laudele aduse lui sunt spre folosul nostru –, și Samuel s-a lăudat o dată și și-a spus faptele lui mari! Dar care? Cele ce erau spre folosul ascultătorilor! Nu s-a lăudat cu neprihănirea lui trupească și sufletească, nici cu smerenia lui, nici cu bunătatea inimii lui. Dar cu ce? S-a lăudat cu ceea ce mai cu seamă trebuia să învețe pe împăratul de atunci; s-a lăudat cu dreptatea lui, s-a lăudat că mâinile sale nu-s mânjite de daruri. Și David, iarăși, s-a lăudat, dar s-a lăudat cu acele fapte ce puteau să îndrepteze pe ascultătorii săi. Dar nici David nu s-a lăudat cu vreo altă faptă mare, ci numai că a omorât ursul și leul[120], și cu nimic altceva. De-ar fi fost mai mult decât atât, ar fi fost mândrie și îngâmfare. Dar, pentru că a spus numai acelea care aveau să fie de trebuință pentru nevoia din clipa aceea, asta nu e mândrie, ci iubire de oameni și căutare spre folosul celor mulți. Tot așa a făcut și Pavel. Era hulit că nu era adevărat apostol, că nu avea nicio putere. Era, dar, de neapărată trebuință ca din pricina acestor hule să se laude cu acele fapte care mai cu seamă îi arătau vrednicia de apostol. Vezi, dar, prin câte căi a învățat pe ascultători să nu se laude fără rost? Mai întâi, prin aceea că s-a arătat făcând asta numai silit. În al doilea rând, prin aceea că s-a numit pe sine nebun și șovăia mult până să se laude. În al treilea rând, prin aceea că n-a spus toate faptele lui mari, ci pe cele mai mari le-a ascuns, deși împrejurările îl sileau să le spună și pe

---

118 2 *Corinteni* 12, 1.
119 2 *Corinteni* 12, 6.
120 *Cf.* 2 *Regi* 17, 34-37.

acestea. În al patrulea rând, prin aceea că a pus faptele sale mari pe seama altuia, spunând: „Știu un om"[121]. În al cincilea rând, prin aceea că nu vorbea de toată cealaltă virtute a lui, ci numai de acea parte de care era nevoie în împrejurarea aceea.

Pavel se purta la fel nu numai când era vorba să se laude, ci și când era vorba să ocărască. Deși era oprit să ocărăști fratele, totuși Pavel întrebuința ocara cu atâta judecată, încât ocările lui făceau mai multă plăcere decât laudele altora. De aceea Pavel este de lăudat și atunci când îi numește pe galateni „fără de minte", și nu o dată, ci de două ori[122], iar pe cretani, „pântece rele, fiare leneșe"[123]. Pavel ne-a dat poruncă și lege ca să nu cruțăm pe cei care sunt nepăsători față de Dumnezeu; dimpotrivă, să le vorbim mai cu asprime. În Pavel avem măsura tuturor faptelor. Din pricina aceasta, Pavel este de laudă în toate: și când făptuiește și când grăiește, și când ocărăște și când laudă, și când întoarce spatele și când mângâie, și când se înalță pe sine și când se smerește, și când se laudă și când se vaită. Pentru ce te minunezi dacă și ocara și mustrarea fac pe cineva vrednic de laudă, când chiar omorul și înșelăciunea și viclenia au făcut pe unii vrednici de laudă, atât în Vechiul Testament, cât și în Noul Testament?

Cercetând, dar, temeinic toate acestea, să ne minunăm și de Pavel și să-L slăvim pe Dumnezeu. Să ne purtăm și noi ca el, ca și noi să dobândim bunătățile cele veșnice, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia [fie-I] slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

[121] 2 *Corinteni* 12, 2.
[122] *Galateni* 3, 1, 3.
[123] *Tit* 1, 12.

Cuvântarea a VI-a la Sfântul Apostol Pavel[124]

Vreți, iubiților, să las astăzi la o parte faptele mari și minunate ale lui Pavel și să pun înaintea voastră pe acelea ce par unora o scădere? Vom vedea că și acestea nu mai puțin decât celelalte îl fac pe Pavel mare și strălucit.

– Dar care sunt scăderile lui Pavel?

– A fost văzut, se spune, că s-a temut de lovituri. A fost văzut că s-a temut când l-au întins să-l bată cu bici de curele[125], și nu numai atunci, ci și altă dată, iarăși, la vânzătoarea de purpură, când a dat și bani celor care voiau să-l scoată. Căci n-a făcut asta cu alt scop decât ca să scape de chinuri, ca să nu se mai abată curând peste el astfel de necazuri.

Ce vom răspunde, dar, acestor învinuiri?

Că nimic nu-l arată pe Pavel atât de mare și atât de minunat ca aceste învinuiri. Aceste învinuiri arată că sufletul lui nu era nici cutezător, nici laș. Aceste învinuiri arată că trupul său, care se ferea atât de lovituri și tremura atât în fața biciului, disprețuia, când timpul o cerea, toate aceste părute chinuri, tot pe atât pe cât le disprețuiau și Puterile cele fără de trup.

Așadar, când îl vezi că tremură și se teme, adu-ți aminte de cuvintele acelea prin care a depășit cerurile și s-a luat la întrecere cu îngerii, zicând: „Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau primejdia, sau sabia?”[126] Adu-ți aminte de cuvintele acelea prin care spune că o nimica sunt astea, zicând: „Că necazul de acum, trecător și ușor, ne aduce slavă veșnică mai presus de măsură, neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd”[127]. Adaugă la aceste cuvinte necazurile cele din fiecare zi, primejdiile de moarte din fiecare zi. Gândindu-te la acestea, minunează-te de Pavel, iar tu nu dezndăjdui! Chiar această părută slăbiciune a firii, chiar ea e cea mai mare dovadă a virtuții lui Pavel, că a fost așa de mare, deși era supus

---

[124] *PG* 50, 501-508.
[125] *Cf. Faptele* 22, 25.
[126] *Romani* 8, 35.
[127] *2 Corinteni* 4, 17-18.

acelorași nevoi ale firii ca toți ceilalți oameni. Covârșirea primejdiilor înfruntate de Pavel pe mulți i-ar fi făcut să bănuiască și să presupună că Pavel a fost un om așa de mare pentru că nu era supus slăbiciunilor firii omenești. Deci, ca să nu se ajungă la o bănuială ca aceasta, i s-a îngăduit să sufere, ca să afli că era după fire om ca toți oamenii, dar după râvnă și voință nu era doar mai presus de toți oamenii, ci chiar era un înger. Cu un astfel de suflet și cu un astfel de trup înfrunta mii și mii de primejdii de moarte, disprețuia și bunătățile cele de acum, și pe cele viitoare. De aceea a și rostit acele mari și necrezute de mulți cuvinte: „Doream să fiu anatema de la Hristos pentru frații mei, cei de un neam cu mine după trup"[128]. Este cu putință, numai dacă am voi, să biruim orice slăbiciune a firii prin puterea voinței, căci nicio poruncă a lui Hristos nu este mai presus de puterile omenești. Dacă ne-am dat silința, câtă o avem, atunci și Dumnezeu ne va adăuga harul Său și astfel vom fi biruitori în toate necazurile ce ar veni asupra noastră. Nu este vrednic de osândă cel care se teme de răni, ci acela care de frica rănilor săvârșește ceva nevrednic de credință. Prin urmare, cel care se teme de răni, dar iese biruitor din luptă, este mai minunat decât cel care nu se teme. Căci așa strălucește mai mult voința. A te teme de răni ține de fire; dar a nu săvârși nimic necuviincios de teama rănilor, asta ține de voință, care îndreaptă slăbiciunea firii și întărește neputința ei. Tot astfel nici întristarea nu este un păcat; atunci ajunge păcat, când din pricina întristării spui sau faci ceva ce nu-I place lui Dumnezeu. Dacă aș fi spus că Pavel n-a fost om, ai fi avut dreptate să-mi pui în față scăderile firii lui, ca să-mi răstorni prin ele cuvântul meu. Dar, dacă spun și adeveresc că era om, întru nimic mai presus de noi după fire, dar mai bun decât noi după voință, degeaba mi-aduci în față scăderile lui Pavel! Dar, mai bine spus, nu degeaba, ci spre lauda lui Pavel! Prin acestea îmi arăți ce mare om era, că a putut săvârși fapte mai presus de fire cu o astfel de fire. Dar nu-l lauzi numai pe el, ci închizi și gurile celor trândavi spre virtute. Nu-i lași să spună că nu pot săvârși virtute pentru că n-au o fire aleasă ca Pavel, ci-i îndemni să fie următori voinței lui.

Îmi spui că s-a temut odinioară și de moarte? Dar și teama asta e legată tot de firea omenească! Cu toate acestea, omul acesta care se temea de moarte spunea: „Căci și noi, care suntem în acest cort,

---

[128] *Romani* 9, 3.

suspinăm îngreunați"[129]; și iarăși: „Noi înșine suspinăm în noi"[130]. Ai văzut că puterea voinței a precumpănit în Pavel slăbiciunea firii? Adeseori, mulți mucenici, când erau duși la moarte, se îngălbeneau la față și erau cuprinși de teamă și neliniște; dar tocmai pentru aceasta sunt minunați, că, deși se temeau de moarte, totuși pentru Iisus n-au fugit de moarte. Tot astfel și Pavel, deși se temea de moarte, totuși pentru Iisus cel dorit nu se ferea nici de gheenă; deși tremura din pricina sfârșitului vieții, dorea despărțirea de trup. Nu numai Pavel era așa, ci și Petru, corifeul ucenicilor. Deși spusese de multe ori că este gata să-și dea sufletul[131], totuși se temea foarte de moarte. Ascultă ce-i spune Hristos despre asta, vorbind cu el: „Când vei îmbătrâni, te vor încinge și te vor duce unde nu voiești"[132]. Domnul în aceste cuvinte vorbește despre scăderile firii, nu de ale voinței. Firea își vădește, chiar fără voia noastră, scăderile ei și nu putem să ni le stăpânim desăvârșit, oricât am voi și ne-am strădui. Asta însă nu ne vatămă deloc; dimpotrivă, ne face și mai minunați. Într-adevăr, ce păcat este să te temi de moarte? Dar ce laudă mare este să te temi de moarte, dar să nu săvârșești nicio faptă netrebnică din frica de moarte! Nu-i un păcat să ai o fire plină de scăderi, ci să fii robul acestor scăderi. După cum mare și minunat e omul care îndreaptă prin bărbăția voinței necazurile pricinuite de fire. Prin asta arată cât de mare este puterea voinței și închide gura celor care spun: „Pentru ce n-am fost făcuți buni prin fire?" Dar ce însemnătate are dacă suntem buni prin fire sau prin voință? Dar cu cât e mai bună una decât alta! Cu atât mai bună cu cât are și cununi și laudă strălucită.

Vrei să-mi spui că firea e tare? Bine! Dar, dacă vrei să-ți fie și voința tare, o poți face mai tare decât firea! Nu vezi oare că trupurile mucenicilor au fost tăiate cu săbiile, că firea s-a plecat fierului, dar voința nu s-a plecat și nici n-a fost învinsă? Spune-mi, te rog, n-ai văzut că în Avraam voința a biruit firea când i s-a poruncit să-și jertfească fiul, cu toate că firea pare mai puternică decât voința? N-ai văzut că s-a întâmplat același lucru și cu cei trei tineri din Babilon? N-auzi și proverbul popular că spune: prin obișnuință voința ajunge o a doua natură? Eu însă aș adăuga: chiar și mai înainte, după cum

[129] 2 *Corinteni* 5, 4.
[130] *Romani* 8, 23.
[131] *Cf. Matei* 26, 33.
[132] *Ioan* 21, 18.

cele de mai sus au arătat-o. Vezi, dar, că e cu putință ca voința să aibă tăria pe care o are firea, dacă voința e trează? Vezi că mai multă laudă culege cel care este bun prin alegerea sa și prin voința sa decât cel care este bun prin constrângere? Atunci ești într-adevăr bun. De pildă, când Pavel spune: „Îmi chinuiesc trupul și-l robesc"[133], îl laud, mai cu seamă că îl văd că nu fără osteneală a săvârșit virtutea; în urma acestor cuvinte ale lui Pavel, cei trândavi nu mai pot avea temei al trândăviei lor, din cauza ușurinței cu care săvârșea el binele. Și iarăși, când spune: „M-am răstignit pentru lume"[134], încununez voința lui Pavel. Căci este cu putință ca voința să aibă tot atâta tărie ca și firea.

Dacă l-am aduce în fața noastră pe Pavel, această statuie a virtuții, am vedea că faptele bune săvârșite de el prin voință râvneau să aibă aceeași tărie ca și cele săvârșite de fire. Simțea dureri, e drept, când era lovit, dar disprețuia durerile tot așa ca și Puterile cele netrupești, care nu simt durerea, după cum poți să o afli din cuvintele lui, care ne fac să credem că Pavel nici nu era din firea noastră. Când spune: „Pentru mine lumea este răstignită și eu pentru lume"[135] și iarăși: „Trăiesc, dar nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine"[136], ce altceva vrea să spună decât că s-a mutat chiar din trup? Ce vrea să spună apoi prin cuvintele: „Mi s-a dat un ghimpe în trup, un înger al Satanei"[137]? Nu vrea să spună altceva decât că durerea se mărginea numai la trup. Nu pentru că nu pătrundea și în suflet, ci pentru că printr-o voință covârșitoare îndepărta și alunga durerea din suflet. Ce vrea să spună apoi când grăiește alte multe cuvinte mai minunate decât acestea, când se bucură fiind biciuit și când se laudă cu lanțurile? Ce altceva s-ar putea spune decât ceea ce am arătat, anume că spusa aceasta a lui Pavel: „Îmi chinuiesc trupul și îl robesc și mă tem ca nu cumva, propovăduind altora, eu însumi să mă fac netrebnic"[138] dovedește slăbiciunea firii, iar spusele sale despre care am vorbit mai sus, tăria voinței lui?

Din pricina asta Pavel a vorbit și de una și de alta, și de slăbiciunea firii și de tăria voinței, ca să nu socotești, din pricina

[133] *1 Corinteni* 9, 27.
[134] *Galateni* 6, 14.
[135] *Galateni* 6, 14.
[136] *Galateni* 2, 20.
[137] *2 Corinteni* 12, 7.
[138] *1 Corinteni* 9, 27.

acelor fapte mari ale lui, că este de altă fire și să deznădăjduiești, și nici să nu osândești sfântul lui suflet din pricina acelor scăderi ale lui, ci chiar aceste scăderi ale lui să-ți alunge deznădejdea și să-ți dea bune nădejdi. Din pricina asta adaugă iarăși și harul lui Dumnezeu cu prisosință, dar, mai bine spus, nu cu prisosință, ci cu recunoștință, ca să socotești că nimic nu este al lui. Dar vorbește și de faptele săvârșite prin voința sa, ca nu cumva să lași totul pe seama lui Dumnezeu și să-ți duci viața dormind și sforăind.

Și vei găsi la Pavel spuse cu temeinicie măsuri și reguli pentru toate faptele.

Poate însă că cineva mi-ar spune că Pavel l-a blestemat pe Alexandru făurarul[139].

Și ce-i cu asta? Cuvintele sale nu erau cuvinte de mânie, ci de durere, de durere pentru adevăr. Pavel nu suferea pentru că Alexandru îi făcuse rău, ci suferea că se împotrivise predicării Evangheliei. „Tare s-a împotrivit", spune el, „nu mie, ci cuvintelor noastre"[140]. Prin urmare, blestemul acesta nu arăta numai dragostea lui pentru adevăr, ci mângâia și pe ucenici. Pavel grăiește așa pentru că toți se scandalizaseră de purtarea lui Alexandru și mai ales pentru că vrăjmașii predicii nu suferiseră nimic.

Dar Pavel a mai blestemat și altă dată și pe alții, grăind așa: „Căci așa este drept la Dumnezeu, ca celor care ne necăjesc să li se răsplătească cu necaz"[141].

Prin aceste cuvinte, Pavel nu dorește să fie pedepsiți de Dumnezeu – Doamne, ferește! –, ci se silește să mângâie pe cei necăjiți. De aceea și adaugă: „Iar celor necăjiți să li se răsplătească cu ușurare"[142]. Acesta-i înțelesul acestor cuvinte! Căci atunci când suferă o ocară sau o nedreptate, ascultă ce cuvinte înțelepte rostește, ascultă cum răsplătește potrivnicilor săi: „Ocărâți fiind, binecuvântăm, prigoniți fiind, răbdăm, huliți fiind, ne rugăm"[143]! Iar dacă susții că cele spuse sau făcute de Pavel pentru alții sunt spuse și săvârșite din mânie, atunci ar trebui să spui că tot din mânie l-a orbit

[139] *Cf. 2 Timotei* 4, 14.
[140] *2 Timotei* 4, 15.
[141] *2 Tesaloniceni* 1, 6.
[142] *2 Tesaloniceni* 1, 7.
[143] *1 Corinteni* 4, 12.

pe Elimas[144] și că tot din mânie a ucis și Petru pe Anania și Safira[145]. Dar nimeni nu-i atât de necugetat și de nebun să spună una ca asta. Și vom găsi și multe altele spuse și săvârșite de Pavel, care par împovărătoare; dar tocmai acestea sunt cele ce-i arată bunătatea. De pildă, când dă Satanei pe desfrânatul din Corint[146], o face mânat de multa lui dragoste și de inima sa cea iubitoare de oameni. Și asta se vede și din *A doua epistolă către corinteni*[147]. De pildă, când îi amenință pe iudei și spune: „Dar a venit în sfârșit peste ei mânia"[148], nu face acest lucru plin de mânie (căci îl auzi adesea rugându-se pentru ei), ci voind să-i înfricoșeze și să-i facă mai înțelepți.

Dar Pavel – mi se poate spune – a blestemat pe marele preot Anania, zicând: „Să te bată Dumnezeu, perete văruit!"[149]

Știu că unii tâlmăcitori, luând apărarea lui Pavel, spun că aceste cuvinte sunt o prorocie. Nu sunt împotriva unei astfel de explicații; căci s-a întâmplat și asta, și așa s-a sfârșit marele preot Anania. Dar, dacă un dușman mai înverșunat s-ar împotrivi acestei explicații și, mergând cu iscodirea mai departe, ar spune la rândul lui așa: „Dacă spusele lui Pavel sunt o prorocie, pentru ce se mai apără spunând: «N-am știut că este arhiereu»[150]?", aș răspunde: „A spus aceste cuvinte ca să-i sfătuiască pe ceilalți să se poarte cum trebuie cu mai-marii lor". Același lucru îl făcea și Hristos. Deși a grăit despre cărturari mii de spuse și nespuse, totuși zice: „Pe scaunul lui Moise au șezut cărturarii și fariseii; deci toate câte vă vor zice să faceți, faceți"[151]. Tot astfel și Pavel aici: a dat și cinstea cuvenită arhiereului, dar a și vestit mai dinainte ceea ce avea să se întâmple.

Chiar dacă s-a despărțit de Ioan cel numit Marcu[152], totuși a făcut asta din pricina purtării de grijă pe care o avea pentru predicarea Evangheliei. Nu trebuie să fie slab, nici lipsit de curaj cel căruia i s-a încredințat slujirea aceasta, ci bărbătos și hotărât; nici nu trebuie să se apropie de această frumoasă însărcinare dacă nu-i gata să-și dea de mii și mii de ori sufletul morții și primejdiilor,

---

[144] *Cf. Faptele* 13, 6-11.
[145] *Cf. Faptele* 5, 1-10.
[146] *Cf. 1 Corinteni* 5, 5.
[147] *2 Corinteni* 2, 4-11.
[148] *1 Tesaloniceni* 2, 16.
[149] *Faptele* 23, 3.
[150] *Faptele* 23, 5.
[151] *Matei* 23, 2-3.
[152] *Cf. Faptele* 15, 36-40.

după cum spune Hristos: „Dacă cineva vrea să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea lui și să-Mi urmeze Mie”[153].

Cel care nu-i în stare să facă astfel de jertfe va pierde sufletul a nenumărați oameni și e mai bine să stea liniștit, să se îngrijească de el însuși, decât să pășească în mijloc și să primească însărcinări mai mari decât puterile lui; căci se pierde și pe el, și pierde și pe cei încredințați lui. Niciun om n-ar vrea, chiar dacă mii și mii de oameni l-ar sili, să se așeze la cârma corabiei dacă nu știe să o conducă și dacă nu știe să lupte cu valurile mării. Cum, dar, să nu fie o nebunie ca acela care va merge să propovăduiască Evanghelia să pornească la asta fără nicio pregătire și la întâmplare și să primească, fără să se gândească, o însărcinare pricinuitoare de mii și mii de morți? Nimeni, nici corăbierul, nici cel care se luptă cu fiarele sălbatice, nici cel care luptă piept la piept și nimeni altcineva, nu trebuie să aibă sufletul atât de pregătit de moarte și de junghiere ca acela care primește însărcinarea predicării Evangheliei. Primejdiile sunt mai mari, potrivnicii sunt cumpliți, iar o astfel de moarte nu este una dintre cele obișnuite. Pentru cei care luptă bine, răsplata este cerul; pentru cei care păcătuiesc, pedeapsa și gheena; este vorba de pierderea și de mântuirea sufletului. Dar nu numai cel care primește însărcinarea predicării Evangheliei trebuie să fie astfel pregătit, ci și orice credincios. Tuturor li s-a poruncit să ia crucea și să-I urmeze. Iar dacă tuturor li s-a poruncit, cu mult mai mult dascălilor și păstorilor, din care făcea parte atunci și Ioan, numit Marcu. De aceea, pe bună dreptate a fost îndepărtat; se așezase în fruntea falangei, dar s-a purtat ca un om lipsit de bărbăție. De asta și Pavel l-a îndepărtat, ca nu cumva slăbiciunea lui să taie avântul celor zeloși. Iar dacă Luca spune că mânie a fost între ei[154], să nu socotești asta un păcat. Mânia în sine nu-i un păcat; păcat e atunci când te mânii fără pricină și pe nedrept. Căci spune Scriptura: „Mânia nedreaptă nu va fi iertată”[155]. Nu mânia în sine, ci mânia nedreaptă. Iar Hristos spune iarăși: „Cel care se mânie pe fratele său în deșert”[156]. Nu cel care se mânie, ci acela care se mânie în deșert. Prorocul [David] apoi spune: „Mâniați-vă, și nu păcătuiți”[157].

[153] *Matei* 16, 24.
[154] *Cf. Faptele* 15, 39.
[155] *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 1, 21.
[156] *Matei* 5, 22.
[157] *Efeseni* 4, 26.

Dar, dacă nu trebuie să ne folosim de mânie nici când împrejurarea o cere, atunci degeaba și în deșert mai este înzestrat sufletul nostru cu mânie. Or nu în deșert! De aceea a sădit-o Făcătorul în sufletul nostru, ca să îndreptăm pe cei păcătoși, ca să trezim pe cei moi și cu sufletul amorțit, ca să deșteptăm pe cei care dorm, pe cei care trândăvesc. Ca tăiș de sabie, așa ni s-a pus în sufletul nostru tăișul mâniei, ca să ne folosim de ea când trebuie. Din pricina asta și Pavel s-a folosit de multe ori de mânie. Iar Pavel, când se mânia, era mai plăcut decât cei care vorbesc cu blândețe; căci orice făcea Pavel o făcea pentru Evanghelie la timpul potrivit. Nici blândețea nu e bună totdeauna, ci numai atunci când împrejurarea o cere. De aceea, dacă împrejurarea nu o cere, blândețea ajunge slăbiciune, iar mânia, nesocotință.

N-am spus toate acestea ca să-l apăr pe Pavel – el n-are nevoie de limba mea, căci lauda lui nu-i de la oameni, ci de la Dumnezeu[158] –, ci ca să-i învăț pe ascultătorii mei să se folosească de toate când trebuie, precum am spus și mai înainte.

Așa vom putea câștiga întotdeauna; și, încărcați cu multe bogății, vom putea călători spre limanul cel lipsit de valuri și vom putea dobândi cununile cele nestricăcioase, de care facă Dumnezeu ca noi toți să fim învredniciți, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia [fie-I] slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

[158] *Cf. Romani* 2, 29.

Cuvântarea a VII-a la Sfântul Apostol Pavel[159]

Când, în sunet de trâmbiță și cu mulțime de ostași în frunte, intră în orașe cei care poartă semnele cele împărătești, de obicei tot poporul aleargă în întâmpinare, ca să audă trâmbițele, să vadă semnul cel împărătesc întru înălțime și vrednicia celui care îl poartă. Pentru că astăzi intră Pavel, să alergăm și noi toți în întâmpinarea lui! Nu intră într-un oraș, ci în lumea largă. Și Pavel poartă un semn! Nu al împăratului celui de jos, ci Crucea lui Hristos celui de sus! Nu merg înaintea lui oameni, ci îngeri; și în cinstea semnului purtat, și spre întărirea celui care-l poartă. Dacă sunt dați de Stăpânul tuturor îngeri păzitori celor care-și chivernisesc viața lor și nu fac niciun lucru pentru folosul cel de obște, precum și spune cineva: „Îngerul care m-a izbăvit din tinerețile mele"[160], cu mult mai mult Puterile cele de sus sunt alături de cei cărora li s-a încredințat lumea, de cei care poartă o atât de mare povară de daruri. Cei încredințați cu cinstea de a purta semnele cele împărătești sunt îmbrăcați cu haine scumpe, poartă la gât coliere de aur și sunt strălucitori în totul. Pavel însă, având în jurul gâtului în loc de aur lanțuri, poartă Crucea, este prigonit, biciuit, suferă de foame! Dar nu te întrista, iubite! Căci podoaba asta a lui Pavel e cu mult mai bună și mai strălucită decât cealaltă, cu mult mai plăcută lui Dumnezeu. De aceea nici nu obosea purtând-o.

Acesta-i lucru minunat, că Pavel, acoperit cu lanțuri, cu urme de lovituri de bici, cu răni, era mai strălucitor decât cei care aveau porfiră și coroană. Că era mai strălucitor, că spusele mele nu-s o lăudăroșenie, au arătat-o hainele lui. Pune peste bolnavi mii și mii de coroane de aur și tot atâtea haine de porfiră, și nu vei putea micșora deloc fierbințeala bolii! Dar, când se apropiau de trupurile celor bolnavi hainele lui Pavel, toată boala era alungată. Și e și firesc. Dacă tâlharii nu îndrăznesc să se apropie când văd semnele cele împărătești, ci fug fără să se întoarcă, cu mult mai mult fug bolile și demonii când văd

---

[159] *PG* 50, 507-514.

[160] *Facerea* 48, 16.

semnul acela, Crucea! Pavel purta Crucea nu doar spre folosul lui, ci ca să-i facă pe toți la fel cu sine și să-i învețe pe toți să o poarte. De aceea și spunea: „Fiți următorii mei, precum ne aveți pildă pe noi”[161]; iarăși: „Acelea pe care le-ați auzit și le-ați văzut la mine, pe acelea să le folosiți”[162]; și iarăși: „Vouă vi s-a dat harul nu numai ca să credeți în El, ci ca să și pătimiți pentru El”[163]. Dregătoriile din lumea aceasta atunci par mai mari, când le are numai un singur om; cele duhovnicești, dimpotrivă: atunci mai cu seamă strălucește cinstea, când sunt mulți părtași dregătoriei celei duhovnicești, când cel care are această dregătorie nu este unul singur, ci se bucură mulți de aceleași cinstiri. Uită-te, dar, că toți poartă semnul lui Hristos și fiecare poartă numele Lui înaintea neamurilor și înaintea împăraților! Pavel însă îl poartă și înaintea gheenei și înaintea iadului. O astfel de poruncă însă n-a dat-o și celorlalți. N-ar fi putut-o purta.

Ai văzut de câtă virtute e în stare firea noastră? Deși omul e muritor, totuși nimic nu-i mai de preț decât el! Poți oare să-mi numești pe cineva mai mare decât omul? Poți să-mi vorbești de cineva egal lui? De câți Îngeri și de câți Arhangheli nu este vrednic omul care a rostit acest cuvânt? Era în trup muritor și pieritor și a dat totul de dragul lui Hristos: și pe cele peste care era stăpân, și pe cele peste care nu era. Le-a dat și pe cele de acum și pe cele viitoare și înălțimea și adâncimea și cealaltă zidire[164]. Ce n-ar fi spus, ce n-ar fi făcut Pavel dacă ar fi avut fire netrupească? Dar și de îngeri mă minunez, nu însă pentru că sunt fără de trup. Căci și diavolul este fără de trup și nevăzut; și totuși este mai ticălos decât toți, pentru că s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu, Făcătorul său. De aceea și pe oameni îi numim ticăloși nu când îi vedem că sunt îmbrăcați cu trup, ci când îi vedem că nu se folosesc de trup cum trebuie. Căci și Pavel era îmbrăcat cu trup!

– Dar de unde a ajuns așa de bun?

– Și de la el, și de la Dumnezeu! Și pentru aceea suntem încredințați că e de la Dumnezeu, pentru că vine de la Pavel! Că Dumnezeu nu caută la fața omului.

---

[161] *Filipeni* 3, 17.

[162] *Filipeni* 4, 9.

[163] *Filipeni* 1, 29.

[164] *Cf. Romani* 8, 38-39.

Iar dacă mă întrebi cum e cu putință să ajungem următori unor astfel de oameni, ascultă ce-ți spune Pavel: „Fiți următori mie", spune el, „precum și eu sunt lui Hristos"[165].

Te întreb și eu acum: acela a putut fi următor lui Hristos, iar tu nu poți fi următor nici măcar unui om? Acela a râvnit pe Stăpânul, iar tu nici pe robul Stăpânului? Ce apărare mai poți avea?

– Dar cum L-a urmat? – mă întrebi tu.

– Privește-l pe Pavel chiar de la început, chiar de la cei dintâi pași ai lui! După ce s-a ridicat din apele cele dumnezeiești ale Botezului, avea în el foc atât de mare, că nici n-a mai așteptat învățător. Nu l-a mai așteptat pe Petru, nu s-a dus la Iacov, nici la vreun altul; ci, cuprins de râvnă, a aprins orașul atât de tare, că a dezlănțuit război cumplit împotriva sa[166]. Chiar pe când era iudeu, Pavel făcea mai mult decât i se cerea: punea în lanțuri, băga la închisoare, confisca averi. Tot așa și Moise: nu-i dăduse nimeni nicio însărcinare, și totuși a oprit nedreptatea făcută de un egiptean unuia din neamul lui[167].

Astfel de fapte arată suflet de bărbat și voință liberă: cel care nu suferă să rabde în tăcere nedreptățile altora, chiar când nimeni nu-l însărcinează să facă dreptate. Că Moise pe bună dreptate a sărit în apărarea celui de un neam cu el, a arătat-o Dumnezeu, dându-i mai târziu o astfel de însărcinare. Tot așa a făcut Dumnezeu și cu Pavel. Că și Pavel a făcut bine atunci, în Damasc, când a început să vorbească și să învețe, a arătat-o Dumnezeu urcându-l repede la vrednicia de învățător. Negreșit că ar fi fost ținuți de rău și Moise și Pavel dacă ar fi sărit să facă acestea de dragul cinstei, de dragul de a fi în frunte și de dragul laudelor. Dar cine-i atât de ticălos ca să țină de rău o râvnă atât de mare, când ei iubeau primejdiile, atrăgeau asupra lor moartea numai ca să-i mântuiască pe toți ceilalți? Că ei făceau asta de dragul mântuirii celor pierduți, a arătat-o și hotărârea lui Dumnezeu, dar a arătat-o și pierderea acelora care au poftit cu gând rău astfel de însărcinări. Au sărit și alții altă dată să stea în fruntea poporului și să ia apărarea poporului, dar au pierit; unii au fost arși de vii, iar alții au fost înghițiți deschizându-se pământul. Căci n-au făcut asta

---

[165] *1 Corinteni* 11, 1.
[166] *Cf. Faptele* 9, 20-23.
[167] *Cf. Ieșirea* 2, 11-12.

pentru ca să ia apărarea altora, ci pentru că iubeau scaunele din frunte. A sărit și Ozia ca să tămâieze peste jertfelnicul tămâierilor, dar s-a umplut de lepră[168]; a sărit și Simon ca să capete puterea Apostolilor, dar a fost osândit și cu mari primejdii s-a primejduit. A sărit și Pavel, dar a fost încununat! Pavel n-a sărit să răpească preoția, nici scaun de cinste, ci slujirea, ostenelile, primejdiile.

Și pentru asta numele lui e pe toate buzele, pentru asta a fost strălucitor de la cei dintâi pași ai săi, pentru că a alergat spre primejdii și osteneli mânat de multă râvnă și de mare zel. După cum cel care-i pus în fruntea poporului este vrednic de mai mare osândă dacă nu-și îndeplinește slujba cum trebuie, tot astfel și un altul este vrednic de toată cinstirea dacă îndeplinește însărcinarea asta așa cum trebuie, deși n-a primit o astfel de însărcinare. Și acum nu vorbesc de preoție, ci de purtarea de grijă a poporului. De aceea, Pavel, mai iute decât focul, n-a stat nicio zi liniștit, ci, îndată ce a ieșit din izvorul sfințit al apelor, din apa Botezului, vâlvătăi de flăcări s-au aprins în sufletul lui! Nu s-a gândit la primejdii, nu s-a gândit că iudeii au să râdă de el, că au să-l facă de rușine, că n-au să creadă în el! Nu! Nu s-a gândit la așa ceva! A luat alți ochi, pe cei ai dragostei, și o altă minte și s-a aruncat înainte, ca un puhoi, cu multă furie! A dărâmat toate legile iudeilor și a dovedit cu Scripturile că Iisus este Hristosul. Și încă nu avea multe daruri ale harului, încă nu fusese învrednicit de atât de mare Duh! Cu toate acestea, s-a aprins îndată și făcea totul cu sufletul mort pentru lume. Și, ca și cum ar fi vrut să-și răscumpere timpul trecut, așa le făcea pe toate: căuta să se ostenească aruncându-se pe sine însuși în acea parte a luptei unde erau numai primejdii, numai temeri.

Deși era așa de îndrăzneț și de aprig și sufla foc, totuși era așa de supus dascălilor și de ascultător, încât nu i-a înfruntat cu tot iureșul zelului său. Pe când fierbea și era aprins de zel, s-au dus dascălii la el și i-au spus că trebuie să plece în Tars și în Cezareea[169], și nu s-a împotrivit. I-au spus că trebuie să fie lăsat peste zid[170], și s-a supus. L-au sfătuit să-și radă capul[171], și nu i-a înfruntat. I-au spus să nu se ducă în locul unde era strânsă mulțimea[172], și nu s-a dus.

---

[168] *Cf. 2 Paralipomena* 26, 16-21.
[169] *Cf. Faptele* 9, 30.
[170] *Cf. Faptele* 9, 25.
[171] *Cf. Faptele* 21, 24.
[172] *Cf. Faptele* 19, 29-31.

Astfel, Pavel pretutindeni un singur lucru urmărea: folosul credincioșilor, pacea, înțelegerea; și pretutindeni se păstra pe el pentru propovăduirea Evangheliei. Deci, când auzi că Pavel a trimis pe feciorul surorii sale la căpitan[173], vrând să scape de primejdii, când auzi că a cerut să fie judecat de cezar[174] și când auzi că se grăbește spre Roma, să nu socotești cuvintele lui lipsă de curaj. Cum n-ar fi dorit să fie cu Hristos cel care suspina pentru că era în lumea aceasta? Și cum ar fi poftit cele din lumea aceasta cel care, de dragul lui Hristos, disprețuia cerurile și trecea cu vederea pe îngeri?

– Atunci pentru ce făcea astea?

– Pentru ca să aibă timp să predice Evanghelia, pentru ca să plece cu mulți oameni, și toți încununați. Într-adevăr, Pavel se temea să nu plece de aici sărac și sărman de mântuirea celor mulți. De aceea și spunea: „Dar este mai de trebuință pentru voi ca să rămân în trup"[175]. De aceea, când a văzut pe judecătorii săi rostind o hotărâre mai bună asupra lui, încât chiar Festus spunea: „Ar fi putut fi eliberat omul acesta dacă n-ar fi cerut să fie judecat de Cezar", și când a fost legat și dus împreună cu alți nenumărați înlănțuiți, care săvârșiseră nenumărate rele, Pavel nu s-a rușinat să fie legat la un loc cu ei; nu, ci, dimpotrivă, s-a îngrijit de soarta celor care erau cu el în corabie.

Avea încredere în el și știa că nu i se poate întâmpla niciun rău. Era dus înlănțuit pe o mare atât de învolburată și se bucura ca și cum ar fi fost trimis să ia în stăpânire cea mai mare împărăție. Și, într-adevăr, nici nu-i stătea înainte o mică luptă pentru îndreptarea Romei! Dar Pavel nici pe cei din corabie nu i-a trecut cu vederea! I-a îndreptat și pe ei, vorbindu-le de chipul ce i s-a arătat, de la care au aflat că „toți care sunt în corabie cu el se vor mântui din pricina lui"[176]. N-a făcut asta ca să se laude, ci ca să-i facă pe aceia să asculte de el. De aceea și Dumnezeu a îngăduit să se pornească furtună pe mare, pentru ca prin toate să se arate harul lui Pavel, prin cele prin care n-a fost ascultat și prin cele prin care a fost ascultat. Căci i-a sfătuit să nu plece din Creta, dar n-a fost ascultat[177], și a fost primejdie de moarte. Cu toate astea, nu s-a supărat; și a purtat și mai departe grijă de ei, cum poartă un tată grijă de copiii lui. Și astfel făcea totul ca nimeni să nu piară!

---

[173] *Cf. Faptele* 23, 16-22.

[174] *Cf. Faptele* 25, 11.

[175] *Filipeni* 1, 24.

[176] *Faptele* 27, 24.

[177] *Cf. Faptele* 27, 9-10, 21.

Cu câtă blândețe a vorbit și când a pus piciorul în Roma! Cu câtă îndrăzneală a închis gura celor potrivnici! Și nici aici, în Roma, nu s-a oprit, ci de acolo a alergat în Spania. Cu cât primejdiile erau mai multe, cu atât avea mai multă îndrăzneală! Și prin asta a ajuns mai îndrăzneț nu numai el, ci, din pricina lui, și ucenicii lui. După cum, dacă l-ar fi văzut moale și trândav, negreșit că ar fi fost și ei niște trândavi, tot așa, pentru că îl vedeau din ce în ce mai curajos cu cât era mai amenințat și mai încercat, propovăduiau și ei mai cu îndrăzneală.

Vrând să arate asta, Pavel spunea: „După cum cei mai mulți dintre frați, încredințați prin lanțurile mele, îndrăznesc și mai mult să grăiască fără teamă cuvântul"[178]. Când generalul este viteaz, îmbărbătează pe ostașii lui nu numai când junghie și omoară, ci și când este rănit; și-i îmbărbătează mai mult când este rănit decât când rănește. Când îl văd plin de sânge și acoperit de răni, când văd că nici așa nu fuge din fața dușmanilor, ci stă cu bărbăție, că înalță sulița și o aruncă în potrivnici și că nu-i pasă de dureri, și ostașii luptă cu mai multă râvnă. Așa s-au petrecut lucrurile și cu Pavel. Când ucenicii l-au văzut că predică, deși-i legat și întemnițat, când l-au văzut că-i biciuit, dar că supune pe cei care-l biciuiau, au căpătat și mai mare îndrăzneală. De aceea, Pavel, pentru ca să arate asta, nu s-a mărginit numai să spună că ucenicii „sunt încredințați", ci a mai adăugat: „Îndrăznesc și mai mult să grăiască fără teamă cuvântul". Cu alte cuvinte, Pavel a vrut să spună așa: „Frații au căpătat acum mai mare îndrăzneală decât atunci când eram liber". Și Pavel, când vedea asta, căpăta mai multă râvnă; se înverșuna și mai mult împotriva dușmanilor; iar adaosurile de prigoniri erau pentru el adaosuri de mai mare îndrăzneală și pricină de mai mult curaj.

A mai fost cândva închis și atât de mult a strălucit, că s-au zguduit temeliile temniței, s-au deschis ușile și l-a adus pe temnicer la credință[179], iar pe judecător aproape că l-a convins, după cum chiar el a spus: „Aproape că mă înduplеci să mă fac creștin"[180]. Altă dată iarăși a fost bătut cu pietre; dar orașul care l-a bătut cu pietre a venit la credință. L-au chemat ca să-l judece; o dată iudeii, iar altă dată atenienii; dar judecătorii au ajuns ucenici, iar dușmanii, supuși ... Și, după cum, când focul cade pe felurite materii, el crește

[178] *Filipeni* 1, 14.
[179] *Cf. Faptele* 16, 23-34.
[180] *Faptele* 26, 28.

și mai mult și preface în foc materia peste care cade, tot astfel și limba lui Pavel pe cei cu câți vorbea îi aducea la credința lui; iar cei care-i purtau război, supuși fiind de cuvintele lui, ajungeau îndată hrană acestui foc duhovnicesc, iar prin ei cuvântul se înălța iarăși și cuprindea și pe alții. De aceea și spunea: „Sunt legat, dar cuvântul nu este legat”[181]. Îl fugăreau; și fapta asta era o prigoană; dar sfârșitul faptei, apostolie de învățător. Vrăjmașii lui făceau ceea ce ar fi făcut prietenii și cunoscuții. Nu-l lăsau să se statornicească într-un loc; ci prin uneltiri și prin fugăriri purtau pe medic pretutindeni, ca toți să audă limba lui. L-au lăsat iarăși, dar a ajuns și mai înverșunat; i-au alungat pe ucenici, și i-au trimis celor care nu aveau învățător; l-au dus în fața unei judecăți mai mari, și a fost de folos unei mai mari cetăți, Roma. De aceea, iudeii, plângându-se, ziceau despre Apostoli: „«Ce să facem oamenilor acestora?»[182] Prin ceea ce facem, răspândim și mai mult credința lor”. L-au dat pe Pavel temnicerului, ca să-l aibă în mâini și mai bune; dar temnicerul a fost legat mai bine de Pavel. L-au trimis împreună cu cei legați, ca să nu fugă; dar el a catehizat pe cei legați. L-au trimis pe mare, ca să facă, fără voia lor, să-și termine și mai iute călătoria; iar sfărâmarea corabiei a ajuns pricină de învățătură celor care fuseseră cu el în corabie. Amenințau cu mii și mii de chinuri, ca să stingă predicarea Evangheliei, dar ea creștea și mai mult. Și, după cum spuneau despre Stăpân: „Să-L omorâm, ca să nu vină romanii să ne ia cetatea noastră și neamul”[183] și s-a întâmplat dimpotrivă – pentru că L-au omorât, pentru asta romanii au luat și neamul lor, și cetatea, iar pe acelea pe care le socoteau piedici, acelea au ajuns ajutoare predicării Evangheliei –, tot astfel și cu predica lui Pavel: acelea pe care le aduceau ei ca să curme cuvântul, acelea au crescut cuvântul și l-au ridicat la o înălțime nespusă.

Pentru toate acestea, dar, să mulțumim Atotînțeleptului Dumnezeu și să fericim pe Pavel, prin care a făcut acestea. Să ne rugăm ca să avem și noi parte de aceleași bunătăți, prin harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul Duh, în vecii vecilor. Amin.

---

[181] *2 Timotei* 2, 9.

[182] *Faptele* 4, 16.

[183] *Ioan* 11, 48.

Cuvântare de laudă la cel întru sfinți Părintele nostru Meletie, patriarhul Antiohiei celei Mari, și despre râvna celor care s-au adunat la această prăznuire[184]

I

Când îmi plimb ochii pretutindeni peste această turmă sfințită, când văd aici de față tot orașul, nu știu pe cine să fericesc mai întâi: pe Sfântul Meletie, că se bucură de această cinstire și după moarte, sau pe voi, ca să arătați atâta dragoste păstorilor voștri și după săvârșirea lor.

Fericit e Sfântul Meletie, că a putut lăsa în voi toți o dragoste ca aceasta! Dar fericiți sunteți și voi, că primind acest bun al dragostei l-ați păstrat neprihănit până acum pentru cel care vi l-a încredințat. S-au scurs până acum cinci ani de când Sfântul Meletie a plecat la Iisus cel dorit și, ca și cum l-ați văzut ieri, așa veniți astăzi la el plini de dragoste fierbinte. De asta el e de invidiat, că a născut astfel de fii; de asta și voi sunteți de invidiat, că ați avut parte de un astfel de părinte. Bună și minunată e rădăcina, dar și fructele, vrednice de această rădăcină. Și, după cum o rădăcină minunată nu se vede, căci e ascunsă în sânurile pământului, dar arată prin roade puterea soiului ei, tot astfel și fericitul Meletie nu-i văzut de ochii trupului nostru, căci e ascuns în racla aceasta, dar își arată, prin voi, roadele, puterea harului lui.

Chiar dacă eu aș tăcea, sunt de ajuns numai sărbătoarea și căldura râvnei voastre ca să strige mai tare decât o trâmbiță dragostea de părinte a Sfântului Meletie. Căci așa a aprins sufletele voastre de dragoste pentru el, că vă înflăcărați numai la auzul numelui lui; chiar numai numele lui vă răvășește sufletul. De aceea, și eu acum nu la întâmplare, ci într-adins și cu râvnă, țes adesea numele lui în cuvintele mele. Și, după cum cel care împletește cunună de aur

---

[184] *PG* 50, 515-520. Armean de origine, Meletie al Antiohiei († 381) a fost un fervent luptător antiarian. Ales arhiepiscop de Antiohia în 358 sau 360, este exilat de două ori, de împărații arieni Constantius și Valens. Va organiza comunitatea sa de omeusieni împotriva altor două comunități schismatice conduse de Paulin (niceeni de strictă observanță) și Euzoius (arieni). Aceste schisme au alcătuit așa-numita „schismă meletiană". Meletie va prezida Sinodul al II-lea Ecumenic din 381, trecând la Domnul în cursul lucrărilor acestui sinod. (n.P.P.)

pune printre mulțimea nestematelor și mărgăritare, ca să facă și mai strălucitoare cununa, tot astfel eu, împletind astăzi cunună de laude pentru capul acesta fericit, țes cât mai des în șirul cuvântului meu, ca pe niște mărgăritare, numele lui, cu nădejdea că prin asta am să fac mai dorit și mai strălucitor cuvântul meu.

E legea sufletească a celor care iubesc, e obiceiul lor să strângă în brațe chiar numai numele celor pe care-i iubesc, să se înflăcăreze chiar numai la auzul numelui lor. Și asta ați simțit-o și voi față de fericitul Meletie!

De la început, de cum l-ați primit, de la venirea lui în oraș, ați dat copiilor voștri numele lui, socotind că prin acest nume îl aduceți în casa voastră pe sfânt. Mamele au lăsat la o parte numele părinților, ale bunicilor și ale rudelor și au pus noilor născuți numele fericitului Meletie. Dragostea credinței a biruit dragostea firii. Și, astfel, copiii erau iubiți de părinții lor nu numai din pricina dragostei firești, ci și din pricina dragostei față de numele acesta. Părinții socoteau chiar numele de Meletie podoabă a neamului, apărare casei, mântuire celor care-l purtau, mângâiere dorului. După cum cei care stau în întuneric aprind multe lumânări când se aprinde o făclie și fiecare duce lumină în casa lui, tot așa și cu numele acesta: a căzut în oraș ca o lumină; și fiecare, ca și cum și-ar fi aprins o lumânare, a dus în casa lui numele acestui fericit, atrăgând în casa sa, cu acest nume, comoară de mii și mii de bunătăți. Și numirea copiilor cu numele lui Meletie era învățare de credință. Fiind siliți părinții să rostească necontenit numele acesta și să aibă în suflet pe sfântul acesta, aveau numele lui ca un liman de izbăvire de toată patima și de tot gândul necurat. Mult bine a făcut lucrul acesta! Căci numele lui răsuna pretutindeni! Și pe ulițe, și în piață, și prin sate, și pe drumuri! Dar nu numai față de numele lui ați simțit o atât de mare dragoste, ci și față de chipul trupului lui. Ceea ce ați făcut cu numele lui, aceea ați făcut cu icoana chipului lui. Căci mulți au săpat icoana aceea sfântă în montura inelelor, pe peceți, pe sticle, pe pereții caselor, pretutindeni, pentru ca nu numai să audă numele acela, ci ca să și vadă pretutindeni chipul trupului lui și să aibă o îndoită mângâiere a plecării lui[185]. Într-adevăr, numai

[185] Fragmentul: „De la început, de cum l-ați primit [...] mângâiere a plecării lui” a fost citat de Sfântul Ioan Damaschin ca text din Sfinții Părinți pentru primirea cinstirii sfintelor icoane; *cf.* Sfântul Ioan Damaschin, *Cultul sfintelor icoane*, traducere de Dumitru Fecioru, București, 1937, p. 94.

ce venise, că a și fost scos din oraș, fiind alungat de dușmanii adevărului. Dar Dumnezeu a îngăduit asta pentru că a vrut să arate în același timp și virtutea lui, și bărbăția voastră.

Când a venit ca un Moise în Egipt, a scăpat orașul de rătăcirea cea eretică, a tăiat mădularele cele putrezite și cele de nevindecat ale trupului Bisericii și a adus din nou, între credincioșii Bisericii, deplină sănătate. Dar vrăjmașii adevărului n-au suferit îndreptarea; au pus în mișcare pe împăratul de atunci și l-au scos pe Meletie din oraș. Nădăjduiau prin asta să biruiască adevărul și să dărâme la pământ îndreptarea celor făcute. Dar s-a întâmplat cu totul altceva față de ceea ce nădăjduiau. S-a arătat mai mult și râvna voastră și strălucit și tăria științei învățătorești a aceluia. A strălucit știința învățătorească a aceluia că a putut, nici în treizeci de zile de toate, să vă întemeieze atât de bine în râvna pentru credință, încât învățătura aceea a rămas neclintită, deși au venit peste voi, după plecarea lui, mii și mii de vijelii. S-a arătat fierbințeala râvnei voastre, că ați primit, nici în treizeci de zile de toate, atât de drept și atât de temeinic semințele semănate de el, încât rădăcinile s-au înfipt până în adâncul sufletului, că nu v-ați plecat în fața niciuneia dintre încercările venite peste voi.

II

Se cuvine să nu trec sub tăcere nici cele petrecute cu prilejul alungării lui. Când guvernatorul orașului trecea prin piață în trăsura lui, cu sfântul alături, s-au pornit din toate părțile roi de pietre în capul guvernatorului. Orașul nu suferea despărțirea; voia mai bine să-și piardă viața decât să vadă smuls de lângă el pe sfântul acela.

Ce a făcut atunci fericitul acela?

Când a văzut că se aruncă cu pietre în guvernator, a acoperit cu hainele lui capul guvernatorului. A rușinat, totodată, și pe dușmanii lui, prin covârșirea bunătății sale, și a învățat și pe ucenicii săi cât de îngăduitori trebuie să fie cu cei care le fac rău. I-a mai învățat că nu se cuvine să le facă vreun rău, ci, chiar dacă vine peste ei vreo primejdie din partea altora, nu trebuie să o îndepărteze cu toată graba. Cine nu s-a cutremurat atunci când a văzut dragostea pătimașă a orașului? Cine nu s-a cutremurat, uimit fiind de înalta filosofie a dascălului, de bunătatea lui, de blândețea lui?

Ce ciudate au fost cele petrecute atunci! Păstorul era alungat, dar oile nu s-au împrăștiat! Căpitanul corabiei era scos de la cârmă, dar corabia nu s-a scufundat! Lucrătorul viei era fugărit, dar via a dat și mai mult rod!

Din pricină că erați legați unii de alții cu legătura dragostei, nici furiile primejdiilor, nici lungimea drumului, nici mulțimea timpului, nici altceva n-a putut să vă despartă de împreună-viețuirea voastră cu fericitul păstor. A fost alungat ca să fie departe de copiii lui, dar s-a întâmplat cu totul altceva. S-au strâns și mai mult între voi legăturile dragostei. A plecat, dar a luat cu el în Armenia tot orașul. Trupul lui îi era acolo; dar gândul și mintea lui, purtate ca de niște aripi ale harului Domnului, veneau necontenit la voi. Purta în sufletul lui tot acest popor. Aceleași simțăminte le aveați și voi. Locuiați aici, între zidurile acestui oraș, dar zburați cu duhul dragostei în fiecare zi în Armenia, ca să-i vedeți sfânta lui față și să-i auziți prea dulcele și fericitul lui glas; și așa vă întorceați iarăși. Și Dumnezeu a îngăduit să fie alungat îndată din oraș pentru această pricină: ca să arate, după cum am spus mai înainte, tăria credinței voastre dușmanilor care vă poartă război și să arate și iscusința lui învățătorească.

Și asta se vede de aici. După ce s-a întors din acest dintâi surghiun[186], n-a rămas aici doar treizeci de zile, ci luni și ani, unul, doi, mai mulți. Pentru că ați dat dovadă îndestulătoare de tărie în credință, Dumnezeu v-a dat să vă bucurați în tihnă iarăși de părintele vostru; într-adevăr, era cea mai mare bucurie să vezi sfântul lui chip! Nu numai când învăța, nici numai când grăia, ci chiar numai când se arăta era în stare să insufle celor care-l vedeau toată învățătura virtuții. Când s-a întors din surghiun, tot orașul s-a pornit pe cale; cei care mergeau alături de el îi atingeau picioarele, îi sărutau mâinile, îi ascultau glasul; cei care erau împiedicați de mulțime și-l vedeau numai de departe primeau îndestulătoare binecuvântare din privirile lui și plecau plini de încredere; nu se socoteau întru nimic mai prejos de cei care erau aproape de el. Și ceea ce s-a petrecut cu Apostolii, aceea s-a petrecut și cu el. După cum, pe vremea Apostolilor, cei care nu puteau să se apropie și să fie lângă ei atrăgeau asupra lor același har atingându-se de departe

---

[186] Împăratul arian Constantius îl va exila pe Sfântul Meletie în Armenia, de unde va reveni în 362, la moartea împăratului. (n.P.P.)

de umbra lor și plecau de asemenea sănătoși[187], tot astfel și acum: cei care nu puteau să se apropie de Sfântul Meletie simțeau că iese din acel sfânt cap un fel de slavă duhovnicească, care trecea până la cei mai de departe, și plecau toți plini de toată binecuvântarea numai uitându-se la chipul lui.

III

Iar când Dumnezeul cel de obște al tuturor a hotărât să-l cheme din această viață și să-l rânduiască în ceata îngerilor, nu s-a petrecut nici aceasta la întâmplare, ci Dumnezeu a îndemnat pe împărat să-i scrie ca să-l cheme la el. Și l-a chemat nu undeva aproape, alături, ci chiar în Tracia, pentru ca și Galatia și Bitinia și Cilicia și Capadocia și toți cei care locuiesc lângă Tracia să cunoască bunătățile noastre; pentru ca episcopii de pe toată fața pământului, uitându-se la sfințenia lui ca la o icoană aleasă și luând de la el pildă lămurită de slujire a acestei înalte dregătorii bisericești, să aibă un îndreptar temeinic și prea lămurit pentru felul cum trebuie să păstorească și să cârmuiască Biserica. Și se revărsau acolo mulți oameni din toate părțile lumii, și din pricina frumuseții orașului, dar și din pricină că locuia împăratul în el. Și au fost chemați acolo, cu scrisori împărătești, toți episcopii Bisericilor[188], pentru ca Bisericile, scăpate de războiul și de furtuna cea de lungă vreme, să primească început de pace și de liniște. Atunci, dar, s-a dus acolo și Sfântul Meletie. Și s-a petrecut cu el ceea ce s-a petrecut cu cei trei tineri din Babilon.

După ce cei trei tineri au stins puterea focului, după ce au călcat în picioare înfumurarea tiranului și după ce au ținut de rău tot felul de păgânătate, când au fost strigați și încununați, i-au văzut oamenii de pe toată fața pământului; căci satrapii, voievozii și guvernatorii întregului pământ fuseseră chemați la Babilon pentru altă pricină, dar au ajuns privitori ai atleților acelora. Tot așa s-a întâmplat și atunci cu Sfântul Meletie, ca să fie pentru fericit strălucitoare adunarea celor care aveau să-l vadă. Episcopii care păstoreau Bisericile de pe întreaga față a pământului se duseseră acolo chemați pentru altă pricină, dar au văzut pe Sfântul Meletie. Și, după ce l-au

[187] *Cf. Faptele* 5, 15.
[188] Referire la al doilea Sinod Ecumenic de la Constantinopol din 381. (n.P.P.)

privit, după ce au cunoscut bine evlavia lui, înțelepciunea lui, felul credinței lui și toată virtutea lui desăvârșită, cea cuvenită unui preot, atunci l-a chemat la El Dumnezeu. Și s-a întâmplat asta și pentru ca să cruțe Dumnezeu cetatea noastră. Căci, dacă și-ar fi dat aici sufletul, ar fi fost de nesuferit mărimea supărării. Cine ar fi îndurat să vadă pe acel fericit dându-și cea din urmă suflare? Cine ar fi îndurat să vadă pleoapele ochilor lui închise și gura lui închisă, după ce rostise cele din urmă cuvinte? Cine nu și-ar fi ieșit din minți la vederea acestora, din pricina mărimii supărării? Dar, ca să nu se întâmple asta, a rânduit Dumnezeu să-și dea sufletul în pământ străin, pentru ca, deprinzându-se cu timpul cu supărarea, să nu mai încremenească sufletul când vom vedea intrând pe cel mort, căci ni se obișnuise mintea cu durerea. Și așa s-a și întâmplat. Când orașul nostru a primit sfântul lui trup, a jelit, e drept, și atunci și a plâns mult; dar îndată s-a potolit jalea, și pentru pricina spusă mai înainte, și pentru alta, pe care o voi spune.

Că Bunul Dumnezeu ne-a mângâiat durerea, trimițându-ne îndată un alt păstor, care păstrează întru totul trăsăturile aceluia și are icoana întregii lui virtuți. Urcându-se pe scaun, a dezbrăcat îndată de pe noi hainele cele de jale; ne-a stins durerea, dar a reînnoit și mai mult pomenirea fericitului. Durerea a pierit, tristețea a fugit desăvârșit, dar dragostea de el mai tare s-a aprins – deși, de obicei, nu se întâmplă asta când pierdem pe cei care ne sunt dragi. Când un tată pierde pe un copil iubit sau o femeie pe vrednicul ei bărbat, atâta vreme cât au vie în minte amintirea celui pierdut, jalea le hrănește mai puternic sufletul; cu scurgerea timpului însă jalea slăbește, iar claritatea amintirii se stinge odată cu tăria durerii. Dimpotrivă, cu fericitul acesta s-a întâmplat altfel. Tristețea a fost desăvârșit alungată, dar amintirea lui n-a plecat odată cu durerea; dimpotrivă, a crescut mai mult. Martori sunteți voi, care, după atâta vreme, zburați în jurul trupului fericitului Meletie ca albinele în jurul fagurelui. Pricina nu este a dragostei firești pentru el, ci a socotinței dreptei judecăți. De asta amintirea lui nu s-a stins cu moartea, nu s-a înnegrit cu vremea; dimpotrivă, crește și mai mult se răspândește. Nu numai printre voi, care l-ați văzut, ci și printre cei care nu l-au știut. Și, într-adevăr, ceea ce este minunat este că și cei câți erau mult mai tineri decât el ard de același dor. Voi cei mai în vârstă sunteți mai în câștig decât cei care nu l-au văzut, din pricină că ați trăit împreună cu el și v-ați desfătat de sfânta

împreună-viețuire; dar și cei care nu l-au văzut sunt mai în câștig decât voi, din pricină că arată pentru sfânt aceeași dragoste mare ca și voi, deși nu l-au văzut.

Toți, dar, îndeobște, dregători și supuși, femei și bărbați, bătrâni și tineri, robi și liberi, cu toții să-l rugăm pe fericitul Meletie, luându-l părtaș acestei rugăciuni, căci mai mare e acum rugăciunea lui către Dumnezeu și mai fierbinte iubirea de voi, ca să crească în noi dragostea aceasta și ca să ne învrednicim noi toți ca, după cum suntem aici alături de racla aceasta, tot astfel și dincolo să putem fi alături de veșnicul lui sălaș și să avem parte de bunătățile cele gătite; pe care facă Domnul ca noi toți să le dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare de laudă la Sfântul Mucenic Lucian[189]

I

De ce m-am temut ieri, aceea s-a întâmplat și a luat sfârșit acum. A trecut sărbătoarea și cu ea a plecat și mulțimea, iar adunarea noastră e mai mică. Știam că așa are să se întâmple! Dar aceasta nu are să mă facă să nu mai predic. Chiar dacă n-au fost convinși toți câți m-au ascultat ieri, totuși unii mi-au rămas credincioși. Iar aceasta mă mângâie mult. De aceea voi spune și astăzi cuvânt de sfătuire. Nu vor auzi cuvintele mele din gura mea, dar le vor auzi, fără doar și poate, de la voi.

Cine ar putea suferi în tăcere trândăvia aceasta atât de mare a lor, cine ar putea să le dea iertare și cuvânt de apărare, când ei, după ce au văzut atâta vreme pe maica lor, după ce s-au bucurat de frumusețile ei, s-au depărtat de ea și n-au mai vrut să se mai întoarcă iarăși, a doua oară, nici n-au urmat porumbiței lui Noe, ci corbului? Și au făcut aceasta când încă mai sunt potop și furtună, când încă învălurarea se înalță tot mai cumplit pe fiece zi și când această corabie sfântă stă în mijloc și îi cheamă pe toți, îi atrage la sine și dă multă liniște celor care-și caută izbăvirea în ea. Corabia aceasta nu alungă iureșul apelor și al valurilor, ci alungă necontenitele întărâtări ale patimilor celor păcătoase, stinge invidia, potolește îngâmfarea.

Nici bogatul nu va putea aici să disprețuiască pe sărac, căci aude din dumnezeieștile Scripturi că „tot trupul este iarbă și toată

[189] *PG* 50, 519-526. Sfântul Lucian de Antiohia a fost un preot creștin, teolog faimos și ascet, martirizat în 312 la Nicomidia în vremea persecuției lui Maximinus Daia. Eusebiu de Cezareea (*Istoria bisericească*, 9, 6, 3) îl menționează ca fondator al primului *didaskaleion* (ceea ce se va numi „Școala Antiohiană"). Totuși această teorie susținută de Adolf Harnack este discutabilă, adevăratul întemeietor al curentului exegetic literalist-istoric va fi Diodor de Tars. Nu ni s-au păstrat scrieri ale lui Lucian. Fericitul Ieronim amintește un tratat *Despre credință*. Ceea ce este sigur însă e faptul că Lucian de Antiohia a fost maestrul lui Arie, care se revendică în scrierile sale de la acest sfânt. Însă, precum susțin majoritatea cercetătorilor, Lucian a fost un părinte spiritual, un maestru al mai multor teologi ai vremii, dar în ceea ce privește aspectul duhovnicesc. Cât privește doctrina ariană, aceasta a fost transferată unor personalități marcante din trecut, pentru a-i conferi legitimitate. (n.P.P.)

slava omului ca floarea ierbii"[190], dar nici săracul nu va fi stăpânit de invidie când vede pe altul îmbogățindu-se, căci aude și el pe un alt proroc grăind: „Să nu te temi când se îmbogățește omul sau când se înmulțește slava casei lui! Căci, când va muri, nu va lua toate, nici nu se va pogorî cu dânsul slava lui"[191]. Așa e firea bogăției! Nu se mută dincolo cu cei care o au, nu pleacă împreună cu cei care o stăpânesc, nu stă alături de cei judecați acolo și de cei care dau socoteală de faptele lor, ci moartea face despărțire între ei și bogăție. Pe mulți însă bogăția i-a părăsit chiar înainte de moarte. Necredincioasă e folosința, netemeinică desfătarea, primejdioasă stăpânirea! Virtutea însă nu-i așa și nici milostenia! Nu, ele sunt comoară nefurată!

– De unde știu aceasta?

– Cel care a filosofat despre bogăție și a spus că „nu se va pogorî cu el slava lui în urma lui", acela ne-a învățat și despre comorile milosteniei, cele ce rămân veșnic și niciodată nu sunt furate, grăind așa: „A împrăștiat, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veac"[192]. Ce poate fi mai nedumeritor ca aceasta? Cele adunate se pierd, iar cele împrăștiate rămân. Și pe bună dreptate! Că pe unele, pe cele împrăștiate, le primește Dumnezeu, iar din mâna lui Dumnezeu nu le poate lua nimeni; pe celelalte însă le îngrămădesc în vistierii omenești, iar acolo sunt supuse la multe uneltiri; acolo mare e invidia, mare e pizma!

De aceea, iubite, nu trândăvi! Stai cât mai mult aici în biserică! Te supără tristețea? Aici e alungată! Te supără grijile lumești? Aici sunt izgonite! Te supără patimile cele păcătoase? Aici se sting! Din piață, de la teatre și de la celelalte adunări lumești ducem acasă, când ne înapoiem, multe griji, multe supărări, multe boli sufletești. Dar, dacă stai necontenit în biserică, vei lepăda negreșit și păcatele pe care le-ai luat din afară. Dacă însă fugi și te depărtezi, pierzi fără doar și poate și bunătățile ce le-ai dobândit din dumnezeieștile Scripturi, căci bogăția aceasta a ta se irosește încetul cu încetul din pricina adunărilor și vorbirilor lumești. Vreți să vedeți de sunt adevărate spusele mele? Duceți-vă, după ce plecați de aici, să-i vedeți pe cei care au lipsit

[190] *Isaia* 40, 6.
[191] *Psalmul* 48, 17-18.
[192] *Psalmul* 111, 8.

azi de la biserică! Veți vedea cât de mare e deosebirea dintre bucuria voastră și tristețea lor.

Nu este atât de frumoasă și atât de fermecătoare o mireasă care stă în camera ei de nuntă, cât de frumos și de slăvit este sufletul care se duce în biserică și răspândește parfumurile cele duhovnicești. Căci omul care vine aici cu credință și cu dragoste pleacă încărcat de mii și mii de vistierii; de deschide gura numai, îi umple îndată pe cei cu care stă de vorbă de toată buna mireasmă și de bogăție duhovnicească; de vin peste el mii și mii de rele, le suferă pe toate cu ușurință, căci ia de aici îndestulătoare învățătură, din dumnezeieștile Scripturi, de răbdare și filosofie[193]. Și, după cum cel care stă numai pe stâncă își râde de valuri, tot astfel se întâmplă și cu cel care ascultă mereu sfintele slujbe, cu cel care se hrănește din cuvintele dumnezeiești; așezându-se ca pe o stâncă a dreptei judecăți a lucrurilor, nu este stăpânit de nimic din cele omenești, căci s-a așezat pe sineși mai presus de toată năvala lucrurilor celor lumești: pleacă de la biserică, ducând acasă mii și mii de bunătăți, nu numai de la predică, ci și de la rugăciunile de la slujbă, și de la binecuvântarea arhierească, și de la adunarea cea de obște din biserică, și de la dragostea fraților, culegând și din alte nenumărate locuri mult folos și multă povață sufletească.

Uitați-vă câtă binecuvântare veți dobândi voi astăzi și câtă pagubă vor avea aceia! Voi veți pleca luând plata mucenicilor; aceia, pe lângă faptul că vor fi lipsiți de câștigul acesta, vor mai avea și o altă pagubă, căci se vor acoperi cu mult gunoi de griji din îndeletnicirile cele nefolositoare. După cum „cel care primește pe proroc în nume de proroc plată de proroc va primi, iar cel care primește pe drept în nume de drept plată de drept va primi"[194], tot astfel și cel care primește pe mucenic în nume de mucenic plată de mucenic va primi. Și primești pe mucenic atunci când vii la slujba pomenirii lui, când te împărtășești cu istorisirea luptelor lui pentru credință, când te minunezi de cele săvârșite, când râvnești virtutea lui și când duci și la alții faptele lui de vitejie. Acestea sunt darurile mucenicilor. Așa primește cineva pe acești sfinți, cum i-ați primit și voi astăzi.

---

[193] Menționăm faptul că, de regulă, în terminologia patristică a vremii, „filosofie" are sensul de „asceză, viață duhovnicească, viață monastică". (n.P.P.)

[194] *Matei* 10, 41.

II

Ieri Stăpânul nostru S-a botezat cu apă, iar astăzi robul se botează cu sânge; ieri s-au deschis porțile cerului, astăzi au fost călcate în picioare porțile iadului.

Să nu te minunezi că am numit mucenicia „botez"; căci și aici zboară Duhul cu multă îmbelșugare și aici pier păcatele și se face o minunată și frumoasă curățire a sufletului. Și, după cum se spală cei botezați în apă, tot astfel și mucenicii se spală în sângele lor. Așa s-a întâmplat și cu acesta.

Dar, înainte de a vorbi de junghierea mucenicului, e de trebuință să vorbesc de viclenia diavolului. Căci, văzând acela că mucenicul și-a râs de feluritele pedepse și chinuri și că n-a putut să biruiască filosofia sfântului nici aprinzând cuptor, nici săpând groapă, nici gătind roată, nici urcându-l pe lemn, nici aruncându-l în prăpăstii și nici zvârlindu-l în dinții fiarelor, s-a gândit la un alt chip de cazná, mai cumplit, căutând să găsească o pedeapsă care să fie totodată și foarte crudă și foarte îndelungă. Și, pentru că suferințele care sunt de nesuferit se termină foarte repede, iar cele care țin mai mult sunt mai slabe în durere, s-a sârguit diavolul să găsească o chinuire care să aibă în același timp și una și alta, adică să țină și multă vreme și să fie și covârșitor de dureroasă, ca, prin cruzimea ei și prin durata îndelungată, să doboare tăria sufletului lui.

Și ce a făcut? Îl dă pe sfântul acesta foametei. Iar tu când auzi de foamete, nu trece cu ușurință peste acest cuvânt. Căci moartea prin înfometare este cea mai cumplită moarte. Martori sunt cei care au suferit de foame. Să dea Dumnezeu ca noi să n-o încercăm. Bine a fost că am fost învățați să ne rugăm ca să nu fim duși în ispită. Căci foamea, ca un călău care stă înlăuntrul pântecelui, sfâșie toate mădularele, mănâncă trupul din toate părțile mai grozav decât focul și fiarele sălbatice și pricinuiește dureri nesuferite ce se prelungesc vreme îndelungată. Și, ca să cunoști cât de grozavă este foamea, află că adeseori mamele și-au mâncat copiii lor, pentru că n-au putut îndura silnicia acestui rău. Prorocul plângând această nenorocire, spunea: „Mâini de femei miloase au fiert pe pruncii lor"[195]. Mame au mâncat pe cei pe care i-au născut, iar pântecele care naște a ajuns mormânt copiilor născuți. Foamea a biruit firea. Dar, mai bine spus, a biruit nu numai firea, ci și voința.

[195] *Plângerile lui Ieremia* 4, 10.

Dar foamea n-a biruit vitejia sfântului acestuia. Cine nu s-ar minuna auzind acestea? Este oare ceva mai puternic decât firea? Este oare ceva mai ușor de înclinat decât voința? Dar, ca să cunoști că nimic nu este mai puternic decât frica de Dumnezeu, s-a arătat voința mai puternică decât firea. Foamea a înfrânt pe mame, le-a făcut să-și uite dragostea pentru copiii lor, dar n-a putut înlănțui pe sfântul acesta; chinul nu i-a biruit filosofia și nici pedeapsa nu i-a înfrânt vitejia. Nu, ci a rămas mai tare ca oțelul. Se desfăta sfântul cu bunele nădejdi și se împodobea cu pricina nevoințelor sale, având îndestulătoare mângâiere prilejul luptelor sale, mai cu seamă că auzea în fiecare zi pe Pavel spunând: „În foame și în sete, în frig și în goliciune”[196]; și iarăși: „Până în ceasul de acum flămânzim și însetăm; suntem goi și suntem pălmuiți”[197]. Căci știa, știa bine că „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu”[198].

Când a văzut întinatul diavol că sfântul nu se pleacă silniciei atât de mari a foamei, a născocit încă și mai cumplită chinuire. A luat carne jertfită idolilor și, umplând masa cu ea, a făcut să fie pusă înaintea ochilor lui, pentru ca ușurința putinței de a-și potoli foamea să-i înfrângă tăria voinței. Nu suntem așa de ușor biruiți când nu vedem cele ce ne ispitesc, ca atunci când ele stau înaintea ochilor. Mai ușor îți poți înfrâna pofta de femei când nu vezi femeie frumoasă, decât când te uiți mereu la ea. Dar dreptul a biruit și această cursă a diavolului. Și cursa care, după socotința diavolului, trebuia să-i biruiască vitejia, aceea l-a îndemnat mai cu seamă la lupte.

Că nu numai că n-a pătimit nimic din pricina vederii cărnurilor jertfite idolilor, ci și mai mult se îngrețoșa de ele și le ura. Și ceea ce pătimim cu dușmanii noștri, pe care cu atât mai mult îi urâm și ne îngrețoșăm de ei cu cât îi vedem mai des, aceea a pătimit și sfântul acela atunci cu jertfa aceea pângărită. Cu cât o vedea mai mult, cu atât îi era mai scârbă de ea și fugea de ea; iar necontenita vedere îl făcea să urască și să întoarcă și mai mult spatele celor puse înainte. Foamea striga cumplit înlăuntrul lui; cărnurile

[196] *2 Corinteni* 11, 27.
[197] *1 Corinteni* 4, 11.
[198] *Matei* 4, 4.

puse înainte îi porunceau să guste din ele; dar frica de Dumnezeu i-a oprit mâinile și l-a făcut să-și uite firea. Pe când se uita la masa aceea întinată și blestemată, își aducea aminte de o altă masă, masa cea înfricoșătoare, cea plină de Duhul, și atât se înfoca, încât a voit mai bine să sufere și să pătimească orice decât să guste din mâncărurile acelea întinate.

Și-a adus aminte și de masa aceea a celor trei tineri din Babilon, care, fiind luați de mici și lipsiți de orice apărare, au arătat în pământ străin și în țară barbară atât de mare filosofie, încât până azi se cântă vitejia lor. Iudeii trăiau ca niște păgâni, deși erau în țara lor, se închinau la idoli, deși își petreceau timpul în templu; tinerii aceia însă au fost duși în pământ barbar, unde erau idoli și prilej de toată păgânătatea[199]; cu toate acestea, nu încetau a păzi viețuirea cea părintească. „Dacă niște prinși de război, și robi și tineri, au arătat înainte de har atât de mare filosofie", spunea mucenicul, „de ce iertare am fi noi vrednici când nu putem să săvârșim nici virtutea lor?"

Gândindu-se la toate acestea, sfântul râdea de viclenia diavolului, disprețuia șiretlicul lui și nu se pleca înaintea celor pe care le vedea. Când întinatul acela a văzut că nu reușește nimic, l-a dus iarăși înaintea judecății și, chinuindu-l, îl întreba mereu. Sfântul însă la fiecare întrebare răspundea numai atât: „Sunt creștin".

Călăul îl întreba:

– „Din ce țară ești?"

– „Sunt creștin", răspundea el.

– „Ce meserie ai?"

– „Sunt creștin."

– „Care-ți sunt părinții?"

Și sfântul răspundea la toate întrebările: „Sunt creștin". Zdrobea numai cu acest cuvânt capul diavolului, dându-i lovituri dese și repetate. Deși era învățat în știința cea din afară, totuși știa bine că în astfel de lupte nu-i nevoie de oratorie, ci de credință; nu-i nevoie de puterea cuvântului, ci de suflet iubitor de Dumnezeu. „E de ajuns", spunea el, „un singur cuvânt ca să pui pe fugă toată falanga diavolului." Celor care nu caută cu luare-aminte la răspunsul sfântului, li se pare că răspunsul lui nu are nicio legătură cu întrebarea; dar, dacă te vei uita bine la înțelesul

[199] *Cf. Daniel* 1.

răspunsului lui, vei vedea și din el înțelepciunea mucenicului. Când a spus: „Sunt creștin", a arătat și patria și neamul și îndeletnicirea; a arătat totul.

– Cum?

– Ți-o spun eu! Creștinul nu are patrie pe pământ, ci Ierusalimul cel de sus. „Ierusalimul cel de sus", spune Scriptura, „este slobod; el este mama noastră."[200] Creștinul nu are îndeletnicire pământească, ci viețuire cerească. „Căci viețuirea noastră este în ceruri"[201], spune Scriptura. Creștinul are rude și împreună-cetățeni pe toți sfinții: „Căci suntem împreună-cetățeni cu sfinții", spune Scriptura, „și apropiați ai lui Dumnezeu"[202]. Prin urmare, a arătat pe deplin, cu un singur cuvânt, și cine este, și de unde este, și al cui este, și ce meserie are.

Cu acest cuvânt și-a sfârșit viața și a plecat ducând lui Hristos întreg bunul încredințat, iar celor de după el dându-le îndemnul, prin cele ce a pătimit, să stăruie în credință, să nu se teamă de nimic altceva decât de păcat și de lepădarea de Hristos.

Știindu-le dar și noi pe acestea, să ne gândim la război în timp de pace, ca, atunci când va izbucni războiul, să avem și noi o biruință strălucitoare. A disprețuit acela foamea, să disprețuim și noi desfătarea, să stârpim tirania pântecelui, pentru ca, atunci când ar veni o vreme care să ceară de la noi o vitejie atât de mare, să ne arătăm și noi strălucitori în lupte, deprinși fiind mai dinainte cu luptele mai mici. Acela a avut îndrăzneală înaintea voievozilor și a împăraților; să facem și noi aceasta acum: să mărturisim cu îndrăzneală credința noastră când stăm în adunările păgânilor bogați și cu vază și să le facem de râs rătăcirea lor. Când încearcă să laude credința lor cea păgânească și s-o doboare pe a noastră, să nu tăcem, nici să ne purtăm cu blândețe, ci, dând pe față urâțenia credinței lor, să lăudăm cu multă înțelepciune și cu multă îndrăzneală toate învățăturile creștinilor. Și, după cum împăratul poartă coroana pe cap, tot astfel să purtăm și noi mărturisirea credinței.

Nu-l împodobește pe împărat coroana cât ne împodobesc pe noi credința și mărturisirea credinței. Să facem aceasta nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta; să arătăm, prin toate, viață vrednică de

---

[200] *Galateni* 4, 26.
[201] *Filipeni* 3, 20.
[202] *Efeseni* 2, 19.

mărturisirea credinței, pentru ca să nu facem de rușine învățăturile prin răutatea faptelor, ci, slăvind prin toate pe Stăpânul nostru, să ne bucurăm și de cinstea cea de aici, și de cea de dincolo, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui [fie-I] slava, puterea și cinstea, împreună cu Sfântul și de viață Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare la Sfântul sfințit Mucenic Vavila[203]

I

Aș fi vrut să-mi plătesc azi datoria pe care v-am făgăduit-o mai înainte, când am fost aici. Dar ce să fac! Între timp s-a arătat fericitul Vavila; și m-a chemat la el. N-a dat glas, ci m-a întors prin strălucirea chipului. Nu vă supărați, dar, că amân pe altă dată plata datoriei. Negreșit, cu cât trece timp mai mult, cu atât crește și dobânda. Și vă voi da argintul odată cu dobânda. Pentru că și Stăpânul, Care mi-a încredințat acest talant, așa mi-a poruncit[204]. Fiind, dar, pe deplin încredințați că banii împrumutați sunt pe mâini bune, că au să vă rămână și ei, și dobânda, să nu pierdem nici câștigul care a venit azi peste noi, ci să ne desfătăm cu faptele mari ale fericitului Vavila.

Că a stat în fruntea Bisericii noastre, că a mântuit corabia aceasta de furtună, de vâltoare și de valuri, că a arătat mare îndrăzneală către împărat, că și-a pus sufletul pentru oi și că a primit junghierea aceea fericită, pe acestea și pe cele ca acestea le voi lăsa dascălilor mai în vârstă și părintelui nostru de obște[205], ca ei să vă vorbească despre ele. Faptele mai vechi ale Sfântului Vavila pot să vi le povestească bine cei bătrâni; dar pe cele ce s-au petrecut de curând, pe cele din timpul nostru, pe acelea vi le voi povesti eu, tânărul, adică pe acelea de după săvârșirea lui, pe acelea de după înmormântarea mucenicului, pe acelea de pe când se afla la marginea orașului nostru. Într-adevăr, știu că vor râde păgânii de făgăduința mea, dacă, după săvârșirea sfântului și după îngroparea lui, promit să vorbesc de faptele mari ale celui mort și prefăcut în pulbere. Râsul lor însă nu are să mă facă să tac; dimpotrivă, tocmai pentru aceasta voi vorbi, pentru ca, arătând cu adevărat minunea aceasta, să întorc râsul asupra capului lor.

Un om ca toți oamenii nu poate săvârși minuni după moarte; mucenicul însă poate săvârși multe și mari minuni; nu pentru ca să

---

[203] *PG* 50, 527-534. Sfântul Vavila (numele autentic este Babilas; Vavila este pronunția modernă din neogreacă) a fost patriarh al Antiohiei. La 24 ianuarie 251 (potrivit martirologiului siriac), a fost martirizat în vremea persecuției dezlănțuite de împăratului Decius. Potrivit lui Eusebiu de Cezareea (*Istoria bisericească*, 6, 29, 4), Vavila a murit în lanțuri, în temniță. Sfântul Ioan Gură de Aur afirmă că a fost decapitat. (n.P.P.)

[204] *Luca* 19, 23.

[205] Episcopul.

ajungă acela mai strălucit – că el n-are nevoie de slavă de la oameni –, ci ca tu, necredinciosule, să afli că moartea mucenicilor nu este moarte, ci început de viață mai bună, începătură de viețuire mai duhovnicească, mutare de la cele mai mici la cele mai bune! Nu te uita la aceea că trupul mucenicului stă gol, lipsit de lucrarea sufletească, ci uită-te la aceea că se află în el o altă putere mai mare chiar decât sufletul, harul Sfântului Duh, dând tuturor dovezi despre înviere prin minunile pe care le face! Căci, dacă Dumnezeu a dăruit trupurilor moarte și prefăcute în pulbere o putere mai mare decât tuturor trupurilor vii, cu atât mai mult le va dărui lor o viață mai bună decât cea dintâi și mai fericită în timpul încununărilor.

Care sunt, dar, faptele minunate ale mucenicului?

Să nu vă supărați însă dacă am să iau cuvântul meu puțin mai de sus. Căci și cei care vor să arate bine picturile descoperă pictura după ce depărtează puțin de tablou pe privitori, pentru ca, prin depărtare, să le facă lor mai clară privirea tabloului. Îngăduiți, dar, și voi ca și eu să trag mai înapoi cuvântul.

Când Iulian[206], cel care a întrecut pe toți în păgânătate, s-a urcat pe tronul cel împărătesc și a luat sceptrele cele de stăpân, îndată a ridicat mâinile și împotriva lui Dumnezeu, Ziditorul său. N-a mai cunoscut pe Binefăcătorul său și, privind de jos, de pe pământ, la cer, urla asemenea câinilor turbați care latră, fără să țină seama, și la cei care le dau de mâncare, și la cei care nu le dau. Dar, mai bine spus, Iulian a fost cuprins de o furie mai sălbatică decât a câinilor turbați. Într-adevăr, câinii cei turbați se reped și urăsc la fel și pe stăpâni, și pe străini; Iulian însă se gudura pe lângă demoni, vrăjmașii mântuirii lui, și-i cinstea cu tot felul de slujiri; dar pe Binefăcătorul său, pe Mântuitorul său, Care nu a cruțat nici pe Cel Unul-Născut pentru el, Îl ura și-I întorcea spatele.

Își bătea joc de Cruce, care a ridicat omenirea ce zăcea cu fața la pământ, care a alungat de pretutindeni întunericul, care ne-a adus o lumină mai strălucitoare decât razele soarelui. Și nu și-a mărginit la atât furia lui, ci a făgăduit că are să stârpească de pe fața pământului neamul „galileenilor". Că așa obișnuia să ne numească. Deși, dacă numele de „creștin" îl socotea o mârșăvie și un lucru plin de multă rușine, pentru ce nu dorea să ne rușineze cu el, ci cu un nume străin? Dar știa bine că este mare podoabă nu numai oamenilor, ci

[206] Împăratul Iulian Apostatul (361-363). (n.P.P.)

și îngerilor și Puterilor celor de sus a se numi cu numele care are înrudire cu Hristos.

De aceea făcea totul ca să ne fure această podoabă și să pună capăt predicării Evangheliei. Dar aceasta, ticălosule și nenorocitule, era cu neputință, după cum cu neputință este să surpi cerurile, să stingi soarele, să clatini și să dărâmi temeliile pământului! Și aceasta a spus-o mai dinainte Hristos, grăind așa: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"[207]. Nu primești cuvântul lui Hristos? Primește atunci glasul faptelor! Eu, care am fost învrednicit să știu ce este cuvântul lui Dumnezeu, că este puternic și de nebiruit, cred că este mai vrednic de credință cuvântul Lui și decât legile firii, și decât faptele ce se petrec sub ochii noștri. Tu însă, care te târăști încă pe jos și dai crezare numai cercetării gândirii omenești, primește atunci mărturia ce ți-o dau faptele. Nu mă împotrivesc și nici nu te țin de rău!

II

Ce spun, dar, faptele?

Hristos a spus că mai ușor este să piară cerul și pământul decât să piară unul dintre cuvintele Lui. Împăratul Iulian se împotrivea acestor cuvinte și a amenințat că are să nimicească învățăturile lui Hristos.

Unde este împăratul care a făcut această amenințare? A pierit, s-a dus; acum este în iad și suferă chinul acela de care nu poate scăpa. Unde este Hristos, Care a spus acele cuvinte? În ceruri, de-a dreapta Tatălui; stă pe tronul cel preaînalt al slavei. Unde sunt cuvintele cele hulitoare ale împăratului și limba lui cea neînfrânată? Cenușă s-au făcut, pulbere și hrană viermilor! Unde este cuvântul lui Hristos? Strălucește prin însuși adevărul faptelor, strălucind prin îndeplinirea cu fapta a cuvântului Lui, ca și cum ar fi așezat pe un stâlp de aur. Și doar împăratul n-a lăsat nimic la o parte atunci când a pornit cu război împotriva noastră: a chemat și ghicitori, a adunat și vrăjitori; erau toate pline de demoni și de duhuri rele.

Dar care au fost răsplățile acestei slujiri? Orașe distruse și foamete grozavă. Știți și vă amintiți negreșit că nu se găsea nimic de vânzare în piață, că în prăvălii era numai ceartă, fiecare căutând să

---

[207] *Matei* 24, 35.

pună el mai întâi mâna pe ce era de vânzare și să plece. Dar pentru ce vorbesc de foamete, când au secat chiar izvoarele apelor, izvoare care prin bogăția lor puneau în umbră râurile? Însă, pentru că am amintit de izvoare, haide să ne suim la Dafne și să îndrum cuvântul către isprăvile mucenicului.

Voi însă doriți să fac de rușine urâciunile elinești; și, pentru că și eu doresc aceasta, s-o facem! Negreșit, unde e pomenirea mucenicilor, acolo e și rușinea elinilor.

Ducându-se împăratul acesta[208] la Dafne, îl chema mereu pe Apollo, rugându-i-se să-i ghicească ceva despre cele viitoare. Și ce i-a răspuns ghicitorul, marele zeu al elinilor? „Morții mă opresc să vorbesc", i-a răspuns el. „Dar sfărâmă raclele, dezgroapă oasele, mută morții!" Poate fi o poruncă mai lipsită de sfințenie ca aceasta? Demonul aduce legi străine, de spargere de morminte, și născocește chipuri noi de alungare a străinilor. Cine a mai auzit vreodată ca morții să fie alungați? Cine a mai văzut să primească porunca aceea ca trupurile lipsite de viață să fie mutate, așa cum a poruncit acesta, răsturnând din temelii legile de obște ale firii? Căci sunt legi de obște ale firii, la toți oamenii, ca acela care pleacă din lumea aceasta să fie pus în pământ, să fie dat mormântului și să fie îngropat în sânurile pământului, mama tuturor. Și n-a călcat niciodată aceste legi nici elinul, nici barbarul, nici scitul, niciun altul mai sălbatic decât ei; dimpotrivă, le cinstesc, le păzesc toți; atât de sfinte și de vrednice de cinstire sunt socotite de toți.

Dar demonul și-a dat jos masca și a stat cu fața descoperită înaintea legilor de obște ale firii. Și a zis: „Pângărire sunt morții!" Nu morții sunt pângărire, o prea vicleanule demon, ci mârșăvie e voința cea rea! Dar, dacă trebuie să spun și ceva minunat, atunci spun că trupurile cele vii, pline de răutate, sunt mai întinate decât trupurile celor morți; căci trupurile celor vii slujesc poruncilor sufletului, pe când trupurile celor morți stau nemișcate; iar cel nemișcat este lipsit de orice simțire și nu i se poate aduce nicio învinuire. În afară de aceasta, pot să spun că prin firea lor nici trupurile celor vii nu sunt

[208] Împăratul Iulian va muta moaștele mucenicului Vavila de aici în 362. Sfântul Meletie al Antiohiei va construi aici o bazilică, unde va fi el însuși îngropat ulterior. Severus de Antiohia face aluzie la trei tineri martirizați împreună cu Sfântul Vavila, martiri atestați și de Sfântul Grigorie de Tours în *Istoria francilor*, 1, 30 și în martirologiul roman. Biserica Ortodoxă îi sărbătorește la 4 septembrie. Tradițiile medievale vorbesc despre prezența moaștelor Sfântului Vavila la Cremona. (n.P.P.)

întinate, ci întotdeauna voința cea rea și înrădăcinată este de vină pentru păcatele săvârșite de oameni.

Nu trupul mort este ceva pângărit, o Apollo, ci urmărirea unei fete care vrea să trăiască în curăție trupească și sufletească, stricarea cinstei unei fecioare[209], jalea că nu ți-ai îndeplinit fapta cea nerușinată, aceste fapte sunt vrednice de învinuire, vrednice de pedeapsă! Am avut și noi proroci minunați și mari, care au spus mai dinainte multe lucruri despre cele viitoare, dar niciodată n-au poruncit celor care-i întrebau să dezgroape oasele celor răposați. Dimpotrivă! Iezechiel, stând alături chiar de oase, nu numai că n-a fost împiedicat cu ceva de ele, ci, punând pe ele cărnuri, nervi și piele, le-a adus iarăși la viață[210]. Iar marele Moise nu numai că stătuse lângă oasele morților, ci prezicea cele viitoare ducând chiar un întreg trup mort, pe Iosif[211]. Și pe bună dreptate! Căci cuvintele acelora erau har al Duhului Sfânt, iar ale acestora, ale demonilor, înșelăciune și minciună ce nu puteau rămâne deloc tăinuite.

Că spusele lui Apollo erau pricini și pretexte și că se temea de fericitul Vavila, se vede din cele ce a făcut împăratul. A lăsat pe toți ceilalți morți la locul lor și a mișcat numai pe mucenic. Dacă Apollo ar fi dat această poruncă pentru că simțea dezgust față de mucenic, și nu pentru că-i era frică de el, ar fi trebuit să poruncească să se sfărâme racla mucenicului, să-l înece, să-l ducă în pustie, să facă să dispară în vreun alt chip. Așa faci cu o urâciune, cu cineva pentru care simți dezgust. Așa a făcut Dumnezeu când grăia iudeilor despre urâciunile păgânilor. A poruncit să zdrobească stâlpii lor, nu să aducă întinăciunile de la marginile orașelor în mijlocul orașelor.

III

Mucenicul a fost mutat din locul lui, dar demonul nici așa n-a găsit odihnă. Dimpotrivă, a aflat îndată că poți muta oasele mucenicului, dar nu poți scăpa de mâna mucenicului. Căci, în timp ce racla era dusă în oraș, trăsnet de sus a căzut pe capul idolului și a ars totul. Dacă necredinciosul împărat nu s-a mâniat mai înainte, era firesc să se mânie acum și să-și verse mânia sa pe biserica

[209] Aluzie la aventurile erotice mitologice ale zeului Apollo, îndrăgostit de nimfa Dafne, care i-a refuzat constant dragostea. (n.P.P.)

[210] *Cf. Iezechiel* 37, 1-10.

[211] *Cf. Ieșirea* 13, 19.

mucenicului. Dar n-a îndrăznit aceasta. Atât de mare frică-l stăpânea. A stat liniștit pentru că știa bine pricina, deși a văzut cât de mare este paguba pricinuită de foc. Și lucru minunat este nu numai acesta, că nu a dărâmat biserica mucenicului, ci și acela că nici n-a mai îndrăznit să pună acoperiș templului. Căci știa că lovitura aceasta e venită de la Dumnezeu și se temea să nu cheme peste capul lui focul acela dacă ar mai pune ceva la cale. De aceea, a răbdat să vadă căzut în atâta pustietate templul lui Apollo. N-a fost alta pricina că n-a îndreptat ce se făcuse, decât numai frica. Din pricina fricii a stat locului fără să vrea, deși știa câtă ocară aduce demonului și câtă cinste mucenicului cu aceasta. Stau acum zidurile templului ca niște trofee; dau glas mai puternic decât glas de trâmbiță și povestesc totul și celor din Dafne, și celor din oraș, și celor veniți de departe, și celor de azi, și oamenilor de mâine, lupta, bătălia și biruința mucenicului. Cel care stă departe de Dafne, când vede că biserica mucenicului nu mai are racla sfântului și că templul lui Apollo este fără acoperiș, e firesc să caute pricina acestor două fapte. Și numai după ce află toată istoria pleacă de acolo.

Așa sunt isprăvile cele de după moarte ale mucenicului! De aceea și fericesc orașul vostru, că ați arătat atâta dragoste sfântului acestuia. Atunci când mucenicul se reîntorcea din Dafne, tot orașul ni s-a revărsat pe uliță; goale de bărbați erau piețele, goale de femei erau casele, pustii de fecioare erau iatacurile. Astfel, oamenii din oraș, de toate vârstele, și bărbați și femei, au ieșit în grabă ca pentru a-l primi pe un tată pe care nu l-au văzut de multă vreme și care se întorcea dintr-o călătorie îndepărtată. Și voi l-ați dat pe mucenic unei cete la fel de zeloase și îndrăgostite de sfânt.

Dar harul lui Dumnezeu n-a îngăduit să rămână necontenit acolo, ci l-a mutat iarăși dincolo de râu, ca mai multe locuri să se umple de buna mireasmă a mucenicului. Iar când a venit aici, nu avea să fie singur, ci îndată a luat ca vecin și împreună-locuitor pe cel de aceeași viețuire cu el. Căci a fost părtaș la aceleași înalte slujiri ca și mucenicul și a arătat aceeași îndrăzneală pentru credință. De aceea, acest minunat râvnitor al mucenicului a primit, nu în zadar, după cum se vede, același sălaș ca și mucenicul. Căci atât de multă vreme s-a ostenit acolo, scriind mereu împăratului, supărând pe înalții demnitari și aducând mucenicului însăși munca mâinilor sale. De altfel, știți și vă amintiți că în timpul zidirii bisericii, vara, pe când soarele era la amiază, se ducea acolo în fiecare zi cu cei din

jurul lui nu numai ca să se uite, ci ca să fie și părtaș cu munca sa la lucrări. Adeseori punea mâna pe piatră, trăgea de frânghie și dădea înaintea lucrătorilor material de zidărie celui care avea nevoie. Că știa, știa câte răsplătiri i se vor pregăti de pe urma acestei torturi. De aceea nu înceta de a sluji pe mucenici, nu numai prin zidiri de biserici strălucitoare, nici numai prin dese prăznuiri, ci și într-un chip mai bun decât acestea.

– În care chip?

– A dus aceeași viață ca mucenicii, a râvnit vitejia lor, a păstrat în el, după putere, în toate faptele lui, icoana mucenicilor. Iată! Și-au dat aceia trupurile spre junghiere? Și-a omorât și el mădularele trupului, mădularele cele de pe pământ. Au stat aceia înaintea flăcării focului? A atins și el flacăra faptei. Au luptat aceia cu dinții fiarelor sălbatice? Dar și el a adormit cea mai cumplită dintre patimile omenești, mânia.

Pentru toate acestea să-I mulțumim lui Dumnezeu, că ne-a dăruit și mucenici așa de viteji și păstori vrednici de mucenici, pentru desăvârșirea sfinților și pentru zidirea trupului lui Hristos[212], cu Care Tatălui [fie-I] slava, cinstea și puterea, împreună cu Sfântul și de viață Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

[212] *Cf. Efeseni* 4, 12.

Cuvântare la fericitul Vavila, și împotriva lui Iulian, și către elini[213]

I

În cea din urmă noapte, când Domnul nostru Iisus Hristos avea să meargă spre pătimirea Sa și să moară cu moartea cea de viață făcătoare, i-a chemat deosebi pe ucenicii Lui, le-a vorbit și i-a sfătuit multe. Printre altele, le-a spus și un cuvânt ca acesta: „Amin, amin zic vouă, cel care crede în Mine, lucrările pe care Eu le fac și acela le va face, și mai mari decât acestea va face"[214].

Au fost într-adevăr și alți mulți dascăli[215]; au avut ucenici și au făcut minuni, precum se laudă elinii[216]; dar niciunuia dintre ei nu i-a trecut prin minte și nici n-a îndrăznit să facă o făgăduință ca aceasta. Elinii, oricât de lipsiți de rușine ar fi, nu pot arăta la vreunul dintre dascălii lor vreo prorocie sau vreo făgăduință ca aceasta. Elinii spun că mulți dintre făcătorii lor de minuni au arătat năluci de morți și chipuri ale celor plecați din viață; mai spun că au făcut să iasă glas din morminte[217]. Dar niciunul dintre ei n-a putut spune vreodată că vreunul dintre oamenii lor minunați, pe care i-au socotit dumnezei după moarte, a făcut ucenicilor lor o astfel de făgăduință. Iar dacă vreți, vă voi spune și pricina pentru care n-au îndrăznit niciodată să plăsmuiască așa ceva ei, care în toate celelalte privințe mint desăvârșit și cu fața descoperită.

Nu fără pricină, nici fără motiv s-au abținut de la această plăsmuire. În viclenia lor, oamenii aceia ciumați au văzut că cel care vrea să înșele trebuie să întocmească cu dibăcie cuvânt vrednic de credință, plin de multă iscusință și cu anevoie de recunoscut, pentru a nu fi dată pe față înșelătoria. Căci și obiceiul vânătorilor și pescarilor este de a nu pune descoperite cursele lor înaintea păsărilor și

[213] *PG* 50, 533-572.

[214] *Ioan* 14, 12.

[215] Aluzie la magii și inițiații păgâni care populau societatea antică. (n.P.P.)

[216] În text: „copiii elinilor". Sintagma era obișnuită pentru a-i desemna pe filosofi, medici, profeți, personalitățile remarcabile în general. În greaca patristică a vremii, elin (elen) avea deja sensul de „păgân, necreștin". (n.P.P.)

[217] Fenomenul taumaturgiei dobândise o mare amploare în lumea Antichității târzii, atât cea păgână, cât și cea creștină. (n.P.P.)

peștilor șireți, ci le acoperă bine de jur-împrejur cu momeală și așa prind și peștii, și păsările. Dar, dacă ar lăsa descoperite cursele lor și le-ar da să le vadă așa peștii și păsările pe care vor să-i prindă, apoi nici peștii, nici păsările n-ar ajunge vreodată înăuntrul curselor, dar, mai bine spus, nici nu s-ar apropia de ele, iar pescarul și vânătorul ar pleca acasă cu mâinile goale. Așadar, pentru că și dascălii elinilor voiau să-i prindă pe oameni în cursele lor, n-au aruncat descoperită înșelăciunea lor pe marea vieții, ci au plăsmuit și au întocmit cu dibăcie învățăturile cu care aveau să-i prindă pe cei mai nepricepuți; dar s-au ferit să meargă mai departe cu minciuna; le-a fost frică să nu depășească măsura, s-au temut ca nu cumva prin depășirea măsurii, în cele de pe urmă, să nu piardă și pe cele de mai înainte.

Dacă elinii ar fi spus că unul dintre dascălii lor a făgăduit ceea ce a făgăduit Mântuitorul nostru ucenicilor Săi în cea din urmă noapte, ar fi râs de ei și cei înșelați de ei, că nu pot minți așa încât să fie crezuți. Căci a face mai dinainte o astfel de făgăduință și a o împlini cu adevărat, aceasta o poate face numai puterea aceea fericită a dumnezeirii. Iar dacă demonii au putut să-i zăpăcească puțin pe cei înșelați de ei, apoi aceasta au făcut-o când încă nu era cunoscut de mulțime Izvorul luminii.

Dar chiar pe atunci, atât prin înșelăciunea lor, cât și prin înseși jertfele lor, se vedea că cele săvârșite erau fapte demonice[218]. Poate fi oare acoperită culmea nebuniei lor, când demonii poruncesc să fie înroșite altarele lor cu sânge omenesc, când dau poruncă părinților să-i jertfească pe copiii lor? Ei, care nu se satură niciodată de nenorocirile noastre, care nu pun hotar și nici sfârșit luptei celei împotriva noastră, ci se înfurie pururea, ca și cum nu le-ar fi fost din destul astea pentru potolirea mâniei lor, au născocit străină nelegiuire, de ucidere de oameni, și au adus pe lume chip nou de nenorocire, ca în loc de oi și de boi să fie junghiați pe altarele lor femei și copii. Pe cei care trebuiau să plângă junghierea celor uciși, tocmai pe aceia i-au înduplecat să-i aducă spre o ucidere așa de ticăloasă.

Și, ca să nu fie necinstite numai legile omenești, au smuls din rădăcină chiar legile firii, au pornit firea împotriva ei înseși, aducând în viața oamenilor o ucidere mai grozavă decât orice altă ucidere.

---

[218] Ideea este veche. Tațian Asirianul, reluând o idee favorită a apologeticii ebraice, afirmase că politeismul și idolatria sunt, de fapt, inspirate de demoni și constituie adorare a diavolului (*Discurs împotriva elinilor*, 14). *Cf.* Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Faptele Apostolilor*, 4, 14. (n.P.P.)

Nimeni nu se temea de alt dușman atât cât se temea de propriii lui părinți, și pe aceia îi bănuia mai amarnic, fugea mai straşnic de aceia în care trebuia să aibă mai multă încredere. Căci blestemații aceia de demoni[219] și-au dat toată silința ca prin părinți, prin cei prin care Dumnezeu a adus pe copii la privirea lumii acesteia, prin aceia să-i lipsească de acest dar al lui Dumnezeu, făcând pricină morții pe slujitorii vieții, ca și cum ar fi voit să arate că n-au niciun câștig de pe urma bunătății lui Dumnezeu. Căci nu trebuiau să fie uciși de alții, ci de părinții lor. Dar, chiar dacă demonii aceștia ar fi făcut vreo minune mare – ca să nu spun că, dacă s-a făcut undeva vreo minune mică și fără nicio valoare, apoi n-a fost decât înșelăciune –, deci, chiar dacă demonii aceștia ar fi făcut, după cum am spus, minuni mari, acestea sunt în stare să arate chiar unor oameni nu tare pricepuți cine sunt cei care le-au făcut și pe acestea, că sunt spurcați și prea spurcați și că uneltesc totul ca să răstoarne viața și starea noastră.

II

Dar Domnul nostru Iisus n-a dat o poruncă de acest fel. Minunat fiind din pricina minunilor, iar din pricina poruncilor nu mai puțin decât a minunilor, pe bună dreptate este închinat de toți și crezut Dumnezeu. Căci, venind El, a stârpit nelegiuirea aceasta. Mai minunat este că nu ne-a eliberat de tirania cea sălbatică și nemiloasă numai pe noi, care ne închinam Lui, ci și pe cei care-L huleau. Niciun elin nu mai este azi silit să aducă astfel de jertfe demonilor lui[220]. Dumnezeu S-a purtat totdeauna față de neamul omenesc cu atâta bunătate, că a făcut mai mult bine dușmanilor Lui decât au făcut rău demonii prietenilor lor. Demonii au silit pe slujitorii și pe închinătorii lor să fie ucigașii copiilor lor. Hristos însă, pe cei care-L urau, i-a eliberat de aceste porunci și i-a izbăvit de slujirea cea sălbatică; a adus pacea aceasta minunată nu numai la cei ai Lui, ci a întins-o și la cei străini. Prin aceasta a arătat că demonii aceia sunt niște tirani, niște dușmani ai neamului omenesc, niște ciumați, din care pricină chiar cu cei ai lor se purtau ca și cu niște străini; că le și erau străini.

---

[219] Sfântul Ioan, urmând ideea lui Eusebiu de Cezareea (*Pregătirea evanghelică*, 4, 16), încearcă să demonstreze teza că zeii panteonului greco-roman ar fi fost demoni. (n.P.P.)
[220] Sacrificiile umane au fost interzise atât de împărații păgâni, cât și de cei creștini. (n.P.P.)

Hristos însă este Împărat, Făcător și Mântuitor al întregului neam omenesc; din care pricină cruță pe cei înstrăinați ca pe cei ai Lui. Căci este opera Lui toată firea oamenilor, după cum zice și ucenicul Lui: „Întru ale Sale a venit, și ai Săi nu L-au primit"[221].

Dar nu este timpul acum să vorbesc de toată iubirea Lui de oameni! Chiar de-aș vorbi despre ea veacuri întregi și de-aș avea atâta putere câtă au negreșit Puterile cele netrupești, tot nu aș putea vorbi după vrednicie. Numai El Însuși știe cât este de bun, pentru că, la drept vorbind, numai El este bun. Iată ce le spune ucenicilor Săi: „Amin, amin zic vouă, cel care crede în Mine, lucrările pe care Eu le fac și acela le va face, și mai mari decât acestea va face"[222]. Dacă n-ar fi fost nemărginit de bun, nici n-ar fi dat ucenicilor Lui o atât de mare cinste. Iar dacă cineva ar pune la îndoială spusele mele și m-ar întreba unde s-a îndeplinit această prorocie, îi voi spune să ia în mâini cartea numită *Faptele Apostolilor*; și are acolo aceste fapte, nu pe toate, ci câteva, ușor de numărat, și nici ale tuturor Apostolilor, ci numai cele săvârșite de doi apostoli[223]; și va vedea pe bolnavi întinși pe paturi, iar când numai umbra fericiților acelora se atingea de ei, tot atunci se și făceau sănătoși[224]; iar pentru mulți demonizați n-a fost nevoie de mai mult decât de hainele lui Pavel ca să scape de demonul care-i chinuia[225].

Iar dacă cineva ar spune că acestea sunt o lăudăroșenie și istorii închipuite, cu neputință de crezut, atunci cele ce se văd astăzi sunt îndestulătoare să închidă gura cea hulitoare, să o rușineze și să oprească limba cea neînfrânată. Căci nu este în lume nici țară, nici neam, nici oraș în care să nu se cânte aceste minuni; și n-ar fi cinstite dacă ar fi închipuiri. Voi înșivă, elinilor, dați mărturie pentru cuvântul meu! Nu am nevoie de alții pentru încredințarea spuselor mele; voi, dușmanii, ne dați această încredințare.

Spune-mi, te rog, pentru ce cei mai mulți oameni nu cunosc nici după nume pe Zoroastru și pe Zamolxis[226]? Dar, mai bine

[221] *Ioan* 1, 11.
[222] *Ioan* 14, 12.
[223] Petru și Pavel. (n.P.P.)
[224] *Cf. Faptele* 5, 15.
[225] *Cf. Faptele* 19, 12.
[226] Faimoși întemeietori de religii, Zoroastru (grecizare a persanului *Zarathustra*) este maestrul fondator al zoroastrismului sau parsismului, religia vechilor iranieni, iar Zamolxis – misteriosul „șaman" (Mircea Eliade) care a introdus un controversat cult misteric în cadrul civilizației geto-dace. (n.P.P.)

spus, nici nu-i cunosc mulți oameni, ci numai câțiva. Pentru ce? Oare nu pentru că erau închipuiri[227] toate cele spuse despre ei? Și doar se spune că și Zoroastru și Zamolxis, ca și cei care au alcătuit cărțile despre ei, au fost oameni destoinici: unii să născocească și să lucreze șarlatania, iar alții să învelească minciuna în cuvinte cu înfățișare de adevăr. Dar toate sunt în zadar și fără rost când miezul spuselor este putred și mincinos, după cum, când miezul spuselor este sănătos și adevărat, zadarnice și fără rost sunt toate vorbele născocite de dușmani pentru dărâmarea adevărului. Tăria adevărului nu are nevoie de ajutor. Dimpotrivă, chiar de ar fi mii cei porniți să stingă adevărul, adevărul nu numai că nu piere, ci se înalță și mai sus și mai strălucitor, tocmai datorită celor care încearcă să-l vatăme, și-și râde de cei care se înfurie și se ostenesc în zadar.

Tirani, împărați, sofiști nebiruiți în cuvânt, filosofi chiar, șarlatani, magi, demoni au încercat să doboare la pământ învățăturile noastre, pe care voi le numiți „plăsmuiri", dar, după cuvântul prorocului, „s-a năpustit asupra lor limba lor"[228], și: „Săgeți de prunci au fost loviturile lor". Atât au câștigat împărații din lupta lor împotriva noastră, că au căpătat faima de sălbatici. Purtându-se, din pricina mâniei lor împotriva mucenicilor, cu cruzime față de neamul omenesc, nu și-au mai dat seama că se acoperă de ocări! Iar filosofi și retori vestiți, care se bucurau de multă trecere între oameni, unii din pricina înțelepciunii lor, iar alții din pricina talentului lor oratoric, au ajuns de râs după ce s-au pornit la luptă împotriva noastră; s-a văzut că nu se deosebesc întru nimic de copiii care îndrugă povești și minciuni.

Dintre atâtea neamuri și popoare, acești filosofi și retori n-au putut convinge nu pe un înțelept, nu pe un neînțelept, nu pe un bărbat, nu pe o femeie, dar nici pe un copilaș; dar atât de mare este batjocura celor scrise de ei, că de mult au dispărut cărțile lor, iar cele mai multe au pierit de cum au apărut. Iar dacă se mai găsește păstrată ici-colo câte una, ai să vezi că acestea s-au păstrat tocmai de către creștini[229]. Atât de puțin ne temem că ar putea să ne

---

[227] Filon de Alexandria și Clement Alexandrinul au considerat miturile grecești simple fabulații. (n.P.P.)

[228] *Psalmul* 63, 8.

[229] Sfântul Ioan Gură de Aur face aluzie la literatura polemică anticreștină, a unor autori ca Celsus, Porfirius, Plotin, Iulian Apostatul etc. *Discursul adevărat* al lui Celsus, operă de polemică anticreștină, ni s-a păstrat, fragmentar, tocmai în opera *Împotriva lui Celsus*

pricinuiască vreo pagubă atacurile lor. Aşa că noi râdem de strădania zadarnică a vicleşugurilor lor. Dacă am avea trupuri de oţel şi nestricăcioase, nu ne-am teme să luăm în mâini scorpioni, şerpi, foc; dimpotrivă, am face-o! Dar nu ne temem să avem la noi cărţile pline de otravă ale duşmanilor noştri, pentru că Hristos ne-a făcut tari şi sufletele noastre, şi credinţa noastră. Dacă ne-a poruncit să călcăm peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată tirania diavolului[230], cu atât mai mult peste viermi şi peste gândaci. Atât de mare e deosebirea între vătămarea acestora şi uneltirea demonului celui rău.

III

Învăţăturile noastre aşa sunt! Învăţăturile voastre însă nu sunt aşa! Cu toate acestea, nimeni niciodată nu s-a pornit cu război împotriva lor. Căci nici nu este îngăduit creştinilor să stârpească rătăcirea cu sila şi cu constrângerea, ci să lucreze la mântuirea oamenilor cu convingerea, cu cuvântul, cu bunătatea. De aceea niciun împărat creştin n-a dat împotriva voastră porunci ca acelea date de împăraţii care au slujit demonilor. Şi totuşi, deşi rătăcirea religiei elineşti s-a bucurat de o atât de mare linişte şi n-a fost supărată nicicând de nimeni, s-a stins singură, a căzut de la sine, după cum se strică singure şi fără să le vatăme cineva trupurile care cad în putreziciune îndelungată şi pier, topindu-se încetul cu încetul[231]. Dacă încă n-a pierit desăvârşit de pe pământ batjocura cea diavolească, apoi sunt îndestulătoare cele petrecute până acum ca să vă încredinţeze şi de cele viitoare.

Când într-atât de scurtă vreme a pierit cea mai mare parte, nimeni nu mai pune la îndoială pieirea restului. Când cetatea a căzut, când zidurile ei sunt doborâte la pământ, când clădirile sfaturilor, teatrelor şi locurile de preumblare sunt arse, când toţi cei în floarea vârstei sunt ucişi şi vezi galerii cu stâlpi pe jumătate arse şi că

a lui Origen. La fel, fragmentele din *Împotriva galileenilor* a lui Iulian Apostatul ni s-au transmis în opera Sfântului Chiril de Alexandria, *Împotriva lui Iulian*. (n.P.P.)

[230] *Cf. Luca* 10, 19.

[231] Observaţia Sfântului Ioan este justă. Cu toate măsurile limitative (îndreptate în special împotriva divinaţiei, a magiei şi a sacrificiilor umane) luate de împăraţii creştini împotriva păgânilor, păgânismul a continuat să existe în Imperiul Roman. Fără îndoială, măsurile restrictive au contribuit la stingerea treptată a păgânismului, însă cauza principală a decăderii sale este una internă şi anterioară ascensiunii şi triumfului creştinismului (*cf.* Alan CAMERON, *The Last Pagans of Rome*, Oxford University Press, 2011, p. 144.). (n.P.P.)

au rămas doar câteva case cu bătrâne și copilași, nu te mai îndoiești că învingătorul, cel care a cucerit cea mai mare parte, n-are să poată cuceri și restul. Nu așa sunt însă învățăturile pescarilor! Ele înfloresc în fiecare zi, deși n-au pătruns în lume pe cale largă și pe drum tihnit, ci pe drum plin de strâmtori, de războaie, de luptă.

Elinismul, păgânismul, se întinsese pe tot pământul și pusese stăpânire pe sufletele tuturor oamenilor; cu toate acestea, după ce ajunsese la o atât de mare putere și răspândire, a fost doborât de puterea lui Hristos. Și predica Evangheliei a avut dușmani nu după ce s-a răspândit pretutindenea, nu după ce s-a întărit, ci, înainte de a fi împlântată și sădită în sufletele oamenilor, a fost silită să lupte chiar din fașă cu toată lumea: „Cu începătoriile, cu stăpâniile, cu stăpânitorii întunericului veacului acestuia, cu duhurile răutății"[232].

Încă nu se aprinsese bine scânteia credinței, că s-au și pornit râuri și noiane de apă ca să o stingă. Știți doar că nu e tot una să smulgi din rădăcini un copac sădit de mii de ani și să smulgi un puiandru sădit de curând. Așa stând lucrurile, pe când era încă mică scânteia credinței, după cum am spus, s-a năpustit peste ea oceanul potrivnicilor, dar scânteia nu numai că nu s-a stins de aceasta; dimpotrivă, s-a făcut și mai mare și mai strălucitoare; a cuprins în grabă totul, doborând și mistuind cu ușurință învățăturile dușmanilor, iar pe ale ei ridicându-le și urcându-le la înălțime nespusă, deși i-au slujit niște bărbați neînsemnați și fără vază. Pricina nu erau nici cuvintele și nici minunile pescarilor, ci puterea lui Hristos, care lucra în ei. Unul dintre cei care au săvârșit acestea era făcător de corturi, Pavel, iar altul pescar, Petru. Niciodată nu le-ar fi trecut prin minte unor oameni atât de neînsemnați și de smeriți să pună la cale așa ceva, decât doar dacă ai spune că au fost niște nebuni și niște ieșiți din minți. Dar că n-au fost nebuni o arată faptele săvârșite prin cuvintele lor, o arată cei care și azi se supun cuvintelor lor. Ar fi fost cu neputință ca acești oameni să spună astfel de minciuni și să se laude așa. Pentru că, după cum spuneam la început, cel care are de gând să înșele minte într-adevăr, dar nu poate minți în așa fel încât să fie crezut de toți. Cine ar fi primit în suflet la început credința aceasta creștină, când nu vedea nici fapte și nu avea nici martori vrednici de crezare ai acestor fapte, dacă, după ce

[232] *Efeseni* 6, 12.

s-au săvârșit atâtea fapte, după ce mărturisesc atâția oameni despre înfăptuirea lor, atât cei care au crezut în acele timpuri, cât și cei care le cântă de atunci pretutindenea, nu numai la noi, ci și la barbari și la oameni mai sălbatici ca barbarii, mai sunt unii care, după atâtea dovezi, după mărturia întregii lumi aș putea spune, mai pun la îndoială cele înfăptuite, iar mulți, fără probă și fără cercetare?

În sfârșit, ce i-a făcut pe Pavel și pe Petru să plăsmuiască și să alcătuiască o astfel de învățătură? Nu se bizuiau nici pe puterea cuvântului – căci cum s-ar fi bizuit, când cel de-al doilea nici nu știa bine carte? –, nici pe mulțimea banilor; amândoi abia aveau hrana de toate zilele, trăind din munca mâinilor lor. Nu se puteau lăuda nici cu strălucirea neamului. Despre tatăl unuia dintre ei nici nu știm cine a fost, atât era de neînsemnat și de puțin cunoscut. Pe tatăl lui Petru îl cunoaștem, într-adevăr, dar atâta știm despre el, mai mult decât despre tatăl lui Pavel, numai cât ne-au făcut cunoscut Scripturile, și anume numele lui, și aceasta din pricina fiului lui.

Iar dacă ai vrea să cercetezi și să vezi din ce țară și din ce popor se trag, ai vedea că unul era cilician, iar celălalt, cetățeanul unui oraș neînsemnat, dar, mai bine spus, nici cetățeanul unui oraș, ci al celui din urmă sat. Că era din Betsaida, iar Betsaida este un sat din Galileea; de acolo era fericitul Petru. Iar când auzi de meseriile lor, cunoști îndată că nu sunt niște meserii de frunte și de preț. Făcătorul de corturi are o meserie mai de preț decât pescarul, dar este mai prejos decât ceilalți meseriași. Spune-mi, te rog, de unde au căpătat ei îndrăzneala să joace un astfel de rol? De ce nădejdi au fost îmboldiți? Pe ce s-au bizuit? Oare pe undiță și pe acul de undiță? Oare pe cuțitul de tăiat piele și pe alte unelte? N-ați plecat oare, Pavele și Petre, ca să vă puneți singuri lațul de gât și să vă aruncați singuri în prăpastie săvârșind o nesocotință atât de mare?

IV

Dar să ne închipuim, dacă vrei, că este cu putință ceea ce este cu neputință! Să ne închipuim că Petru s-a ridicat de pe marginea lacului și a spus: „Umbra trupului meu a înviat morți!" și că Pavel a sărit și el pe lângă pieile din atelierul lui de făcut corturi și a spus și el cu laudă despre hainele lui ceea ce spusese Petru despre umbra lui. Care om dintre cei care ar fi auzit acestea ar fi fost atât de nebun încât să dea crezare unor astfel de fapte numai pe temeiul spuselor

lor? Pentru ce apoi niciun meseriaș dintre cei de pe vremea aceea n-a grăit așa despre el sau un altul despre el?

Căci, dacă minunile noastre ar fi fost minciuni, ar fi fost mai ușor celor de mai târziu să spună aceleași minciuni. Apostolii, într-adevăr, nu puteau nădăjdui că au să fie crezute minciunile lor, pentru că nimeni înainte de ei nu mai spusese așa ceva; cei de după ei însă, uitându-se la ei, puteau îndrăzni mai ușor să mintă, căci pilda celor dintâi îi îndemna și pe cei din urmă să aibă curaj, ca și cum n-ar mai fi fost om cu judecată pe pământ, ca și cum toți ar fi fost nebuni și ieșiți din minți; și că tot cel care poftește poate să spună despre el ce vrea să fie crezut. Dar toate acestea sunt basme, batjocură, cuvinte de nebunie elinească.

După cum oamenii șugubeți ar râde, iar cei cu judecată ar plânge cu lacrimi de unul care s-ar apuca să săgeteze cerul ca să-l despice sau ar încerca să sece oceanul cu pumnii, tot astfel e bine ca și noi să râdem de elini și să-i plângem când vorbesc împotriva noastră. Încearcă lucruri cu mult mai grele decât cel care nădăjduiește să găurească cerul și să golească oceanul. Nici lumina nu va fi vreodată întuneric atâta vreme cât e lumină, nici adevărul minunilor și învățăturilor noastre nu va fi răsturnat, căci e adevăr și nimic nu-i mai puternic decât adevărul.

Orice om care nu-i cu mintea scrântită și nici nu-i ieșit din minți va mărturisi că sunt tot atât de vrednice de credință și cele vechi pe care le știu din auzite, ca și cele din timpul nostru și cele ce le vedem. Dar, ca să fac victoria mai deplină, vreau să vă vorbesc de o minune care s-a petrecut în vremea noastră. Să nu vă supărați însă dacă, făgăduindu-vă că vă voi vorbi de o minune din vremea noastră, am să încep a țese începutul povestirii mele cu o istorie de demult. Nu mă voi mărgini numai la faptele cele vechi; dar nici aceste fapte vechi nu sunt fără legătură cu cele din timpul nostru. Sunt înfrățite unele cu altele și nu-i cu putință să desparți înlănțuirea lor. Vă veți da bine seama de aceasta când le veți auzi.

V

A fost un împărat[233] pe vremea strămoșilor noștri; n-am să spun cum era împăratul acesta în alte privințe. Când veți auzi însă

[233] Identitatea acestui împărat este dificil de stabilit cu exactitate. (n.P.P.)

de nelegiuirea pe care a îndrăznit-o, vă veți da seama de toată cruzimea purtărilor lui. Care a fost nelegiuirea? Un popor care era în război cu acest împărat a hotărât să pună capăt războiului; să nu mai pornească pe viitor nici el cu război împotriva altora, și nici alții împotriva lui; să scape de griji, de primejdii, de temeri; să se mulțumească cu ce are și să nu caute mai mult decât are; că e mai bine să trăiești cu puțin și fără frică, decât să dorești mai mult și să te temi, să tremuri pururea și să trăiești făcând mereu rău și unora și altora sau primind de la alții. După ce acel popor a luat hotărârea să pună capăt războiului și să ducă o viață liniștită, s-a hotărât să statornicească binele acesta printr-un tratat trainic și prin temeiuri de nezdruncinat. Au încheiat tratatul, au jurat și unii și alții; și, mai mult, acel popor a căutat să-l convingă pe împăratul lor să dea ca zălog sigur al păcii pe fiul lui, copil în fragedă vârstă, pentru a-i încredința pe dușmanii de mai înainte și pentru a le da o mărturie a gândului lui că n-a încheiat cu viclenie pacea cu ei[234].

Grăind așa, acel popor l-a înduplecat pe împărat; și împăratul a dat, după cum socotea el, prietenilor și aliaților pe fiul lui, dar, de fapt, l-a dat, după cum a arătat sfârșitul, celei mai sălbatice fiare. După ce a luat, pe temeiul legii prieteniei și al tratatului, pe acel copil împărătesc, a călcat în picioare și a răsturnat totul: jurămintele, tratatele, rușinea de oameni, evlavia față de Dumnezeu, mila de vârsta fragedă a copilașului.

Pe fiara cea sălbatică nu a mișcat-o nici tinerețea și nu l-a înfricoșat pe acel sălbatic nici pedeapsa care urmează unor nelegiuiri ca acestea; nu s-a gândit la cuvintele părintelui pe care i le-a spus când i-a încredințat copilul, că i-a cerut să aibă multă grijă de el, că l-a numit tată al copilului, că l-a rugat să-l hrănească și să-l crească așa ca și cum și el l-ar fi născut, ca să ajungă vrednic de bunul neam al strămoșilor lui, și că tatăl după aceste cuvinte a pus dreapta copilului în dreapta ucigașului și s-a depărtat cu lacrimi în ochi. La nimic nu s-a mai gândit întinatul acela; ci, aruncând dintr-odată totul din suflet, a săvârșit uciderea aceea, cea mai blestemată dintre toate uciderile. Că uciderea aceasta e mai rea decât uciderea de copii.

[234] Practica oferirii fiilor ca ostatici și garanți era comună în Antichitate. Cunoaștem numeroase exemple de acest fel în istoria Romei (*cf. Res gestae Divi Augusti, Monumentum Ancyranum*, 32, 2; Ammianus Marcellinus, *Res gestae*, 18, 6 etc.). (n.P.P.)

Și martori sunteți voi, care, dacă trebuie să judec simțămintele voastre după simțămintele mele, n-ați fi fost atât de îndurerați de-ați fi auzit că și-a ucis copilul lui. Când un tată își ucide copilul, sunt călcate în picioare, odată cu legile obștești, și legile firii; dar, când ucizi un copil pe care l-ai primit ca zălog pentru statornicia păcii, calci în picioare deodată mai multe legi; iar din pricina mulțimii lor, sunt mai mari și decât legile firii. Când mă gândesc la copilașul acela, că nu făcuse niciun rău, că fusese dat de tatăl lui, că fusese smuls din palatele împărătești ale străbunilor lui, din bunul lui trai, din slava lui și din cinstea lui, că a schimbat toate astea cu șederea în pământ străin, ca să dea putință acelui nelegiuit să aibă încredere în tratatul de pace încheiat, deci, când mă gândesc că a fost nimicit de el, că a fost lipsit de strălucirile casei părintești și, în sfârșit, înjunghiat de el, sunt cuprins în același timp de simțăminte potrivnice: îmi clocotește sufletul de mânie și mi se mistuie de tristețe. Plesnesc și mă înăbuș de mânie când mă gândesc la acel nelegiuit înarmat, că a întins sabia, că a apucat gâtul copilului, când mă gândesc la dreapta aceea în care a primit bunul ce i s-a încredințat și cu care a înfipt sabia în copil.

Dar, totodată, când văd că tânărul se teme și tremură, că dă drumul la cele din urmă văicăreli, că strigă pe tatăl lui, că spune că tatăl lui este pricina acestora, că se socoate ucis nu de cel care-i înfige sabia în gât, ci de părintele lui, că nu poate nici să fugă, nici să se apere, ci să țină de rău fără rost pe tatăl lui, când văd că primește lovitura, că se zbate, că izbește pământul și că mânjește pământul cu râuri de sânge, mi se sfâșie inima, mi se întunecă mintea și mi se așază o ceață de tristețe pe ochi.

Însă fiara aceea n-a încercat astfel de simțăminte; dimpotrivă, ca și cum ar fi tăiat un miel sau un juncan, așa socotea acea ucidere nelegiuită. Copilul, după ce a primit lovitura, zăcea jos la pământ; iar ucigașul se silea să facă nelegiuire și mai mare, sârguindu-se să întunece pe cele dintâi cu cele de pe urmă. Poate că cineva socotește că mă gândesc la îngroparea copilului și că, după ce l-a omorât, n-a dat celui ucis nici puțin loc de îngropare! Nu! Mă gândesc la altceva mai groaznic. Căci, după ce și-a mânjit mâinile acelea nelegiuite cu un sânge ca acesta și după ce a săvârșit această ucidere nemaiauzită, ca și cum n-ar fi îndrăznit nimic, îndrăznețul acela, mai învârtoșat la inimă chiar decât pietrele, s-a pornit împotriva Bisericii lui Dumnezeu.

Poate că unii se vor minuna cum nu l-a lovit pedeapsa lui Dumnezeu când a îndrăznit unele ca acestea, sau cum de nu l-a trăsnit Dumnezeu din cer, sau cum de nu i-a ars cu fulgerul fața lui cea nerușinată înainte de a intra în biserică. Dacă unii au avut un astfel de gând, îi laud și mă minunez de înflăcărarea lor; cu toate acestea, spun că lor le lipsește ceva, deși îi laud, deși mă minunez de ei. S-au mâniat pe bună dreptate și pentru copilul ucis mișelește, și pentru legile lui Dumnezeu disprețuite cu atâta îndrăzneală; dar în clocotul mâniei lor n-au văzut lucrurile așa cum trebuie văzute. N-au văzut că este în ceruri o lege cu mult mai înaltă decât această dreptate.

– Care-i legea aceasta?

– Să nu-i pedepsească îndată pe păcătoși[235], ci să dea păcătosului timp și soroc ca să se dezbrace de păcatul săvârșit și prin pocăință să ajungă la fel cu cei care n-au săvârșit niciun păcat. Aceasta a făcut atunci Dumnezeu și cu ticălosul acela. El însă nu s-a ales cu nimic, ci a rămas neîndreptat. Dar iubitorul de oameni Dumnezeu, cu toate că știa mai dinainte aceasta, totuși nu l-a trecut cu vederea, nici n-a încetat de a face pe cele ale Lui. Însuși Dumnezeu a cercetat pe cel bolnav și a lucrat la însănătoșirea lui; dar acela n-a vrut să primească leacul; dimpotrivă, a stâlcit în bătăi pe medicul ce i l-a trimis. Iar leacul și chipul vindecării fusese așa.

VI

Pe vremea când s-a săvârșit uciderea aceea crudă și neomenoasă, era un bărbat mare și minunat – dacă trebuie să-l numesc bărbat – care păstorea Biserica noastră; Vavila, numele lui. Acestuia îi fusese încredințată atunci, de harul Duhului, Biserica lui Hristos din acest oraș. N-aș putea spune că a întrecut pe Ilie și pe Ioan râvnitorul acesta, că mi-ar fi prea greu cuvântul, dar i-a ajuns așa de bine, că nu i-a lipsit nimic din libertatea acelor curajoși bărbați.

[235] În gândirea religioasă greacă antică, întârzierea pedepsirii nelegiuiților era un loc comun (*cf.* EURIPIDE, *Oreste*, 420). Epicurienii invocau acest fapt ca un argument împotriva Providenței divine. Plutarh le va răspunde printr-un tratat dedicat chiar acestui subiect. *Epistola către Romani* 2, 4 și *2 Petru* 3, 9 explică această întârziere prin posibilitatea oferită păcătoșilor de a se îndrepta și pocăi. În *Omilia împotriva lui Eutropius*, însuși Sfântul Ioan va dezvolta această idee. (n.P.P.)

Nu pe tetrarhul câtorva cetăți[236], nici pe împăratul unui popor[237], ci pe stăpânitorul celei mai mari părți din lume, da, chiar pe acest ucigaș de oameni, care stăpânea multe popoare, multe cetăți și oștire nenumărată, care era prin toate înfricoșător, și prin mărimea demnității lui și prin sălbăticia purtătorilor lui, l-a alungat din biserică[238] așa, ca pe un rob netrebnic și de nimic, tot cu atâta netulburare și cu atât curaj, cu câtă netulburare și curaj un păstor alungă din turmă o oaie plină de râie și bolnavă pentru a opri trecerea bolii celei bolnave la celelalte.

A făcut aceasta întărind cu fapte cuvântul Mântuitorului, că numai acela este rob care face păcatul, chiar de-ar avea pe cap mii de coroane, chiar de-ar părea că stăpânește pe toți oamenii de pe pământ; și, dimpotrivă, cel care nu se știe cu niciun păcat pe cuget, de-ar fi așezat în rândul supușilor, este mai împărat decât toți împărații. Îndată, dar, supusul a poruncit împăratului; supusul a judecat pe stăpânitor și a rostit sentința de osândire. Tu, când auzi acestea, nu trece cu ușurință peste cele spuse. Într-adevăr, sunt îndestulătoare chiar numai cele spuse, anume că unul dintre cei de sub stăpânirea lui a alungat pe împărat chiar din pridvoarele bisericii; da, sunt îndestulătoare, ca acestea să deștepte și să înspăimânte sufletul ascultătorilor. Dar, dacă vrei să cunoști bine toată minunea, nu te uita numai la cuvinte, ci gândește-te la străjeri, la scutieri, la generali, la voievozi, la cei crescuți în curțile împărătești, la cei rânduiți în fruntea orașelor, la îngâmfarea celor care mergeau înaintea împăratului, la mulțimea celor care veneau în urmă și la tot alaiul care era atunci cu împăratul. Gândește-te apoi că împăratul mergea în mijloc plin de mare îngâmfare, că părea încă și mai îngâmfat din pricina hainelor, din pricina purpurei, din pricina pietrelor scumpe răspândite și pe mâna dreaptă

---

[236] Se face o paralelă cu moartea martirică a Sfântului Ioan Botezătorul sub Irod Antipa (21-39), fiul lui Irod cel Mare. (n.P.P.)

[237] Aluzie la regele Ahab al Israelului (873-852 î. Hr.), cel care l-a persecutat pe profetul Ilie. (n.P.P.)

[238] Episodul prezentat aici provine din Actele martirice ale Sfântului Vavila, care ne dau numele împăratului Numerianus, ceea ce nu este întemeiat din punct de vedere cronologic, domnia acestuia fiind posterioară (283-284). Mai curând se face referire la Filip Arabul (244-249), împărat cunoscut pentru atitudinea sa favorabilă față de creștinism. Despre acesta știm că a fost împiedicat de un episcop să intre în biserică (*cf.* EUSEBIU DE CEZAREEA, *Istoria bisericească*, 6, 34). Probabil se face aluzie la presupusa ucidere a împăratului Gordian de către Filip Arabul, care era comandantul gărzii pretoriene. (n.P.P.)

și la încheieturile hlamidei, din pricina nestematelor care străluceau în coroana de pe capul lui.

Și nu-ți opri gândul numai la atâta! Du-l și la robul lui Dumnezeu, la fericitul Vavila, la înfățișarea lui smerită, la îmbrăcămintea lui proastă, la sufletul lui zdrobit, la gândul lui în care nu era pic de îngâmfare. Abia după ce te vei gândi și la unul și la altul, după ce îi vei pune față-n față, îți vei da bine seama de minunea de atunci. Dar, mai bine spus, nici așa nu o vei înțelege cum trebuie! Nici cuvântul, nici culoarea n-ar putea înfățișa îndrăzneala aceea! Ci numai dacă singur ai fi văzut-o și ai fi folosit-o! Numai acela ar putea ști bine înfățișarea curajosului suflet al fericitului Vavila, acela care ar putea să se urce până la înălțimea îndrăznelii lui. Cum s-a apropiat bătrânul de împărat? Cum a trecut printre străjeri? Cum a deschis gura? Cum a grăit? Cum l-a mustrat pe împărat? Cum a pus mâna în pieptul care era prins încă de mânie și clocotea de ucidere? Cum l-a izgonit pe ucigaș? Niciuna dintre faptele săvârșite de împărat nu l-a înspăimântat și nu i-a înfrânt gândul.

O suflete fără teamă și minte înaltă! O gândire cerească și îndrăzneală îngerească! Ca și cum ar fi văzut tot alaiul acela zugrăvit pe un zid, așa de netulburat a făcut totul curajosul bărbat! Căci era învățat din dumnezeieștile învățături că umbră și vis[239] și mai nimic decât acestea sunt lucrurile lumii. De aceea, nimic din cele lumești nu l-a făcut să se înspăimânte, ci, dimpotrivă, mai mult l-a întărit. Priveliștea aceea a celor care se vedeau înaintea lui i-a trimis mintea la Împăratul cel de sus, Care șade pe Heruvimi[240] și privește peste adâncuri, la tronul cel slăvit și înalt, la oștirea cea cerească, la zecile de mii de Îngeri, la miile de Arhangheli, la scaunul cel înfricoșat, la Judecata cea dreaptă, la râul cel de foc, la Însuși Judecătorul. De aceea, mutându-se pe sineși de pe pământ la cer și ca și cum ar fi stat înaintea dreptului Judecător și L-ar fi auzit poruncindu-i să alunge din turma sfântă pe blestemat și pe întinat, așa l-a alungat și l-a despărțit de celelalte oi; n-a ținut seamă de nimic din cele ce se vedeau și păreau a fi înfricoșătoare, ci, izgonind pe împărat cu bărbăție și cu foarte mult curaj, a stat întru apărarea legilor lui Dumnezeu călcate în picioare.

---

239 Pindar afirmase că omul este „umbra unui vis".

240 *Cf. Psalmul* 79, 2.

Ce îndrăzneală trebuie să fi avut fericitul Vavila față de ceilalți oameni care păcătuiau! De care dintre ceilalți oameni s-ar fi temut, când el s-a apropiat de împărat cu atât de mult curaj? Eu îmi închipui că acel bărbat, dar, mai bine spus, nu mi-l închipui, ci cred că acel bărbat, fericitul Vavila, n-a făcut, nici n-a spus vreodată ceva mânat de ură sau de gândul de a face plăcere, ci că a stat cu bărbăție și curaj și în fața amenințării, și în fața lingușelii, mai puternică decât amenințarea, și în fața tuturor celorlalte simțăminte asemănătoare – căci multe sunt simțămintele omenești –, și nici n-a stricat cât de puțin dreapta judecată. Dacă îmbrăcămintea bărbatului, râsul dinților și călcătura piciorului arată cum e sufletul lui[241], cu mult mai mult atât de multe isprăvi ale sfântului sunt în stare să ne arate întreaga virtute a vieții lui. Nu trebuie să ne minunăm numai de îndrăzneala lui, ci și de aceea că a întins îndrăzneala sa până la atâta și că nimic mai mult nu i-a adăugat.

VII

Căci așa este înțelepciunea lui Hristos: păzește în toate măsura. Într-adevăr, Vavila ar fi putut merge mai departe cu îndrăzneala lui de-ar fi voit. Căci un om care-și luase rămas bun de la viață – nici nu s-ar fi apropiat la început de împărat dacă nu s-ar fi înarmat cu astfel de gânduri – putea să facă tot ce-i stătea în putere: să-l ocărască pe împărat, să-i dea coroana jos de pe cap și să-l lovească peste obraz, când i-a pus mâna în piept. Dar n-a făcut așa ceva; căci sufletul lui era dres cu sare duhovnicească. De aceea n-a făcut nimic zadarnic și fără rost, ci pe toate cu judecată dreaptă de gânduri și cu purtări sănătoase. Nu s-a purtat ca înțelepții elinilor, care n-au niciodată măsură în îndrăzneala lor, ci totdeauna îndrăznesc, ca să spun așa, sau mai mult sau mai puțin decât trebuie; ca să nu primească niciodată faimă de oameni de curaj, ci faimă de oameni stăpâniți de patimi păcătoase: faimă de oameni fricoși, când îndrăznesc mai puțin decât trebuie, și faimă de oameni îngâmfați și încrezuți, când depășesc măsura.

Fericitul Vavila n-a fost așa. Nu săvârșea la întâmplare ce-i trecea prin minte; cântărea cu mare atenție totul; potrivea gândurile lui cu legile dumnezeiești; și numai după ce făcea aceasta se apuca

[241] *Cf.* *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 19, 26-27.

de lucru. De aceea nici n-a făcut o tăietură ușoară, ca nu cumva să nu rămână tot în trup majoritatea părții bolnave, dar n-a făcut nicio tăietură mai adâncă decât trebuia, pentru ca nu cumva din pricina unei tăieturi prea mari să se vatăme și mai mult sănătatea; nu, dimpotrivă, a făcut tăietura pe măsura bolii și așa a săvârșit cea mai bună tămăduire. Acestea îmi dau curaj să spun că fericitul Vavila nu era fire mânioasă, nu era fricos, nu era mândru, nu umbla după slavă, nu ura, nu se temea și nu lingușea.

Dar, dacă trebuie să spun ceva minunat, apoi voi spune că nu mă minunez atât de fericitul Vavila că a înfruntat furia împăratului, cât mă minunez că a știut până unde trebuia să meargă și că n-a făcut, nici n-a spus ceva mai mult. Că e mai minunată fapta din urmă decât cea dintâi se vede de acolo că mulți oameni au fost biruitori în una, dar au fost înfrânți de alta. Adeseori, chiar cel din urmă om poate să se poarte cu îndrăzneală; dar, ca să te folosești de îndrăzneală cum trebuie, la timp potrivit, cu măsura cuvenită și cu înțelegere, pentru aceasta ai nevoie de un suflet foarte mare, de un suflet minunat. Cu multă îndrăzneală a ocărât Șimei pe fericitul David și l-a numit „bărbatul vărsărilor de sânge”[242], dar îndrăzneala aceasta a lui Șimei n-aș putea-o numi îndrăzneală, ci neînfrânare de limbă, obrăznicie de gând, lipsă de creștere, semeție, orice, numai îndrăzneală nu.

Sunt de părere că cel care are de gând să mustre pe cineva trebuie să alunge cât mai departe de sufletul lui obrăznicia și semeția și să-și arate asprimea numai în cuvinte și în fapte. Și medicii, când au de tăiat mădularele cele putrede sau au de spart un buboi, nu se încarcă mai întâi pe ei înșiși cu mânie și apoi se duc să facă operația; ci atunci, mai cu seamă, se silesc să-și păstreze mintea într-o stare potrivită cu lucrul pe care îl au de făcut, pentru ca nu cumva tulburarea lor sufletească să le vatăme meseria.

Dacă omul care are de vindecat trupurile are nevoie de atât de mare liniște sufletească, spune-mi, te rog, unde vom rândui pe cel care are de tămăduit sufletele, spune-mi, te rog, câtă filosofie vom cere de la el? Negreșit, o liniște sufletească cu mult mai mare decât liniștea sufletească a aceluia care are de vindecat trupurile și o filosofie tot atât de mare cât a arătat bunul nostru mucenic Vavila. Căci fericitul Vavila, ca și cum ne-ar fi pus niște hotare și legi, ca

[242] *Cf. 2 Regi* 16, 5-8.

din acelea, prin asemănare, să avem măsurile cu privire la celelalte fapte, așa a alungat din pridvoarele cele sfințite pe ticălosul acela. Fapta lui pare a fi o singură ispravă; dar, dacă te uiți la ea cu atenție și o privești bine, cercetând-o din toate părțile, vei găsi că în ea mai cresc încă două bunuri, vei găsi că mare este comoara folosului. A fost numai unul cel alungat atunci, dar mulți cei care au câștigat de pe urma faptei lui.

Toți păgânii din împărăția tiranului aceluia – și împărăția lui cuprindea cea mai mare parte a lumii – s-au înspăimântat și s-au minunat când au aflat câtă îndrăzneală a dat Hristos robilor Lui, au râs de slugărnicia, de josnicia și de propria lor umilire și au văzut cât de mare este deosebirea dintre noblețea creștinilor și înjosirea păgânilor. Într-adevăr, cei cărora li s-a încredințat grija de cele sfinte slujesc mai mult împăraților decât stăpânilor și idolilor lor și stau lângă idoli de frica împăraților, așa că demonii cei răi trebuie să fie recunoscători împăraților pentru cinstea ce li se dă. Dar, dacă se întâmplă să ajungă împărat unul care nu cinstește pe acei demoni răi, de intri în templele idolilor, vei vedea întinse pe toate zidurile pânze de păianjeni și atâta praf așezat pe chipul cel cioplit al idolului, că nu se mai vede nici nasul, nici ochiul și nici vreo altă parte a feței. Din unele altare mai stau în picioare numai câteva resturi, căci cea mai mare parte s-a dărăpănat; alte altare au fost acoperite din toate părțile de iarbă, așa că, dacă nu știi ce este acolo, socotești că-i o grămadă de gunoi. Pricina este că altădată preoții lor, prin slujba ce o făceau idolilor, puteau fura ce voiau și puteau să-și îmbuibe pântecele. Dar acum pentru ce să se mai ostenească? Oricât le-ar sluji și oricât s-ar osteni, nu pot aștepta nicio răsplată de la idoli, că sunt lemne și pietre. Ceea ce îi îndupleca să se fățărească slujind idolilor era cinstea ce le-o dădeau împărații; dar cinstea aceasta piere când împărații ajung înțelepți și se închină Fiului lui Dumnezeu.

VIII

Credința noastră creștină nu este așa, ci cu totul dimpotrivă. Când pe tronul împărătesc se urcă unul care mărturisește aceeași credință în Dumnezeu ca și noi, religia se moleșește. Atât de puțină nevoie are să fie îmboldită de cinstirile ce i le dau oamenii! Dar, când stăpânește un împărat necredincios, care ne prigonește pe

toate căile și ne acoperă cu mii și mii de rele, atunci religia noastră biruiește, atunci ajunge mai strălucitoare, atunci e timp de răsplăți și de trofee, atunci e prilej de cununi, de strigări și de curaj. Dacă mi-ar spune cineva că mai sunt încă și acum orașe în care se mai vede aceeași superstiție pentru nebunia idolească, mai întâi nu-mi va putea numi decât câteva orașe, ușor de numărat, în al doilea rând, aceasta nu va vătăma întru nimic spusele mele. Susținerea mea rămâne în picioare.

Preoții idolești au, în locul împăratului, pe locuitorii orașului, care le dau aceeași cinste. Iar pricină a slujirii idolești sunt chefurile și ospețele, cele de peste zi, cele de toată noaptea, flautele, timpanele, care sunt atât de nerușinate, că e și rușine să vorbești despre ele, dar și mai rușine să le săvârșești: să-ți plesnească burta de atâta mâncare, să ajungi un turbat din pricina beției și să te cobori până la cea mai rușinoasă nebunie. Aceste cheltuieli rușinoase mai țin încă în picioare și mai mențin încă înșelăciunea idolească gata de cădere. Bogații culeg pe cei care pier de foame din pricina lenei lor, îi țin pe lângă ei ca pe niște paraziți și, ca pe niște câini hrăniți cu ce cade de pe masă, le umplu burțile lor cele nerușinate până plesnesc, cu rămășițele de la ospețele cele nelegiuite, și apoi îi folosesc la ce vor.

Noi însă, de vreme ce urâm prostia și nelegiuirea voastră, nu-i mai hrănim pe cei leneși, care sunt siliți să rabde de foame pentru că sunt leneși, ci-i facem să muncească spre a se hrăni și pe ei și să hrănească și pe alții; dar îngăduim să fie hrăniți de cei avuți oamenii cu trupurile betejite. Ospețele, bețiile și toată cealaltă nebunie și nerușinare au fost alungate dintre noi; în locul lor le-am așezat pe cele cuviincioase, curate, drepte, de laudă, de-s fapte de virtute, de-s fapte de laudă. Dar și celelalte fapte ale filosofilor păgâni, cu care se laudă păgânii, s-au dovedit a fi fapte de mândrie și de trufie, fapte ale unei minți de copil. Nu mai ia nimeni acum un butoi ca să locuiască în el, nici nu se mai îmbracă în zdrențe ca să meargă așa prin piață[243]. Acestea par într-adevăr deosebite, sunt într-adevăr tare obositoare și pline de mare chin, dar sunt lipsite de orice laudă. Și aceasta-i tot o viclenie a diavolului, ca să supună la astfel

[243] Referire la modul de viață al filosofilor cinici și în special la filosoful grec Diogene din Sinope (412-322 î.Hr.). Cu toată critica anti-filosofică, monahismul creștin a împrumutat elemente din practica filosofilor cinici.

de osteneli pe cei care-i slujesc lui, să-i chinuiască pe cei înșelați și să-i arate mai de batjocură decât toți oamenii. O osteneală care n-are niciun câștig este lipsită de laudă.

Sunt și astăzi oameni stricați, plin de mii și mii de păcate, care fac lucruri cu mult mai grozave decât filosoful Diogene; unii înghit cuie ascuțite, alții mestecă încălțările și le mănâncă, iar alții își pun viața în primejdie cu alte fapte cu mult mai dureroase decât acestea; și doar astfel de fapte sunt cu mult mai uimitoare decât butoiul și zdrențele! Noi nu le lăudăm nici pe acestea, după cum nu le lăudăm nici pe celelalte; osândim la fel și pe filosof și deplângem și pe aceștia, ca și pe toți care fac fără rost astfel de năzdrăvănii.

Vrei să-mi spui că Diogene a arătat multă îndrăzneală față de împărat?

Să vedem și multa lui îndrăzneală în vorbire[244]! Nu cumva este și ea mai zadarnică decât năzdrăvănia lui cu butoiul? În ce a stat cutezanța lui? Pe când Macedoneanul[245] mergea cu război împotriva perșilor, s-a oprit înaintea filosofului și i-a cerut să-i spună de are nevoie de ceva. Filosoful, care din întâmplare se încălzea atunci la soare, i-a răspuns că nu are nevoie de nimic decât ca împăratul să nu-i facă umbră[246]. O elinilor, nu vă rușinați? Nu vă acoperiți fețele? Nu plecați să găuriți pământul ca să vă ascundeți, lăudându-vă cu astfel de fapte de care ar trebui să vă fie rușine? Cu mult mai bine ar fi fost ca filosoful să fi fost îmbrăcat cu o haină, să fi fost un bărbat căruia i-ar fi fost dragă munca și să fi cerut atunci împăratului ceva folositor, nu să stea în zdrențe încălzindu-se la soare ca și copiii mici de sân, pe care doicile, după ce-i îmbăiază și-i ung, îi pun la soare, așa cum stătea atunci filosoful, nu să ceară un lucru pe care l-ar fi cerut până și o babă nenorocită.

Vrei să-mi spui totuși că îndrăzneala lui față de împărat este uimitoare?

Dar cu nimic nu-i mai demnă decât cererea! Un om de ispravă trebuie să facă totul spre folosul cel de obște și pentru îndreptarea vieții celorlalți oameni. Când însă filosoful nostru a cerut să nu-i

---

[244] Παρρησία – concept fundamental pentru omul grec, desemna libertatea de expresie. (n.P.P.)

[245] Împăratul Alexandru cel Mare. Episodul de față este narat de Diogene Laertios în *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, 6. După faimoasa întâlnire a celor doi, Alexandru ar fi exclamat: „Dacă nu eram Alexandru, aș fi vrut să fiu Diogene". (n.P.P.)

[246] Mai exact, i-ar fi spus: „Nu-mi lua ceea ce nu-mi poți da". (n.P.P.)

facă umbră, spuneți-mi, vă rog, ce oraș, ce casă, ce bărbat, ce femeie a mântuit? Spuneți-mi, vă rog, câștigul îndrăznelii lui! Câștigul îndrăznelii mucenicului l-am arătat și-l vom dezvălui și mai lămurit pe măsură ce cuvântul va înainta.

IX

Deocamdată fericitul Vavila a pedepsit pe ocărâtor și, așa cum îi este legiuit unui preot să pedepsească, a doborât mândria dregătorilor, a luat apărarea legilor lui Dumnezeu călcate în picioare, a cerut osândă pentru ucigașul cel mișel, osândă mai cumplită decât orice osândă pentru cei care au minte. Vă amintiți, negreșit, cum v-ați înflăcărat când vă vorbeam de uciderea pruncului, că fiecare ascultător dorea să aibă în mâini pe împărat și se ruga să apară de undeva răzbunătorul acestei ucideri. Așadar, aceasta a făcut fericitul acela! I-a dat o pedeapsă potrivită, care putea să-l întoarcă dacă n-ar fi fost învârtoșat la inimă. Fericitul Vavila n-a cerut împăratului să se dea la o parte că-i face umbră; ci, când împăratul a intrat fără rușine în pridvoarele cele sfințite, când a tulburat totul, atunci fericitul Vavila l-a alungat din curțile cele stăpânești ca pe un câine și ca pe un rob netrebnic. Vedeți, dar, că nu grăiam spre laudă că fericitul Vavila a arătat că sunt fapte ale unei minți de copil minunățiile filosofilor voștri?

Vreți să-mi spuneți că Sinopeanul[247] acela a trăit în curăție trupească și sufletească, vreți să-mi spuneți că a trăit în înfrânare și că nici n-a vrut să trăiască într-o căsătorie îngăduită de lege?

Spuneți-mi însă, vă rog, cum și în ce chip? Dar nu-mi veți spune! Vă va fi mai plăcut să-l lipsiți de laudele curăției trupești și sufletești decât să-mi spuneți chipul curăției lui, atât era de rușinos și de plin de murdărie[248]! Aș vrea să vă vorbesc și de minciunile, deșertăciunea și nerușinarea celorlalți filosofi elini. Spune-mi, te rog, la ce este de folos să mănânci sământă omenească așa cum făcea Stagiritul[249]? Ce folos este să trăiești cu mamele și surorile,

---

[247] Diogene din Sinope (Cinicul). (n.P.P.)

[248] Potrivit lui Diogene Laertios (*Despre viețile și doctrinele filosofilor*, 6), Diogene săvârșea în public atât lucrările lui Demetra, cât și pe cele ale Afroditei. (n.P.P.)

[249] Aluzie la Aristotel. Nu se poate stabili cu precizie la ce se face referire aici. Știm de la Diogene Laertios că Aristotel ar fi avut o relație homosexuală cu Hermias, însă acesta din urmă era eunuc. Stagiritul s-a căsătorit la bătrânețe cu una dintre nepoatele sale. Sfântul

așa cum legiuia filosoful stoic[250]? Aș putea arăta că întemeietorul Academiei[251] și dascălul lui[252] și alții mai minunați încă decât aceștia sunt mai nerușinați decât cei numiți mai sus, că au legiuit pederastia[253], despre care spuneau că este o parte sfântă a filosofiei; aș putea dezvălui toată alegoria lor, dacă nu s-ar lungi prea mult cuvântul meu și dacă n-ar fi îndeajuns ca prin unul singur să vădesc caraghioslâcul tuturor filosofilor.

Când filosoful lor cel mai mare, cel care pare a avea o filosofie mai înaltă și din pricina îndrăznelii gândirii sale și din pricina înfrânării, se arată atât de nerușinat, atât de nesăbuit și atât de fără rost – căci spunea că nu e nimic de mănânci carne de om[254] –, ce vom mai spune despre ceilalți filosofi, dacă cel care strălucește mai mult decât alții, prin înălțimea îndeletnicirii sale, este atât de caraghios, atât de copilăros și atât de prost? De aceea, să ne întoarcem acolo de unde am început să vorbim de acestea.

Fericitul Vavila, dar, i-a smerit pe necredincioși, iar pe credincioși i-a făcut și mai credincioși. A arătat nu numai oamenilor de rând, ci și ostașilor și generalilor și guvernatorilor, că în ochii creștinilor împăratul și cel din urmă om sunt numai niște nume și că cel care poartă coroana pe cap nu este mai de preț decât cel mai mic om când e vorba să fie pedepsit și mustrat[255]. În afară de acestea, a închis gura celor care voiau să se înfumureze și să spună că învățătura creștină și faptele creștine nu-s decât o lăudăroșenie plăsmuită, arătându-le prin fapte, prin faptele sale, îndrăzneala Apostolilor și învățându-i că era firesc să fi fost și în vechime astfel de oameni, când facerea de minuni le dădea și mai mare putere.

Fapta fericitului Vavila mai are încă o a treia urmare, și nu de puțin preț. A smerit gândul celor care aveau să se împărtășească mai

---

Ioan Gură de Aur s-a format în școala lui Diodor de Tars, unde Aristotel era studiat și criticat. Luarea în derâdere a experiențelor de medicină, biologie și fizică ale lui Aristotel era un fapt comun în patristica greacă. (n.P.P.)

[250] Filosoful grec Zenon din Citium (334-262 î.Hr.), unul dintre fondatorii stoicismului, pleda pentru posedarea în comun a femeilor și căsătoria consangvină. (n.P.P.)

[251] Platon. (n.P.P.)

[252] Socrate. (n.P.P.)

[253] Sfântul Grigorie Teologul (*Cuvântarea 4*, 72) și Pseudo-Lucian (*Amores*, 24) i-au acuzat pe Socrate, Platon și pe alți filosofi de practici de acest fel. (n.P.P.)

[254] *Cf.* DIOGENE LAERTIOS, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, 6, 73. (n.P.P.)

[255] Sfântul Ioan nu împărtășește viziuna lui Eusebiu de Cezareea, potrivit căruia împăratul ar fi imaginea terestră a lui Dumnezeu. (n.P.P.)

târziu și a ridicat gândul celor care aveau să fie mai târziu preoți, arătând că acela care a primit preoția este un iconom mai de seamă decât cel îmbrăcat în purpură, că preotul nu trebuie să micșoreze măreția acestei stăpâniri, ci mai degrabă să-și piardă sufletul decât slujirea pe care Dumnezeu i-a dat-o de sus. Un preot care moare așa poate fi de folos tuturor și după moarte; dar cel care lasă preoția nu numai că nu e de folos nimănui după moarte, dar, chiar pe când trăiește, pe cei mai mulți dintre cei de sub stăpânirea sa îi face mai molateci, iar el ajunge de râsul și batjocura necredincioșilor. Iar după ce pleacă din lumea aceasta, se va înfățișa încărcat de rușine și de tristețe înaintea tronului lui Hristos, iar de acolo îl vor duce târâș în cuptor Puterile cele rânduite la aceasta.

De aceea un cuvânt înțelept ne sfătuiește: „Nu fi prea aspru împotriva sufletului tău!"[256] Dacă nu e bine să te fățărești când un om este nedreptățit, de ce pedeapsă nu vei fi vrednic de taci și treci cu vederea când legile lui Dumnezeu sunt batjocorite? Pe lângă acestea, fericitul Vavila ne-a mai învățat un bine tot atât de mare, anume că fiecare trebuie să-și facă datoria, chiar dacă nu-i nimeni care să ia câștigul celor săvârșite de el. Nici Vavila n-a adus atunci împăratului vreun câștig de pe urma îndrăznelii lui; cu toate acestea, și-a împlinit datoria și n-a lăsat nimic nefăcut. Dar bolnavul, din pricina nebuniei lui, a zădărnicit știința medicului, smulgând cu mare mânie leacul de pe rană. Ca și cum nu i-ar fi fost îndestulător lucru spre nelegiuire uciderea pruncului și intrarea cu nerușinare în biserica lui Dumnezeu, a adăugat uciderii o altă ucidere. Și, ca și cum s-ar fi silit să întreacă ticăloșiile de mai înainte cu cele de pe urmă și să umbrească poftele celor făptuite mai înainte prin mărimea celor făptuite în urmă – căci așa e furia diavolului, pregătește în același timp lucruri potrivnice unul altuia –, a făcut ca cele două ucideri să aibă ceva asemănător și deosebit.

Uciderea întâi, a copilului, era mai tristă decât a doua; uciderea a doua, a fericitului Vavila, era mai blestemată decât cea dintâi. Un suflet care a gustat din păcat și rămâne nesimțitor în fața păcatului face adăugire de păcate. E ca o scânteie ce cade pe o mulțime de lemne: arde îndată tot ce întâlnește în cale; dar nu se oprește numai la atât, ci mistuie tot ce mai e prin jur; și, cu cât flacăra are mai mult material de ars, cu atât capătă mai multă putere pentru pieirea

[256] *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 4, 24.

celor ce-au rămas încă neatinse de foc; și ajunge mulțimea lemnelor cuprinse de foc pricină de pieire a celor ce au să fie cuprinse de foc, pentru că flacăra se înarmează totdeauna cu lemnele cele arse împotriva celor ce au să fie arse. Așa e și păcatul: când pune stăpânire pe unul din gândurile sufletului și nu-i nimeni care să stingă răul, merge mai departe și ajunge mai cumplit și mai greu de învins; din pricina aceasta păcatele de mai târziu sunt mai grele decât cele de la început, căci sufletul, datorită adaosului de păcate, ajunge mai sfidător și mai disprețuitor, iar cu aceasta slăbește puterea sufletului și hrănește puterea păcatului. Așa au căzut mulți oameni, fără să-și dea seama, în tot felul de păcate, pentru că n-au stins de la început flacăra. Așa și acel împărat ticălos adaugă la nelegiuirile cele dintâi altele mai cumplite. După ce a pierdut pe acel tânăr, a pornit de la ucidere la ocărârea Bisericii; și iarăși, mergând înainte pe aceeași cale, de la aceasta a pornit cu îngâmfare la luptă împotriva preoției. Legându-l pe sfânt cu lanțuri de fier și aruncându-l în temniță, l-a pedepsit deocamdată așa, răzbunându-se pentru binefacerea făcută. Și pentru acelea pentru care trebuia să se minuneze de el, să-l încununeze, să-l cinstească mai mult decât pe părinții lui, pentru acelea l-a silit să sufere lanțurile făcătorilor de rele.

X

Astfel, după cum am spus, când păcatul ia început și nu-i nimeni care să-l oprească să meargă mai departe, ajunge cu anevoie de înfrânat și de stăpânit; ca și caii cei sălbăticiți care, după ce au aruncat zăbala din gură, au azvârlit din spate pe călăreț, sunt o primejdie pentru trecători; nimeni nu-i mai poate opri, iar ei, purtați de furia lor nesăbuită, se aruncă în prăpastie. Pe astfel de suflete, dușmanul mântuirii noastre le înfurie tocmai pentru ca să le piardă, lipsindu-le de îngrijitori și aducând peste ele mii și mii de nenorociri.

Cei bolnavi cu trupul au mare nădejde de vindecare atâta vreme cât îi lasă pe medici să se apropie de ei; dar, când își ies din minți și dau din picioare și îi mușcă pe cei care vor să-i scape de boală, atunci nu mai pot fi vindecați; nu din pricina bolii, ci din pricina lipsei celor care pot să-i vindece. Tot așa s-a înfuriat și acel împărat; abia îl chemase pe medic, care îi tăia încă rana, că l-a și

izgonit și l-a dus cât mai departe de casa lui. Și poți afla acum nu numai cu auzul fapta nelegiuită a lui Irod, ci poți vedea și cu ochii peripeții mai mari încă. Diavolul a adus din nou pe scena vieții fapta nelegiuită a lui Irod, dar acum cu mai multă pregătire și cu mai multă pradă.

În loc de un tetrarh, a așezat un împărat; în loc de o pricină, a dat nelegiuirii și o a doua pricină, cu mult mai ticăloasă decât cea dintâi, pentru ca să fie nelegiuirea aceasta mai strălucitoare nu numai prin numărul privitorilor, ci și prin chipul nelegiuirii. Acum n-a fost necinstită nunta ca atunci[257]; acum n-a mai fost vorba de o împreunare nelegiuită. Acum este vorba de o pângărire și mai blestemată, a uciderii unui prunc. Acum nu mai este vorba de o nelegiuire săvârșită împotriva unei femei, ci de o nelegiuire săvârșită împotriva sfințeniei, împotriva fericitului Vavila. Această istorie a împletit-o vicleanul.

Așadar, aruncat în temniță fiind, fericitul se bucura de lanțuri, dar se întrista de pieirea celui care-l înlănțuise. Nici tatăl, nici dascălul n-au bucuria succesului lipsită de tristețe, când faima le vine de pe urma răutății și a faptelor rele ale copiilor și ucenicilor lor. De aceea și fericitul Pavel le spunea corintenilor: „Mă rog lui Dumnezeu să nu faceți niciun rău; nu ca să ne arătăm noi vrednici, ci ca voi să faceți binele, iar noi să fim ca niște nevrednici”[258].

Tot așa și acel minunat Vavila: dorea mai mult mântuirea ucenicului decât răsplățile întemnițării sale; dorea să fie lipsit de laudele ce i se cuveneau pentru lanțurile ce le purta, numai și numai ca să se înțelepțească ucenicul său; dar, mai bine spus, dorea ca de la început ucenicul său să nu fi căzut în această răutate. Sfinții nu voiesc să-și împletească lor cununi pe nenorocirile altora; iar dacă nu vor fi pe nenorocirile altora, cu atât mai mult pe nenorocirile ce li se întâmplă celor ai lor. De aceea și fericitul David, după biruință, jelea și lăcrima; jelea și lăcrima pentru că biruința aceasta s-a ridicat pe nenorocirea copilului său. Generalilor care plecau la luptă le dădea fel de fel de sfaturi pentru tiran, pentru fiul lui; iar când îi cereau să-l omoare, David îi oprea, spunându-le: „Cruțați pe fiul

[257] Aluzie la căsătoria incestuoasă a lui Irod Antipa, aspru înfierată de Sfântul Ioan Botezătorul. (n.P.P.)
[258] 2 *Corinteni* 13, 7.

meu Abesalom"[259]. Și, căzând cu fața la pământ, jelea și chema pe dușman cu vaiete și lacrimi amare.

Dacă tatăl care ne-a născut este atât de iubitor, apoi cu mult mai mult tatăl cel duhovnicesc. Că părinții după Duh sunt mai plini de grijă decât părinții după trup, o spune Pavel. Ascultă! „Cine este slab", spune el, „și eu să nu fiu slab? Cine se smintește, și eu să nu ard?"[260] Și aceste cuvinte ale lui Pavel ne arată numai că el încerca aceleași simțăminte ca și fiii lui duhovnicești, deși rari sunt părinții care pot grăi astfel de cuvinte. Să spunem însă că pot ajunge până aici. Dar trebuie să-ți arăt simțăminte mai mari decât acestea! De unde le voi arăta? Din aceeași inimă de părinte duhovnicesc! Din cuvintele legiuitorului Vechiului Testament! Ce spune, dar, Moise? „De le ierți lor păcatul, iartă-l! Iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o!"[261]

Niciun tată nu ar voi să fie osândit împreună cu copiii când poate să se desfăteze cu mii și mii de bunătăți. Iar Apostolul, pentru că a trăit în timpul harului, a mers pentru Hristos și mai departe cu această dragoste. N-a voit numai, ca Moise, să fie pedepsit împreună cu fiii lui duhovnicești, ci, pentru ca să poată mântui pe alții, se ruga ca el să piară, spunând: „Doream să fiu anatema de la Hristos pentru frații mei, rudele mele cele după trup"[262]. Atât de mare milă, atât de mare grijă pentru fiii duhovnicești aflăm în sufletele sfinților! Din pricina aceasta, și fericitului Vavila i se sfâșia inima de durere din ce în ce mai mult, când vedea că pieirea [adusă de] împărat înaintează tot mereu. Îl durea inima nu numai din pricina pângăririi Bisericii, ci i se zbătea și de mila ce o simțea pentru împărat. Într-adevăr, cel care pângărește slujba adusă lui Dumnezeu n-o vatămă cu nimic, dar pe el se cufundă în mii și mii de rele.

XI

De aceea, iubitorul de copii părinte, văzând că ocărâtorul este împins de mânie în prăpastie, încerca să oprească pornirea cea fără de minte ca pe un cal greu de înfrânat, căutând să-l dea îndărăt prin mustrarea sa. Dar acel ticălos n-a îngăduit; a rupt cu dinții frâul,

[259] 2 *Regi* 18, 5.
[260] 2 *Corinteni* 11, 29.
[261] *Ieșirea* 32, 32.
[262] *Romani* 9, 3.

s-a împotrivit și, ascultând de mânie și furie în loc de dreapta judecată, s-a aruncat în prăpastia celei mai mari pieiri. L-a scos pe sfânt din închisoare și a poruncit să fie dus la moarte legat. Și cele ce se făceau erau potrivnice celor ce se vedeau.

Cel legat era dezlegat de toate legăturile: și de legăturile lanțurilor de fier, dar și de legăturile mai grele, adică de legăturile grijilor și ale ostenelilor și ale tuturor celorlalte care ne înconjoară în această viață pieritoare. Iar cel care părea dezlegat era legat cu alte lanțuri, mai groaznice decât cele de fier și de oțel: era strâns cu lanțurile păcatelor. Pe când fericitul acela avea să fie înjunghiat, a cerut ca trupul lui să fie îngropat împreună cu lanțurile sale. Prin aceasta a vrut să arate că cele ce par a fi de ocară sunt sfinte și strălucitoare când sunt suferite pentru Hristos, iar cel care le suferă nu numai că nu trebuie să se rușineze, ci, dimpotrivă, să se laude cu ele.

A călcat și în această privință pe urmele fericitului Pavel, care vorbea neîncetat de semnele lui Iisus de pe trupul lui, de legăturile lui, de lanțurile lui; se lăuda și se mândrea cu acelea de care alții se rușinau. Că se rușinau, ne-o spune Pavel în cuvântul său de apărare înaintea lui Agripa[263]. Când Agripa a zis: „Cu puțin era ca să mă înduplеci să mă fac și eu creștin"[264], Pavel i-a răspuns: „M-aș ruga lui Dumnezeu, fie cu puțin, fie cu mult, ca nu numai tu, ci și toți cei care sunt de față să se facă creștini, afară de lanțurile acestea"[265]. Pavel n-ar fi adăugat cuvintele din urmă dacă lanțurile n-ar fi fost de ocară în ochii mulțimii. Sfinții, pentru că-L iubeau pe Stăpânul, primeau cu mult zel suferințele cele pentru Stăpânul, iar prin ele ajungeau mai strălucitori. Pavel spune: „Mă bucur în suferințele mele"[266], iar Luca grăiește aceleași lucruri despre ceata celorlalți Apostoli. După ce erau bătuți, spune el, plecau bucurându-se că au fost învredniciți să fie batjocoriți pentru numele lui Hristos[267].

Dar, ca să nu creadă necredincioșii că luptele sfinților sunt rezultatul constrângerii și reprezintă o rușine, fericitul Vavila

---

[263] Regele Irod Agripa al Iudeii (41-44), nepotul lui Irod cel Mare. În anul 44 îl va condamna la moarte pe Apostolul Iacov cel Bătrân, fratele Sfântului Apostol Ioan evanghelistul. (n.P.P.)

[264] *Faptele* 26, 28.

[265] *Faptele* 26, 29.

[266] *Coloseni* 1, 24.

[267] *Faptele* 5, 41.

poruncește ca semnele luptelor sale, lanțurile, să fie îngropate împreună cu trupul său; prin aceasta a arătat că îi erau dragi și iubea lanțurile, pentru că era cu totul pătruns de dragostea lui Hristos. Și stau și acum lanțurile împreună cu rămășițele fericitului Vavila, îndemnându-i pe toți întâistătătorii Bisericilor ca, de-ar trebui să fie înlănțuiți, de-ar trebui să fie înjunghiați, de-ar trebui să sufere orice altceva, să sufere totul cu dragă inimă și cu multă bucurie, ca să nu vândă și să nu facă de rușine nici cea mai mică parte a libertății încredințate nouă.

Fericitul acela în acest mod strălucit și-a sfârșit viața. Poate că cineva socotește că aici îmi voi sfârși și eu cuvântul; că după terminarea vieții nu mai sunt prilejuri de isprăvi și de fapte mari, după cum nu mai este cu putință să împletești cununi pentru atleți după ce s-au terminat întrecerile. E firesc ca elinii să aibă o astfel de socotință, pentru că nădejdile lor se mărginesc numai la viața aceasta; dar noi, pentru care sfârșitul de aici este începutul altei vieți mai strălucitoare, nu împărtășim socotința și părerea aceasta. Și că, pe bună dreptate, nu o împărtășim, o voi arăta mai lămurit într-un alt cuvânt; deocamdată, cele săvârșite după moarte de curajosul Vavila sunt îndestulătoare să ne încredințeze pe deplin de cele spuse. După ce a luptat până la moarte pentru adevăr și după ce s-a împotrivit păcatului luptând până la sânge, și-a dat sufletul, ca să nu părăsească locul în care a fost rânduit de Marele Împărat, și a murit cu mai multă strălucire decât cel mai viteaz ostaș. Pe el l-a îmbrățișat cerul, iar pământul i-a îmbrățișat trupul care slujise la săvârșirea mărețelor lui fapte.

Zidirea a împărțit pe atlet: cerul a luat o parte și pământul o parte. Ar fi fost cu putință să fie mutat și el ca Enoh sau să fie răpit ca Ilie, pe care i-a râvnit, dar Dumnezeu, iubitor de oameni fiind, Care ne dă mii și mii de prilejuri de mântuire, ne-a deschis nouă, printre altele, și această cale îndestulătoare ca să ne cheme la virtute, lăsându-ne nouă rămășițele sfinților. Căci, după puterea cuvântului predicii[268], mormintele sfinților stau în al doilea rând, pentru a trezi la o râvnă asemănătoare sufletele celor care privesc mormintele sfinților. Într-adevăr, de stai lângă racla unui sfânt, îți dai seama bine cum lucrează îndată puterea sfântului.

[268] De remarcat faptul că Sfântul Ioan Gură de Aur așază cuvântul predicii mai presus de venerarea moaștelor ca importanță pentru mântuire. (n.P.P.)

Vederea raclei îți izbește sufletul, ți-l zguduie, ți-l trezește și te face să simți că cel care se află în raclă stă lângă tine, te vede și se roagă împreună cu tine.

Apoi, după ce ai fost cuprins de astfel de simțăminte, te umpli de râvnă pentru credință și pleci alt om de lângă racla sfântului. Poți să-ți dai seama bine cum mormintele nasc în sufletele celor vii chipul celor morți, dacă te gândești la cei îndoliați, care stau lângă mormintele morților lor. Aceștia, ca și cum ar vedea vii, în locul sicriului, pe cei care zac în el, vorbesc cu ei îndată ce sunt în apropierea mormântului. Mulți dintre cei care sunt cuprinși de mare durere pentru morții lor stau toată vremea lângă mormintele celor răposați; și n-ar face aceasta dacă n-ar căpăta oarecare mângâiere de pe urma privirii locurilor de înmormântare. Dar pentru ce vorbesc de locul de înmormântare și de mormânt? Adeseori, numai vederea unei haine a celui răposat și aducerea aminte a unui cuvânt al lui deșteaptă sufletul și trezesc amintirea. Pentru aceste pricini ne-a lăsat Dumnezeu rămășițele sfinților.

XII

Căci n-am spus acum aceste cuvinte numai spre laudă, ci le-am spus spre folosul vostru, și sunt îndestulătoare pentru întărirea cuvintelor mele minunile pe care le săvârșesc mucenicii în fiecare zi și mulțimea oamenilor care aleargă cu atâta râvnă la mormintele mucenicilor. Nu mai puțin decât acelea sunt îndestulătoare și isprăvile cele de după moarte ale fericitului Vavila.

După ce fericitul Vavila a fost înmormântat așa cum a cerut, după ce a trecut vreme multă de la înmormântarea lui, încât n-au mai rămas în sicriu decât oase și cenușă, unul dintre împărații de mai târziu a poruncit să fie adusă racla sfântului în această margine a orașului, în Dafne[269]. Împăratul a dat această poruncă pentru că Dumnezeu i-a mișcat sufletul. Când a văzut că Dafne este frământat de desfrânarea tineretului, că este în primejdie să nu mai poată fi călcat de oameni cinstiți și de cei care vor să trăiască în chip cuviincios, i s-a făcut milă de păgubirea lui și a trimis pe cel

[269] Acest transfer al relicvelor Sfântului Vavila la Dafne de către împăratul Constantius al II-lea în 351 reprezintă prima atestare a strămutării moaștelor unui sfânt din istoria creștinismului. Constantius intenționa, prin măsura de față, să contracareze influența faimosului templu al lui Apollo din Dafne. (n.P.P.)

care avea să răzbune ocara. Dumnezeu a făcut locul acesta frumos și fermecător prin bogăția izvoarelor, prin curăția aerului și prin felul pământului, prin frumusețea anotimpurilor, ca nu numai să găsim aici un loc bun de odihnă, ci să-L și slăvim pe Marele Creator pentru aceasta. Dar dușmanul mântuirii noastre, care se folosește totdeauna de darurile lui Dumnezeu în scopuri potrivnice, a pus stăpânire pe locul acesta prin mulțimea tinerilor stricați și prin lăcașurile demonilor și a răspândit și un basm de rușine, încât prin acest basm farmecul acestei localități de la marginea orașului să fie afierosit demonului. Iată basmul acesta.

Se spune că Dafne era o copilă[270], fiica râului Ladon. Păgânii au totdeauna obiceiul să povestească lucruri neadevărate, să spună că fluviile nasc, iar cei născuți se prefac în lucruri neînsuflețite și multe asemenea acestora. Se spune că Apollo a văzut-o pe această copilă frumoasă; văzând-o, s-a îndrăgostit de ea; îndrăgostindu-se, a început s-o urmărească, ca să pună mâna pe ea. În fuga ei, copila s-a oprit la marginea orașului. Mama ei, vrând să o scape de ocară, s-a ridicat îndată, a luat-o pe fecioară în brațele ei, iar în locul copilei a răsărit din pământ un copac căruia i s-a dat același nume ca și al fetei[271]. Îndrăgostitul cel desfrânat, neputând pune mâna pe fată, a îmbrățișat copacul și și-a luat ca să fie ale sale și copacul și locul; de atunci a locuit în acest loc; și din tot pământul acest loc i-a fost drag și pe acesta l-a iubit. Împăratul de pe vremea aceea a poruncit să i se zidească lui Apollo templu și altar, ca demonul să-și poată găsi alinarea furiei sale în acest loc.

Acesta este basmul[272]; dar paguba sufletească pricinuită de basm nu mai este basm. Căci, după cum am spus mai sus, se duceau să-și petreacă timpul acolo tineri desfrânați, care, prin chefuri și beții, făceau de ocară frumusețea locului. Diavolul, voind să întindă și mai tare răul, a născocit basmul și a făcut ca demonul să locuiască acolo, pentru ca istoria aceasta să le înflăcăreze și mai mult dorința de desfrâu și de păcat. Împăratul, ca să pună capăt

---

[270] Mai exact o nimfă. Istoria Dafnei este povestită de Ovidius în *Metamorfoze*, 1, 6. (n.P.P.)

[271] Avem aici o legendă etiologică: originea arborelui dafin sau laur. Coroane împletite din frunzele acestui arbore împodobeau creștetele învingătorilor la întrecerile atletice sau ale cetățenilor cu merite deosebite. (n.P.P.)

[272] Însuși Libanios, maestrul Sfântului Ioan Gură de Aur, a făcut referire la mitul lui Dafne în *Lamentația* sa, catalogându-l drept „basm pentru copii". (n.P.P.)

acestor rele, a găsit acest prea înțelept mijloc: să ducă pe Sfântul Vavila acolo, să trimită pe medic la cei bolnavi.

De-ar fi tăiat prin poruncă și prin putere împărătească drumul celor din oraș spre Dafne, ar fi părut fapta aceasta mai mult faptă de tiran, faptă de cruzime, faptă de om cu purtări nesăbuite; de-ar fi poruncit: „Oamenii cumsecade și cuminți pot să se suie la Dafne; cei desfrânați și stricați n-au voie să se ducă", porunca nu s-ar fi putut păzi, ar fi trebuit să fie pedepsiți oamenii în fiecare zi, cercetându-se viața fiecăruia. Cea mai bună ieșire din atâta mari greutăți era numai ducerea acolo a fericitului Vavila. Mucenicul era în stare să înfrângă puterea demonului și să pună capăt dezmățului tinerilor. Și nu i-au fost dezmințite nădejdile împăratului. Îndată ce sosește cineva la Dafne și vede chiar de la marginea lui biserica mucenicului, se smerește, ca și un tânăr ce zărește la ospăț pe dascălul său, care cu privirea îi poruncește să mănânce, să bea, să vorbească și să râdă cu măsura cuvenită, iar tânărul, de teamă să nu depășească măsura, își păzește de rușine bunul nume. Când însă ești sub ochii unuia mai vrednic de respect și de teamă, când îți iese înainte chipul fericitului Vavila, te zorești îndată spre racla sfântului; ajuns acolo, te cuprinde mai multă temere; izgonești toată nepăsarea, te întraripezi și pleci.

Pe cei care se urcă din oraș la Dafne, sfântul îi întâmpină de pe cale și cu o înțelepciune ca aceasta îi trimite să se odihnească la Dafne; numai că nu le strigă aceste cuvinte: „Bucurați-vă Domnului cu cutremur!"[273] și nu le adaugă cuvintele apostolice: „Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți"[274]. Iar pe cei care se pogoară în oraș, după ce au mâncat la Dafne, și care se întâmplă să se trândăvească, să arunce frâul și să se apuce de beții și de petreceri păcătoase, pe aceștia sfântul îi primește din nou în lăcașul său, deși au dus-o în beții; dar nu-i mai lasă să plece acasă cu patima beției, ci-i înțelepțește cu frica și-i aduce din nou la aceeași cumpătare pe care o păzeau înainte de a se cufunda în beție.

Un fel de mireasmă plăcută adie de jur-împrejurul celor care sunt în biserica mucenicului. Nu-i o mireasmă materială, nici una care desfată simțurile, ci una care se strecoară până în suflet; îl

---

[273] *Psalmul* 2, 11.

[274] *1 Corinteni* 10, 31.

smerește cu bună cuviință, îi aruncă de pe el toată povara pământească, îl odihnește și-l ușurează din împovărat și abătut ce era.

XIII

Frumusețea Dafne-ului cheamă la el și pe cei care duc o viață plină de păcate. Dar mucenicul, stând ca la pescuit și punând curse celor care intră în Dafne, îi prinde îndată; și numai după ce le pune în bună rânduială sufletul, îi eliberează ca să se folosească de frumusețile acestui loc de care sunt îndrăgostiți, nu cu ocară, ci cu cumințenie. Și, pentru că unii oameni, din pricina vieții lor păcătoase, iar alții din pricina grijilor celor lumești, nu vor să dea ochii cu raclele mucenicilor, Dumnezeu a iconomisit ca în acest chip să fie vânați cei care vin la Dafne și să se bucure și de vindecarea sufletului.

La Dafne se face ceea ce se face cu bolnavii. Când bolnavii nu vor să ia doctoriile cele de folos, medicii îi înșală ascunzând doctoria în miere de albine. Cu timpul, cei vindecați ajung într-o astfel de stare sufletească, încât nu se mai duc la Dafne numai ca să petreacă, ci se duc și pentru că le este dor de sfânt și fac și pe alți mulți să urce drumul până acolo. Dar, mai bine spus, oamenii cumpătați se duc la Dafne numai de dorul sfântului; cei mai puțin cumpătați decât ei se duc și de dorul sfântului, dar și pentru petrecere; iar cei care nu au ajuns la un stadiu de desăvârșire ca aceștia se urcă la Dafne numai ca să petreacă; dar, când ajung acolo, mucenicul îi cheamă în biserica lui, îi ospătează cu învățăturile și pildele vieții sale și, întrarmându-i, nu-i mai lasă să facă vreo faptă vătămătoare de suflet. Ceea ce se petrece acolo e la fel de minunat: desfrânatul și păcătosul se smeresc și-și vin în fire ca dintr-o nebunie, iar cel cumpătat nu suferă nimic de pe urma focului, deși cade în cuptor. Într-adevăr, când tinerețea, îndrăzneala cea păcătoasă, vinul și îmbuibarea împresoară gândurile mai amarnic decât flacăra, atunci roua venită din racla fericitului, coborându-se prin ochii privitorilor în sufletele lor, potolește flacăra, oprește aprinderea și picură multă evlavie în inimă.

Așa a pus fericitul capăt desfrâului din Dafne. Dar cum a stins puterea demonului, a zeului Apollo?

Mai întâi, prin aceste fapte, a făcut nelucrătoare șederea petrecăreților în Dafne și paguba sufletească pe care o pricinuiește

basmul cu Dafne și Apollo; apoi l-a alungat din Dafne și pe demon, pe zeul Apollo.

Dar, înainte de a spune cum l-a alungat fericitul pe Apollo, vă rog să băgați de seamă că nu l-a izgonit îndată ce s-a suit la Dafne, ci l-a făcut nelucrător rămânând acolo; i-a închis gura și l-a arătat mai fără de glas decât pietrele. Iar a birui pe cel care rămâne este tot una cu a-l alunga. Și cel care-i înșela mai înainte pretutindeni pe toți n-a îndrăznit să privească nici la cenușa trupului fericitului Vavila. Atât de mare este puterea sfinților! Când sfinții trăiesc, demonii nu le suferă nici umbra[275], nici hainele[276], iar când sunt morți, tremură și de raclele lor.

Prin urmare, dacă cineva nu crede în cele făcute de Apostoli, să înceteze cu nerușinarea uitându-se la cele săvârșite de fericitul Vavila. Cel care altădată era slava elinilor, fiind mustrat de mucenic ca de un stăpân, și-a încetat lătratul și nu mai grăia nimic. La început se părea că face aceasta din pricină că nu i se mai aduceau jertfe și nu i se mai făceau celelalte slujbe. Așa sunt demonii! Când li se face slujbă cu mirosuri de carne și grăsime friptă, cu fum și cu vărsări de sânge, vin să mănânce cum vin câinii setoși de sânge și lihniți de foame[277]. Când însă nu li se aduc nici jertfe, nici vărsări de sânge, se prăpădesc ca de foame. Se săvârșesc jertfe și slujbe de rușine, căci tainele[278] lor nu sunt nimic altceva decât iubiri nefirești[279], batjocoriri de copii, stricări de minți, dărâmări de case. Nu mai vorbesc acum de nenorocitele lor feluri de ucideri și de ospețele lor mai nelegiuite decât uciderile. Cu toate acestea, când ele se săvârșesc, demonii sunt de față și se bucură, chiar dacă cei care le săvârșesc sunt niște făcători de rele, niște înșelători, niște ciumați.

---

[275] *Cf. Faptele* 5, 15.

[276] *Cf. Faptele* 19, 12.

[277] *Iliada*, 4, 49 (la fel și *Epopeea lui Ghilgameș*) ni-i prezintă pe zei ca roind în jurul jertfelor și inhalând cu mare desfătare fumul și mirosul sângelui. Clement Alexandrinul îi prezintă pe demoni ca „lacomi" (*Protrepticul*, 2, 41, 3). La Părinții pustiei se va cristaliza doctrina materializării relative a duhurilor demonice din cauza căderii (fiind spirite pure, au căzut pe ultima treaptă a existenței spirituale, cea mai apropiată de materie). Totuși doctrina este întrucâtva afină cu ideea origeniană eterodoxă a glisării sufletului pe scara ontologică de la înger, trecând prin om și sfârșind la diavol. (n.P.P.)

[278] Aluzie la revirimentul cultelor de misterii din veacul al IV-lea (mithraismul, misteriile lui Isis, cele de la Eleusis etc.), susținute de Iulian Apostatul. (n.P.P.)

[279] Literal: ἔρωτες ἄτοποι – „iubiri absurde", cu referire la perversiunile sexuale. O expresie similară τὰ ἄτοπα apare la Sfântul Policarp al Smirnei pentru a desemna devierile sexuale (*Epistola Sfântului Policarp*, 5, 3). (n.P.P.)

Dar, mai bine spus, cei care slujesc unor astfel de fapte sunt așa. Căci un om cuminte, bun și cinstit nu suferă ospețele și bețiile, nu scoate din gură cuvânt de rușine și nici nu vrea să audă pe altul pocindu-se așa. Dacă demonul, zeul Apollo, s-ar fi îngrijit de virtutea oamenilor, dacă ar fi avut un cuvânt cât de mic despre buna viețuire a închinătorilor lui, ar fi trebuit să nu caute nimic altceva decât viața virtuoasă, purtări bune și să lase la o parte tot acel ospăț nerușinat. Dar, pentru că demonii nu doresc altceva mai mult decât pieirea oamenilor, se bucură și-și fac o cinste din ceea ce strică viața noastră și din ceea ce smulge din rădăcini toate cele bune.

XIV

La început, se părea că demonul din pricina aceasta tace; dar, mai pe urmă, s-a vădit că a fost legat, împotriva voinței lui, de o putere mai mare. Căci frica ce l-a silit, pusă ca un frâu, l-a împiedicat să-i mai înșele ca de obicei pe oameni.

– De unde se vede aceasta?

– Nu vă neliniștiți! Vă voi aduce dovada! Iar după ce vă voi aduce dovada, nu va mai fi cu putință să pună la îndoială faptele nici cei care aveau de gând să o facă; nu vor mai putea pune la îndoială nici minunile cele de demult, nici puterea mucenicului, nici slăbiciunea demonului, a zeului Apollo. Ca să vă fac arătată aceasta, n-am nevoie de gânduri, nici de presupuneri. Voi aduce în sprijin chiar mărturia demonului. El v-a dat lovitura de moarte, care a tăiat din rădăcini toată îndrăzneala voastră. Dar să nu vă mâniați pe el! N-a dărâmat de bunăvoie pe cele ale lui! A făcut aceasta silit de o putere mai mare.

– Cum s-a întâmplat aceasta? În ce chip?

– După ce a murit împăratul[280] care l-a dus pe fericitul Vavila la Dafne, cel care a dat mai înainte și împăratului mort cinstea a adus și pe fratele împăratului ca să urmeze la domnie. Acesta[281] a primit împărăția, dar fără coroana împărătească; căci numai atâta era măsura puterii fratelui răposat. Înșelător fiind și ticălos, la început s-a fățărit că este creștin, pentru cel care-i dăduse domnia. Dar, când a murit acesta, și-a aruncat masca de pe față, a ieșit în lume

---

[280] Împăratul Constantius al II-lea (337-361). (n.P.P.)

[281] Iulian Apostatul. (n.P.P.)

cu fața descoperită, pe care a ascuns-o mai înainte și care era păgânătatea. Și și-a făcut cunoscută tuturor păgânătatea sa. A trimis în toate părțile lumii porunci să se rezidească templele idolilor, să li se înalțe altare, să li se dea demonilor și zeilor vechile cinstiri, să li se strângă din toate părțile multe venituri.

În urma acestor porunci, s-au adunat în grabă de pretutindeni, din toată lumea, magi, șarlatani, ghicitori, cei care ghicesc după zborul păsărilor, preoți ai zeiței Rhea[282], lucrători a toată vrăjitoria. Puteai vedea pline palatele împărătești de oameni necinstiți și de fugari. Oameni care altădată piereau de foame, oameni care fuseseră osândiți pentru vrăji și fapte rele, oameni ce stăteau în temnițe, oameni osândiți la muncă silnică în mine și alții care abia puteau să trăiască de pe urma îndeletnicirilor lor rușinoase, slujitori idolești și hierofanți[283], au ieșit la iveală dintr-odată și erau în mare cinste.

Împăratul i-a îndepărtat pe generali și pe preoți și nu-i socotea vrednici de vreun cuvânt, dar mergea prin tot orașul și pe ulicioare însoțit de bărbați stricați și de femei scoase din case de desfrâu. Calul împăratului și toți străjerii veneau în urmă la o mare depărtare; iar bărbații care țineau case de desfrâu, codoașe și o întreagă ceată de stricați îl înconjurau pe împărat, mergeau prin piață având-l pe împărat în mijloc; și grăiau și râdeau cu hohote, așa cum e firesc să vorbească și să râdă niște oameni care au o astfel de meserie.

Sunt încredințat că toate acestea au să pară de necrezut celor care-au să vină după noi, din pricina faptelor nesăbuite. Un om de rând, din cei mai de jos și din cei care trăiesc cu rușine, n-ar vrea să se pocească așa în public. Dar pentru cei care trăiesc acum n-am nevoie de cuvânt. Sunt de față cei care au văzut aceste fapte și aud cele ce spun acum. De aceea scriu acum, când încă mai sunt în viață martori ai acestor fapte, pentru ca să nu socotească cineva că mint în toată voia povestind istorii vechi unor oameni care nu le-au cunoscut. Supraviețuiesc încă și tineri și bătrâni care au văzut aceste lucruri. Dacă adaug ceva de la mine, să se apropie și să mă dea de gol. Dar n-au să-mi spună că am zis ceva de la mine; dimpotrivă, că am lăsat multe lucruri la o parte. Pentru că nici nu poate fi înfățișată prin cuvânt toată săvârșirea nerușinării lui. Iar celor de

[282] Rhea Silvia, mama miticului Romulus, întemeietorul Romei. (n.P.P.)

[283] Maeștri care inițiau în religiile de misterii. (n.P.P.)

mai târziu, care nu vor crede, am să le spun așa: „Demonul vostru, o păgânilor, pe care-l numiți Afrodita, nu se rușinează să aibă astfel de slujitori!" Nu e deloc de mirare, dar, ca acel împărat ticălos, odată ce s-a dat pe sineși batjocurii demonilor, să nu se mai rușineze de faptele cu care zeii, cărora le slujea, se laudă. Ce ai mai putea spune de ghicirile prin chemarea morților, de uciderea de copii[284]? Într-adevăr, au avut îndrăzneala să săvârșească din nou, dar nu pe față, jertfele acelea ce se săvârșeau înainte de venirea lui Hristos, care încetaseră după arătarea Lui. Căci, deși era împărat și avea putere să facă orice, totuși mărimea nelegiuirii celor săvârșite era mai mare decât mărimea puterii lui. Cu toate acestea, n-a îndrăznit.

XV

Acest împărat se urca des la Dafne cu multe daruri și cu multe jertfe; făcea să curgă șuvoaie de sânge de pe urma uciderii animalelor și stăruia tare pe lângă demon, cerându-i și rugându-l să-i prezică despre cele ce avea de gând să facă. Iar acel demon curajos, „cel care cunoaște și numărul nisipului și măsura mării, cel care înțelege pe surd și aude pe mut"[285], după cum însuși zice, n-a vrut să spună deschis și lămurit că nu poate să vorbească pentru că îi era închisă gura din pricina Sfântului Vavila și a puterii din vecinătate, de teamă să nu se facă de râs în fața închinătorilor lui. Voind însă să-și dosească înfrângerea, a dat o pricină tăcerii sale; dar, mai bine spus, această pricină l-a făcut mai de râs decât tăcerea. Prin tăcere și-ar fi vădit numai slăbiciunea; așa însă, încercând să ascundă ce nu se putea tăinui, și-a vădit slăbiciunea, urâciunea și nerușinarea.

– Dar cum a justificat aceasta?

– Dafne este plin de morți[286], a spus el, și aceasta îl împiedică să prezică, să rostească oracole.

Cu mult mai bine ar fi fost, ticălosule, să mărturisești puterea mucenicului, decât să dai o justificare atât de rușinoasă!

Demonul a dat acest răspuns. Însă nesăbuitul de împărat, ca și cum ar fi jucat pe scenă și ar fi avut un rol într-o piesă de teatru, a

[284] Ritualurile necromantice reclamau adeseori sacrificii ale pruncilor. (n.P.P.)

[285] Cuvinte faimoase atribuite Oracolului apolinic din Delfi. Ar fi fost rostite pentru împăratul Cresus al Lidiei (*cf.* HERODOT, *Istorii*, 1, 47-48). Aici sunt folosite cu sens ironic. (n.P.P.)

[286] În multe religii antice, inclusiv cea mozaică (v. codul purității levitice), atingerea de cei morți atrăgea după sine o stare de impuritate rituală. (n.P.P.)

venit îndată la fericitul Vavila. Dar, o spurcaților și prea spurcaților, dacă nu vă înșelați de bunăvoie unul pe altul și nu vă fățăriți spre pierderea celorlalți oameni, pentru ce tu, demonule, vorbești de morți în general și fără să dai nume, iar tu, împărate, ca și cum ai fi auzit un nume, lași pe ceilalți morți și te îndrepți numai spre Sfântul Vavila? Căci ar fi trebuit, după spusa demonului, să dezgroape toți morții din Dafne și să ducă sperietoarea cât mai departe de privirile zeilor.

– Dar demonul n-a vorbit de toți morții!

– Dar atunci pentru ce n-a vorbit deschis despre Sfântul Vavila? Fără îndoială că demonul ți-a lăsat ție, Iuliane, care ai rolul de seamă în această istorie, sarcina să dezlegi taina spuselor demonului, taina înșelăciunii! Fără îndoială că ți-a grăit așa: „Eu vorbesc de morți ca să nu mi se vădească înfrângerea. De altfel, mă și tem să pronunț numele sfântului. Tu însă înțelege spusele mele și, în loc de toți morții, mută numai pe mucenic. El ne-a închis gura!"

Demonul cunoștea bine nebunia închinătorilor lui; știa că n-are să-și poată ascunde o înșelăciune atât de vădită. Dar, chiar dacă toți și-ar fi ieșit din minți, dacă toți s-ar fi scrântit, totuși nici așa n-ar fi putut să nu-și dea seama de înfrângerea demonului lor, atât de mult sărea în ochii tuturor, atât era de vădită! Dacă, demonule, trupurile moarte ale oamenilor sunt, după cum spui, întinăciune și necurăție, apoi cu mult mai mult trupurile animalelor, cu cât și neamul lor e mai de puțină cinste decât al nostru! Alături de templul tău sunt îngropate multe oase de câini, de maimuțe și de măgari. Ar trebui mai degrabă acestea mutate! Afară doar dacă socotești că o maimuță e mai de cinste decât un om!

Unde sunt acum cei care defăimează această frumoasă făptură a lui Dumnezeu, soarele, făcută spre slujirea noastră? Unde sunt cei care atribuie demonului acest luminător și spun că este una cu el? Soarele își revarsă în lume razele sale peste mii și mii de morți care zac în morminte și nu-și trage nici razele, nici lucrarea lor din pricina necurăției celor morți[287]! Zeului vostru însă îi este scârbă de trupurile omenești, dar nu-și întoarce fața, nici nu urăște, dimpotrivă, îndrăgește, îmbrățișează și iubește viețile pline

[287] Aici se polemizează împotriva lui Iulian Apostatul, care, în *Discursul despre Helios Rege*, încearcă să-l identifice pe Zeus cu Helios și Apollo.(n.P.P.)

de rușine, vrăjitoriile, uciderile, cu toate că păcatul, de orice fel ar fi, pare vrednic de osândă chiar în ochii celor care-l săvârșesc, pe când trupul mort nu-i nici defăimat, nici învinuit. Dar aceasta e voia demonilor voștri, o elinilor! Să se defăimeze cele ce nu-s de defăimat și să se cinstească și să se laude cele vrednice de toată ura și de tot disprețul!

Un bărbat înțelept nu-i împiedicat de trupul unui mort să ia o hotărâre folositoare sau să facă ceea ce trebuie, dimpotrivă, dacă e vorba să însănătoșească un suflet, locuiește chiar în morminte și trăiește în curăția trupească și sufletească, săvârșește dreptatea și toată virtutea. Un meșteșugar face nestingherit tot lucrul meseriei sale și dă lucrul mâinilor lui celor care au nevoie, deși își are locuința alături de morți, ba chiar de-ar trebui să zidească mormintele morților; la fel și zugravul, cioplitorul în piatră, dulgherul, făurarul, într-un cuvânt, toți meșteșugarii își fac lucrul lor lângă morminte și la mormintele morților. Dintre toți, numai Apollo spune că este împiedicat de morți să-și facă meseria lui, adică să prezică viitorul.

Au fost și la noi bărbați mari și minunați care au prezis cele ce aveau să fie peste o mie patru sute de ani; dar, când le-au prezis, n-au cerut nimic din acestea, nici n-au defăimat pe morți, nici n-au poruncit să se spargă mormintele celor răposați, nici să fie aruncați afară cei care zăceau în morminte și nici n-au născocit această străină și nerușinată spargere și jefuire de morminte. Și doar unii dintre ei au trăit printre neamuri întinate și fără de Dumnezeu, iar alții au fost în mijlocul barbarilor, unde cu adevărat se lucrau cele vrednice de întinăciune și necurăție! Cu toate acestea, au profețit cu precizie toate, iar necurăția celorlalți nu i-a împiedicat cu nimic să prezică viitorul.

– Pentru ce?

– Pentru că ei spuneau adevărul, dar numai fiindcă erau constrânși de puterea dumnezeiască, pe când demonul Apollo, gol și lipsit fiind de puterea aceea, nu putea prezice nimic, dar, pentru ca să nu pară că este la strâmtoare, a fost silit să dea o explicație, în aparență de crezut, dar de râs din cauza neputinței sale. Spune-mi, te rog, pentru ce Apollo n-a spus în timpul de mai înainte că-l împiedică morții să prezică viitorul? Pentru că atunci putea da vina pe lipsa închinătorilor. Dar acum, pentru că această pricină i-a fost luată, a alergat la morți, strâmtorat să nu-i piară faima. El nu voia

să se facă de râs. Dar voi, păgânilor, l-ați silit! Prin multa voastră slujire i-ați luat orice cuvânt de apărare și nu i-ați lăsat nici măcar putința să-și găsească izbăvirea în raritatea jertfelor ce i se aduceau.

XVI

Când împăratul, care se prefăcuse creștin, a auzit spusa demonului, a poruncit să fie dusă mai jos racla sfântului, pentru ca înfrângerea să o cunoască toți, să fie vădită. Dacă demonul ar fi spus: „Din pricina sfântului nu pot să grăiesc! Dar nu-l mișcați din loc, nici nu-l supărați mai mult!", neputința lui ar fi fost cunoscută numai de cei ai lui; nu s-ar fi întins vestea și la alții, ca să se facă de râs. Dar așa, l-a silit pe împărat să facă totul, ca și cum singur s-ar fi sârguit să aducă la cunoștința tuturor slăbiciunea lui; încât, chiar dacă ar fi voit cineva să ascundă faptul, n-ar mai fi putut. Nu mai era cu putință să rămână în picioare cuvintele mincinoase ale demonului, căci niciun alt mort n-a fost mișcat în Dafne afară de mucenic. Nu numai locuitorii din oraș, din Dafne și din împrejurimi, dar chiar cei care stau la mari depărtări, când au văzut că nu mai este racla sfântului în Dafne, au întrebat de pricina mutării și au aflat îndată că demonul Apollo, fiind rugat de împărat să-i ghicească viitorul, i-a spus că nu poate să o facă până ce nu îndepărtează pe fericitul Vavila de lângă el.

Și-ai fi putut, caraghiosule, să găsești și alte pricini, așa cum ai făcut de atâtea ori, fabricând totdeauna mii de răspunsuri în doi peri! Lidianului i-ai spus: „Trecând râul Halys, vei doborî o mare împărăție"[288] și l-ai arătat așezat pe rug. Când a avut loc bătălia de la Salamina, te-ai folosit de aceeași iscusință și ai adăugat și cuvinte de batjocură. Când ai zis: „Tu vei pierde pe fiii femeilor", ai spus ceea ce i-ai spus și lidianului, dar, când ai adăugat: „Fie că se împrăștie Demetra, fie că se împreunează"[289], te-ai făcut de mai mare batjocură și cuvintele tale au fost la fel cu cele spuse de oameni fără căpătâi la răscruce de drum. Dar nici asta n-ai vrut să faci. Ai fi putut ascunde pricina neputinței tale printr-un răspuns în doi peri, căci aceasta ți-a fost totdeauna șiretenia. Și-ar fi tăbărât toți pe tine

[288] Oracolul delfic era, ca de obicei, ambiguu, putând fi interpretat în două feluri. Cresus pornise la război împotriva perșilor și nu și-a dat seama că împărăția pe care o va nimici va fi chiar a sa (*cf.* Herodot, *Istorii* , 1, 86-91). (n.P.P.)

[289] Oracol din timpul bătăliei de la Salamina (*cf.* Herodot, *Istorii*, 7, 141). (n.P.P.)

ca să le dezlegi întrebările, deși n-ar fi înțeles răspunsurile. Ai fi putut să-ți găsești izbăvirea în stele, căci și aceasta ai făcut-o de multe ori, fără să te rușinezi și fără să roșești. Că n-ai fi vorbit cu bărbați cu minte, ci cu oameni lipsiți de judecată, ca animalele, ba chiar mai neînțelegători decât animalele. Nu erau mai înțelepți decât elinii de altădată care ascultau spusele tale, și totuși nu băgau de seamă că sunt înșelați!

– Vrei să spui c-ar fi descoperit minciuna?

– Ar fi trebuit atunci să spui adevărul numai preotului, și el ar fi descoperit mai bine decât tine mijlocul ca să se acopere înfrângerea.

Dar, așa, cine te-a împins, nenorocitule, să te arunci într-o rușinare atât de mare? Dar poate că tu n-ai greșit deloc! Împăratul și-a jucat prost rolul! Te-a auzit vorbind, fără deosebire, de morți și el s-a dus numai la Sfântul Vavila. El ți-a dat neputința! El ți-a dezgolit înșelăciunea! Dar nici el de bunăvoie. Căci nu-i cu putință ca același om să te și cinstească cu daruri și să te și ocărască! Nu, ci pe toți i-a întunecat puterea sfântului! Nu i-a lăsat să-și dea seama de cele ce fac. Împăratul lucra totul ca și cum ar lucra împotriva creștinilor; dar batjocura nu s-a îndreptat spre cei care trebuiau să o sufere, ci spre cei care au făcut-o. Tot astfel și nebunii: totdeauna par că se răzbună pe cei din jurul lor când lovesc zidurile și când grăiesc cuvinte rele, spuse și nespuse, celor de față; dar prin cele ce fac nu-i fac de rușine pe aceia, ci pe ei înșiși. Așa s-a întâmplat și atunci. Racla sfântului era târâtă pe tot drumul; dar sfântul, purtând o a doua cunună, se reîntorcea ca un atlet în orașul lui, în care se încununase și întâia oară.

Deci, dacă cineva nu crede în înviere, să se rușineze văzând că sunt mai strălucitoare după moarte faptele mucenicului. Sfântul era ca un viteaz care adaugă trofeu lângă trofeu, fapte mai mari lângă fapte mari, fapte mai strălucite lângă fapte strălucite. Înainte s-a luptat numai cu împăratul; acum însă și cu împăratul și cu demonul. Atunci l-a alungat pe împărat din curțile cele sfinte; acum însă a îndepărtat demonul cel ciumat din Dafne; nu s-a slujit de mână ca mai înainte, ci a luptat cu putere nevăzută împotriva unei puteri nevăzute. În viață fiind, împăratul cel ucigaș de oameni nu i-a putut suferi îndrăzneala; după moarte, nici împăratul nu i-a putut suporta cenușa trupului său și nici demonul care l-a îndemnat pe împărat să facă astea. Că le era mai frică de sfânt celor din

urmă decât celui dintâi se vede de aici: împăratul de mai înainte[290] l-a luat, l-a legat și l-a ucis; aceștia numai l-au mutat. Pentru ce nici demonul n-a poruncit să arunce racla sfântului în mare și nici împăratul n-a voit-o? Pentru ce n-a sfărâmat-o? Pentru ce n-a ars-o? Pentru ce n-a dat poruncă să fie dusă într-un loc pustiu și nelocuit? Dacă era o întinare și o murdărie și dacă a mutat-o de acolo de scârbă, și nu de teamă, n-ar fi trebuit să ducă întinăciunea în oraș, ci s-o ducă în munți, în văi.

XVII

Dar știa ticălosul de împărat, tot atât de bine ca și Apollo, puterea fericitului și îndrăzneala lui cea către Dumnezeu și s-a temut ca nu cumva făcând aceasta să aducă peste el trăsnetul sau vreo altă boală. Căci avea multe dovezi ale puterii lui Hristos, care se arătaseră și cu împărații care au domnit înainte de el și cu cei care au domnit atunci cu el, pe vremea lui. Împărații de dinainte, care îndrăzniseră împotriva creștinilor unele ca acestea, și-au săvârșit viața după multe și grele suferințe, cu rușine și cu jale. De pildă, unuia – Maximin a fost acesta – i-au sărit din orbite luminile ochilor pe când era viu, altul a înnebunit[291], iar pe altul l-a lovit o nenorocire asemănătoare, și așa s-au dus din lumea aceasta[292].

Dintre cei care au trăit pe vremea lui, unchiul său după tată, care s-a purtat cu mai multă furie împotriva noastră, care a îndrăznit să atingă cu mâini întinate sfintele vase și nu s-a mulțumit numai cu atât, ci a mers mai departe cu ocara – căci le-a întors, le-a așezat pe pământ și le-a întins și a stat pe ele –, a primit îndată pedeapsa acestei șederi nelegiuite. I-au putrezit părțile rușinoase și au făcut viermi. Și s-a arătat că boala a fost trimisă de Dumnezeu. Căci medicii au tăiat păsări grase și le-au așezat alături de mădularele putrezite ca să vină viermii la ele, dar viermii n-au vrut, ci stăteau lipiți strâns de părțile putrede; astfel mâncându-l multe zile, a murit rău[293]. Altuia, care era rânduit cu paza vistieriilor celor

[290] Împăratul roman Decius. (n.P.P.)
[291] Se pare că se face referire la Dioclețian. (n.P.P.)
[292] Clasica temă a morții persecutorilor, dezvoltată de Tertulian în *Către Scapula* și, mai apoi, de către Lactantius în *Despre moartea persecutorilor*. Maximin Daia a fost de câteva ori la Antiohia în timpul cumplitei persecuții de la începutul veacului al IV-lea. (n.P.P.)
[293] Tradiția iudaică și cea greacă rezervau acest îngrozitor fel de moarte celor vinovați de blasfemii și sacrilegii. (n.P.P.)

împărătești, i-a plesnit dintr-odată mijlocul[294], când să pășească pragul palatului împărătesc, fiind pedepsit și el tot pentru o nelegiuire asemănătoare[295]. La acestea și la altele mai multe ca acestea – căci nu e timpul să le înșir pe toate acum – gândindu-se întinatul de împărat, s-a temut să împingă îndrăzneala mai departe. Că n-o spun aceasta de la mine, vă vor arăta-o cele săvârșite mai târziu de el. Dar să ne ținem de șirul întâmplărilor!

Ce s-a întâmplat după aceea? Lucru minunat este că s-a arătat nu numai puterea lui Dumnezeu, ci și nespusa Lui iubire de oameni. Sfântul mucenic era acum înăuntrul sfintelor ziduri în care fusese și mai înainte, înainte de a fi dus la Dafne. Demonul cel rău însă a aflat îndată că în zadar a uneltit cu înșelăciune împotriva lui; a aflat îndată că nu avea de luptat cu un mort, ci cu un viu, cu unul care lucrează, mai puternic nu numai decât el, ci decât toți demonii.

Într-adevăr, sfântul L-a rugat pe Dumnezeu să trimită foc peste templul demonului; și a ars tot acoperișul, pe idol l-a sfărâmat până la picioare, încât n-a mai rămas decât cenușă și pulbere, dar a lăsat toate zidurile în picioare. Și cel care se duce la templu nu poate spune că fapta aceasta este lucrarea focului; căci nu este făcută cu neorânduială și nici arderea nu s-a făcut ca de o materie neînsuflețită, ci focul a fost povățuit ca de o mână care a arătat ce trebuie să cruțe și ce trebuie să mistuie. Atât de bine rânduit și de meșteșugit a fost lăsat descoperit templul, că nu se aseamănă cu clădirile care au căzut pradă focului, ci cu clădiri de curând zidite, care au zidurile înălțate și le lipsește numai acoperișul. Și toate celelalte – stâlpii care țin acoperișul și pridvoarele templului – au rămas în picioare, afară de unul din jurul clădirii, din spate. Dar nu fără pricină a fost lăsat să se sfărâme, ci pentru o pricină pe care o voi spune îndată.

După ce a ars templul, slujitorul demonului a fost dus îndată înaintea judecății și silit să spună cine a dat foc templului. Dar, pentru că nu avea de unde ști, l-au legat cu mâinile la spate și l-au lovit cumplit; apoi l-au ridicat în sus și i-au sfâșiat coastele; dar n-au

[294] De o moarte similară a murit și Arie, precum ne transmite Sfântul Atanasie cel Mare (n.P.P.)

[295] Ammianus Marcellinus (*Res gestae*, 4, 1) ne informează că acest funcționar a decedat în urma unei hemoragii. (n.P.P.)

aflat nimic[296], ci s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat și la Învierea lui Hristos. Căci și atunci ostașii au primit poruncă să păzească trupul lui Iisus, ca să nu-l poată ucenicii fura cu viclenie. Dar aceasta a făcut ca aceia care voiau să doboare credința în Învierea Domnului să nu mai găsească nimic nerușinat de spus. Și aici slujitorul demonului a fost dus înaintea judecății ca să dea mărturie că focul a fost aprins de mână omenească, și nu de urgie dumnezeiască. Dar, deși a fost torturat, n-a putut da vina pe nimeni; a mărturisit că focul a fost trimis de Dumnezeu. Așa că n-a mai rămas niciun cuvânt celor care voiau să se obrăznicească.

Dar e timpul să spun acum ce voiam să spun mai înainte.

Ce anume?

Că mucenicul a adus atâta spaimă în sufletul împăratului, încât acesta n-a mai îndrăznit să meargă mai departe. Nu s-ar fi mărginit împăratul numai să-l chinuiască pentru arderea acoperișului pe slujitorul pe care-l ținea mai înainte în atâta cinste sau nu s-ar fi mărginit numai să-l sfâșie mai rău ca o fiară setoasă de sânge, ba poate ar fi și mâncat din carnea lui, dacă lucrul acesta n-ar fi părut tuturor o blestemăție; iar pe sfântul care închisese gura demonului nu l-ar fi adus iarăși în oraș, ca să fie în și mai mare cinste. Dacă frica nu i-ar fi fost mai mare decât mânia, dacă spaima nu i-ar fi biruit supărarea, împăratul ar fi stricat totul, ar fi pierdut totul, ar fi ars racla sfântului, ar fi dărâmat amândouă bisericile mucenicului, și pe cea din Dafne și pe cea din oraș, dacă nu înainte ca demonul Apollo să-și fi mărturisit înfrângerea, oricum după arderea templului. Cei mai mulți oameni au obiceiul ca atunci când sunt stăpâniți de mânie și de întristare să-și descarce mânia pe cine le iese în cale, chiar și pe cei numai bănuiți, dacă nu-i cunosc pe pricinuitorii supărării lor.

Sfântul mucenic Vavila nu era departe de această bănuială; căci, îndată ce a sosit în oraș, a și venit foc peste templu. Dar, după cum am spus, în împărat patima se lupta cu patima, iar frica a biruit mânia. Gândiți-vă acum ce s-a petrecut în sufletul împăratului când s-a suit la Dafne și a văzut biserica mucenicului în picioare, iar templul ars[297], idolul făcut pulbere, darurile mistuite

---

[296] Ammianus Marcellinus (*Res gestae*, 22, 13) ne istorisește că ancheta judiciară inițiată de împăratul Iulian nu a dus la niciun rezultat. (n.P.P.)

[297] În 22 octombrie 362, după ce împăratul Iulian a strămutat moaștele Sfântului Vavila, un misterios incendiu a distrus acoperișul templului lui Apollo și statuia zeilor. Ammianus

și duse toate urmele iubirii lui de slăvire și ale alaiului celui demonic! De nu l-ar fi cuprins frica și jalea la vederea acestora, n-ar fi putut îndura rușinea și marea batjocură! Și și-ar fi întins mâinile sale nelegiuite și asupra bisericii mucenicului de nu l-ar fi stăpânit ce spuneam. Arderea templului lui Apollo nu era de mică însemnătate. Tăia toată îndrăzneala elinilor, le stingea toată bucuria. S-a întins peste ei atât de mare întuneric de tristețe ca și cum ar fi pierit toate templele lor.

XVIII

Ca dovadă că nu spun aceste cuvinte ca să mă laud, voi aduce chiar cuvintele bocetului și ale monodiei, scrise atunci în cinstea acestui demon de oratorul[298] orașului. Începutul bocetelor lui este așa:

„O bărbați cărora vă sunt ochii acoperiți de întuneric, așa cum sunt acoperiți și ochii mei, să nu mai numim orașul nostru nici mare, nici frumos!"

Apoi, după ce vorbește și istorisește basmul cu Dafne – că nu e locul să citez aici toată lucrarea lui, ca nu cumva să-mi lungesc de prisos cuvântul –, spune că împăratul perșilor, când a cucerit odinioară orașul, a cruțat templul. Cuvintele lui sunt acestea:

„Împăratul, venind cu oștirea asupra noastră, a socotit că e mai bine pentru el să păstreze templul, iar frumusețea statuii lui Apollo a înfrânat mânia barbarului! Dar acum, soare și pământ, cine este sau de unde a venit dușmanul acesta care, cu o mică scânteie, a mistuit totul, fără să aibă nevoie de pedestrași, de călăreți sau de oameni neînarmați?"

Pe urmă, arătând că fericitul l-a biruit pe demon tocmai atunci când înflorea religia elinilor prin jertfe și slujbe, zice:

„Într-adevăr, potopul acela mare nu ne-a luat templul, ci a fost dărâmat pe vreme senină, după ce trecuse norul".

„Nor" și „potop" numește oratorul timpul domniei împăratului de mai înainte[299].

Marcellinus (*Res gestae*, 22, 13) ne informează că zvonurile care circulau îi învinuiau pe creștini de incendiu. Sfântul Ioan Gură de Aur îl va pune pe seama intervenției divine directe. (n.P.P.)

[298] Acesta este chiar Libanios, profesorul de retorică al Sfântului Ioan la Antiohia. Citatele sunt preluate din *Monodia* alcătuită cu acest prilej de Libanios. (n.P.P.)

[299] Aluzie la împăratul Constantius, care a interzis sacrificiile păgâne. (n.P.P.)

Și iarăși, puțin mai jos, bocește și mai cu amar, zicând: „Când altarele-ți erau însetate de sânge, erai, Apollo, paznic credincios al lui Dafne, și totuși părăsit! Altădată îndurai să fii ocărât și să ți se ia podoaba din afară; dar acum, când ți se jertfeau multe oi și mulți boi, când ai primit la picioarele tale gura împăratului, când l-ai văzut pe cel pe care l-ai prezis și ai fost văzut de cel arătat de tine, când ai scăpat de vecinătatea cea rea, că un mort din apropiere te supăra, acum ai fugit din mijlocul unei slujiri și cinstiri ca aceste! Cum ne vom mai lăuda în fața oamenilor care-și aduc aminte de slujbele cele sacre și de sfaturile tale?"

Ce spui, o bocitorule? Când nimeni nu-i dădea vreo cinste lui Apollo, când era ocărât, era paznic credincios al lui Dafne, dar, când a fost cinstit și slujit, n-a fost în stare nici templul să și-l păzească, deși știa că, dărâmându-i-se templul, va ajunge în mai mare necinste decât mai înainte? Și cine este, o retorule, mortul care-ți supără zeul? Care este vecinătatea rea?

Aici oratorul, dând de faptele de vitejie ale lui Vavila și neputând înota prin rușine, a trecut pe lângă ele, ascunzându-le. A spus că demonul era supărat și strâmtorat de mucenic; dar n-a adăugat cum demonul și-a dat toată silința să-și acopere înfrângerea, dar, mai bine spus, să și-o descopere. A spus numai atât: „Când ai scăpat de vecinătatea cea rea".

De ce nu spui, o înțeleptule mincinos, cine era mortul? De ce nu spui pentru ce numai el îți supără zeul? De ce nu spui pentru ce numai pe el l-a mutat? Spune-mi pentru ce îl numești „vecinătatea cea rea"? Că a vădit înșelăciunea demonului? Dar aceasta nu era fapta unei rele vecinătăți, după cum nu era nici fapta unui mort, ci a unui viu, a unuia care lucrează, a unuia bun, a unui apărător, a unui purtător de grijă, a unuia care s-ar fi îngrijit în totul de mântuirea voastră, păgânilor, dacă ați fi voit! Dar, ca să nu vă fie cu putință să vă înșelați mai mult și să spuneți că demonul, mâniindu-se și ținându-vă de rău pentru jertfe și defăimându-vă pentru celelalte slujbe, a plecat de bunăvoie, de aceea fericitul Vavila l-a alungat din tot locul acesta, pe care-l iubea mai mult decât pe toate și pe care l-a voit atât de mult înaintea altora încât a rămas în el chiar când nimeni nu-i mai dădea nicio cinstire.

Tu, oratorule, ai spus aceasta înaintea mea: „Chiar în acest timp în care împăratul îi jertfea multe oi și mulți boi", ca să se vădească, prin toate, că silit și mânat de o putere mai mare a părăsit Dafne-ul!

Ar fi putut fericitul Vavila să-l alunge și să-i lase idolul teafăr; dar voi, elinilor, n-ați fi crezut că l-a alungat, după cum n-ați crezut nici mai înainte, când era legat de mucenic, dar voi încă îi slujeați. De aceea sfântul mucenic a lăsat în continuare idolul lui Apollo teafăr, dar l-a doborât atunci când era mai puternic, atunci când flacăra păgânătății se înălța mai sus.

Prin aceasta a arătat că așa trebuie învins învingătorul; să nu-ți învingi dușmanii când sunt la pământ, ci când sunt în picioare și o fac pe grozavii! Căci mă întreb: pentru ce sfântul n-a poruncit atunci împăratului, care l-a suit la Dafne, să fărâme templul lui Apollo, să mute idolul, așa cum acesta i-a poruncit să-i mute racla? Pentru că pe sfânt nu-l vătăma demonul și nici n-avea trebuință de ajutor omenesc! Ci și atunci și acum l-a doborât fără mână omenească! Biruința de mai înainte nu ne-a făcut-o sfântul cunoscută. Nu! Sfântul i-a închis gura demonului și a stat liniștit, fără să spună ceva.

Așa sunt sfinții! Le place să săvârșească fapte pentru mântuirea oamenilor, dar nu le place să arate mulțimii că ei le-au făcut, afară doar de-i silește vreo nevoie. Iar când spun nevoie, înțeleg tot grija de cei pe care-i mântuiesc. Așa s-a petrecut și atunci. Biruința mucenicului ne-a fost deci descoperită pentru că răutățile înșelăciunii idolești crescuseră tare; dar biruința nu ne-a fost descoperită de biruitor, ci chiar de cel biruit. Astfel, mărturia biruinței mucenicului nu mai putea fi pusă la îndoială nici chiar de vrăjmași; iar sfântul a fost cruțat să mai vorbească de faptele lui chiar când nevoia îl silea s-o facă. Dar, când nici așa nu s-a pus capăt înșelăciunii, ci oamenii, mai nesimțitori decât pietrele, tot mai stăruiau să se roage demonului biruit și stăteau ca niște orbi în fața unui adevăr așa de bătător la ochi, atunci a fost silit sfântul să aducă foc peste idoli, ca prin arderea aceasta să stingă cealaltă ardere, a închinării la idoli.

XIX

Pentru ce, dar, oratorule, mai ții de rău pe demon, spunând: „Ai fugit din mijlocul unei slujiri și cinstiri ca acestea”? Demonul n-a fugit de bunăvoie! A fost alungat, a fost izgonit fără voia lui și silit, mai ales atunci când voia să rămână pentru mirosurile de carne și grăsime friptă de la jertfe și pentru jertfe. Căci stăpânitorul de atunci, ca și cum ar fi împărățit ca să facă să piară animalele din

toată lumea, așa fără de cruțare tăia pe altarele idolilor oi și boi și a ajuns la atâta nebunie, că mulți din părinții voștri filosofi îl numeau bucătar, măcelar sau ceva asemănător. De la o masă așa de îmbelșugată, de la mirosurile de carne și grăsime friptă, de la fumul jertfelor, de la șuvoaiele de sânge, n-ar fi plecat demonul de bunăvoie, el, care, după cum spuneai, ar fi rămas în Dafne și fără acestea, din pricina dragostei lui nebunești față de nimfă.

Dar să opresc deocamdată cuvântul meu, ca să auzim iarăși bocetele oratorului. Îl lasă pe Apollo și se plânge lui Zeus, spunând:

„O Zeus, ce loc frumos de odihnă am pierdut pentru sufletul nostru obosit! Dafne era un loc lipsit de orice zgomot; dar mai lipsit de zgomote era templul! Era ca un liman într-un alt liman făcut de firea însăși; și unul și altul, nebătute de valuri. Dar templul dădea mai multă liniște! Cine nu dezbrăca acolo boala? Cine nu alunga frica? Cine nu izgonea jalea? Cine-ar mai fi dorit Insulele fericiților[300]?"

Ce loc de odihnă am pierdut, o întinatule? Cum era templul mai lipsit de zgomote, cum era un port nebătut de valuri, când în el erau numai cântece din fluier și timpane, numai chefuri, ospețe și beții?

„Cine nu dezbrăca acolo boala?" Dar care din cei care se apropiau de tine, Apollo, nu se îmbolnăvea, și încă chiar de cea mai cumplită boală, chiar de era sănătos mai înainte? Ce vâlvătaie de nebunie, ce furtună, ce zbucium, ce boală, ce chin nu cuprindeau acolo sufletul celui care se închina demonului, celui care asculta basmul despre Dafne, celui care vedea nebunia atât de mare a zeului care, chiar după ce i-a fost înghițită iubita, tot mai stătea în locul ce-o înghițise și lângă copacul ce răsărise? Pe acesta îl numești loc de odihnă pentru suflet? Pe acesta, liman nebătut de valuri? Pe acesta, izbăvitor de boală? Nu mă mir deloc că vorbești de liniște acolo unde-i numai tulburare! Nici nebunii nu cunosc lucrurile așa cum sunt ele prin firea lor, ci spun că sunt altfel de cum sunt.

„Jocurile olimpice nu sunt prea îndepărtate." Voi aduce iarăși cuvintele tânguirii oratorului nostru ca să arăt ce lovitură au primit toți elinii care locuiau atunci în oraș și să arăt că împăratul n-ar fi suferit în liniște arderea templului și și-ar fi vărsat toată mânia pe racla mucenicului de n-ar fi fost stăpânit de frică.

---

[300] Sălaș mitic, Insulele fericiților reprezentau un fel de paradis al religiei tradiționale grecești antice. (n.P.P.)

Ce spune, dar, oratorul?

„Jocurile olimpice nu sunt prea îndepărtate. Sărbătoarea aceasta mare va aduna toate orașele; iar ele vor veni ca să-i jertfească lui Apollo boi. Ce vom face? Unde ne vom ascunde? Care zeu ne va deschide pământul? Ce crainic, ce trâmbiță ne va scoate din ochi lacrimi? Cine va mai numi sărbătoare jocurile olimpice, când căderea de acum a lui Apollo ne acoperă de jale? «Dă-mi arcul de corn!», spune tragedia[301]. Iar eu spun: și ceva dar divinatoriu, ca printr-unul să-l prind, iar prin altul să-l săgetez pe cel care i-a pricinuit căderea. O îndrăzneală nelegiuită! O suflet pângărit! O mână cutezătoare! Acesta-i un alt Tityos[302] sau un alt Idas, fratele lui Linceu. Nu uriaș ca Tityos, nici arcaș dibaci ca Idas. Dar știa bine un lucru: să se înfurie pe zei. O Apollo, ai pus capăt prin moarte celor ai lui Aloeus[303] încă pe când ei urzeau uneltiri împotriva zeilor! Pe acesta însă, care aducea de departe foc, nu l-a întâmpinat săgeata ca să-i străpungă inima! O mână nelegiuită! O foc nedrept! Unde-ai căzut mai întâi? De unde-a-nceput pârjolul? Cum, începând de la acoperiș, s-a întins la celelalte, la capul acela, la față, la cupă, la diademă, la tunica cea până la picioare? Hefaistos, vistiernicul focului, n-a oprit focul cel pustiitor, deși-i era dator cu mulțumire lui Apollo pentru vestirea cea de altădată[304]! Dar nici Zeus, care are frâiele ploilor, n-a lăsat să curgă apă peste flacără, deși odinioară a stins rugul de dragul nenorocitului împărat al Lidiei[305]. Ce i-a spus oare mai întâi lui Apollo cel care i-a făcut război? De unde a luat curajul? Cum și-a putut păstra pornirea? Cum n-a pus capăt hotărârii din respect pentru frumusețea zeului?"

Până când, ticălosule și nenorocitule, nu vei vedea? Până când vei spune că arderea templului este lucru de mână omenească? Până când te vei contrazice și te vei lupta cu tine însuți ca un ieșit din minți? Dacă pe împăratul perșilor, care a venit aici cu atât de mare oaste, care a cucerit orașul, care a dat foc celorlalte temple, demonul l-a întors din hotărârea lui când era cu torța în mâini și-avea

---

[301] EURIPIDE, *Oreste*, 263.

[302] Gigantul Tityos ar fi încercat să o siluiască pe Leto, mama zeului Apollo. Acesta din urmă l-a ucis și l-a condamnat la chinuri cumplite în infern. (n.P.P.)

[303] Aloeus este un fiu al lui Poseidon, părintele multor giganți care s-au revoltat împotriva zeilor. (n.P.P.)

[304] Apollo l-a informat pe încornoratul Hefaistos despre adulterul soției sale, Afrodita, cu Ares. (n.P.P.)

[305] Despre acest episod, a se vedea HERODOT, *Istorii*, 1, 86-87. (n.P.P.)

de gând să dea foc și acestui templu – că ai spus și aceasta, bocindu-te, la începutul melodiei, grăind așa: „Pe împăratul perșilor[306], un strămoș al celui care ne aduce acum război, care cu trădare a luat cetatea și i-a dat foc, când să se ducă la Dafne, ca să facă același lucru, l-a întors zeul din hotărârea lui; și aruncând torța s-a închinat lui Apollo. Așa l-a îmblânzit și l-a schimbat chipul zeului!" –, deci cel care a biruit mânia cea bolnavă și atât de mare oaste, după cum spui, și a putut atunci să scape de primejdie – mai spui că și copiilor lui Aloeus, care urzeau uneltiri împotriva zeilor, le-a pus capăt prin moarte –, pentru ce, dar, cel care a putut atâtea n-a făcut nimic acum? Ar fi trebuit, dacă n-a putut face altceva, să fi avut cel puțin milă de slujitorul cel chinuit pe nedrept și să vădească pe cel care a dat foc templului! Dacă făptuitorul a fugit în timpul arderii templului, ar fi trebuit ca Apollo să se înfățișeze și să dea în mâna judecătorului pe făptuitor sau numai să-l dezvăluie, dacă de dat nu putea să-l dea, atunci când acel slujitor stătea atârnat și i se scrijeleau coastele, când i se cerea să spună cine a dat foc templului și nu putea! Dar așa urâciosul și nerecunoscătorul zeu a trecut cu vederea și pe slujitorul lui, care era torturat pe nedrept, și a trecut cu vederea și pe împărat, care ajunsese de batjocură după atâtea jertfe.

Toți râdeau de el ca de un scrântit și de un zălud când și-a descărcat mânia pe nenorocitul acela. Cum se face că Apollo, care a prezis venirea împăratului pe când acesta era încă departe – căci spuneai bocindu-te, oratorule, mai sus și asta! –, n-a văzut pe cel care sta lângă el și-i dădea foc? Deși spuneți că Apollo era ghicitor, căci ați împărțit zeilor voștri, ca și oamenilor, fiecăruia câte o meserie, iar lui i-ați dat meseria ghicitului, totuși, oratorule, de ce nu-i ceri să-ți facă parte de această meserie a lui? Cum se face că n-a cunoscut nenorocirea ce avea să vină peste el? Și-un om simte când se apropie focul! Sau oare dormea când l-a cuprins focul? Dar nimeni nu-i atât de nesimțitor ca să nu se trezească îndată ce se apropie de el flacăra. Nimeni nu-i atât de neghiob să nu pună mâna pe cel care o aduce. Cu adevărat „elinii sunt totdeauna copii și niciun elin nu-i bătrân"[307]. Ar trebui să vă plângeți prostia, că nu vă depărtați de demoni, deși lucrurile strigă înșelăciunea lor! Dar nu, voi mergeți singuri la pieire și vă vindeți mântuirea! Vă duceți

[306] În timpul războaielor medice, Xerxes I a incendiat Atena în 480 î.Hr. (n.P.P.)
[307] Platon, *Timaios*, 22b. (n.P.P.)

ca niște vite unde vă mână demonii! Și stați și bociți pieirea statuilor demonice! Tu, oratorule, ceri și arc, ca să nu te deosebești întru nimic de cel care rostește în tragedie cuvintele acestea! Nu e oare curată nebunie să aștepți să faci vreo ispravă cu aceste arme care n-au folosit la nimic nici celui care le-a avut?

Dacă spui, oratorule, că ești mai meșter și mai dibaci în tragerea cu arcul decât Apollo, n-ar trebui să cinstești pe unul care-i mai neînvățat și mai neputincios ca tine, chiar în acele lucruri în care spuneți că întrece pe toți. Iar dacă-i dai lui Apollo întâietatea și în meșteșugul ghicitului și în al tragerii cu arcul, cum mai aștepți să faci vreo ispravă tu, care cunoști puțin aceste meșteșuguri, când n-a putut face nimic Apollo, care le cunoștea desăvârșit?

XX

Caraghioslâc și basm sunt toate astea! Apollo n-avea darul ghicitului; și chiar dacă-l avea, tot nu făcea nimic! Nu-i om cel care a ars templul! Nu-i om, ci putere dumnezeiască. Și pricina o voi spune mai târziu. Dar, deocamdată, e important să aflăm pentru ce învinuiește pe Hefaistos de nerecunoștință, grăind așa: „Hefaistos, vistiernicul focului, n-a oprit focul cel pustiitor, deși-i era dator cu mulțumire lui Apollo pentru vestirea cea de altădată". Ce mulțumire? Spune-mi: care este vestirea cea de altădată? Pentru ce ascunzi cinstitele isprăvi ale slăviților tăi zei? Dacă ai fi vorbit de această mulțumire, l-ai fi arătat pe Apollo și mai fără de minte! Dar îți era rușine și roșești! Voi spune, dar, eu cu îndrăzneală cele pe care tu trebuia să le spui. De ce mulțumire e vorba, dar?

Se spune că Ares s-a îndrăgostit cândva de Afrodita; dar, temându-se de Hefaistos, bărbatul ei, a venit la ea când a văzut că soțul nu era acasă. Apollo i-a văzut îmbrățișați; s-a dus la Hefaistos ca să-i spună desfrânarea. Venind Hefaistos și găsindu-i pe amândoi în pat, i-a legat cu lanțuri așa cum i-a găsit, a chemat pe zei ca să vadă rușinoasa priveliște și așa i-a pedepsit pentru desfrâu. Oratorul spune, așadar, că Hefaistos îi era dator lui Apollo cu această mulțumire; dar, când timpul l-a chemat ca să-și plătească datoria, a fost un nerecunoscător.

Însă cu Zeus ce este, o oratorule? Că și pe el îl învinuiești de cruzime, spunând: „Dar nici Zeus, care are frâiele ploilor, n-a lăsat să curgă apă peste flacără, deși altădată a stins rugul de dragul

nenorocitului împărat al Lidiei". Bine ai făcut că mi-ai adus aminte și de lidian[308]. Că și pe lidian demonul acesta l-a pângărit dându-i nădejdi zadarnice, l-a înșelat aruncându-l într-o vădită nenorocire. Și, dacă n-ar fi fost omenia lui Cirus, Zeus nu i-ar fi fost de niciun ajutor. Așa că degeaba mai ții de rău, oratorule, pe Zeus, că a avut mai multă grijă de lidian decât de Apollo, copilul său! Zeus nu s-a putut apăra nici pe el de trăsnet când a fost trăsnit în orașul lui Romulus, Roma, unde era cinstit mai mult decât în toate orașele[309].

Dar să ascultăm mai departe celelalte cuvinte ale bocetului; căci așa vom cunoaște bine jalea ce-a cuprins sufletele păgânilor:

„Bărbaților, mă duc cu mintea la chipul zeului și-mi pun cu gândul înaintea ochilor înfățișarea lui, frumusețea feței lui, frăgezimea pielii lui, în piatră și acestea, centura din jurul pieptului, care strângea haina-i de aur, așa că o parte era lăsată, iar alta ridicată. Iar întreaga lui statură a cui mânie clocotindă n-ar fi adormit-o? Semăna cu unul care cântă o melodie; și, după cum se spune, unul l-a și auzit cântând-o din țiteră într-o după-amiază. Ce fericite urechi! Cântarea era o laudă a pământului, când mi se pare că a făcut și o libație din cupa cea de aur, pentru că pământul, deschizându-se și închizându-se, a ascuns pe fată".

Apoi puțin mai jos bocește arderea templului, spunând: „A țipat drumețul când trăsnetul a tunat; s-a tulburat preoteasa zeului, ce locuia în pădurea Dafne-ului. Vaiete ascuțite, cumplite și înfricoșătoare din locul cel cu mulți copaci al Dafne-ului au ajuns până-n cetate. Ochiul guvernatorului, abia adormit, s-a deschis la vestea cea amară. Înnebunit, a alergat, cerând aripi lui Hermes. Apoi însuși s-a pornit în căutarea rădăcinii răului; sufletul îi ardea tot atât de tare ca și templul. Grinzile acoperișului au căzut și au adus cu ele focul și tot ce-au atins au nimicit: pe Apollo, care era aproape, că nu era departe de acoperiș; apoi celelalte podoabe, statuile muzelor întemeietoare, strălucirile pietrelor, frumusețea coloanelor. Mulțimea stătea în jur jelindu-se, neputincioasă să vină în ajutor; era cuprinsă de aceeași jale ca și cei care văd de pe mal cum se scufundă o corabie și al căror ajutor sunt numai lacrimile ce plâng nenorocirea. Fără îndoială, mare vaiet au scos nimfele ce ies

[308] Regele Cresus al Lidiei. *Cf.* HERODOT, *Istorii*, 1, 86-87. (n.P.P.)

[309] În 83 î.Hr. templul lui Iuppiter Capitolinul din Roma a fost incendiat de un fulger. (n.P.P.)

din izvoare; mare vaiet a scos și Zeus, cel care șade în apropiere, așa cum se și cuvenea văzând nimicită cinstirea fiului lui! Mare vaiet a scos și mulțimea miilor și miilor de demoni care trăiesc în pădure! Nu mai mic a fost vaietul ce l-a scos, din mijlocul orașului, Calliope, când conducătorul dansului muzelor a fost vătămat de foc".

Apoi către sfârșit spune:

„Fii și mie acum, Apollo, așa cum te-a înfățișat Chryses când a blestemat pe aheeni[310]: plin de mânie și întunecos ca noaptea! Că în vreme ce noi îți dădeam iarăși podoabele și înlocuiam ce ți se luase, ai fost răpit tu, cel cinstit de noi, cum răpește noaptea un mire tocmai când i se împletesc cununile".

XXI

Aceasta este plângerea oratorului! Dar, mai bine spus, câteva părți din plângere. Mie însă îmi vine să mă minunez cum crede oratorul că poate să se laude cu acelea de care ar trebui să roșească când îl înfățișează pe Apollo ca pe un tânăr desfrânat și nerușinat, care cântă din țiteră la amiază, când spune că zeul își cântă dragostea pentru iubita lui și când numește fericite urechile care au auzit cântecul acesta de rușine! Nu e deloc de mirare că locuitorii din Dafne și cei din apropiere de Dafne au plâns, că guvernatorul orașului s-a aprins de mânie și n-a putut face nimic mai mult decât să scoată lacrimi, dar este de-a dreptul caraghios ca înșiși zeii să fie tot atât de neputincioși, să plângă și ei așa cum au plâns și oamenii, că n-au avut nicio putere în fața focului nici Zeus, nici Calliope, nici marea mulțime de demoni, dar nici chiar nimfele, că toți au scos numai scâncete și vaiete.

Lovitura a fost puternică. S-a văzut bine din cele spuse de orator. În mijlocul monodiei sale a mărturisit-o ritos că li s-a dat o lovitură de moarte. Împăratul n-ar fi îndurat toate astea în liniște de nu era cuprins de o spaimă și o teamă mai mari.

Este timpul acum să arăt și pricina pentru care Dumnezeu n-a abătut mânia Sa asupra împăratului, ci asupra demonului, a lui Apollo, și să arăt și pentru ce focul n-a prăpădit tot templul, ci a sfărâmat numai idolul după ce a ars acoperișul. Nu s-au petrecut toate lucrurile acestea la întâmplare, fără nicio pricină, ci s-au

---

[310] *Cf.* HOMER, *Iliada*, I, 435-445. (n.P.P.)

făcut toate din dragostea de oameni a lui Dumnezeu pentru cei rătăciți. Dumnezeu, Care cunoaște pe toate înainte de facerea lor, știa, în afară de altele, și aceasta că, dacă ar fi azvârlit trăsnetul asupra împăratului, cei de față și cei care ar fi văzut lovitura pentru o vreme s-ar fi înfricoșat, dar, după ce ar fi trecut un an sau doi, s-ar fi pierdut amintirea faptului și mulți n-ar mai fi crezut în minune. Dar așa templul va vesti mânia lui Dumnezeu mai tare ca un crainic, nu numai celor din vremea aceea, ci și celor de mai târziu, ca să li se taie orice cuvânt celor care-ar vrea să se trufească și să ascundă minunea.

Fiindcă orice om care va trece prin locul acesta va avea astfel de stări sufletești ca și cum arderea templului s-ar fi întâmplat de curând: îl va cuprinde frica și, ridicând îndată ochii la cer, va slăvi tăria Celui care a făcut acestea. După cum cei care trec pe lângă o fostă peșteră de tâlhari, pe lângă ascunzătoarea unui căpitan de hoți, care a fost spartă, din care a fost scos legat tâlharul și luate toate lucrurile lui, iar peștera a ajuns sălaș fiarelor sălbatice, deci, după cum cei care trec pe lângă ascunzătoarea aceasta se duc cu gândul la atacurile și hoțiile aceluia și le trece, în închipuire, pe dinaintea ochilor căpitanul de hoți care a locuit acolo, tot așa se întâmplă și cu cei care trec pe lângă templul acesta. De departe, de cum văd coloanele templului, înainte de a veni lângă el și de a-i păși pragul, le trec prin minte înfrângerea demonului, înșelăciunea și uneltirile; și pleacă înspăimântați de urgia și tăria lui Dumnezeu; iar templul, care mai înainte era pricină de înșelăciune și de hulă, acum e pricină de slavoslovie. Atât de iscusit este Dumnezeul nostru!

Astfel de minuni n-a făcut Dumnezeu acum pentru întâia oară, ci și în vechime, pe vremea generațiilor de mai înainte. Nu e timpul să le înșir pe toate cu de-amănuntul. Voi aminti însă una ce pare a fi asemănătoare acesteia. A izbucnit odinioară război în Palestina între iudei și cei de altă seminție; au biruit dușmanii și au luat chivotul lui Dumnezeu ca pradă de război și l-au afierosit unuia dintre idolii lor. Dagon era numele lui. Când a fost pus acolo chivotul întâia oară, idolul a căzut și zăcea cu fața la pământ. Cum ei n-au înțeles din această cădere tăria puterii lui Dumnezeu, au ridicat idolul și l-au pus la locul lui. A doua zi, la revărsatul zorilor, ducându-se, nu l-au văzut pe idol numai căzut, ci și sfărâmat. Mâinile smulse din umeri, împreună

cu picioarele, aruncate pe prag, iar cealaltă parte a idolului, sfărâmată și ea, împrăștiată în altă parte[311].

Pământul Sodomei, ca să pun o minune mică lângă una mare, pentru aceea a pierit prin foc, împreună cu locuitorii lui, și a ajuns neroditor, pentru ca să se înțelepțească prin privirea locurilor nu numai cei din vremea aceea, ci și toți cei de mai târziu[312]. Dacă ar fi fost pedepsiți numai oamenii, minunea ar fi fost pusă la îndoială mai târziu; dar, ca să nu se mai întâmple aceasta, a fost lovit de pedeapsă și locul. Și asta fiindcă el poate să dăinuiască în timp mai mult și să aducă aminte fiecăreia din generațiile viitoare că legea îi pedepsește pe cei care săvârșesc astfel de fapte. Chiar dacă nu sunt pedepsiți îndată, totuși în curând îi va ajunge pedeapsa, așa cum s-a petrecut și cu templul acesta. Că, iată, sunt douăzeci de ani de atunci și nimic nu s-a pierdut din zidurile lăsate de foc, ci stau în picioare și neclintite părțile scăpate de foc; și sunt așa de trainice, că vor mai rămâne în picioare încă o sută de ani, două sute de ani, ba încă și mai mult decât atât.

Și ce e de mirare că niciuna dintre coloanele vreunei clădiri n-a fost ruptă și trântită la pământ? Numai una dintre coloanele din jurul clădirii din spate s-a frânt, dar nici aceasta n-a căzut, ci, dezlipindu-se din temelie, a căzut peste zid și așa a rămas. Partea coloanei de la temelie până la tăietură se reazemă pieziș de zid, iar cealaltă parte de la tăietură până la vârf stă în picioare, sprijinită de partea de jos. Și, cu toate că locul a fost bătut adeseori de vânturi puternice, cu toate că au fost cutremure, cu toate că s-a cutremurat pământul, zidurile rămase de la foc nu s-au clătinat, ci stau neclintite, ca și cum ar striga că au rămas în picioare ca să înțelepțească generațiile viitoare.

XXII

Poți spune, dar, că aceasta e pricina că n-a pierit atunci tot templul de pe urma focului. Dar pentru ce n-a căzut trăsnetul pe capul împăratului mai poți găsi și o altă pricină, de-o cauți, pornind de la același izvor, adică bunătatea și iubirea de oameni a lui Hristos.

---

[311] *Cf. Judecătorii* 5, 1-4.

[312] Cf. *Facerea* 19.

Dumnezeu a îndepărtat focul de pe capul împăratului și l-a îndreptat spre acoperiș, pentru ca împăratul, învățând din nenorocirile altora, să fugă de osânda gătită lui, să se întoarcă la Dumnezeu și să se elibereze de înșelăciune. Unchiul lui și vistiernicul său au murit pe neașteptate; foamete a venit peste oraș îndată ce a ajuns la domnie; s-au împuținat apele, lucru ce nu s-a mai întâmplat niciodată mai înainte, ci numai după ce a adus el jertfe, și alte multe nenorociri în afară de acestea s-au întâmplat atunci; unele în tabără, altele în orașe, îndestulătoare să înduplece și o inimă de piatră, nu numai prin mulțimea lor, nici numai prin aceea că s-au întâmplat toate deodată, unele după altele și îndată după ce se săvârșise păcatul, ca și odinioară pe timpul împăratului Egiptului, ci și prin aceea că semnele arătate au fost în așa fel, prin ele însele, că nu mai aveau nevoie unul de altul ca să-i întoarcă la Dumnezeu pe cei care care vedeau; fiecare dintre semne era îndestulător prin el însuși să facă aceasta. Care om, dar nu dintre cei lipsiți de simțire, nu s-ar înspăimânta de semnul arătat la temeliile vechiului templu din Ierusalim, ca să lase deoparte pe celelalte?

– Care a fost acesta?

– Văzând tiranul că se răspândește credința lui Hristos în toată împărăția de sub stăpânirea lui, că se întinde și în împărăția perșilor și, pe lângă aceștia, și la alți barbari și că înaintează și dincolo de ei și, ca să spun așa, cuprinde tot pământul de sub soare, îl ustura și suferea și pregătea război bisericilor. Nu știa ticălosul că lovește în țepușă[313]. Mai întâi a încercat să zidească din nou templul din Ierusalim, pe care puterea lui Hristos l-a doborât la pământ. Elinul s-a pus în slujba religiei iudeilor, vrând prin aceasta să pună la încercare puterea lui Hristos. Și a chemat pe niște iudei și le-a poruncit să aducă jertfe. Că spunea împăratul că în acest chip făceau strămoșii lor slujbele lor religioase. Dar, când iudeii aceia au alergat la această izbăvire – căci, dărâmându-se templul, nu le era îngăduit să aducă jertfe în afara vechii lor capitale –, împăratul le-a poruncit să ia banii din vistieriile cele împărătești și tot ce le-ar trebui pentru zidire, să se ducă, să rezidească templul și să se reîntoarcă la vechea datină a jertfelor. Și nepricepuții, cei care rătăcesc din pântecele maicii lor[314], cei care sunt povățuiți până la bătrânețe[315], au plecat

---

[313] *Cf. Faptele* 9, 5.
[314] *Cf. Psalmul* 57, 3.
[315] *Cf. Isaia* 46, 3.

ca să ajute pe împărat în planurile lui. Cum au început să scoată pământul, a ieșit deodată foc din temeliile templului și i-a mistuit pe toți[316]. Când i s-au vestit acestea împăratului, n-a mai încercat să meargă cu cutezanța mai departe, că era cuprins de teamă; dar nici n-a vrut să scuture de pe el înșelăciunea cea diavolească, de care era stăpânit; dar, deocamdată, s-a liniștit.

Însă, după ce a trecut câtva timp, a început să se ostenească tot atât de zadarnic: n-a mai îndrăznit să zidească templul, dar a început să ne atace în alt chip. Deocamdată a amânat să ne poarte război pe față; în primul rând, mai cu seamă, pentru că era pe deplin convins că încearcă un lucru cu neputință; în al doilea rând, pentru că nu voia să ne dea prilejul să ne încununăm cu cununa muceniciei. Pentru că nu putea suferi și socotea mai groaznic ca o nenorocire proprie să fie adus un creștin înaintea lui și să-l vadă că rabdă până la ultima suflare chinurile cele pentru adevăr. Așa că în suflet ne ura pentru că știa, știa bine că, de-ar fi îndrăznit aceasta, toți și-ar fi dat sufletele pentru Hristos.

Răufăcător și viclean, i-a lăsat liberi pe cei pedepsiți pentru unele păcate de întâistătătorii Bisericii și pe toți cei scoși din scaune de pe tot cuprinsul imperiului. În acest chip a dat putere celor mai răi oameni, a călcat în picioare legiuirile Bisericii și a pornit pe toți creștinii unii împotriva altora. Nădăjduia că vor fi mai ușor de biruit creștinii dacă sunt mai întâi măcinați de războiul dintre ei[317]. Unuia cu numele Ștefan, care fusese scos din demnitatea lui bisericească din pricina învățăturii lui greșite și a ticăloșiei vieții lui, i-a poruncit să-și reia scaunul său episcopal și învățătoresc. S-a străduit, atât cât era în puterea lui, să stingă numele Domnului, numindu-ne, în poruncile date de el, „galileeni" în loc de creștini

---

[316] Spre a dovedi că profețiile evanghelice sunt lipsite de temeinicie, Iulian Apostatul a hotărât rezidirea templului iudaic din Ierusalim. Evenimentele care au sistat reconstruirea lui sunt narate astfel de Ammianus Marcellinus: „Iulian s-a gândit să reconstruiască cu o cheltuială extravagantă Templul care să fie mândria Ierusalimului încă o dată și l-a angajat în acest sens pe Alypius din Antiohia. Alypius s-a apucat puternic de lucru și a fost secondat de guvernatorul provinciei atunci când bile înspăimântătoare de foc au distrus fundațiile. Aceste [bile] și-au continuat atacurile până când muncitorii, după încercări repetate, nu s-au mai putut apropia mai mult și s-a renunțat la această încercare" (*Res gestae*, 23, 1, 2-3). (n.P.P.)

[317] Una dintre insidioasele măsuri luate de împăratul Iulian spre a submina Biserica creștină a fost aceea de a da libertate tuturor sectelor și ereziilor, precum și de a repune în funcții pe episcopii exilați și depuși. Scopul era crearea de haos și dezbinare. Acum este reintegrat în scaun și Sfântul Atanasie cel Mare, dar pentru puțină vreme. (n.P.P.)

și îndemnând și pe guvernatori să facă la fel. Dar, cu toate minunile acestea despre care am vorbit și care s-au întâmplat pe vremea foametei și secetei, împăratul a stăruit mai departe în aceeași cutezanță și cruzime.

Când a fost să meargă cu război împotriva perșilor, s-a pornit cu atâta îngâmfare, ca și cum avea să ducă în robie tot neamul barbarilor, și ne-a înfricoșat și pe noi cu mii și mii de amenințări, spunând că după întoarcerea de acolo are să ne piardă pe toți până la unul. Războiul acesta cu noi i se părea a fi mai greu decât războiul cu perșii și trebuia să-l termine mai întâi pe cel mai ușor și apoi să-l înceapă pe cel mai greu. Pe acestea toate ni le-au povestit cei care-i cunoșteau gândurile. Dar, pentru că el clocotea de mânie împotriva noastră și pentru că nebunia lui creștea în fiecare zi, nu era totdeauna de aceeași părere, ci arunca hotărârea de mai înainte și ne amenința din nou cu prigoană. Cu toate acestea, Dumnezeu, Care voia să-l îndrepteze și să-i potolească aprinderea, i-a dat iarăși un semn, acesta, când a aruncat foc peste templul din Dafne.

XXIII

Dar împăratul nici așa nu și-a potolit mânia[318]; sfâșiat de dorința de a jefui turma noastră creștină, n-a rămas la timpul când plănuise amenințarea, ci, pe când voia să treacă Eufratul, a făcut o încercare printre ostașii lui și pe câțiva, puțini la număr, prin lingușeli, i-a corupt, făcându-i să se lepede de Hristos; dar celor care s-au împotrivit încercărilor lui nu le-a dat drumul din armată, de teama ca nu cumva, prin plecarea lor, să slăbească oastea cu care pornise împotriva perșilor.

Cine ne va povesti cele ce-au urmat de aici înainte, cu mult mai înfricoșătoare decât cele petrecute în pustiu, decât cele de pe mare, decât cele din Egipt, când a fost pedepsit acel nesimțitor Faraon și s-au înecat toți? După cum atunci egipteanul n-a voit să asculte de niciuna dintre nenorocirile venite peste el pentru că n-a voit să se facă mai bun, iar la sfârșit Dumnezeu l-a înecat pe el cu oastea lui, tot așa și acum: pentru că împăratul acesta a stat cu nerușinare

---

[318] Sfântul Grigorie Teologul ne transmite faptul că Iulian plănuia să-i priveze pe creștini de toate drepturile civile și să-i asasineze pe liderii spirituali importanți, ca Sfântul Vasile cel Mare (*cf. Cuvântarea 4*, 96). (n.P.P.)

față de toate minunile lui Dumnezeu, pentru că n-a voit să câștige ceva din ele, ci a rămas neîndreptat, Dumnezeu l-a aruncat în cele mai groaznice nenorociri, pentru ca alții să se facă mai buni prin suferințele lui, de vreme ce el n-a vrut să se înțelepțească prin suferințele altora.

Împăratul acesta, care a dus în Persia atâtea zeci de mii de ostași câte n-a dus niciunul dintre împărații de altădată, care nădăjduia să cucerească toată împărăția perșilor de la cea dintâi luptă și fără osteneală, a terminat războiul atât de rău și de jalnic, ca și cum ar fi avut cu el mai degrabă o oaste de femei și de copii mici decât de bărbați. Mai întâi, din pricina nesocotinței lui, i-a dus pe ostași într-o atât de mare nevoie, încât au mâncat carne de cal, unii au murit de foame, iar alții de sete. Ca și cum ar fi luptat pentru perși și ca și cum s-ar fi străduit să-i dea pe ostașii lui în mâinile perșilor, și nu să-i prindă pe perși, așa și-a închis ostașii într-un loc cu anevoie de ieșit și aproape că i-a dat legați în mâna dușmanilor.

Dar toate nenorocirile întâmplate acolo nu le va putea povesti nici măcar unul dintre cei care le-au văzut și le-au trăit. Atât de grozave au fost! Însă, ca să spun pe scurt, împăratul a pierit rușinos și jalnic. Unii spun că a murit săgetat de sluga unui ostaș, nemulțumit de cele ce se petreceau; alții spun că nu se cunoaște ucigașul lui[319]; se știe doar că a fost rănit și că s-a rugat să fie înmormântat în pământul Ciliciei[320], unde se află și acum. După ce împăratul a pierit atât de rușinos, ostașii, văzându-se la mare strâmtorare, au căzut înaintea dușmanilor; s-au jurat că vor da în mâinile lor cea mai tare cetate din toate, care era ca un zid de nedoborât pentru apărarea lumii noastre. Având ostașii parte de barbari omenoși, au scăpat cu viață și s-au întors puțini din mulți, dar și aceștia cu trupurile prăpădite, rușinați din pricina legământului încheiat, dar siliți de jurământ să dea barbarilor o parte din moșia strămoșească. Și puteai vedea o priveliște mai jalnică decât orice robie. Căci locuitorii cetății aceleia, tocmai de la cei de la care se așteptau să primească

[319] Teodoret al Cirului (*Istoria bisericească*, 3, 25) ne va transmite o altă opinie (intrată deja în tradiția hagiografică), potrivit căreia împăratul ar fi fost ucis de o mână nevăzută. Se spune, potrivit aceluiași Teodoret, că ar fi luat sânge din rană, l-ar fi azvârlit spre cer și ar fi strigat: νενίκηκάς με, Γαλιλαῖε, sau: *Vicisti, Galilaee* („M-ai învins, Galileene!"). Gore Vidal, în cunoscuta sa biografie romanțată a lui Iulian Apostatul, avansează ideea asasinării acestuia în urma unui complot urzit de soldații creștini. (n.P.P.)

[320] Mai exact în orașul Tars. (n.P.P.)

mulțumire, de la aceia au pătimit ca de la dușmani; că cetatea lor, întocmai ca un zăgaz, fusese un liman pentru toți cei dinăuntru, iar ei stătuseră totdeauna în fața tuturor primejdiilor pentru toți; cu toate acestea, au fost mutați în pământ străin, și-au părăsit casele și ogoarele, smulși din toate moșiile strămoșești. Și toate acestea le-au suferit de la ai lor.

Astfel de roade am cules de la viteazul împărat! Dar toate astea n-au fost spuse fără rost, ci ca să pun capăt nedumeririi celor care întreabă: pentru ce Dumnezeu nu l-a pedepsit de la început pe împărat? Dumnezeu a voit adeseori să-l oprească din pornirea lui când se înfuria; a voit să-l îndrepteze prin nenorocirile altora; dar, pentru că s-a împotrivit, l-a dat celor mai groaznice nenorociri, păstrându-i totuși adevărata plată a nelegiuirilor lui pentru ziua cea mare. Prin pedeapsa pe care i-a dat-o pe pământ, Dumnezeu a trezit pe cei mai trândavi și i-a făcut mai înțelepți. Așa este îndelunga răbdare a lui Dumnezeu! Aduce la sfârșit mai mare osândă celor care nu se folosesc de ea cum trebuie. Și, după cum este folositoare celor care se pocăiesc, tot astfel este pricină de mai mare osândă celor încăpățânați și învârtoșați la inimă.

Iar dacă cineva m-ar întreba:

– Dar ce, Dumnezeu nu știe mai dinainte că tiranul n-are să se îndrepteze?

Îi voi spune:

– Da, știa mai dinainte! Dar Dumnezeu niciodată nu încetează din pricină că știe mai dinainte răutatea noastră de a nu face cele ale Lui. Chiar dacă nu primim îndemnul Lui, El Își arată mai departe iubirea Sa de oameni. Iar dacă noi facem păcate și mai mari, aceasta nu se întâmplă din pricina Lui – că nu este îndelung răbdător pentru ca să ne piardă, ci ca să ne mântuim –, ci se întâmplă din pricina noastră, care am disprețuit nespusa Lui bunătate. Și așa Își arată Dumnezeu nemărginita Sa iubire de oameni. Iar când noi nu vrem să ne folosim de multa și îndelunga Lui răbdare, atunci îndreaptă folosul spre alții, arătându-Și pretutindeni, în același timp, și iubirea de oameni și iscusința. Lucru care s-a întâmplat și atunci cu acel împărat. Tiranul așa și-a sfârșit viața, iar mărturii ale nebuniei lui și ale puterii fericitului Vavila sunt templul și biserica mucenicului: unul pustiu, celălalt cu aceeași lucrare ca și mai înainte. Racla mucenicului n-a mai fost suită în Dafne – Dumnezeu rânduind și aceasta –, ca să ajungă pentru cei care se duc la Dafne

și mai lămurită cunoașterea isprăvilor sfântului. Căci orice om venit din depărtări la Dafne ca să-l caute pe mucenic, când nu-l vede acolo, întreabă îndată de pricină și, după ce aude toată istoria, pleacă de acolo cu mai mult câștig decât mai înainte. Așa că, și ducându-se la Dafne și părăsindu-l din nou, se folosește mult.

Așa este tăria mucenicilor! Și când sunt vii, și când sunt morți! Și când sunt în locurile lor, și când le-au părăsit! De la început și până la sfârșit minunile lor se țin lanț. Că iată! A apărat legile lui Dumnezeu defăimate. A răzbunat cum trebuia copilul ucis. A arătat cât de mare este deosebirea dintre preoție și împărăție. A surpat toată îngâmfarea lumii. A călcat în picioare deșertăciunea vieții. I-a învățat pe împărați să nu împingă puterea lor dincolo de măsura dată lor de Dumnezeu. A arătat preoților că trebuie să stea mai presus de împărați. Acestea le-a făcut fericitul Vavila, și mai multe decât acestea, pe când era în trup. După ce însă s-a mutat din lumea aceasta și a plecat de aici, a surpat tăria demonului, a vădit înșelăciunea elinilor, a scos la iveală basmul ghicitoarei demonului, a strivit masca ei, a arătat descoperită toată fățărnicia ei, închizând gura celui care părea că biruiește prin ea și l-a doborât la pământ cu multă tărie. Și acum stau zidurile templului, propovăduind tuturor rușinea, batjocura și neputința demonului, dar și cununile, biruința și puterea mucenicului! Atât de mare e tăria sfinților! Atât de nebiruită și de înfricoșătoare este și împăraților, și demonilor, și chiar căpeteniei demonilor!

Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuventin și Maximin, care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul[321]

I

Nu de mult ne-a adunat aici fericitul Vavila, împreună cu cei trei copii. Astăzi, doi sfinți ostași au așezat armata lui Hristos pe câmpul de luptă. Atunci patru mucenici, acum doi! Felurită le e vârsta, dar una credința! Felurite le sunt luptele, dar aceeași bărbăția! Aceia vechi după timp, aceștia noi și de curând! Așa este vistieria Bisericii! Are mărgăritare și noi, și vechi. Dar în toate strălucește frumusețea. Nu pălește floarea lor, nu piere cu vremea. Firea strălucirii lor nu-i atacată de otrava îmbătrânirii. Avuția cea trupească se duce și piere cu lungimea timpului. Și hainele se rup, și casele se dărâmă, și aurul este mâncat, și toate avuțiile acestea pământești se duc și pier cu vremea. Dar vistieriile cele duhovnicești, mucenicii, nu-s așa. Ei rămân necontenit în aceeași înflorire. Strălucesc de prospețime și împrăștie până departe slava strălucirii lor. Aceasta o știți și voi. Că nu-i cinstiți într-un fel pe mucenicii cei vechi și altfel pe cei noi! Nu, ci pe toți îi cinstiți, pe toți îi îmbrățișați cu aceeași râvnă, cu aceeași dragoste, cu același dor. Nu întrebați de timp, ci căutați bărbăția, evlavia sufletească, credința neclintită, zelul întraripat și cald, așa cum au arătat și sfinții mucenici care ne-au adunat azi.

Căci în așa fel clocoteau de dor de Dumnezeu, că puteau să-și pună cunună de mucenic fără de prigoană, puteau să înalțe trofeu de luptă, puteau să câștige biruința fără de război, puteau să ia premiul fără de întrecere. Și cum, vă voi spune eu! Îngăduiți-mi însă să-mi încep istorisirea puțin mai de sus.

A fost un împărat[322] în vremea noastră care a întrecut în necredință pe toți împărații de dinaintea lui. Despre acest împărat

---

[321] *PG* 50, 571-578. Despre acești martiri, tradiția hagiografică ne informează că ar fi fost străjeri ai împăratului Iulian și ar fi fost executați deoarece au protestat împotriva unui edict imperial care interzicea venerarea moaștelor sfinților, emis de împăratul Iulian la Antiohia. (n.P.P.)

[322] Iulian Apostatul. (n.P.P.)

v-am și vorbit nu de mult. Acest împărat, văzând că a noastră credință ajunge strălucitoare prin moartea mucenicilor, văzând că nu numai bărbații, ci și copiii gingași și fecioarele neispitite de nuntă și, pe scurt, tineri și bătrâni, femei și bărbați, înfruntă moartea pentru credință, cumplit se amăra și suferea; dar să facă război pe față creștinilor, nu voia. Că spunea el: „Toți zboară spre mucenicie, cum zboară albinele la miere". Și aceasta n-o știa de la el, ci de la străbunii lui. Fiindcă tirani au purtat război Bisericii și popoare neîncetat s-au răsculat împotriva ei, pe când mică era scânteia credinței! Cu toate acestea, n-au stins-o și nici nu i-au pus capăt, ci și-au pus loruși capăt. Dar scânteia aceea a crescut, s-a ridicat sus, sus de tot, și a cuprins toată lumea, deși toți credincioșii au fost junghiați, au fost arși, aruncați în prăpăstii, înecați, dați fiarelor sălbatice. Mucenicii călcau pe jăratic ca pe țărână, se uitau la mări și la valuri ca la livezi înflorite, alergau spre tăișul sabiei ca la diademe și cununi, și-și băteau joc de orice pedeapsă, nu numai prin aceea că o îndurau cu bărbăție, ci și prin aceea că o primeau cu plăcere și cu multă dragoste. După cum plantele cresc când sunt lovite de picăturile de ploaie, tot astfel și credința noastră înflorea mai mult când era lovită, se lățea mai mult când era strâmtorată. De obicei, stropirea cu apă nu face atât de pline de verdeață grădinile, cât de pline de credincioși au ajuns Bisericile stropite cu sângele mucenicilor.

Știindu-le, dar, pe acestea și pe altele mai multe ca acestea, împăratul acela se temea să pornească pe față război asupra noastră: „Să nu facem noi", spunea el, „ca să înalțe creștinii trofee unele după altele și să nu-i facem să câștige necontenite biruințe, să nu le dăm prilejul să-și pună cununi pe capete!"

– Dar ce a făcut?

– Uitați-vă la viclenia lui! A poruncit ca toți medicii, ostașii, sofiștii și retorii creștini sau să nu se mai îndeletnicească cu meseriile lor, sau să se lepede de credință. Astfel a pornit cu creștinii un război de hărțuială: dacă se vor pleca poruncii lui, înfrângerea să le fie rușinoasă, că au pus banii mai presus de credință; iar dacă se împotrivesc cu vitejie poruncii și biruiesc, biruința lor să nu fie foarte strălucitoare, nici trofeele de seamă, pentru că nu-i mare ispravă să părăsești pentru credință meseria și îndeletnicirea. Dar împăratul nu s-a mărginit numai la atâta, ci a poruncit să fie adus în fața judecății și omorât cel care în vremurile de mai înainte, când împărații erau binecredincioși, ar fi doborât templele idolești, ar

fi dărâmat templele, ar fi luat podoabele templelor sau ar fi făcut ceva asemănător; și nu numai cel care cu adevărat ar fi săvârșit astfel de fapte, ci chiar și cel care era numai învinuit. A plăsmuit și alte mii și felurite pricini ca să pună capăt tuturor celor care trăiau în bună credință. Și făcea toate acestea pentru că voia să înlăture de pe frunțile creștinilor cununa de mucenic; pentru că voia să crească tot mai mult frica de el; voia să aibă loc ucideri, dar nu voia să se arate strălucitoare răsplățile mucenicilor. Dar n-a avut niciun câștig din toate astea! Cei care au suferit nu aveau să primească negreșit cununa din hotărârea lui, nici de la viclenia lui, ci de la judecata cea dreaptă, adică de la judecata cea de Sus.

II

Așadar, în timp ce așa stăteau lucrurile, în timp ce împăratul acela dorea cu înfocare să ne facă război, dar se temea de înfrângere, s-a întâmplat să se facă un ospăț ostășesc, la care au luat parte și mucenicii care ne-au adunat astăzi aici. Și cum e la ospețe: s-a vorbit de multe; unii vorbeau una, alții alta. Aceștia jeleau relele de pe vremea lor și fericeau timpul de mai înainte. Spuneau și între ei și către cei de față: „Mai merită oare să mai trăiești? Mai merită oare să mai răsufli și să vezi soarele, când legile cele sfinte sunt călcate în picioare, când credința este defăimată, când Stăpânul de obște al zidirii este necinstit? Toate sunt pline de miros de carne și de grăsimea friptă la jertfe, toate sunt pline de fum, toate sunt pline de jertfe necurate! Nici aer curat nu mai putem trage în piept!"

Să nu treci cu ușurință peste aceste cuvinte! Gândește-te la timpul când au fost spuse ele! Uită-te la credința celor care le-au rostit! Dacă la un ospăț ostășesc, unde se bea vin tare, unde se fac beții, unde se iau la întrecere mesenii în desfrânări, unde se dau lupte ca să se vadă cine poate bea mai mult și cine face mai multe nebunii, aceștia așa suspinau și așa jeleau, gândește-te cum erau ei în casele lor, când erau singuri între ai lor! Gândește-te cum erau ei la rugăciune, când erau atât de zdrobiți la inimă, când arătau inimi de apostoli chiar la vreme de petrecere! Alții cădeau de la credință, iar aceștia jeleau! Celălalt, împăratul, trăia păgânește, iar aceștia ardeau de credință. Nici nu mai simțeau sănătatea lor din pricina bolii fraților lor. Ci, ca și cum ar fi fost dați ca apărători obștești ai lumii, așa sufereau și lăcrimau pentru relele ce se săvârșeau.

Spusele lor n-au rămas tăinuite; ci unul dintre cei care au luat parte la masa aceea, un ticălos și un lingușitor, voind să se pună bine cu împăratul, i-a spus toate cele grăite de ostașii aceia. Împăratul a găsit acum ce căuta de mult; și a pus în sarcina lor o vină care putea să-i lipsească de răsplățile muceniciei; i-a învinuit că prin cuvintele acelea s-au răsculat împotriva puterii imperiale și a poruncit să li se ia averile, iar ei să fie băgați goi la închisoare. Ostașii se bucurau și se veseleau. „Ce nevoie avem noi", spuneau ei, „de avuții și de îmbrăcăminte scumpă? Dacă e nevoie să dezbrăcăm pentru Hristos și această cea mai din urmă îmbrăcăminte, nu ne vom împotrivi, ci o vom da și pe aceasta."

Peceți au fost puse pe casele lor și li s-au răpit toate averile. Și, după cum oamenii care au să plece într-o țară îndepărtată își prefac de multe ori în bani casa și trimit înaintea lor averea, așa s-a întâmplat și cu aceia. Pentru că aveau să se ducă în cer, au trimis mai înainte averea lor, slujindu-se chiar de dușmani pentru trimiterea ei. Nu se mută la cer numai averile pe care le dăm noi cu milostenie, ci se strâng tot acolo și averile pe care cei care duc război și prigonesc credința le răpesc celor care trăiesc cu bună credință. Au tot același preț și unele și altele! Ascultă ce spune Pavel: „Că ați primit cu bucurie răpirea averilor voastre, nădăjduind să aveți în ceruri bogăție mai bună și netrecătoare"[323]!

Erau, dar, mucenicii în închisoare și toată cetatea acolo se scurgea, deși era mare teamă, cumplită amenințare și primejdie să te apropii de ei, să le vorbești și să le împărtășești vreun cuvânt. Dar frica de Dumnezeu înlătura și teama, și primejdia, și amenințarea. Din pricina lor, mulți au ajuns atunci mucenici, căci, de dragul de a fi împreună cu mucenicii, au disprețuit viața de aici. Când veneau mulți creștini, se săvârșeau neîncetate psalmodii, slujbe sfinte de toată noaptea, vorbiri pline de duhovnicească învățătură. Biserica fiind închisă, a ajuns temnița biserică. Nu numai cei care veneau din afară, dar și cei din închisoare primeau foarte mare învățătură de virtute și înțelepciune din răbdarea și credința sfinților acestora.

Când împăratul a auzit acestea, s-a amărât și mai mult. Și, voind să-i doboare și să le taie râvna, a pus pe niște oameni ticăloși, pe niște înșelători, ca să uneltească. Aceștia stăteau adeseori de vorbă cu mucenicii, doar, doar, vor pune mâna pe ei; îi sfătuiau ca

[323] *Evrei* 10, 34.

de la ei – nu-i sfătuiau ca și cum ar fi fost trimiși de împărat – să se lepede de credință și să îmbrățișeze păgânătatea. Și le spuneau:

– Nu numai că veți îndepărta primejdia care vă stă în față, dar veți primi mai mare cinste și mai mare demnitate, potolind astfel mânia împăratului. Nu vedeți că și alții de aceeași demnitate cu voi au făcut aceasta?

Mucenicii le-au spus:

– Tocmai pentru aceasta vom sta cu îndrăzneală, ca să ne aducem ca niște jertfe pentru acele căderi de la credință. Avem Stăpân iubitor de oameni; obișnuiește să Se împace cu toată lumea când primește numai o jertfă.

Și, ca și cei trei tineri, spuneau: „Nu sunt în timpul acesta nici căpetenie, nici proroc, nici povățuitor, nici ardere de tot, nici jertfă, nici loc care să rodească înaintea Ta și să găsească milă; dar să fim primiți cu suflet zdrobit și cu duh de smerenie”[324].

Tot astfel și mucenicii, văzând altarele dărâmate, bisericile închise, preoții alungați, toți credincioșii prigoniți, se străduiau să se aducă pe ei, în locul tuturor, jertfă. Și, părăsind cetele cele ostășești, se grăbeau să se amestece cu cetele cele îngerești.

– Chiar dacă nu murim acum, spuneau ei, fără îndoială vom muri puțin mai târziu; aceeași suferință vom pătimi. Mai bine este să murim pentru Împăratul îngerilor, decât pentru un om care săvârșește niște păgânătăți ca acestea. Mai bine este să-ți pui armele în slujba patriei celei de Sus, decât în slujba celei de jos, celei călcate în picioare. Dacă moare cineva pentru aceasta, nu primește de la împărat o răsplată vrednică de râvna lui. Cum poate un om răsplăti unui mort? De multe ori nici n-a avut parte de mormânt cel care a murit pentru împăratul cel de jos, ci a ajuns în gura câinilor. Dar, dacă murim pentru Împăratul îngerilor, ne vom lua înapoi trupurile cu mai multă slavă, vom fi cu mai multă strălucire și vom primi cu mult mai multe răsplăți, cu mult mai multe cununi decât chinurile îndurate. Să luăm, dar, armele cele duhovnicești! Nu e nevoie de săgeți și de arcuri! Nu-i nevoie de nicio armă pământească! E de ajuns pentru toate graiul nostru!

Într-adevăr, tolbe cu săgeți sunt gurile sfinților. Dau lovituri dese și unele după altele în capul diavolului.

---

[324] *Daniel* 3, 38-39 (după *Septuaginta*).

III

Cuvintele acestea și altele la fel cu acestea au fost aduse la cunoștința împăratului. Dar el nu s-a dat bătut, ci a încercat iarăși să-i ademenească tot prin oamenii aceia. Planul ce și l-a făcut împăratul cel viclean, cel șiret, cel iscusit în a face rău, era acesta: dacă mucenicii, înmuiați de cuvintele oamenilor lui, se vor supune, să-i scoată înaintea văzului tuturor și acolo să-i facă să jertfească idolilor; dacă însă vor stărui, arătând o bărbăție tare și stând cu curaj în fața luptei, să nu facă cunoscută biruința lor, ci să le taie capetele pentru vina că au vrut să ia cu sila puterea împărătească.

Dar Cel care descoperea adâncurile cele ascunse n-a lăsat tăinuită viclenia împăratului, nici n-a făcut nevăzută uneltirea lui. Ci, după cum egipteanca[325], atunci când l-a atacat pe Iosif, în iatacul ei, nădăjduia că fapta ei are să rămână ascunsă tuturor oamenilor, pentru că era pustiu în jurul ei, dar n-a rămas ascunsă ochiului Celui neadormit, și nu numai aceluia, dar nici oamenilor de mai târziu, ci ceea ce ea i-a spus lui Iosif, fără să fie cineva de față, aceea e pe buzele întregii lumi, tot astfel și acum. Împăratul nădăjduia să rămână ascunse cele spuse de el în temniță prin acei așa-ziși sfătuitori; dar n-au rămas ascunse! Mai târziu, toți au aflat viclenia, uneltirea, biruința, trofeul. Însă, pentru că se scurgea și trecea timp mult și mulțimea zilelor nu le înmuia râvna, ba, dimpotrivă, îi făcea și mai zeloși, împăratul a poruncit ca la miezul nopții să fie duși la prăpastie. Și, în mijlocul nopții, luminătorii au fost scoși și li s-au tăiat capetele. Atunci capetele lor au fost mai înfricoșătoare diavolului decât atunci când glăsuiau. Pentru că și capul lui Ioan[326] nu era atât de înfricoșător când grăia ca atunci când stătea pe taler fără glas. Are și sângele sfinților glas: nu se aude cu urechile, dar pune stăpânire pe cugetul celor care i-au ucis.

După acea fericită ucidere, cei care căutau astfel de rămășițe cu prețul vieții lor au luat trupurile acelor viteji. Au fost și ei mucenici, deși au rămas în viață. Chiar dacă nu li s-au tăiat capetele, totuși, când au pornit să adune trupurile, erau pregătiți mai dinainte să sufere aceeași moarte. Cei care au fost de față atunci și care au fost învredniciți să vadă aceste trupuri de noi mucenici spun că, pe când

[325] *Cf. Facerea* 39.

[326] Sfântul Ioan Botezătorul.

stăteau trupurile lor culcate jos înainte de îngropare, înflorea pe fețele lor o strălucire asemănătoare aceleia despre care Luca spunea că a fost pe fața lui Ștefan când avea să le vorbească iudeilor, iar pe toți care au fost de față i-a cuprins frica[327].

Tot astfel și vederea aceasta a înspăimântat pe toți cei care au văzut-o, încât toți strigau cuvintele rostite de David: „Pe când trăiau au fost nedespărțiți și nici la moartea lor nu s-au despărțit”[328]. Împreună au mărturisit și împreună au locuit în temniță. Împreună au fost duși la locul de osândă și împreună li s-au tăiat capetele. O raclă are trupurile amândurora. Și tot un cort vor dobândi trupurile lor și în ceruri, când mucenicii le vor primi cu mai multă slavă.

Se cuvine să-i numim pe acești mucenici și stâlpi, și stânci, și turnuri, și luminători, și tauri în același timp. Căci ca niște stâlpi țin Biserica; ca niște turnuri o întăresc; ca niște stânci sfărâmă uneltirile și fac liniște mare înlăuntrul ei; ca niște luminători au izgonit întunericul necredinței și, puternici aidoma taurilor, sunt nebiruiți atât în suflet, cât și în trup. Amândoi au fost la fel de râvnitori și au purtat jugul cel bun al lui Hristos[329].

Să venim deci necontenit la ei, să ne atingem de racla lor și să îmbrățișăm cu credință rămășițele lor, ca să luăm binecuvântare de la ei. După cum ostașii, când își arată rănile ce le-au primit în războaie, vorbesc cu îndrăzneală cu împăratul, tot astfel și mucenicii aceștia, când țin în mâini capetele ce li s-au tăiat și le înfățișează, pot să dobândească îndată de la Împăratul cerurilor tot ce voiesc.

Așadar, cu multă credință, cu multă râvnă să ne ducem acolo, pentru ca, primind multe și mari comori și de la vederea mormintelor acestor sfinți și de la auzirea luptelor lor pentru credință și de pretutindenea, să putem termina după plăcerea lui Dumnezeu călătoria acestei vieți și să ajungem cu multă încărcătură la limanul acela și să dobândim Împărăția cerurilor, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh [fie-I] slava, puterea, cinstea și închinăciunea în vecii vecilor. Amin.

---

[327] *Cf. Faptele* 6, 15.
[328] *II Regi* 6, 15.
[329] *Cf. Matei* 11, 30.

Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia[330]

I

Binecuvântat fie Dumnezeu! Și femeile își bat joc de moarte, și copilele râd de moarte, și fecioare cu totul tinere și neispitite de nuntă sar chiar în boldurile iadului și nu suferă defel! Toate aceste bunătăți ne-au fost date nouă din pricina lui Hristos născut din Fecioară. După fericita Lui naștere, după nașterea cea mai presus de fire, s-a dus tăria morții, s-a surpat puterea diavolului! Așa că moartea a ajuns ușor de disprețuit nu numai de bărbați, ci și de femei; și nu numai de femei, ci și de copile. După cum un păstor curajos, prinzând un leu care îi speria oile și-i vătăma întreaga turmă, îl face ușor de disprețuit și de batjocură și-l dă copiilor și fetelor ciobanilor să se joace cu el după ce-i scoate dinții, îi taie ghearele și-i tunde coama, tot astfel și Hristos, prinzând moartea, care era înfricoșătoare firii noastre și speria tot neamul nostru, i-a dat drumul după ce a pus capăt fricii de ea, încât și fecioarele își bat joc de ea.

De aceea și fericita Pelaghia a alergat cu atât de mare plăcere la moarte, că nici n-a așteptat mâinile călăilor, nici nu a ajuns la scaunul de judecată, ci prin marea sa râvnă a luat-o înaintea cruzimii acelora. Era pregătită și pentru chinuri și pentru toate felurile de osândă: dar se temea să nu piardă cununa fecioriei. Și, ca să cunoști că fericita Pelaghia se temea numai de desfrânarea necredincioșilor, le-a luat-o înainte și le-a răpit mai dinainte prilejul de rușinoasa ocară.

Niciun bărbat n-a încercat vreodată aceasta: ci toți s-au lăsat duși înaintea judecății și acolo și-au arătat bărbăția. Dar femeile, din pricina ușurinței de vătămare a firii lor, au născocit pentru ele acest chip de sfârșit. De ar fi fost cu putință să-și păstreze și fecioria și să dobândească și cununile muceniciei, nu s-ar fi dat în lături de a se înfățișa înaintea judecății; dar, pentru că nu se putea altfel și

[330] *PG* 50, 579-584. Pelaghia a fost o tânără din Antiohia, de 15 ani, care s-a înecat împreună cu mama sa în fluviul Orontes înainte de a fi arestată de soldați, în 306. Sfinții Ioan Gură de Aur și Ambrozie de Mediolanum ne transmit o versiune ușor diferită: ar fi sărit de pe acoperișul casei sale, spre a fi izbăvită de soarta pe care o aveau, de regulă, tinerele creștine în persecuție: vinderea către o casă de toleranță. (n.P.P.)

negreșit trebuia să piardă una din două, a socotit că ar fi cea mai mare nebunie să plece de pe lumea aceasta neîncununată, când îi era cu putință să câștige și o biruință, și alta.

De aceea n-a vrut să se ducă înaintea judecății, nici să fie priveliște pentru ochii neînfrânați, nici să dea prilej privirilor desfrânate să se desfete cu vederea chipului ei și să aducă ocară acelui sfânt trup. Nu! Ci din iatac și din cuibul ei de fecioară a mers într-un alt iatac, cerul. Într-adevăr, este un lucru grozav să vezi călăii alături de tine sfâșiindu-ți coastele; dar nici chipul morții fericitei Pelaghia nu e mai prejos de acela. Celor supuși la chinuri, pentru că simțirea le este secătuită din pricina chinurilor de tot felul, moartea nu li se mai pare înfricoșătoare, ci odihnă și eliberare de ororile ce-i copleșiseră.

Dar o fecioară care nu fusese supusă niciunei torturi, care avea trupul întreg și nevătămat, care nu simțise nicio durere, avea nevoie de un suflet mare și plin de curaj dacă voia să iasă din viața aceasta printr-o moarte silnică. Deci, dacă te minunezi de aceia pentru statornicia lor, minunează-te și de aceasta pentru bărbăția ei! Dacă te miri de aceia pentru răbdarea lor, miră-te și de sufletul ei curajos, că a îndrăznit să aibă un astfel de sfârșit! Să nu treci cu ușurință peste cele întâmplate! Gândește-te ce s-a petrecut atunci în sufletul acelei fragede copile, care nu cunoștea decât iatacul ei de fecioară, când au năvălit dintr-odată ostași și s-au așezat la ușă, când au chemat-o la judecată, când avea să fie târâtă prin piață pentru niște lucruri ca acestea! În casă nu era niciun tată, nici mamă, nici doică, nici slugă, nici vecin, nici prietenă, ci era singură între călăii aceia. Nu se cuvine oare să ne mirăm și să ne înspăimântăm că a mai putut să le deschidă ușa și să le răspundă călăilor acelora de ostași, că a mai putut deschide gura, că a mai putut da glas, că a mai putut să vadă, să stea în picioare și să răsufle?

Dar toate acestea nu s-au datorat firii omenești; cea mai mare parte le-a săvârșit voia lui Dumnezeu. Dar nici fericita Pelaghia n-a stat atunci degeaba; a adus și ea tot ce i-a stat în putere: râvna, gândul, curajul, voința, hotărârea, graba, zborul. Ducerea la bun sfârșit a tuturor se datorează ajutorului lui Dumnezeu și bunăvoinței celei de sus. Încât se cuvine să ne minunăm de ea și să o fericim. Să o fericim că a avut împreună-luptător pe Dumnezeu și să ne minunăm de ea că a avut o râvnă ca aceasta. Cine nu s-ar fi înspăimântat, pe bună dreptate, auzind că într-o clipă a și zămislit un astfel de

plan, și l-a și însușit și l-a adus la îndeplinire? Știți doar cu toții că părăsim toate planurile chibzuite îndelungă vreme, înspăimântați dintr-odată de neliniște, dacă se ivește vreo împrejurare ce ne cere iscusință sau dacă pune stăpânire pe sufletul nostru o cât de mică frică. Copila aceasta însă într-o clipită a și putut zămisli un plan așa de cutremurător și de înfricoșător, a și putut să și-l însușească și a și putut să-l ducă la îndeplinire.

N-a tulburat-o pe fericita aceea nici spaima de ostașii ce stăteau la ușă, nici scurtimea timpului, nici singurătatea în care se găsea ea, cea atacată, nici că era numai ea în casă, nimic din acestea; ci, ca și cum s-ar fi găsit între prieteni și cunoscuți, așa le făcea pe toate, fără temere. Și pe bună dreptate! Că nu era singură înlăuntru, ci Îl avea sfătuitor pe Iisus; Acela era alături de ea, Acela Se atingea de inima ei, Acela îi întărea sufletul, numai Acela îi alunga frica. Dar pe acestea Iisus nu le făcea fără pricină, ci pentru că mucenica se făcuse mai întâi pe sine vrednică de ajutorul Aceluia.

II

Ieșind deci din camera ei, fericita Pelaghia le-a cerut ostașilor îngăduință să intre din nou ca să se îmbrace cu alte haine. Și, intrând, s-a îmbrăcat cu nestricăciunea în locul stricăciunii, cu nemurirea în locul morții, cu viața cea fără de sfârșit în locul acesteia trecătoare.

Eu, în afară de cele spuse, mă minunez și de aceea: cum i-au dat ostașii această îngăduință, cum i-a înșelat femeia pe bărbați, cum n-au bănuit aceia ce are să se întâmple, cum nu și-au dat seama de viclenie. Nu se poate spune doar că nimeni n-a mai făcut așa ceva! Multe femei s-au azvârlit în prăpastie, s-au aruncat în mare, și-au străpuns pieptul cu cuțitul, și-au pus lațul de gât. Timpurile acelea erau pline de astfel de nenorociri. Dar Dumnezeu a orbit inima lor, ca să nu vadă viclenia. De aceea fericita Pelaghia a zburat din mijlocul lațurilor.

Precum o căprioară, care, după ce căzuse în mâinile vânătorilor și după ce-și găsește izbăvirea din mâinile lor într-un vârf greu de urcat și neatins de picioarele vânătorilor și nici de bătaia săgeților, se oprește din drum și se uită în toată voia la cei care o atacau mai înainte, tot astfel și fericita Pelaghia, după ce căzuse chiar în mâinile vânătorilor și era închisă între zidurile iatacului ei ca în niște

lațuri, a fugit, nu într-un vârf de munte, ci chiar în vârful cerului, unde vânătorii ei nu puteau să se suie. Apoi, de acolo, privindu-i cum plecau cu mâinile goale, se bucura văzând pe necredincioși acoperiți de rușine.

Gândește-te cât de mare le era rușinea! Judecătorul stând pe scaunul de judecată, călăii alături de el, uneltele de tortură pregătite, toată mulțimea adunată, ostași în așteptare, beți toți de plăcere, cu nădejdea de a avea vânatul! Dar iată că cei trimiși ca să prindă vânatul se întorc cu privirile la pământ și povestesc nenorocirea întâmplată! Se înțelege lesne de câtă rușine, de câtă durere și de câtă ocară s-au umplut necredincioșii! Cum să nu plece rușinați, cu privirile plecate la pământ, când au aflat prin fapte că lupta lor nu era cu oamenii, ci cu Dumnezeu? Iosif, când a fost înșelat de stăpâna lui, a ieșit din cameră gol, lăsând femeii barbare haina apucată de mâinile ei pângărite[331].

Fericita Pelaghia însă n-a lăsat nici ca trupul ei să fie apucat de mâinile cele desfrânate, ci, urcându-se la cer cu sufletul gol și lăsând vrăjmașilor sfântul ei trup, i-a pus în mare încurcătură. Rămășițele ei nu le erau de niciun folos. Așa sunt faptele cele mari ale lui Dumnezeu! Pe robii Lui îi scoate la loc larg din necazuri fără de ieșire, iar pe potrivnicii și pe dușmanii Lui îi duce în cele mai mari încurcături, chiar când par a fi în mare înlesnire. Putea fi oare o încurcătură mai mare decât aceea în care căzuse atunci copila? Putea fi oare ceva mai ușor decât înlesnirea în care se găseau atunci ostașii? O aveau singură înlăuntrul iatacului ei, închisă în casă ca într-o închisoare; cu toate acestea, au plecat fără să prindă vânatul.

Copila, la rândul ei, era lipsită de apărători și de ajutători, nu vedea în nicio parte vreo ieșire din greutățile din fața ei; era aproape de gura fiarelor acelora; dar, smulgându-se chiar din gâtlejul lor, cum ar spune cineva, a scăpat de curse, a biruit pe ostași, pe judecători, pe dregători. Pe când trăia, toți aceștia se așteptau să o biruiască; dar, când a murit, au căzut în mai mare încurcătură, aflând că moartea mucenicilor este victoria mucenicilor. S-a întâmplat la fel ca și cu o corabie cu mare încărcătură, plină de mărgăritare de mare preț, care scapă chiar la intrarea în port de izbitura unui val ce era să o scufunde și să o ducă la adânc, dacă n-ar fi fost trimisă cu mai multă iuțeală în port și împinsă tocmai de furia apelor. Așa

[331] *Cf. Facerea* 39, 12.

și cu fericita Pelaghia. Iatacul plin de ostași, frica de chinurile ce o așteptau și primejdia ce o amenința din partea judecătorului, izbind-o mai puternic decât orice val, au zorit-o să zboare cu mai multă iuțeală la cer. Valul care avea să scufunde corabia, acela a trimis-o la limanul cel neînvăluraț. Trupul ei a intrat în limanul cel neînvăluraț mai strălucitor ca fulgerul, orbind privirile diavolului. Nu ne temem noi atât de tare când cade trăsnet din cer, cât înfricoșa trupul muceniței, mai grozav ca trăsnetul, falangele demonilor.

III

Ca să cunoști că nu fără ajutorul lui Dumnezeu s-au făcut acestea, uită-te la îndrăzneala hotărârii ei, uită-te la aceea că ostașii nu i-au bănuit viclenia, uită-te la aceea că ostașii i-au îngăduit să intre în cameră și la aceea că și-a dus la bun sfârșit gândul! Dar nu mai puțin decât din cele spuse, poți cunoaște aceasta și din felul sfârșitului ei. Mulți s-au aruncat de pe acoperiș înalt și n-au pățit nimic; alții și-au schilodit numai mădularele trupului și au mai trăit multă vreme după căzătură.

Dar cu fericita aceea n-a îngăduit Dumnezeu să se întâmple aceasta; ci a poruncit ca sufletul să lase îndată trupul, găsind de cuviință că a luptat destul și că și-a făcut datoria. Moartea ei nu s-a datorat căzăturii, ci poruncii lui Dumnezeu. Zăcea, dar, trupul ei nu pe pat, ci pe pământ. Trupul ei nu era lipsit de cinste pentru că zăcea pe pământ. Dimpotrivă, pământul se cinstise pentru că primise un trup ce fusese înveșmântat cu o slavă atât de mare. Și chiar pentru aceasta, pentru că zăcea la pământ, trupul ei a fost și mai cinstit. Căci ocările pentru Hristos ne dau nouă adaos de cinste. Zăcea, dar, la pământ, într-o uliță îngustă, trupul acela feciorește mai curat ca aurul. Îngerii o înconjurau, Arhanghelii toți o cinsteau și Hristos era de față. Dacă stăpânii petrec până la mormânt pe slugile lor vrednice care au răposat și nu se rușinează, cu mult mai mult Hristos nu S-a rușinat să cinstească cu venirea Sa pe aceea care și-a dat sufletul pentru El și a înfruntat o primejdie atât de mare. Zăcea, dar, la pământ, având mare slujbă de prohodire, împodobind mucenicia cu podoaba mărturisirii, îmbrăcată cu un veșmânt mai de preț decât purpura împărătească și decât orice porfiră scumpă. Îndoite erau veșmintele ei: fecioria și mucenicia. Cu aceste veșminte de îngropăciune se va înfățișa înaintea scaunului de judecată a lui Hristos.

Să ne străduim, dar, și noi să ne îmbrăcăm cu astfel de haine și în viață, și la moarte, încredințați fiind că nu câștigăm nimic de ne împodobim trupul cu haine de aur, ba, dimpotrivă, atragem asupră-ne o mulțime de bârfitori, că nici la moarte nu ne lăsăm de slava cea deșartă. De ne îmbrăcăm însă în virtute, vom avea mulți lăudători și după moarte. Mormântul acela în care va fi pus trupul cel care a trăit cu virtute și credință va fi în ochii tuturor mai strălucit chiar decât curțile împărătești. Martori la aceasta sunteți voi, care treceți ca pe lângă niște peșteri pe lângă sicriele bogaților, deși au haine de aur, dar alergați la sfânta aceasta cu mult zel, pentru că mucenița aceasta a plecat de pe lumea aceasta fiind îmbrăcată, în loc de haine de aur, cu mucenicia, cu mărturisirea credinței și cu fecioria.

Să-i urmăm ei, după puterea noastră! A disprețuit aceea viața, să disprețuim și noi desfătarea, să disprețuim luxul, să ne depărtăm de beție, să fugim de lăcomia la mâncare. Nu spun aceste cuvinte ca să fie spuse, ci pentru că văd cum mulți, după ce se termină slujba aceasta duhovnicească, aleargă de se îmbată, aleargă la crâșme, la mesele de la hanuri și la alte necuviințe. De aceea vă rog și vă implor să o avem întotdeauna și în suflet pe sfânta aceasta, să nu necinstim prăznuirea, nici să pierdem îndrăzneala ce o dobândim de pe urma acestei prăznuiri. Nu la întâmplare ne lăudăm, când vorbim cu elinii, cu mulțimea de lume ce vine la această sărbătoare, rușinându-i și spunându-le că o fecioară săvârșită din această viață atrage la ea un oraș întreg și atâta popor în fiecare an și, după atâția ani, niciun om n-a întrerupt șirul acestei cinstiri. Totuși, dacă elinii simt cele ce se petrec cu prilejul acestei prăznuiri, pierdem cea mai mare parte din laude. Căci, de vine cu bună rânduială mulțimea aceasta care a venit acum, ne este nouă podoabă; dar, de vine cu trândăveală și nepăsare, rușine și ocară.

IV

Așadar, ca să scoatem laudă din mulțimea dragostei voastre, să mergem acasă cu aceeași bună rânduială cu care se cuvine să meargă cei care au fost în apropierea unei mucenițe ca aceasta. Dacă nu mergi așa acasă, nu numai că nu te-ai folosit cu nimic, ci ți-ai atras asupră-ți și foarte mare primejdie. Știu că nu aveți aceste

boli, dar nu-i de ajuns aceasta pentru apărarea voastră. Trebuie să-i aduceți în cea mai bună rânduială și pe frații care trăiesc în păcate și să-i faceți să fie cu bună-cuviință. Ai cinstit pe muceniță cu venirea ta? Cinstește-o și cu îndreptarea fraților tăi! De vezi pe unul că râde prostește, pe altul că umblă pe căi rușinoase, pe altul că are înclinare către desfrânare, pe altul că se îmbracă necuviincios, apropie-te și uită-te aprig și amenințător la cei care fac acestea!

Vrei să-mi spui că vor râde de tine și te vor disprețui mai mult? Ia atunci cu tine doi sau trei frați sau chiar mai mulți, ca să ajungă mai cucernici din pricina mulțimii celor care-s cu tine. Dacă nici așa nu oprești nebunia lor, spune-i preoților[332]! Dar, mai bine spus, e cu neputință să fie atât de nerușinați, încât, mustrați și îndemnați fiind, să nu se plece, să nu se rușineze și să nu pună capăt jocului lor copilăresc și fără rânduială. De-ai câștiga zece frați, trei, doi, unul chiar, vei ajunge acasă cu mult câștig. Lung e drumul până acasă! Să întrebuințăm, dar, lungimea aceasta a drumului pentru repetarea celor spuse la biserică. Să umplem calea cu miros de tămâie. N-ar părea drumul atât de sfânt, dacă s-ar pune pe tot lungul lui cățui de tămâie ca să îmbălsămeze văzduhul, cât de sfânt ar părea acum, dacă toți cei care pășesc astăzi pe el ar merge povestind unii altora luptele muceniței, dacă fiecare și-ar face gura lui cădelniță.

Când intră împăratul în oraș, nu vedeți cu câtă rânduială pășesc în șir, de o parte și de alta, ostașii înarmați, cum se îndeamnă unul pe altul ca să meargă în liniște și cu multă frică, pentru ca să le fie celor care se uită la ei vrednici de privit? Să facem și noi ca ei! Căci și noi mergem înaintea unui Împărat. Nu înaintea unui împărat lumesc, nici pământesc, ci înaintea Stăpânului îngerilor. Așa să ne întoarcem și noi la casele noastre, cu bună rânduială, însemnându-ne unii pe alții să mergem în ordine și cu măsură, ca să-i uimim pe cei care ne văd nu numai prin mulțimea noastră, ci și prin frumusețea noastră sufletească.

Dar, chiar dacă nimeni nu ne-ar vedea pe cale, de-am merge singuri pe drum, nici atunci n-ar trebui să ne purtăm cu necuviință, din pricina ochiului Celui neadormit, Care este pretutindeni și vede toate. Dar așa, gândiți-vă că sunt mulți eretici amestecați printre noi. De ne vor vedea astfel, dănțuind, râzând, țipând,

---

[332] *Cf. Matei* 18, 15-17.

îmbătându-ne, vor pleca osândindu-ne amarnic. Dacă suntem negreșit pedepsiți de smintim numai unul pe altul[333], gândiți-vă ce pedeapsă vom primi de smintim pe atâția! Dar să nu fie ca, după cuvintele acestea și după sfatul acesta, să se mai facă cineva vinovat de astfel de fapte! Dacă, chiar înainte de a vorbi, erau de neiertat astfel de fapte, apoi, după ce am sfătuit și după ce am ținut de rău, pedeapsa se face neapărat cu mult mai mare și pentru cei care le săvârșesc, și pentru cei care privesc cu nepăsare la cele săvârșite.

Deci, ca să-i scăpați și pe ei de osândă și să vă agonisiți și vouă mai multă plată, luați-vă sarcina de a avea grijă de frații voștri! Faceți-i să adune în sufletul lor și să povestească cele grăite aici, pentru ca, gândindu-vă la acestea tot timpul, că sunteți pe cale, să aduceți rămășițele acestei mese și celor care au rămas și au stat acasă și să faceți și în casele voastre ospăț bogat. Așa vom simți mai bine bucuria acestei sărbători și vom atrage pe mucenița cea sfântă spre mai multă bunăvoință, de o cinstim cu cinstirea cea adevărată. Cu mult mai multă bucurie va simți sfânta muceniță dacă plecăm de aici încărcați de roade duhovnicești și folosiți cu folos duhovnicesc, decât dacă venim aici și facem tulburare.

Facă Dumnezeu ca, prin rugăciunile acestei sfinte și ale acelora care au luptat la fel ca ea, să păstrați bine în minte și pe acestea și pe celelalte ce v-au fost grăite și să le arătați pe toate prin fapte, bineplăcând în toate lui Dumnezeu, Căruia [fie-I] slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

333 *Cf. Matei* 18, 6.

Omilia a II-a la Sfânta Pelaghia[334]

Sfânta fecioară Pelaghia este vrednică de o priveliște mai mare. Mari au fost luptele acestei copile; pentru aceea, luptele ei cer mulțime mai numeroasă la această priveliște. Cu toate acestea, Sfintei Pelaghia îi este de ajuns Hristos, Care singur, în loc de orice podoabă, împodobește prăznuirea și sărbătoarea acestei fecioare; căci, unde este Hristos, acolo este de față și ceata tuturor îngerilor. Toți mucenicii au arătat trupurile lor mai puternice decât caznele; pentru aceea, au și pregătit o mare priveliște împotriva diavolului; căci, în trup fiind, au biruit duhuri netrupești, iar trupul lor, în lupta cu fierul, a fost mai puternic decât acesta.

Când văd copile care doresc din tot sufletul să moară pentru Hristos cel răstignit, atunci râd mai mult de cutezanța diavolului; el, care are atâtea locuri pentru prezicerea celor viitoare, ca și cum cele viitoare ar fi putut fi prezise acolo, n-a văzut mai dinainte, nici n-a ghicit rușinea și râsul pe care avea să le sufere astăzi. Căci ce pricinuiește mai mult râsul decât ceea ce a pățit azi diavolul? Avea pe fecioară în laț și totuși a pierdut prada; nu a putut-o ține pe fecioara pe care a prins-o! Prinsese o umbră, nu o fecioară! Fericita Pelaghia avea îmbinate nevinovăția porumbiței și înțelepciunea șarpelui[335]. Fusese prinsă ca o porumbiță nevinovată, dar a scăpat ca un șarpe înțelept. Deși era prinsă în laț, totuși nu și-a pierdut nădejdea în izbândă. Nu-i era prins nici sufletul, nici gândul, chiar de-i era prins trupul. A găsit însă un mijloc și un plan ca să înșele cutezanța celor care au prins-o și să-i lase înmărmuriți.

– La ce s-a gândit copila?

– S-a prefăcut că și-a schimbat gândul, că are să se lase prinsă. Și, ca să fie crezută, a arătat o față plină de voioșie, deși se afla în atât de mari tulburări și în primejdie de înec. Ostașii, momiți de acel chip și înșelați de voioșia copilei, au început să se poarte mai omenește. Și le-a cerut să-i îngăduie să lipsească atâta vreme cât îi este de trebuință să se îmbrace cu podoabele de mireasă. Ostașii i-au dat voie să se ducă. Au făcut aceasta nu numai ca să facă pe placul copilei, ci se gândeau că și ei au să fie lăudați mai mult de

---

[334] *PG* 50, 585-586.

[335] *Cf. Matei* 10, 16.

judecător dacă au să ducă pe copilă împodobită cu haine frumoase.

Copila, când și-a văzut gândul împlinit, s-a îmbrăcat îndată cu hainele care cu adevărat o împodobeau. Îmbrăcându-se și întărindu-se cu mare curaj sufletesc și cu nădejdea în înviere, s-a suit iute pe acoperișul casei și de acolo s-a aruncat jos[336]. Și și-a ales acel fel de luptă pe care odinioară diavolul a avut îndrăzneala să-l propună Domnului ca un lucru mare când a zis: „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos!"[337] Tare mă minunez de credința acestei copile și de măreția sufletului ei! Ce n-ar fi gândit o altă fecioară în ea însăși? Și-ar fi zis: „Mă arunc din acest loc; sunt silită să fac aceasta pentru că mă tem să nu fiu necinstită. De laudă îmi este gândul dacă mor îndată după cădere! De vor tăbărî ostașii pe mine, moartă fiind, n-am să simt, nici n-am să știu ce fac ei. Dar, dacă din căzătura trupului meu pe pământ, mădularele mi se vor zdrobi, dar sufletul va rămâne în trup, voi răbda și voi suferi cu mâhnire necinstirea trupului; voi fi dusă la judecător și voi pătimi tocmai aceea de ce m-am temut întotdeauna. Vor necinsti trupul meu, deși-mi sunt mădularele zdrobite. Și astfel voi îndura o îndoită nenorocire: și zdrobirea mădularelor și necinstirea".

Astfel de gânduri ar fi fost îndestulătoare ca să o tulbure pe o altă copilă. Pelaghia însă era așa de încredințată ca și cum i-ar fi chezășuit cineva sfârșitul ei. De aceea, cu îndrăzneală s-a zorit să se arunce. Ai fost biruit, diavole, de curajul și de sufletul mare al unei copile și al unei fecioare! Ceea ce ai propus odinioară Domnului Însuși, la aceea te-a îmbiat o copilă, roaba Lui; și, suindu-se pe acoperișul casei, s-a azvârlit de acolo. Fusese chemată la judecător, dar n-a ascultat de tine, care-i insuflaseși judecătorului gândul acesta, nici nu s-a supus unei lupte viclene. A cunoscut gândurile tale viclene! Obișnuiești să chemi pe fecioare la judecători ca să fie supuse la cazne; apoi le arunci pe aceste fecioare pe care ai pus mâna cu mai multă dușmănie decât pe cei care-au suferit mucenicia. Dacă tu cu adevărat ai chemat-o la luptă, de ce nu te-ai luptat cu ea când s-a aruncat de pe acoperiș, de ce nu te-ai luptat cu ea când a căzut? Îndrăznește să lupți cu ea! Încearcă-ți puterile cu ea pe

[336] Problema sinuciderii fecioarelor creștine violate sau în primejdie de a fi siluite în cazul persecuțiilor sau în vremea năvălirii barbarilor a fost pe larg dezbătută de Fericitul Augustin în *Despre cetatea lui Dumnezeu*, I, 16 ș.u., unde respinge cu hotărâre sinuciderea în astfel de situații. (n.P.P.)

[337] *Matei* 4, 6.

câmpul de luptă! Desfășoară-ți toată viclenia ta! Ai pământul drept câmp de luptă! Scoate-ți săbiile ca să împrăștii moartea! Întinde-ți uneltele tale groaznice de ucidere a oamenilor! Zdrobește pe copila care s-a urcat pe acoperiș!

Dar teologia a biruit, ca pe o nimica, toate vicleniile tale, oricât erau ele de neînțelese și de ascunse! Și ce este mai mult e că ea n-a cerut de la Dumnezeu ceea ce este scris: „Poruncește, Doamne, îngerilor Tăi ca să nu se lovească trupul meu de piatră”[338], ci s-a rugat ca Dumnezeu să poruncească sufletului să se despartă de trup îndată după cădere.

O copilă, ai fost femeie la trup, dar bărbat la suflet! O fecioară, trebuie să porți două nume! Faci parte și din ceata fecioarelor, dar și din corul mucenicilor! O copilă, ai fost atât de curată la suflet și la trup, că n-ai îngăduit judecătorului celui desfrânat să se bucure nici cu vederea de chipul tău!

Să călcăm, dar, și noi pe urmele cumințeniei acestei copile și să ridicăm trofee de biruință împotriva patimilor. Să zdrobim atacurile necumpătării și ale desfrânării. Să ne întărim sufletul ca să ne păstrăm credința. Să nu dăm judecătorilor prilejul de a ne pune la încercare. Dar, când trebuie să luptăm, să ne purtăm cu bărbăție, nu lipsiți de curaj. În sfârșit, să omorâm mădularele noastre care sunt pe pământ, pentru ca Domnul să dea trupului nostru smerit frumusețea trupului Său, Căruia [fie-I] slava și puterea în veci. Amin.

[338] *Luca* 4, 10-11.

Cuvântare de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost patriarh al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma și a suferit acolo mucenicia și de acolo a fost adus iarăși în Antiohia[339]

I

Oamenii cheltuitori și risipitori dau mese bogate, fac ospețe dese și repetate pentru ca să-și arate avuția lor, dar și pentru ca să li se vadă dragostea față de prieteni. Tot astfel și harul Duhului, pentru ca să ne dea dovadă de puterea Sa și să ne arate marea dragoste față de prietenii lui Dumnezeu, ne întinde dese și repetate mese ale mucenicilor. Nu de mult, o copilă tânără și neispitită de nuntă, fericita muceniță Pelaghia, cu multă bucurie ne-a dat un ospăț. Astăzi, iarăși, acest fericit și viteaz mucenic Ignatie a urmat sărbătorii acelei mucenițe. Felurite sunt persoanele, dar una e masa; felurite sunt luptele, dar una e cununa; felurite nevoințele, dar aceeași răsplata. În luptele lumești e firesc să fie numai bărbații primiți, pentru că lupta o dă trupul; aici însă stadionul este deschis și bărbaților și femeilor; privitorii văd și pe bărbați și pe femei luptând, pentru că toată lupta o dă sufletul. Nu intră în stadion ca să lupte numai bărbații, ca nu cumva femeile, punând ca pricină slăbiciunea firii lor, să pară a avea o apărare vrednică de crezare, și nici nu se luptă cu bărbăție numai femeile, ca nu cumva să-i facă de rușine pe bărbați; ci mulți au fost strigați și încununați și dintre bărbați și dintre femei, ca să afli chiar din fapte că în Hristos Iisus nu este nici bărbat, nici femeie[340]; ca să afli că nici firea, nici slăbiciunea trupului, nici vârsta, nici altceva din unele ca acestea nu poate să ne împiedice pe cei care mergem pe drumul credinței, de ne este râvna mare, de ne este cugetul treaz, de este înrădăcinată în sufletele noastre frică fierbinte și înflăcărată de Dumnezeu. De aceea, și copile și femei și bărbați și bătrâni și robi și liberi, oameni de toate

[339] *PG* 50, 587-596.
[340] *Cf. Galateni* 3, 28.

dregătoriile, meseriile și vârstele, și bărbați și femei, au intrat ca să dea aceste lupte și n-au suferit din nicio parte nicio vătămare, pentru că au pus în luptele acestea voință plină de curaj.

Dar timpul ne cheamă să istorisim faptele mari ale fericitului acestuia. Gândul nu se tulbură și nu se cutremură. Nu știu ce să spun întâi, ce să spun în al doilea rând, ce să spun în al treilea rând! Atât de mare este mulțimea faptelor vrednice de laudă ce se revărsă de pretutindeni prin fața ochilor minții mele! Pățesc la fel ca un om care intră într-o grădină plină cu flori. Vede mulți trandafiri, multe violete, tot atâția crini și alte multe și felurite flori de primăvară. Este nedumerit. La care să se uite mai întâi, la care în al doilea rând? Fiecare din florile văzute îi cheamă către ea privirile. Și eu, intrând în această livadă duhovnicească a faptelor mari ale lui Ignatie și privind nu flori de primăvară, ci chiar rodul Sfântului Duh felurit și deosebit din sufletul lui, mă tulbur și stau nedumerit. Nu știu la care să-mi opresc mai întâi gândul. Fiecare din faptele la care mă uit mă abate la cele învecinate și-mi atrage ochii sufletului spre privirea frumuseții ei. Uitați-vă! A stat în fruntea Bisericii noastre cu vitejie și a ocârmuit-o cu atâta grijă, câtă vrea Hristos. Că hotarul cel mai mare și îndreptarul pe care Domnul le-a lăsat să fie vredniciei de episcop, pe acelea Ignatie le-a arătat prin fapte. Auzindu-L pe Hristos spunând că „păstorul cel bun sufletul lui își pune pentru oi”[341], și-a dat cu toată bărbăția sufletul pentru oi.

I-a cunoscut bine pe Apostoli și s-a bucurat de izvoarele cele duhovnicești[342]. Cu cine se poate asemăna Ignatie, care a trăit împreună cu Apostolii, care a avut legături cu ei pururea, care s-a împărtășit și cu spusele lor și cu tainele lor, care a părut vrednic în ochii lor să i se încredințeze o demnitate atât de mare? Apoi a venit vremea care cerea bărbăție, vremea care cerea suflet care disprețuiește toate cele din lume, suflet care clocotește de dragostea dumnezeiască, suflet care pune pe cele ce nu se văd mai presus

---

[341] *Ioan* 10, 11.

[342] Sfântul Ignatie Teoforul, patriarh al Antiohiei, a fost arestat și condus la Roma, unde a suferit martiriul în jurul anului 110. În cursul acestei călătorii spre martiriu, a scris mai multe epistole, care ni s-au păstrat și care sunt foarte prețioase pentru cunoașterea teologiei și Bisericii creștine antiohiene de la începutul veacului al II-lea. Tradițiile hagiografice îl desemnează ca discipol al Apostolului Ioan, iar numele pe care el însuși și-l dă, cel de „Purtătorul de Dumnezeu” (Teoforul), ar trimite către copilul purtat pe brațe de către Domnul Iisus (*cf. Matei* 18, 2). (n.P.P.)

de cele ce se văd. Și Ignatie și-a lepădat trupul cu tot atâta ușurință cu câtă ușurință dăm jos de pe noi haina.

Despre ce să vorbesc mai întâi? Despre învățătura lui apostolică, pe care a arătat-o în toate faptele sale? Despre disprețul vieții acesteia? Despre virtutea sa cea desăvârșită cu care a ocârmuit Biserica? Pe cine să laud mai întâi? Pe mucenic? Pe episcop? Pe apostol? Harul Duhului Sfânt i-a împletit o întreită cunună și cu ea i-a încununat frumusețea. Dar, mai bine spus, cu mai multe. Căci, de-ai număra bine cununile, ai vedea că mai răsar și alte cununi.

II

De vreți, să facem mai întâi lauda episcopului. Nu-i așa că pare a fi vorba numai de o cunună? Dar să desfășurăm, prin cuvânt, viața lui de episcop! Veți vedea că din ea ni se nasc două, trei, ba chiar mai multe cununi. Nu mă minunez de Ignatie numai pentru aceea că a fost socotit vrednic de o demnitate atât de mare, ci și pentru că i s-a încredințat această demnitate de către Sfinții Apostoli și pentru că mâinile fericiților Apostoli au atins sfințitul lui cap. Nu puțin lucru este acesta pentru lauda lui Ignatie. Nu pentru că a primit mai mult har de sus, nici pentru că Apostolii au făcut să vină peste el mai îmbelșugat lucrarea Sfântului Duh, ci pentru că Apostolii au dat mărturie în fața oamenilor de virtutea lui Ignatie. Și cum au dat mărturie, vă voi spune eu.

Scriind odinioară Pavel lui Tit – iar când spun Pavel, nu spun numai Pavel, ci și Petru și Iacov și Ioan și toată ceata Apostolilor. Căci, după cum într-o liră sunt diferite strune, dar una e cântarea, tot astfel și în ceata Apostolilor felurite sunt persoanele, dar una e învățătura, pentru că unul este și Meșterul, Duhul cel Sfânt, Care mișca sufletele acelora. Deci, ca să se arate așa, Pavel spunea: „Ori aceia, ori eu, așa propovăduim”[343]. Așadar, scriindu-i Pavel lui Tit și arătându-i cum trebuie să fie episcopul, zice: „Episcopul trebuie să fie fără de prihană, ca iconom al lui Dumnezeu, neîngâmfat, nemânios, nebețiv, nebătăuș, neagonisitor de câștig urât, ci iubitor de străini, iubitor de bine, cuminte, drept, cuvios, înfrânat, ținându-se de cuvântul cel adevărat al învățăturii, ca să fie în stare să îndemne și pe alții în învățătura

---

[343] *1 Corinteni* 15, 11.

cea sănătoasă și să mustre pe cei potrivnici"[344]. Iar lui Timotei, scriindu-i despre același lucru, îi grăiește așa: „De dorește cineva episcopie, bun lucru dorește. Dar trebuie ca episcopul să fie fără de prihană, bărbat al unei singure femei, treaz, cuminte, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să învețe pe alții, nebătăuș, nebețiv, ci blând, pașnic, neiubitor de argint"[345].

Ai văzut ce desăvârșită virtute cere Pavel de la un episcop? După cum un pictor preabun, când vrea să facă un tablou fidel al feței împăratului, amestecă felurite culori și lucrează tabloul cu toată grija, pentru ca toți cei care-l copiază și-l pictează să aibă în el desăvârșit fața împăratului, tot la fel și fericitul Pavel, ca și cum ar fi pictat un tablou al împăratului și ar fi făcut un tablou fidel, a amestecat feluritele culori ale virtuții și ne-a pictat chipul desăvârșit al unui episcop, pentru ca fiecare dintre cei care se urcă la această demnitate să se uite la acest chip de episcop și să-i rânduiască după el cu tot atât de mare grijă viața și faptele. Așadar, îndrăznind și eu, pot spune că fericitul Ignatie a întipărit desăvârșit în sufletul lui acest chip de episcop: era fără prihană, nu puteai spune nimic rău despre el, nu era îngâmfat, mânios, bețiv, bătăuș, ci pașnic, neiubitor de arginți, cuvios, drept, înfrânat, ținându-se de cuvântul cel adevărat al învățăturii, treaz, cuminte, cuviincios; și toate celelalte însușiri pe care le-a cerut Pavel.

– Pe ce te întemeiezi când spui aceasta? – m-ar putea întreba cineva.

– Chiar cei care l-au hirotonit episcop au spus aceasta despre Ignatie. Apostolii nu l-ar fi făcut episcop fără să-l fi cercetat, ei care îi sfătuiau cu atât de mare grijă pe alții să-i cerceteze pe cei pe care aveau să-i urce în scaunul acestei dregătorii. Nu i-ar fi încredințat această demnitate de n-ar fi văzut sădite în sufletul acestui mucenic toate virtuțile cerute unui episcop. Știau doar bine Apostolii cât de mare primejdie atârnă deasupra capetelor acelora ce fac astfel de hirotoniri la întâmplare și fără cercetare. Tot Pavel, ca să îi arate aceasta lui Timotei, îi scrie, spunându-i: „Mâinile degrabă pe nimeni să nu-ți pui, nici nu te face părtaș la păcate străine"[346].

[344] *Tit* 1, 7-9.
[345] *1 Timotei* 3, 1-3.
[346] *1 Timotei* 5, 22.

– Ce spui, Pavele? Altul a păcătuit, și eu mă fac părtaș și la păcatele lui și la osânda lui?

– Da, răspunde Pavel! Pentru că ai dat puterea în mâna răutății. După cum, dacă pui în mâna unui nebun și a unui smintit o sabie ascuțită, tu care ai dat sabia ești vinovat de uciderea săvârșită de nebun, tot astfel și cel care dă unui om care trăiește în păcat puterea acestei dregătorii atrage asupra capului lui tot focul păcatelor și nelegiuirilor săvârșite de acela. Cel care pune rădăcina este totdeauna pricina vlăstarelor odrăslite din rădăcină.

Ai văzut că deocamdată îndoită ni s-a arătat cununa episcopiei lui? Vrednicia celor care l-au hirotonit a făcut mai strălucitoare demnitatea sa. Ei au dat mărturie de virtutea lui.

III

Vreți să vă descopăr și o altă cunună odrăslită tot de aici?

Să ne gândim la timpul când i s-a încredințat această demnitate! Nu sunt același lucru să păstorești Biserica acum și să o fi păstorit atunci, după cum nu sunt același lucru să mergi cu mulți drumeți pe un drum bătătorit și bine îngrijit sau să mergi pe un drum pe care acum trebuie să-l deschizi pentru întâia oară, cu prăpăstii și cu stânci, plin de fiare sălbatice, pe care nu mersese încă niciun călător. Acum, cu harul lui Dumnezeu, nicio primejdie nu-i amenință pe episcopi. Pretutindeni, pace adâncă, toți ne bucurăm de liniște; credința s-a întins până la marginile lumii; împărații păzesc cu înțelepciune credința. Pe vremea aceea, nimic din acestea, ci, oriunde te-ai fi uitat, numai prăpăstii, hăuri, războaie, lupte și primejdii. Împărați, noroade, cetăți, păgâni, cunoscuți și străini, cu toții uneltеau împotriva credincioșilor. Și nu era numai aceasta oroarea, ci și aceea că mulți dintre credincioși, pentru că gustaseră acum pentru întâia oară din aceste noi învățături, erau încă slabi, se poticneau adeseori și aveau nevoie de mult pogorământ. Și aceasta îi îndurera pe dascălii credinței tot așa de mult ca și războaiele date de necredincioși, dar, mai bine spus, îi îndurera chiar mai mult. Căci războaiele și uneltirile celor necredincioși le făceau chiar mare bucurie din pricina nădejdii răsplătirilor gătite lor. De aceea și Apostolii se întorceau din fața sinedriului bucurându-se că fuseseră biciuiți[347], iar Pavel striga, zicând: „Mă bucur în suferințele

[347] *Cf. Faptele* 5, 41.

mele"[348]; și se lăudau mereu cu necazurile; dar rănile celor care erau ai lor și căderile fraților lor nu le lăsau nicio suflare, ci ca un jug prea greu le apăsau și le împovărau sufletul.

Ascultă cât de amarnic suferea pentru aceștia Pavel, el care se bucura așa de mult de suferințele sale! „Cine este slab", spune el, „și eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte, și eu să nu ard?"[349] Și iarăși: „Mă tem ca nu cumva, venind, să vă găsesc nu cum voiesc, iar eu să fiu găsit de voi nu cum voiți!"[350] Iar mai jos puțin: „Nu cumva, venind iarăși la voi, să nu mă smerească Dumnezeu și să nu plâng pe mulți care au păcătuit înainte și nu s-au pocăit de necurăția și de necumpătarea și de desfrânarea pe care le-au făcut"[351].

Totdeauna îl vei vedea pe Pavel cu lacrimi pe obraz și cu bocete pentru cei ai lui, cu frică și cu cutremur pentru credincioși. Și, după cum nu ne minunăm de căpitanul unei corăbii că poate să-i ducă sănătoși la liman pe toți călătorii de pe corabie, când marea este liniștită și corabia este mânată de vânturi bune, ci ne minunăm de el că poate cârmui corabia cum nu se poate mai bine, când marea e înfuriată, când se ridică valurile și când călătorii de pe corabie se răscoală, tot astfel trebuie să ne minunăm și să ne uimim cu mult mai mult de cei cărora li s-a încredințat, pe vremea aceea, conducerea Bisericii decât de cei care o păstoresc acum, căci pe atunci mare era războiul și în afara Bisericii și înlăuntrul ei, pe atunci era încă plăpând răsadul credinței și avea trebuință de multă îngrijire, pe atunci mulțimea credincioșilor, ca un prunc de curând născut, avea nevoie de multă purtare de grijă și de un suflet preaînțelept care să-l crească.

Ca să vedeți mai bine de câte cununi erau vrednici cei cărora li s-a încredințat atunci Biserica și câtă osteneală și primejdie atrage la început și în cele dintâi timpuri această însărcinare îndată ce o luau asupra lor, voi aduce mărturia lui Hristos care confirmă acestea și dă tărie gândului rostit de mine. Văzând Domnul pe mulți venind la El și voind să arate Apostolilor că prorocii s-au ostenit mai mult decât ei, le spune: „Alții s-au ostenit, și voi ați intrat în osteneala lor"[352]. Cu toate că Apostolii s-au ostenit cu mult mai mult decât prorocii, totuși, pentru că prorocii au aruncat mai înainte

[348] *Coloseni* 1, 24.
[349] 2 *Corinteni* 11, 29.
[350] 2 *Corinteni* 12, 20.
[351] 2 *Corinteni* 12, 21.
[352] *Ioan* 4, 38.

cuvântul credinței și au atras la adevăr sufletele oamenilor ce erau neînvățate, Domnul hotărăște că osteneala lor e mai mare decât a Apostolilor.

Nu sunt totuna, nu sunt totuna să vii să înveți după ce ai avut alți mulți dascăli înaintea ta sau să fii cel dintâi care să arunci semințele învățăturii. Omul primește cu ușurință cele pe care le-a mai gândit, cele cu care este obișnuit, noutatea însă tulbură sufletul ascultătorilor și pricinuiește multe greutăți dascălilor. Noutatea aceasta îi tulbura pe ascultătorii lui Pavel din Atena; și pentru aceasta i-au întors spatele, învinuindu-l: „Aduci la auzul nostru lucruri străine”[353]. Dacă astăzi păstorirea Bisericii dă multă osteneală și frământare păstorilor ei, gândește-te că osteneala era îndoită, întreită, înmiită atunci când se țineau lanț primejdiile, luptele, uneltirile, teama! Nu se poate, nu se poate înfățișa prin cuvânt greutatea pe care au îndurat-o atunci sfinții. Aceasta o poate ști numai cel care însuși a trecut prin astfel de greutăți.

IV

Să vorbesc și de a patra cunună ce ni se ridică nouă din demnitatea de episcop a Sfântului Ignatie.

– Care e aceasta?

– Că i s-a încredințat păstorirea patriei noastre. Anevoios lucru este să conduci o sută de oameni, și chiar numai cincizeci! Gândește-te de câtă virtute și de câtă înțelepciune trebuie să dea dovadă cineva ca să i se încredințeze păstorirea unui atât de mare oraș, cu o populație de două sute de mii de suflete! Și, după cum în oștire se încredințează celor mai înțelepți generali falangele împărătești și falangele cu mulți ostași, tot astfel și cu orașele; orașele mai mari și cu mai mulți locuitori se încredințează unor demnitari cu experiență. De altfel, orașul acesta al nostru era în mare cinste înaintea lui Dumnezeu, cum a arătat-o chiar prin fapte. A poruncit să locuiască aici multă vreme Petru, cel căruia i s-au încredințat cheile cerurilor. Astfel orașul nostru cântărea înaintea lui Dumnezeu cât toată lumea.

Când am pomenit însă de Petru, am văzut că și Petru este pricina împletirii celei de-a cincea cununi pentru Ignatie. Ignatie a

[353] *Faptele* 17, 20.

urmat la conducerea acestei Biserici după Petru. După cum, când scoți o piatră mare din temelia unei case, cauți negreșit să pui în locul aceleia o altă piatră de aceeași mărime dacă nu vrei să se zdruncine și să se șubrezească întreaga clădire, tot astfel, și când a fost să plece Petru de aici, harul Sfântului Duh a pus în locul lui un alt dascăl, de aceeași mărime cu Petru, ca să nu se șubrezească prin nevrednicia urmașului clădirea credinței abia ridicată.

Am numărat deci cinci cununi: una din măreția demnității, alta din vrednicia celor care l-au hirotonit, alta din greutatea vremurilor, o alta din însemnătatea orașului și alta din virtutea celui care i-a dat episcopia.

Împletindu-i-le pe toate acestea, ar fi trebuit să vorbesc și de a șasea cunună, de a șaptea și chiar de mai multe decât acestea. Dar, pentru ca nu cumva să las deoparte istorisirile despre mucenic din pricină că mi-am cheltuit toată vremea vorbind despre episcop, să ne îndreptăm atenția spre luptele sale de mucenic. S-a pornit odinioară război cumplit împotriva Bisericilor și, ca și cum ar fi cuprins pământul o tiranie prea groaznică, erau răpiți toți din mijlocul pieței, fără să se fi făcut vinovați de vreo vină, atâta doar că, lepădând rătăcirea, au alergat la credință, s-au depărtat de închinarea la demoni, au cunoscut pe adevăratul Dumnezeu și se închinau Fiului Lui cel Unul-Născut. Toți cei care primiseră credința, dar mai cu seamă întâistătătorii Bisericilor, erau osândiți și acoperiți cu mii și mii de chinuri pentru niște fapte pentru care ar fi trebuit încununați, admirați și cinstiți. Aceasta pentru că diavolul, făcător de rău fiind și iscusit în a țese astfel de uneltiri, nădăjduia că va putea împrăștia oile de va lua păstorii. Dar Cel care îi prinde pe cei vicleni în viclenia lor, vrând să arate că nu oamenii cârmuiesc Bisericile Lui, ci că El Însuși este Cel care îi păstorește pururea pe cei care cred în El, a îngăduit să se întâmple aceasta pentru ca, atunci când diavolul vede că predica Evangheliei nu se stinge și nici credința nu se împuținează, ba, mai mult, crește, deși păstorii sunt luați, să cunoască chiar din fapte, atât diavolul, cât și cei care-i slujesc lui, că cele ale noastre nu sunt omenești, că pricina învățăturii noastre își are rădăcina sus, în ceruri, să afle că Cel care cârmuiește pururea Bisericile este Dumnezeu și că Dumnezeu nu este niciodată biruit când I se duce război.

Dar nu numai asta a ticluit diavolul, ci a pus la cale și o altă răutate, tot atât de mare. N-a lăsat ca episcopii să fie uciși în orașele

pe care le păstoreau, ci i-a dus să fie uciși în pământ străin. A făcut asta și pentru că se străduia să-i ia lipsiți de cele de trebuință traiului și pentru că nădăjduia să-i facă mai slabi prin greutățile călătoriei. Așa a făcut și cu fericitul acesta. L-a chemat din orașul nostru tocmai la Roma. L-a pus să facă drum lung, cu nădejdea că prin lungimea drumului și prin mulțimea zilelor călătoriei îi va clătina tăria credinței. Nu știa diavolul că, având pe Iisus tovarăș de drum, și tovarăș într-o călătorie atât de mare, ajungea mult mai puternic, dădea mai mare dovadă de puterea care era cu el și întărea și mai mult Bisericile. Orașele de pe tot lungul său drum alergau întru întâmpinarea lui, îl încurajau pe atlet și-l trimiteau încărcat de multe merinde duhovnicești, luptând și ele împreună cu el, cu rugăciuni și cereri către Dumnezeu. Iar orașele, la rândul lor, nu primeau întâmplător mângâiere, când îl vedeau pe mucenic că aleargă cu atâta râvnă la moarte cu cât era firesc să alerge unul care era chemat la palatele împărătești cele din ceruri.

Și au aflat orașele, chiar cu fapta, din râvna viteazului mucenic și din voioșia lui, că nu era moarte aceea la care alerga, ci plecare într-o altă țară, mutare și urcare la cer. Învățând acestea prin cuvânt și faptă, trecea prin fiecare oraș. Și ceea ce s-a întâmplat cu iudeii, care socoteau că-l trimit pe Pavel la moarte când l-au legat și l-au trimis la Roma, dar de fapt l-au trimis dascăl al iudeilor care locuiau în Roma, aceea s-a întâmplat și cu Ignatie, ba chiar mai mult. Căci n-a fost dascăl minunat numai celor care locuiau în Roma, ci și al tuturor orașelor de aici și până-n Roma. I-a convins pe toți să disprețuiască viața aceasta, să socotească zădărnicie cele ce se văd, să le îndrăgească pe cele viitoare, să privească la cer și să nu ia în seamă niciuna din greutățile de pe lumea aceasta. Pe acestea și pe altele mai multe decât acestea le-a învățat Ignatie în timpul călătoriei sale, înălțându-se ca un soare de la răsărit și alergând spre apus. Dar, mai bine spus, mai strălucitor decât soarele; fiindcă soarele aleargă pe sus și revarsă lumina materială, pe când Ignatie trimitea razele sale de jos și vărsa în suflete lumina cea spirituală a învățăturii; soarele, apoi, mergând spre apus, se ascunde și aduce îndată noaptea; Ignatie însă, mergând spre apus, a răsărit de acolo și mai strălucitor, după ce făcuse cele mai mari faceri de bine tuturor celor de pe cale. Iar când a ajuns în Roma, a învățat-o și pe ea să filosofeze, să trăiască și să gândească creștinește.

Pentru aceea și Dumnezeu a îngăduit ca Ignatie acolo să-și sfârșească viața, pentru ca moartea lui să ajungă o școală de evlavie pentru toți cei care locuiesc în Roma. Voi, prin harul lui Dumnezeu, nu aveți nevoie de dovedirea credinței, căci erați înrădăcinați în credință; dar locuitorii Romei aveau nevoie de mai mult ajutor, pentru că necredința era mare atunci acolo. De aceea au fost jertfiți acolo toți – Petru și Pavel și, după aceia, acesta, Ignatie –, ca să curățească prin sângele lor orașul pângărit de sângele jertfelor idolești și ca să dovedească cu fapta Învierea lui Hristos cel răstignit, convingându-i pe locuitorii Romei că nu vor putea disprețui cu atâta plăcere viața aceasta dacă nu vor fi ei înșiși pe deplin încredințați că au să se urce la Iisus cel răstignit și au să-L vadă în ceruri. Cu adevărat, cea mai mare dovadă a Învierii este aceea că Hristos cel înjunghiat a arătat după moarte atâta putere, încât i-a convins pe oameni să disprețuiască, pentru credința în El, și patria, și casa, și prieteni, și rude, și chiar viața și să dorească, în locul plăcerilor din lumea aceasta, biciuirile, primejdiile, moartea. Acestea nu erau faptele unui mort oarecare, nici ale unuia care a rămas în mormânt, ci ale Unuia care a înviat și trăiește. Cum se poate explica astfel fapta aceasta, că, pe când Domnul trăia, L-au părăsit pe Dascălul lor și au luat-o la fugă toți Apostolii care erau cu El, pentru că frica le luase puterea, dar, după ce au murit nu numai Petru și Pavel, ci și Ignatie, care nu L-a văzut niciodată pe Domnul și nici nu s-a bucurat de împreună-viețuirea cu El, I-au arătat atâta dragoste, că și-au și dat sufletul pentru El?

V

Așadar, ca să cunoască toți locuitorii Romei cu fapta toate aceste lucruri, a îngăduit Dumnezeu ca acolo să se sfârșească sfântul. Și că aceasta e pricina, o voi dovedi-o chiar din felul morții Sfântului Ignatie. N-a primit hotărârea de osândire la moarte în afara zidurilor cetății, într-o prăpastie, nici în tribunal, nici într-un colț oarecare; ci a îndurat chinul muceniciei lui în mijlocul Amfiteatrului[354] din Roma, unde era adunat tot orașul; fiare sălbatice au fost asmuțite asupra lui, pentru ca, sub privirile tuturor,

[354] Sfântul Ignatie a suferit martiriul în Amfiteatrul lui Flavius (Colosseum-ul) din Roma. (n.P.P.)

înălțând trofeul împotriva diavolului, să-i facă pe toți privitorii lui râvnitori ai luptelor lui, nu numai prin aceea că a murit cu atâta vitejie, ci și prin aceea că a murit cu plăcere. Se uita la fiare așa de bucuros, nu ca un om care avea să fie smuls din viață, ci ca unul care era chemat la o viață mai bună și mai duhovnicească.

– De unde se vede aceasta?

– Din cuvintele pe care le-a rostit înainte de moarte. Când a auzit că are să îndure acest fel de moarte, a spus: „Am să mă bucur de fiarele acelea". Așa sunt cei îndrăgostiți! Primesc cu plăcere orice suferință pentru cei pe care îi iubesc; atunci par a-și potoli pofta, când suferințele sunt mai cumplite. Aceasta s-a întâmplat și cu Ignatie. S-a grăbit să-i imite pe Apostoli nu numai prin moartea sa, ci și prin dragostea lui. Când a auzit că aceia, după ce erau biciuiți, plecau cu bucurie, a voit și el să calce pe urmele Apostolilor, nu numai prin sfârșitul vieții lui, ci și prin bucuria sa. De aceea a și spus: „Am să mă bucur de fiare". Socotea cu mult mai blânde gurile fiarelor decât limba tiranului. Și pe bună dreptate! Limba aceea te chema la iad, pe când gurile acelora te trimiteau în Împărăția cerurilor.

După ce, dar, și-a sfârșit acolo viața, dar, mai bine spus, după ce s-a urcat la cer, biruitorul s-a întors în patria sa. Și aceasta a fost rânduiala lui Dumnezeu, ca să-l aducă iarăși la noi, ca să-l împartă pe mucenic orașelor. Roma a primit picăturile sângelui lui. Voi ați fost cinstiți cu rămășițele lui. Voi v-ați bucurat de episcopia lui, aceia s-au bucurat de mucenicia lui. Aceia l-au văzut luptând, biruind și încununat, voi îl aveți neîntrerupt. Pentru puțină vreme l-a luat Dumnezeu de la voi, dar vi l-a dăruit cu mai multă slavă. Și, după cum cei care se împrumută cu bani dau înapoi împrumutul cu dobândă, tot astfel și Dumnezeu, după ce a împrumutat de la noi pentru puțină vreme comoara aceasta prețioasă și după ce a arătat-o orașului aceluia, ne-a dat-o înapoi cu mai multă strălucire.

L-ați trimis pe episcop și l-ați primit pe mucenic! L-ați trimis cu rugăciuni și l-ați primit împodobit cu o cunună. Și nu numai voi, ci și toate orașele de la Roma până aici. Cum socotiți că era sufletul acelora când au văzut rămășițele lui întorcându-se? Câtă bucurie simțeau! Câtă veselie! Cu câte laude nu acopereau pe biruitor! Dar cum pe un atlet viteaz, care a doborât la pământ pe toți potrivnicii și a ieșit din luptă cu strălucitoare slavă, pe dată îl primesc în brațe cei care au privit luptele lui și nu-l lasă să atingă nici pământul, ci

îl duc acasă pe sus, încărcându-l de mii și mii de laude, tot astfel și pe Sfântul Ignatie l-au primit atunci la Roma orașele de pe tot lungul drumului până aici; l-au purtat pe umerii lor și l-au adus până aici; au lăudat pe biruitor, au cântat pe luptător, au făcut de râs pe diavol, fiindcă vicleniile lui s-au întors împotrivă-i, căci ceea ce socotea că va face împotriva mucenicului s-a întors, de fapt, împotriva lui.

Atunci când s-a întors sfântul, a fost de folos tuturor orașelor acelora, pe toate prețuindu-le. De atunci și până azi, sfântul îmbogățește orașul nostru. Ca o comoară neîmpuținată din care se scoate în fiecare zi și nu secătuiește, care îmbogățește pe toți cei care se împărtășesc din ea, tot așa și fericitul Ignatie trimite acasă pe cei care vin la el, plini de binecuvântări, de îndrăznire, de suflet curajos, de multă bărbăție.

Să nu venim, dar, numai astăzi la Sfântul Ignatie, ci în fiecare zi, ca să culegem de la el roade duhovnicești! Poate, poate, într-adevăr, să culeagă bogate roade cel care vine aici cu credință. Nu numai trupurile lor vii, ci și rămășițele sfinților sunt pline de har duhovnicesc. Dacă pe vremea lui Elisei s-a întâmplat aceasta, că un mort atins de oasele lui Elisei a sfărâmat legăturile morții și s-a întors iarăși la viață[355], cu atât mai mult acum, când harul este mai îmbelșugat, când lucrarea Duhului este mai multă, poți dobândi de la rămășițele sfinților multă putere dacă te atingi de ele cu credință[356]. De asta Dumnezeu ne-a și lăsat rămășițele sfinților! A vrut să ne facă să avem aceeași râvnă ca și ei, a vrut să ne dea un liman și o mângâiere tare în necazurile ce se pogoară necontenit asupra noastră.

De aceea vă rog pe voi toți, fie de sunteți supărați, fie de sunteți bolnavi, fie de sunteți în necazuri, fie de sunteți în vreo altă greutate lumească, fie de sunteți în adâncul păcatelor, veniți aici cu credință! Toate aceste greutăți și necazuri vor fi lăsate aici și veți pleca cu multă bucurie, ușurându-vă cugetul numai din privirea acestor sfinte rămășițe. Dar, mai bine spus, nu este nevoie să vină aici numai cei necăjiți și amărâți, ci și cei fericiți, cei înconjurați de slavă, cei cu putere, cei care au îndrăznire multă către Dumnezeu.

---

[355] *Cf. 4 Regi* 13, 21.

[356] Lămurirea teologică a Sfântului Ioan este extrem de prețioasă. Nu rămășițele trupești în sine tămăduiesc, ci harul lui Dumnezeu care a lucrat în sfinți, în timpul vieții, lucrează prin ei și după moarte. (n.P.P.)

Nici aceștia să nu disprețuiască folosul! Venind aici și văzând pe sfântul acesta, nemișcătoare le vor fi bunătățile; gândindu-se la faptele mari ale acestui sfânt, își vor umili sufletul și nu vor lăsa să li se îngâmfeze cugetul din pricina faptelor mari săvârșite. Nu-i puțin lucru să nu te mândrești cu faptele tale bune când faci fapte bune! Nu-i puțin lucru să știi să fii smerit când ești plin de bunătăți! Este deci tuturor de folos comoara aceasta! Este un loc de izbăvire cum nu se poate mai potrivit! Celor care-au greșit, ca să scape de ispite; celor cărora le merge bine, pentru ca bunătățile să rămână trainice; celor bolnavi, ca să se facă sănătoși; celor sănătoși, ca să nu se îmbolnăvească.

Gândindu-ne la toate acestea, să punem mai presus de toată desfătarea, de toată plăcerea, șederea aici lângă rămășițele sfântului; pentru ca, totodată, bucurându-ne și folosindu-ne, să putem, cu rugăciunile sfinților, să fim și dincolo împreună trăitori și împreună viețuitori cu acești sfinți, prin harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare de laudă la cel întru sfinți părintele nostru Eustatie, patriarhul Antiohiei celei Mari[357]

I

Un bărbat înțelept și filosof iscusit, cercetând cu de-amănuntul natura lucrurilor omenești și văzând că lucrurile omenești sunt șubrede și nesigure și lipsite de trăinicie, îi îndeamnă îndeobște pe toți oamenii să nu fericească pe nimeni înainte de moarte[358]. Fericitul Eustatie a răposat. De aceea să-l lăudăm în toată voia. Dacă înainte de moarte nu trebuie să fericim pe nimeni, apoi după moarte îi putem lăuda pe cei vrednici fără să ni se aducă vreo vină. Într-adevăr, fericitul Eustatie a trecut de vâltoarea grijilor omenești, a scăpat de învălmășeala valurilor, a pornit spre limanul cel liniștit și lipsit de valuri; nu mai este amenințat de nesiguranța viitorului, nu mai este supus căderii. Acum stă ca pe o piatră tare, ca pe o stâncă înaltă, și ia în râs toate valurile. Putem deci să-l fericim în voie, putem să-l lăudăm fără reproș.

Nu-l mai amenință schimbarea, nu-l mai pândește căderea. Noi, cei care mai suntem încă în viață, noi ne clătinăm ca și cum am fi în mijlocul oceanului, noi suntem supuși multor schimbări. Suntem ca aceia de pe mare: când ridicați în sus de valuri, când pogorâți în adânc. Dar nici urcarea nu-i sigură și nici pogorârea veșnică! Și pe una și pe alta le pricinuiesc apele cele mișcătoare și fără odihnă.

De aceea, lucrurile omenești nu sunt trainice și neclintite, ci cu dese și grabnice schimbări. Unul este ridicat de bunăstare; pe altul necazurile și nenorocirea îl pogoară în adâncul cel negru. Dar nici acela să nu se îngâmfeze, și nici acesta să nu deznădăjduiască. Grabnică schimbare va veni și peste unul și peste altul. Aceasta însă nu se mai întâmplă cu cel care s-a mutat în cer, cu cel care a plecat

---

[357] *PG* 50, 597-606. Eustatie al Antiohiei, unul dintre principalii inamici ai arianismului la Sinodul I Ecumenic din Niceea (325), a fost condamnat la exil în Tracia de un sinod ținut sub conducerea lui Eusebiu de Cezareea la Antiohia, în 327. Probabil că la Traianopolis, în Tracia, și-a aflat și sfârșitul. (n.P.P.)

[358] *Cf. Înțelepciunea lui Isus Sirah* 11, 30.

la Iisus cel dorit, cu cel care a ajuns în locul cel lipsit de tulburare, de unde au fugit durerea, întristarea și suspinarea. Acolo nu-i nici schimbare, nici umbră de mutare. Acolo toate sunt statornice și nemișcate; toate trainice și întemeiate; toate nestricăcioase și nemuritoare; toate nepieritoare și veșnice. De aceasta a spus bărbatul acela înțelept: „Înainte de moarte, nu ferici pe nimeni!"[359]

– De ce?

– Pentru că nu știi care va fi viitorul, iar omul e neputincios. Voința e lăsătoare, păcatul ne împresoară ușor, iar cursele sunt multe. „Să știi", spune Scriptura, „că prin mijlocul lațurilor treci."[360] Ispitele vin în valuri, grijile sunt multe și mari, războiul demonilor e neîntrerupt, iar răvășirile patimilor, continue. De asta, „înainte de moarte, nu ferici pe nimeni"! După moarte, da, fericește fără teamă pe cel vrednic! Dar, mai bine spus, nu după orice fel de moarte, ci după o moarte ca aceea când cineva și-a sfârșit viața, primind cunună, când a murit creștin și cu credință nefățarnică. Dacă acel bărbat înțelept a fericit de-a valma pe toți cei care au murit, cu cât mai mult trebuie să-i fericim pe cei care au murit așa ca fericitul Eustatie?

– Dar cine a fericit de-a valma pe toți cei morți?

– Solomon. Solomon, bărbatul acela vestit și preaînțelept[361]. Să nu treci degrabă pe lângă acest bărbat! Ci gândește-te cine era, cum a trăit, în câtă tihnă și desfătare și-a dus viața lui lipsită de griji și plină de plăceri! A gustat tot felul de plăceri, a născocit toate chipurile de petreceri, a gustat felurite desfătări. Vorbind de acestea, spunea: „Mi-am zidit case, mi-am sădit vii, mi-am făcut grădini și livezi, mi-am făcut scăldători de ape, am avut slugi și slujnice; robi mi s-au născut în casă; cirezi de vite și turme de oi am avut; am adunat argint și aur ca nisipul; am tocmit cântăreți și cântărețe, paharnici și paharnice"[362]. Ei bine, ce spune omul acesta care a avut atâta bogăție de bani și de moșii, care s-a desfătat atât și a avut atâta tihnă? Iată ce spune: „Am fericit pe cei morți mai mult decât pe cei vii; și mai fericit decât aceștia este cel care încă nu s-a născut"[363].

---

[359] *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 11, 30.

[360] *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 9, 13.

[361] După cum se observă, Sfântul Ioan Gură de Aur atribuie textul biblic citat mai sus lui Solomon, nu lui Isus, fiul lui Sirah.

[362] *Ecclesiastul* 2, 4-8. Tradiția creștină, urmând pe cea ebraică, a atribuit *Ecclesiastul* și *Cântarea Cântărilor* regelui israelit Solomon. (n.P.P.)

[363] *Ecclesiastul* 4, 2-3.

Cu adevărat vrednic de credință este acest judecător al desfătării, cu adevărat vrednic de credință este cel care pronunță o astfel de sentință asupra desfătării. Dacă ar fi rostit sentința aceasta împotriva desfătării un om care a trăit toată viața în sărăcie și nevoie, osândirea aceasta n-ar fi părut adevărată; ar fi fost socotită ca pornită din neștiință. Dar, când osândește un om care a gustat orice fel de plăcere, care a pășit pe toate cărările ei, atunci osândirea plăcerii nu mai poate fi pusă la îndoială. Socotiți poate că cele spuse m-au îndepărtat de subiect? Nu! Dacă ne uităm bine la cele spuse, vedem că tocmai ele mă duc la subiect. Când vorbești de mucenici, e necesar și firesc să filosofezi. Toate cele spuse le-am zis nu ca să osândesc viața de aici – Doamne, ferește! –, ci ca să osândesc plăcerile și desfătarea. Că nu e rea viața, ci viața dusă la întâmplare și fără scop.

II

Cel care trăiește în viața aceasta cu fapte bune și cu nădejde în bunătățile ce vor să fie va putea spune cu Pavel: „Este cu mult mai bine să rămân în trup"[364]; căci traiul în trup aduce rod de fapte. Aceasta s-a întâmplat și cu fericitul Eustatie, care și în viață și în moarte s-a purtat desăvârșit. Moartea pentru Hristos n-a suferit-o în pământul lui, ci în pământ străin. Dușmanii au făcut aceasta. L-au alungat din țară ca să-l necinstească; dar prin surghiunul său a ajuns mai strălucit, mai vestit, așa precum a arătat sfârșitul lucrurilor.

Atât de mare e strălucirea lui, încât amintirea sa e vie între noi în fiecare zi, cu toate că trupul lui e înmormântat în Tracia. Trupul lui e în acea țară barbară, dar dragostea sa e printre noi, deși ne desparte atâta cale; și după atâta vreme dragostea lui crește zi de zi. Dar, mai bine spus, dacă trebuie să grăim adevărul, e chiar printre noi. Că semnele care ne aduc aminte de sfinți nu sunt coșciugele, raclele, statuile, mormântul, inscripțiile, ci faptele bune, zelul credinței lor, cugetul lor curat înaintea lui Dumnezeu.

Biserica aceasta a noastră a înălțat mucenicului o statuie mai frumoasă decât toate statuile. Statuia aceasta n-are pe ea nicio inscripție, dar prin fapte strigă mai răsunător ca o trâmbiță numele și slava mucenicului; că fiecare din voi, cei de față, este mormânt

---

[364] *Filipeni* 1, 22.

al sfântului, mormânt însuflețit și duhovnicesc. Dacă aș deschide conștiința fiecăruia din cei de față, aș găsi pe sfânt locuind în sufletul vostru. Ați văzut că dușmanii n-au câștigat nimic că l-au surghiunit? Ați văzut că nu i-au stins slava, ci, dimpotrivă, i-au înălțat-o și mai mult, au făcut-o mai strălucitoare? În loc de unul, au făcut atâtea morminte, morminte însuflețite, morminte ce dau glas, morminte care îndeamnă la aceeași râvnă. De aceea numesc trupurile sfinților și „izvoare", și „rădăcini", și „miruri duhovnicești".

– Pentru ce?

– Pentru că izvorul, rădăcina și mirul, adică parfumul, nu-și îngrădesc însușirile lor numai la ele, ci le răspândesc la mare depărtare în jurul lor. De pildă, izvoarele scot multă apă, dar nu țin apele în sânul lor, ci dau naștere la râuri care curg mai departe și se întâlnesc cu marea. Și așa, izvoarele, ca o mână întinsă, îmbrățișează prin prelungirile lor apele mărilor. La fel, rădăcinile plantelor și ale arborilor stau ascunse în sânurile pământului; dar puterea lor nu rămâne jos, în pământ; mai ales aceasta e însușirea viței de vie, care se agață de copacii înconjurători. Când coardele viței de vie se agață de ramurile de sus ale copacilor, târându-se pe ele, se întind până la mare depărtare și fac prin desișul frunzelor lor un acoperiș întins. Aceasta e și însușirea mirurilor, a parfumurilor. Parfumurile sunt păstrate în casă, dar adeseori mirosul lor plăcut se răspândește prin ferestre pe ulițe, pe străzi, în piață și vestește trecătorilor calitatea parfumurilor din casă. Dacă izvorul și rădăcina, dacă natura plantelor și a aromatelor au atâta putere, apoi cu mult mai mult trupurile sfinților. Că spusele mele nu-s minciuni, îmi sunteți voi martori. Trupul mucenicului se află în Tracia; voi nu locuiți în Tracia, ci departe de țara aceea. Cu toate acestea, simți de la o atâta depărtare parfumul sfântului! Pentru aceasta v-ați și adunat aici. Nu l-a împiedicat nici lungimea drumului și nu l-a stins nici mulțimea anilor. Așa e natura faptelor duhovnicești, nicio piedică materială nu le oprește. Dimpotrivă, înfloresc și cresc în fiecare zi. Nu le veștejește nici timpul și nu le oprește nici depărtarea.

Să nu vă minunați dacă de la începutul cuvântului meu de laudă l-am numit pe Sfântul Eustatie „mucenic". Cum este mucenic, vă întrebați voi, când a murit de moarte bună? Am spus adeseori dragostei voastre că nu numai moartea martirică transformă pe cineva în mucenic, ci și voința. Cununa de mucenic e împletită adeseori nu numai de felul sfârșitului vieții, ci și de gând și de voință.

Definiția aceasta a muceniciei n-o dau eu, ci Pavel, care grăiește așa: „În fiecare zi mor”[365].

– Cum mori, Pavele, în fiecare zi? Cum e cu putință ca un trup muritor să moară de nenumărate ori?

– Prin voință, răspunde Pavel, și prin aceea că ești gata totdeauna de moarte!

Dumnezeu a grăit la fel. Avraam nu și-a mânjit cuțitul în sânge, n-a înroșit jertfelnicul, nu l-a jertfit pe Isaac; cu toate acestea, a adus jertfă desăvârșită.

– Cine a spus asta?

– Dumnezeu, Care i-a primit jertfa! „N-ai cruțat pe fiul tău cel iubit pentru Mine”[366], i-a spus Dumnezeu lui Avraam.

– Cum spune că nu l-a cruțat, când l-a lăsat în viață pe fiul său și l-a coborât nevătămat de pe munte?

– „Eu nu judec jertfele”, spune Dumnezeu, „după chipul cum se săvârșesc, ci după voința celor care sunt gata să jertfească sau să se jertfească.” Mâna n-a junghiat, dar a junghiat voința! N-a înfipt cuțitul în gâtul copilului, nu i-a tăiat gâtul[367]. Dar este jertfă și fără sânge. Cei inițiați[368] știu ce spun. De asta a fost jertfa aceea fără de sânge, pentru că ea avea să fie preînchipuirea jertfei acesteia[369]. Ai văzut că în Vechiul Testament este schițată mai dinainte icoana? Nu te îndoi de adevăr!

III

Așadar, acest mucenic – am dovedit doar că a fost mucenic[370] – era pregătit să moară de mii și mii de ori. Și pe toate aceste morți le-a suferit cu gândul și cu voința, iar multe din primejdiile venite peste el le-a suferit chiar cu adevărat. L-au izgonit din țară dușmanii, l-au alungat peste hotare și au pus în mișcare împotriva lui multe prigoane. Nu-i puteau găsi nicio pricină dreaptă de învinuire, decât doar atât că mucenicul, auzindu-l pe Pavel

[365] *1 Corinteni* 15, 31.
[366] *Facerea* 22, 12.
[367] *Cf. Facerea* 22, 1-13.
[368] Aluzie la creștinii botezați. Precizarea demonstrează că și catehumenii (cei nebotezați) ascultau omiliile marelui orator. (n.P.P.)
[369] Jertfa euharistică.
[370] Sfântul Eustatie a fost, mai exact, un mărturisitor al dreptei credințe. (n.P.P.)

spunând: „Au cinstit și au slujit făpturii în locul Făcătorului"[371], a fugit de necredință și s-a temut de fărădelege. Dar o faptă ca aceasta merită cununi, nu învinuire.

Uită-te, te rog, la viclenia diavolului! De abia luase sfârșit războiul dus de păgâni împotriva Bisericii și răsuflau ușurate toate Bisericile în urma cumplitelor și deselor prigoane; nu trecuse multă vreme de când toate templele fuseseră închise, jertfelnicele stinse și toată nebunia demonilor surpată. Aceasta îl întrista pe demonul cel viclean și nu putea suferi cu ușurință pacea Bisericii. De aceea, ce face? Aduce asupra Bisericii un alt cumplit război. Cel dinainte fusese un război dat din afară, acesta era războiul dat dinlăuntru. Iar de războaiele cele dinlăuntru ne apărăm mai greu; îi biruiește cu ușurință pe cei asupra cărora năvălesc. Pe vremea aceea deci, era în fruntea Bisericii noastre fericitul Eustatie. Și a izbucnit boala ca o ciumă cumplită, din Egipt[372]; apoi s-a întins în orașele dimprejur și se grăbea să intre și în orașul nostru.

Dar Sfântul Eustatie priveghea și era cu luare-aminte. De departe a prevăzut tot ce avea să vină; și, când războiul s-a apropiat, l-a respins. Ca un medic înțelept, fericitul Eustatie, stând aici, în mijlocul credincioșilor săi, a pregătit leacurile înainte de a intra boala în oraș. A cârmuit această sfântă corabie cu multă dibăcie: alerga în toate părțile ca să îi încurajeze pe corăbieri, pe călători, pe toți cei din corabie; să-i facă să fie treji și veghetori, pentru că pirații aveau să-i atace ca să le fure vistieria credinței. Purtarea aceasta de grijă n-a avut-o numai aici, în Antiohia, ci a trimis pretutindeni oameni care să învețe, să sfătuiască, să vorbească, să stăvilească mai dinainte atacul dușmanilor.

Era bine învățat de harul Domnului că întâistătătorul Bisericii nu trebuie să poarte de grijă numai de Biserica încredințată lui de Duhul, ci și de Biserica din întreaga lume. Și aceasta a învățat-o din sfintele rugăciuni de la sfintele slujbe. „Dacă trebuie să facem rugăciuni", își spunea el, „pentru toată Biserica, cea de la o margine a lumii până la cealaltă, apoi cu mult mai mult trebuie să și purtăm grijă de ea, trebuie să ne îngrijim de toate bisericile, să purtăm grijă de toate." Și ce s-a întâmplat cu Ștefan, aceea s-a întâmplat și cu el.

---

[371] *Romani* 1, 25. Se face referire la arieni, pentru care Logosul, Fiul lui Dumnezeu, ar fi o făptură, prima creatură a lui Dumnezeu. (n.P.P.)

[372] Mișcarea ariană, inițiată de preotul Arie din Alexandria Egiptului.

După cum iudeii l-au lovit cu pietre că n-au putut să stea împotriva înțelepciunii aceluia[373], tot așa dușmanii aceștia de acum, pentru că n-au putut sta împotriva înțelepciunii Sfântului Eustatie, l-au izgonit din oraș pe propovăduitor, când au văzut întăriturile ridicate de el în oraș. Dar glasul lui nu a tăcut. A fost izgonit omul, dar cuvântul învățăturii n-a fost izgonit. Și Pavel a fost legat, dar cuvântul lui Dumnezeu n-a fost legat[374].

Sfântul Eustatie era în țară străină, dar învățătura lui era la noi. După ce l-au izgonit, ereticii au năvălit asupra Bisericii noastre cu furia unui șuvoi. Dar n-au smuls nici răsadurile, n-au înnămolit nici semințele, n-au stricat nici arătura. Atât de bine și cu atâta pricepere fuseseră îngrijite cele semănate și prășite de înțelepciunea aceluia!

Dar se cuvine să spunem pentru ce a îngăduit Dumnezeu să fie izgonit de aici.

Nu de multă vreme Biserica răsufla în voie și mare mângâiere avea că în fruntea ei stătea fericitul Eustatie. O înconjurase din toate părțile cu ziduri puternice și respingea toate atacurile dușmanilor.

– Atunci pentru ce a fost izgonit? Pentru ce a îngăduit Dumnezeu celor care l-au alungat? Pentru ce?

– Să nu mai socotiți că ceea ce am să vă spun are să fie răspunsul numai la această întrebare a voastră. Ci răspunsul meu are să fie răspuns în stare să lămurească orice întrebare de felul acesta, pusă fie de elini, fie de eretici.

Dumnezeu îngăduie în multe împrejurări să se ducă război credinței Lui adevărate și apostolice; dar lasă, totodată, ca ereziile și păgânismul să se bucure de liniște și tihnă.

– De ce?

– Ca să afli și slăbiciunea dușmanilor acelora, că se distrug de la sine, fără să le facă cineva vreun rău, dar ca să cunoști și tăria credinței prigonite, ca să vezi că se răspândește chiar prin cei care o împiedică. Că ideea aceasta nu-i o presupunere a mea, ci o descoperire dumnezeiască, să-l ascultăm pe Pavel și să vedem ce zice în această privință.

A încercat și el simțămintele omenești. Era într-adevăr Pavel, dar era și el om.

---

373 *Cf. Faptele* 7, 57-58.

374 *Cf. 2 Timotei* 2, 9.

– Dar ce a pătimit Pavel?

– A fost și el izgonit, i s-a dus și lui război, a fost biciuit, s-a uneltit împotriva lui în mii și mii de chipuri, și din afara și dinlăuntrul Bisericii, și de la cei care păreau ai lui și de la cei străini. Dar pentru ce să vorbesc de toate suferințele îndurate de el? Obosit deci și nemaiputând suferi atacurile dușmanilor, care-i împiedicau mereu vestirea și se împotriveau cuvântului lui, cade înaintea Stăpânului și-L roagă, zicând: „Mi s-a dat un ghimpe în trup, înger al Satanei, ca să mă bată peste obraz. Pentru aceasta L-am rugat de trei ori pe Domnul; și Domnul mi-a zis: «Destul îți este harul Meu, căci puterea Mea în slăbiciune se desăvârșește»”[375]. Știu că unii socotesc că aici e vorba de o boală trupească a lui Pavel. Dar nu-i așa, nu-i așa! Pavel numește „înger al Satanei” pe oamenii care i se împotriveau lui. Căci aceasta înseamnă cuvântul „Satana” în limba ebraică[376]. Satana înseamnă „potrivnic”. Iar uneltele diavolului și oamenii care-i slujeau lui sunt îngerii Satanei.

– Dar atunci pentru ce Pavel vorbește de un ghimpe în trup?

– Pentru că trupul lui era biciuit, iar sufletul îi era ușurat și ridicat cu nădejdea bunătăților viitoare. Uneltirile dușmanilor și războiul nu-i atingeau sufletul, nici nu-i îngenuncheau gândurile sale; se opreau la trup, nu puteau pătrunde înlăuntru. Pentru că trupul îi era sfârtecat, pentru că trupul îi era biciuit, pentru că trupul îi era legat – căci sufletul nu poate fi legat –, de aceea a spus: „Mi s-a dat un ghimpe în trup, înger al Satanei, ca să mă bată peste obraz”, făcând aluzie la încercările, la strâmtorările și prigonirile lui. Apoi ce mai spune Pavel? „Pentru aceasta”, spune el, „L-am rugat de trei ori pe Domnul”, adică: „L-am rugat de mai multe ori pe Domnul ca să mă lase să răsuflu puțin din pricina încercărilor”. Acum vă rog să vă aduceți aminte de pricinile de care am vorbit mai înainte, anume că Dumnezeu îngăduie ca robii Săi să fie izgoniți, să sufere nenumărate necazuri, tocmai ca să-Și arate puterea Sa. Iată că și Pavel se roagă să depărteze de la el nenumăratele necazuri și pe dușmanii lui, dar rugăciunea nu i-a fost ascultată. Și Pavel adaugă și motivul pentru care nu i-a fost ascultată rugăciunea.

– Care-i motivul?

---

375 2 *Corinteni* 12, 7-9.

376 Termenul grecesc corespunzător este διάβολος, un calc semantic după ebraicul Satan – „calomniator, acuzator, cel care spune minciuni”. (n.P.P.)

– Nimic nu mă împiedică să vi-l amintesc din nou! „Destul îți este harul Meu", îi spune Dumnezeu, „căci puterea Mea în slăbiciune se desăvârșește".

IV

Ai văzut că Dumnezeu îngăduie îngerilor Satanei să-i atace pe robii Săi, să le facă nenumărate necazuri, tocmai pentru ca să arate puterea Lui?

Deci, când vorbim cu elinii și cu iudeii cei ticăloși, este de-ajuns, spre dovedirea puterii lui Dumnezeu, aceasta, că a ieșit biruitoare credința noastră, cu toate nenumăratele războaie duse împotriva ei. Lumea întreagă i se împotrivea; toți i-au prigonit cu furie nemaiîntâlnită pe acei doisprezece oameni, pe Apostoli: au fost biciuiți, izgoniți, au îndurat mii și mii de rele; cu toate acestea, în scurtă vreme, au putut să-i biruiască cu toată covârșirea pe toți potrivnicii lor.

Aceasta a fost pricina pentru care Dumnezeu a îngăduit să fie surghiunit fericitul Eustatie! Dumnezeu a vrut să ne arate mai bine puterea credinței celei adevărate și slăbiciunea credinței ereticilor. Când a fost să plece în surghiun, fericitul Eustatie a părăsit orașul, dar pe voi nu v-a părăsit. N-a socotit că nu trebuie să vă mai poarte de grijă și să nu vă mai păzească, pentru că a fost izgonit din Biserică; ci, tocmai din această cauză, să vă poarte mai mult de grijă, să vă păzească și mai mult. La plecare i-a chemat pe toți preoții săi și i-a îndemnat să nu-și mai părăsească posturile lor, să nu se plece lupilor, să nu le dea lor turma; dimpotrivă, să rămână pe loc, să vorbească cu ereticii și să le închidă gura, iar pe frații mai slabi în credință să-i întărească. Și sfârșitul a arătat că bine a poruncit. Într-adevăr, dacă nu rămâneați atunci în credința Bisericii, ar fi fost pierdută cea mai mare parte din oraș, căci lupii ar fi mâncat ca într-un pustiu oile. Dar cuvintele fericitului Eustatie i-au împiedicat pe eretici să-și arate în toată voia răutatea lor. Dar nu numai sfârșitul a arătat aceasta, ci și cuvintele lui Pavel.

– Ce spune Pavel?

– Când avea să se ducă la Roma în cea din urmă călătorie a sa, după care nu avea să-i mai vadă pe ucenici, le spune: „Nu vă voi mai vedea"[377]. Le spunea aceasta nu cu gândul de a-i întrista, ci de

[377] *Faptele* 20, 25.

a-i întări. Deci, la plecarea sa dintre ucenici, îi întărește cu aceste cuvinte: „Știu că după plecarea mea vor intra între voi lupi răi și dintre voi se vor ridica bărbați care vor grăi învățături rele”[378]. Războiul era întreit: firea fiarelor, grozăvia războaielor și faptul că dușmanii nu erau străinii, ci ai tăi. Acestea îl făceau să fie și mai cumplit. Și pe bună dreptate. Dacă te atacă și-ți declară război unul din afară, îl poți birui cu ușurință; dar, când boala izvorăște dinlăuntru, din trupul tău, atunci răul e tare greu de vindecat. Așa s-a întâmplat și pe vremea lui Pavel. De aceea îi și îndeamnă pe preoții din Efes, spunându-le: „Luați aminte la voi înșivă și la toată turma!”[379] Nu le-a spus: „Părăsiți oile și fugiți!”

Fericitul Eustatie a învățat aceasta de la Pavel și i-a sfătuit la fel și el pe ucenicii săi. Și ceea ce a învățat acest dascăl înțelept și viteaz, aceea a îndeplinit cu fapta. Când au intrat ereticii, nu și-a părăsit oile, deși nu mai putea sta pe tronul episcopal; dar asta n-a însemnat nimic pentru acest suflet mare, pentru acest suflet de filosof. Onorurile episcopale le lăsa altora, iar el îndura ostenelile episcopilor, mișcându-se prin mijlocul lupilor. Colții fiarelor nu l-au vătămat. Credința lui era mai puternică decât mușcăturile lor. Mișcându-se prin mijlocul lupilor și ținându-i ocupați pe aceia cu lupta dată de el, făcea ca oile sale să aibă liniște și tihnă. Dar fericitul Eustatie nu s-a mărginit numai să astupe gurile ereticilor și să combată hulele lor; îi cerceta și pe credincioșii săi; se ducea la ei să vadă dacă nu cumva cineva a primit o săgeată, dacă n-a fost rănit cumva cineva; și îndată dădea leacul. Făcând aceasta, i-a plămădit pe toți în dreapta credință și nu s-a depărtat până ce Dumnezeu n-a pregătit pe fericitul Meletie[380], care, venind, a luat toată frământătura. Eustatie a semănat, iar Meletie, la venirea lui, a secerat.

Așa s-a întâmplat și cu Moise și cu Aaron. Trăind în mijlocul egiptenilor, erau și ei un fel de aluat și au adus pe mulți la credința lor.

De aceasta dă mărturie Moise când spune că mult popor amestecat s-a suit împreună cu israeliții[381]. Pe acest Moise l-a imitat și fericitul acesta, căci înainte de a fi pe scaunul episcopal a îndeplinit

---

378 *Faptele* 20, 29-30.

379 *Faptele* 20, 28.

380 Sfântul Meletie al Antiohiei, contemporanul și părintele duhovnicesc al Sfântului Ioan. (n.P.P.)

381 *Cf. Ieșirea* 12, 38.

îndatoririle episcopale. Că și Moise, înainte de a i se încredința conducerea poporului, i-a pedepsit cu tărie și cu îndrăzneală pe cei care făceau nedreptăți, a luat apărarea celor nedreptățiți; a părăsit masa împărătească, onorurile și cinstirile și a alergat să frământe lutul și să facă și el cărămizi[382]; a socotit purtarea de grijă a celor din neamul lui mai de preț decât desfătarea, tihna și cinstea. Luându-l și acesta pildă pe Moise, îi sfătuia atunci prin grija sa pentru popor pe toți conducătorii; prefera ostenelile, tihnei; era prigonit de pretutindeni și atrăgea asupra lui în fiecare zi necontenite dușmănii. Dar toate acestea îi erau ușoare, căci temeiul celor pe care le săvârșea îi dădea destulă mângâiere.

Pentru toate acestea, mulțumind lui Dumnezeu, să imităm virtuțile acestor sfinți, ca să luăm și noi parte cu ei la cununi, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava, cinstea și puterea în vecii vecilor. Amin.

[382] *Cf. Ieșirea* 2, 11-15.

Cuvântare de laudă la Sfântul Mucenic Roman[383]

I

Iarăşi pomenire de mucenici şi iarăşi sărbătoare şi prăznuire duhovnicească. S-au ostenit aceia, şi noi ne bucurăm; s-au luptat aceia, şi ne veselim noi. Cununa e a lor, dar slava e a întregii Biserici. Dar cum se poate aceasta? – m-ar întreba cineva. Cum? Pentru că mucenicii sunt părţi şi mădulare ale noastre. „Dacă pătimeşte un mădular, pătimesc împreună cu el toate mădularele; iar dacă este slăvit un mădular, se bucură împreună cu el toate mădularele"[384].

Când capul e încununat, şi trupul se bucură. Este un singur învingător în jocurile olimpice, şi tot poporul se bucură şi-l primeşte cu multe aclamaţii. Dacă la jocurile olimpice au atâta bucurie cei care n-au asudat deloc în acele lupte, apoi cu atât mai multă bucurie trebuie să avem noi pentru atleţii credinţei. Noi suntem picioarele, mucenicii, capul. Dar capul nu poate spune picioarelor: „Nu am nevoie de voi"[385]. Slăvite sunt mădularele, dar slava deosebită a unora nu face străină înrudirea cu celelalte. Atunci sunt slăvite mai cu seamă, când nu curmă unirea cu noi: ochiul este cel mai frumos mădular din tot trupul, dar atunci îşi arată toată frumuseţea lui, când nu-i despărţit de trup. Dar pentru ce vorbesc eu de mucenici? Dacă Stăpânul lor nu S-a ruşinat să fie capul nostru[386], cu atât mai mult mucenicii nu se ruşinează să fie mădularele noastre. Nu se ruşinează fiindcă dragostea le e înrădăcinată adânc în suflet; iar dragostea uneşte şi înfrăţeşte, nu caută la vrednicie.

Aşadar, după cum ei suferă împreună cu noi pentru păcatele noastre, tot aşa şi noi ne bucurăm împreună cu ei pentru faptele lor mari. Aceasta ne-a poruncit şi Pavel când ne-a spus să ne bucurăm cu cei care se bucură şi să plângem cu cei care plâng[387]. E uşor

---

383 *PG* 50, 605-612. Sfântul Roman era un diacon originar din Israel şi care se afla în Antiohia în momentul declanşării persecuţiei anticreştine de către Diocleţian, în 303. Eusebiu de Cezareea şi Prudentius au scris pagini elogioase în memoria acestui martir. (n.P.P.)

384 *1 Corinteni* 12, 26.

385 *1 Corinteni* 12, 21.

386 *Cf. Efeseni* 5, 23; *Coloseni* 1, 18.

387 *Cf. Romani* 12, 15.

însă să plângi cu cei care plâng, dar nu atât de ușor să te bucuri cu cei care se bucură. Mai ușor ne e să suferim împreună cu cei care suferă decât să ne bucurăm cu cei fericiți. Într-un caz, însăși natura suferinței e în stare să aplece spre milă chiar și pietrele; în celălalt caz, invidia nu-l lasă pe omul care nu gândește ca un filosof să ia parte la bucuria celor fericiți. Căci, după cum dragostea îi unește pe cei despărțiți, așa invidia îi desparte pe cei uniți. De aceea, vă rog să căutăm să ne bucurăm cu cei care se bucură, ca să curățim din suflet invidia! Pentru că nimic nu alungă atât această boală cumplită și greu de vindecat ca participarea noastră la bucuria celor care trăiesc în mod virtuos. Ascultă cât de desăvârșit este Pavel și într-o privință, și-n alta! „Cine este slab", spune el, „și eu să nu fiu slab? Cine se smintește, și eu să nu ard?"[388] N-a spus: „Și eu să nu mă întristez", ci: „Eu să nu ard", voind să arate prin acest cuvânt tăria durerii lui. Iarăși, scriindu-le altora, le spunea: „Fără de noi ați domnit; dar este de folos ca voi să domniți, ca să domnim și noi împreună cu voi"[389]. Și iarăși: „Acum trăim, dacă voi stați tari în Domnul"[390].

Vezi cât de mult dorea el fericirea fraților, că nici nu socotea că trăiește dacă nu se mântuiesc aceia? Omul care a fost răpit până la al treilea cer, care a fost dus în Rai și a auzit taine negrăite[391], omul care s-a bucurat de atâta favoare înaintea lui Dumnezeu n-ar fi avut nicio bucurie de acele bunătăți dacă n-ar fi văzut și pe frații lui mântuiți împreună cu el[392]. Pavel știa, știa bine că nimic nu este mai mare ca dragostea, nici nu are seamăn cu ea, nici chiar mucenicia, capul tuturor bunătăților. Și ascultă cum! Dragostea chiar fără mucenicie face ucenici ai lui Hristos, dar mucenicia fără dragoste nu poate săvârși aceasta.

– De unde știm asta?

– Chiar din cuvintele lui Hristos! El le-a spus ucenicilor Săi: „Din aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă vă veți iubi unii pe alții"[393]. Iată, dragostea face ucenici fără martiriu! Să-ți arăt acum că martiriul fără dragoste nu numai că nu face ucenici,

---

[388] 2 *Corinteni* 11, 29.
[389] 1 *Corinteni* 4, 8.
[390] 1 *Tesaloniceni* 3, 8.
[391] *Cf.* 2 *Corinteni* 12, 2-4.
[392] *Cf.* *Romani* 9, 3.
[393] *Ioan* 13, 35.

dar nici nu-i de folos celui care suferă. Ascultă-l pe Pavel, care spune: „De aș da trupul meu să-l ardă, dar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește”[394].

II

Din această cauză îl iubesc pe sfântul acesta care ne-a adunat azi, pe fericitul Roman, că, odată cu mucenicia, a arătat și multă dragoste; de aceea i s-a tăiat și sfânta lui limbă. Se cuvine, într-adevăr, să cercetăm și aceasta: pentru ce diavolul nu l-a dus la torturi, la chinuri și la cazne, ci i-a tăiat doar limba? N-a făcut în zadar aceasta, ci cu multă viclenie. Fiara e vicleană; țese intrigi și pune în mișcare totul împotriva mântuirii noastre. Haide, dar, să vedem pentru ce s-a pornit să-i taie limba! Pentru aceasta însă să reluăm cuvântul puțin mai de sus. Așa vom cunoaște și bunătatea lui Dumnezeu, și răbdarea mucenicului, și viclenia diavolului. Cunoscând bunătatea lui Dumnezeu, vom mulțumi Stăpânului; cunoscând răbdarea mucenicului, vom imita pe cel dimpreună rob cu noi; și, cunoscând viclenia diavolului, ne vom depărta de dușman. Dumnezeu ne-a dat să cunoaștem uneltirile lui ca să-l urâm mai mult și, urându-l mai mult, să-l biruim mai ușor. Că este cu putință să-i cunoaștem urzelile lui, o spune Pavel. Ascultă ce spune el despre desfrânatul din Corint! Scriindu-le corintenilor, le grăiește așa: „Întăriți față de el dragostea”[395], „ca nu cumva să fim covârșiți de Satana; căci nu ne sunt necunoscute gândurile lui”[396].

– Dar care este motivul pentru care diavolul i-a tăiat limba?

– Îngăduiți să reiau istorisirea puțin mai de sus!

S-a dezlănțuit odinioară război crâncen împotriva Bisericilor. N-au năvălit barbarii sau cei de alt neam asupra orașelor, ci chiar cei care păreau că stau în fruntea lumii, împărații și dregătorii lumii: cu supușii lor mai cruzi și mai neomenoși decât barbarii și decât toți tiranii. Primejdia nu amenința atunci libertatea, patria, averea, viața, ci Împărăția cerurilor, bunătățile gătite acolo, viața fără de moarte, mărturisirea lui Hristos. Și se născocise atunci un chip nou de robie. Dușmanii aceștia nu izgoneau din cetatea aceasta de aici,

[394] *1 Corinteni* 13, 3.

[395] *2 Corinteni* 2, 8.

[396] *2 Corinteni* 2, 11.

ci încercau să-i lipsească de Ierusalimul cel care este liber și se află sus; sileau fiecare suflet să jertfească pentru templele idolești, să se lepede de Stăpânul lui, să se supună tiraniei demonilor și să slujească demonilor, dușmanii și pustiitorii mântuirii noastre, lucru mai cumplit și mai nesuferit decât mii de morți și decât iadul, pentru sufletele iubitoare de Hristos.

Atunci, pe vremea acelei furtuni groaznice, când mulți s-au înecat și au pierit, fericitul Roman a pășit în mijloc și, fără să se uite că se aruncă în gura primejdiei, i-a adunat pe cei înfricoșați, pe cei deznădăjduiți, pe cei care-și trădaseră mântuirea lor; i-a întărit și i-a făcut să continue lupta; pe cei căzuți i-a îndreptat, iar pe cei care stăteau în picioare i-a întărit cu rugăciunile, cu îndemnurile, cu sfaturile; le filosofa îndelung despre bunătățile cele viitoare și despre lucrurile din lumea aceasta; le arăta vremelnicia unora și veșnicia celorlalte; punea față în față răsplățile cu ostenelile, cununile cu caznele, premiile cu suferințele; îi învăța ce este viața aceasta pământească, ce este viața viitoare și care este deosebirea dintre ele; le arăta că trebuie negreșit să murim; dacă nu încheiem viața în acest chip [mucenicesc], apoi vom fi siliți negreșit de legea firii să ne despărțim puțin mai târziu de aceste trupuri.

Învățând acestea și altele asemenea acestora, a îndreptat mâinile paralitice, a întărit genunchii tremurători, a readus pe fugari, a izgonit teama, a alungat neliniștea, a dat curaj, din niște oameni fricoși a făcut oameni curajoși, din niște căprioare și cerbi a făcut lei care arătau multă tărie; a întocmit din nou oștirea lui Hristos, iar rușinea ce intrase în rândurile noastre a întors-o asupra capului dușmanilor. Deci diavolul, când a văzut această schimbare neașteptată, că cei care până mai ieri-alaltăieri tremurau și se temeau de el își bat acum joc, că îl înfruntă, că dau năvală la primejdii, că sar ca să fie chinuiți, și când a cunoscut pricina, i-a lăsat pe toți și s-a îndreptat cu totul împotriva fericitului Roman și a pus în mișcare toată puterea lui și toată furia lui împotriva acestui cap fericit.

– Și ce face?

– Uitați-vă la viclenia lui! Nu l-a dus la cazne, nu i-a tăiat capul. Îl învățaseră anii ce se scurseseră că toată acestea-s zadarnice și fără de folos. Chinurile și tăiatul capului nu numai că nu curmaseră râvna credincioșilor, ci, dimpotrivă, o măriseră și mai mult, o făcuseră mai puternică, mai fierbinte. Îi spunea diavolul: „Am așternut

cărbuni aprinși, iar ei mergeau ca pe flori de trandafiri; am aprins foc, iar ei se aruncau în el ca în izvoare de ape; le-am scrijelit coastele, am tăiat brazde adânci în trupul lor, am făcut să curgă din ele pâraie de sânge, iar ei se lăudau cu ele ca și cum i-aș fi îmbrăcat de jur-împrejur cu aur; i-am aruncat în prăpăstii, i-am înecat în mare, iar ei așa săreau de veseli, ca și cum i-aș fi urcat la cer, și nu i-aș fi aruncat în adânc; alergau la chinuri ca și cum i-aș fi poftit să se prindă într-o horă sfântă și să joace pe o câmpie înverzită; nu păreau că aleargă la chinuri, ci ca să primească flori de mai, cu care să se încununeze. Prin râvna lor cea mare au pus în umbră toate pedepsele mele. Ce trebuie, dar, să mai fac?", se întreba diavolul. „Să-i tai și acestuia capul? Nu! Dacă se întâmplă ceea ce dorește, atunci ucenicii lui primesc un îndemn și mai mare la faptă. Că doar îi îndemnase, spunându-le că moartea mucenicilor nu este moarte, ci viață care nu are sfârșit, că mai cu seamă pentru aceasta trebuie să îndure totul și că trebuie să disprețuiască moartea! Deci", își spunea mai departe diavolul, „dacă-i tai capul și el îndură moartea cu bărbăție, îi va învăța mai lămurit prin fapte că trebuie să disprețuiască moartea, le va întări și mai mult gândurile și, prin moartea sa, le va spori și mai mult râvna".

Pentru aceasta diavolul a pus să i se taie limba, pentru ca ucenicii mucenicului, lipsiți de glasul care le-a desfătat auzul, lipsiți de sfatul și îndemnul glasului mucenicului, să se înfricoșeze din nou, să se reîntoarcă la teama de mai înainte, odată ce nu mai aveau pe cel care-i îndemna, care-i încuraja, care-i înarma.

III

Și uită-mi-te la viclenia diavolului! Irod a tăiat capul lui Ioan[397]. Acesta nu i-a tăiat capul, ci numai limba.

– De ce?

– Pentru marea lui viclenie și răutate. „Dacă-i tai capul", își spunea diavolul, „și moare, se duce și nu vede pierderea fraților lui; eu însă vreau să fie martor al căderii și al nefericirii ostașilor săi. Vreau ca, gâtuit de durere la vederea celor căzuți, să dorească să-i ajute și să nu poată, să dorească să le dea aceleași sfaturi ca și mai înainte și să nu fie în stare, căci, odată cu limba, i-am tăiat și glasul!"

---

[397] *Cf. Matei* 14, 10.

Dar cel care îi prinde pe înțelepți prin viclenia lor[398] a întors viclenia aceasta asupra capului aceluia și nu numai că nu i-a lipsit de îndemn pe ucenicii mucenicului, ci a făcut să capete un imbold mai puternic, să primească o învățătură mai duhovnicească. După ce a fost prins, l-a chemat un medic ca să-i taie limba. Și medicul ajunge călău în loc de medic, căci nu vindecă un mădular bolnav, ci strică un mădular sănătos. I-a tăiat limba, dar n-a putut să-i taie totodată și glasul. I-a fost tăiată limba trupului, dar limba harului a glăsuit în gura fericitului. Trupul, silit fiind de cuțit, și-a pierdut mădularul lui, dar harul n-a îngăduit ca trupul să piardă, odată cu limba, și vocea.

De aceea, ucenicii se bucurau de acum înainte de o învățătură mai duhovnicească; nu auzeau ca mai înainte o voce omenească, ci o voce dumnezeiască, duhovnicească, superioară firii noastre. Toți alergau să o audă; de sus, îngerii, de jos, oamenii. Toți doreau să vadă o gură fără limbă și să o audă grăind așa. Și era într-adevăr minunat și nemaivăzut și nemaiauzit ca o gură să grăiască fără să aibă limbă. Aceasta a adus diavolului multă rușine, mucenicului multă slavă, iar ucenicilor mare mângâiere și temei de răbdare. Da, este obiceiul lui Dumnezeu, de demult și dintru început, de a întoarce asupra capului diavolului și de a preface în temei de mântuire tot ce urzește diavolul împotriva noastră. Iată! L-a scos diavolul pe om din Rai, dar Dumnezeu i-a deschis cerul; l-a alungat diavolul din împărăția cea de pe pământ, dar Dumnezeu i-a dat Împărăția cerurilor și a înscăunat firea noastră pe tronul cel împărătesc.

Astfel, Dumnezeu ne dă mai mari bunătăți decât acelea de care încearcă diavolul să ne lipsească. Prin aceasta, Dumnezeu caută să-l facă pe diavol mai puțin zelos în uneltirile lui împotriva noastră, iar pe noi să ne învețe să nu ne temem de uneltirile lui. Aceasta s-a întâmplat și acum cu mucenicul. Diavolul nădăjduia să-l lipsească de glas, dar Dumnezeu i-a dăruit un glas cu mult mai frumos și mai puternic. Nu sunt același lucru a grăi cu limba și a grăi fără limbă. A grăi cu limba e ceva firesc, ceva comun tuturor oamenilor, pe când a grăi fără limbă e ceva suprafiresc și propriu numai acestui mucenic.

Chiar dacă mucenicul ar fi rămas fără glas după ce i s-a tăiat limba, și atunci și-ar fi împlinit lupta și cununa i-ar fi fost desăvârșită. Înfrângerea diavolului ar fi fost foarte mare. Iar dovadă

[398] *Cf. 1 Corinteni* 3, 19.

netăgăduită era tăierea limbii. Dacă nu te temeai de limbă, întinate și preaîntinate diavole, pentru ce ai tăiat-o? Pentru ce n-ai lăsat arme de luptă, ci ai închis stadionul? Să ne închipuim un atlet care vrea să se întreacă în tot felul de lupte; în timpul luptei primește lovituri grele; nemaiputând rezista loviturilor, poruncește să i se taie potrivnicului său mâinile și apoi îl bate. Ei bine, nu mai este nevoie de altă dovadă pentru a arăta biruința celui cu mâinile tăiate! Tot așa și cu mucenicul acesta. Cea mai vădită dovadă dintre toate a biruinței lui asupra diavolului este tăierea limbii. Limba era într-adevăr muritoare; dar, pentru că a făcut diavolului răni nemuritoare, de aceea diavolul a pornit cu toată furia împotriva ei. Prin aceasta diavolul s-a făcut și mai tare de rușine, iar mucenicului i-a făcut cununa și mai strălucitoare. După cum e o minune să vezi copac fără rădăcină și râu fără izvor, tot așa e o minune să auzi un om că vorbește fără limbă.

IV

Unde sunt acum cei care nu cred în învierea trupului? Iată, glasul mucenicului a și murit și a și înviat; într-o clipită de vreme s-au făcut și una și alta. Și aceasta e o minune cu mult mai mare decât învierea trupurilor; acolo firea trupurilor dăinuie, numai că s-a descompus în elementele din care e alcătuit trupul; aici însă a pierit însuși organul glasului; cu toate acestea, glasul a ajuns și mai puternic. Dacă iei clapele unui flaut, flautul nu mai e bun de nimic; flautul cel duhovnicesc însă nu-i așa; ci, chiar dacă i se taie limba, nu numai că nu rămâne fără glas, ci dă glas unei melodii mai armonioase, mai tainice și mai pline de uimire.

Același lucru și cu chitara: dacă îi pierzi plectrul, nu mai e bun cântărețul, fără de folos e arta cântatului, iar chitara, netrebnică. Aici nimic asemănător, ci cu totul dimpotrivă. Gura mucenicului era chitara; limba era plectrul; sufletul lui era cântărețul; mărturisirea sa era arta cântecului; dar, cu toate că i s-a luat plectrul, adică limba, nici cântărețul, nici arta, nici chitara n-au ajuns fără de folos, ci toate și-au arătat puterea lor.

Cine a făcut acestea? Cine a arătat aceste lucruri minunate și nemaiîntâlnite? Dumnezeu, singurul Care face minuni[399], despre

---

[399] *Cf. Psalmul* 71, 19.

Care spune David: „Doamne, Dumnezeul nostru, cât de minunat este numele Tău în tot pământul! Că s-a înălțat slava Ta mai presus de ceruri. Din gura pruncilor și a celor care sug ai săvârșit laudă"[400]. Atunci, din gura pruncilor și a celor care sug; acum, din gura celor fără de limbă; atunci, niște copii nevârstnici; acum, o gură pustie; atunci era o limbă fragedă de copii, dar fructul ei era desăvârșit; acum era smulsă limba însăși; dar aceasta n-a fost o piedică pentru nașterea fructului limbii; căci fructul limbii e glasul.

Mai minunate sunt cele petrecute acum decât cele petrecute mai înainte, pe vremea Vechiului Testament. Și pentru aceasta s-au întâmplat acelea de mai înainte, ca să crezi în acestea mai de pe urmă; fiindu-ne obișnuită de mai înainte mintea cu acelea, să nu ne tulburăm din pricina acestora. Și iarăși, pentru aceasta s-au întâmplat acestea, ca pe temeiul acestor fapte noi și văzute să fie crezute cele vechi și nevăzute. După cum altădată a odrăslit toiagul lui Aaron[401], așa a odrăslit acum gura mucenicului.

– Dar pentru ce a odrăslit atunci toiagul lui Aaron?

– Pentru că fusese ocărât preotul.

– Și pentru ce a odrăslit acum gura mucenicului?

– Pentru că fusese hulit Marele Arhiereu Iisus Hristos.

Vezi cât de mare e înrudirea minunilor, dar și cu cât este mai presus una față de alta? După cum toiagul acela nu era unit cu o rădăcină și nici nu-și lua din pământ umezeala, ci era lipsit de ajutorul dat de rădăcină și de umezeală și pierduse puterea roditoare, dar a făcut rod dintr-odată, tot așa și aici, glasul era lipsit de limbă, nu avea puterea dată de organul vorbirii, dar dintr-odată a odrăslit dintr-o gură pustie și neroditoare. Iată înrudirea dintre cele două minuni! Dar în ce constă superioritatea uneia față de cealaltă? Pentru că mare e deosebirea între rodul uneia și rodul celeilalte. Unul este material, celălalt, spiritual și a deschis cerurile celui care a dat naștere glasului acestuia.

Pentru toate acestea, să ne bucurăm împreună cu mucenicul și să Îl slăvim pe Dumnezeu, Care face minuni! Să imităm răbdarea celui împreună cu noi rob, să mulțumim Stăpânului pentru har, să luăm din cele spuse îndestulător îndemn în încercări și, minunându-ne de puterea și de purtarea de grijă ale lui Dumnezeu,

---

[400] *Psalmul* 8, 1-2.

[401] *Cf. Numerii* 17, 8.

Cel care ne-a făcut pe noi, să facem tot ce stă în puterea noastră și atunci vom dobândi negreșit și cele de la Dumnezeu. De ne vor ataca oamenii, demonii, chiar diavolul, nu vor putea câștiga nimic de la noi acești dușmani dacă ne dăm toată silința și dacă facem tot ce trebuie să facem. Așa vom atrage asupra noastră și ajutorul lui Dumnezeu aici, pe pământ, iar în viața viitoare ne vom bucura de multă slavă și de mântuire, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava, cinstea și puterea în vecii vecilor. Amin.

Cuvântarea a II-a la Sfântul Mucenic Roman[402]

I

Locurile de exercițiu ale atleților dau tărie trupurilor și înmulțesc cunoștințele artei atletice; pomenirea mucenicilor însă ne înarmează sufletele împotriva uneltirilor diavolești și ne deprind să luptăm împotriva lor. Pomenirile mucenicilor, vestindu-ne tăria lor martirică și lupta lor neostoită împotriva bătăilor și loviturilor, împing credința noastră până la îndrăznire, iar prin istorisirea suferințelor lor, ni se desfășoară înaintea ochilor, ca într-un stadion, jertfa mucenicului.

Așa este și pomenirea mucenicului încununat astăzi. Cine nu va îndrăzni să lupte împotriva diavolului, odată ce și-a deprins sufletul cu luptele mucenicului, pe care nu l-a doborât mulțimea atâtor primejdii? Mare era atunci vâltoarea tiraniei celei fără de credință! Viața se aseamănă cu un ocean răscolit din străfunduri, furtunile de pe mare se mutaseră pe pământ și vârtejul înfricoșător al necredinței înconjura corabia credinței. Mulți dintre cârmacii corabiei erau morți, iar dintre corăbieri, un număr nu mic fusese acoperit de valuri. Totul era cuprins de frică amară și de înec. Împărații răvășeau lumea mai cumplit ca viforul, tiranii aduceau peste oameni furtuni înfricoșătoare, scaunele conducătorilor erau mereu în mișcare, judecătorii cereau să fie tăgăduit Hristos, legiuitorii amenințau cu pedepse amare. Bărbații erau târâți să jertfească demonilor, iar femeile erau duse cu sila la templele cele nelegiuite. Spre această nebunie erau târâte și fecioarele; preoții erau dați morții și surghiunului, iar credincioșii, izgoniți din curțile cele sfinte.

Pentru o astfel de luptă s-a înarmat mucenicul; în fața unor astfel de primejdii își punea sufletul; râdea de luptă ca de o luptă cu umbrele; și, ca într-un stadion, aruncând în ochii judecătorilor credința în loc de praf[403], atât de mult l-a înfuriat pe judecătorul de

---

[402] *PG* 50, 611-618.

[403] În cadrul luptelor din arenă, cei care se încleștau azvârleau nisip pe celălalt luptător, nu doar pentru a-l orbi, cât pentru a reuși să îl înșface. Pentru a evita acest lucru, cei care se înfruntau se ungeau din belșug cu ulei pe tot trupul. (n.P.P.)

atunci, că a abătut asupra lui atacul ce-l plănuia acela împotriva Bisericii. De aceea a și fost dus iute spre chinuri viteazul mucenic și supus la multe și felurite cazne.

Mucenicul se asemăna cu o chitară, care, sub loviturile chinurilor, scotea dulce cântare. Călăii stăteau în jurul lui și-i zdrobeau trupul, dar el, fiind lovit, glăsuia ca un instrument de aramă cântarea credinței; l-au atârnat pe lemn și-l scrijeleau, dar el îmbrățișa lemnul ca pe pomul vieții; au sfârtecat obrajii dreptului cum îi sfârtecaseră și coastele, dar el cuvânta cu măiestrie ca și cum ar fi dobândit mai multe guri și îl făcea de rușine pe vrăjmaș prin această străină înfrângere. Când a văzut că judecătorul îl cheamă să se închine idolilor, a cerut să fie adus din piață un copil, ca acesta să judece cele cerute de judecător. Când a fost adus copilul, l-a întrebat: „Fiule, este drept să te închini lui Dumnezeu, sau la idoli, pe care aceștia îi numesc dumnezei?” Mare și covârșitoare a fost înțelepciunea mucenicului! Pune pe un copil judecător judecătorului.

Copilul îndată s-a pronunțat pentru Hristos, ca să se vadă că și copiii sunt mai înțelepți decât judecătorii cei necredincioși, dar, mai bine spus, ca să se arate că mucenicul nu-i numai mucenic, ci și dascăl de mucenic. Dar nici așa furia judecătorului n-a fost potolită, ci îndată mucenicul, împreună cu copilul, a fost întins pe butucul de tortură, iar după chinuirea pe butuc a urmat temnița și aici s-au împărțit sentințe diferite: copilul a fost osândit la moarte, iar mucenicul, osândit la tăierea limbii. Cine a mai auzit de un chip ca acesta de osândă? Judecătorii îi bat pe nevinovați ca să-i silească să mărturisească ceea ce știu; dar judecătorul acesta necredincios îi taie limba mucenicului ca să-l silească să tacă referitor la ceea ce știe. Ce cumplită viclenie în această născocire! „N-am putut să înfrâng”, își spunea judecătorul, „acest suflet care gândește cele ale lui Hristos! Dar am să-i tai limba aceea care vorbește pentru Hristos!”

Taie, tiranule, limba, ca să afli că omul poate cuvânta și fără limbă pentru Hristos! Smulge-i limba din gură, ca să afli cât de adevărat este Cel care a făgăduit darul vorbirii în limbi! A tăiat judecătorul limba, dar cuvântul ieșea din gura mucenicului cu mai multă tărie, ca și cum i-ar fi fost limba slobodă de căluș. Priveliște nouă și nemaiîntâlnită: trupul grăia trupurilor fără mijlocirea trupului! I se potrivește mucenicului cântarea prorocului: „Umplutu-s-a de

bucurie gura noastră și limba noastră de veselie"[404]. I s-a umplut mucenicului gura de bucurie pentru că I-a adus lui Hristos jertfă nouă, limba sa; iar limba îi era plină de veselie pentru că s-a văzut muceniță înaintemergătoare mucenicului. O limbă, care mergi înaintea sufletului spre popoarele de mucenici! O gură, care naști acest mucenic ascuns! O limbă, care ai gura jertfelnic, gură care ai avut limba jertfă! Ai avut fără să știi, viteazule mucenic, gură bisericească, biserică în care ai jertfit o mielușea nemaiîntâlnită, limba-ți înrudită cu noi!

II

Care ființă înzestrată cu rațiune va putea împleti după vrednicie cununi virtuților tale? Ai primit de la fire limbă, dar tu ai crescut-o ca s-ajungă muceniță! Ai primit gură ca să fie pavăză limbii, dar tu ai făcut din gură altar limbii! Ai primit pană pentru grai, dar, când ți s-a tăiat, ai arătat-o spic cu rod bogat! Ai primit limbă slujitoare graiului, dar tu ai jertfit-o lui Hristos, oaie fără de prihană! Cu ce nume potrivit să-ți cinstesc limba? Cu ce nume să ți-o împodobesc? Călăii au apropiat de ea cuțitul, dar ea, ca și Isaac cel legat[405], n-a tresărit, ci a primit cu plăcere tăietura în gură, ca și cum ar fi stat pe altar. Ea a învățat limbile oamenilor că nu trebuie numai să grăiască pentru Hristos, ci să se și jertfească pentru El. Ai răpit, viteazule mucenic, lauda jertfei patriarhului, că ai adus jertfă, în loc de fiul unul-născut, odrasla unică născută a limbii! Cu cale era deci ca Hristos să-ți răsădească altă limbă. A văzut că ai lucrat bine cu limba cea de mai înainte; se cădea, dar, să-ți dăruiască o limbă netrupească.

Unui om care gândește cum gândesc îngerii nu i se potrivește o limbă trupească. Se cădea deci să-ți dea în schimb această limbă în locul celeilalte. Ai jertfit Stăpânului limba, iar Stăpânul ți-a dat în locul ei glas pentru o cuvântare demnă de arta oratoriei. S-a făcut un schimb între limbă și Hristos: limba a fost tăiată pentru Hristos, iar Hristos a vorbit în locul limbii. Unde-mi este acum Macedonie, cel care luptă împotriva Mângâietorului[406], Dătătorul

---

[404] *Psalmul* 125, 2.

[405] *Cf. Facerea* 22, 9-10.

[406] Macedonie a fost unul dintre corifeii pnevmatomahilor, curent teologic ce tăgăduia dumnezeirea Celei de-a treia Persoane a Sfintei Treimi, Duhul Sfânt. (n.P.P.)

harismei vorbirii în limbi? Că nu mint când atribui dumnezeirii Mângâietorului darul vorbirii în limbi, îmi este martor fericitul Pavel, care adineauri vă spunea vouă, celor care mă ascultați cu atâta plăcere: „Pe toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia după cum voiește”[407]. A spus: „Cum voiește”, nu: „După cum I s-a poruncit”.

Dar să trecem mai departe, ca să nu vă îngreunez memoria cu mulțimea digresiunilor, și să ținem minte acest cuvânt puternic al lui Pavel despre Mângâietorul. Să ne lăudăm în fața ereticilor cu această învățătură, să fim îngăduitori cu ei că sunt rătăciți și să ne închinăm dumnezeirii Mângâietorului. Trâmbița profetică, aceea care a vestit mai dinainte înfrățirea întregii lumi în Hristos, spunea: „Că Mă vor cunoaște de la cel mic până la cel mare al lor”[408], și „toată limba va lăuda pe adevăratul Dumnezeu”[409]. Prorocul, după cum am spus, învelește toată limba în plasa cunoștinței de Dumnezeu. Noi însă vom auzi astăzi un orator care apără fără limbă credința. E ca o chitară care Îl laudă pe Creator fără să aibă pană la cântat. Să spună, dar, și fericitul Roman: „Limba mea, pană de scriitor ce scrie iute”[410].

– Care limbă?

– Nu aceea tăiată de cuțit, ci aceea făurită de harul Duhului. Când limba a fost smulsă, harul Duhului a stat în locul ei. Aveau și Apostolii limbi; dar, ca să se arate puterea Celui care lucra, limba cea de tină tăcea și grăia focul cel ceresc[411]. Cărțile lui Moise ne vorbesc de un fapt mai presus de cuvânt, de un rug care avea în el și foc[412]. Focul de pe Apostoli a preînchipuit în rug glasul predicării evanghelice; i s-a dăruit glas unui lucru neînsuflețit, rugului, ca să nu se pună la îndoială puterea acestui foc când se va atinge de limbile cele însuflețite ale Apostolilor. Dacă atingerea acestui foc cu un lucru neînsuflețit, cu rugul, a dat glas rugului, cum n-avea să umple cu atingerea lui sufletele cele raționale ale Apostolilor, ca să cânte o cântare plină de frumusețe? De acest har a avut parte pururea pomenitul mucenic Roman; i s-a tăiat limba, dar l-a mustrat pe

---

[407] *1 Corinteni* 12, 11.
[408] *Ieremia* 31, 34.
[409] *Romani* 14, 11.
[410] *Psalmul* 44, 2.
[411] *Cf. Faptele* 2, 2.
[412] *Cf. Ieșirea* 3, 2.

tiran cu și mai puternic cuvânt. Tiranul n-ar fi alergat cu atâta grabă să taie limba mucenicului dacă nu s-ar fi temut de revărsările de mustrări, dacă nu l-ar fi înspăimântat șuvoiul predicii, dacă nu s-ar fi gândit să abată puterea oratoriei evanghelice. Dar să vedem cum de a ajuns tiranul să fie nevoit să îndrăznească o faptă ca aceasta.

III

Acest tiran necredincios, după ce a jertfit demonilor, plin tot de fum și de mirosul de grăsime de la jertfe, mânjit cu picăturile păgânătății, s-a îndreptat spre biserică în grabă, cu securea pătată de sânge în mâini, căutând să jertfească pe jertfelnicul cel fără de sânge jertfa lui nelegiuită. Dar nebunia tiranului n-a rămas tăinuită mucenicului. A sărit îndată în pridvorul bisericii și a oprit revărsarea păgânătății. După cum un căpitan de corabie iscusit nu stă liniștit când vede că marea furioasă se îndreaptă spre provă, ci străbate cu pași repezi toată corabia și cu cârma corabiei ridică pupa și, punând corabia față-n față cu valurile, înalță deasupra valurilor partea corabiei primejduită, trece prin mijlocul furtunii și astfel, cu meșteșugul său, taie marea plină de valuri, tot așa a făcut și fericitul Roman. Când marea cea idolească scotea mugete pline de hulă, când se pornise cu furie împotriva corabiei bisericești și arunca cu zgomot spumă de sânge împotriva jertfelnicelor, el singur s-a înarmat împotriva mării înfuriate; când a văzut că e în mare primejdie corabia, L-a deșteptat pe Stăpânul Care dormea în corabie[413], L-a deșteptat pe Cel care dormea somn de îndelungă răbdare. A văzut marea bântuită de vânturi potrivnice și a rostit și el cuvintele ucenicilor primejduiți: „Învățătorule, mântuiește-ne, că pierim!"[414] Pirații înconjoară corabia; lupii dau năvală asupra turmei; furii sapă cămara Ta; fluierături desfrânate ajung la urechile Tale! Șarpele sparge iarăși zidul Paradisului. Piatra de temelie a Bisericii se clatină. Dar aruncă, Doamne, din cer ancora evanghelică și întărește piatra ce se clatină! „Învățătorule, mântuiește-ne, că pierim!"

Primejdia obștească a împărțit graiul proorocului: grăiește cu îndrăznire și Stăpânului, dar sloboade limba sa și împotriva tiranului, spunându-i: „Oprește-te, tirane, din drumul tău nebun!

---

[413] *Cf. Matei* 8, 23-26.
[414] *Matei* 8, 25.

Cunoaște-ți măsura nebuniei tale! Rușinează-te de hotarele Celui răstignit! Iar hotarele Celui răstignit nu sunt zidurile Bisericii, ci marginea lumii! Scutură de pe ochi pâcla nebuniei! Uită-te la pământ și adu-ți aminte de slăbiciunea firii tale omenești! Uită-te la cer și gândește-te cât de mare e războiul pe care vrei să-l duci! Rupe cu scârbă această alianță șubredă cu demonii! Uită-te că aceștia, răniți de cruce, te-au luat pe tine să le aperi templele lor. Pentru ce prigonești ceea ce nu înțelegi? Pentru ce arunci cu săgeată într-o țintă pe care n-o poți atinge? Oare Dumnezeu e înconjurat cu ziduri? Nu! Dumnezeirea n-are margini, nici hotare. Oare se vede cu ochi omenești Stăpânul nostru? E nevăzut și fără de formă în ființa Sa, deși ca Om se zugrăvește și se vede. Oare locuiește în piatră și lemn? Oare jertfelnicul face negutătorie? Nu! Aceasta e cerința lacomă a demonilor tăi! Stăpânul meu însă, dar, mai bine spus, Stăpânul tuturor, Hristos, locuiește în cer, conduce lumea. Jertfa plăcută Lui e sufletul care-și ridică privirile spre El, iar hrana Lui e una singură, mântuirea credincioșilor. Contenește, dar, tirane, de a mai mișca armele împotriva Bisericii! Turma e pe pământ, dar Păstorul, în cer; pe pământ mlădițele, dar în cer, Vița. Dacă tai mlădițele, faci ca o viță de vie să aibă și mai multe mlădițe. Mâinile tale sunt pline de sânge necurat, sabia ta este mânjită de sângele celor lipsite de rațiune! Cruță vitele cele nevinovate și îndreaptă-ți cuțitul împotriva mea, cel care te înfrunt! Cruță animalele fără de glas și ucide-mă pe mine, cel care te învinuiesc! Nu mă tem atât de cuțitul cel ucigaș, cât de securea de la jertfele idolești. Cuțitul ucigaș despică trupul, dar securea de jertfe ucide sufletul. Cuțitul ucigaș ucide jertfa, dar securea de jertfă pierde în același timp și jertfa, și pe jertfitor. Taie grumazul meu și nu pângări altarul! Ai o jertfă care singură îți poruncește să o jertfești! Pentru ce să jertfești un taur legat ce ți se împotrivește? Dacă vrei să jertfești, jertfește în pridvorul bisericii, jertfește-mă pe mine, jertfa cea rațională!"

Tiranul n-a suferit îndrăznirea mare a mucenicului, ci începe de îndată cu limba jertfa. Îi taie, dar, limba! Gândul lui nu era ca să i-o taie, ci ca să ducă război propovăduirii evanghelice. Nu pizmuia atât pe propovăduitor, cât pizmuia predica. Dar „Cel care prinde pe înțelepți în iscusința lor"[415] îi dă mucenicului în locul limbii tăiate limbă din cer, sprijină cuvântul ce șchiopăta cu limbă nevăzută și

[415] *1 Corinteni* 3, 19.

dă glas celui fără de limbă, ca să arate tiranului cu fapta crearea omului. Și, după cum fântânarii, când curăță vinele de apă ale fântânilor, fac ca apa să curgă mai cu îmbelșugare, tot așa și tiranul, când a săpat cu cuțitul la rădăcina limbii, a făcut să zvâcnească mai tare izvoarele mustrărilor.

Aș fi vrut să-mi dănțuiască cuvântul până la sfârșit povestind viața mucenicului, dar a venit timpul măsurii și mă îndeamnă să tac. Vouă însă vă sunt îndestulătoare spre folos și cele spuse; e de neapărată trebuință să ascultați și învățăturile părintelui, pentru desăvârșirea spuselor mele.

Să închidem deci în sânurile memoriei noastre cele ce am spus, să desfacem brazdele sufletului nostru celor care vor să ne vorbească și în toate să I ne închinăm lui Hristos, Făcătorul de minuni, că a Lui este slava, împreună cu Tatăl și cu Preasfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia I la Sfinții Macabei și la maica lor[416]

I

Cât de strălucitor și de vesel ne este azi orașul! Ziua de azi e mai frumoasă ca orice zi a anului. Nu pentru că soarele își trimite astăzi pe pământ raze mai luminoase decât cele obișnuite, ci pentru că lumina sfinților mucenici luminează orașul nostru mai presus de fulger. Sfinții mucenici sunt mai strălucitori decât mii și mii de sori și mai luminoși decât stelele cele mari. Din pricina lor, astăzi pământul e mai măreț decât bolta cerească. Nu-mi vorbi mie de pulberea din care-au fost făcuți, nu te gândi la cenușa trupului lor, nici la oasele lor măcinate de vreme, ci deschide ochii credinței și vezi puterea lui Dumnezeu care stă alături de ei, vezi harul Domnului care-i îmbracă, vezi slava luminii cerești care-i acoperă. Soarele, în rotirea lui, nu trimite asupra pământului raze așa de strălucitoare ca strălucirile și luminile care țâșnesc din trupurile mucenicilor și orbesc vederea diavolului.

După cum căpitanii de tâlhari și jefuitorii de morminte, când văd armele împărătești așezate undeva, platoșa, coiful, toate strălucind de aur, o iau îndată la fugă și nu îndrăznesc să se apropie de ele sau să le atingă, gândindu-se la primejdia mare ce i-ar amenința dacă ar îndrăzni una ca aceasta, tot așa și demonii, adevărați căpitani de tâlhari, o iau la fugă din locurile în care văd că se află trupuri de mucenici și fug îndată. Nu se uită la firea lor, muritoare altădată, ci la vrednicia nespusă a lui Hristos, pe Care ei L-au purtat. Cu aceste arme i-a îmbrăcat nu un înger, niciun Arhanghel, nicio altă Putere creată, ci însuși Stăpânul îngerilor. Și, după cum striga Pavel, zicând: „De vreme ce voi căutați dovada că Hristos grăiește întru mine”[417], tot așa și ei pot să strige și să zică: „De ce căutați dovedire a lui Hristos, Care a luptat în noi?” Cinstite sunt trupurile mucenicilor, pentru că au primit lovituri pentru Stăpânul lor, pentru că poartă în ele răni de dragul lui

---

[416] *PG* 50, 618-624. Martirii menționați aici sunt iudei uciși sub domnia regelui sirian Antioh al IV-lea Epifanes (175-164 î.Hr.), care a dus o politică de elenizare forțată a Israelului. (n.P.P.)

[417] 2 *Corinteni* 13, 3.

Hristos. După cum o coroană împărătească împodobită de jur-împrejur cu diferite pietre prețioase trimite fel de fel de lumini, tot așa și trupurile sfinților mucenici, încrustate cu rănile pentru Hristos ca și cu niște pietre prețioase, sunt mai de preț și mai de cinste decât coroana împărătească.

Organizatorii de întreceri atletice socotesc pricină de foarte mare laudă dacă aduc în stadion la întreceri atleți tineri, cu trupuri armonioase și pline de sănătate, ca să îi minuneze pe spectatori cu priveliștea trupurilor lor înainte de începerea luptelor. Aici nu-i așa, ci cu totul dimpotrivă. Hristos nu deschide acum o luptă asemănătoare cu aceea a organizatorilor de întreceri atletice, ci una înfricoșătoare și plină de teamă. Lupta nu o dă omul cu omul, ci omul cu demonii.

Deschizând, dar, Hristos în fața noastră lupta dusă de mucenicii prăznuiți de noi astăzi, nu aduce în luptă atleți tineri și robuști, ci niște copilași; și cu ei, un bătrân, pe Eleazar, iar pe lângă ei, o femeie bătrână, mama copilașilor.

– Ce este aceasta, Stăpâne? Duci în stadion ca să lupte oameni cu vârsta șubredă? Cine a mai auzit să lupte o femeie atât de bătrână?

– Nimeni nu a mai auzit. Dar Eu am să vă încredințez chiar prin fapte, ne răspunde Hristos, că e cu putință acest lucru străin, nou și nemaiauzit. Eu nu sunt un organizator de lupte ca aceia, ca să las totul în puterea celor care se luptă. Eu stau lângă ei, îi ajut; le întind mâna atleților Mei și cea mai mare parte din faptele lor de vitejie se datorează ajutorului Meu.

Când vezi, dar, o femeie bătrână, cu trupul tremurând și sprijinită în toiag, că se duce să lupte și că înfrânge furia tiranului, că biruiește Puterile cele netrupești, că doboară iute pe diavol, că sfărâmă tăria lui cu multă putere, admiră harul Celui care a organizat această luptă și minunează-te de puterea lui Hristos! Atleții lui Hristos n-au trupurile robuste, dar le este robustă credința. Firavă le este firea, dar puternic harul care-i pregătește pentru luptă. Șubrezite le sunt trupurile de bătrânețe, dar sufletul le este întărit de dragostea credinței. Lupta lor nu este o luptă văzută. Să nu privești la atleții aceștia înfățișarea lor exterioară, ci mergi cu mintea la frumusețea, tăria și armonia sufletului lor! Atunci ai să afli tăria credinței lor, ca să cunoști că cel care se luptă cu demonii n-are nevoie de veșmântul puternic al trupului, nici de o vârstă înfloritoare, ci, chiar dacă e un băiețandru, chiar dacă a ajuns la

adânci bătrâneți, lupta nu suferă din pricina vârstei dacă sufletul îi este viteaz și sănătos.

II

Dar pentru ce vorbesc eu de bătrâni și de tineri, când chiar femei au intrat în această luptă și și-au pus pe cap strălucitoare cununi? Dincolo, la luptele atletice din stadion, se caută și vârsta, și firea, și vrednicia; robii, femeile, bătrânii, copilașii nu sunt primiți. Aici stadionul este larg deschis tuturor oamenilor, de orice condiție socială, de orice vârstă, de orice fire, bărbați și femei, ca să cunoști și dărnicia și puterea nespusă a Celui care a deschis această luptă și ca să vezi întărite prin fapte acele cuvinte ale Apostolului: „Că puterea Lui în slăbiciune se desăvârșește"[418]. Când copiii și bătrânii au o tărie mai presus de firea lor, atunci se vede lămurit prin toate acestea harul lui Dumnezeu care lucrează prin ei.

Și, ca să vezi că tocmai slăbiciunea trupească a atleților face să le fie și mai uimitoare și mai strălucitoare cununile, haide să-i lăsăm la o parte pe bătrâni și pe copii și să o aducem în fața noastră pe cea mai slabă decât ei, pe bătrână, pe mama celor șapte copii. Dragostea de mamă nu-i o piedică neînsemnată în calea luptelor ei! Ce se cuvine să admirăm mai întâi la ea? Firea ei slabă de femeie, vârsta înaintată sau dragostea ei de mamă atât de firavă? Mai sunt și aceste piedici pentru o cale care are nevoie de atâta răbdare! Eu am să vă vorbesc de o piedică încă și mai mare decât acestea, ca să vedeți și vitejia femeii, și viclenia diavolului.

– Care-i aceasta?

– Privește viclenia demonului celui întinat! N-a dus-o pe ea întâi la stadion, ci a pus-o să lupte după copiii ei.

– De ce?

– Ca să-i zdruncine mai dinainte cugetul văzând chinuirea celor șapte copii ai ei; ca să-i înmoaie tăria sufletului; ca prin priveliștea celor întâmplate să-i macine mai dinainte tăria cu caznele fiilor ei și, ajungând într-atât de slabă, să fie biruită cu ușurință. Nu te uita la aceea că au fost chinuiți copiii ei, ci uită-te la aceea că ea îndura chinuri mai cumplite decât fiecare din ei și era ucisă pentru fiecare

[418] 2 *Corinteni* 12, 9.

din ei! Spusele acestea le înțeleg bine femeile care au simțit durerile nașterii și au ajuns mame.

O mamă care-și vede copilul aprins de febră ar da orice ca să mute fierbințeala din trupul pruncului în trupul ei. Mamele suferă mai mult din pricina suferințelor copiilor lor decât din pricina propriilor suferințe. Iar dacă acest fapt e adevărat, după cum și e adevărat, mama aceasta era supusă la mai mari cazne decât copiii ei când aceștia erau chinuiți. Era mai mare mucenicia mamei decât mucenicia copiilor. Dacă îmbolnăvirea unui singur copil sfâșie inima unei mame, ce nu suferea mama aceasta când vedea că i se ucide nu un copil, ci o ceată așa de mare de copii? Cum nu și-a ieșit din minți când vedea că fiecare copil e ucis cu încetul în fel și fel de cazne înfricoșătoare? Cum nu i-a ieșit sufletul din trup? Cum nu s-a aruncat în flăcările rugului de la cea dintâi privire ca să nu mai privească mai departe? Avea, e drept, suflet de filosof, dar era mamă. Era, e drept, iubitoare de Dumnezeu, dar era îmbrăcată în trup. Era, e drept, iubitoare de Dumnezeu, râvnitoare, dar era femeie. Clocotea, e drept, de râvnă pentru credință, dar era înlănțuită cu lanțul dragostei de mamă.

Dacă nouă, bărbaților, ni se frânge inima de durere de multe ori când vedem un osândit cu călușul la gură dus prin piață și târât spre prăpastie, cu toate că nu ne leagă nicio prietenie de el, iar răutatea osânditului ne îndreptățește să nu încercăm astfel de simțăminte, ce trebuie să fi suferit mama celor șapte copii când vedea nu un osândit dus la moarte, ci șapte dintr-odată, și nu osândiți la o moarte grabnică, ci uciși cu fel și fel de cazne? Dacă ar fi fost de piatră, dacă i-ar fi fost inima tare ca diamantul, oare n-ar fi suferit ceea ce era firesc să sufere o femeie și o mamă? Gândește-te cât îl admirăm pe patriarhul Avraam, care l-a suit în munte pe fiul său, i-a legat picioarele și l-a urcat pe jertfelnic, și atunci vei vedea vitejia acestei femei.

Ce priveliște plină de foarte mare amărăciune, dar plină și de foarte multă dulceață a fost aceea! Plină de foarte mare amărăciune din pricina celor ce se săvârșeau, dar plină de foarte multă dulceață din pricina stării sufletești a mamei care privea cele ce se săvârșeau. Nu vedea sângele care curgea pârâu, ci vedea cununile dreptății care se împleteau. Nu vedea coaste scrijelite și săpate, ci vedea ridicându-se locașuri veșnice. Nu vedea călăi în jur, ci vedea îngeri de jur-împrejur. A uitat de dragostea de mamă, n-a mai știut

că e femeie, n-a mai ținut seamă de vârstă. A disprețuit glasul sângelui, tiranic lucru, de care și fiarele sălbatice sunt biruite. Multe din fiarele sălbatice greu de prins sunt capturate așa: din dragostea de puii lor nu se mai gândesc la propria lor salvare, nu se mai păzesc și cad în mâinile vânătorilor. Oricât de slab ar fi animalul, îi apără pe puii săi. Oricât de blând, se sălbăticește când i se iau puii. Femeia aceasta însă, mama aceasta, a pus capăt acestei tiranii care are putere și asupra oamenilor, și asupra vietăților lipsite de rațiune. Nu numai că n-a sărit în capul tiranului, nu numai că nu i-a zgâriat fața cu unghiile când și-a văzut sfâșiate odraslele, ci a arătat atât de mare filosofie, încât chiar îi pregătea tiranului sângerosul și crudul ospăț, căci, în timp ce erau chinuiți și munciți cei dintâi copii ai ei, ea îi încuraja pe ceilalți să îndure aceleași dureri.

III

Să audă mamele aceasta! Să imite vitejia acestei femei, să imite dragostea ei de copii! Să-și crească copiii așa cum i-a crescut și mama aceasta! Nu nașterea de copil o face pe o femeie mamă, că aceasta se datorează firii, ci creșterea copiilor o face pe femeie mamă. Iar asta se datorează voinței. Și, ca să afli că nu nașterea de copii, ci creșterea bine a copiilor o face pe mamă, ascultă-l pe Pavel, care încununează pe văduvă nu din pricina nașterii de copii, ci din pricina creșterii de copii! După ce a spus: „Văduva să nu fie înscrisă între văduve dacă are mai puțin de șaizeci de ani”[419], a adăugat capul bunătăților.

– Care?

– „Dacă a crescut copii.”[420] N-a spus: „Dacă a născut copii”, ci: „Dacă a crescut copii”.

Să ne gândim ce trebuie să fi suferit femeia aceea, dacă trebuie să o mai numim femeie! Vedea degetele copiilor săi zvâcnind pe jăratic, vedea un cap aruncat, iar mâna de fier a călăului îndreptată spre capul altui copil, iar copilul, cu pielea jupuită a capului, stătea încă în picioare și vorbea. Cum mai putea mama deschide gura? Cum mai putea mișca limba? Cum nu i-a zburat sufletul din trup? Cum? V-o spun eu! Nu se uita la pământ, ci la toate bunătățile ce li se

---

[419] *1 Timotei* 5, 9.
[420] *1 Timotei* 5, 10.

pregăteau. De un singur lucru se temea: să nu se înduioșeze tiranul și să pună capăt luptei înainte de vreme, să nu despartă ceata copiilor, să nu rămână unii neîncununați. Că de asta se temea, se vede de acolo că pe cel din urmă copil l-a luat aproape cu mâinile sale și l-a aruncat în căldare, sprijinindu-se în loc de mâini de cuvinte de îndemn și de îmbărbătare. Noi nu ascultăm fără să ne doară inima suferințele altora, iar ea se uita, fără să simtă durere, la propriile-i suferințe. Să nu ascultăm cu nepăsare acest fel de fapte! Fiecare dintre cei care mă ascultă să-și închipuie că se petrece cu copiii lui toată această tragedie. Să-și pună înaintea ochilor chipul cel dorit al copiilor, să-i aibă în față pe scumpii lui copii, să și-i imagineze pe ei în suferințele celor șapte copii, și atunci va înțelege bine puterea spuselor mele. Dar, mai bine spus, nici așa! Că nu poate cuvântul înfățișa suferințele pricinuite de glasul sângelui. Numai experiența ne poate învăța.

Bun prilej este să îi spun mamei, după încununarea celor șapte fii, cuvântul acela profetic care spune: „Tu ești ca un măslin roditor în casa Domnului"[421]. La luptele olimpice intră în lupte mii de atleți, dar numai unul pune pe cap cununa. Aici au intrat șapte, și șapte s-au încununat. Poți să-mi arăți un ogor atât de roditor? Poți să-mi arăți un pântece care are nașteri așa de fericite? Poți să-mi arăți nașteri ca acestea? Mama celor doi fii ai lui Zevedeu a fost mamă de Apostoli; dar mamă a doi fii. Nu cunosc o femeie să fi adus pe lume șapte mucenici și să se alăture și ea lor, nu cu adaosul unui singur mucenic, ci cu adaosul mai multora.

Copiii au fost numai șapte mucenici și s-a adăugat lor și trupul mamei ca un singur trup, dar a ținut locul a de două ori șapte mucenici; că ea a suferit mucenicia pentru fiecare din ei, născându-ne nouă o Biserică întreagă de mucenici. Șapte copii a născut, dar pe niciunul nu l-a născut pentru pământ, ci pe toți pentru cer; dar, mai bine spus, pentru Împăratul cerurilor, născându-i pe toți pentru viața ce va să fie.

Diavolul a dus-o la mucenicie în urma tuturor pentru pricina pe care am spus-o mai sus, pentru ca, atacând-o la urmă, după ce ar fi slăbit-o vederea caznelor fiilor ei, să o biruiască mai ușor. Dacă noi oamenii leșinăm adesea când vedem sânge curgând și avem nevoie de multă îngrijire ca să ni se întoarcă sufletul care a zburat

---

[421] *Psalmul* 51, 7.

din trup și viața care ne-a părăsit, cât n-a suferit mama aceea când a văzut atâtea pâraie de sânge, și nu sânge din trupul unor străini, ci din trupul copiilor ei? Ce tulburare n-a fost în sufletul ei? Diavolul, după cum am spus-o, a pus-o la cazne după copiii ei ca să o facă mai slabă. Dar s-a întâmplat cu totul dimpotrivă. Căci ea s-a dus cu îndrăzneală la chinuri.

– Pentru ce?

– Pentru că acum nu mai avea de ce să se îngrijească, de ce să se mai teamă că are să-i rămână aici vreun copil lipsit de cunună, că i-ar slăbi curajul. Acum îi așezase pe toți în cer ca într-o odaie cu neputință de jefuit, îi trimisese pe toți la cununile cele de sus și la bunătățile cele veșnice. Veselă și plină de curaj, a pornit la luptă cu multă bucurie. A plecat la Iisus cel dorit, alăturându-se corului copiilor ei, cum se lipește o piatră prețioasă de coroană, iar nouă ne-a lăsat îndemnul și sfatul cele mai bune, sfatul cu fapta, anume să înfruntăm orice nenorocire și orice necaz cu suflet curajos și cu gând înalt.

Care bărbat, care femeie, care bătrân, care tânăr va mai avea de acum înainte iertare sau cuvânt de apărare dacă se va teme să înfrunte, de dragul lui Hristos, primejdiile ce vin peste el, când o femeie, și aceea bătrână și mamă a atâtor copii, a luptat înainte de venirea harului, când porțile morții erau încă încuiate, când păcatul încă nu fusese stins, nici moartea învinsă, când o femeie a înfruntat, din dragoste de Dumnezeu, atâtea chinuri cu atâta râvnă și cu atâta vitejie?

La acestea toate să ne gândim cu toții, și femeile și bărbații, și tinerii și bătrânii! Să scriem pe inimile noastre, ca pe o tăbliță, luptele și mucenicia acestei femei, să avem așezată în sufletul nostru răbdarea ei ca un îndemn neîntrerupt pentru disprețuirea necazurilor și a suferințelor, ca să imităm aici, pe pământ, virtutea acestor sfinți, iar dincolo să putem fi părtași cu ei la cununi! În lupta noastră cu patimile păcătoase: mânia, pofta de averi, de trupuri, de slavă deșartă și de toate celelalte asemănătoare, să arătăm tot atâta răbdare câtă filosofie au arătat acești mucenici în primejdii! Dacă vom birui și noi flacăra acestor patimi cum au biruit ei flacăra focului, vom putea sta alături de ei și vom avea aceeași îndrăznire, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia a II-a la Sfinții Macabei[422]

I

Cu o singură limbă nu-i cu putință să-i lauzi pe toți sfinții mucenici. Dar, chiar dacă aș avea nenumărate guri și tot atâtea limbi, tot nu i-aș putea lăuda după cuviință. Simțământul acesta îl încerc și când am în față-mi faptele de vitejie ale acestor șapte mucenici. Mă simt întocmai ca un om căruia îi e drag aurul și stă lângă un râu din care curge aurul prin șapte izvoare; încearcă să ia tot aurul ce se scurge; dar, după multă și nespusă osteneală, pleacă și lasă cea mai mare parte, întrucât nu a putut-o lua. Oricât ai lua dintr-un izvor, cea mai mare parte din bogăția lui o lași acolo. Ce să fac, dar? Să tac, pentru că nu pot să-i laud pe mucenici după vrednicie? Deloc! Mucenicii primesc aceste daruri de laude. Iar ei merg pe urmele Stăpânului lor când îi judecă pe cei care le aduc daruri.

– Cum judecă Stăpânul?

– Când I se aduc daruri, Stăpânul nu măsoară răsplata cu bogăția darului adus, ci cu dragostea celui care a adus darul. Așa a făcut cu văduva aceea. Ea a pus în cutia bisericii doi bănuți, dar darul ei a fost mai de preț decât al celor care au pus mai mulți bani în cutie[423], căci Dumnezeu nu S-a uitat la puținătatea banilor, ci la dărnicia sufletului ei. Banii au fost doi bănuți, dar sufletul ei valora mai mult decât mii și mii de talanți de aur.

Voi începe, dar, și eu cu îndrăznire cuvântul meu de laudă; și ceea ce am făcut ieri, voi face și acum, dacă voiți. Ieri am vorbit în tot cuvântul meu numai despre mama celor șapte mucenici. N-am făcut aceasta cu gândul de a o despărți din hora copiilor ei, ci ca să fac mai mare bogăția cuvântului meu. Voi face și azi tot așa. Am să iau din copii pe unul, și despre el am să grăiesc puține. Căci îmi este teamă ca nu cumva cuvintele de laudă în cinstea a șapte mucenici, ca șapte râuri strânse la un loc, să-mi înece cuvântul. Am să iau, dar, pe unul dintre tineri; nu ca să stric hora fraților, ci ca să-mi ușurez povara. Fiindcă, dacă împletesc cunună de laudă unuia, cununa aceasta va fi și cununa celorlalți, căci toți au luat parte la

---

[422] *PG* 50, 623-626.

[423] *Cf. Luca* 21, 2-4.

aceleași lupte. Va veni negreșit pe limba mea și astăzi mama celor șapte mucenici, deși nu vorbesc despre ea. Șirul vorbirii o va aduce negreșit. Mama nu vrea să-și părăsească copiii. Nu s-a despărțit de ei în lupte, nu se va despărți de ei nici în laude.

Pe care dintre cei șapte atleți vreți să-l iau? Pe care? Pe cel dintâi, pe cel de-al doilea, pe cel de-al treilea, pe cel din urmă? Dar, mai bine spus, niciunul dintre ei nu-i cel din urmă. Toți sunt o horă; iar hora nu are nici început, nici sfârșit. Dar, ca să-l fac mai cunoscut pe cel pe care-l voi lăuda, îl numesc: pe cel mai tânăr cu vârsta. Frățești sunt luptele, înrudite faptele; iar unde este înrudirea de fapte, acolo nu-i nici întâiul, nici al doilea.

Să-l iau, dar, pe cel mai tânăr cu vârsta, dar de aceeași vârstă ca frații lui cu sufletul; de o vârstă nu numai cu frații lui, ci chiar cu bătrânul Eleazar. Acesta, singurul dintre frați, s-a dus dezlegat la locul de cazně. N-a mai așteptat mâinile călăilor. Dragostea lui de Dumnezeu a luat-o înaintea cruzimii acelora și s-a dus dezlegat. Nu mai avea niciun frate care să-l privească. Toți erau săvârșiți. Avea însă privitori mai sfinți decât frații, ochii mamei. Nu vă spuneam eu că va veni pe buzele mele negreșit și mama, fără voia mea? Iată că șirul vorbirii a adus-o și pe ea. Priveliștea ce se desfășura ochilor ei era atât de sfântă și atât de măreață, încât însuși poporul îngerilor, dar, mai bine spus, și frații lui se uitau la el nu de pe pământ, ci din ceruri. Stăteau încununați, cum stau arbitrii la luptele olimpice, nu ca să pronunțe hotărârea asupra luptelor, ci sortiți să-l ia pe cel încununat.

Stătea, dar, copilul dezlegat și rostea cuvinte pline de înțelepciune. Voia să-l aducă pe tiran la credința sa. Dar, pentru că n-a putut asta, a făcut ce a putut, s-a dat pe sine chinurilor. Tiranul îi jelea vârsta, mucenicul îi plângea necredința. Nu priveau la aceleași lucruri tiranul și mucenicul. Ochii trupului erau aceiași și la unul, și la altul; dar ochii credinței nu erau aceiași. Tiranul privea la viața aceasta de aici, mucenicul, la cea viitoare, spre care avea să zboare. Tiranul vedea fierul înroșit, mucenicul, gheena în care avea să fie aruncat tiranul. Dacă ne minunăm de Isaac, că legat la mâini și la picioare de tatăl său nu s-a zvârcolit pe jertfelnic și n-a tresărit când a văzut cuțitul întins asupra lui[424], cu mult mai mult trebuie să ne minunăm de mucenicul acesta, că n-a fost legat, nici n-a avut

[424] *Cf. Facerea* 22, 9-10.

nevoie de silnicia legăturilor, nici n-a așteptat mâinile călăilor, ci el însuși și-a fost luiși și jertfă, și preot, și jertfelnic. S-a uitat în jurul lui; și, când a văzut că nu mai e niciun frate, i s-a răvășit sufletul; s-a grăbit să cadă și el jertfă, ca să nu fie despărțit de ceata cea bună a fraților săi. De aceea n-a mai așteptat mâinile călăilor. Se temea să nu-l apuce mila pe tiran, să nu-l cruțe și să-l lipsească de tovărășia fraților lui; luând-o înainte, a zădărnicit cruda lui iubire de oameni. Că multe puteau să-l înduplece pe tiran: vârsta tânărului, osândirea atâtor frați, care putea sătura și o fiară sălbatică, dar pe el nu l-a săturat, căruntețele mamei și faptul că n-avusese niciun folos de pe urma uciderilor de mai înainte.

II

Gândindu-se tânărul la toate acestea, s-a dat pe sine osândirii, de care nu voia să scape. Ca într-un izvor de ape răcoroase s-a aruncat în căldarea clocotită, pe care o socotea și baie, și botez. După cum oamenii aprinși de căldură se aruncă în vâltoarea apelor reci, tot așa și acela, aprins de dorul fraților lui, s-a aruncat în căldarea cu apă clocotită. Îl încuraja și mama sa, nu că ar fi avut nevoie de încurajare, ci ca să afli din nou tăria femeii. La niciunul dintre cei șapte copii n-a încercat simțămintele ce le încearcă mamele; dar, mai bine spus, a încercat simțămintele pe care trebuie să le încerce o mamă. Nu și-a zis: „Ce este asta? Mi-au fost răpiți toți ceilalți copii. Mi-a mai rămas numai acesta. Dacă-l pierd și pe el, am rămas fără copii. Cine-mi va mai purta de grijă la bătrânețe dacă e ucis și el? Nu-mi era de-ajuns să dau jumătate, iar dacă nu jumătate, două părți? Să-l dau și pe acesta, singurul care-mi mai rămăsese să-mi mângâie bătrânețile?" Nici n-a spus, nici n-a gândit asta! Ci, ca și cum și-ar fi luat fiul cu mâna, așa l-a luat cu îndemnul cuvintelor sale și l-a aruncat în căldare, slăvindu-L pe Dumnezeu că a primit tot rodul pântecelui ei, că nu l-a respins pe niciunul, ci a cules tot pomul. Încât aș îndrăzni să spun că suferința ei a fost mai mare ca a copiilor. Copiilor leșinul le curmase cea mai mare parte din suferință, dar ea, cu mintea întreagă și cu sufletul limpede, a suferit mai puternic tot ce s-a întâmplat, din pricina dragostei ei de copii. Și puteai vedea în sufletul mamei un întreit foc: focul pe care-l aprinsese tiranul, focul pe care-l aprinsese dragostea de mamă și focul pe care-l aprinsese Duhul Sfânt.

Tiranul cel din Babilon nu aprinsese cuptorul cel babilonic așa de cumplit cât de cumplit aprinsese tiranul acesta cuptorul din sufletul mamei. În Babilon, hrana focului au fost catranul, smoala, câlții, vreascurile de viță de vie[425]; aici, glasul sângelui, durerile nașterii, dragostea de mamă, unirea și înțelegerea dintre copii. Nu se pârjoleau atât copiii când stăteau pe foc, cât se pârjolea sufletul ei din pricina dragostei de mamă. Dar se stăpânea datorită credinței; glasul sângelui se luptă cu harul; și biruința a fost a harului. Credința a biruit glasul sângelui, focul a biruit focul, focul cel duhovnicesc pe cel firesc și pe cel aprins de cruzimea tiranului. După cum o stâncă izbită de valurile mării rămâne neclintită, dar valurile dispar prefăcute în spumă, tot așa și inima acelei femei: era ca o stâncă de care se izbeau valurile durerilor; rămânea nemișcată și risipea acele valuri cu cugetul ei tare și plin de filosofie. Căuta să arate tiranului că este cu adevărat mama copiilor, că ei sunt cu adevărat copiii ei nu atât prin înrudirea de sânge, cât prin înrudirea de virtute. Nu socotea că vede foc de cazne, ci lumini de nuntă. Nu se bucură atât o mamă când își gătește copiii de nuntă, cât se bucura mama aceasta când îi vedea supuși la chinuri. Și, după cum o mamă la nunta fiilor ei cu bucurie îmbracă pe unul cu haină de nuntă, cu bucurie îi împletește altuia cununile, iar altuia îi gătește cămașă de nuntă, tot așa se bucura și mama aceasta când vedea că un copil e aruncat în căldare, că altul aleargă să se întindă pe grătarul înroșit, că altuia i se taie capul. Tot văzduhul era plin de fum și de carne arsă; iar ea, prin toate simțirile ei, îi cunoștea pe copiii ei; cu ochii îi vedea, cu urechile auzea cuvintele lor, dragi inimii ei, cu nările simțea mirosul acela greu, dar plăcut, al trupurilor lor pârjolite; greu, celor necredincioși, dar lui Dumnezeu și ei, cel mai plăcut dintre toate mirosurile. Fumul acela întuneca văzduhul, dar nu întuneca sufletul femeii. Stătea neclintită și nemișcată, tare în fața celor ce se săvârșeau.

Dar e timpul să pun capăt cuvântului meu, ca să ne desfete auzul și inimile, cu mai multe cuvinte de laudă în cinstea acestor sfinți, dascălul nostru obștesc[426].

Pe această femeie să o imite părinții! Pe urmele ei să meargă mamele, femeile, bărbații, cei care trăiesc în feciorie, cei îmbrăcați

---

[425] *Cf. Cântarea celor trei tineri* 1, 22.

[426] Flavian, patriarh al Antiohei.

în sac, cei împodobiți cu salbe! Oricât de aspră viețuire am duce noi, oricâtă filosofie am împlini în viață, filosofia acestei femei e cu mult mai presus de răbdarea noastră. Nimeni, dar, chiar de ar fi ajuns la cea mai înaltă treaptă de bărbăție și răbdare, să nu socotească o rușine de a o avea ca dascăl pe această bătrână femeie. Să ne rugăm cu toții împreună, și cei care locuiesc în orașe, și cei care sălășluiesc în pustietăți, și cei care trăiesc în feciorie, și cei care strălucesc în nuntă cinstită, și cei care le disprețuiesc pe toate cele din lumea aceasta, și cei care și-au răstignit trupul, să ne rugăm cu toții ca să putem lua aceeași cale ca și ea, spre a fi învredniciți de aceeași îndrăznire ca și ea, ca să putem sta alături de ea în ziua aceea, cu rugăciunile acestei sfinte și ale copiilor ei și ale marelui Eleazar, viteazul bătrân, care împlinește ceata acestor sfinți și a arătat în suferințe suflet de diamant. Și vom putea dacă, împreună cu rugăciunile acestor sfinți, vom lucra și noi cât stă în puterea noastră, acum, în timp de pace, înainte de a veni peste noi războaie și necazuri, dacă vom birui acum patimile noastre, vom reteza zvâcnirile cele fără de rânduială ale trupului și vom mortifica și robi trupul. Dacă vom duce acum, în vreme de pace, o astfel de viață, vom dobândi cununile exercițiilor. Iar dacă Bunul Dumnezeu va voi să ne pună în față aceeași luptă, să ne ducem în luptă pregătiți și să dobândim bunătățile cele cerești, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava, cinstea și puterea în vecii vecilor. Amin.

Omilia a III-a la Sfinții Macabei[427]

Preget să vorbesc când mă gândesc la mulțimea de laude ce le datorăm mucenicilor, dar șovăi când văd mulțimea din fața mea atât de ostenită. De aceea, dacă vreți, voi trece peste cuvântul de învățătură și mă voi sârgui să imit tăria mucenicilor.

Să fie adus, dar, mai întâi în fața noastră bătrânul Eleazar, căpetenia luptelor, temelia muceniciei, ușa stadionului martiric, conducătorul vitejiei, înaintemergătorul răbdării, căruntețea cea tânără, întâiul mucenic al Vechiului Testament, icoana lui Petru, corifeul Apostolilor. Obosea dușmanul lingușind și biciuind, dar cel supus la cazne nu contenea cuvântând. Stătea bătrânul în picioare tremurând de bătrânețe; stătea tiranul jos, respirând amenințare și omor. Dar cel care tremura a plecat plin de tărie, iar cel vajnic a plecat biruit. Stătea în picioare căruntețea scrijelită cu unghii de fier, iar tinerețea sălbăticită judeca cu putere; dar biruința a fost de partea căruntețiii. Ce chip nou de biruință! Un bătrân a pus pe fugă o întreagă oștire înarmată. Minunea luptelor bătrânului nu mă lasă să trec la vitejia tinerilor. Dar trebuie să trec și la cei care s-au împotrivit tiranului. Căci strălucită a fost și victoria asupra tiranului! Fiindcă nu trebuie să fie tinerețea mai lipsită de îndrăznire decât bătrânețea.

Șapte tineri, născuți din același pântece, au fost încununați luptând cu vitejie în aceeași luptă. Dacă vreți, pun capăt cuvântului, puternici dănțuitori ai unor puternici mucenici! Dar, după cum spuneam, șapte tineri, născuți din același pântece, au fost încununați luptând cu vitejie în aceeași luptă. Împodobiți cu aceeași înrudire și cu aceleași purtări, s-au aruncat unul după altul în lupte. Este acum timpul, vorbind de voi, o vitejilor, să fac pomenite acele cuvinte evanghelice: „Fericit este pântecele care v-a purtat și sânul la care ați supt”[428]!

Dar, pentru că am amintit de sân și de pântece, este vremea să trec și la mama vitejilor mucenici, la aceea care a murit de mai multe ori într-un singur trup, dar, mai bine spus, la aceea care a fost ucisă

---

[427] *PG* 50, 626-628.

[428] *Luca* 11, 27.

de mai multe ori, dar n-a simțit durerile uciderii nicio singură dată; la aceea care a fost fără nicio rană, dar în același timp a fost cu multe răni. Nu a tulburat-o cel dintâi copil târât spre moarte, după cum n-au înspăimântat-o nici chinurile celui de-al doilea; nu a îndurerat-o iarăși săvârșirea celui de-al doilea, cum nu a înfricoșat-o viața celui de-al treilea, al cărui sfârșit nu-l știa. Puțin era pentru ea și moartea celui de-al treilea și a celui de-al patrulea copil, în timp ce al cincilea nu era încă ucis. Nici căderea celui de-al șaselea nu i-a biruit filosofia. Rămăsese, dar, să lupte cel din urmă, al șaptelea, cel care împlinea chitara cea cu șapte strune. Ce-a făcut mama? A fost doborâtă de vârsta lui fragedă, a suferit ea cu această rămășiță a sângelui și cărnii ei? Nu! Ci ea l-a împins la moarte pe copil; dacă nu cu mâinile ei, cu sfaturile ei: „Nu curma, copile, numărul cununilor!", îi spunea ea. „Fii asemenea fraților tăi și prin naștere, și prin faptă! Însoțirea faptei să calce pe urmele însoțirii de sânge! Arată-te și în arena cea mucenicească frate cu cei care-au fost uciși! Te-ai născut al șaptelea copil al trupului meu, fii al șaptelea mucenic al voinței mele! Să nu mă faci, copile, ca eu, mamă a șapte copii, să fiu numită mamă a șase mucenici!"

Unde-mi sunt acum cei care nu Îi dau jertfe lui Dumnezeu nici din averile lor? O mamă I-a adus astăzi lui Dumnezeu jertfă șapte copii fragezi, și nu i-a amorțit mâna aducând jertfă rodul pântecelui ei. Și mulți dintre noi ne zgârcim uneori și la câțiva bănuți!

Dar noi să-I aducem lui Dumnezeu jertfă sufletele, averile și trupurile noastre, slăvindu-L în toate pe Hristos, Căruia [fie-I] slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare de laudă la Sfintele Mucenițe Veronica[429], Prosdoca și Domnina, mama lor[430]

I

Nu s-au scurs încă douăzeci de zile de când am săvârșit pomenirea Crucii și, iată, săvârșim pomenirea mucenițelor. Ai văzut cât de repede s-a arătat rodul morții lui Hristos? Pentru ce oare s-au junghiat junincile acestea? Pentru Acel Miel, aceste jertfe; pentru acea Jertfă, aceste ofrande. Nu s-au scurs încă douăzeci de zile și îndată lemnul Crucii a odrăslit mlădițele cele bune ale mucenițelor. Acestea sunt faptele cele mari ale acelei morți. Iată, dar, întruchipată astăzi prin fapte dovada celor spuse atunci. Atunci spuneam: „A sfărâmat porțile cele de aramă și zăvoarele cele de fier le-a frânt”[431]. Cuvintele acestea sunt vădite astăzi prin fapte. Dacă Hristos n-ar fi sfărâmat porțile cele de aramă, n-ar fi îndrăznit femeile să intre cu atâta ușurință, fiind ușile închise. Dacă Hristos n-ar fi frânt zăvoarele cele de fier, n-ar fi putut fecioarele să le dea la o parte. Dacă Hristos n-ar fi făcut temnița nefolositoare, n-ar fi intrat în ea mucenițele cu atâta libertate. Binecuvântat ești, Doamne! Femeia înfruntă moartea! Femeia care a adus moartea în viața noastră, ea, arma cea veche a diavolului, ea a surpat tăria diavolului! Unealta aceasta, slabă și ușor supusă căderii, a ajuns armă de nebiruit. Femeile înfruntă moartea. Cine nu s-ar minuna? Să se rușineze elinii, să-și acopere fețele iudeii care nu cred în Învierea lui Hristos! Spune-mi, te rog, ce dovadă mai mare vrei despre Învierea lui Hristos, când vezi că s-au schimbat atât de mult lucrurile? Femeile înfruntă moartea, lucru de teamă și înfricoșător înainte de Învierea lui Hristos chiar bărbaților sfinți.

Cunoaște, dar, cât era de mare frica de moarte dinainte de Învierea lui Hristos, pentru ca, văzând cât e de disprețuită acum, să te minunezi de Dumnezeu, pricina acestei schimbări! Cunoaște, dar, cât era de mare puterea ei mai înainte, pentru ca, văzându-i

---

[429] În text: Βερνίκη.

[430] *PG* 50, 629-640. Despre aceste mucenițe nu deținem informații istorice foarte certe. (n.P.P.)

[431] *Psalmul* 106, 16.

slăbiciunea ei de acum, să-I mulțumești lui Hristos, Care i-a luat puterea! Nimic mai înainte nu era, iubite, mai tare ca moartea și nimic nu era mai slab ca noi! Acum însă nimic nu-i mai slab ca moartea și nimic nu-i mai tare ca noi. Ai văzut ce minunată schimbare s-a făcut? Ai văzut cum a făcut Dumnezeu pe cele tari, slabe, și pe cele slabe, tari? Ne-a arătat puterea Lui și prin una, și prin alta.

Dar, ca să nu fie spusele mele numai o simplă afirmație, să aduc și dovada; și, dacă vrei, să dovedesc mai întâi aceea că mai înainte de Învierea lui Hristos se temeau de moarte nu numai oamenii păcătoși, ci și oamenii sfinți, care aveau mare îndrăznire către Dumnezeu, oameni care prisoseau în fapte bune și care îndeplineau toată virtutea. Nu spun aceasta ca să îi osândesc pe cei sfinți, ci ca să ne minunăm de puterea lui Dumnezeu.

– Dar de unde se vede că înainte de Învierea lui Hristos era înfricoșător chipul morții și că toți se temeau și tremurau de ea?

– Mai întâi din viața patriarhului Avraam.

Patriarhul Avraam, omul acela drept, prietenul lui Dumnezeu, omul care și-a părăsit țara și casa și rudele și prietenii, omul care le-a disprețuit pe toate cele de aici pentru porunca lui Dumnezeu, atât de mult se temea de moarte, încât atunci când avea să intre în Egipt i-a spus femeii sale așa: „Știu că ești femeie frumoasă; de aceea, când te vor vedea egiptenii, se va întâmpla că pe tine te vor cruța, iar pe mine mă vor omorî"[432]. Ce, dar? „Să le spui: «Sunt sora lui», ca să-mi fie bine pentru tine și să trăiască și sufletul meu pentru tine."[433]

Ce înseamnă aceste cuvinte, o sfinte, o patriarhe? Nu-ți pasă dacă are să-ți fie batjocorită soția, dacă are să-ți fie necinstit patul, dacă are să-ți fie surpată căsnicia? Spune-mi, atât de mult te temi de moarte? Dar nu numai că te temi de moarte, ba mai și urzești viclenii cu femeia ta, joci cu ea drama insultării căsniciei tale, faci totul ca să nu ajungă cunoscut adulterul încercat de împăratul Egiptului, îi iei numele de soție și-i pui masca de soră[434]! Dar mă

[432] *Facerea* 12, 11-12.

[433] *Facerea* 12, 13.

[434] *Cf. Facerea* 12, 14-20. Stratagema lui Avraam a constituit o provocare pentru exegeza iudaică și patristică. Astfel, Sarra reprezintă virtutea (*cf.* FILON DIN ALEXANDRIA, *Legile alegoriei*, 2, 82) și de aceea virtuoșii (în text, Avraam) nu afirmă că virtutea este privilegiul lor exclusiv, pentru a nu suscita invidia celor care nu o posedă (*cf.* DIDIM CEL ORB, *Comentariu la Geneză*, 227). Totodată, Avraam nu a mințit, deoarece Sarra era nepoata sa (*cf.* FERICITUL AUGUSTIN, *Despre cetatea lui Dumnezeu*, 16, 19). Se pare că termenul „soră"

tem ca nu cumva, în străduința mea de a nimici puterea morții, să nu par a osândi pe drept. De aceea voi încerca să fac și una, și alta: voi arăta și slăbiciunea în fața morții, dar voi îndepărta și osânda de deasupra dreptului. Trebuie însă neapărat să arăt mai întâi că Avraam se temea de moarte, și apoi să-l scap de osândă.

Să vedem, dar, de ce lucru îngrozitor și cu neputință de îndurat se temea. Că a-ți vedea nevasta batjocorită, a ți-o vedea adulterină este mai de nesuferit decât mii și mii de morți. Dar pentru ce vorbesc eu de adulter? Îți ajunge viața cu neputință de trăit numai de ți se strecoară o bănuială cât de mică în suflet! Gelozia este foc și văpaie de nebiruit. Un înțelept, ca să arate tirania și cât de îngrozitoare este gelozia, spunea: „Plină de gelozie este inima bărbatului ei; dușmănia lui nu poate fi răscumpărată cu nimic: nu o cruță în ziua judecății și nici nu i se pune capăt geloziei cu daruri"[435]. Iar în altă parte: „Neînduplecată ca iadul este gelozia"[436]. După cum nu poți îndupleca iadul cu bani, spunea Solomon, tot așa nu poate fi potolit și muiat gelosul. Adeseori, mulți oameni și-au dat viața ca să pună mâna pe cel care le-a stricat casa. Ar bea cu plăcere sângele bărbatului care le-a necinstit soția, iar pentru aceasta ar voi să facă și să sufere orice. Ei bine, această patimă de nesuferit, această patimă tiranică de care nu poți scăpa, a suferit-o dreptul Avraam cu mai multă ușurință și, de frica de moarte, nu s-a uitat că îi e batjocorită nevasta.

II

Se vede, dar, din cele spuse că Avraam se temea de moarte. Este timpul acum să-l scăpăm și de osândă, și de învinuirea adusă. Dar mai întâi să spun care e învinuirea.

– Care e învinuirea?

– Avraam, spun unii, ar fi trebuit mai bine să moară decât să lase să-i fie batjocorită nevasta. Aceasta e acuzația pe care i-o aduc unii. Avraam, spun ei, a preferat să-și apere viața în loc să apere cinstea femeii lui.

---

ar putea fi interpretat și drept „concubină adoptată"; totuși este mult mai probabilă opinia unor exegeți care consideră că Avraam a uzat de dreptul vechilor semiți de a-și proclama una dintre soții ca soră, acordându-i astfel privilegii deosebite. (n.P.P.)

[435] *Pildele* 6, 34-35.

[436] *Cântarea Cântărilor* 8, 6.

Ce spui, omule? Ar fi trebuit mai bine să moară decât să-i fie necinstită soția? Și ce folos ar fi avut de aici? Dacă și-ar fi scăpat femeia de ocară prin moartea sa, atunci aveți dreptate să-l învinuiți. Dar, dacă moartea lui nu-i era de niciun folos femeii ca să scape de ocară, pentru ce să-și fi dat viața în zadar și fără rost? Ca să vezi însă că nici cu moartea lui nu avea s-o scape de adulter, ascultă ce spune: „Dacă te vor vedea egiptenii, se va întâmpla că pe tine te vor cruța, iar pe mine mă vor omorî"[437]. Aveau să se întâmple, dar, două lucruri rele: adulterul și omorul. Nu era un semn de puțină pricepere ca din aceste două rele să scape de unul. Căci, dacă Avraam – spune același lucru din nou –, dându-și viața, ar fi scăpat-o pe Sarra de ocară, dacă egiptenii nu s-ar fi atins de ea omorându-l pe drept, da, atunci ai fi avut dreptate să-l acuzi pe Avraam. Dar, când femeia lui avea să fie batjocorită cu toată moartea lui, pentru ce-l învinuiești pe cel drept, care, prin înțelepciunea lui, din două rele ce aveau să se întâmple, a împiedicat pe unul din ele, uciderea. Dimpotrivă, pentru asta trebuie chiar să-l lăudăm, că a păzit curată de sânge mâna celor care aveau să-i strice casa.

Nu poți să spui că l-a atras pe egiptean ca să-i batjocorească femeia numai pentru că Avraam i-a zis ei să spună: „Sunt sora lui". Și nici nu l-ar fi îndepărtat pe egiptean de Sarra dacă Avraam i-ar fi zis Sarrei să spună: „Sunt femeia lui". Aceasta a arătat-o Avraam când a spus: „Dacă te vor vedea egiptenii, vor spune: «Aceasta-i femeia lui!»; și pe mine mă vor omorî, iar pe tine te vor cruța"[438]. Prin urmare, dacă Sarra ar fi spus că-i femeia lui, s-ar fi săvârșit și adulterul, și omorul; spunând însă că e sora lui, omorul a fost împiedicat. Ai văzut că, putând să se întâmple două rele, Avraam, prin înțelepciunea sa, a înlăturat unul din ele?

Vrei să vezi iarăși că Avraam înlătură și vina de adulter, atât cât îi stătea lui în putință, încât nu i se poate pune în seamă în chip desăvârșit nici acest păcat? Ascultă din nou cu atenție cuvintele lui: „Spune", îi zice el soției sale: „Sunt sora lui"[439]. Ce spune cu aceasta Avraam? Spune că cel care o ia pe ea ca pe soră a lui Avraam nu a săvârșit adulterul; căci adulterul se judecă după voință. De pildă: Iuda a intrat la Tamara[, nora lui,] și nu i s-a socotit asta adulter,

---

[437] *Facerea* 12, 12.
[438] *Facerea* 12, 12.
[439] *Facerea* 12, 13.

că n-a intrat ca la nora lui, ci ca la o femeie desfrânată[440]. Tot așa și aici: egipteanul, având să o ia nu ca femeia lui Avraam, ci ca soră a acestuia, nu avea să se socotească asta adulter.

– Dar ce legătură are aceasta cu Avraam, care știa că o dă egipteanului pe femeia lui, și nu pe sora lui?

– Nici obiecția aceasta nu-i aduce vină lui Avraam. Dacă egipteanul n-ar fi necinstit-o pe Sarra când ar fi auzit că e femeia lui Avraam, ai fi avut dreptate să-l învinuiești pe drept. Dar, dacă numele de soție a lui Avraam dat Sarrei nu îndepărta deloc ocara, după cum însuși Avraam spune: „Că vor spune egiptenii: «Aceasta-i femeia lui», și pe tine te vor cruța", atunci cu mult mai mult trebuie să ne minunăm de dreptul acesta că a putut, într-o primejdie atât de mare, să-l păstreze curat de sânge pe egiptean și să împiedice, pe cât i-a stat în putință, și adulterul.

Să ducem cuvântul și la Iacov, nepotul lui Avraam. Îl vei vedea și pe Iacov tremurând și temându-se de moarte, el, un om care în fragedă vârstă a arătat filosofie apostolică. Într-adevăr, porunca pe care o poruncea Pavel prin cuvintele: „Dacă vom avea hrană și îmbrăcăminte vom fi îndestulați"[441], aceea o cerea și Iacov de la Dumnezeu, zicând: „Dacă-mi va da Domnul pâine ca să mănânc și haină ca să mă îmbrac, îmi este de ajuns"[442]. Totuși și acest om, care nu căuta nimic mai mult decât ceea ce-i era de trebuință, care-și lăsase casa[443], care luase binecuvântarea[444], care era supus maicii sale[445], acest om prieten al lui Dumnezeu, care prin înțelepciunea sa a silit firea – căci prin fire era al doilea născut, dar prin binecuvântare a ajuns întâiul –, omul care a putut atâtea, omul care a filosofat atât de adânc, omul care a arătat atâta credință, după nenumărate lupte, după nenumărate încercări, după nenumărate nevoințe și după acele osebite cununi, la întoarcerea în țară, când avea să se întâlnească cu fratele său, s-a temut de răzbunarea lui ca și cum avea să dea ochii cu o fiară; și a căzut înaintea lui Dumnezeu și L-a rugat, zicând: „Scoate-mă, Doamne, din mâna lui Isav, fratele meu! Mă tem ca nu cumva,

[440] *Cf. Facerea* 38, 14-18.
[441] *1 Timotei* 6, 8.
[442] *Facerea* 28, 20.
[443] *Cf. Facerea* 28, 5.
[444] *Cf. Facerea* 27, 27-29.
[445] *Cf. Facerea* 27, 43-45.

venind el, să mă ucidă pe mine și pe aceste mame cu copii"[446]. Ai văzut cât se temea de moarte? Ai văzut cum tremură, cum Îl roagă pe Dumnezeu să-l scape de moarte?

Vrei să-ți arăt și un alt om mare, care a simțit aceeași teamă? Gândește-te la Ilie, omul cu suflet dumnezeiesc, omul cu suflet mare cât cerul! Gândește-te la acela care a închis cerul și l-a deschis din nou[447], la acela care a coborât foc din cer și a adus acea minunată jertfă[448], la omul cel râvnitor pentru Dumnezeu, la acela care în trup omenesc a arătat o viață îngerească, la acela care n-avea altă avere decât un cojoc[449], la acela care a ajuns mai presus de toți oamenii! Ei bine, omul acesta așa de mult tremura și se temea de moarte, că, după toate acele fapte mari, după ce închisese și deschisese cerul, după ce coborâse foc din cer peste jertfă, după ce făcuse minuni cu cojocul, după viețuirea lui în pustie, după filosofia și îndrăznirea lui, s-a temut de o femeie obișnuită și a fugit din fața ei; pentru că Izabela spusese: „Așa să-mi facă mie zeii și așa să-mi adauge, dacă nu voi face mâine cu sufletul tău la fel cum ai făcut și tu cu sufletul fiecăruia dintre cei care au murit"[450]. „Și s-a temut Ilie", spune Scriptura, „și a fugit cale de patruzeci de zile."[451]

III

Ai văzut cât de înfricoșătoare era moartea? Să ne minunăm, dar, de Stăpânul că a făcut ca moartea, care le era înfricoșătoare prorocilor, să fie disprețuită de femei. Ilie a fugit de moarte, femeile nu au fugit, ci au fugit la moarte. Acela se ferea din calea morții, acestea căutau moartea. Ai văzut cât de mare schimbare s-a făcut dintr-odată? Avraam și Ilie erau cuprinși de neliniște în fața sfârșitului; femeile au călcat în picioare moartea ca pe glod. Dar să nu-i învinuim nici pe acei sfinți. Nu e vina lor; era slăbiciunea firii, nu vina voinței. Dumnezeu a vrut atunci ca moartea să fie înfricoșătoare, ca să se arate mai târziu măreția harului lui Dumnezeu. Că moartea era osândă. Nu voia să înceteze

[446] *Facerea* 32, 11.
[447] *Cf.* *3 Regi* 17, 1.
[448] *Cf.* *3 Regi* 18, 38.
[449] *Cf.* *4 Regi* 2, 13.
[450] *3 Regi* 19, 2.
[451] *3 Regi* 19, 3.

amenințarea osândei, ca să nu ajungă oamenii după aceasta mai trândavi. „Să rămână", a spus Dumnezeu, „sentința care-i înfricoșează și-i înțelepțește! Că va veni timpul când vor scăpa de spaima aceasta." Lucru care s-a și întâmplat.

Că Dumnezeu ne-a scăpat de spaima aceasta, o arată mucenițele acestea; dar mai înainte de mucenițe ne-o arată Pavel. L-ai auzit în Vechiul Testament pe Avraam spunând: „Pe tine te vor cruța, dar pe mine mă vor omorî"[452]. L-ai auzit pe Iacov spunând: „Scoate-mă, Doamne, din mâna fratelui meu, că mă tem de el!"[453] L-ai văzut pe Ilie fugind de amenințarea unei femei, fiindu-i frică de moarte. Ascultă-l pe Pavel, ca să vezi ce spune despre moarte. O socotește el oare înfricoșătoare ca și ceilalți? Se întristează, se teme de apropierea ei? Dimpotrivă, socotește moartea un lucru dorit. Pentru aceasta spune: „Dar a mă despărți de trup și a fi cu Hristos este cu mult mai bine"[454]. Pentru aceia moartea era înfricoșătoare, pentru acesta, mai bună decât viața. Pentru aceia, neplăcută, pentru acesta, dulce. Și pe bună dreptate, pentru că mai înainte moartea îi cobora pe oameni în iad, dar acum îi trimite lui Iisus. De aceea Iacov spunea: „Veți pogorî bătrânețile mele cu întristare în iad"[455], pe când Pavel spune: „Dar a mă despărți de trup și a fi cu Hristos este cu mult mai bine". Pavel nu grăia așa ca să osândească viața de aici – Doamne, ferește! Să ne ferim de a da ereticilor prilejuri de atac! –, nici nu fugea de viață pentru că e rea, ci pentru că dorea viața viitoare, care-i mai bună decât cea de aici. Că n-a spus atât: „Este bine a mă despărți de trup și a fi cu Hristos", ci: „Este mai bine". Iar „mai bine" arată ceva mai bun decât un bun oarecare. La fel, și atunci când a spus: „Cel care se însoară bine face, dar cel care nu se însoară mai bine face"[456], arată că e bună căsătoria, dar și mai bună fecioria. „Bună e viața de aici", spune el, „dar mult mai bună cea viitoare." În altă parte iarăși, filosofând la fel, spunea: „Dar, chiar de mi-aș vărsa sângele pentru jertfa și slujirea credinței voastre, mă bucur, și mă bucur împreună cu voi toți. Tot așa și voi bucurați-vă, și bucurați-vă împreună cu mine!"[457]

---

[452] *Facerea* 12, 12.
[453] *Facerea* 32, 11.
[454] *Filipeni* 1, 23.
[455] *Facerea* 42, 38.
[456] *1 Corinteni* 7, 38.
[457] *Filipeni* 2, 17-18.

– Ce spui, Pavele? Mori și îi chemi pe oameni să ia parte la bucuria aceasta a ta? Spune-mi, ce s-a întâmplat?

– Nu mor, răspunde Pavel, ci mă sui la o viață mai bună.

După cum oamenii, când primesc o înaltă demnitate, îi cheamă pe mulți ca să ia parte la bucuria lor, tot așa și Pavel, când mergea la moarte, îi chema pe cei care aveau să-i facă urări. De ce? Pentru că moartea este odihnă, izbăvire de dureri, răsplată a ostenelilor și a luptelor, cunună. De aceea, la început, morții erau jeliți și erau plânși, dar acum se cântă psalmi și cântări. L-au plâns pe Iacov patruzeci de zile[458], l-au plâns și pe Moise iudeii tot atâtea zile și s-au jelit[459], pentru că atunci moartea era moarte, dar acum nu-i așa, ci cântări, rugăciuni și psalmi; toate arată că moartea este o bucurie. Fiindcă psalmii sunt un semn de bucurie. Spunea cineva: „Este vesel cineva dintre voi? Să cânte psalmi!"[460] De aceea cântăm psalmi la morți, pentru că suntem plini de veselie. Psalmii ne îndeamnă să avem îndrăznire în fața morții. „Întoarce-te, suflete al meu, întru odihna ta", grăiesc psalmii, „că Domnul ți-a făcut bine!"[461] Vezi că moartea este binefacere și odihnă? Cel care intră în odihna aceea se odihnește de lucrurile lui, după cum S-a odihnit Dumnezeu de ale Sale[462].

IV

Despre moarte, atâta! Să ne îndreptăm acum cuvântul spre lauda mucenițelor, dacă n-ați obosit ascultându-mă. De altfel, și cele spuse până acum tot lauda mucenițelor le-au prilejuit.

Dar să iau cuvântul puțin mai de sus. S-a dezlănțuit odinioară război cumplit împotriva Bisericii, război mai greu decât toate războaiele. Îndoit era războiul acesta: unul dinlăuntru, altul din afară; unul din partea rudelor și prietenilor, altul din partea dușmanilor; unul din partea străinilor, altul din partea cunoscuților. Dar, chiar dacă ar fi fost un război obișnuit, răul ar fi fost destul de mare; chiar dacă ar fi venit numai din afară, nenorocirile ar fi fost destul de grozave; dar așa războiul era îndoit; iar războiul din partea rudelor,

---

[458] *Cf. Facerea* 50, 3.
[459] *Cf. Deuteronomul* 34, 8.
[460] *Iacov* 5, 13.
[461] *Psalmul* 114, 7.
[462] *Cf. Facerea* 2, 2.

cunoscuților și prietenilor era mai cumplit decât războiul din afară. Poți să te aperi ușor de un dușman pe care-l știi mai dinainte, dar cu greu te poți apăra când se pornește împotriva ta unul care are chip de prieten și inima de dușman.

Îndoit era, dar, atunci războiul: unul era un război civil[463], un război dus de ai tăi, celălalt, dus de străini. Dar, mai bine spus, dacă trebuie să grăiesc adevărul, amândouă războaiele erau războaie civile. Cei din afară care atacau: judecătorii, dregătorii, ostașii, nu erau de alt neam, nu erau barbari, nu erau din altă țară și din altă împărăție, ci oameni guvernați de aceleași legi, care locuiau aceeași țară, care făceau parte din același stat. Război civil era războiul dus de judecători împotriva creștinilor. Dar mai cumplit era războiul dus de rude; era un război nou, de neînchipuit, plin de multă cruzime. Trădau frații pe frați, părinții pe copii, sóții pe soții: toate drepturile de înrudire erau călcate în picioare; toată lumea era răvășită și nu se mai cunoștea atunci om pe om. Împărățea diavolul cu multă putere.

În vremea acelei tulburări deci și a acelui război, femeile acestea – dacă trebuie să le numim femei, căci au arătat în trup de femeie suflete de bărbați (dar, mai bine spus, n-au arătat numai suflete de bărbați, ci au depășit chiar puterile omenești și s-au luat la întrecere cu Puterile cele netrupești) –, femeile acestea deci și-au părăsit orașul și casa și rudele și s-au mutat în pământ străin. „Când Hristos este hulit", își spuneau ele, „nimic să nu socotim de preț și necesar!" Pentru aceasta au lăsat totul și au plecat.

Precum atunci când ia foc o casă în miez de noapte, cei care dorm înăuntru sar îndată din pat când simt focul și ies din casă fără să ia ceva din casă, un singur lucru căutând, numai să-și scape trupul de flăcările focului și s-o ia înaintea iureșului focului cu multă grabă, tot așa și aceste femei. Când au văzut că toată lumea a luat foc, au sărit îndată și au ieșit din oraș, un singur lucru căutând, să-și păstreze cu orice chip mântuirea sufletului lor. Că era atunci foc mare și întuneric adânc stăpânea pământul, întuneric mai de nepătruns decât întunericul nopții, încât prietenii nu-și mai cunoșteau prietenii, iar soții își trădau soțiile. De aceea dușmanii erau lăsați la o parte și atacați prietenii și rudele. Era o luptă cumplită la vreme de noapte; toate erau învălmășite.

---

[463] Metaforă pentru persecuțiile îndurate de creștini. (n.P.P.)

Atunci deci au plecat acele femei, părăsindu-și patria. L-au imitat pe patriarhul Avraam, căruia îi spusese Dumnezeu: „Ieși din pământul tău și din rudenia ta”[464]. Într-adevăr, și pe acestea vremea de prigoană le-a îndemnat la fel, să iasă din pământul lor și din rudenia lor, ca să moștenească cerul. A ieșit din casa ei femeia cu cele două fiice ale ei. Să nu treci cu ușurință când auzi că aceste femei nobile au plecat din casa lor, când auzi că și-au părăsit casa niște femei care n-au mai încercat niciodată astfel de necazuri! Gândește-te ce mare rău era și câtă greutate avea părăsirea casei! Dacă oameni care fac o călătorie nu prea mare, care au din belșug animale de drum, care au slugi, care călătoresc în voie și pot oricând să se întoarcă, dacă oamenii aceștia simt o mulțime de neplăceri în timpul călătoriei și îndură necazuri, ce cuvânt va putea înfățișa necazurile călătoriei acestor femei, curajul lor, sufletul lor mare și credința lor, când te gândești că nu erau bărbați, ci femei? O femeie cu două fecioare, fără nicio slugă, trădate de prieteni, înconjurate de tulburare, de învălmășeală, de teamă cumplită, de felurite primejdii și, de pretutindeni, de dușmani, când te gândești că făceau această călătorie ca să-și mântuiască sufletele! Dacă ar fi plecat mama singură, necazurile și greutățile călătoriei n-ar fi fost chiar așa de mari. Dar așa, mai era și cu două fecioare. Greutatea era îndoită și cu mult adaos de grijă. Cu cât e mai de preț bunul, cu atât și paza e mai grea.

A plecat, dar, mama cu două fecioare lângă ea. Nu le putea ascunde în camerele în care se păzeau fecioarele. Și știți doar că pentru păzirea florii fecioriei sunt camere de fecioare, ginecee, uși, zăvoare, paznici, însoțitori, slujnice, doici, ochiul mamei, grija tatălui, multa luare-aminte a părinților! Și, chiar cu atâta pază, abia de poate fi păzită floarea fecioriei. Mama aceasta era lipsită de toată această pază.

– Atunci, cum putea să le păzească?

– Cu paza legilor lui Dumnezeu. N-avea acoperiș care să le acopere, dar avea mâna cea puternică de sus care le apăra. Nu avea ușă, nici zăvor, dar avea ușa cea adevărată[465], care oprea uneltirea. Și, după cum casa lui Lot n-a suferit niciun rău, cu toate că era

---

[464] *Facerea* 12, 1.

[465] *Cf. Ioan* 10, 9.

înconjurată de sodomiți, pentru că-i avea înăuntru pe îngeri[466], tot așa și mucenițele acestea n-au suferit niciun rău, cu toate că erau în jur sodomiți și dușmani, cu toate că erau împresurate din toate părțile, pentru că locuia în sufletele lor Stăpânul îngerilor. Mergeau pe cale pustie, și n-au pățit nimic! Aveau calea cea adevărată[467], care le ducea la cer. De aceea mergeau ele fără teamă pe o vreme de război atât de cumplit, pe o atâta tulburare și amenințare de valuri. Lucru minunat e că mioarele mergeau printre lupi, mielușelele pășeau printre lei și nimeni nu s-a uitat la ele cu ochi pofticioși; ci, după cum Dumnezeu n-a îngăduit sodomiților să vadă intrarea în casa lui Lot, deși stăteau lângă ușă, tot așa și acum le-a orbit ochii tuturor, ca să nu fie pângărite trupurile fecioarești.

V

S-au dus deci într-un oraș numit Edesa. Oraș nu atât de frumos, ca multe altele, dar mai credincios. Cât de mult au prețuit orașul acela, ca să socotească ele că vor găsi acolo izbăvire pe un vifor așa de mare, port pe o furtună așa de cumplită! Și le-a primit orașul pe străine. Străine pe pământ, dar locuitoare ale cerurilor. Orașul le-a primit și a păstrat comoara încredințată.

Nimeni să nu le învinuiască pe femei de slăbiciune pentru că au fugit! Au împlinit porunca Stăpânului, Care spune: „Când vă vor prigoni în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă"[468]. Ascultând deci de această poruncă, au fugit. Deocamdată și-au împletit o cunună.

– Care?

Disprețuirea tuturor averilor lor. Căci spune Domnul: „Cel care a lăsat frați și surori, sau patrie, sau prieteni, sau rude va primi însutit și va moșteni viața de veci"[469].

Și stăteau în Edesa și Hristos locuia cu ele. Că, dacă Hristos este acolo unde sunt strânși doi sau trei în numele Lui[470], apoi cum nu aveau să aibă aceste femei și mai mult ajutorul lui Hristos, când ele nu numai că erau strânse în numele Lui, dar și fugiseră de dragul numelui Lui?

[466] *Cf. Facerea* 19, 4-10.
[467] *Cf. Ioan* 14, 6.
[468] *Matei* 10, 23.
[469] *Matei* 19, 29.
[470] *Cf. Matei* 18, 20.

Pe când viețuiau ele acolo, a fost trimisă deodată pe tot întinsul împărăției poruncă rea, plină de multă silnicie și de cruzime barbară. Porunca glăsuia: „Rudele să părască pe rude, soții pe soții, părinții pe copii, copiii pe părinți, prietenii pe prieteni".

Adu-ți aminte acum de cuvintele lui Hristos și minunează-te de prorocia Lui! Pe toate acestea le-a spus mai dinainte. A spus: „Frate pe frate va da și tată pe fiu; și se vor ridica fiii asupra părinților"[471]. A spus mai dinainte acestea pentru aceste trei pricini: întâia, ca să-I cunoaștem puterea Lui, că este cu adevărat Dumnezeu, de vreme ce a prezis mai dinainte cele ce încă nu se întâmplaseră. Că pentru aceasta a spus mai dinainte cele ce aveau să fie, ascultă că însuși o spune: „Pentru aceasta v-am spus vouă înainte de a se întâmpla, pentru ca atunci când se vor întâmpla să credeți că Eu sunt"[472].

A doua pricină: ca să nu spună dușmanii că se întâmplă acestea pentru că El este neștiutor sau neputincios; căci Cel care vedea mai dinainte cele ce aveau să se întâmple putea să le oprească; dar nu le-a oprit, pentru ca să fie și mai strălucitoare cununile. Pentru aceste două pricini a prezis Hristos cele ce vor fi; dar le-a mai prezis și pentru o a treia pricină.

– Care?

– Pentru ca să se facă mai ușoară lupta în arena cea mucenicească. Într-adevăr, când vin peste noi necazuri neașteptate, de orice fel ar fi, ni se par grele și de nesuferit; dar ajung ușoare când ne așteptăm la ele și ne gândim mai dinainte la ele.

Această poruncă au dat-o atunci dușmanii, vădindu-și cruzimea lor. Fără voia lor însă au dat mărturie pentru prorocia lui Hristos. Frații au dat în mâna dușmanilor pe frați, părinți și copii; sângele lupta împotriva sângelui. Rubedeniile se sfâșiau între ele; toate legile erau răsturnate din temelie; totul era plin de tulburare și învălmășeală. Demonii umpluseră de sânge atunci casele rudelor. Căci tatăl care-și dădea fiul îl și ucidea negreșit. Nu împlânta, e drept, sabia în pieptul copilului său, nici nu săvârșea dreapta lui omorul, ci cu voința săvârșea totul. Cel care dă în mâinile ucigașului pe cel care va fi ucis săvârșește el însuși omorul. Își spuneau atunci demonii: „Să-i facem pe oameni ucigași de copii, să-i facem pe copii, prin vânzare, ucigași de părinți".

---

[471] *Matei* 10, 21.

[472] *Ioan* 14, 29.

În vremea veche astfel jertfeau oamenii demonilor și părinții își ucideau copiii. Aceasta o striga prorocul prin cuvintele: „Jertfit-au pe fiii lor și pe fiicele lor demonilor”[473]. Demonii însetau după astfel de jertfe. Hristos pusese capăt acestor jertfe blestemate și necurate. Demonii se sârguiau să le înnoiască. Nu puteau însă să spună pe față: „Ucideți-i pe fiii voștri!” Nu îndrăzneau. N-avea să-i asculte nimeni. Urzesc însă în alt chip porunca, născocesc cu viclenie o altă lege. Prin judecători le poruncesc părinților să-și dea copiii lor. „Nouă nu ne pasă”, își spuneau demonii, „dacă tatăl își ucide copilul lui sau dacă își dă spre ucidere fiul. Și într-un caz și în altul, e ucigașul copilului său.”

Puteai vedea atunci fii care-și ucideau părinții, părinți care-și ucideau fiii, frați care-și ucideau frații. Toate erau pline de tulburare și învălmășeală.

Femeile acestea însă se bucurau de liniște adâncă. Le apăra de pretutindeni nădejdea celor viitoare; deși erau între străini, nu erau între străini. Aveau credința adevărată [drept] patrie; aveau mărturisirea credinței drept cetate. Hrănite cu bune nădejdi, nu simțeau nimic din cele ce le stăteau în față; priveau numai la cele viitoare.

Pe când, dar, se scurgeau așa lucrurile, a venit în acel oraș tatăl, însoțit de ostași, ca să prindă prada. A venit tatăl și soțul; tatăl fetelor și soțul femeii, dacă trebuie să-l numim „tată” și „soț” pe unul care se punea în slujba unei astfel de fapte. Dar mai bine să-l cruțăm, atât cât ne stă în putință! A fost tată de mucenițe și soț de muceniță. Să nu-i facem mai adâncă rana prin învinuirile noastre.

VI

Uită-te, acum, la înțelepciunea femeilor! Când au trebuit să fugă, au fugit; când s-a cuvenit să intre în luptă, au stat pe loc și au mers după călăi [îmboldite] de dorul lui Hristos. După cum nu trebuie să căutăm încercările, tot așa, când vin peste noi, trebuie să luptăm cu ele, ca să ne arătăm în primul caz priceperea, iar în al doilea caz, vitejia. Asta au făcut și aceste mucenițe. S-au întors în patrie și s-au luptat. Li se deschidea stadionul; timpul le chema la lupte. Iar chipul luptelor a fost așa:

---

[473] *Psalmul* 105, 37. Se impune precizarea că δαίμονες din original trimite către divinitățile păgâne în general. Polemiștii creștini le vor asocia, invariabil, cu diavolii. (n.P.P.)

Au ajuns în orașul numit Hierapolis, iar de acolo s-au urcat la orașul cu adevărat cel sfânt[474], la cer, printr-o meșteșugire ca aceasta. Curgea un râu pe lângă calea pe care se-ntorceau în patrie; și s-au întors fără să le simtă ostașii, care stăteau, ospătau și se îmbătau. Unii spun că ele au luat într-ajutor și pe tată ca să-i înșele pe soldați. Și eu o cred. Poate că a făcut aceasta ca să poată atrage asupră-și o mică apărare în ziua Judecății, că a lucrat împreună cu ele, că le-a ajutat, că le-a făcut mai ușor drumul spre mucenicie. Luându-l, dar, ca ajutor și putând, prin el, înșela pe soldați, au intrat în mijlocul râului și și-au dat drumul în șuvoiul lui.

A intrat mama cu cele două fiice. Să audă și mamele, și fecioarele! Fecioarele, ca să asculte la fel de mamele lor, mamele, ca să-și povățuiască tot așa fiicele lor, să-și iubească tot așa copiii lor. A intrat mama în râu, având de o parte și de alta pe fiicele ei, ea care a avut bărbat, între acelea care nu știau de bărbat. Nunta se găsea în mijlocul fecioriei, iar în mijlocul lor era Hristos. Întocmai ca o rădăcină de copac ce are de o parte și de alta două ramuri, tot așa și fericita aceea atunci, având de o parte și de alta pe fecioarele ei, a intrat în râu, le-a dat drumul în apă și s-au înecat așa. Dar, mai bine spus, nu s-au înecat, ci s-au botezat cu un botez nou și nemaiîntâlnit. Dacă vrei să afli că cele petrecute atunci au fost un adevărat botez, ascultă că Hristos numește „botez" moartea Sa. Vorbind cu fiii lui Zevedeu, le spunea: „Veți bea paharul Meu și vă veți boteza cu botezul cu care Mă botez Eu"[475]. Cu care alt botez S-a botezat Hristos, după botezul lui Ioan, dacă nu cu moartea și crucea? După cum Iacov s-a botezat cu botezul lui Hristos nu fiind răstignit pe cruce, ci tăindu-i-se capul cu sabia[476], tot așa și acestea, deși n-au fost răstignite, s-au botezat cu botezul lui Hristos săvârșindu-se prin apă. Mama lor le-a botezat.

– Ce spui? O femeie să boteze?

– Da, cu astfel de botez și femeile botează, după cum a botezat și aceea atunci și a ajuns preot. A adus jertfe raționale, iar voința i-a fost hirotonie. Și lucru minunat este că n-a avut nevoie de jertfelnic ca să aducă jertfa, nici de lemne, nici de foc, nici de cuțit. Râul i-a fost de toate: și jertfelnic, și lemne, și cuțit, și foc, și jertfă, și botez;

[474] Calambur: Hierapolis are înțelesul de „oraș sfânt". (n.P.P.)

[475] *Matei* 20, 23.

[476] *Cf. Faptele* 12, 2.

și botez mai adevărat decât botezul acesta al nostru. Despre botezul acesta al nostru Pavel spune: „Ne-am făcut împreună odrăsliți prin asemănarea morții Lui”[477], pe când despre botezul mucenicilor nu mai spune: „Prin asemănarea morții Lui”, ci: „Să ne facem «asemenea cu El în moartea Lui»[478]”.

Și-a dus mama, dar, fetele în râu și se bucura ca și cum le-ar fi dus în sfintele cămări de nuntă, nu în apele râului. Le-a pus în râu ținându-le pe amândouă de mână și spunându-le: „Iată eu și copiii pe care mi i-a dat Dumnezeu”[479]. „Tu mi i-ai dat, Ție Ți-i încredințez! Pe cele ale mele și pe mine!” Și, în acest fel, îndoită i-a fost mucenicia femeii. Dar, mai bine spus, întreită. Pentru ea, mucenica a suferit o dată, iar pentru fiicele ei, încă de două ori. După cum i-a trebuit multă răbdare ca să-și dea drumul în valurile râului, tot așa și când ducea cu ea fetele ei a avut nevoie de o altă răbdare, tot atât de mare, mai bine spus, cu mult mai mare.

Mamele nu suferă așa de mult când văd că au să moară ele, cât suferă când văd că mor fetele lor. Prin urmare, mama aceasta, prin mucenicia fetelor ei, a îndurat o și mai dureroasă mucenicie decât propria-i mucenicie. A luptat împotriva tiraniei glasului sângelui, a înfruntat văpăile dragostei de mamă, chinul dureros al inimii, frământarea pântecelui. Dacă unei mame care-și vede fata moartă i se pare viața de netrăit, gândește-te cât trebuie să fi suferit mama aceasta, care n-a văzut numai murindu-i deodată două fete, ci le-a dus cu mâna ei la moarte! Un asemenea lucru nu-l poți asculta nici când ți-l spune altul, ea însă l-a îndurat. Ostașii care le păzeau, fără să știe, așteptau să iasă din apă, dar ele erau cu ostașii lui Hristos, cu îngerii din ceruri. Cei care le păzeau nu vedeau asta, că nu aveau ochii credinței.

Pavel spune despre mamă: „Se va mântui prin nașterea de copii”[480]; aici, fiicele s-au mântuit prin mamă. Astfel de dureri de naștere trebuie să aibă mamele. Aceste dureri sunt mai bune decât durerile nașterii; sunt mai amare, e drept, durerile, dar mai mare câștigul. Cele care sunt mame cunosc aceste daruri, știu ce durere au când își văd fetele moarte. Dar este un lucru care depășește graiul ca o mamă să-și ducă cu propria-i mână fiica la moarte! S-ar putea pune întrebarea:

---

477 *Romani* 6, 5.
478 *Filipeni* 3, 10.
479 *Isaia* 8, 18.
480 *1 Timotei* 2, 15.

– Pentru ce femeia n-a așteptat să fie dusă înaintea judecății?

– A voit să ia înainte de luptă trofeul! A voit să răpească înainte de nevoințe cununa! A voit să primească înainte de lupte răsplata! Nu se temea de cazne, ci de ochii cei pofticioși ai necredincioșilor. Nu se temea să nu-i sape fierul coastele, ci se temea să nu se strice fecioria fiicelor ei. Că de aceea se temea, nu de cazne, și că de aceea nu s-a dus înaintea judecății se va vedea din cele ce am să spun. Cu mult mai multe cazne a îndurat în râu. După cum am spus și mai înainte, era pentru ea cu mult mai groaznic, cu mult mai dureros să-și afunde cu propria ei mână inima ei, adică fiicele ei, să le vadă înecate, decât să-și vadă scrijelită propria carne; avea nevoie de mult mai multă filosofie ca să poată ține mâinile copilelor ei și să fie târâte împreună cu ea de șuvoiul râului, decât să îndure caznele.

Nu era pentru mamă la fel de dureros să-și vadă fiicele ei omorâte de alții cât să slujească ea însăși morții lor, să fie ea unealta săvârșirii lor, să țină ea loc de călău; aceasta era cu mult mai groaznic, cu mult mai de nesuferit. Și-mi întăriți cuvântul meu toate câte ați fost mame, câte ați încercat durerile nașterii, câte ați avut fete. Cum a putut să pună mâna pe copile? Cum nu i-a amorțit mâna? Cum nu i-a slăbit inima? Cum nu și-a ieșit din minți? Cum a putut să-și împlinească gândul cu fapta? Cele săvârșite de mamă au fost mai amare decât mii și mii de cazne. În locul trupului i s-a scrijelit sufletul. Dar până când am să mă străduiesc să prind în cuvânt ce nu se poate prinde? Niciun cuvânt nu va putea înfățișa mărimea suferinței mamei. Numai o mamă care a trecut prin astfel de încercări și astfel de zbucium știe cât de groaznice au fost chinurile mamei celor două fecioare.

Să audă acestea mamele, să audă acestea fecioarele! Mamele, ca să-și crească tot așa fetele, fecioarele, ca să asculte la fel de mamele lor. Nu se cuvine, într-adevăr, să o lăudăm numai pe mamă că a dat fiicelor ei astfel de povețe, ci trebuie să admirăm și pe fetele ei, care au fost atât de ascultătoare. Mama n-a avut nevoie să le lege pe cele jertfite, victimele, dar nici junincile nu s-au zbătut; ci, cu râvna și sufletul la fel, au pus pe ele jugul mucenicei și așa au intrat în râu, lăsându-și încălțămintea pe țărm. Au făcut aceasta ca să nu pricinuiască neplăceri paznicilor. Atât de mare era purtarea de grijă a sfintelor acelora! Au căutat să lase ostașilor o mărturie înaintea tribunalului, ca să nu-i învinuiască

de trădare judecătorul acela crud și neomenos, că au dat drumul femeilor luând bani. De aceea și-au lăsat încălțămintea pe țărm; ele doreau ca ostașii să nu fie învinuiți de neatenție, fiindcă nu știau nimic și s-au dus în râu fără știrea lor.

Multă dragoste aveți poate de sfintele acestea! Cu această dragoste înflăcărată să îngenunchem înaintea rămășițelor lor, să îmbrățișăm raclele lor. Pot și raclele mucenițelor să aibă mare putere, după cum au multă putere și oasele mucenițelor. Să stăm lângă raclele mucenițelor nu numai în ziua acestei sărbători, ci și în alte zile; să le rugăm, să le cerem să fie apărătoarele noastre. Ele au multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu nu numai când sunt în viață, ci și după ce trec din viața aceasta, și cu mult mai mult după aceea! Acum poartă urmele rănilor lui Hristos. Arătând Împăratului aceste răni, Îl pot îndupleca ușor pe El.

Așadar, pentru că atât de mari sunt puterea lor și prietenia lor cu Dumnezeu, să ni le facem și noi prietene, printr-o continuă ședere lângă raclele lor și prin venirea neîntreruptă aici, ca să atragem prin ele bunătatea lui Dumnezeu asupra noastră, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare la Lazăr cel de patru zile mort[481]

Mai înainte, iubiților, v-am împletit cununa cea cu multe flori a primăverii și am descris prin cuvânt, ca într-un tablou, acest anotimp al anului. V-am înfățișat nu numai pădurile înfrunzite, câmpiile înverzite și aerul de primăvară care cheamă totul la o nouă viață, ci și semnele învierii pe care le primește firea noastră omenească în acest anotimp. Căutând despre ce să vorbesc, potrivit acestui timp, l-am adus înaintea voastră pe Lazăr, cel adus din nou la viață. Dar n-am putut să-mi împlinesc făgăduința, căci am pus capăt cuvântului înainte de a vorbi deplin despre aceasta. Înainte de toate am căutat să lămurim pentru ce Lazăr este trecut sub tăcere de ceilalți evangheliști și scrie despre el numai Ioan. Și spuneam atunci că Sfântul Duh, pentru a înlătura mai dinainte bănuiala că Evangheliile ar fi plăsmuite, a îngăduit ca evangheliștii să scrie în armonie despre minunile Mântuitorului, dar în același timp a făcut ca unul să lase una la o parte, altul, alta, ca să dea dovadă vădită că evangheliștii n-au scris Evangheliile cu gând de înșelăciune, cu calcul, în înțelegere unii cu ceilalți, nici pentru a face cuiva pe plac. Astfel, toate Evangheliile înfățișează adevărul curat, cu toate lipsurile ce se văd în una sau alta.

Dar despre aceasta am vorbit atunci din destul. Să vedem acum care a fost folosul învierii lui Lazăr pentru ucenici. Mult și de multe ori le vorbise mai înainte Mântuitorul ucenicilor Săi despre pătimirea Sa. Cu toate acestea, îi vedea că stau ca amorțiți și că se înfricoșau când Îl auzeau vorbindu-le de pătimirile Sale; îi vedea că socoteau vestirea mai dinainte a pătimirilor Sale mai mult un semn de slăbiciune decât rânduială dumnezeiască; îi vedea tulburați de gânduri omenești și cuprinși de teamă. De aceea, văzând că se apropie pătimirea Sa, că are să se înfigă crucea, îl inviază pe Lazăr cel mort, ca să-i învețe prin faptă pe ucenici că crucea și moartea nu sunt semn de slăbiciune, ca să-i convingă că El poruncește morții și că recheamă sufletul în trup, după ce fusese dezlegat de legăturile pământești.

Cu un anumit scop le vorbește El de moartea Sa cea de bunăvoie și poate că prin învierea lui Lazăr prefigurează Învierea Sa

[481] *PG* 50, 641-644.

cea de a treia zi, poate că prin această înviere vrea să-i mângâie pe ucenicii Săi slabi la suflet pentru timpul scurt al petrecerii Lui sub pământ; vrea ca înainte de pătimirile Sale pe cruce să slăbească teama ucenicilor Săi, să le arate că-I va fi ușor să-Și dăruiască Lui ce a dăruit El altuia, să-i încredințeze prin fapte pe cei îndoielnici. În chipul acesta a dat glas faptelor și aproape că le grăia așa prin ceea ce făcea: „N-am lăsat nicio clipă firea omenească, pe care am luat-o, lipsită de lucrarea dumnezeiască, ci Eu am lucrat când ca om, când ca Dumnezeu; într-un caz am arătat firea Mea dumnezeiască, în celălalt caz, firea omenească. Învăț prin aceasta că faptele Mele cele smerite trebuie atribuite firii Mele omenești, iar cele mărețe și înalte, dumnezeirii. Prin această unire inegală de fapte tălmăcesc unirea firilor celor neegale; prin puterea pe care o am asupra patimilor arăt că pătimirile Mele sunt de bunăvoie. Ca Dumnezeu, am supus firea, prelungind postul vreme de patruzeci de zile[482]. Mai târziu, am flămânzit[483] și am obosit[484] ca un om, dar, ca Dumnezeu, am potolit marea înfuriată[485]. Ca om, am fost ispitit de diavol[486], dar, ca Dumnezeu, i-am izgonit cu porunca pe demoni. Vreau să pătimesc pentru oameni, ca om. Dar, ca să nu socotești ceea ce se va face ca un semn de slăbiciune, înainte de a merge la moarte, rechem la viață pe cel ținut de moarte. După ce vă voi fi arătat mai dinainte lucrarea dumnezeirii, numai atunci voi plăti datoria cea veche a omenirii. După ce voi fi dezlegat legăturile, numai atunci Mă voi lega. Voi arăta prin fapte că putere am să-Mi pun sufletul Meu și putere am iarăși să-l iau[487]".

Aceasta-i învățătura prin fapte a Mântuitorului. Dacă n-ar fi aceasta învățătura Lui, nici n-ar fi arătat învierii lui Lazăr o atenție specială și n-ar fi zăbovit atât până să Se ducă la Lazăr când I se vestise pe cale mai dinainte boala lui Lazăr – căci spune Scriptura: „Au trimis surorile lui la Domnul, zicând: «Iată acela pe care-l iubești este bolnav»"[488] –, ci ar fi făcut ca și cu sutașul[489]

[482] *Cf. Matei* 4, 2.
[483] *Cf. Matei* 4, 2.
[484] *Cf. Ioan* 4, 6.
[485] *Cf. Matei* 8, 24.
[486] *Cf. Matei* 8, 31-32.
[487] *Cf. Ioan* 10, 18.
[488] *Ioan* 11, 3.
[489] *Cf. Matei* 8, 5-13.

și cu canaaneanca[490], tămăduindu-i unuia sluga, iar alteia fiica, fără să aibă bolnavii în fața Lui. Așa ar fi făcut și cu Marta, când aceasta I-a spus că fratele ei este bolnav. Acum însă Domnul dinadins așteaptă să moară Lazăr, zăbovește pe cale, amână cu bună știință sosirea, ca să arate biruința Lui asupra morții, înainte de lupta Sa cu moartea. A zăbovit trei zile, ca să se facă dovada că Lazăr a murit cu adevărat[491]. A deschis mormântul în fața iudeilor, ca să îi facă pe prigonitori predicatori ai minunii. Îl înviază pe Lazăr prin rugăciune și prin invocarea Tatălui[492], ca să nu pară că se împotrivește legilor Creatorului. Uită-mi-te că n-a spus: „Lazăre, capătă din nou viață!"

– Dar ce?

– „Lazăre, vino afară!"[493], ca să-i învețe pe cei de față că El este Acela care cheamă pe cele ce nu sunt ca și cum ar fi, ca să arate celor de față că El este Dumnezeul celor vii, nu al morților[494], ca să arate că porunca lui Dumnezeu nu este împiedicată de timp și ca să le aducă aminte celor din jurul Lui de Cel care a spus: „Să se facă tărie; să se adune apele la un loc; să răsară pământul iarbă verde; să scoată apele vietăți, ființe cu viață în ele"[495].

„Lazăre, vino afară!" Și aceasta pentru mai marea și mai puternica încredințare a celor prezenți; ca îmbrăcămintea și feșele să dea mărturie că Lazăr a fost cu adevărat mort, iar ascultarea grabnică de poruncă și frica neîmpiedicată să propovăduiască puterea Stăpânului Hristos.

„Lazăre, vino afară!" Și cel desfăcut s-a ridicat, cel putrezit a simțit. Cel mort a ascultat, cel legat a alergat, cel jelit a săltat.

– Dar pentru ce s-a folosit acum de strigăt Mântuitorul? Căci spune evanghelistul: „Și, acestea zicând, a strigat cu glas mare: «Lazăre, vino afară!»"[496]

– Poate că prin strigarea aceasta a vrut să preînchipuie învierea ce va să fie. „Va trâmbița", spune Pavel, „și morții vor învia."[497]

---

[490] *Cf. Matei* 15, 22-28.

[491] *Cf. Ioan* 11, 6.

[492] *Cf. Ioan* 11, 41-42.

[493] *Ioan* 11, 43.

[494] *Cf. Matei* 22, 32.

[495] *Facerea* 1, 6, 9, 11, 20.

[496] *Ioan* 11, 43.

[497] *1 Corinteni* 15, 52.

Multe se mai pot spune încă despre aceasta. Dar sunt atras de alt lucru ce-mi stă în față, sunt silit să trec de la un mormânt la altul.

Vreme potrivită este deci să punem față-n față mormântul lui Lazăr cu alte morminte. Nu-i vremea nepotrivită, după cum se vede, să sărbătorim moartea acestor mucenițe chiar la mormântul lor. Mormânt a fost acolo, și mormânt și aici. Mormântul deschis al lui Lazăr arată puterea lui Hristos, iar mormântul acesta închis al mucenițelor, mormântul acesta făcător de minuni, ascunde harul Mântuitorului. Dincolo, un mort a ieșit, mai presus de fire, din mormânt; aici, niște mucenițe aleargă, împotriva firii, la mormânt. Acolo, semn al puterii dumnezeiești; aici, semn al voinței lor pline de curaj. Acolo, Lazăr a ieșit de pe porțile morții; aici, mucenițele intră cu îndrăzneală pe porțile morții. Acolo, după moarte viața; aici, viața după moarte. Acolo, moartea este jefuită cu forța; aici, moartea este călcată în picioare în văzul tuturor. Pe Lazăr moartea l-a luat cu împrumut vieții, dar viața l-a primit din nou îndată – dar, mai bine spus, „au luat femeile pe morții lor înviați"[498], fiindcă Dumnezeu o poruncise; mucenițele acestea însă, mama și fiicele, care ne-au adunat azi pe noi, au sărit din viața cea vremelnică la viața cea fără de sfârșit. O mamă credincioasă ce suferise durerile nașterii; niște fiice ce nu încercaseră aceste dureri. O mamă ce-și dezlegase fecioria spre naștere de fecioare. O mamă care născuse curăția. O mamă care născuse potrivit legii firii.

Tiranul care poartă pretutindeni război credincioșilor, tiranul care întoarce sabia de la uciderea barbarilor la uciderea celor de un neam cu el, tiranul care Îl prigonește pe Hristos pe Care nu-L vede, tiranul care crede că-L jefuiește pe Păstor jefuind turma, tiranul care încearcă să săgeteze cerul, tiranul care e cuprins de mânie din pricina lățirii Împărăției lui Hristos; tiran era bărbatul care prigonea, iar fecioarele care luptau, de neatins. Tiranul le luase averile, le lipsise de patrie. Ostași necredincioși le târau pe cele îndrăgostite de castitate și cumpătare, silindu-le să se închine idolului lui Nabucodonosor cel netrupesc.

Dar ceea ce a făcut cuptorul cel din Babilon cu treimea mucenicilor, dezlegându-le legăturile trupului și ale sufletului, aceea s-a făcut și aici; a lăsat sufletele mucenițelor să zboare libere la cer.

[498] *Evrei* 11, 35.

Șarpele cel care la început a prigonit-o pe Eva în Rai, cel care îi înșală pe cei nevinovați și fără răutate în purtări, acela a urmărit pe fericitele mucenițe până la râu. Dar, când a văzut că râul a ajuns cristelniță de răscumpărare, când a văzut că șuvoaiele râului sunt străbătute de Duhul cel dumnezeiesc, s-a dat înapoi din fața apelor unite cu focul cel dumnezeiesc. Întorcându-se trufia sa împotriva lui, își jelea paguba vechii sale meșteșugiri; pe femeile pe care mai înainte le socotea ușor de înșelat și ușor de înfricoșat, le vedea acum pornind spre moarte cu neînchipuit curaj, iar picioarele pe care căuta să le împiedice, pe acelea le-a văzut săltând de pe pământ la cer.

Dar le-am lăudat îndeajuns pe aceste mucenițe purtătoare de biruință. Deci, după ce am presărat peste tot în predica mea ceea ce vă este de folos, după ce am împodobit mormântul cel vechi cu mormântul cel nou, după ce am cusut învierea cea mai presus de minte a lui Lazăr de moartea plină de răbdare a mucenițelor, după ce am pus înaintea bărbaților și femeilor modele de virtute și de credință, după ce am arătat o moarte de-a pururea pomenită și o înviere vrednică de râvnit, să-I mulțumim lui Hristos, Care are stăpânire asupra vieții și morții, Căruia [fie-I] slava și puterea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul și de viață făcătorul Duh, în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare la sfinţii mucenici[499]

I

Ieri, ziua mucenicilor, dar și astăzi, ziua mucenicilor! Să dea Dumnezeu să prăznuim întotdeauna ziua mucenicilor. Dacă cei înnebuniți după teatru și cei care cască gura la cursele de cai nu se satură niciodată de spectacolele acelea lipsite de minte, cu mult mai mult noi ar trebui să nu mai avem saț de sărbătorile sfinților. Acolo, paradă demonică; aici, sărbătoare creștinească. Acolo, demonii saltă; aici, îngerii dănțuiesc. Acolo, pierdere de suflete; aici, mântuirea tuturor celor adunați. Vrei să-mi spui că spectacolele acelea au multă dulceață-n ele? Dar nu atâta cât au prăznuirile sfinților! Te întreb: ce plăcere este să vezi niște cai care aleargă fără rost și în zadar? Aici nu vezi care trase de perechi de cai, ci nenumărate care de mucenici și pe Dumnezeu mergând în fruntea acestor care, ducându-le pe drumul ce urcă la cer. Că sufletele sfinților sunt carele lui Dumnezeu, o spune prorocul. Ascultă: „Carele lui Dumnezeu", spune el, „sunt mii de mii; mii sunt cei care se bucură"[500]!

Ceea ce a dăruit Puterilor celor de sus, tot aceea a hărăzit și firii noastre omenești. Dumnezeu stă pe Heruvimi, după cum spune și psalmistul: „S-a suit pe Heruvimi și a zburat"[501]; și iarăși: „Cel care șade pe Heruvimi și privește adâncurile"[502]. Această cinste ne-a dat-o și nouă. Cel care stă pe Heruvimi locuiește în noi: „Voi locui în voi și voi umbla între voi"[503]. Heruvimii au ajuns care ale lui Dumnezeu. Noi să ajungem Biserică a lui Dumnezeu. Ai văzut ce înrudită e cinstea? Ai văzut cum a împăcat pe cele de sus cu cele de jos? De aceea stă în puterea noastră să nu ne deosebim deloc de îngeri.

Dar, după cum am spus la început: ieri, ziua mucenicilor, și azi, ziua mucenicilor. Nu a celor de aici din oraș, ci a mucenicilor care au morminte la țară. Dar, mai bine spus, și aceia sunt de aici,

---

[499] *PG* 50, 645-654.

[500] *Psalmul* 67, 18.

[501] *Psalmul* 17, 12.

[502] *Cântarea celor trei tineri* 1, 31.

[503] *Leviticul* 26, 12; 2 *Corinteni* 6, 16.

de la noi. Orașul și satul se deosebesc între ele numai când e vorba de lucrurile din lumea aceasta; în ce privește credința însă, sunt însoțite și unite.

Nu te uita că cei de la țară vorbesc o limbă barbară, ci la sufletul lor, care e cuprins de aceeași filosofie ca și al nostru! Ce folos că am vorbi aceeași limbă dacă ne-ar fi gândurile deosebite? Și ce pagubă avem de pe urma deosebirii de limbă când credința ne este aceeași și la unii și la alții[504]? Potrivit acestei judecăți, satul nu-i cu nimic mai prejos de oraș; pentru că amândouă sunt de aceeași cinste în ce privește bunul cel mai mare, credința. De aceea, și Domnul nostru Iisus Hristos nu a stat numai în orașe, iar la țară și în pustie nu s-a dus niciodată, ci străbătea și orașele și satele, predicând Evanghelia și vindecând toată boala și toată neputința[505]. Tot așa și păstorul și dascălul nostru obștesc[506], imitând pe Domnul, ne-a părăsit și s-a dus la cei de la țară; dar, mai bine spus, nu ne-a părăsit ducându-se la țară, că s-a dus la frații noștri. Și, după cum, atunci când am prăznuit sărbătoarea Macabeilor, cei de la țară s-au revărsat în oraș, tot așa și acum ar fi trebuit ca tot orașul să se mute la țară. Aceasta a fost pricina că Dumnezeu n-a sădit mucenici numai în orașe, ci și la țară, ca pe temeiul sărbătorilor să avem neapărată trebuință de a ne amesteca cei de la oraș cu cei de la țară. Ba, a sădit mai mulți mucenici la țară decât la oraș.

A dat Dumnezeu mai multă cinste celor mai slabi; că mai slabă e țara decât orașul; și de aceea a avut parte de mai multă îngrijire. Într-adevăr, celor de la orașe li se predică necontenit, pe când cei de la țară n-au parte de atâta belșug de predică. Dumnezeu, mângâind sărăcia de dascăli cu bogăția de mucenici, a rânduit să fie îngropați mai mulți mucenici la țară decât la oraș. Cei de la țară nu aud mereu limba dascălilor, dar aud glasul mucenicilor care le vorbește din morminte cu mai multă tărie. Și, ca să vedeți că mucenicii, deși tac, au mai multă putere decât noi, care predicăm, aflați că mulți predicatori, cu toate că au predicat multora despre virtute, n-au nicio roadă, pe când alții, cu toate că nu predică, săvârșesc minuni datorită vieții lor îmbunătățite. Deci cu

---

[504] În zonele rurale ale Imperiului Roman se instalaseră în veacurile al IV-lea și al V-lea diverse populații barbare. Din îndemnurile Sfântului Ioan, se vede că mentalitatea antică încă nu depășise prejudecățile ei adânc înrădăcinate cu privire la barbari. (n.P.P.)

[505] *Cf. Matei* 9, 35.

[506] Flavian, patriarh al Antiohiei.

atât mai mult mucenicii săvârșesc aceasta; nu dau glas cu limba lor, dar glasul faptelor acelora e cu mult mai puternic decât glasul gurii lor. Cu glasul acesta le grăiesc tuturor oamenilor, spunând aceste cuvinte: „Uitați-vă la noi, câte suferințe am îndurat! Ce însemnătate are că am fost osândiți la moarte, când am dobândit viața veșnică? Am fost învredniciți să lepădăm trupurile de dragul lui Hristos. Dacă de dragul lui Hristos nu le-am fi părăsit acum, le-am fi părăsit puțin mai târziu, fără voia noastră, la despărțirea de viața aceasta trecătoare. De nu ne-ar fi luat mucenicia trupurile, ni le-ar fi luat moartea firească, cea de obște, la venirea ei. De aceea nu vom conteni să-I mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit să ne folosim de moartea cu care toți suntem datori pentru mântuirea sufletelor noastre. Dumnezeu a luat ca un dar de la noi și cu foarte mare cinste ceea ce eram datori să dăm".

Vrei să spui că au fost dureroase și groaznice chinurile? Da, e drept, dar au ținut o clipă, pe când odihna de pe urma chinurilor ține veacuri fără de moarte. Dar, mai bine spus, chinurile nu au fost dureroase nici chiar o clipă pentru mucenici, căci ei priveau la bunătățile cele viitoare și aveau ochii ațintiți la Împărțitorul de răsplăți. Iată, fericitul Ștefan nu vedea ploaia de pietre pentru că se uita la Hristos cu ochii credinței[507]; în loc de pietre, număra răsplățile și cununile. Și tu, dar, strămută-ți privirea de la cele de aici la cele viitoare și nu vei simți deloc durerile și necazurile!

II

Acestea le spun mucenicii și altele mai multe ca acestea! Și conving mai mult decât predicatorii. Dacă, de pildă, eu îți spun că mucenicia n-are în ea nimic dureros, n-ai să mă crezi pe cuvânt. Că nu-i greu să filosofezi despre mucenicie. Mucenicul însă nu are împotrivitor, căci vorbește prin viața și faptele sale. După cum într-o baie, când bazinul este umplut cu apă caldă, nu îndrăznește nimeni să intre atâta vreme cât cei care stau pe marginea bazinului se îndeamnă doar prin cuvânt unul pe altul – căci cuvântul nu înduplecă pe nimeni să se coboare –, dar, când unul din ei întinde mâna în apă sau pune piciorul și apoi intră cu îndrăzneală cu tot trupul, atunci el, prin tăcerea lui, îi înduplecă, mai mult decât cei care

[507] *Cf. Faptele* 7, 55-58.

vorbesc, pe cei de pe margine să intre în apă, tot așa și cu mucenicii. Aici, în loc de bazinul cu apă stă rugul de foc. Cei care stau în jurul rugului nu vor fi înduplecați să se arunce în foc de-ar fi îndemnați cu mii și mii de vorbe; dar, când unul dintre mucenici își bagă în foc nu numai piciorul, nici numai mâna, ci tot trupul, atunci fapta lui e mai puternică decât orice îndemn și sfat și izgonește din sufletul celor din jur neliniștea și teama.

Ați văzut cât de puternic e glasul mucenicilor chiar când mucenicii tac? De aceea a lăsat Dumnezeu între noi trupurile lor. De aceea cei care au biruit cândva nu s-au desfăcut în pământ nici acum; au îndurat chinurile cu atâta vreme înainte, dar trupurile lor n-au putrezit; n-au putrezit încă, pentru tine și pentru folosul tău, pentru ca, gândindu-te la atletul acela, să ți se înflăcăreze sufletul spre a porni pe același drum. Mucenicii n-au nicio pagubă din această amânare; dar tu ai foarte mare folos de pe urma neputrezirii trupurilor mucenicilor. Mucenicii vor primi prefacerea aceasta mai târziu[508], chiar dacă n-au primit-o acum.

Dacă Dumnezeu ar fi luat din mijlocul nostru trupurile mucenicilor, ne-ar fi lipsit pe noi de mult îndemn și de mare mângâiere. Într-adevăr, foarte mult îndemn și foarte mare mângâiere primesc toți oamenii de la mormintele acestor sfinți. Voi sunteți martori spuselor mele.

De multe ori, noi, predicatorii, nu vă plecăm atâta spre rugăciune, nici nu vă deșteptăm sufletele voastre când în predicile noastre vă atragem luarea-aminte, vă grăim cu frumosul, vă înfricoșăm și vă îndemnăm. Dar, când vă duceți la biserica mucenicului, numai la vederea mormântului mucenicului, fără să vă predice cineva, dați drumul la multe izvoare de lacrimi și sunteți fierbinți în rugăciuni. Și doar mucenicul stă fără glas și în adâncă tăcere. Cine ne mișcă oare cugetul, de ne face să scoatem ca dintr-un izvor șiroaie de lacrimi? Cine? Numai privirea mucenicului și amintirea tuturor faptelor de vitejie săvârșite de el. După cum săracii își plâng mai mult sărăcia lor când văd bunăstarea altora, când îi văd pe alții bogați, în slujbe mari, însoțiți de slugi, cinstiți mult de împărat, tot așa și noi, când ne amintim de îndrăznirea pe care o au mucenicii înaintea lui Dumnezeu, Împăratul tuturor, când

[508] La a doua înviere, când, după spusele Sfântului Apostol Pavel (*1 Corinteni* 15, 51-54), toți ne vom schimba și când trupul acesta stricăcios se va îmbrăca întru nestricăciune.

ne amintim de strălucirea și slava lor și ne amintim și de păcatele noastre, atunci, în fața bogăției lor, văzându-ne mai bine sărăcia noastră, ne întristăm și ne doare inima cunoscând cât de mult suntem în urma lor. Și aceasta e ceea ce dă naștere la lacrimi.

De aceea a lăsat Dumnezeu aici printre noi trupurile mucenicilor, pentru ca, atunci când mulțimea necazurilor și noianul grijilor lumești întunecă tare mintea noastră sau când suntem tulburați din cauza necazurilor pricinuite de treburile noastre, de acasă sau de la slujbă, căci multe sunt și acestea, să plecăm de acasă, să ieșim din oraș, să ne luăm rămas bun de la aceste frământări și să ne ducem la biserica unde se află rămășițele mucenicilor, să ne desfătăm acolo de adierea aceea duhovnicească, să uităm de ocupațiile noastre cele multe și să ne bucurăm de liniște, să petrecem cu sfinții și să-L rugăm pentru mântuirea noastră pe Hristos, Cel care i-a răsplătit pe ei, și să facem multe cereri și rugăciuni. Prin toate acestea lepădăm greutatea ce ne apasă cugetele și ne întoarcem acasă plini de mare bucurie.

Raclele mucenicilor nu sunt altceva decât porturi sigure, izvoare cu ape duhovnicești, comori pline de bogății ce nu pot fi jefuite, nici istovite vreodată. După cum porturile dau multă siguranță corăbiilor izbite de valuri multe când se adăpostesc în sânurile lor, tot așa și raclele mucenicilor dau multă liniște și siguranță sufletelor noastre izbite de grijile lumești când vin alături de ele. Și, după cum izvoarele de apă rece înviorează trupurile cele ostenite și arse de sete, tot așa și raclele mucenicilor răcoresc sufletele cele aprinse de patimi rușinoase; numai vederea lor stinge pofta cea rușinoasă, invidia ce încolțește, mânia ce clocotește și orice altă patimă care ar tulbura sufletul nostru.

Raclele mucenicilor sunt cu mult mai de preț decât orice comoară. Comorile de bani împresoară de primejdii pe cei care le găsesc; dacă se împarte în mai multe părți, prin împărțire comoara se împuținează. În ce privește comorile raclelor mucenicilor nu-i așa: găsirea lor nu-i aducătoare de primejdie, iar împărțirea lor nu le împuținează. Cu totul contrar comorilor de bani. Acestea, după cum am spus mai înainte, se micșorează dacă se împart; rămășițele mucenicilor însă atunci își arată mai mult bogăția, când sunt împărțite la mai mulți. Așa e natura lucrurilor celor duhovnicești: cresc prin distribuire, se înmulțesc prin împărțire. Nu sunt atât de încântătoare grădinile care oferă ochilor privitorilor trandafiri și violete, cât de încântătoare sunt mormintele mucenicilor, care oferă sufletelor privitorilor o bucurie neveștejită și trainică.

III

Să ne apropiem, dar, de acele racle cu credință, să ne încălzim sufletele, să vărsăm lacrimi îmbelșugate. Am păcătuit mult, am făcut multe păcate! De aceea avem nevoie de multă îngrijire, de mărturisire cu suspine. Au vărsat sfinții mucenici sânge, să verse ochii tăi lacrimi! Și lacrimile pot stinge focul cel aprins al păcatelor! Li s-au sfâșiat acelora coastele și călăi au văzut stând în jurul lor. Fă și tu așa cu conștiința ta! Așază-ți conștiința judecător pe scaunul ce nu poate fi mituit al minții; adu-i înainte toate păcatele tale; cere socoteală cumplită păcatelor, pedepsește poftele rușinoase, din care se nasc păcatele! Să fie sfâșiate cu multă asprime! Dacă ne vom deprinde să le judecăm așa, nu vom mai fi judecați la Înfricoșătoarea Judecată.

Pavel spune că cel care se judecă pe el acum și-și cere socoteală amănunțită de păcatele sale nu va mai fi judecat la Judecata viitoare. Ascultă! „De ne-am judeca noi singuri", spune el, „n-am mai fi judecați."[509] Celor care se împărtășeau cu nevrednicie cu Sfintele Taine le grăia așa: „Cel care mănâncă și bea cu nevrednicie va fi vinovat față de Trupul și Sângele Domnului"[510]. Cu alte cuvinte, spune așa: „Vor fi pedepsiți la fel și cei care se împărtășesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine, ca și cei care L-au răstignit". Să nu osândească nimeni asprimea cuvântului meu. Sângele Stăpânului este o haină împărătească. Îi aduc ocară împăratului și cel care rupe haina lui de purpură, și cel care o murdărește cu mâinile lui necurate. De aceea sunt pedepsiți la fel. Așa se întâmplă și cu Trupul lui Hristos. Iudeii l-au sfâșiat cu piroanele pe cruce. Tu, care trăiești în păcate, Îi sfâșii Trupul cu limba ta cea necurată și cu mintea ta cea necurată.

De aceea și Pavel a atârnat aceeași pedeapsă deasupra capului tău și a adăugat: „Pentru aceasta sunt între voi mulți neputincioși și bolnavi și mor destui"[511]. Apoi, după ce a arătat că aceia care-și vor pedepsi aici pe pământ păcatele, judecându-și greșelile lor și nemaicăzând în aceleași păcate, vor putea îndepărta de la ei osânda aceea înfricoșătoare și neînduratoare, a adăugat: „Căci, de ne-am judeca noi singuri, n-am mai fi judecați, dar așa, pentru că suntem

[509] *1 Corinteni* 11, 31.
[510] *1 Corinteni* 11, 27, 29.
[511] *1 Corinteni* 11, 30.

judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea"[512]. Să ne strujim, dar, sufletul, pedepsind cu asprime gândurile noastre cele de rușine. Să ștergem murdăria păcatelor noastre cu lacrimile noastre. Mare este rodul acestor lacrimi! Mare mângâiere și ușurare ne dau! Pe cât de mare este pedeapsa dată râsului și petrecerii, pe atât de mare ușurare aduce plânsul necontenit. „Fericiți cei care plâng, că aceia se vor mângâia"[513], spune Domnul; și: „Vai de cei care râd, că aceia vor plânge"[514]. De aceea și Pavel își petrecea tot timpul în lacrimi și plânset, cu toate că nu se știa cu niciun păcat pe cuget.

– Cine spune asta?

– Chiar fericitul acela! „Trei ani, ziua și noaptea", spune el, „n-am încetat de a sfătui cu lacrimi pe fiecare din voi."[515] Pavel, trei ani! Noi, nicio lună! Pavel, ziua și noaptea! Pavel, pentru păcatele altora! Noi, nici pentru păcatele noastre! Pavel nu se știa cu nimic pe cuget, noi, nici din pricina poverii cugetului nostru!

– Dar pentru ce plânge? Pentru ce nu se mărginește numai să învețe și să sfătuiască, ci mai adaugă și lacrimi?

– Pavel face ca un tată iubitor. Un tată iubitor, căruia i s-a îmbolnăvit singurul lui copil, când vede că fiul său nu vrea să ia doctoriile date de medic, ci le aruncă, stă lângă copil, îl încântă cu vorba, îl sărută, îl îmbrățișează, voind ca prin dragostea mare ce-i arată să-l înduplece să ia doctoriile ca să se vindece. Tot așa și Pavel. Pavel îi iubea pe credincioșii din întreaga lume cum își iubește un tată singurul lui copil. Vedea că mulți credincioși cad în păcate, că sunt cuprinși de boli sufletești de nevindecat; vedea apoi că nu primesc cu ușurință mustrarea și că nici nu se îndreaptă în urma dojenilor lui, ci că se zbat și sar. Atunci vărsa lacrimi, pentru ca, văzându-l plângând și jelind, să li se frângă inima de durere și să primească leacurile; să lepede boala și să se însănătoșească iarăși. Pentru aceea Pavel plângea totdeauna când învăța și sfătuia.

Dacă Pavel purta atâta grijă de îndreptarea păcatelor altora, câtă grijă n-ar trebui să avem noi de îndreptarea păcatelor noastre! Mare este puterea întristării după Dumnezeu pentru folosul nostru! Isaia, vorbind despre puterea ei, grăia așa (dar, mai bine

---

[512] *1 Corinteni* 11, 31-32.

[513] *Matei* 5, 4.

[514] *Luca* 6, 25.

[515] *Faptele* 20, 31.

spus, Dumnezeu prin Isaia): „Din pricina păcatelor lui, l-am întristat puțin”[516]. „Nu l-am pedepsit”, spune Dumnezeu, „după mărimea păcatului lui.” Când Dumnezeu răsplătește faptele noastre bune, răsplata Lui depășește măsura faptelor noastre; când păcătuim însă, mânat de dragostea ce ne-o poartă, ne mustră totdeauna, dar pedeapsa pe care ne-o dă e mai mică decât păcatele noastre. Despre aceasta spune Domnul aici: „Din pricina păcatelor lui, l-am întristat puțin; și am văzut că s-a întristat și a plecat amărât și i-am vindecat căile lui”[517].

IV

Ai văzut cât de mare și cât de grabnic e folosul pocăinței? „L-am pedepsit puțin pentru păcatele lui”, spune Dumnezeu; „dar, pentru că l-am văzut că s-a întristat și i-a părut rău de păcatele lui, i-am iertat și această mică pedeapsă.” Dumnezeu este deci totdeauna gata să Se împace cu noi. Caută numai un mic prilej. Să-I dăm, dar, prilej să ne iubească! Să încercăm să ne păzim curați de păcate! Dacă vreodată ne-am împiedicat și am căzut, să ne ridicăm degrabă, plângându-ne din toată inima păcatele noastre, ca să dobândim bucuria cea după Dumnezeu. Dacă acela a împăcat pe Dumnezeu pentru că s-a întristat și a plecat amărât, ce nu vom face noi dacă mai adăugăm și lacrimi și-L chemăm cu multă stăruință?

Știu că acum s-a încălzit sufletul vostru; dar iată ce să facem ca să nu ni se răcească această căldură după ce vom pleca de aici, ci să o ținem în noi. Ogorul sufletului vostru e roditor; dă spic îndată ce-a fost semănat; nu întârzie, n-are nevoie de timp îndelungat. Dar mă tem de dușmanul vostru. În afara bisericii stă diavolul; în acest sfânt staul nu îndrăznește să intre. Unde e turma lui Hristos, lupul nu se arată. Stă afară, se teme de Păstor. Deci, după ce plecăm de aici, să nu ne ducem îndată la adunări nepotrivite, să nu vorbim cuvinte prostești și să nu facem lucruri fără de folos, ci să alergăm iute acasă cât avem proaspete în minte cele spuse; să luăm lângă noi pe soție și pe copii și să vorbim cu de-amănuntul despre cele spuse aici.

---

[516] *Isaia* 57, 17.
[517] *Isaia* 57, 17-18.

Dacă nu vreți să vă duceți îndată acasă, atunci adunați-i pe prietenii voștri cu care ați luat parte la predică și fiecare să spună ce a putut reține din cele spuse; să întruchipați din nou desăvârșit predica rostită, pentru ca să nu fie fără folos venirea voastră la biserică. Poruncile lui Dumnezeu sunt făclie: „Porunca legii", spune Scriptura, „este făclie, lumină, viață, mustrare și învățătură"[518]. Iar cel care aprinde făclia nu zăbovește în piață, ci aleargă acasă, ca nu cumva o suflare de vânt să-i stingă lumina și nici să nu consume făclia din pricina unei zăboviri prelungite. Tot așa să facem și noi. A aprins în noi Duhul cel Sfânt învățătura Lui. La ieșirea din biserică, când ne sunt încă vii în minte toate cuvintele predicii, să alergăm drept acasă, să ocolim pe oricine am întâlni pe cale, prieten, rudă sau cunoscut, pentru ca nu cumva, vorbind cu unul dintre aceștia vrute și nevrute, să se stingă între timp lumina învățăturii, ci să rămână strălucitoare în mintea noastră, ca într-o casă, să ardă ca într-un sfeșnic pe înălțimea gândirii noastre și să lumineze toate cele dinlăuntru.

N-ar fi oare o nebunie să nu suferi să stai vreodată seara fără lumină în casă, și să suferi ca sufletul să-ți fie fără lumina învățăturii? Cele mai multe păcate de acolo vin, că nu aprindem iute lumina în suflet. Păcătuim în fiecare zi, tot din pricina aceasta. Se cuibăresc în mintea noastră atâtea gânduri fără rost și la întâmplare tocmai din pricină că, după ce am auzit predicarea cuvintelor dumnezeiești, aruncăm cuvintele îndată din minte și, înainte de a ieși din pridvorul bisericii, stingem lumina lor și orbecăim în întuneric. Deși s-a întâmplat aceasta mai înainte, să nu se mai întâmple de acum. Să avem totdeauna aprinsă în suflet lumina. Să ne împodobim sufletul înainte de a ne împodobi casa. Casa rămâne aici; sufletul îl luăm cu noi când plecăm. De aceea se și cere să avem mai multă grijă de el. Și sunt oameni atât de ticăloși, că-și împodobesc casele de aici cu acoperișuri de aur, cu pardoseli lucrate în mozaic, cu picturi frumoase pe pereți, cu coloane strălucitoare și cu toate celelalte podoabe, dar n-au nicio grijă de suflet; îl lasă să stea mai pustiu decât un han, plin de gunoaie, de fum, de miros greu, de pustietate nespusă. Pricina tuturor acestora? Că nu arde în sufletul lor necontenit făclia învățăturii. De aceea sunt neglijate cele de neapărată trebuință, iar cele de niciun preț, cinstite cu râvnă mare.

---

518 *Pildele* 6, 23 (după *Septuaginta*).

Nu spun aceste cuvinte numai pentru bogați, ci și pentru săraci. Căci și săracii își împodobesc adeseori după puterea lor casele și-și neglijează sufletul. De aceea învățătura mea se adresează și unora, și altora, sfătuindu-i și îndemnându-i să nu pună mult preț pe cele din viața de aici, ci să-și cheltuiască toată râvna lor în purtarea de grijă de cele duhovnicești și de neapărată trebuință.

Săracul să se uite la văduva care a aruncat în cutia bisericii doi bănuți[519]. Să nu socotească sărăcia o piedică pentru facerea milosteniei și arătarea iubirii de oameni. Bogatul să se gândească la Iov; și, după cum acolo acesta nu stăpânea pentru el toate averile sale, ci pentru cei săraci, tot așa și cel bogat să facă la fel. Iov a suferit cu bărbăție pierderea avuțiilor lui pentru că se deprinsese să și le înstrăineze înainte de ispita diavolului. Și tu, dar, înstrăinează-te de averi încă de aici, ca să nu suferi de le vei pierde vreodată! Cheltuiește-le cum se cuvine când le ai, pentru ca atunci când ar fi să le pierzi să ai un îndoit câștig: plata ce-ți este gătită ție pentru că le-ai cheltuit într-un chip minunat de frumos și filosofia dobândită prin înstrăinarea de averi, spre folos în vremea pierderii lor. De aceea se numesc banii „bani", pentru ca să ne folosim de ei cum trebuie[520], nu ca să-i îngropăm în pământ. Averile de aceea se numesc „averi", pentru ca să le avem noi pe ele, nu ca să ne aibă ele pe noi.

Ești stăpân pe multe averi? Să nu ajungi robul acelora peste care Dumnezeu te-a făcut stăpân! Rob al lor ajungi nu când le cheltuiești cum trebuie, ci când le îngropi în pământ. Nimic nu-i atât de înșelător ca bogăția! Nimic nu-i atât de schimbător ca averea! Așadar, pentru că stăpânirea averilor este nesigură și adesea își ia zborul de la noi mai iute decât o pasăre și fuge cu mai multă nerecunoștință decât un rob, să ne folosim de ele atâta vreme cât suntem stăpânii lor, ca, în schimbul unor averi nestatornice, să luăm bunătăți statornice și să moștenim comoara cea gătită în ceruri, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

[519] *Cf. Luca* 21, 2.

[520] În limba greacă veche, substantivul χρῆμα („ban, sumă de bani, preț") derivă de la verbul χράομαι („a se folosi de"). (n.P.P.)

E primejdios lucru și pentru predicator și pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru și semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate[521]

I

Întristat că v-am mustrat destul în predica de mai înainte și că v-am făcut o rană adâncă, trebuie neapărat să vă tămăduiesc astăzi și să vă dau leacuri mai ușor de luat. Cel mai bun mijloc de vindecare nu-i numai tăierea părții bolnave, ci și oblojirea rănilor. Cel mai minunat mijloc de predicare nu-i numai mustrarea, ci și sfatul și mângâierea. Așa a poruncit și Pavel: „Mustră, ceartă, mângâie"[522]. Dacă mângâi mereu, îi faci pe ascultători trândavi. Dacă cerți neîncetat, îi faci îndărătnici. Că, neputând îndura povara unor neîncetate mustrări, fug îndată. De aceea trebuie ca predica să fie așa: când să mustre, când să mângâie.

În predica de mai înainte cuvântul meu a mișcat sufletul fiecăruia din voi; de aceea trebuie să fiu astăzi mai blând, trebuie neapărat ca dulceața cuvântului meu să picure peste rănile pricinuite de mustrările mele, ca să aline, ca untdelemnul, durerile. Dar mai întâi să fac pomenire de mustrările pe care vi le-am făcut.

V-am citit în predica de mai înainte o lege a lui Pavel, dată tuturor credincioșilor, despre împărtășirea cu Sfintele Taine. Legea era aceasta (nimic nu mă împiedică să v-o citesc și acum): „Să se cerceteze fiecare pe sine și așa să mănânce din Pâine și să bea din Pahar"[523]. Credincioșii știu ce spun, știu care e Pâinea și care e Paharul. „Cel care mănâncă și bea cu nevrednicie", spune mai departe Pavel, „va fi vinovat față de Trupul și Sângele Domnului."[524] Legea aceasta v-am citit-o. V-am tălmăcit și înțelesul acestei legi. V-am spus ce înseamnă cuvintele: „Va fi vinovat față de Trupul și Sângele Domnului"; adică vor primi aceeași pedeapsă pe care o vor primi și răstignitorii lui Hristos. După cum ucigașii aceia, vă

[521] *PG* 50, 653-662.
[522] *2 Timotei* 4, 2.
[523] *1 Corinteni* 11, 28.
[524] *1 Corinteni* 11, 27.

spuneam eu, au fost vinovați față de Sângele lui Hristos, tot așa și cei ce se împărtășesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine; că aceasta înseamnă: „Va fi vinovat față de Trupul și Sângele Domnului". Li s-a părut însă multora că spusele acestea ale mele sunt o exagerare și că amenințarea e cumplită. V-am dat atunci și o explicație a celor spuse, servindu-mă de un exemplu foarte potrivit. Iată exemplul: după cum cineva aduce ocară împăratului dacă sfâșie porfira împăratului sau dacă o murdărește de noroi, tot așa și aici, necinstesc la fel haina împărătească a lui Hristos și cei care au ucis Trupul Domnului, ca și cei care îl primesc cu suflet necurat. Iudeii I-au sfâșiat Trupul pe cruce; cei care îl primesc cu suflet necurat îl murdăresc; deci ocara e aceeași, deși nelegiuirea e deosebită. Spusa aceasta a mea i-a atins pe mulți, i-a tulburat pe mulți; a împuns conștiința ascultătorilor mei, dar, mai bine spus, nu numai a ascultătorilor mei, ci și pe a mea, a celui care predic înaintea voastră. Predica e și pentru voi, și pentru mine; rănile sunt și ale voastre, și ale mele; de aceea și leacurile ce le dau sunt și pentru voi, și pentru mine. Este lucrarea lui Dumnezeu ca și predicatorul și ascultătorii să stea sub aceleași legi, ca fiecare să fie vinovat în fața legii dacă o calcă.

– De ce?

– Ca să mustre cu măsură, ca să fie îngăduitor cu păcătoșii, ca, amintindu-și de propria-i slăbiciune, să nu dea canon aspru. Aceasta a fost pricina pentru care Dumnezeu n-a pogorât îngeri din cer ca să-i pună predicatori oamenilor, ca să nu ne dea niște canoane cu neputință de îndeplinit, din pricină că îngerii depășesc firea omenească și din pricină că nu cunosc slăbiciunea omenească; ci a pus predicatori și preoți oameni muritori, oameni cu slăbiciuni, pentru ca, fiind supuși acelorași legi și predicatorul și ascultătorii, predicatorul să nu dea frâu liber limbii, să nu-și îngăduie să osândească depășind măsura. Că acesta este adevărul ne-o spune tot Pavel, care ne-a dat legea aceea, grăind așa: „Orice arhiereu, fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni"[525], „putând să fie îngăduitor cu cei neștiutori și rătăciți"[526].

– De ce?

[525] *Evrei* 5, 1.
[526] *Evrei* 5, 2.

– „Pentru că și el este cuprins de slăbiciune."[527] Vezi că slăbiciunea ne face să ne fie milă de cel păcătos? Vezi că înrudirea de fire nu-l lasă pe cel ce ține de rău, pe cel ce mustră, să depășească măsura, oricât de mult ar vrea?

Dar pentru ce grăiesc așa? Pentru ca să nu spuneți: „Tu n-ai păcate; nu te usturǎ mustrarea; de aceea înfigi cuțitul în noi cu multă îndrăzneală!" Dar eu sunt cel care simt cel dintâi usturimea mustrării, pentru că și eu sunt vinovat de păcate! „Toți suntem sub pedeapsă"[528]; și: „Nimeni nu se poate lăuda că are inima curată"[529]. Deci n-am filosofat despre păcate străine, nici n-am grăit din neomenie, ci v-am mustrat atunci din pricina marii purtări de grijă pe care o am față de voi. Când e vorba de vindecarea trupurilor, cel care înfige cuțitul ca să vindece rana nu simte nicio durere, durerea o simte numai cel tăiat; cu vindecarea sufletelor nu-i așa; ci, dacă nu greșesc judecându-i pe alții după cele ce sunt eu, predicatorul simte el, în primul rând, durerea când îi mustră pe alții. Nu sufăr atât când sunt mustrat de alții, cât sufăr când îi mustru pe alții pentru păcatele de care sunt vinovat și eu. Conștiința îl mustră îndată pe predicator, când acesta, cu toate că are însărcinarea de a-i învăța pe alții, cade în aceleași păcate ca și ucenicii săi, când împreună au nevoie de aceleași mustrări. Aceasta face ca durerea predicatorului să fie mai mare decât a ascultătorilor.

II

Nu fără motiv mă plâng acum de acestea; ci pentru că mulți dintre ascultători, neputând îndura povara spuselor mele, după terminarea slujbei au venit la mine și mi s-au plâns revoltați: „Ne-ai îndepărtat", spuneau ei, „de Sfânta Masă! Ne alungi de la Sfânta Împărtășanie!" Am fost silit să vă spun aceasta, ca să vedeți că nu vă îndepărtez de Sfânta Masă, ci mai mult vă apropii. Nu vă alung, nici nu vă opresc prin mustrările mele, ci mai mult vă atrag. Frica de pedeapsă de care vorbeam stă ca focul pe ceară. După cum focul topește ceara, tot așa și frica de această pedeapsă, când cade pe conștiința noastră, a păcătoșilor, topește și pierde păcatele;

[527] *Evrei* 5, 2.
[528] *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 8, 5.
[529] *Pildele* 20, 9.

când stăruie în conștiința noastră, frica aceasta ne face sufletul curat și strălucitor și ne dă mai multă îndrăzneală; iar îndrăzneala aceasta ne face să avem mai multă râvnă de a ne împărtăși des cu negrăitele și înfricoșătoarele Taine. Și, după cum medicul care le dă doctorii amare bolnavilor care și-au pierdut pofta de mâncare elimină cu ele din stomac sucurile rele și trezește pofta de mâncare, iar prin aceasta îi face pe bolnavi să se apropie cu mai mult drag de mâncărurile obișnuite, tot așa și predicatorul care rostește cuvinte amare le curățește cu ele sufletul de gânduri rele și-l scapă de povara grea a păcatelor, iar prin aceasta liniștește conștiința și o face să guste cu multă plăcere Trupul Stăpânului. Nu trebuie, dar, să vă mâhniți de spusele mele! Dimpotrivă, să le primiți și să le lăudați.

Pentru că unii, mai slabi, nu primesc această apărare a mea, acestora am să le grăiesc așa: eu nu vă tălmăcesc legile mele, vă citesc cuvinte pogorâte din cer. Și trebuie neapărat ca acela căruia i s-a încredințat slujba cuvântului sau să spună credincioșilor cu îndrăzneală toate cele scrise în Lege, urmărind totdeauna folosul, nu plăcerea ascultătorilor, sau, de teama supărării ascultătorilor săi, să piardă și mântuirea sa, și mântuirea credincioșilor săi, din pricină că vrea să le fie pe plac, așa cum nu trebuie. Este foarte primejdios și pentru predicator, și pentru ascultători să se ascundă vreuna din legile dumnezeiești. Sunt vinovați de ucidere predicatorii care nu tălmăcesc fără nicio reținere toate poruncile lui Dumnezeu. Vă voi aduce ca martor tot pe Pavel. În toate împrejurările, eu alerg mereu la acel suflet sfânt, căci cuvintele lui Pavel sunt legi dumnezeiești, legi pline de folos. Că nu vorbește Pavel, ci Hristos este Cel care-i mișcă sufletul lui Pavel. Prin gura lui Pavel, Hristos rostește tot ce vrea să spună.

– Ce a spus Pavel?

– Pavel a chemat la el pe credincioșii care locuiau în Efes și le-a grăit lor cea din urmă cuvântare a sa. Pentru că avea să se despartă de ei, a dat învățături întâistătătorilor Bisericii și le-a spus că sunt vinovați de osândă și de o pedeapsă tot atât de mare cei care nu predică spre folosul credincioșilor ca și cei care-i ucid pe ucenicii lor. Și le-a grăit așa: „Curat sunt de sângele tuturor"[530].

– De ce?

---

[530] *Faptele* 20, 26.

– „Pentru că nu m-am sfiit să vă vestesc toată voința lui Dumnezeu."[531] Dacă s-ar fi sfiit să o vestească, n-ar fi fost curat de sângele lor, ci ar fi fost osândit ca un ucigaș. Și pe bună dreptate. Ucigașul ucide numai trupul; pe când cel care predică spre a face plăcere ucide sufletul, căci îi împinge la păcat pe ascultătorii săi. Ucigașul îl dă pe cel ucis morții acesteia de aici; însă predicatorul care predică spre a plăcea ucide sufletul și-l dă unei osânde și pedepse fără de moarte.

– Dar oare numai Pavel spune aceasta?

– Deloc! Chiar și înainte de Pavel, tot Dumnezeu, prin prorocul Iezechiel, arată același lucru, zicând: „Străjer te-am dat pe tine casei lui Israel"[532].

– Dar ce înseamnă „străjer"?

– Străjer se numește cel ce stă pe loc înalt, pe un creștet de deal, în vreme ce oștirea stă jos, și, de acolo de sus, îi pândește pe dușmanii care se apropie; vestește celor ce stau jos atacul dușmanilor, îi deșteaptă să intre în luptă, pentru ca nu cumva dușmanul să năvălească asupra lor pe nepregătite și să-i supună cu ușurință. Noi, care mergem pe jos, nu vedem multe din primejdiile ce vin peste noi; de aceea harul lui Dumnezeu a rânduit ca sfinții proroci să stea pe locul înalt al prorociei, ca să ne vestească mai dinainte când e vorba să vină asupra noastră urgia lui Dumnezeu, pentru ca noi, deșteptându-ne prin pocăință și îndreptându-ne sufletul căzut, să îndepărtăm cu mult înainte de la noi pedeapsa trimisă de Dumnezeu. De aceea spune Domnul: „Străjer te-am dat pe tine casei lui Israel", ca să vestești mai dinainte nenorocirea ce are să vină peste Israel, așa cum într-o tabără santinela dă de veste apropierea dușmanilor. Și nu este mică pedeapsa dată celui ce nu spune mai dinainte urgia lui Dumnezeu.

– Care-i pedeapsa?

– „Din mâna ta", spune Domnul, „voi cere sufletele celor ce vor pieri."[533] Care este, dar, omul acela atât de crud, atât de neomenos, atât de nemilos, care să învinuiască pe un predicator că vorbește de urgia lui Dumnezeu, când predicatorul, de-ar tăcea, și-ar atrage asupra lui o pedeapsă atât de mare? Ne-au arătat deci destul și

[531] *Faptele* 20, 27.
[532] *Iezechiel* 3, 17.
[533] *Iezechiel* 3, 18.

prorocul și Apostolul că nu e spre folosul predicatorului trecerea sub tăcere a unor astfel de lucruri. Dar că nu e aici spre folosul vostru, al ascultătorilor, o veți vedea din cele ce vă voi spune. Dacă, tăcând, eu aș acoperi prin tăcerea mea păcatele, atunci fiecare s-ar supăra și s-ar revolta pe bună dreptate că nu tac. Dacă însă, cu toată tăcerea mea, păcatele tot vor ieși, vrând-nevrând, la iveală înaintea scaunului de judecată, atunci ce folos mai are tăcerea mea? Niciun folos! Paguba este însă foarte mare! Dar, dacă vă spun acum păcatele, vă duc la pocăință și la zdrobirea inimii. Dacă însă tac, acum nu ne vom mai aduce aminte de păcatele noastre și nici nu ne vom pocăi; atunci însă le vom vedea goale și descoperite înaintea ochilor[534] și vom plânge zadarnic și fără folos.

III

Prin urmare, trebuie neapărat să ne pară rău de păcatele noastre, sau acolo în fața scaunului de judecată, sau aici pe pământ. Dar mai bine aici! Acolo nu-i bine deloc!

– De unde știm aceasta?

– Din cuvintele prorocilor, din cuvintele Evangheliei. Prorocul spune: „În iad cine se va mărturisi Ție?”[535] Nu vrea să spună că nu ne vom mărturisi în iad, că nu ne vom spune păcatele, ci că vom face aceasta în zadar. Hristos, prin pilda săracului Lazăr, ne învață același lucru. Lazăr, spune Domnul, era un sărac plin tot de bube, bolnav de o boală de nevindecat; celălalt, bogatul, nu-i dădea săracului nici din fărâmiturile ce cădeau de la masa lui[536]. Dar pentru ce să vă spun toată pilda? O știți cu toții! Cunoașteți cruzimea bogatului, că nu dădea săracului din masa sa. Cunoașteți și sărăcia lui Lazăr și foamea lui, cu care se lupta necontenit. Astea au fost aici pe pământ. Dar, după ce a murit fiecare, iată-l pe sărac în sânurile lui Avraam.

– Și ce a spus bogatul?

– „Părinte Avraame, trimite-l pe Lazăr să picure apă cu vârful degetului lui pe limba mea ca să-mi contenească durerea.”[537] Ai văzut răsplata? N-a dat aceluia din fărâmiturile lui, n-are nici

[534] *Cf. Evrei* 4, 13.
[535] *Psalmul* 6, 5.
[536] *Cf. Luca* 16, 20-22.
[537] *Luca* 16, 24.

el parte de o picătură de apă. „Cu ce măsură măsurați, vi se va măsura”[538], spune Domnul.

– Ce i-a răspuns Avraam?

– „Fiule, ai luat cele bune ale tale, și Lazăr, pe cele rele; și acum acesta se mângâie aici, iar tu te chinuiești.”[539]

Noi căutăm să dovedim că păcătoșii se căiesc în iad de păcatele lor, se schimbă și ajung mai buni din pricina iadului, dar nu câștigă nimic ca să li se ușureze văpaia. „Părinte”, îi spune bogatul lui Avraam, „trimite-l pe Lazăr în casa mea ca să dea mărturie rudelor mele, și [ei] să nu vină în locul acesta.”[540] Nereușind să dobândească pentru el o binefacere, se îngrijește acum să-i mântuiască pe alții. Ai văzut cât de crud era mai înainte și cât de bun a ajuns mai târziu? Atunci când era în viață nu-l vedea pe Lazăr, deși-l avea înaintea ochilor; acum se îngrijește de rudele sale, chiar nefiind de față! Atunci când era bogat, nu-l pleca spre milă vederea săracului, dar acum, când suferă și e în niște nevoi de neînlăturat, se îngrijește de rude și cere să fie trimis Lazăr ca să le vestească suferințele lui. Ai văzut cât de iubitor de oameni, cât de bun și cât de milos a ajuns? Și ce folos i-a adus? A folosit ceva de pe urma pocăinței? A avut vreun câștig de pe urma zdrobirii lui de inimă? Niciunul! Pocăința nu era la timp potrivit. Se-nchisese teatrul, se-nchisese stadionul, nu mai era timp de lupte. De aceea vă rog, vă cer, stăruitor vă rog: aici pe pământ trebuie să plângem și să ne jeluim păcatele. Să ne întristeze aici cuvintele predicii, ca să nu ne înfricoșeze dincolo faptele. Să ne muște aici predica, pentru ca să nu ne roadă dincolo viermele cel veninos. Să ne ardă aici mustrarea, ca să nu ne ardă dincolo gheena focului. Cei care aici vor plânge dincolo se vor mângâia; cei care se desfătează aici, care râd, care n-au simțit aici păcatele lor, dincolo neapărat vor plânge, se vor văita, vor scrâșni din dinți. Cuvântul acesta nu-i al meu, ci al Celui care ne va judeca atunci: „Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”[541]; și: „Vai vouă, celor care râdeți acum, că veți plânge”[542]. Cu mult mai bine este să schimbăm o zdrobire de inimă trecătoare și un plâns trecător cu bunătăți fără de moarte și

---

[538] *Marcu* 4, 24.
[539] *Luca* 16, 25.
[540] *Luca* 16, 27-28.
[541] *Matei* 5, 4.
[542] *Luca* 6, 25.

cu o veselie ce nu are sfârșit, decât să râdem aici, în timpul acestei vieți scurte și trecătoare, și să fim chinuiți dincolo veșnic.

Vrei să-mi spui că îți este rușine și roșești să-ți spui păcatele? Chiar de-ar trebui să le spui și să le vădești în auzul oamenilor, nici atunci n-ar trebui să te rușinezi. Rușine e să păcătuiești, nu să-ți mărturisești păcatele. Dar așa, nici nu e nevoie să le mărturisești de față cu martori. Înaintea gândurilor conștiinței tale să se facă cercetarea păcatelor tale! Tribunalul acesta n-are martori! Să te vadă numai Dumnezeu că te mărturisești. Dumnezeu, Cel care nu te ocărăște pentru păcate, ci-ți iartă păcatele mărturisite. Dar și așa pregeți și șovăi? Știu și eu că mintea ta nu vrea să-și aducă aminte de păcatele tale! Că numai ce ne aducem aminte de păcatele noastre, și mintea noastră și sare ca un mânz nedomesticit și greu de înfrânat. Dar ține-o, înfrânează-o, mângâi-o, îmblânzește-o, fă-o să înțeleagă că, dacă nu se va mărturisi aici, se va mărturisi dincolo, unde osânda e mai mare, unde rușinea e mai mare. Aici tribunalul e fără martori! Aici, tu, care ai păcătuit, te judeci singur. Dincolo vor fi date toate păcatele noastre la lumină, în fața ochilor întregii lumi, dacă nu ni le ștergem mai dinainte aici. Îți este rușine să-ți mărturisești păcatele? Rușine să-ți fie atunci când faci păcatul! Noi, dimpotrivă, atunci când le săvârșim, suntem îndrăzneți și nu ne rușinăm deloc; dar, când trebuie să ni le mărturisim, atunci ne rușinăm și șovăim. Nu e o faptă de rușine să ne osândim păcatele! Dimpotrivă, faptă de dreptate, de virtute. De n-ar fi mărturisirea păcatelor faptă de dreptate și de virtute, nu ne-ar fi rânduit Dumnezeu răsplată pentru ea. Că mărturisirea păcatelor are răsplată, ascultă ce spune Dumnezeu: „Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi”[543]. Cine se va rușina de o faptă bună care te face drept? Cui îi va fi rușine să-și mărturisească păcatele, ca să i se ierte păcatele? Oare de aceea ne poruncește Dumnezeu să ne mărturisim, ca să ne osândească? Nu! Nu ca să ne pedepsească, ci ca să ne ierte!

IV

La tribunalele acestea din lume, după ce te mărturisești, ești pedepsit. De aceea și psalmistul, gândindu-se ca nu cumva cineva, de teama pedepsei ce urmează mărturisirii, să-și tăgăduiască

[543] *Isaia* 43, 26.

păcatele, spune: „Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui”[544]. Nu știe oare Dumnezeu păcatele tale, chiar dacă nu te mărturisești? Le știe! Ce câștigi dacă nu le mărturisești? Poți oare să le ascunzi de El? Nu! Chiar de nu le spui, El știe. Dar, dacă le spui, El le uită. „Iată, Eu sunt Dumnezeu, Cel care șterge nelegiuirile tale și nu-Mi mai aduc aminte de ele.”[545] Aceasta-i dovada bunătății Lui. Tu însă adu-ți aminte de ele ca să ai pricină de înțelepțire! Pavel își aducea mereu aminte de păcatele acelea despre care auzise că Dumnezeu nu-Și mai aducea aminte, grăind așa: „Nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica”[546]; și: „Hristos a venit în lume ca să-i mântuiască pe păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu”[547]. N-a spus „am fost”, ci „sunt”. Păcatele i-au fost iertate de Dumnezeu, dar din mintea lui Pavel nu se ștergea amintirea păcatelor ce-i fuseseră iertate. Păcatele pe care Stăpânul le ștersese, pe acelea Pavel le striga în gura mare. L-ați auzit pe [Dumnezeu prin] proroc zicând: „Nu-Mi mai aduc aminte de ele”; tu însă adu-ți aminte! Dumnezeu l-a numit pe Pavel „vasul alegerii”[548], și el se numește „cel dintâi dintre păcătoși”. Dacă Pavel nu uita păcatele iertate lui de Dumnezeu, gândește-te ce bine ținea minte binefacerile lui Dumnezeu!

Dar pentru ce spun eu că pomenirea păcatelor aduce peste noi rușine? Nu ne face atât de străluciți pomenirea faptelor noastre bune, cât de străluciți ne face pomenirea păcatelor! Dar, mai bine spus, pomenirea faptelor bune nu numai că nu ne face străluciți, dar ne mai umple și de rușine și de osândă, pe când pomenirea păcatelor ne umple de îndrăznire și de dreptate multă.

– Cine spune aceasta?

– Fariseul și vameșul[549]. Unul și-a spus păcatele și s-a pogorât de la templu îndreptat; celălalt și-a spus faptele bune și s-a pogorât mai păcătos decât se suise vameșul. Vezi câtă pagubă aduce pomenirea faptelor bune și cât de folositor este să nu-ți uiți păcatele? Și pe bună dreptate. Cel care vorbește mereu de faptele sale bune ajunge îngâmfat, îi disprețuiește pe ceilalți oameni, așa cum s-a întâmplat

---

[544] *Psalmul* 105, 1.
[545] *Isaia* 43, 25.
[546] *1 Corinteni* 15, 9.
[547] *1 Timotei* 1, 15.
[548] *Faptele* 9, 15.
[549] *Cf. Luca* 18, 10-14.

cu fariseul. N-ar fi ajuns la atâta mândrie de n-ar fi spus: „Nu sunt ca ceilalți oameni"[550], de n-ar fi vorbit de postul lui și de zeciuiala pe care o dădea. Pomenirea păcatelor, dimpotrivă, coboară sufletul, îl face să se smerească, iar prin smerenie atrage bunăvoința lui Dumnezeu. Ascultă cum ne poruncește Hristos să dăm uitării faptele noastre bune: „Când veți face toate acestea, să ziceți: «Slugi netrebnice suntem»!"[551] Spune și tu: „Sunt slugă netrebnică"! „Eu nu te fac netrebnic. Dacă-ți mărturisești nimicnicia, Eu te fac strălucit și te încununez."

Vezi prin câte mărturii s-a dovedit că pomenirea păcatelor ne aduce câștig, iar pomenirea faptelor bune, pagubă? Și iarăși, dimpotrivă, că uitarea păcatelor ne aduce osândă, iar uitarea faptelor bune, folos? Vrei să afli și din altă parte că amintirea păcatelor este o foarte mare faptă bună? Auzi-l pe Iov! Precum se împodobea cu alte fapte, tot astfel se împodobea și cu mărturisirea păcatelor, grăind așa: „De am păcătuit, chiar fără să vreau, nu m-am rușinat de mulțimea poporului meu de a vesti păcatele mele"[552]. Cu alte cuvinte spune așa: „Nu m-am rușinat de mulțimea celor dimpreună cu mine robi să le spun păcatele mele. Ce folos am că oamenii nu-mi știu păcatele, când Dumnezeu le cunoaște pe toate? Ce pagubă am că știu oamenii păcatele mele, când Dumnezeu mă scapă de pedeapsa pentru păcate? De m-ar osândi toți, nu-mi pasă de osânda lor, când Dumnezeu nu mă osândește. De m-ar lăuda toți și s-ar minuna de mine, niciun folos nu am de pe urma judecății lor, când Dumnezeu mă osândește!"

Totdeauna trebuie să privim la Dumnezeu și să facem cu păcatele ceea ce facem cu banii pe care-i cheltuim.

– Ce facem cu banii?

– Îndată ce ne ridicăm din pat, înainte de a ne duce în oraș sau a ne apuca de treburile noastre, ne chemăm sluga și-i cerem socoteală de banii cheltuiți, ca să știm ce bani s-au cheltuit cu folos și ce bani s-au cheltuit fără folos și ce ne-a mai rămas. Dacă vedem că au mai rămas puțini bani, ne gândim în ce chip am mai [putea] câștiga alți bani, ca să nu pierim de foame fără să ne dăm seama. Așa să facem și cu faptele noastre. Să ne chemăm conștiința și să-i cerem

---

[550] *Luca* 18, 11.

[551] *Luca* 17, 10.

[552] *Iov* 31, 34.

socoteală de cuvintele, de faptele și de gândurile noastre; să cercetăm ce s-a săvârșit spre folosul nostru și ce s-a săvârșit spre paguba noastră. Să vedem ce cuvânt s-a cheltuit rău, în ocări, în cuvinte de rușine, în insulte; să vedem ce gând a pornit ochiul spre desfrânare, ce gând a trecut la faptă spre paguba noastră, fie cu mâinile, fie cu limba, fie cu privirile chiar; și să ne străduim să ne îndepărtăm de cheltuielile acestea nepotrivite. În locul celor cheltuite odată rău să punem alte câștiguri; în locul cuvintelor rostite fără rost să punem rugăciunea; în locul privirilor celor desfrânate, milostenii și posturi. Dacă ne vom cheltui fără rost cuvintele, faptele și gândurile, fără să mai câștigăm ceva și fără să mai punem deoparte vreun lucru bun, vom ajunge săraci lipiți pământului și vom atrage asupra noastră pe nesimțite osânda focului veșnic.

După cum obișnuim, dar, să ne facem dimineața socoteala banilor, așa să facem socoteala faptelor noastre după cină, seara, când stăm în pat, când nu ne supără nimeni, când nu ne tulbură nimeni; atunci să ne cerem socoteală nouă înșine de tot ce-am făcut și am vorbit în timpul zilei. De vedem că am făcut vreun păcat, să ne pedepsim cugetul, să ne mustrăm sufletul, să ne sfâșiem atât de tare, încât să nu mai îndrăznim, când ne ridicăm, să pornim spre prăpastia aceluiași păcat, amintindu-ne de mustrarea pe care ne-am făcut-o seara.

V

Anume că timpul acesta este cel mai potrivit pentru o astfel de socoteală, ascultă ce spune prorocul: „De cele ce ați zis în inimile voastre, căiți-vă în așternuturile voastre”[553]. În timpul unei zile săvârșim multe [lucruri] pe care nu le vrem. Prietenii ne supără, slugile ne sălbăticesc, soția ne amărăște, copilul ne pricinuiește dureri și o mulțime de treburi, din casă și din afară de casă, ne împresoară din toate părțile, așa încât atunci nu ne mai putem da seama nici cum cădem în păcat. Dar seara, când scăpăm de toate aceste supărări, când suntem cu noi înșine și avem parte de multă liniște, în pat, să adunăm tribunalul ca să-L facem pe Dumnezeu îndurător prin o astfel de judecată. Dacă păcătuim în fiecare zi și rănim în fiecare zi sufletul, ajungem să nu mai simțim păcatul; după cum cei

[553] *Psalmul* 4, 4.

care primesc mereu lovituri nu mai țin seama de ele și atrag asupra lor friguri cumplite și moartea, tot așa și noi, din pricina acestei nesimțiri a păcatului, atragem asupra noastră o osândă de care nu mai putem scăpa. Știu că sunt supărătoare spusele mele, dar sunt de mult folos. Avem un Stăpân blând. Vrea numai să-I dăm noi prilej să-Și arate îndată toată bunătatea. Dacă noi n-am ajunge mai răi de nu ne-ar pedepsi Dumnezeu pentru păcatele noastre, El nici nu ne-ar pedepsi. Dar Dumnezeu știe bine că pe noi ne vatămă mai mult lipsa pedepsirii păcatelor decât înseși păcatele. De aceea ne pedepsește, nu pentru a ne pedepsi pentru păcatele trecute, ci pentru a ne îndrepta pe viitor. Și, ca să afli că acesta-i adevărul, ascultă ce-i spune lui Moise: „Lasă-Mă ca în mânia Mea să-i zdrobesc"[554]. Dumnezeu spunea: „Lasă-Mă" nu că Moise Îl ținea, căci Moise nu-I grăise nimic, ci stătea tăcut înaintea lui Dumnezeu. Nu! Ci ca să-i dea lui Moise prilej să-L roage pentru ei. Iudeii făcuseră păcate vrednice de pedeapsă, și încă de o pedeapsă neînduratoare. Dumnezeu însă nu voia să-i pedepsească, ci să-i miluiască, dar aceasta i-ar fi făcut mai trândavi. De aceea Dumnezeu rânduiește și una, și alta; deci, ca să nu aducă nici pedeapsa asupra lor, dar nici iudeii să nu ajungă mai trândavi pentru că nu-i pedepsește, îi face pe iudei să afle că au scăpat de urgia lui Dumnezeu nu datorită meritelor lor, ci apărării lui Moise. De multe ori facem și noi așa, când nici nu vrem să le pedepsim pe niște slugi care au făcut fapte vrednice de pedeapsă, dar nici nu vrem să le piară din suflet frica de pedeapsă. Chemăm niște prieteni ca să-i smulgă din mâinile noastre, pentru ca să și rămână vie în sufletul lor frica de noi, dar să și scape de loviturile noastre.

Așa a făcut și Dumnezeu. Că acesta-i adevărul, o arată chiar cuvintele: „Lasă-Mă ca în mânia Mea ...". Noi atunci ne mâniem mai tare, anume când vrem să pedepsim pe cineva și nu suntem lăsați. Dumnezeu însă spune: „Lasă-Mă și Mă voi mânia" ca să vezi că acest cuvânt „mânie" arată pedeapsa dată nouă de Dumnezeu, nu o patimă a lui Dumnezeu. Iarăși, când îl auzi pe Moise spunând: „Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l", minunează-te de Stăpân înainte de a te minuna de rob, că Stăpânul i-a dat lui Moise prilejul să-și arate dragostea lui față de popor. Dar Dumnezeu n-a făcut aceasta numai cu Moise, ci și cu Ieremia și cu Iezechiel. Le grăiește

[554] *Ieșirea* 32, 10.

la fel: „Alergați în căile Ierusalimului și vedeți de este cineva care face judecată și dreptate și voi fi blând cu ei”[555]. Ai văzut bunătate? Mulți, chiar dintre cei răi, trag foloase de pe urma virtuții unui singur om; dar pe un singur om care face fapte bune în mijlocul unui popor rău, răutatea celor mulți nu-l doboară odată cu ceilalți. Și iarăși: un singur om care trăiește drept va putea smulge un popor întreg de la mânia lui Dumnezeu, dar un oraș întreg care-i stricat nu-l va putea pierde, nu-l va putea târî pe un om cu viață virtuoasă la osândă și pedeapsă. Aceasta se vede din viața lui Noe. Toți au pierit și numai el a scăpat. Aceasta se vede și din viața lui Moise. El singur a avut puterea să îndepărteze prin rugăciunile lui mânia lui Dumnezeu de deasupra unui întreg popor. Eu însă am să-ți dau o altă pildă mai mare de bunătate a lui Dumnezeu. Când Dumnezeu nu găsește printre cei vii oameni cu îndrăzneală care să se poată ruga pentru cei care au păcătuit, recurge la cei morți și spune că le iartă păcatele celor vii de dragul morților, așa cum s-a întâmplat cu Iezechiel, căruia îi spune: „Voi apăra cetatea aceasta pentru Mine și pentru David, robul Meu”[556]; iar David murise de mult.

Cunoscând, dar, că Dumnezeu face totul ca să ne scape de osândă și pedeapsă, să căutăm să-I dăm și noi multe prilejuri să ne izbăvească: să ne mărturisim, să ne pocăim, să vărsăm lacrimi, să ne rugăm, să lăsăm ura pe care o avem față de aproapele nostru, să ușurăm sărăcia celor din jurul nostru, să priveghem în rugăciune, să fim smeriți, să avem în minte mereu păcatele noastre. Nu-i de ajuns numai să spui: „Sunt păcătos”, ci trebuie să ai în minte chiar și felul păcatelor săvârșite. După cum focul când cade în spini stârpește ușor spinii, tot așa și mintea noastră, când cugetă mereu la păcatele noastre, le îneacă și le stârpește cu ușurință. Iar Dumnezeu, Care trece peste nelegiuiri și șterge nedreptățile, să ne scape de păcate și să ne învrednicească de Împărăția cerurilor, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

555 *Ieremia* 5, 1.

556 *4 Regi* 20, 6.

Omilie la mucenici[557]

Sărbătorile mucenicilor se judecă nu numai după ziua în care cade prăznuirea lor, ci și după gândul celor care-i prăznuiesc pe mucenici. De pildă: l-ai imitat pe mucenic? Ai râvnit virtutea lui? Ai mers pe urma filosofiei lui? Ai prăznuit sărbătoarea mucenicului chiar dacă n-a fost ziua lui de pomenire? Cinstirea mucenicului e imitarea mucenicului. După cum cei care fac fapte rele nu prăznuiesc sărbătorile nici când țin sărbătorile, tot așa cei virtuoși prăznuiesc sărbătorile chiar și când nu e zi de sărbătoare. Conștiința curată arată sărbătoarea. Aceasta o arăta și Pavel, spunând: „De aceea să prăznuim nu cu aluatul cel vechi al răutății și vicleniei, ci cu azimele curăției și adevărului"[558].

Aveau azimă iudeii, avem și noi azimă. Iudeii aveau azimă de făină; dar azima noastră e azimă de viață curată, e viața lipsită de orice răutate. Prin urmare, omul cu viață curată, omul fără murdărie și fără pete îi sărbătorește pe mucenici în fiecare zi, prăznuindu-i pururea, deși nu-i nici ziua mucenicilor, și nici nu-i în biserica mucenicilor, ci stă la el acasă. Se pot prăznui și stând acasă. Nu spun aceasta ca să nu ne mai ducem la mormintele mucenicilor, ci ca să ne ducem cu râvna cuvenită și să arătăm aceeași evlavie nu numai în zilele lor de pomenire, ci și în celelalte zile. Cine nu se va minuna astăzi de adunarea noastră, de această priveliște duhovnicească strălucită, de dragostea voastră clocotitoare, de sufletul vostru fierbinte, de dorul vostru de nestăpânit? Aproape tot orașul s-a mutat aici. Pe slugă n-a ținut-o în oraș frica de stăpân, nici pe sărac, silnicia sărăciei, nici pe bătrân, neputința vârstei, nici pe femeie, slăbiciunea firii, nici pe bogat, fumul bogăției, nici pe dregător, mândria puterii. Nu, ci dorul de mucenici a făcut să piară toate aceste piedici și greutăți și slăbiciunea firii și silnicia sărăciei și a adus aici cu un singur lanț o mulțime atât de mare. Dorul de mucenici v-a întraripat și vă face să locuiți acum ca în cer. Arși de focul dorului de mucenici, ați călcat în picioare orice gând de desfrânare și necumpătare. După cum fiarele fug la ieșirea soarelui

[557] *PG* 50, 661-666.
[558] *1 Corinteni* 5, 8.

și se înfundă în vizuina lor, tot așa se afundă și gândurile noastre cele cu păcat la ivirea luminii mucenicilor în sufletele noastre și se aprinde în noi flacăra cea strălucitoare a filosofiei. Dar, pentru ca să păstrăm această flacără nu numai acum, ci necontenit, adică și după ce se termină petrecerea aceasta duhovnicească, să plecăm acasă cu aceeași evlavie, lăsându-ne de crâșme, de beție, de desfrânare, de chefuri.

Ați făcut din noapte zi cu privegherile cele sfinte! Să nu faceți din zi noapte cu beții, cu chefuri și cu cântece de rușine! I-ai cinstit pe mucenici cu venirea ta, cu ascultarea predicii, cu râvna ta! Cinstește-i și cu o plecare plină de bunăcuviință! Ca nu cumva, văzându-te cineva intrând în crâșmă, să spună că n-ai venit aici de dragul mucenicilor, ci ca să ai prilej să petreci mai mult, ca să-ți satisfaci pofta cea rea. Spun aceasta nu ca să te împiedic să petreci, ci ca să te împiedic să păcătuiești; nu te opresc să bei, ci te opresc să te îmbeți. Nu-i vinul rău, ci necumpătarea. Vinul e darul lui Dumnezeu, necumpătarea, născocirea diavolului. „Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați de El cu cutremur."[559] Vrei să petreci? Petrece în casă, unde, chiar dacă te îmbeți, mulți pot să te acopere; nu în crâșmă, ca să nu te faci de pomină pentru cei de față și sminteală pentru alții. Iar când spun aceasta nu-ți poruncesc să te îmbeți acasă, ci să nu te duci la crâșmă. Gândește-te ce mare batjocură este ca, după prăznuirea aceasta așa de frumoasă, după slujbele cele de toată noaptea, după ascultarea Sfintelor Scripturi, după împărtășirea cu Sfintele Taine, după darurile cele duhovnicești, să vezi pe un bărbat sau pe o femeie stând în crâșmă! Nu știi oare care e pedeapsa dată bețivilor? Sunt alungați din Împărăția cerurilor, pierd bunătățile cele nespuse și sunt aruncați în focul cel veșnic!

– Cine a spus-o?

– Fericitul Pavel. „Nici lacomii, nici bețivii", spune el, „nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu."[560] Poate fi oare o stare mai de plâns decât a bețivului, care, pentru o mică plăcere, pierde desfătarea cea atât de mare din Împărăția cerurilor? Dar, mai bine spus, bețivul nici plăcerea nu o simte. Plăcerea stă în măsură; lipsa de măsură duce la nesimțire. Cum mai poate simți plăcerea băuturii un om care nu simte nici unde stă,

---

559 *Psalmul* 2, 11.

560 *1 Corinteni* 6, 10.

unde zace, care nici nu poate vedea soarele din pricina norului des al beției? Cum mai poate avea unul ca acesta vreo bucurie? Atât de mare e întunericul lui, încât nici razele soarelui nu pot risipi întunecimea aceea. Beția, iubiților, e întotdeauna rea, dar mai cu seamă în ziua mucenicilor. În afară de păcat, beția este cea mai mare ocară, cea mai mare nesocotire, cel mai mare dispreț aruncat cuvintelor dumnezeiești.

De aceea osânda dată bețivilor este îndoită. Deci, dacă ai de gând ca atunci când vii la mucenici să te îmbeți după ce pleci, stai mai bine acasă, ca să nu faci de râs și de ocară sărbătoarea mucenicilor, ca să nu-i smintești pe alții, ca să nu-ți tulburi mintea și nici să nu te încarci de păcate! Ai venit să vezi oameni cu cărnurile scrijelite, plini toți de sânge, împodobiți cu buchete de răni, oameni care s-au dezbrăcat de viața aceasta și au zburat la aceea ce va să fie. Fii vrednic de acești luptători! Au disprețuit ei viața, disprețuiește și tu plăcerea! Au dezbrăcat ei viața aceasta, dezbracă și tu pofta de beție!

Îmi spui că vrei să petreci? Stai lângă mormântul mucenicului, dă drumul acolo la izvoare de lacrimi, zdrobește-ți inima, ia binecuvântare de la mormânt! Ia binecuvântarea aceasta apărătoare în rugăciunile tale! Să ai în minte necontenit istoria pătimirilor mucenicului! Îmbrățișează coșciugul mucenicului! Stai lipit de racla lui! Izvorăsc multă binecuvântare nu numai osemintele mucenicilor, ci și mormintele lor și coșciugele lor. Ia untdelemn sfânt și unge-ți tot trupul, limba, buzele, gâtul, ochii, ca să nu mai cazi niciodată în vâltoarea beției! Fiindcă untdelemnul acesta, prin mirosul lui cel bun, îți aduce aminte de luptele mucenicilor, pune frâu desfrânării, te face răbdător, biruiește bolile sufletului.

Vrei să spui că dorești să te plimbi prin grădini, prin livezi, pe pajiști înflorite? Nu acum, când e atâta lume, ci în altă zi. Azi e timp de lupte. Azi e zi de privire a chinurilor mucenicilor, nu zi de desfătare, nici de tihnă. Ai venit aici nu ca să trândăvești, ci ca să înveți să lupți, să te deprinzi cu tot felul de lupte și, om fiind, să înfrângi tăria demonilor. Nimeni nu se desfătează când intră în arenă, nici nu se împodobește când se duce la lupte și nici nu cere să i se întindă masă în vreme de luptă. Și tu, dar, să nu vii cu fapte diavolești când vii să privești bărbăție sufletească, tărie de cuget, biruință nouă și nemaivăzută, luptă neobișnuită, răni și lupte, luptă de om.

După ce-ai văzut această priveliște străină și înfricoșătoare, nu te apuca de beții și de petreceri! Nu, ci, adunând aceste câștiguri

sufletești, pleacă așa acasă. Arată tuturor, prin înfățișarea ta, că vii de la biserica mucenicilor. După cum toți îi cunosc pe cei care vin de la teatru că sunt tulburați, zăpăciți, moleșiți și în suflet cu chipurile tuturor celor jucate la teatru, tot așa și pe tine trebuie să te cunoască toți că vii de la biserica mucenicilor după privire, după îmbrăcăminte, după mers, după zdrobirea inimii, după seriozitatea sufletului. Foc să iasă din tine! Să fii smerit, zdrobit sufletește, veghetor! Prin mișcările trupului tău să predici filosofia cea dinlăuntrul tău.

Așa să ne întoarcem în oraș! Cu buna rânduială cuvenită, cu mers cumpănit, cu pricepere, cu cuminţenie, cu privire blândă și potolită. „Îmbrăcămintea bărbatului, dezvelirea dinților când râde și călcătura pasului vestesc cele din sufletul lui."* Așa să ne întoarcem totdeauna de la mucenici, de la mirurile cele duhovnicești, de la livezile cele cerești, de la priveliștile cele noi și nemaivăzute, ca și noi să culegem multă ușurință și să le fim și altora pricină de libertate și să dobândim și bunătățile ce vor să fie, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, [fie-I] slava, puterea, cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

* *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 19, 27.

Cuvântare de laudă la Sfântul Mucenic Iulian[561]

I

Dacă atât de mari sunt cinstirile date pe pământ mucenicilor, cât de frumoase sunt cununile ce se împletesc pe sfintele lor capete în cer, după plecarea lor de aici! Dacă înainte de înviere atât de mare le este slava, cât de mare le va fi strălucirea după înviere! Dacă de la cei împreună cu ei robi se bucură de atâtea slujbe de laude, câtă dragoste nu vor avea din partea Stăpânului! Dacă noi, care suntem răi, știm să cinstim și să ne minunăm atât de cei dimpreună cu noi robi care au făcut fapte mari, pentru că au luptat pentru Hristos, cu cât mai mult Tatăl nostru cel ceresc va da mii și mii de bunătăți celor care au pătimit pentru El! Că este darnic și iubitor de oameni. Dar nu numai pentru aceasta îi încarcă cu mari daruri, ci și pentru că le este dator!

Mucenicii nu s-au junghiat pentru noi, și totuși noi alergăm la ei când e ziua lor de pomenire și de cinstire. Dacă noi, pentru care nu s-au junghiat, alergăm, te întreb ce nu va face Hristos, pentru Care și-au dat capetele? Dacă Hristos ne-a dat atâtea bunătăți nouă, cărora nu ne datora nimic, cu câte daruri nu-i va răsplăti pe aceștia, cărora le este dator? Nimic nu datora înainte lumii. „Că toți au păcătuit", spune Pavel, „și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu."[562] Mai bine spus, ne era dator cu osândă și pedeapsă. Dar ne-a dăruit viață veșnică, deși ne era dator cu osândă și pedeapsă. Deci, dacă acelora cărora le datora osândă le-a dat Împărăția, ce nu le va da celor cărora le datorează viața veșnică? Cu câte cinstiri nu-i va cinsti pe ei? Dacă S-a răstignit și Și-a vărsat Sângele pentru cei care L-au răstignit, ce nu va face pentru cei care și-au vărsat sângele pentru a-L mărturisi pe El? Dacă atât i-a iubit pe cei care-L urau și fugeau de El, încât a murit pentru ei, cu ce dragoste, cu ce cinste nu-i va primi pe cei care L-au iubit în cea mai mare măsură? Că „dragoste mai mare decât aceasta, ca cineva să-și pună sufletul său pentru prietenii lui, nimeni

---

[561] *PG* 50, 665-676. Iulian din Anazarbus sau Cilicianul provenea dintr-o familie nobilă. La 18 ani a fost martirizat la Aegae, în vremea marii persecuții de la începutul veacului al IV-lea. (n.P.P.)

[562] *Romani* 3, 23.

nu are"[563]. Atleții de la luptele din stadion luptă, înving, sunt strigați și încununați în același stadion; cu atleții credinței nu-i așa: ei au luptat în veacul de acum și sunt încununați în veacul viitor; s-au luptat aici cu pumnii cu diavolul și au învins, dar sunt strigați dincolo. Și, ca să vedeți că acesta-i adevărul, că nu li se dau aici cununile, ci toate darurile îi așteaptă dincolo, o spune Pavel. Ascultați-l! „Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit-o, credința am păzit-o, de acum mi s-a gătit cununa dreptății."[564]

– Unde și când?

– „Pe care mi-o va da Domnul, Dreptul Judecător, în ziua aceea."[565]

Aici au alergat, și dincolo sunt încununați! Aici au biruit, și dincolo sunt strigați! L-ați auzit și astăzi pe Pavel strigând și grăind: „În credință au murit toți aceștia, fără să primească făgăduințele, ci văzându-le și îmbrățișându-le de departe"[566].

– Dar pentru ce, Pavele, atleților din stadion li se dau cununile atunci când biruiesc, iar atleților credinței nu li se dau cununile când biruiesc, ci după atâta curgere de vreme? Au asudat, s-au ostenit aici, au îndurat mii și mii de răni! Pentru ce nu primesc îndată cununile?

– Nu, răspunse Pavel. Natura vieții acesteia de aici nu poate cuprinde măreția acelei cinstiri. Veacul de aici este trecător și scurt; celălalt, fără sfârșit, nemuritor, veșnic.

Ostenelile sunt partea veacului acestuia scurt și trecător, iar cununile, păstrate pentru cei fără de bătrânețe și fără de moarte; pentru ca povara ostenelilor să fie scurtă, scurtându-se odată cu scurtimea timpului, iar desfătarea și bucuria cununilor să dăinuiască veșnic și fără de sfârșit, prelungindu-se împreună cu veșnicia veacurilor acelora fără de număr. Deci Dumnezeu, voind să-i cinstească pe mucenici mai mult, a amânat darul. Dar nu numai pentru aceasta, ci ca să se și bucure cu o bucurie deplină.

După cum cel care se bucură mai întâi de plăceri și de tihnă, dar după aceasta are să fie strâmtorat, nu mai simte bucuria plăcerii prezente din pricina așteptării nenorocirilor viitoare, tot așa cel care luptă, care mai întâi se nevoiește și suferă mii și mii de rele,

---

563 *Ioan* 15, 13.

564 2 *Timotei* 4, 7-8.

565 2 *Timotei* 4, 8.

566 *Evrei* 11, 13.

iar după aceea are să fie încununat, nu mai simte nenorocirile prezente, pentru că este întărit de nădejdea bunătăților viitoare. Dar ostenelile mucenicilor sunt ușurate nu numai de nădejdea celor viitoare, ci și de rânduiala lor, anume că s-a rânduit ca necazul să fie înaintea tihnei pentru ca mucenicii, căutând la bunătățile viitoare, să nu sufere mult din pricina durerilor prezente.

Tot așa și atleții care se luptă cu pumnii primesc loviturile cu dragă inimă, pentru că se uită la cunună, nu la dureri. La fel și cei care fac negoț pe mare: îndură mii și mii de primejdii, lupte cumplite, făpturi sălbatice, se luptă cu hoții de mare; dar nu se gândesc la niciuna din aceste primejdii, ci se uită la porturile care-i așteaptă și la bogăția ce au să o câștige în urma negustoriei lor. Tot așa și mucenicii: au suferit mii și mii de rele, li s-a chinuit trupul cu fel de fel de cazne, dar nu se uitau la niciuna din aceste suferințe, ci erau cu ochii țintă la cer și la bunătățile de acolo. Și, ca să vedeți că cele împovărătoare și dureroase prin firea lor ajung ușoare și lesnicioase prin nădejdea bunătăților viitoare, ascultați ce spune întâistătătorul unor bunătăți ca acestea: „Căci necazul nostru de acum, trecător și ușor, ne aduce, mai presus de orice măsură, slavă veșnică covârșitoare”[567].

– Spune-mi cum?

– „Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd.”[568]

II

Nu spun asta fără motiv, ci pentru voi; pentru ca, atunci când vedeți în viața aceasta pe unul că o duce în petreceri și are o viață tihnită, dar are să fie osândit dincolo, să nu-l fericiți pe acesta pentru viața de petreceri de aici, ci plângeți-l pentru viața de chin de dincolo. Și iarăși, când vedeți pe unul din cei care au să se bucure de multă cinste dincolo că este în viața aceasta trecătoare necăjit, strâmtorat și înconjurat de mii și mii de rele, nu-l plângeți din pricina necazurilor de aici, ci fericiți-l și socotiți-l pildă de urmat pentru cununile gătite lui în acele veacuri fără de sfârșit.

Pe sfântul acesta pe care-l prăznuim azi l-a dat la lumină poporul din Cilicia, care l-a dat și pe Pavel. A fost concetățean cu

[567] 2 *Corinteni* 4, 17.
[568] 2 *Corinteni* 4, 18.

Pavel și amândoi ne-au fost dați, de acolo, slujitori Bisericii. Când s-a deschis stadionul credinței și timpul îl chema la lupte, cade în ghearele unei cumplite fiare, judecătorul de atunci. Uitați-vă la viclenia judecătorului! Văzându-i statornicia cugetului și că nu poate să-i frângă tăria râvnei cu asprimea caznelor, îl cercetează cu întreruperi, îl aduce în fața judecății și-l scoate adeseori. Nu i-a tăiat capul judecându-l într-o singură zi, ca nu cumva scurtimea pedepsei să-i facă mai ușoară călătoria, ci îl aducea în fața judecății în fiecare zi: îi punea întrebări, îl amenința cu mii și mii de chinuri, îl momea prin cuvinte lingușitoare, întrebuința orice viclenie încercând să-i clatine temelia de neclintit. Și l-a purtat un an întreg prin toată Cilicia ca să-l facă de rușine, dar, mai bine spus, să-l facă așa cum nu se gândea – mai strălucit.

Iar mucenicul striga și el într-un glas cu Pavel: „Mulțumire să fie adusă lui Dumnezeu, Celui care ne face să biruim în Hristos Iisus și-Și arată prin noi, în tot locul, mireasma cunoștinței”[569]. După cum mirul, câtă vreme stă numai într-un singur loc, îmbălsămează numai locul acela cu parfumul lui, însă când este purtat în mai multe locuri, umple toate acele locuri cu tăria mirosului lui, tot așa s-a întâmplat și atunci cu mucenicul.

Era purtat de colo-colo ca să fie făcut de rușine, dar a ieșit contrariul: fiind purtat, atletul a ajuns și mai strălucit și-i făcea pe toți locuitorii Ciliciei râvnitori virtuții sale. Era purtat pretutindeni ca nu numai din auzite să cunoască oamenii luptele lui, ci să-l vadă chiar pe cel încununat. Cu cât îl purta judecătorul pe căi mai lungi, cu atât ajungeau mai strălucitoare toate drumurile lui; cu cât îi rânduia mai mari încercări, cu atât îi făcea luptele mai minunate; cu cât îi prelungea necazul mai mult timp, cu atât îi făcea mai desăvârșită răbdarea. Aurul ajunge mai curat cu cât stă mai mult în foc. Așa și sufletul sfântului, chinuit și muncit vreme îndelungată, strălucea și mai mult, iar judecătorul, purtându-l de colo-colo pe mucenic, nu purta altceva decât biruința acestuia împotriva lui și a diavolului, probă a cruzimii elinilor, dovadă a credinței creștinilor, cel mai mare semn al puterii lui Hristos, îndemn și încurajare pentru credincioși spre a stărui și ei cu dragă inimă în aceleași lupte, predicator al slavei lui Dumnezeu, dascăl al științei unor astfel de lupte.

---

569 *2 Corinteni* 2, 14.

Îi îndemna, într-adevăr, sfântul pe toți să meargă pe urmele râvnei sale, îndemnându-i nu numai cu glasul, ci dând prin faptele lui un glas mai puternic decât glasul trâmbiței. Și, după cum „cerurile spun slava lui Dumnezeu"[570] nu grăind, ci făcând pe cel care se uită la cer, prin strălucirea înfățișării acestuia, să-L admire pe Creator, tot așa și mucenicul acela spunea slava lui Dumnezeu, cer fiind și el, și cu mult mai strălucitor decât cerul acesta de deasupra noastră. Nu fac cetele stelelor atât de strălucitor cerul cât de strălucitor făcea sângele rănilor trupul mucenicului. Și, ca să vedeți că rănile mucenicului sunt mai strălucitoare decât stelele așezate pe cer, ascultați!

La cer și la stele privesc și oamenii și demonii, dar la rănile sfântului acestuia, numai oamenii credincioși; demonii nu îndrăznesc să se uite și, chiar de încearcă să se uite, îndată li se orbesc privirile și fug pentru că nu pot suferi strălucirea de acolo. Și de aceasta vă pot încredința nu numai cu cele petrecute altădată, ci și cu cele ce se petrec încă și acum. Ia un demonizat plin de furii și du-l la mormântul acela sfânt, unde sunt rămășițele mucenicului, și-l vei vedea cum sare și fuge. Ca și cum ar călca pe jăratic, așa o ia la fugă de îndată, chiar din pridvor, neîndrăznind să se uite la racla aceea. Dacă acum, după atâta trecere de vreme, când mucenicul a ajuns praf și cenușă, demonii nu îndrăznesc să privească mormântul, nici osemintele goale ale sfântului, apoi este limpede că și atunci când îl vedeau plin tot de sânge, cu răni mai strălucitoare decât razele soarelui, se spăimântau și o luau la fugă cu privirile orbite.

III

Ai văzut că rănile mucenicilor sunt mai strălucitoare și mai minunate decât stelele cerului, că au mai multă putere? Era adus, așadar, sfântul la judecată. Cazne amare îl înconjurau din toate părțile: frică de cele viitoare, durere de pe urma celor de față, suferință din pricina celor ce aveau să vină, agonie din pricina celor așteptate. Ca niște fiare sălbatice stăteau călăii în jurul lui: îi săpau cu cuțitele coastele, îi scrijeleau cărnurile, îi dezgoleau oasele, mergeau înăuntru spre măruntaie. Dar, cu toate că au scormonit totul, comoara credinței n-au putut s-o fure. Dacă spargi zidul

570 *Psalmul* 18, 1.

vistieriilor împărătești, unde se află aur și alte bogății nespuse, sau dacă deschizi ușile, vezi îndată comoara depusă acolo; aici însă, cu acest templu sfânt și purtător de Hristos, s-a întâmplat cu totul dimpotrivă. Au străbătut zidurile trupului călăii, au sfredelit pieptul mucenicului, dar bogăția dinlăuntru n-au văzut-o, nici n-au putut-o lua.

Au pățit ca și sodomiții. După cum aceia nu găseau ușa casei lui Lot, deși stăteau lângă ușă, tot așa și călăii au cotrobăit tot trupul mucenicului, dar n-au putut să pună mâna pe comoară, nici să-l golească de bogăția credinței. Așa sunt faptele de vitejie ale sufletului sfinților! Nu pot fi luate, nu pot fi biruite! Sunt așezate în bărbăția sufletului lor, ca într-un loc ce nu poate fi jefuit; ochii tiranilor nu le văd, mâinile călăilor nu le pot răpi; de ar găuri inima sfinților, locul unde se află mai cu seamă bărbăția sufletului lor, de le-ar tăia-o în bucăți, mii, nici atunci nu le pot lua bogăția, dimpotrivă, o fac și mai mare. Pricina este Dumnezeu, Care locuiește în sufletele lor, în astfel de suflete. Iar pe Dumnezeu e cu neputință să-L învingă cel care se luptă cu El, ci trebuie neapărat să plece rușinat și să fie biruit cu rușine. De aceea și atunci s-a întâmplat contrar celor ce se întâmplă de obicei. Totdeauna faptele biruiesc cuvintele; atunci însă cuvintele au biruit faptele.

– Cum?

– Au adus călăii foc și sabie și chinuri, au adus osânde, pedepse, loviri. I-au găurit peste tot coastele, dar cel care pătimea rămânea nebiruit. Grăia numai, i se auzea doar glasul, iar cuvântul a biruit faptele. Sfânta lui voce sărea din gura mucenicului și scotea odată cu ea o lumină mai puternică decât lumina soarelui. Lumina razei soarelui e atât de lungă cât e distanța de la cer la pământ, dar, mai bine spus, nici atâta distanță nu poate străbate când se așază între pământ și cer un zid, un nor, un acoperiș sau un alt corp; asemenea piedici o împiedică și o opresc să meargă mai departe. Glasul mucenicului însă a sărit tocmai în cer, când a ieșit din gura lui. A trecut pe lângă cerul cerului, l-au văzut Îngerii și s-au dat în lături Arhanghelii și i-au lăsat calea liberă, Heruvimii și celelalte Puteri de sus l-au condus sus și nu s-au oprit până ce nu l-au dus la Tronul împărătesc.

Ce a făcut judecătorul după ce mucenicul a vorbit, după ce a văzut că toate meșteșugirile lui sunt în zadar și fără folos, după ce a văzut că dă cu piciorul în bolduri și lovește un diamant? Se

îndreaptă spre înfrângere recunoscând-o și îl scoate pe mucenic din viața aceasta. Căci moartea mucenicilor este înfrângere vădită a celor care i-au dat morții și biruință strălucitoare a celor omorâți. Uită-te, te rog, ce sfârșit cumplit și amar a născocit tiranul! Felul acestui sfârșit poate să-ți arate și cruzimea judecătorului, și bărbăția mucenicului.

– Care e felul osândei?

– A adus un sac, l-a umplut cu nisip, a pus în el scorpioni, șerpi, vipere, l-a băgat în sac împreună cu ele și pe sfânt și a aruncat sacul în mare. Și era mucenicul cu fiarele! Și a fost închis iarăși un om drept împreună cu fiarele. Am spus „iarăși" ca să vă aduceți aminte de vechea istorie a lui Daniel[571]. Pe acela l-au închis într-o groapă, pe acesta l-au băgat într-un sac; tiranii cei de demult au pus o piatră deasupra gropii, tiranul acesta de acum a cusut sacul la gură, făcându-i dreptului mai strâmtă închisoarea. Dar totdeauna fiarele respectă trupurile sfinților, spre rușinea și osânda celor dăruiți cu judecată și învredniciți să fie oameni, dar care prin covârșirea cruzimii lor întrec sălbăticiunea fiarelor. Așa cum a fost de pildă tiranul acesta. Și puteai vedea minune străină, nu mai mică decât aceea de pe vremea lui Daniel. După cum babilonienii s-au minunat atunci de Daniel, când l-au văzut ieșind teafăr după multe zile din groapa cu lei, tot așa s-au minunat și îngerii de sufletul lui Iulian, când l-au văzut urcându-se la cer, din sac și din valuri. Daniel s-a luptat și a biruit doi lei, dar trupește; mucenicul acesta s-a luptat și a biruit un leu, dar netrupesc. „Dușmanul vostru, diavolul", spune Petru, „umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită."[572] Leul acesta netrupesc însă a fost biruit de bărbăția mucenicului. Mucenicul îndepărtase de la el veninul păcatului; de aceea diavolul nu l-a înghițit; de aceea mucenicul nu s-a temut nici de leu, nici de mânia fiarelor cu care fusese închis.

IV

Vreți să vă spun și altă istorie veche, unde e vorba tot de un drept și de niște fiare? Aduceți-vă aminte de potopul de pe timpul lui Noe și de corabia lui! Și atunci au existat un drept și fiare. Dar

[571] *Daniel* 6, 16-23.

[572] *1 Petru* 5, 8.

Noe a intrat om în corabie și a ieșit om; Iulian însă a intrat în sac om și a ieșit înger. Noe a intrat de pe pământ în corabie și a ieșit din corabie tot pe pământ; Iulian însă a intrat de pe pământ în sac și din sac s-a dus în cer. L-a luat pe mucenic marea nu ca să-l omoare, ci ca să-l încununeze, iar după încununare ne-a dat chivotul acesta sfânt, trupul mucenicului, iar trupul acesta îl avem până în ziua de azi și ne este comoară de mii de bunătăți. Dumnezeu ni i-a împărțit nouă pe mucenici, le-a luat El sufletele și ne-a dat nouă trupurile, pentru ca sfintele oseminte ale mucenicilor să ne fie veșnică aducere-aminte de virtute. Vederea armelor pline de sânge ale unui războinic, a scutului, a lăncii și a platoșei îi ațâță și îi înflăcărează pe ostași, oricât de molatici ar fi, și-i pornește la război; vederea armelor îi îndeamnă să facă și ei aceleași fapte de vitejie. Noi însă cum să nu ne umplem de râvnă, oricât de fricoși am fi, când vedem nu armele însângerate ale unui războinic, ci trupul sfântului, trupul care a fost învrednicit să se acopere de sânge pentru mărturisirea credinței în Hristos? Vederea trupului lui cade ca un foc în sufletul nostru și ne îndeamnă la aceeași luptă. De aceea ne-a lăsat Dumnezeu trupurile sfinților până la vremea învierii, ca să avem prin ele temei de înaltă filosofie.

Dar laudele cuvenite acestui sfânt mucenic să nu fie micșorate de slăbiciunea limbii mele, ci să rămână pe seama lui Dumnezeu, Cel care împarte răsplăți. Căci Acela care îl încununează, Acela îi va fi și lauda. Lauda lor nu este de la oameni, ci de la Dumnezeu[573]. Iar cele ce-am grăit nu le-am grăit ca să-l fac mai strălucit pe mucenic, ci ca să vă fac pe voi mai sârguincioși. Eu, dar, am să las deoparte cuvintele de laudă în cinstea mucenicului și-am să-mi îndrept tot cuvântul spre voi. Dar, mai bine spus, nu e cu putință să lași deoparte cuvintele de laudă în cinstea mucenicilor când vorbești în biserică pentru folosul sufletelor. Fiți, vă rog, cu luare-aminte! Vreau să tai astăzi un vechi și rău obicei, pentru ca să nu ne mărginim doar la a veni la mucenici, ci să-i și imităm pe mucenici. Îi cinstești pe mucenici nu numai când te duci la raclele lor, ci, înainte de aceasta, atunci când calci pe urma bărbăției lor. De aceea trebuie să vă spun, mai întâi, despre ce obicei rău e vorba. Nu poți vindeca o boală dacă nu știi despre ce boală e vorba. Să descoperim, dar, mai întâi boala, și apoi să dăm leacul.

---

573 *Romani* 2, 29.

– Dar care-i obiceiul cel rău?

– Unii din cei care au venit azi aici – să nu-mi fie mie a osândi Biserica întreagă cu o astfel de osândă –, unii, dar, din trândăvie sau din prostie, mâine ne părăsesc pe noi și se duc la Dafne[574], mâine risipesc ce am adunat eu astăzi, mâine dărâmă ce am zidit eu astăzi. Deci, ca să nu le fie fără folos venirea lor aici, am să le spun lor câteva vorbe, și cu aceasta termin cuvântul.

Spune-mi, te rog, pentru ce te grăbești să te duci în dumbrava aceasta din vecinătatea orașului? Aici este duhovnicescul Dafne! Aici este dumbrava Ierusalimului celui de sus! Acolo, izvoare de apă, aici, izvoare de mucenici! Acolo, chiparoși, copaci fără rod; aici, rămășițele sfinților cu rădăcinile sădite jos și cu ramurile întinse în cer! Vrei să vezi și fructul acestor ramuri? Deschide ochii credinței și-ți voi arăta îndată cum sunt aceste roade! Rodul acestor ramuri nu-i rod de pomi fructiferi, de nuci sau de alți pomi stricăcioși și pieritori, ci vindecare de trupuri betegite, iertare de păcate, pieire de răutate, iertare de boli sufletești, rugăciune stăruitoare, îndrăzneală către Dumnezeu, toate roade duhovnicești, pline de bunătăți cerești.

Roadele acestea se culeg mereu, și mereu cresc la loc, niciodată nu-i părăsesc pe cei care le cultivă. Pomii cei sădiți în pământ dau rod o dată pe an; iar dacă nu-s culeși, când vine iarna, își pierd frumusețea, iar roadele se strică și cad. Moaștele sfinților însă nu știu nici de iarnă, nici de vară, nici de silnicia vremii, și nici n-ai să le vezi vreodată lipsite de roade, ci întotdeauna cu toată frumusețea lor. Nu le atacă stricăciunea, nici schimbarea vremurilor. Câți n-am cules mii și mii de vindecări din această sfântă raclă de când s-a sădit trupul acesta în pământ, și rodul n-a pierit! S-au secerat lanurile, dar spicele nu s-au terminat! S-a scos apa din izvoare, dar vinele de apă n-au secat; ci curg, curg mereu și nu se opresc și, lucru de minune, apa ce izvorăște e totdeauna mai multă decât cea luată. Rămășițele sfântului nu fac numai minuni, ci ne îndeamnă să și filosofăm. De ești bogat, de te mândrești și de-ți este sufletul plin de îngâmfare, îndată-ți potolești mândria și-alungi îngâmfarea când vii aici, când îl vezi pe mucenic, când te gândești ce mare-i bogăția lui față de bogăția ta, și pleci de-aici cu multă sănătate-n

[574] Aici se afla un crâng dedicat zeului Apollo, precum și un faimos templu dedicat aceleiași zeități. (n.P.P.)

suflet. Dacă ești sărac și te socotești disprețuit, iei în râs banii și averile când vii aici și vezi averea mucenicului și, plin de multă înțelepciune, așa te duci acasă! Și, dacă ar veni asupra ta necazuri, pagube, bătăi, vei căpăta de aici iarăși destulă mângâiere când ai să vezi că tu nicicând n-ai suferit atât cât a suferit acel sfânt mucenic. Văzut-ai cât de multe sunt roadele acestor rădăcini? Văzut-ai că sunt duhovnicești? Că se ating chiar de suflet?

– Nu te opresc să te duci în dumbrava de la Dafne! Dar te opresc să te duci mâine!

– De ce?

– Pentru ca să nu fie petrecerea însoțită de osândă, pentru ca bucuria ducerii tale la Dafne să-ți fie curată, să nu se strecoare în ea osânda. Poți să te duci în altă zi la Dafne, când poți trece în voie și fără de păcat! Vrei să petreci și acum? Ei bine, ce adunare de lume e mai plăcută ca aceasta de aici? Ce e mai plăcut decât petrecerea aceasta duhovnicească, decât adunarea fraților? Spui că vrei să stai și la masă? Poți să stai și aici la masă după ce se termină slujba, alături de biserica mucenicului, așezat sub un smochin sau sub un butuc de vie. Îi poți dărui trupului tihnă și să-ți fie și conștiința scutită de păcat. Mucenicul se uită la voi, de alături, este aproape de voi, stă la masă cu voi și nu lasă ca petrecerea voastră să se prefacă în păcat; ca un pedagog sau ca un tată preabun, văzut cu ochiul credinței, potolește râsul, curmă plăcerile cele nelalocul lor, stârpește săltările trupului; pe acestea la Dafne nu le poți evita.

– De ce?

– Pentru că cete de oameni vor împânzi mâine dumbrava de la Dafne cu dansurile lor, iar vederea unor astfel de dansuri îl împinge de multe ori pe cel care vrea să stea cuminte, vrând-nevrând, să imite schimonoseala aceasta, mai ales când și diavolul e de față; și e de față și te invită cu cântecele desfrânate, prin cuvintele cele de rușine, cu alaiul acela demonic. Tu însă în ziua aceea a Botezului, când ai fost învrednicit de Sfintele Taine, te-ai lepădat de toată această slujire și te-ai unit cu Hristos ca să-I slujești Lui. Adu-ți aminte de cuvintele pe care le-ai spus atunci și de legământul făcut și fugi! Fugi ca să nu-ți încalci jurământul!

Vreau să vorbesc cu cei de față, cu cei care nu merg la Dafne, și lor să le încredințez mântuirea celorlalți. Și medicul, când se duce la un bolnav, nu grăiește multe cu cel care zace, ci cheamă rudele

bolnavului și lor le spune de doctoriile, de hrana și de toată îngrijirea ce trebuie date bolnavului.

– De ce?

– Pentru că bolnavul nu primește îndată sfatul medicului, pe când cel sănătos este cu multă luare-aminte la cele spuse. Despre aceasta vreau să vă vorbesc și eu vouă.

Mâine deci să ieșim înainte la porțile orașului și să ne așezăm în drum; bărbații, să-i dăm jos de pe animalele de povară pe bărbați, iar femeile, pe femei, și să-i aducem aici. Să nu ne rușinăm! Când e vorba de mântuirea fratelui, rușinea n-are ce căuta.

Dacă aceia nu se rușinează să meargă la Dafne, la alaiul acela nelegiuit, cu atât mai mult nu trebuie să ne rușinăm noi când avem să-i aducem la această sfântă prăznuire. Când e vorba de mântuirea fratelui, să nu lăsăm nimic la o parte. Hristos a murit pentru noi, trebuie să suferim și noi totul pentru frații noștri. Chiar de te lovesc, chiar de te ocărăsc, ține-i bine și nu te lăsa până ce nu-i aduci la sfântul mucenic. Chiar de-ar fi să-i cheme pe cei care trec pe cale să judece fapta ta, tu spune: „Vreau să-l mântuiesc pe fratele meu! Văd că-și pierde sufletul! Nu sufăr să trec cu vederea pe fratele meu!" Să te țină de rău cine vrea! Să te învinuiască cine vrea! Dar, mai bine spus, nimeni nu te va ține de rău, ci chiar toți te vor lăuda, toți te vor încuviința. Spune-le: „Nu lupt pentru bani, nici nu mă răzbun pentru o ură personală! Nu mă zbat, nici nu mă războiesc pentru vreun lucru pământesc, ci pentru mântuirea fratelui meu!" Cine nu va lăuda cuvintele acestea? Cine nu se va minuna de ele?

Înrudirea duhovnicească ne face să-i iubim mai mult decât pe părinții noștri pe cei cu care n-avem nicio legătură de sânge. Dacă vreți, să-l luăm și pe mucenic cu noi! Nu se rușinează să vină și să-i mântuiască pe frați. Să-l punem sub ochii lor, să se teamă de el când îl vor vedea în fața lor, să se rușineze când îl vor vedea că se roagă de ei și-i sfătuiește! Că nu se rușinează sfântul să-i roage! Dacă Stăpânul lui ne roagă pe noi oamenii – „În locul lui Hristos vă rugăm", spune Pavel, „ca și cum Dumnezeu v-ar ruga prin noi: împăcați-vă cu Dumnezeu!"[575] –, cu atât mai mult va face aceasta robul. Un singur lucru îl întristează: pieirea noastră. Un singur lucru îl bucură: mântuirea noastră. De aceea nu se va da în lături de la a face orice pentru mântuirea noastră. Nici noi să nu ne rușinăm

[575] *2 Corinteni* 5, 20.

și să nu socotim de prisos o astfel de faptă. Vânătorii străbat munți, prăpăstii, povârnișuri și locuri nebătute ca să vâneze un iepure, un cerb sau alte lighioane, iar adeseori chiar păsări sălbatice.

Tu de ce pregeți, de ce te rușinezi când e vorba să vânezi nu un animal, ci un frate duhovnicesc, pentru care a murit Hristos, și să-l scapi de la pieire? Și n-ai nevoie să străbați dealuri și munți, ci doar să ieși pe poarta cetății! Te întreb: mai poți avea oare iertare? N-auzi pe un înțelept că sfătuiește și spune: „Este rușine aducătoare de păcat”[576]? Te temi să nu te țină cineva de rău? Dă vina pe mine! Spune: „Așa mi-a poruncit dascălul”! Sunt gata să mă judec cu cei care te țin de rău și să le dau socoteală. Dar, mai bine spus, nimeni, oricât de nerușinat ar fi, nu vă va ține de rău nici pe voi și nici pe mine! Dimpotrivă, toți vor lăuda și se vor minuna de purtarea noastră de grijă. Și nu numai locuitorii orașului nostru, ci și locuitorii orașelor vecine se vor minuna de marea noastră dragoste și de râvna noastră cea plină de iubire. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Însuși Stăpânul îngerilor ne va lăuda.

Știindu-ne, dar, plata, să nu nesocotim vânătoarea! Să nu ne întoarcem mâine singuri, ci fiecare să aducă cu el și ce-a vânat! Dacă vei veni la poarta cetății în ceasul în care unul iese din casă și apucă drumul spre Dafne și dacă-l vei face să vină aici, nu vei mai avea nicio neplăcere cu trecerea timpului; chiar acela îți va aduce multe mulțumiri, iar ceilalți toți vă vor lăuda și se vor minuna. Dar, ceea ce este mai mult decât orice, e că Stăpânul cerurilor vă va da pentru aceasta multe răsplăți și va face să prisosească și câștigul, și lauda aceasta.

Gândindu-ne, dar, la câștigul ce-l avem de aici, să ne ducem toți la porțile orașului, să-i prindem pe frații noștri și să-i aducem aici, ca să ne fie și mâine plină biserica și așa să fie desăvârșită prăznuirea. Pentru ca, pentru râvna de aici, să ne primească sfântul mucenic în corturile cele veșnice cu multă îndrăznire, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul și de viață făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

[576] *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 4, 23.

Cuvântare de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam[577]

I

Ne-a chemat la această sfântă sărbătoare și prăznuire fericitul Varlaam, nu ca să-l lăudăm, ci ca să-l imităm; nu ca să ascultăm cuvinte de laudă în cinstea lui, ci ca să mergem pe urma faptelor lui mari! În lucrurile cele pământești, oamenii urcați la mari demnități nu vor nicicând să vadă alți oameni părtași înaltei lor demnități, invidia le curmă dragostea; în lucrurile cele duhovnicești însă nu-i așa, ci cu totul dimpotrivă: mucenicii atunci, mai cu seamă, simt cinstea pe care o au, anume când văd că cei împreună cu ei robi, adică oamenii, ajung părtași bunătăților lor. Prin urmare, de vrei să-i lauzi pe mucenici, imită-i pe mucenici! De vrei să-i cinstești prin cuvinte de laudă pe atleții credinței, râvnește osteneala lor! Aceasta le va face mucenicilor tot atâta bucurie câtă le aduc și mărețele lor înfăptuiri. Și, ca să afli că mucenicii atunci mai cu seamă simt bunătățile lor, când ne văd pe noi întăriți în credință și în fapte bune, și că socotesc lucrul acesta cea mai mare cinste adusă lor, ascultă ce spune Pavel: „Atunci trăim, când stați tari în Domnul"[578]. Înainte de Pavel, și Moise Îi spunea lui Dumnezeu: „Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l! Dar, dacă nu, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o!"[579] „Nu simt", spune el, „cinstea cea de sus din pricina nenorocirii poporului meu." Obștea credincioșilor e un trup. Ce folos de cap că e încununat, când picioarele sunt pedepsite?

– Dar cum e cu putință, m-ai putea întreba, să-i imiți acum pe mucenici? Acum nu-i timp de prigoană!

– Știu și eu! Nu-i timp de prigoană, dar timp de mucenicie este! Nu-i timp de lupte mucenicești, dar timp de cununi este! Nu te prigonesc oamenii, dar te prigonesc demonii. Nu te alungă tiranul, dar te alungă diavolul, un tiran mult mai cumplit decât

---

[577] *PG* 50, 675-682. Sfântul Mucenic Varlaam era originar dintr-un sat apropiat de Antiohia. Nu știm în care dintre persecuții a murit ca martir. Un panegiric în cinstea lui a rostit și Sfântul Vasile cel Mare. Este sărbătorit pe 19 noiembrie. (n.P.P.)

[578] *1 Tesaloniceni* 3, 8.

[579] *Ieșirea* 32, 32.

toți tiranii. Nu vezi cărbuni aprinși înaintea ta, ci vezi aprinsă văpaia poftei. Au călcat aceia pe cărbuni aprinși, calcă și tu văpaia trupului! Au luptat aceia cu fiarele, înfrânează și tu mânia, fiara sălbatică și neîmblânzită! Au stat aceia nedoborâți în fața unor dureri de nesuferit, biruiește și tu gândurile păcătoase și rele ce gâlgâie în inima ta! Așa-i imiți pe mucenici! „Acum nu avem de luptat cu sângele și trupul, ci cu începătoriile, cu stăpâniile, cu stăpânitorii întunericului acestui veac, cu duhurile răutății."[580] Foc este pofta trupului, foc nestins și continuu; este câine furios și turbat; de mii și mii de ori îl alungi și tot de atâtea ori sare la tine și nu se îndepărtează! Cumplit e jarul cărbunilor, dar mai grozav e jarul poftei! Niciodată nu încetează războiul acesta! Niciodată nu ne dă răgaz în viața aceasta! Lupta e continuă pentru ca și cununa să fie strălucită. De aceea Pavel ne înarmează totdeauna, pentru că totdeauna e timp de război, pentru că totdeauna dușmanul veghează.

– Vrei să afli că pofta arde tot atât de tare ca focul? Ascultă ce spune Solomon: „Călca-va oare cineva pe cărbuni aprinși și nu-și va arde picioarele? Așa este cel care intră la femeia vecinului său și tot cel care se atinge de ea nu va fi fără de vină"[581]. Vezi că pofta se ia la întrecere cu focul? După cum este cu neputință să te atingi de foc și să nu te arzi, tot așa privitul cu poftă la chipurile frumoase arde sufletul mai iute decât focul. Că trupurile frumoase sunt pentru ochii desfrânaților ca o materie ce aprinde lesne. De aceea trebuie să nu dăm prilej focului poftei să vadă frumuseți străine, ci să înăbușim prin orice mijloc focul, să-l stingem cu gânduri cucernice, să stăvilim incendiul ca să nu se întindă mai departe, să nu-i îngăduim să surpe tăria sufletului nostru.

Orice plăcere, în timpul învolburării patimilor, arde sufletul mai puternic decât focul dacă nu luptăm vitejește cu răbdare și cu credință împotriva fiecărei patimi. Așa cum a făcut fericitul și viteazul atlet al lui Hristos, Varlaam, cu mâna lui. A ținut cărbuni încinși în mâna dreaptă, nu s-a plecat în fața durerii, ci a stat mai fără de simțire ca o statuie. Dar, mai bine spus, îl ustura și suferea – că sub cărbuni era carne, și nu fier –, dar, cu toate că-l ustura și suferea, a arătat în trup muritor filosofia Puterilor netrupești.

[580] *Efeseni* 6, 12.
[581] *Pildele* 6, 28-29.

II

Dar să povestesc mucenicia lui de la început, ca istoria lui să fie mai lămurită. Te rog să te uiți la viclenia diavolului. Pe unii sfinți diavolul i-a pus în vase de aramă, pe alții i-a aruncat în căldări care ardeau mai tare ca focul; unora le-a scrijelit coastele, pe alții i-a înecat în mare; pe unii i-a dat fiarelor sălbatice, pe alții i-a băgat în cuptor; unora le-a desfăcut încheieturile oaselor, pe alții i-a jupuit de vii; pe unii i-a pus pe jăratic cu trupurile pline de sânge, că scânteile ce săreau pe răni mușcau din răni mai crud decât o fiară sălbatică; pentru alții născocea alte cazne mai grozave. Ce-a făcut diavolul când a văzut că toate aceste cazne sunt o nimica toată și că cei care le suferă le biruiesc cu multă prisosință, ba încă îi mai fac și pe cei care vin după ei să intre cu foarte mare curaj în astfel de lupte?

Născocește un nou chip de viclenie, pentru ca noutatea pedepsei să-l ia pe mucenic pe nepregătite și să-i înfrângă cerbicia. O caznă de care ai mai auzit, la care te-ai gândit, chiar dacă este dureroasă, o nesocotești ușor, căci te-ai deprins cu ea așteptând-o, dar o caznă la care nu te-ai gândit, oricât de ușoară ar fi, e mai dureroasă decât toate. Să ne fie, așadar, nouă lupta, își spunea diavolul, să fie străină uneltirea împotriva mucenicului, pentru ca noutatea și ciudățenia caznei să-l tulbure pe atlet și să-l doboare cu ușurință!

– Ce a făcut diavolul?

– L-a scos pe sfânt înlănțuit din temniță. Că și acesta este un semn al răutății diavolului, anume să nu aducă de la început cazne grele asupra mucenicului, nici să-i dea pedepse înfricoșătoare, ci să înceapă cu cele mai mici.

– De ce?

– Pentru ca, dacă mucenicii sunt învinși, înfrângerea lor să fie rușinoasă că nu s-au putut împotrivi nici unor mici încercări, iar dacă biruiesc, să fie mai ușor de doborât în încercări mai mari, fiindu-le slăbită puterea în încercările mai mici de mai înainte. De aceea deci l-a supus mai întâi la cazne mai ușoare, pentru ca să nu dea greș, fie de-l doboară pe mucenic, fie de nu-l doboară. „Dacă-l dobor de la început", își spunea diavolul, „l-am făcut de râs; dacă nu-l dobor, l-am făcut mai slab pentru încercările de mai târziu."

L-a scos pe sfânt din temniță. Iar el a ieșit ca un viteaz care se exersase multă vreme în palestră, locul de exercițiu al atleților. Căci palestră i-a fost într-adevăr mucenicului temnița, acolo a

vorbit îndeosebi cu Dumnezeu și de la El a aflat de toate luptele mucenicești, că unde sunt astfel de lanțuri, acolo este și Hristos. A ieșit, dar, sfântul și ajunsese mai puternic prin îndelungata lui ședere în temniță. După ce l-a scos din temniță și după ce diavolul l-a adus înaintea judecății, prin cei care slujeau fărădelegii lui, nu l-a legat la butuc, nu l-a înconjurat de călăi – vedea că-i dorește, că de mult cugetase la ei –, ci a apropiat de turn o viclenie nouă, nemaiauzită și nicicând nădăjduită, în stare să-l facă să cadă ușor. Fiindcă aceasta caută diavolul cu stăruință: să-i facă pe sfinți să cadă, nu să-i facă să sufere.

– Care-i viclenia?

– Poruncește sfântului să întindă mâna deasupra jertfelnicului; apoi i-au pus în palmă cărbuni aprinși și tămâie, pentru ca, dacă îl usturǎ și întoarce mâna, să i se socotească aceasta jertfă adusă idolilor și călcare de poruncă.

Ai văzut cât de viclean e diavolul? Dar iată cum a făcut neputincioase vicleniile lui Cel care îi prinde pe cei înțelepți în viclenia lor[582]! Iată cum măiestria vicleniei și bogăția răutății diavolului au făcut de au adus mucenicului prisos de mai mare slavă. Atletul credinței ajunge și mai strălucit când potrivnicul pleacă biruit, după ce pusese la cale mii și mii de viclenii. Așa s-a întâmplat și aici. A rămas, dar, fericitul Varlaam neclintit și nu și-a întors mâna, ca și cum i-ar fi fost de fier. Cu toate că, chiar de ar fi întors mâna, nici așa mucenicul n-ar fi avut vreo vină.

III

Fiți cu mare luare-aminte toți la cele pe care le-am spus, ca să vedeți că, chiar de fericitul Varlaam ar fi întors mâna, fapta lui nu ar fi fost o înfrângere.

– De ce?

– Pentru că trebuie să judecăm și în cazul acesta așa cum judecăm în cazul când mucenicilor li se scrijelesc coastele sau sunt chinuiți în alt chip. Dacă mucenicii cad și jertfesc idolilor, vina cade în sarcina slăbiciunii lor, că au jertfit idolilor pentru că n-au putut îndura durerile. Dar, dacă îndură caznele cu toate durerile pe care le suferă și nu-și trădează credința, nimeni nu-i învinuiește pentru

[582] *Cf. 1 Corinteni* 3, 19; *Iov* 5, 13.

durerile acestea, ba, dimpotrivă, îi lăudăm și-i admirăm și mai mult că au îndurat și nu s-au lepădat de credință, cu toate durerile lor. Și aici, dar, dacă fericitul Varlaam ar fi făgăduit că jertfește idolilor, pentru că n-ar fi putut îndura usturimea cărbunilor, ar fi fost învins. Dar, dacă ar fi întors mâna, fără să fi făgăduit că jertfește, vina n-ar fi fost a voinței mucenicului. S-ar fi întâmplat aceasta din pricina focului, nu pentru că i s-ar fi slăbit voința, ci pentru că nervii și-ar fi pierdut tăria lor firească și mâna s-ar fi plecat fără voia sfântului. După cum nu-i învinuim pe cei cărora li se scrijelesc coastele, pentru că li se împarte în bucăți carnea trupurilor lor; dar, mai bine spus, dau un exemplu mai apropiat: după cum nu poți ține de rău pe cei bolnavi de friguri și pe cei ce suferă de atacuri nervoase că li se strâmbă mâinile, pentru că aceasta se întâmplă nu din pricina slăbiciunii voinței lor, ci din pricina arșiței bolii, care le scoate toată umezeala din trup și ca urmare le contractă nervii peste fire, tot așa nici pe sfântul acesta nu l-ai fi putut învinui dacă ar fi întors mâna. Dacă boala de friguri contractă și strâmbă mădularele bolnavului fără voia lui, apoi cu mult mai mult ar fi făcut aceasta cărbunii aprinși puși în mână, cu toată împotrivirea mucenicului.

Dar aceasta nu s-a întâmplat, ca să afli cu prisosință că harul lui Dumnezeu era alături de atlet, îl încuraja și-i întărea slăbiciunea firii. Nici mâna mucenicului n-a arătat atunci că era făcută din carne și oase; a rămas neclintită, ca și cum ar fi fost tare ca diamantul. Cine nu s-ar fi minunat văzând aceasta? Cine nu s-ar fi cutremurat? Se plecau de sus Îngerii să privească, se uitau Arhanghelii. Strălucită era priveliștea! Depășea cu adevărat firea omenească! Cine n-ar fi dorit să vadă un om luptându-se cu focul fără să sufere ce-ar suferi un om? Cine n-ar fi dorit să vadă pe același om și jertfelnic, și jertfă, și preot?

De aceea fumul de la jertfă, care se ridica, era îndoit: unul de la tămâia aprinsă, altul de la carnea mâinii arse. Și era mirosul acesta din urmă mai plăcut decât celălalt, parfumul acesta, mai bun decât celălalt. S-a întâmplat acum ce se întâmplase și cu rugul[583]. După cum rugul acela ardea, dar nu se mistuia, tot așa și aici ardea mâna dreaptă, dar nu se mistuia sufletul: se mistuia trupul, dar nu se mistuia credința; pierea carnea mâinii, dar nu pierea râvna; cărbunii au căzut găurind podul palmei, dar bărbăția sufletului n-a căzut.

---

[583] *Cf. Ieșirea* 3, 2.

Mâna s-a mistuit, s-a scurs – că era carne, nu diamant –, dar sufletul căuta din nou o altă mână, ca și cu aceea să-și arate răbdarea. După cum un ostaș viteaz, care intră între dușmani și taie falanga celor care-i stăteau împotrivă, dar care își frânge sabia din pricina multelor și deselor lovituri pe care le-a dat, se întoarce și caută altă sabie întrucât nu-și poate potoli sațiul de a-i ucide pe dușmani, tot așa și sufletul fericitului Varlaam, mistuindu-și mâna, ucigând falangele diavolilor, căuta din nou o altă mână ca să-și arate și cu ea râvna.

Să nu-mi spui mie că a dat chinurilor celor mucenicești numai o mână! Înainte de asta, gândește-te la faptul că acela care și-a dat mâna, acela și-ar fi dat și capul, și-ar fi dat și coastele focului, fiarelor, mării, prăpastiei, crucii și roții, ar fi fost gata să primească toate pedepsele cunoscute; și pe toate le-a suferit, dacă nu în realitate, cel puțin cu voința. Mucenicii nu se duc la cazne hotărâte de ei mai dinainte, ci se pregătesc de lupte pe care nu le cunosc, că nu sunt stăpâni pe voința și gândul tiranilor, nici nu le pun ei hotare și măsuri pedepselor, ci, când vin la mucenicie, suferă toate caznele câte dorește să le dea voința tiranilor, cea neomenească și sălbatică; afară doar dacă trupul mucenicilor nu lasă în timpul chinurilor neîmplinită dorința tiranilor. Cu cât se veștejea mai mult mâna mucenicului, cu atât voința îi era mai înflăcărată, întrecea în strălucire chiar jăraticul cărbunilor, scânteia mai tare decât cărbunii. Căci ardea înlăuntrul lui focul cel duhovnicesc, care-i cu mult mai înflăcărat decât focul acesta material. De aceea mucenicul nu simțea văpaia din afară, pentru că înlăuntrul lui ardea focul cel tare arzător și cu vâlvătăi al dragostei de Hristos.

IV

Pe acestea nu doar să le auzim, iubiților, ci să le imităm! Spun și acum ce spuneam la început. Nu numai în ceasul acesta să fie admirat mucenicul, ci fiecare să-l ia cu el pe sfânt când pleacă acasă, să-l ducă în casa lui; dar, mai bine spus, să-l pună în inima lui prin ținerea de minte a celor spuse aici. Luați-l cu voi pe mucenic, după cum v-am mai spus, și puneți-l în inima voastră având mâna întinsă! Luați-l cu voi pe cel încununat și nu-l lăsați să mai iasă vreodată din sufletul vostru! De aceea v-am adus lângă raclele sfinților mucenici, ca să luați și cu privirea îndemn spre virtute și

ca să vă pregătiți să fiți tot atât de zeloși. Pe un ostaș îl înflăcărează spre luptă și faima unui erou, însă mai mult îl înflăcărează vederea eroului, dar mai ales atunci când intră în cortul eroului și vede sabia plină de sânge, capul vrăjmașului la pământ, prada de război atârnată sus, sângele proaspăt picurând din mâinile eroului care a înălțat trofeul și pretutindeni lănci, scuturi, arcuri și toate celelalte feluri de arme. De aceea ne-am adunat și noi aici. Mormântul mucenicilor este un cort ostășesc. De-ți deschizi ochii credinței, vei vedea aici, în mormânt, „platoșa dreptății"[584], „pavăza credinței"[585], „coiful mântuirii"[586], încălțămintea Evangheliei[587], „sabia Duhului"[588], iar capul diavolului, aruncat jos, la pământ. Când vezi un demonizat zăcând cu fața la pământ lângă mormântul mucenicului și sfâșiindu-se adeseori singur, să nu vezi în el altceva decât capul tăiat al diavolului. Încă și acum stau aceste arme lângă ostașii lui Hristos. Și, după cum împărații îi îngroapă pe eroi cu armele lor, tot așa și Hristos i-a îngropat pe mucenici cu armele lor, pentru ca să arate, chiar înainte de înviere, toată slava și toată puterea sfinților.

Cunoaște, dar, toată armura lor duhovnicească, pentru ca să pleci de aici cu un câștig mare de tot! Mare luptă duce diavolul și împotriva ta, iubite, luptă mare și neîntreruptă! Cunoaște luptele lor mucenicești ca să imiți victoriile lor! Bate-ți joc de bogăție, de bani și de tot luxul din viață! Nu-i ferici pe bogați! Fericește-i pe mucenici! Nu pe cei care o duc în chefuri, ci pe cei din vasele de tortură! Nu pe cei care stau la mese bogate și luxoase, ci pe cei din căldări clocotite! Nu pe cei care se duc la băi în fiecare zi, ci pe cei din cuptoare cumplite! Nu pe cei care miros a parfum, ci pe cei care răspândesc din tot trupul lor pârjolit fum și miros de carne arsă. Mirosul acesta e mai bun și mai folositor decât mirosul de parfum. Mirosul de parfum aduce osândă peste cei care-l întrebuințează, mirosul de la mucenici, răsplăți și cununile cele de sus.

Și, ca să cunoști că fapte rele sunt desfătarea, ungerea cu miruri și parfumuri, beția, băutul de vin peste măsură, masa îmbelșugată și luxoasă, ascultă ce zice prorocul: „Vai de cei care dorm în paturi

---

584 *Efeseni* 6, 14.
585 *Efeseni* 6, 16.
586 *Efeseni* 6, 17.
587 *Cf. Efeseni* 6, 15.
588 *Efeseni* 6, 17.

de fildeș și se răsfață în așternuturile lor, de cei care mănâncă iezii din turme și viteii de lapte din cirezi, de cei care beau vin strecurat și se ung cu cele mai bune mirosuri!”[589] Dacă acestea erau oprite pe vremea Vechiului Testament, apoi cu mult mai mult acum, pe vremea harului, când filosofia e mai mare. Spun aceasta și bărbaților, și femeilor! Arena de luptă e obștească. Oștirea lui Hristos nu se împarte în bărbați și femei! Este o singură oștire! Pot și femeile îmbrăca platoșa, pot lua scutul, pot arunca săgeți și în vreme de mucenicie și în altă vreme care cere, la fel, multă îndrăznire și curaj. După cum un arcaș bun, care dă drumul săgeții din coardă drept în țintă, tulbură toată ordinea de luptă a dușmanilor, tot așa și sfinții mucenici și toți luptătorii adevărului, care luptă împotriva meșteșugirilor diavolului, aruncă din limbă, ca dintr-o coardă de arc, cuvintele drept la țintă. Și cuvintele lor, aruncate prin aer ca niște săgeți, lovesc falangele nevăzute ale demonilor și tulbură toată ordinea lor de luptă. Așa s-a întâmplat și cu acest fericit Varlaam. Cu niște simple cuvinte aruncate cum arunci săgețile a tulburat toată oastea diavolului.

Să ajungem și noi tot atât de buni țintași! Nu-i vedeți pe cei care ies de la teatru cât sunt de moleșiți? Pentru care pricină? Pentru că au fost cu mare atenție la cele petrecute la teatru: la întorsăturile ochilor, la mlădiatul mâinilor, la învârtiturile picioarelor; pentru că au plecat de la teatru după ce au strâns în sufletele lor toate imaginile care le-au apărut înaintea ochilor prin mlădierile trupului dansatoarelor și dansatorilor.

Nu-i oare absurd ca aceia care se duc la teatru să arate atâta sârguință spre pierderea sufletului lor și să țină minte tot ce s-a jucat la teatru, iar noi, care le putem ajunge egali îngerilor imitând cele de aici, de lângă mormântul mucenicului, să nu avem o sârguință egală cu a acelora pentru păstrarea celor spuse? Nu, vă rog, stăruitor vă rog, să nu ne neglijăm atât mântuirea! Să-i punem în sufletele noastre pe toți mucenicii, împreună cu vasele în care au fost arși, cu căldările în care au fiert, cu toate celelalte pedepse! După cum pictorii curăță adeseori tablourile înnegrite de fum, de funingine și de vreme, tot așa fă și tu, iubite, cu amintirea sfinților mucenici! Când griji lumești te năpădesc și-ți înnegresc sufletul, șterge-l cu amintirea mucenicilor. De ai această amintire în sufletul

[589] *Amos* 6, 4, 6.

tău, nu vei mai admira bogăția, nu vei mai plânge sărăcia, nu vei lăuda slava și puterea, nu vei mai socoti nimic din cele omenești, din cele pline de veselie, [ca fiind] mare, nici ceva din cele pline de tristețe [ca fiind] de nesuferit. Vei ajunge mai presus de toate acestea, având învățătură neîntreruptă de virtute contemplarea icoanei mucenicului.

Cel care îi vede în fiecare zi pe ostași luptând nu mai dorește să chefuiască, nu mai rămâne mut de admirație în fața unui om care duce o viață de petreceri și de chefuri, ci-l va admira pe omul cu o viață aspră, cu o viață încordată, cu o viață de luptă. Ce părtășie are beția cu lupta? Îmbuibarea cu bărbăția? Parfumurile cu armele? Războiul cu ospețele? Ești ostaș al lui Hristos, iubite, înarmează-te, nu te înfrumuseța! Ești atlet viteaz, fii bărbat, nu femeie împodobită! Așa îi vom imita pe sfinții aceștia, așa îi vom cinsti pe eroii credinței, pe cei încununați, pe prietenii lui Dumnezeu! Mergând pe același drum cu ei, vom dobândi și noi aceleași cununi, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare de laudă la Sfânta Mare Muceniță Drosida și despre aducerea aminte de moarte[590]

I

Păstorii cărora li-i dragă munca, când văd că iarna cea lungă a trecut, că s-au ivit razele strălucitoare ale soarelui și ziua a ajuns mai caldă, scot oile din staul și le duc în locurile obișnuite de pășune. Bunul nostru păstor[591] a făcut întocmai ca acești buni păstori: a scos turma aceasta sfântă, turma cea duhovnicească a lui Hristos pe aceste pășuni duhovnicești ale sfinților. Se satură oile de stat în iesle! Dar, când ies din staul, culeg mai mult folos de pe câmpii. Caută cu bucurie la pământ, pasc iarba cu dinții, respiră aer curat, se uită la razele luminoase și strălucitoare ale soarelui, sar lângă lacuri, izvoare și râuri. Le desfată și pământul smălțat pretutindeni cu flori. Dar nu numai oilor, ci și nouă ne aduce vremea aceasta de primăvară mult folos. Plină de mâncăruri duhovnicești ne este și în oraș masa!

Pelerinajul la acești sfinți aduce mare bucurie; iar câștigul nu-i mai mic decât bucuria. Nu pentru că respirăm un aer curat, ci pentru că ne uităm la faptele mari ale acestor viteji. Nu sărim lângă râuri de ape, ci lângă râuri de haruri; nu căutăm în jos ca să paștem iarba cu dinții, ci ca să culegem virtuțile mucenicilor; nu vedem pământ smălțat cu flori, ci trupuri care mustesc de haruri duhovnicești. Fiecare biserică a mucenicilor dă mare câștig celor care intră în ea, dar mai cu seamă biserica aceasta a tuturor mucenicilor!

Îndată ce pășești în pridvorul ei, îți cade sub ochi mulțimea de morminte răspândite pretutindeni. Oriunde ai privi, vezi coșciuge, morminte, racle ale celor răposați. Vederea acestor morminte ne ajută mult să filosofăm. Sufletul, de este trândav, se trezește îndată când le vede; de este treaz și râvnitor, ajunge mai râvnitor; de se plânge de sărăcie, se mângâie îndată când vede mormintele acestea;

---

[590] *PG* 50, 683-694. Drosida (Drusilla) ar fi fost una dintre fiicele împăratului Traian și ar fi fost martirizată în Antiohia, aruncată fiind în metal topit, împreună cu cinci însoțitoare ale ei. Actele ei martirice sunt însă lipsite de autenticitate. Și patriarhul Severus al Antiohiei a rostit omilii în cinstea acestei mucenițe și i-a compus un imn panegiric. (n.P.P.)

[591] Flavian al Antiohiei.

de se laudă cu bogăția, se smerește și se pleacă. Vederea mormintelor ne face pe fiecare din cei care le privim să ne gândim la sfârșitul nostru, ne silește să filosofăm fără să vrem și ne convinge să nu socotim nimic trainic din cele din lumea aceasta, nici din cele triste, nici din cele vesele. Iar cel care-i convins de aceasta nu cade ușor în cursa păcatului. De aceasta și un înțelept ne îndeamnă, zicând: „În toate cuvintele tale adu-ți aminte de cele mai de pe urmă ale tale și în veac nu vei păcătui"[592]; iar un altul grăiește la fel ca el, sfătuindu-ne așa: „Gătește pentru ieșire lucrurile tale și pregătește-te de drum!"[593] Nu vorbește de drumul acesta de pe pământ, ci de plecarea noastră din lumea aceasta.

Dacă vom avea mereu și în fiecare zi dinaintea ochilor necunoașterea sfârșitului nostru, nu vom păcătui așa ușor. Nu ne vor putea îngâmfa nici bucuriile vieții, nici doborî și tulbura tristețile, căci și unele și altele au un sfârșit necunoscut. Adeseori, cel care se trezește dimineața nu apucă seara. Poate că nu cugetăm și nu filosofăm la astea când suntem în oraș; dar, când ieșim afară de zidurile cetății, când venim la mormintele acestea și vedem mulțimea celor răposați, vederea celor de aici ne face, cu voia sau fără voia noastră, să avem astfel de gânduri; iar odată cu ele, să ne înălțăm de la cele pământești și să ne desprindem de dragostea ce-o avem pentru lucrurile din lumea aceasta. Dar nu vom fi stăpâniți numai de aceste gânduri, ci ne vom și grăbi spre patria noastră veșnică; vom primi de aici destulă mângâiere ca să ne pregătim și să ne rânduim toate lucrurile pentru plecarea pe tărâmul celălalt, știind că tot ce lăsăm din lucrurile noastre aici, pe pământ, le lăsăm spre paguba noastră. După cum un călător care se întoarce în grabă în patria sa, după ce a făcut o lungă călătorie, pierde și păgubește tot ce a lăsat la hanul în care a găzduit, tot așa și noi pierdem și ne păgubim de toate lucrurile pe care le lăsăm aici, la plecarea noastră de pe lumea aceasta. De aceea trebuie ca pe unele din lucrurile noastre să le luăm cu noi, iar pe altele să le trimitem acolo înaintea noastră. Viața aceasta e un drum care nu are oprire. Și bucuriile ei, și necazurile ei sunt în veșnică curgere. De aceea iubesc locul ăsta mai mult decât toate locurile! De aceea vin aici adeseori, nu numai când se face slujbă, ci și când nu se face. Când vin aici, îmi trec

---

[592] *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 7, 38.

[593] *Pildele* 24, 27.

prin minte toate gândurile acestea. În singurătatea de aici, ochii mei caută în tăcere la mormintele acestea și-mi îndreaptă sufletul la cei care odihnesc aici și la slava lor de dincolo.

II

De aceea îl laud și pe vrednicul nostru Părinte[594] că ne-a adus aici în această zi senină, având ca înaintemergătoare și povățuitoare pe fericita Drosida, a cărei pomenire o săvârșim. În afară de câștigul de care am vorbit, mai culegem din acest loc și un alt câștig mai mare. Când ajungem la raclele mucenicilor, după ce am trecut pe lângă celelalte sicrie, gândul nostru ajunge mai înalt, sufletul nostru mai puternic, râvna noastră mai mare, credința mai fierbinte. Când ne gândim apoi la chinurile, la luptele, la răsplățile și la cununile sfinților acestora, găsim iarăși alt temei de și mai mare smerenie.

De-ai fi făcut fapte mari de tot, vei socoti că n-ai făcut nimic mare când pui față-n față virtutea ta cu luptele acelora, iar dacă n-ai făcut nicio faptă mare și bună, nu-ți vei pierde nădejdea mântuirii, pentru că iei îndemn de la vitejia lor ca să-ți schimbi viața în viață de virtute, pentru că te gândești în tine însuți că poate ți se va întâmpla și ție, învrednicit fiind de bunătatea lui Dumnezeu, să faci aceste salturi, să urci dintr-odată în cer și să dobândești acea îndrăzneală mare de tot. Și pleci de aici, de lângă raclele mucenicilor, după ce ai filosofat acestea și chiar altele mai mari decât ele. Că moartea mucenicilor le e imbold credincioșilor, îndrăzneală Bisericii, întărire creștinismului, surpare morții, dovadă a învierii, batjocura demonilor, învinuirea diavolului, învățătură de filosofie, îndemn pentru disprețuirea lucrurilor din lumea aceasta, cale pentru dorirea bunătăților ce vor fi, ușurare în nenorocirile ce vin peste noi, temei de răbdare, prilej de stăruință, rădăcină, izvor și mamă a tuturor bunătăților.

Dacă vreți, vă voi dovedi fiecare din aceste spuse. Vă voi spune cum este moartea mucenicilor imbold credincioșilor, cum este îndrăzneală pentru Biserică, în ce chip este dovadă a învierii și toate celelalte, așa cum le-am spus acum. Când elinii pornesc război, și luptă împotriva noastră în privința dogmelor, și ne hulesc credința, printre alte argumente să le aducem și argumentul acesta,

[594] Același Flavian al Antiohiei.

adică moartea mucenicilor, spunându-le: „Cine i-a înduplecat pe mucenici să disprețuiască viața de aici? Dacă Hristos a murit și nu a înviat, cine a săvârșit aceste lucruri mai presus de fire? Căci nu este în stare o putere omenească să înduplece vreme de atâția ani atâtea zeci de mii de oameni – și nu numai bărbați, ci și femei, fecioare care nu știau de nuntă și copii mici – să disprețuiască viața aceasta, să se arunce cu îndrăznire în gura fiarelor sălbatice, să râdă de foc, să disprețuiască orice fel de chin și de pedeapsă și să se grăbească spre viața viitoare". Spunându-le acestea, nu vor mai avea nevoie de alte argumente, ci se vor gândi singuri și vor avea în cele spuse argumentul cel mai puternic.

După venirea lui Hristos au fost împărați păgâni, dar au fost și împărați creștini. Cei mai mulți dintre împărații păgâni i-au aruncat pe creștini în adâncuri, în foc, în prăpăstii, în mare, i-au dat furiei fiarelor sălbatice, i-au supus la fel de fel de chinuri și torturi, căutau cu orice chip să nimicească credința din sufletul lor, dar n-au reușit; dimpotrivă, au plecat rușinați. Cu cât creștinii erau tăiați în număr mai mare, cu atât credința creștea.

Dar niciun împărat creștin n-a vrut cândva să chinuiască sau să pedepsească un păgân pentru a-l sili să se lepede de rătăcirea lui. Cu toate astea, religia păgână s-a irosit, a pierit de la sine – ca să cunoști și tăria adevărului, dar și slăbiciunea minciunii: minciuna a pierit de la sine fără nicio prigoană, adevărul însă, cu toate piedicile puse, a crescut și a ajuns la o înălțime nespusă. Pricina este Hristos, Care trăiește și lucrează în sufletele mucenicilor. Când deci păgânii îți spun că Hristos n-a înviat, întreabă-i așa: „Cine a săvârșit acestea? Spune-mi: un mort? Dar au fost atâția morți, și niciunul din ei n-a făcut așa ceva. Vrei să spui că a fost un mag și un înșelător? Dar au fost mulți magi, mulți înșelători, mulți șarlatani. Pe toți i-a înghițit tăcerea și nici urmă n-a rămas din ei. Odată cu viața li s-au stins și șarlataniile. Faptele lui Hristos însă cresc zi de zi, și asta pe bună dreptate. Cele ce s-au făcut nu s-au făcut cu șarlatanie, ci cu putere dumnezeiască. De aceea nici nu pier".

Dar, mai bine spus, voi face dovada puterii lui Hristos nu numai prin aceea că credința în Hristos crește, ci și prin aceea că spre binele și mântuirea vieții noastre crește. După venirea lui Hristos, cei care locuiesc pământul au ajuns din fiare oameni, dar, mai bine spus, toți aceia care pășesc cu adevărat pe urmele Lui au ajuns din oameni îngeri.

Vrei să-mi spui că mucenicii s-au înșelat, că și-au făcut o socoteală greșită și că de aceea au disprețuit viața de aici? Dar cum se face că cei dintâi mucenici nu i-au convins pe cei din urma lor că s-au înșelat, iar aceștia, pe cei de după ei, ba, dimpotrivă, cu cât se prelungeau prigoanele, cu atât se înmulțeau și mucenicii și nimeni, în atâta amar de vreme, n-a văzut înșelăciunea? Cine poate spune aceasta?

Mai mult: pentru ce demonii se tem de rămășițele mucenicilor, dacă mucenicii s-au înșelat? Pentru ce fug și de mormintele lor? Nu-i cuprinde spaima aceasta pentru că s-ar teme de niște morți! Iată pe întinsul pământului mii și mii de morți; demonii stau lângă ei; și-ai să vezi mulți demonizați locuind prin pustietăți și în morminte; dar de locurile în care-s îngropate oasele mucenicilor fug ca de foc și de osândă cumplită și propovăduiesc cu voce tare puterea cea dinlăuntru care-i biciuiește.

III

Am dovedit în cele de până aici că moartea mucenicilor vădește slăbiciunea demonilor. Am să vă dovedesc acum că mormintele lor arată și nerecunoștința lor. Când mucenicii, cu toate că au fost în trup și supuși unor nevoi firești, cu toate că au fost împresurați de o mulțime de dureri și suferințe, cu toate că au dus o viață trecătoare și au trăit pe pământ, au arătat că disprețuiesc viața aceasta din pricina dragostei de Dumnezeu, Creatorul lor, iar demonii se arată atât de batjocoritori și de nerecunoscători față de Binefăcătorul lor, cu toate că nu sunt în trup și sunt scutiți de durerile și suferințele trupului, ce cuvânt de apărare mai pot avea, ce iertare? Niciuna, de nicăieri! Virtutea mucenicilor osândește cu prisosință răutatea lor. Oamenii nu-i osândesc numai pe oameni, nici numai cei vrednici pe cei trândavi, ci sârguința mucenicilor îi osândește pe demoni. Pavel a arătat aceasta prin cuvintele: „Oare nu știți că îi vom judeca pe îngeri? Cu atât mai mult pe cele lumești!”[595] Prin îngeri Pavel înțelege pe îngerii diavolului, pe îngerii apostați.

– Cum îi vom judeca pe ei?, mă poate întreba cineva.

– Nu-i vom judeca stând pe scaunul de judecată și cerându-le socoteală pentru faptele lor, ci prin sârguința noastră le vom osândi

595 *1 Corinteni* 6, 3.

trândăvia. Așa cum a arătat tot Pavel, când spune: „Dacă și lumea se va judeca prin voi”[596]. N-a spus: „În fața voastră”, ci: „Prin voi”. La fel și atunci când Domnul spune: „Bărbații niniviteni se vor ridica împotriva neamului acestuia”, nu înseamnă că ninivitenii vor cere socoteală iudeilor necredincioși de atunci, ci credința ninivitenilor va osândi necredința iudeilor.

Putem avea foloase foarte mari de la mucenici și pentru facerea de fapte bune, și pentru disprețuirea lucrurilor din lumea aceasta. Când vezi că mucenicii au disprețuit viața în întregimea ei, de-ai fi și cel mai nesimțitor și mai trândav om, gândul se înalță, îți bați joc de petreceri și de distracții, disprețuiești banii și dorești petrecerea cea din ceruri. De ești bolnav, pătimirile mucenicilor îți dau temei de mare răbdare. De te sugrumă sărăcia, de vine peste tine un alt necaz din cele mari, ai îndestulătoare ușurare de toate necazurile care te-au cuprins dacă te uiți la cumplitele chinuri suferite de ei. Mai cu seamă pentru aceasta îmi sunt dragi zilele de pomenire ale mucenicilor, le iubesc și le îmbrățișez pe toate, dar mai ales când se întâmplă de prăznuim femei mucenițe. Cu cât vasul e mai slab, cu atât harul e mai mare, cu atât trofeul e mai frumos, cu atât biruința e mai strălucitoare! Nu din pricina slăbiciunii firii atleților, ci din pricină că vrăjmașul este învins acum de acelea pe care le biruise. Printr-o fecioară îl ucisese altădată diavolul pe Adam, printr-o Fecioară l-a biruit mai târziu Hristos pe diavol. Sabia pe care o ascuțise diavolul împotriva noastră, aceea a tăiat capul balaurului.

Așa cum s-a întâmplat și cu David. După cum atunci dreptul David, alergând asupra lui Goliat, i-a tăiat capul cu sabia barbarului[597], tot așa și acum a biruit prin femeie și este biruit de femeie. Femeia i-a fost mai înainte arma și femeia a ajuns unealta uciderii lui, ea, vas nebiruit. A păcătuit Eva și a murit; Drosida a murit ca să nu păcătuiască! Eva, mândrindu-se cu nădejdea unei făgăduințe deșarte, a călcat în picioare legile lui Dumnezeu; Drosida a disprețuit viața de aici ca să nu se lepede de credința în Binefăcătorul ei! Ce cuvânt de apărare, ce iertare mai pot avea bărbații când femeile slabe de fire se poartă ca niște bărbați, când se aruncă în luptele pentru credință cu atâta curaj? Nici firea, nici vârsta, nici altceva nu ne pot împiedica atunci când zelul și râvna sunt vii, când credința

---

[596] *1 Corinteni* 6, 2.

[597] *Cf. 1 Regi* 17, 51.

e arzătoare și când prin toate acestea atragem asupra noastră harul lui Dumnezeu. Așa cum s-a întâmplat și cu fericita aceasta. Trupul îi era slab, firea lesne supusă ispitei, vârsta fragedă. Dar, venind harul, a pus [el] în umbră slăbiciunea tuturor acestora, pentru că a găsit o inimă vitează, o credință neîndoielnică, un suflet gata să se arunce în primejdii.

IV

Nu este, nu este nimic mai puternic decât omul care are înrădăcinat în sufletul lui cu multă râvnă frica de Dumnezeu. De l-ar amenința focul, sabia, fiarele sau altceva, le disprețuiește pe toate cu multă ușurință. Așa cum a făcut și fericita aceasta, Drosida. Când tiranul a aprins rugul – că n-a aruncat-o nici în prăpastie, nu i-a tăiat nici capul, ca nu cumva scurtimea pedepsei să-i facă mai ușoară lupta; dimpotrivă, voind să-i înspăimânte cugetul și să-i biruiască sufletul nebiruit prin vederea rugului, a poruncit să fie adus rugul în fața ei; când, dar, tiranul a aprins rugul, când ardea focul și se ridica la mare înălțime, râvna fericitei mucenițe se aprindea și ea la vederea focului și clocotea de focul dorului de Hristos. Și-a amintit de cei trei tineri[598] și se gândea că ia parte la aceleași lupte și că va dobândi aceleași cununi.

După cum nebunii nu văd lucrurile așa cum sunt, ci se aruncă cu ușurință în săbii ascuțite, chiar de le văd, și-și dau drumul fără teamă în prăpastie, în adânc, în foc, în mare, tot așa și Drosida, cuprinsă de o nebunie nu ca aceasta – Doamne, ferește! –, ci de o nebunie mai înțeleaptă ca înțelepciunea, aprinsă de dorul de Hristos, nu vedea cele din fața ochilor ei, ci se mutase în cer, își pusese acolo sufletul și-și bătea joc de primejdii. Nu socotea focul foc, ci rouă. De aceea eu numesc rugul acela izvor preacurat de ape, vopsea minunată, cuptor de topit. După cum aurul ajunge mai curat în cuptorul de topit, tot așa și sufletul fericitei aceleia a ajuns mai curat în rugul acesta. Carnea i s-a topit, oasele au ars împreună cu ea, au ars venele și sângele din trup se revărsa peste tot, dar credința sufletului a ajuns mai tare, mai strălucitoare. Văzând aceasta, păgânii socoteau că a pierit, dar ea mai mult se curățea.

---

598 *Cf. Daniel* 3, 8-28.

Și, după cum un necunoscător crede că se pierde și se strică aurul când vede că se topește, curge și se amestecă cu cenușa, pe când meșterul, care cunoaște, știe că așa ajunge aurul mai curat și că după topire îl scoate din foc mai strălucitor, tot așa și cu mucenița. Necredincioșii, văzându-i trupul topit și risipit, socoteau că a ajuns pulbere și cenușă, credincioșii însă știau prea bine că, topindu-i-se trupul, a lepădat orice pată și s-a înălțat mai strălucitoare, dobândind nestricăciunea. Pe rug, înainte de înviere, a biruit desăvârșit Puterile potrivnice, căci cărnurile ei topite pe rug puneau pe fugă cu zgomotul arderii lor Puterile potrivnice. Și, după cum un viteaz bagă spaima în dușmani numai cu zgomotul pe care-l fac armele când și le pune pe el, tot așa și fericita Drosida a pus pe fugă Puterile acelea cu zgomotul pe care-l făcea carnea ce ardea pe rug. Dar nu numai așa, ci le-a alungat și în alt chip, nu mai mic decât acesta. Îndată ce s-a urcat pe rug și fumul s-a înălțat la cer și a cuprins văzduhul, i-a înecat pe toți demonii ce zburau prin văzduh, l-a izgonit pe diavol și a curățit aerul. Aerul era pângărit cu fumul jertfelor idolești, de aceea s-a ridicat în locul acelui fum un alt fum care a curățit murdăria lăsată de jertfele idolilor. I se potrivește foarte bine rugului aceluia comparația cu izvorul. Drosida, ca și cum și-ar fi dezbrăcat haina ca să-și desfăteze trupul într-un izvor, tot așa și-a lepădat, mai ușor decât o haină, trupul în flăcările rugului și, după ce și-a făcut strălucitor sufletul, s-a grăbit către Mirele ei, însoțită de îngeri. Dacă pe Lazăr cel plin de bube l-au dus îngerii în sânul lui Avraam[599], cu mult mai mult au primit-o îngerii pe Drosida, luând-o de pe rug ca dintr-o odaie sfântă sau dintr-o cămară de nuntă și ducând-o la Mirele cel de sus.

Dar pentru care pricină am numit rugul acela și „vopsea"? Pentru că a fost trimisă la Împăratul cel de sus după ce a ajuns, ca înmuiată într-o vopsea minunată, porfiră împărătească. A intrat în absidele cerului cu îndrăznire, căci Hristos ținuse sfântul cap al muceniței cu mână nevăzută și-l botezase în foc ca în apă. O minunat rug! Ce comoară a avut pe el! Pulberea și cenușa muceniței erau mai de preț decât aurul, mai bine mirositoare decât mirurile, mai scumpe decât pietrele prețioase! Ce nu pot bogăția și aurul, aceea pot rămășițele mucenicilor. Aurul n-a alungat niciodată boala, nici n-a pus pe fugă moartea. Dar oasele mucenicilor au făcut și una, și

[599] *Cf. Luca* 16, 22.

alta. Unele, pe vremea strămoșilor noștri, altele, chiar pe vremea noastră. Și acestea știm să le filosofăm nu numai noi, ci știau să le filosofeze bine și drepții de dinainte de venirea lui Hristos. Când au ieșit toți iudeii din Egipt, unii au luat aur, alții au luat argint, Moise însă, în loc de orice bogăție, a luat oasele lui Iosif[600] și a dus în patrie o comoară foarte mare, plină de mii și mii de bunătăți.

V

Dar poate că mă va întreba cineva:

– Pentru care pricină le-a adus din Egipt în Palestina?

– Da, mai cu seamă în zilele de pomenire a mucenicilor trebuie să răspundem la o astfel de întrebare!

Mulți oameni se îngrijesc îndeaproape de propria lor înmormântare și cer rudelor să fie aduși și îngropați acasă dacă s-ar întâmpla să moară în altă parte.

Am râs de micimea aceasta de suflet a lor. Și le-am spus că este totuna dacă te îngroapă în pământul natal sau în pământ străin. Dacă e totuna unde te îngroapă, spuneau ei, atunci pentru ce Moise a adus oasele lui Iosif din Egipt în Palestina?

Dar eu vă voi spune chiar ceva mai mult: nu numai că Moise a luat oasele lui Iosif, ci că însuși Iosif a dat această poruncă. Și aceasta-i mai mult decât a făcut Moise. „Cu cercetare vă va cerceta Dumnezeu", a spus Iosif, „și atunci să luați oasele mele."[601] Pentru ce Iosif a poruncit, și Moise a ascultat? Că merită să dăm răspuns și la această întrebare. Ce spui? Patriarhul care a disprețuit și viața aceasta, care a nesocotit totul, de care nu era lumea vrednică, străinul, trecătorul, omul care era cu mintea în fiecare zi la cele din ceruri, omul care căuta la Ierusalimul cel de sus, acesta care, pe când trăia, a pierdut, de frica lui Dumnezeu, și patria și libertatea, care a stat în închisoare și n-a ținut seamă de uneltirile ce se puseseră la cale împotriva lui, cum de e atât de mic la suflet omul acesta, ca, atunci când era pe patul de moarte, să se îngrijească de mutarea oaselor lui, să poruncească, cu atâta vreme înainte, să i se ducă oasele în Palestina? Cine poate spune aceasta? Căci ce folos sau ce câștig avea mortul de pe urma mutării oaselor lui?

---

[600] *Cf. Ieșirea* 13, 19.

[601] *Facerea* 50, 25.

– Atunci pentru ce a dat această poruncă?

– Nu de oasele lui se îngrijise Iosif, ci se poate spune că se temea de necredința egiptenilor. Iosif le făcuse multe și mari binefaceri egiptenilor; fusese hrănitorul și sprijinitorul lor; ușurase tare mult foametea din Egipt; a dezvăluit și a adus la cunoștință lumii, el, cel dintâi și singurul, lucruri pe care nu le știa nimeni; a tălmăcit vise și nu numai că a vestit mai dinainte foametea, dar i-a găsit și leacul, leac îndestulător, și așa a umplut hambarele Egiptului, că nici nu s-a simțit foametea; deci, ca să nu-l socotească egiptenii dumnezeu din pricina măreției acestor binefaceri, căci barbarii aceia făceau repede din oameni dumnezei, a tăiat orice pricină de păgânătate poruncind să-i fie duse oasele în Palestina. Aceasta-i o pricină. Dar se mai poate spune și alta tot atât de neîndoielnică. Scripturile ne pot da încredințare de ea.

– Care-i aceasta?

– Știa Iosif de la tatăl său, iar acesta o aflase de la bunicul său, că iudeii vor sta în robie mulți ani și vor fi chinuiți de egipteni. „Și va fi sămânța ta străină în pământ străin și o vor robi și o vor chinui patru sute de ani”[602], îi spusese Dumnezeu lui Avraam. Deci, ca iudeii să nu deznădăjduiască din cauza lungimii timpului și să nu-și piardă nădejdea de întoarcere în patrie, nemaiputând suferi chinurile la care erau supuși, Iosif le-a dat foarte mare temei de nădejde, spunându-le mai dinainte de strămutarea oaselor lui, pentru ca aceia să se gândească în ei înșiși: „Dacă dreptul Iosif n-ar fi știut bine și n-ar fi fost pe deplin încredințat că toți ne vom întoarce în țara noastră, n-ar fi poruncit aceasta despre oasele lui”, și așa să aibă ei dovadă neîndoielnică și nădejde tare că se vor întoarce în patrie.

Cum că acesta-i adevărul și că din această pricină le-a vorbit mai dinainte de oasele lui, nu pentru că se preocupa prea mult de înmormântare, ci pentru a îndrepta necredința acelora, ascultă ce spune Pavel: „Prin credință, Iosif, când s-a săvârșit, a pomenit de ieșirea fiilor lui Israel și a dat porunci despre oasele lui”[603]. Ce înseamnă: „Prin credință”? Înseamnă că Iosif a văzut mai dinainte cele ce aveau să se întâmple mai târziu, după mulți ani, și că negreșit urmașii își vor redobândi patria lor. Ca să le arate aceasta, le-a vorbit mai dinainte și de una, și de alta.

[602] *Facerea* 15, 13.
[603] *Evrei* 11, 22.

Și se putea vedea lucru minunat și străin în timpul ieșirii din Egipt a celor care strămutau oasele lui Iosif. Iosif, care-i adusese în Egipt, tot el era acela care le mergea înainte la întoarcerea lor, el care-i încurajase să aibă răbdare și să aibă nădejde în cele viitoare. Într-adevăr, iudeii, pe când erau în Egipt, fiindcă aveau dinaintea ochilor rămășițele lui Iosif, își aminteau, datorită lor, de toată istoria vieții lui și se gândeau în ei înșiși că a fost înșelat de frații lui, că a fost aruncat în groapă, că a fost în primejdie de a-și pierde viața, că a stat în temniță și, într-un cuvânt, se gândeau la tot ce i se întâmplase lui; se gândeau apoi că, după toate acele necazuri, a ajuns împărat și cel mai mare om din Egipt, că a ajuns purtătorul de grijă și sprijinitorul atâtora. Astea toate le dădeau îndestulătoare nădejdi că au să scape de suferințele și greutățile ce-i apăsau, iar oasele dreptului Iosif îi învățau că nimeni dintre cei care cred în Dumnezeu și așteaptă ajutorul Lui nu-i niciodată părăsit. Chiar dacă unele fapte triste și neașteptate se pun în calea împlinirii făgăduințelor și le împiedică, niciodată nu-i vor putea îndepărta de țel pe cei care nădăjduiesc, căci se va înfăptui negreșit ceea ce s-a spus mai dinainte, potrivit hotărârii de sus, făcându-i mai străluciți pe cei care au așteptat cu răbdare toate cele prezise de Dumnezeu.

Pentru aceste pricini a poruncit Iosif să-i fie mutate oasele lui.

Să nu ne mai îngrijim, dar, atât de înmormântarea noastră în pământul natal, nici să ne temem de moarte, ci de păcat! Nu moartea a născut păcatul, ci păcatul ne-a născut nouă moartea, iar moartea este plata păcatului. Că nu trebuie să ne temem de moarte, ci de păcat, o spune prorocul. Ascultă: „Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui”[604]; iar în altă parte: „Moartea păcătoșilor este rea”[605]. Vezi că cei care sunt cu luare-aminte asupra lor pot culege chiar de pe urma morții foloase foarte mari, pe când cei nepăsători și trândavi primesc moartea ca pe o pedeapsă? Nu spun aceste lucruri de dragul vorbelor, ci pentru că îi aud adeseori pe mulți vorbind despre felurile morții și de unele feluri de morți care n-au în ele nimic rușinos se rușinează, iar pe altele, vrednice cu adevărat de osândă, nu le defăimează. De aceea am să vă vorbesc azi de aceasta, pentru că vreau să vă lămuresc lucrurile. E la timp potrivit și acest fel de filosofie în ziua de pomenire a mucenicilor.

---

604 *Psalmul* 115, 6.

605 *Psalmul* 33, 20.

Îi aud pe mulți spunând: „Cutare a murit mai rău ca un câine, printre străini. N-a fost de față niciun cunoscut, nicio rudă care să-l dea pământului. Abia s-au adunat câțiva vecini care au pus mână de la mână de l-au înmormântat". Deci, ca să nu vă mai întristeze aceasta, trebuie neapărat să îndepărtez din mintea voastră și acest gând.

Nu să-ți termini viața în pământ străin înseamnă să mori ca un câine, omule, ci să mori în păcat înseamnă să mori mai rău ca un câine! Să nu-mi spui mie de cel care-i purtat la groapă pe năsălii aurite, însoțit de tot orașul, lăudat de mulțimi, de cel care are îngrămădite din belșug pe el haine de mătase și de aur! Aceasta nu înseamnă nimic altceva decât că întinde viermilor o masă mai bogată. Nu mi-l arăta pe acesta acum, ci arată-mi-l însoțit tot de atâta cinste în ziua aceea înfricoșătoare a Judecății, când Hristos va ședea pe scaun înalt, când îl va aduce înaintea Lui și-l va chema să dea socoteală de ce a spus, de ce a făcut și de ce a gândit. Atunci nimeni din mulțimea aceasta nu va mai sta lângă el, nimeni nu-l va scăpa de osândă și de pedeapsă, nici nu vor mai fi strigătele și laudele acestea de aici. Nu, ci el va sta cu ochii în jos, fără îndrăznire, rușinat de învinuirile aduse faptelor lui; va fi luat și târât de Puterile cele rele la chinurile cele fără de moarte, însoțite de groaznice scrâșniri din dinți. Fără folos va plânge atunci și fără folos se va bate în piept din pricina acelor dureri de nesuferit.

Așa vor fi cele de dincolo; dar nici cele de aici, de pe pământ, nu sunt mai ușoare. După laudele și aclamațiile acelea din timpul înmormântării, cumpărate cu bani sau scoase de frică, îi vei auzi pe toți osândindu-l pe stradă, în piață, în casă, în crâșme, în dughene și ateliere, pe drum, la țară. Pretutindeni îi vei auzi pe trecători povestind cu frică mare vecinilor și spunându-le de relele ce vor veni peste cel mort, de pedepsele pe care le va primi, de chinurile care-l așteaptă.

Care i-a fost câștigul vieții de aici? Cu ce s-a ales de pe urma lăcomiei sale? La plecarea de aici, a lăsat altora banii, iar el, băgat în pământ, a luat cu el păcatele. Pretutindeni, mulți acuzatori vor lua parte la durerea celor nedreptățiți, chiar cei care n-au fost cu nimic păgubiți. Căci, după cum ne bucurăm cu cei cărora li s-a făcut bine, chiar când nouă nu ni s-a făcut vreun bine, și-l lăudăm pe cel care a făcut binele, tot așa luăm parte la durerea celor nedreptățiți, chiar când noi n-am fost nedreptățiți cu ceva, și-l osândim pe cel care a

făcut răul. De aceea spune Scriptura: „Moartea păcătoșilor este rea!”[606] Și din pricina osândirilor de aici, și din pricina chinurilor de dincolo. Unul ca acesta moare mai rău ca un câine. Cu drepții nu-i așa. Chiar dacă-și sfârșește viața în pustiu, fără să fie cineva care să-i închidă ochii, fără să-i stea cineva la căpătâi, el pleacă de aici având drept înmormântare frumoasă îndrăzneala lui înaintea lui Dumnezeu. Are convoi minunat de înmormântare: îngerii sunt lângă el și-i însoțesc sufletul, așa cum am arătat mai înainte dându-l pildă pe Lazăr[607], iar în urma lui lasă mii și mii de oameni care-i laudă viața. De lasă după el copii, toți locuitorii orașului vor fi sprijinitorii și purtătorii lor de grijă, căci le răsplătesc copiilor ceea ce îi datorau tatălui. Cel care moare însă în păcate, cu fapte de lăcomie pe suflet, de lasă copii la moartea lui, îi lasă moștenitorii urii celorlalți oameni, îi lasă printre dușmani. Iar dacă moare fără copii, lasă în urma sa veșnică învinuire, cu casele sale, cu moșiile sale pe care le-a dobândit prin jaf și lăcomie. Cu omul drept nu se întâmplă asta. Chiar moartea îi aduce mare câștig: amintirea virtuții lui e de folos tuturor celor vii, că îi face mai buni. Omul rău însă este pedepsit și pentru răul pe care-l face după moarte. Și nu numai cât trăiește, ci și după moarte îi vatămă pe mulți, lăsând pretutindeni dovezi ale lăcomiei lui.

Cunoscându-le, dar, pe toate acestea, să nu-i socotim nefericiți pe cei care mor printre străini, ci pe cei care mor în păcate; și nici să nu-i fericim pe cei care mor în casa lor, pe patul lor, ci pe cei care mor în virtute. Să ne îngrijim deci de virtute și să fugim de păcat. Virtutea le e de folos și celor vii, și celor morți, păcatul vatămă și aici, și dincolo, rușinându-i pe cei care-l săvârșesc și ducându-i la pedepse veșnice.

Dar Dumnezeu, Care a învrednicit-o pe fericita aceasta care ne-a adunat aici să intre în luptă, să lupte, să biruiască și să fie încununată, să ne învrednicească și pe noi, pe toți îndeobște, ca, după ce vom săvârși viața aceasta, împlinind poruncile și legile Lui, să putem intra în ziua aceea în corturile sfintei acesteia și să ne bucurăm de veșnicele bunătăți; pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul Duh, în veci. Amin.

---

606 *Psalmul* 33, 20.

607 *Cf. Luca* 16, 22.

Cuvântare de laudă la mucenicii egipteni[608]

I

Binecuvântat este Dumnezeu, că și din Egipt au ieșit mucenici, din Egiptul acela care se luptase și se pornise nebunește împotriva lui Dumnezeu, de unde ieșiseră gurile cele fără de Dumnezeu, de unde ieșiseră limbile hulitoare! Din Egipt au ieșit mucenici. Dar nu numai din Egipt, nici numai din ținuturile cele mai apropiate și învecinate lui, ci și din tot pământul locuit de oameni, de pretutindeni. După cum într-un an îmbelșugat în roade și în mărfuri locuitorii orașelor trimit din belșugul lor și celorlalte orașe, când văd că belșugul le întrece nevoile, iar prin aceasta își arată și dragostea față de alte orașe și își cumpără totodată, în schimb, din acele orașe – cu tot belșugul lor – și mărfurile de care au nevoie, tot așa au făcut și egiptenii cu atleții credinței. Au văzut că, prin harul lui Dumnezeu, mare a fost la ei belșugul de mucenici și n-au închis în orașul lor acest mare dar al lui Dumnezeu. Nu! Ci au trimis pe întreaga față a pământului comorile de bunătăți, iar prin aceasta și-au arătat dragostea lor de frați, L-au slăvit pe Stăpânul tuturor și și-au împodobit orașul mai presus de toate, făcându-l metropolă a întregii lumi. Dacă pricini mici și neînsemnate, care ne aduc mulțumire numai în viața aceasta de aici, au putut să dea multor orașe o mare strălucire, cum să nu fie drept ca Egiptul să aibă cinstea de a fi în fruntea tuturor orașelor și țărilor când nu împarte bunuri din cele ce se trec și pier, ci bărbați care și după moartea lor dau multă siguranță orașelor care îi au?

Da, trupurile acestor sfinți ne apără orașul mai bine ca un zid de diamant, care este un zid de nesfărâmat. Ca niște stânci înalte, așezate pretutindeni în fața orașului, trupurile acestor sfinți nu zdrobesc numai atacurile dușmanilor văzuți, ci și uneltirile demonilor celor nevăzuți, răstoarnă toată meșteșugirea diavolului și o spulberă tot atât de ușor pe cât de ușor răstoarnă și dărâmă un bărbat ceea ce zidesc copiii în joacă. Mașinile de război și alte mijloace de luptă și de apărare făcute de oameni, cum sunt zidurile, șanțurile, armele, mulțimea de ostași și toate câte au fost născocite pentru siguranța locuitorilor orașului, pot fi nimicite de dușmani

---

[608] *PG* 50, 693-698.

cu alte mașini de război, mai multe și mai bune. Dar, când un oraș este întărit cu trupurile sfinților, de-ar cheltui dușmanii bani cu nemiluita, tot nu vor putea pune în fața orașului mașini de război de aceeași putere. Averea aceasta, iubiților, nu ne e de folos numai împotriva atacurilor oamenilor, nici numai împotriva vicleniei demonilor, ci ne este de folos și când Stăpânul nostru obștesc se mânie pe noi pentru mulțimea păcatelor noastre.

Atunci, punând înainte trupurile sfinților, vom putea iute să-L facem milostiv spre orașul nostru. Dacă oameni vestiți, pe vremea strămoșilor noștri, au fost mângâiați de Dumnezeu, când au pus înainte numele unor sfinți bărbați, când au alergat la numele lui Avraam, Isaac și Iacov și au dobândit mare folos din pomenirea acestor nume, cu mult mai mult vom putea noi să ni-L avem pe Dumnezeu milostiv, blând și îndurător când vom pune înainte nu doar numele, ci și trupurile celor care-au luptat.

Că nu țin de laudă cuvintele mele, o știu și cei din oraș, și cei veniți din altă parte; cu toții știu cât e de mare puterea sfinților acestora și cu toții dau mărturie de spusele mele; cunosc, din proprie experiență, trecerea pe care o au acești sfinți înaintea lui Dumnezeu. Și pe bună dreptate! Că n-au luptat pentru adevăr așa, de mântuială, ci au rezistat silniciei aprige și de neîndurat a diavolului cu atâta statornicie și cu atât curaj, întocmai ca și cum ar fi luptat în trupuri de piatră și de fier, nu cu trupuri stricăcioase și muritoare, ca și cum de aici, de pe pământ, s-ar fi schimbat într-o fire nepătimitoare și nemuritoare, care nu se pleacă nevoilor amare și dureroase ale trupului.

Ca niște fiare sălbatice, crude și nemiloase, călăii, înconjurându-le trupurile, le găureau coastele, le strujeau cărnurile, le descopereau și le lăsau oasele goale. Nimic nu punea stavilă cruzimii și neomeniei lor. Iar când ajungeau la măruntaiele lor, când intrau până în adâncul trupurilor lor și nu găseau comoara credinței aflată în ei ca să o jefuiască, atunci pățeau ce pățesc cei care asediază capitala unui imperiu, plină de multe bogății și cu destule comori în ea care, după ce îi dărâmă zidurile și intră în vistieriile cu bani, sparg ușile, sfărâmă zăvoarele, sapă podeaua și caută peste tot; dar, pentru că nu-i pot găsi bogăția, pleacă cu mâinile goale. Așa sunt avuțiile sufletului. Nu sunt trădate de suferințele trupului când sufletul le ține cu strășnicie. Chiar de i-ar săpa pieptul și i-ar tăia în bucăți inima, sufletul nu va da comoara ce i-a fost încredințată

odată de credință. Aceasta este fapta harului lui Dumnezeu, Care chivernisește totul, Care poate săvârși lucruri minunate și în trupurile slabe.

Dar iată un lucru și mai minunat! Nu numai că n-au putut călăii, cu toate că s-au înfuriat atât, să le fure comorile ce se aflau în ei, dar i-au făcut să le păzească cu și mai multă strășnicie și i-au făcut și mai străluciți și mai înavuțiți. Nu numai sufletul lor, ci și trupul lor s-a împărtășit de mai mult har. Nu numai că n-a pierdut harul pe care-l avea, ci a atras asupra lui chiar mai mult har și mai mare după ce a fost adeseori tăiat și îmbucătățit. Nu poate fi o biruință mai mare ca aceasta! Călăii n-au putut să-i biruiască pe cei pe care îi aveau în mână și în puterea lor, pe cei pe care, legându-i, îi strujeau atât cât voiau, ci, dimpotrivă, au fost biruiți de ei în modul cel mai jalnic. Că nu luptau cu ei, ci cu Dumnezeu, Care locuia în ei! Și știe orișicine că acela care se luptă cu Dumnezeu trebuie neapărat să fie desăvârșit înfrânt, ca să-și primească plata acestei smintite încercări.

II

Așa sunt biruințele sfinților! Dacă întrecerile și luptele lor sunt atât de minunate și de străine, ce vom spune de răsplățile și de cununile gătite pentru răbdarea lor? Dar luptele lor nu s-au mărginit numai la cazne, nici nu și-au sfârșit aici drumul, ci au mers mai departe, pentru că demonul cel viclean nădăjduia că, prin adaos de pedepse, are să-i îngenuncheze pe atleți, iar iubitorul de oameni Dumnezeu îngăduia și nu-l împiedica. Asta pentru ca să le fie arătată tuturor mai lămurit nebunia necredincioșilor și să li se împletească și mucenicilor cununi mai frumoase și mai multe. Tot așa a fost și cu Iov și diavolul. Diavolul a cerut de la Dumnezeu mai multe pedepse pentru Iov[609], nădăjduind că va birui prin adaos de pedepse dreapta credință a viteazului atlet; însă Dumnezeu i-a îngăduit și i-a încuviințat demonului celui viclean cererile lui viclene pentru ca să-l facă mai vestit pe atletul Său. Aceasta s-a întâmplat și cu mucenicii. După ce diavolul le-a sfâșiat tot trupul, mai cumplit decât o fiară sălbatică, după ce și-a înroșit de sânge gura și limba, chiar dacă nu cu sângele sfinților, ci cu acele porunci neomenoase și crude, săturat din destul de ospățul acela sălbatic, a plecat totuși biruit de răbdarea

---

[609] *Cf. Iov* 1, 6-12.

sfinților. Uitați-vă cât de mare a fost răbdarea sfinților mucenici, ca să poată sătura cu patimile lor o atât de mare nebunie! Că diavolul, chinuit de nebunie, se întorcea iarăși la mucenici, străduindu-se să întreacă toate fiarele prin cruzimea lui. Da, fiarele vin la acest ospăț mânate de nevoia firii; dar pleacă după ce se satură și nu se mai ating de niciun trup, chiar de-ar vedea mii în jurul lor. Diavolul însă se ducea la această mâncare mânat și de voința lui cea rea; cu toate că se sătura de trupurile lor, totuși urzea împotriva lor o altă viclenie, dându-i pe sfinți unei morți mai îndelungate și mai cumplite. Da, a poruncit ca sfinții să muncească în ocnă pe viață. Ce nebunie! Fiindcă nădăjduia să-i biruiască cu aceasta când văzuse destul de limpede curajul și răbdarea lor. Și viețuiau sfinții cu fiarele! Ei, care locuiau cu îngerii, ei, cetățenii cerurilor, ei, care și fuseseră scriși în Ierusalimul cel de sus! Pustia era mai sfântă decât orașul! În orașe ieșeau în fiecare zi porunci tiranice și nelegiuite; pustia însă era lipsită de această slujbă neomenoasă. În orașe, tribunalele erau pline de fapte nelegiuite și de porunci nedrepte; pustia însă avea cetățeni care păzeau legile mai bine decât toți oamenii, avea cetățeni care ajunseseră din oameni îngeri; pustiul se lua la întrecere cu cerul datorită virtuții cetățenilor care-l locuiau.

Prin natura lor, chinurile la care erau supuși mucenicii erau cumplite, dar ajungeau ușoare, lesnicioase, cu putință de îndurat prin tragerea de inimă a celor chinuiți. Căci ei credeau că văd atunci o lumină, de multe ori mai mare ca lumina aceasta de aici, credeau că și dobândiseră lumina de care vorbise prorocul Isaia: „Lumina lunii va fi atunci de șapte ori mai mare ca a soarelui”[610]. Da, nu este, nu este ceva mai fericit decât sufletul care a fost învrednicit să sufere pentru Hristos vreuna dintre suferințele ce ni se par groaznice și cu neputință de îndurat. Sfinții mucenici credeau că s-au mutat în cer și că dănțuiesc cu îngerii. Dar la ce le mai trebuiau cerul și îngerii, când era cu ei în pustie Iisus, Stăpânul îngerilor?

Dacă acolo unde sunt doi sau trei adunați în numele Lui, acolo este și El în mijlocul lor[611], cu mult mai mult era în mijlocul acelora care erau adunați atunci ca să fie osândiți la ocnă pe viață, nu în numele Lui, ci pentru numele Lui. Știți, într-adevăr, știți bine că nu este o altă pedeapsă mai groaznică decât aceasta! Știți că cei

[610] *Isaia* 30, 26.
[611] *Cf. Matei* 18, 20.

osândiți la ocnă pe viață ar vrea să sufere mai curând mii de alte morți decât să îndure chinul osândei din ocnă. Au fost băgați în ocne, unde trebuiau să sape ca să scoată arama, ei, care erau mai de preț și decât aurul cel material, și decât cel nematerial, pe care-l sapă și-l scot la iveală nu mâini de ocnași, ci îl află râvna unor bărbați credincioși. Munceau în ocne, ei, care erau plini de mii și mii de bogății. Ce viață e mai amară și mai plină de chin decât viața din ocnă? Dar mucenicii cei osândiți la ocnă vedeau că se împlinesc cu ei istorisirile despre acei mari bărbați, despre acei sfinți despre care Pavel spune: „Au pribegit în piei de oaie și în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, chinuiți, ei, de care lumea nu era vrednică; rătăcind în pustii, în munți, în peșteri, în crăpăturile pământului"[612]. Acestea s-au petrecut și în vremea noastră.

Știind, dar, iubiților, că toți prietenii lui Dumnezeu au avut parte de o viață grea, aspră și plină de nenumărate dureri, să nu căutăm o viață lesnicioasă, stricată și plină de tihnă, ci una aspră, chinuită, plină de necazuri, plină de strâmtorări. După cum atletul nu poate dobândi cununi, ostașul biruințe, corăbierul portul, iar lucrătorul de pământ aria plină prin somn, prin lene și desfrâu, tot așa nici credinciosul nu poate dobândi bunătățile făgăduite ducându-și în trândăvie viața. Nu-i oare absurd ca în toate treburile din lume să punem ostenelile înaintea plăcerii și primejdiile înaintea tihnei – cu toate că neînsemnată și mică nădejde ne rămâne în urma acelor osteneli –, dar, când e vorba de cer, de cinstea de la îngeri, de viața cea fără de sfârșit, de petrecerea împreună cu îngerii și de bunătăți pe care nici cu putință nu-i să ni le închipuim și să le descriem, să nădăjduim că le vom dobândi cu lene, cu tihnă și viață stricată și că nu cer aceeași râvnă ca și cele lumești?

Nu, vă rog, să nu ne fim așa de rău-sfătuitori nici nouă, nici mântuirii noastre, ci, uitându-ne la sfinții aceștia, la acești atleți curajoși și plini de răbdare care ne-au fost dați ca luminători, să ne călăuzim viața după statornicia și răbdarea lor, ca, prin rugăciunile lor, după plecarea de aici, să-i putem vedea și îmbrățișa și să fim rânduiți în cereștile corturi, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui și Sfântului Duh [fie-Le] slavă în vecii vecilor. Amin.

---

[612] *Evrei* 11, 37-38.

La Sfântul sfințitul Mucenic Foca, și împotriva ereticilor, și la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”[613]

I

Frumos ne-a fost ieri orașul! Frumos și strălucit! Nu pentru că avea coloane, ci pentru că a venit la noi, în triumf, din Pont, un mucenic. A văzut ospeția voastră și v-a umplut de binecuvântare. A lăudat râvna voastră și i-a binecuvântat pe cei de față. I-am fericit pe cei care veniseră și se împărtășiseră de buna lui mireasmă și i-am nefericit pe cei care au lipsit. Dar, ca să nu fie paguba lor de netămăduit, am să vorbesc de el într-o altă zi, pentru ca și cei care din trândăvie au lipsit să capete, prin râvna lor, îndoit binecuvântarea mucenicului. Ceea ce adeseori am spus, aceea nu voi înceta s-o spun: nu cer socoteală de păcate, ci dau leacuri celor cu păcate. Ai lipsit ieri? Vino cel puțin azi, ca să-l vezi pe mucenic purtat la locul lui! L-ai văzut purtat prin oraș? Vezi-l și mergând pe mare, ca amândouă aceste elemente, pământul și marea, să se umple de binecuvântarea lui!

Nimeni să nu lipsească de la această sfântă prăznuire! Fecioara să nu rămână acasă! Femeia să nu fie ținută de treburile din casă! Să lăsăm pustiu orașul și să ne ducem la mormântul mucenicului. Și împărații vor lua parte cu noi la prăznuire! Ce iertare mai are omul de rând când împărații părăsesc palatele și se duc la mormintele mucenicului? Așa este puterea mucenicilor! Îi prind în plasa lor nu numai pe oamenii de rând, ci și pe cei care poartă coroane. Aceasta îi rușinează pe păgâni, aceasta aduce ocara rătăcirii lor, aceasta îi pierde pe demoni. Dar aceasta e noblețea noastră, aceasta e cununa Bisericii. Dănțuiesc cu mucenicii și saltă când văd, în loc de livezi

---

[613] *PG* 50, 699–706. Sfântul Foca (Phokas), un grădinar din Sinope, a fost martirizat în 303. Asterie al Amasiei a rostit un panegiric în cinstea lui. Se pare că a mai existat un Foca, episcop al Sinopei, care a suferit moarte martirică în vremea lui Traian. Interesant este faptul că în Asia Mică, în Grecia, dar și în Balcani, de cultul acestui sfânt se leagă diverse superstiții folclorice. În pietatea populară românească, superstițiile legate de Sfântul Foca se justifică prin etimologia: Phocas – foc –, asociere pur fantezistă. (n.P.P.)

înflorite, trofeele lor, când văd că în loc de izvoare de apă a curs sângele lor. Oasele lor au fost mistuite, dar pomenirea lor ajunge în fiecare zi mai proaspătă. După cum e cu neputință ca soarele să se stingă, tot așa și pomenirea mucenicilor. Însuși Hristos a spus-o: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”[614].

Dar cuvintele de laudă în cinstea mucenicului să le așteptăm la vremea potrivită. Și cele pe care le-am spus sunt de ajuns pentru râvna celor care trebuie să se adune și să facă strălucită ziua prăznuirii. Vă voi spune din nou și azi ce vă spuneam și ieri: mucenicului nu i se mărește slava prin venirea multora, ci voi căpătați mai multă binecuvântare venind la mucenic. După cum cel care se uită la soare nu face astrul mai strălucitor, ci-și luminează privirile, tot așa și cel care-l cinstește pe mucenic nu-l face mai strălucitor cu asta, ci el însuși primește de la mucenic binecuvântarea luminii.

Să facem iarăși biserică marea ducându-ne acolo cu lumânări în mâini, udând focul cu apă și umplând apa cu foc. Nimeni să nu se teamă de mare! Mucenicul nu s-a temut de moarte, iar tu te temi de apă?

Dar de mucenic am vorbit destul! Haide să vă întind masa obișnuită, [gătită] din cele spuse nouă astăzi din Scriptură. Da, e drept, trupurile voastre sunt înghesuite, dar sufletul să se întraripeze. Eu nici nu văd înghesuiala voastră, ci râvna voastră o văd. Plăcută-i corăbierului marea-nvălurată, plăcută-i și predicatorului biserica unduindu-se ca marea. În apele acestei mări nu-s nici vârtejuri, nici stâncă și nici fiare, ci noian plin de bun miros. Aici nu-s corăbii ce merg de la țărm la țărm, ci corăbii ce merg de la pământ la cer. N-au avuții în ele, nici aur, nici argint, ci dragoste, râvnă și înțelepciune.

II

Haide, dar, să dăm drumul cu luare-aminte corabiei care niciodată nu piere, nici nu naufragiază. Dar fiți cu luare-aminte la cele ce-au să se spună. Psalmul citit azi ne duce la luptă cu ereticii, nu ca să-i doborâm fiindcă stau în picioare, ci ca să-i ridicăm pentru că zac la pământ. Așa e lupta noastră! Nu face din vii morți, ci din morți, vii! E plină de bunătăți, de multă blândețe! Nu prigonesc cu

[614] *Matei* 24, 35.

fapta, ci prin cuvânt! Nu pe eretic, ci erezia. Nu-l urăsc pe om, ci rătăcirea, și vreau să o nimicesc. Nu lupt cu omul, fiindcă omul e lucrarea lui Dumnezeu, ci cu gândirea pe care a stricat-o diavolul, și vreau s-o îndrept. În același fel și medicul vindecă bolnavul. Nu se luptă cu trupul bolnavului, ci stârpește răutatea trupului. Și eu, dar, dacă mă lupt cu ereticii, nu mă lupt cu oamenii înșiși! Vreau să scot din ei rătăcirea, să curăț puroiul.

Obișnuit sunt să fiu prigonit, nu să prigonesc; să fiu izgonit, nu să izgonesc. Așa biruia Hristos, nu răstignind, ci fiind răstignit, nu pălmuind, ci fiind pălmuit. „De am grăit de rău, dovedește că este rău, iar de am grăit bine, pentru ce Mă bați?”[615] Stăpânul lumii Se dezvinovățește în fața slugii arhiereului, fiind lovit peste gură. Gura din care a ieșit cuvântul, gura cu care a potolit marea[616], cu care l-a înviat din morți pe Lazăr cel mort de patru zile[617], cu care a pus pe fugă răutatea, cu care a pus capăt bolilor și păcatelor. Aceasta-i fapta minunată a Celui răstignit!

Putea doar să sloboadă trăsnet, să cutremure pământul, să usuce mâna slugii arhiereului. Dar n-a făcut nimic din acestea, ci Se dezvinovățește și biruiește prin blândețe, învățându-te și pe tine, care ești doar om, să nu te mânii niciodată. Chiar de-ai fi răstignit, chiar de-ai fi pălmuit, să spui și tu aceleași cuvinte ca și Stăpânul tău: „Dacă am grăit rău, dovedește că este rău, iar de am grăit bine, pentru ce Mă bați?” Și vezi-I iubirea de oameni: se răzbună când robii Săi sunt nedreptățiți, dar nu ține seamă când este El nedreptățit. A fost odată un proroc care a mustrat un împărat necredincios. Prorocul a venit la el și a spus: „Jertfelnice, jertfelnice, ascultă!”[618] Pentru că împăratul Ieroboam aducea jertfă idolilor, de aceea a venit prorocul și a grăit jertfelnicului.

– Ce faci, prorocule? Ai lăsat pe om și vorbești jertfelnicului?

– Da, răspunde prorocul.

– Pentru ce?

– Pentru că omul a ajuns mai nesimțitor decât o piatră, de aceea îl las pe om și grăiesc jertfelnicului, ca să afli că piatra aude, iar omul nu aude.

---

[615] *Ioan* 18, 23.

[616] *Cf. Matei* 8, 23-27; *Marcu* 4, 36-41; *Luca* 8, 23-25.

[617] *Cf. Ioan* 11, 43-44.

[618] *3 Regi* 13, 2.

„Ascultă, jertfelnice, ascultă!" Și îndată s-a spart jertfelnicul[619]. Împăratul a întins mâna, vrând să-l lovească pe proroc, dar i-a înlemnit mâna[620].

Ai văzut că jertfelnicul a auzit mai bine decât împăratul? Ai văzut că prorocul l-a lăsat deoparte pe cel rațional și a grăit cu cel nerațional, ca prin ascultarea acestuia să vindece nesimțirea și răutatea aceluia? S-a crăpat jertfelnicul, dar nu și răutatea împăratului. Dar uită-te ce s-a întâmplat! Împăratul a întins mâna ca să-l apuce pe proroc și îndată i s-a uscat mâna. Pentru că n-a ajuns mai bun prin pedepsirea jertfelnicului, Dumnezeu îl pedepsește pe el ca să-l învețe ascultarea. „Eu", îi spune Dumnezeu, „ca să te cruț pe tine, Mi-am aprins mânia asupra unei pietre! Dar, pentru că piatra nu ți-a fost dascăl, primește tu acum pedeapsa!" Și împăratul și-a întins mâna lui și îndată s-a uscat. Înălțat era deci trofeul prorocului. Împăratul nu-și mai putea mișca mâna. Unde-i acum coroana? Unde-i purpura? Unde-i platoșa? Unde-i scutul? Unde-i oștirea? Unde-s lăncile? Dumnezeu a poruncit și toate acelea au pierit.

Căpitanii oștilor stăteau în jurul lui și nu puteau să-l ajute. Se uitau numai la mâna lui uscată. Și și-a întins împăratul mâna, și mâna s-a uscat. Când a ajuns uscată, atunci a dat rod. Uită-te și la pilda lemnului din Paradis și a lemnului Crucii! După cum lemnul acela, verde fiind, a născut moartea, iar lemnul Crucii, uscat fiind, a dat naștere vieții, tot așa și cu mâna împăratului: când era verde năștea necredința, când a ajuns uscată a dat naștere ascultării. Iată faptele minunate ale lui Dumnezeu!

Dar ceea ce spuneam: când Domnul era pălmuit, n-a făcut rău celui care-L pălmuia; dar, când era să fie nedreptățit robul lui Dumnezeu, l-a pedepsit pe împărat ca să te învețe să răzbuni nedreptățile făcute lui Dumnezeu, dar să nu ții seamă de nedreptățile făcute ție de alții. Dumnezeu îți spune: „După cum Eu nu țin seamă că sunt nedreptățit, dar răzbun nedreptățile pe care ți le-au făcut alții, tot așa și tu: răzbună nedreptățile ce Mi se fac, dar nu ține seama de nedreptățile făcute ție de alții!"

Dar încordați-vă auzul – da, pe timp de luptă, încordat trebuie să fie auzul ascultătorilor! –, încordați-vă auzul ca să auziți și să vedeți cum se desfac, cum se dezleagă rătăcirile potrivnicilor noștri, cum

[619] *Cf. 3 Regi* 13, 5.
[620] *Cf. 3 Regi* 13, 4.

luptăm, cum rupem legăturile lor. Dacă cei din teatru se uită cu mare luare-aminte la doi atleți care se luptă între ei, având încordate și privirile, și trupurile, ca să vadă niște lupte pline de rușine, ca să vadă niște lupte pe care e o rușine să le imiți, cu mult mai mult noi trebuie să fim cu mare luare-aminte când auzim dumnezeieștile Scripturi. Dacă îl lauzi pe atlet, de ce nu te faci atlet? Dacă îți este rușine să fii atlet, de ce îi imiți pe cei care-l laudă? Aici nu sunt astfel de lupte, ci [unele] folositoare îndeobște tuturor: și predicatorilor, și ascultătorilor. Lupt cu ereticul ca să vă fac și pe voi atleți, ca să le astupați gura lor nu numai cântând, ci și grăind.

– Ce spune, dar, prorocul?

– „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu lui Dumnezeu m-am rugat."[621]

– Uită-te cu luare-aminte la aceste cuvinte! Nu ți se pare că-ți dau prilej de luptă?

Iată cum împletesc eu cununa și temeiul luptelor! „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu lui Dumnezeu m-am rugat". Cheamă-mi-l aici pe eretic! Fie că e de față, fie că nu. Dacă e de față, să învețe adevărul din gura mea. Dacă nu e de față, să-l cunoască din cuvintele voastre. Dar, după cum am spus mai înainte: nu-l prigonesc pe eretic dacă e de față, ci îl primesc pe cel prigonit, nu de mine, ci de conștiința lui, așa cum spune înțeleptul: „Necredinciosul fuge fără să-l izgonească cineva"[622].

Biserica este mama copiilor ei, îi primește pe aceștia; dar își deschide și celor străini sânul ei. Adunare obștească era corabia lui Noe. Biserica însă e mai bună decât ea. Corabia lui Noe le-a primit în ea pe cele lipsite de rațiune și le-a păstrat lipsite de rațiune; Biserica însă le primește în ea pe cele lipsite de rațiune și le schimbă. Iată ce vreau să spun: dacă intră aici vulpe eretică, o fac oaie, dacă intră lup, îl fac miel, atât cât îmi stă în putere. Dacă nu vrea, nu-i din pricina mea, ci din pricina învârtoșării lui. Și Hristos a avut doisprezece ucenici, și unul a ajuns vânzător[623], dar nu din pricina lui Hristos, ci din pricina voinței lui stricate. Și Elisei a avut un ucenic iubitor de argint[624]; dar nu din pricina slăbiciunii dascălului, ci din pricina trândăviei ucenicului. Eu arunc semințele. Dacă

[621] *Psalmul* 141, 1.
[622] *Pildele* 28, 1.
[623] *Cf. Luca* 6, 16.
[624] *Cf. 4 Regi* 5, 20-27.

pământul care primește e gras, dă și rod; dar, dacă e piatră neroditoare, eu n-am nicio vină. Fie că mă asculți, fie că nu mă asculți, eu nu voi conteni să-ți cânt cântarea duhovnicească și să-ți oblojesc cu învățătura rănile, ca să nu aud în ziua aceea: „Slugă vicleană, trebuia să dai argintul meu zarafilor”[625]. „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu lui Dumnezeu m-am rugat.”

III

Ce spui, ereticule? Despre cine vorbește prorocul? Pe cine-L numește „Domn” și „Dumnezeu”? Prorocul vorbește aici de o singură persoană. Dar ereticii, răstălmăcind Scripturile împotriva capetelor lor și căutând mereu argumente împotriva mântuirii lor, nu-și dau seama că se îmbrâncesc singuri în prăpastia pierzării. Că pe Fiul lui Dumnezeu nici lauda nu-L face mai slăvit, nici hula nu-L vatămă. Nu are nevoie Ființa cea necorporală de lauda noastră. Ci, după cum cel care spune de soare că e strălucitor nu adaugă lumină la lumina lui, nici cel care spune că soarele e întunecos nu-i micșorează strălucirea, ci cuvintele lui sunt dovada propriei orbiri, tot așa și cel care spune că Fiul lui Dumnezeu e creatură[626], și nu Fiu, dă dovadă de nebunia lui, iar cel care cunoaște Ființa Lui își arată propria-i înțelepciune.

Și nici acesta nu Îi este de folos, nici acela nu-L vatămă, ci unul luptă împotriva mântuirii lui, iar celălalt pentru mântuirea lui. Dar, după cum am spus, ereticii, răstălmăcind Scripturile, trec cu vederea unele texte din Scriptură și caută doar, doar, vor găsi un text care ar părea de acord cu rătăcirea lor. Să nu-mi spui mie că Scriptura e de vină! Nu-i de vină Scriptura, ci nesocotința lor. Și mierea e dulce, dar bolnavul o socotește amară. Nu mierea e de vină, ci boala. Tot așa și nebunii, care nu văd lucrurile așa cum sunt ele, dar nu-s de vină lucrurile, ci mintea stricată a celui nebun. Dumnezeu a făcut cerul ca să-I vedem creația și să ne închinăm Creatorului. Păgânii însă au îndumnezeit creația lui Dumnezeu. Nu e de vină creația, ci nesocotința acelora. După cum omul nesocotit nu are folos de nicăieri, tot așa și omul cu judecată singur își este de folos. Poate fi cineva egal cu Hristos? Nu! Dar Iuda nu a avut folos. Poate fi cineva

[625] *Matei* 25, 26-27.
[626] Sfântul Ioan Gură de Aur face referire la doctrinele ariene. (n.P.P.)

mai rău ca diavolul? Nu! Și Iov a fost încununat. Nici Hristos nu i-a fost de folos lui Iuda, pentru că Iuda era nesocotit, nici diavolul nu l-a vătămat pe Iov, pentru că Iov era un om cu judecată. Spun acestea pentru ca nimeni să nu hulească Scripturile, ci nesocotința acelora care tălmăcesc rău cele bine spuse. Nu Scriptura e de vină, ci mintea care tălmăcește rău cele bine spuse. Ereticii, voind să arate că Fiul este mai mic decât Tatăl, cercetează Scripturile căutând nume străine, iar despre cuvintele din Scriptură: „Dumnezeu" și „Domn" spun că Tatăl este Dumnezeu, iar Fiul este Domn; împart aceste nume și atribuie cuvântul „Dumnezeu" Tatălui, iar Fiului, cuvântul „Domn", ca și cum ar fi împărțitori și moștenitori ai dumnezeirii.

Spune Scriptura numai despre Fiul cuvântul „Domn"? N-au auzit psalmul azi, că vorbește de o singură Persoană: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu lui Dumnezeu m-am rugat"? Deci pe aceeași Persoană o numește și „Domn", și „Dumnezeu". Cine vrei să fie „Dumnezeu"? Fiul sau Tatăl? Negreșit vei spune că Tatălui I se potrivește acest nume. Deci aici „Dumnezeu" este Fiul și „Domn" este Tatăl? Pentru ce împarți numele? Pentru ce acolo îl adaugi, iar aici îl împarți?

– Dar Pavel spune (să dea Dumnezeu să-l auzi pe Pavel și să fii fericit!): „Dar pentru noi este un singur Dumnezeu, Tatăl, din Care sunt toate, și un singur Domn, Iisus Hristos, prin Care sunt toate"[627]. L-a numit pe Fiul „Dumnezeu"? Nu!

– Dar ce?

– „Domn."

– Dar spune-mi, te rog, pentru ce numele de „Dumnezeu" e mai cinstit decât numele de „Domn" și numele de „Domn" mai mic decât cel de „Dumnezeu"?

Fiți, vă rog, cu luare-aminte! Dacă voi dovedi că aceeași însemnare au și numele de „Domn" și numele de „Dumnezeu", ce vei spune? Spui că numele de „Dumnezeu" e mai mare, iar numele de „Domn" e mai mic? Ascultă-l pe prorocul care spune: „Acesta este Domnul, Care a făcut cerul. Acesta este Dumnezeu, Care a întocmit pământul"[628]. Domnul a făcut cerul, iar Dumnezeu, pământul. Prorocul acesta a atribuit aceleiași Persoane și numele de „Domn", și numele de „Dumnezeu". Și iarăși: „Ascultă, Israele, Domnul

[627] *1 Corinteni* 8, 6.
[628] *Isaia* 45, 18.

Dumnezeul tău este un singur Domn"[629]. De două ori numele de „Domn" și o dată cel de „Dumnezeu". Mai întâi numele de „Domn", apoi cel de „Dumnezeu" și iarăși cel de „Domn". Dacă numele de „Domn" ar fi mai mic, iar cel de „Dumnezeu" mai mare, prorocul n-ar fi dat Ființei supreme mai întâi numele mai mic, înaintea celui mare, ci s-ar fi mulțumit să-l spună pe cel mai mare, și nu l-ar mai fi adăugat pe cel mai mic.

Ați înțeles oare ce am spus? Vă mai spun o dată învățătura aceasta! Că ceea ce fac nu-i priveliște spre lăudăroșenie, ci învățătură spre pocăință, ca să plecați de aici înarmați, nu neînarmați.

Spui, ereticule, că numele de „Dumnezeu" e mai mare, iar cel de „Domn" mai mic? Ți-am arătat că prorocul spune: „Domnul a făcut cerul, Dumnezeu a întocmit pământul". Ți-l arăt iarăși pe Moise, când spune: „Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeul tău este un singur Domn". Cum este unul dacă sunt două nume: unul al unei ființe mai mici, altul al unei ființe mai mari? Ființa nu poate fi mai mare și mai mică decât ea însăși, ci egală și unită. „Domnul Dumnezeul tău este un singur Domn."

Cu aceste cuvinte îți aduc dovada că numele de „Domn" este identic cu cel de „Dumnezeu". Într-un cuvânt, dacă numele de „Domn" este mai mic, iar numele de „Dumnezeu" este mai mare, care nume ar trebui să fie numele Lui? Numele de „Domn", care e mai mic, sau numele de „Dumnezeu", care e mai mare? Dacă ereticul spune: „Care e numele Lui?", răspunde-i: „Ce spui, ereticule? Spui că numele de «Domn» e mai potrivit Fiului, iar cel de «Dumnezeu», Tatălui? Dar, dacă-ți voi dovedi că numele cel mic, cel de «Domn», este potrivit să-L facă cunoscut pe Tatăl, ce vei face? «Să cunoască ei că numele Tău este Domnul!»[630], spune prorocul. N-a spus: «Dumnezeu». Și totuși, dacă numele de «Dumnezeu» e mai mare, pentru ce prorocul n-a spus: «Să cunoască ei că numele Tău este Dumnezeu»?"

Dacă numele de „Dumnezeu" Îi este propriu și specific, iar numele de „Domn" Îi e străin pentru că e un nume mai mic, de ce prorocul a spus: „Să cunoască ei că numele Tău este Domnul"? Pentru ce a întrebuințat numele cel mic, cel mai mic, cel inferior în ce privește vrednicia, și nu a întrebuințat numele cel mare și înalt,

[629] *Deuteronomul* 6, 4.
[630] *Psalmul* 82, 17.

vrednic de Ființa Sa? Dar, ca să cunoști că numele de „Domn" nu este mic, nici inferior, ci are aceeași putere, a spus: „Să cunoască ei că numele Tău este Domnul. Tu singur ești Cel Preaînalt peste tot pământul"[631].

IV

Dar nu părăsești încă lupta, ereticule, ci spui din nou că numele de „Dumnezeu" e mai mare, iar cel de „Domn" mai mic! Dar ce vei spune dacă-ți voi arăta că Fiul e numit cu numele cel mai mare? Te vei da bătut? Vei pune capăt disputei? Vei recunoaște mântuirea? Te vei elibera de nebunie?

Ai înțeles ce-am spus? Ereticii Îi dau Fiului numele de „Domn", iar Tatălui numele de „Dumnezeu", ca fiind mai mare acest nume. Dar se termină lupta dacă-ți voi dovedi că Fiul este numit cu numele de „Dumnezeu", cu numele cel mai mare. Te biruiesc cu armele tale și te întrec cu aripile tale. Tu ai spus că numele de „Dumnezeu" e un nume mai mare, iar numele de „Domn", un nume mai mic. Vreau să-ți dovedesc că numele mai mic nu s-ar potrivi Tatălui dacă Tatăl ar fi mai mare, iar numele mai mare nu s-ar potrivi Fiului dacă Fiul ar fi mai mic. Ascultă-l pe prorocul care spune: „Acesta este Dumnezeul nostru și nu se va socoti altul lângă El; aflat-a toată calea științei, după aceasta pe pământ S-a arătat și cu oamenii a petrecut"[632].

Ce spui de asta? Te împotrivești acestor cuvinte? Dar nu poți! Rămâne adevărul care-și revarsă strălucirea și orbește vederile ereticilor, care nu vor să creadă în adevăr.

Chiar dacă luptele cu ereticii sunt grele, iar căldura de aici mare, totuși predicarea cuvântului e mai mare și biruiește înghesuiala și strâmtoarea ascultătorilor, căldura e alinată cu roua învățăturii. Venim aici o dată sau de două ori pe săptămână. Nu trebuie să ascultăm cu trândăvie cele ce se grăiesc. Căci, dacă ieși de aici și te întreabă cineva: „Despre ce a vorbit predicatorul?", și-i spui: „Despre eretici", și dacă te întreabă mai departe: „Ce a vorbit?", și nu știi ce să-i spui, foarte mare îți va fi rușinea. Dar, dacă știi ce

---

[631] *Psalmul* 82, 17.

[632] *Baruh* 3, 36-38. De observat faptul că Sfântul Ioan invocă pasaje din cărțile biblice deuterocanonice în sprijinul argumentării discursului său dogmatic. (n.P.P.)

să-i spui, îl miști. De e eretic, îl îndreptezi, de e un prieten trândav, îl atragi, de e o femeie cu purtări rele, o cuminţeşti.

Că trebuie să spui și femeii cele grăite în biserică. „Femeile", spune Scriptura, „să tacă în biserică, iar dacă voiesc să învețe ceva, să-și întrebe bărbații."[633] Când te întorci, așadar, acasă și te întreabă femeia: „Ce mi-ai adus de la biserică?", spune-i: „Nu ți-am adus nici carne, nici vin, nici aur, nici podoabe care împodobesc trupul, ci învățătură care înțelepțește sufletul". Când te duci acasă, întinde dinaintea soției masa cea duhovnicească. Spune-i atunci când încă îți sună în minte cuvintele predicii: „Să ne desfătăm întâi de mâncărurile duhovnicești și [abia] apoi să ne desfătăm de mâncărurile de pe masă!" Dacă ne vom rândui așa treburile noastre, Îl vom avea pe Dumnezeu în mijlocul nostru ca să ne binecuvânteze masa și să ne încununeze. Pentru toate acestea să mulțumim Însuși Tatălui, împreună cu Fiul și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

633 *1 Corinteni* 14, 35.

Cuvântare de laudă la toți sfinții de pretutindeni care au suferit mucenicia[634]

I

N-au trecut încă șapte zile de când am săvârșit Sfântul Praznic al Rusaliilor și iarăși ne-a venit ceată dănțuitoare de mucenici, dar, mai bine spus, tabără și oaste de mucenici, cu nimic mai prejos decât tabăra de îngeri pe care a văzut-o patriarhul Iacov[635], ci în întrecere cu ea și egală ei. Da, numai cu numele se deosebesc mucenicii de îngeri; în fapte sunt uniți. În cer locuiesc îngerii, dar și mucenicii. Neîmbătrâniți și nemuritori sunt îngerii, dar mucenicii vor fi la fel. Vrei să-mi spui că îngerii sunt fără de trup? Și ce-i cu asta? Chiar dacă mucenicii au trup, totuși trupul lor e nemuritor. Dar, mai bine spus, chiar înainte de nemurire, moartea lui Hristos împodobește trupurile lor mai bine decât nemurirea. Nu-i atât de frumos cerul împodobit cu cete de stele, cât de frumoase sunt trupurile mucenicilor împodobite cu strălucit buchet de răni. Mucenicii sunt mai străluciți tocmai pentru că au murit. Au luat răsplățile înainte de nemurire, fiind încununați de moarte.

„Micșoratu-l-ai cu puțin față de îngeri, cu slavă și cu cinste l-ai încununat pe el"[636], spune David despre firea obștească a oamenilor. Dar și acest „puțin" l-a desființat când a venit Hristos, osândind cu moartea Sa moartea. Dar eu nu susțin doar asta, ci și că acest cusur al morții a ajuns o însușire. Căci, dacă n-ar fi fost muritori, n-ar fi ajuns mucenici. Deci, dacă nu era moarte, nu era nici cunună; dacă nu era săvârșire, nu era mucenicie; dacă nu era moarte, Pavel nu putea spune: „În fiecare zi mor, da, pe lauda pe care o am pentru voi, în Hristos Iisus"[637]. Dacă nu erau moarte și stricăciune, același Pavel nu spunea: „Mă bucur în suferințele mele pentru voi și împlinesc lipsurile necazurilor lui Hristos în trupul meu"[638]. Deci să nu ne întristăm că suntem muritori, ci să mulțumim că moartea ne-a

---

[634] *PG* 50, 705-712.
[635] *Cf. Facerea* 32, 1-2.
[636] *Psalmul* 8, 5; *Evrei* 2, 7.
[637] *1 Corinteni* 15, 31.
[638] *Coloseni* 1, 24.

deschis stadionul muceniciei, că stricăciunea ne-a dat temeiul răsplăților, că de aici avem prilejul luptelor. Uită-te la înțelepciunea lui Dumnezeu! Cel mai mare rău, moartea, capul nenorocirii noastre, pe care a adus-o peste noi diavolul, s-a prefăcut în cinstea și slava noastră, ducându-i pe atleți la răsplățile muceniciei.

– Ce vrei să spui? Să-i mulțumim diavolului pentru că a adus peste noi moartea?

– Doamne, ferește! Fapta aceasta mare nu se datorează intenției lui, ci este un dar al înțelepciunii lui Dumnezeu. Diavolul a adus peste noi moartea ca să ne piardă; a adus-o pe pământ ca să ne taie orice nădejde de mântuire. Hristos însă, murind, a schimbat-o și prin moarte ne-a urcat iarăși în Rai.

Nimeni, dar, să nu mă osândească dacă am numit „ceată de dănțuitori" și „oștire" obștea mucenicilor, dând aceluiași lucru două nume contrarii. „Ceata de dănțuitori" și „oștirea" sunt cuvinte contrare, dar aici se armonizează amândouă. Da, cu plăcere, ca niște dănțuitori, mergeau mucenicii la chinuri și, ca niște luptători, așa își arătau tot curajul și răbdarea, biruindu-i pe cei potrivnici. Dacă te uitai la natura celor ce se săvârșeau, atunci cele săvârșite erau luptă, război și oștire, dar, dacă te uitai la starea sufletească a celor care le săvârșeau, atunci cele săvârșite erau dansuri, banchete, prăznuiri, petrecere mare.

Vrei să vezi că cele săvârșite, adică faptele mucenicilor, erau mai înfricoșătoare ca războiul? Ce este oare înfricoșător în război? Oștirile stau față-n față întărite, luminând pământul cu armele strălucitoare, dau drumul la nori de săgeți care acoperă pretutindeni cu mulțimea lor văzduhul, șiroaie de sânge curg pe pământ, pretutindeni multe leșuri de soldați căzuți unii peste alții ca spicele la seceriș.

Haide, dar, să te duc de la lupta aceasta la lupta dată de mucenici! Și aici, față în față, două oștiri: oștirea mucenicilor și oștirea tiranilor. Tiranii însă sunt înarmați, pe când mucenicii luptă cu trupul gol. Iar victoria e a celor goi, nu a celor înarmați. Cine nu s-ar minuna văzând că cel biciuit îl biruiește pe biciuitor, cel legat, pe cel dezlegat, cel dat pradă flăcărilor, pe cel care aruncă în foc, cel ucis, pe cel care ucide? Iată, dar, că lupta aceasta e mai înfricoșătoare decât cealaltă! Lupta dintre ostași, deși e înfricoșătoare, totuși e firească. Lupta mucenicilor însă depășește firea și toată rânduiala lucrurilor, ca să cunoști că cele săvârșite sunt datorate harului lui Dumnezeu. Totuși cât de nedreaptă e lupta aceasta! Cât de mult

nesocotesc luptele acestea legile luptei! La război, și o oștire și alta sunt înarmate; aici nu-i așa, ci una e cu mâinile goale, iar alta înarmată. Iarăși: în război amândouă oștirile pot ridica mâinile una împotriva alteia, aici însă o oștire este legată, cealaltă lovește în voie. Ca într-un stat unde domnește tirania, și aici judecătorii au toată libertatea să facă rău, iar drepților mucenici nu le rămâne decât să sufere răul.

Așa se luptă tiranii cu sfinții! Și nici așa nu-i biruiesc, ci după această luptă neegală pleacă biruiți. Se întâmplă la fel ca și cu un luptător căruia i s-ar porunci să lupte cu trupul gol, după ce i s-ar rupe vârful lăncii și ar fi dezbrăcat de platoșă, dar el ar câștiga bătălia cu toate că e lovit, bătut și plin peste tot de răni. Tiranii îi aduceau pe mucenici la luptă goi, le legau mâinile la spate, îi loveau și-i scrijeleau pe tot trupul. Și așa erau biruiți. Iar cei care primeau rănile înălțau trofeu împotriva diavolului. Și, după cum oțelul lovit nu cedează, nici nu se înmoaie, ci fierul care îl lovește se strică, tot așa și cu sufletele sfinților: erau chinuite cu atâtea cazne, dar ele nu sufereau nimic; dimpotrivă, sfărâmau puterea celor care le chinuiau și-i făceau să plece biruiți în mod rușinos din lupte, după multe și nesuferite răni.

Îi legau pe mucenici la stâlp, le găureau coastele, tăiau brazde adânci în trupurile lor, ca și cum n-ar fi spintecat trupuri, ci ar fi arat pământul. Puteai vedea pântece deschise, coaste desfăcute, piepturi sfâșiate. Și fiarele acelea setoase de sânge nu-și opreau aici nebunia, ci-i coborau de pe stâlp și-i întindeau deasupra cărbunilor aprinși pe grătare de fier. Puteai vedea iarăși priveliști mai crâncene decât cele de dinainte: două feluri de picături curgeau din trupurile lor, unele din sângele ce curgea, altele din cărnurile ce se topeau; iar sfinții se uitau cu plăcere la cele ce se întâmplau, ca și cum ar fi stat pe trandafiri, nu pe cărbuni aprinși.

II

Tu însă, când auzi de grătare de fier, du-te cu mintea la scara spirituală întinsă de la pământ la cer, pe care a văzut-o patriarhul Iacov[639]. Pe aceea se coborau îngerii, pe aceasta s-au suit mucenicii, dar pe amândouă Se sprijină Domnul[640]. Sfinții aceștia n-ar fi putut îndura durerile dacă nu s-ar fi sprijinit pe ea. Pe scara lui Iacov se

639 *Cf. Facerea* 28, 12.
640 *Cf. Facerea* 28, 13.

suiau și se coborau îngerii, pe scara aceasta, este știut de toți, numai mucenicii se urcau.

– Pentru ce oare?

– Pentru că îngerii sunt trimiși spre slujirea celor care au să moștenească mântuirea[641], mucenicii însă, ca niște atleți încununați, scăpați de lupte, plecau la Hristos, întâistătătorul luptelor.

Dar să nu ascultăm cu înfricoșare când auzim că sub trupurile scrijelite ale mucenicilor erau puși cărbuni aprinși, ci să ne gândim cum ne simțim când ne arde febra. Ni se pare viața cu neputință de trăit, suntem tulburați, ne necăjim, ne supărăm precum copiii mici și socotim focul acela tot atât de puternic ca și focul iadului.

Pe mucenici însă nu-i ardea febra, ci îi înconjurau din toate părțile flăcările focului, scântei săreau pe răni, mușcând din răni cu mai multă cruzime decât o fiară sălbatică; dar ei, ca niște oameni de oțel, care ar vedea petrecându-se acestea în trupuri străine, stăruiau cu bărbăție și cu curajul cuvenit lor în mărturisirea credinței, rămâneau nezdruncinați de-a lungul tuturor chinurilor și își arătau cu strălucire bărbăția și harul lui Dumnezeu. Ați văzut adeseori în zori răsărind soarele și strălucind raze de culoarea șofranului! Ei bine, așa erau trupurile sfinților, ca niște raze de culoarea șofranului! Șiroaie de sânge curgeau de pretutindeni din ei și umpleau de strălucire trupurile lor cu mult mai mult decât umple soarele cerul. La vederea acestui sânge, îngerii se bucurau, demonii se cutremurau, însuși diavolul tremura. Sângele care se vedea nu era simplu sânge, ci sânge mântuitor, sânge sfânt, sânge vrednic de ceruri, sânge care udă necontenit răsadurile cele bune ale Bisericii. A văzut sângele și s-a cutremurat diavolul. Și-a adus aminte de alt sânge, de Sângele Stăpânului. Pentru acel Sânge[, al Stăpânului,] a curs sângele acesta. De când a fost împunsă coasta Stăpânului, vezi mii și mii de coaste împunse. Cine nu s-ar arunca cu multă plăcere în luptele acestea ca să ia parte la pătimirile Stăpânului și să se asemene cu moartea lui Hristos[642]? Îndestulătoare e răsplata aceasta, iar cinstea, mult mai mare decât durerile! Răsplata depășește luptele chiar înainte de Împărăția cerurilor. Să nu ne cutremurăm, dar, când auzim că cutare a suferit mucenicia, ci să ne cutremurăm când auzim că cutare s-a moleșit și a pierdut niște răsplăți ca acestea ce-i stăteau înainte.

---

[641] *Cf. Evrei* 1, 14.

[642] *Cf. Filipeni* 3, 10.

Iar dacă vrei să auzi și bunătățile cele de dincolo, apoi niciun cuvânt nu poate să le înfățișeze – că cele ce „[...] nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor care-L iubesc pe El"[643]; și niciunul dintre oameni nu L-a iubit pe Hristos atât cât mucenicii! Totuși n-am să tac, pentru că măreția bunătăților gătite mucenicilor depășește mintea și cuvântul. Ci, atât cât pot eu să spun și voi să auziți, voi încerca să înfățișez slab, slab de tot, fericirea pe care au dobândit-o acolo mucenicii. Bine o vor ști numai aceia care se vor bucura și ei de acea fericire.

Mucenicii suferă aceste chinuri cumplite și de neîndurat într-o clipită, dar după ieșirea de aici se urcă la ceruri. Îngerii merg înaintea lor, iar Arhanghelii îi urmează. Nu se rușinează de cei împreună-robi, ci voiesc să facă totul pentru ei, pentru că și mucenicii au voit să facă totul pentru Stăpânul lor, Hristos. Când mucenicii se urcă la cer, toate acele Sfinte Puteri aleargă întru întâmpinarea lor. Dacă la venirea unor atleți străini în oraș se revarsă din toate părțile poporul și-i înconjură ca să vadă robustețea membrelor lor, cu mult mai mult aleargă îngerii la urcarea în ceruri a atleților credinței; toate Puterile cele de sus se revarsă de pretutindeni ca să vadă rănile mucenicilor și-i primesc pe toți și-i îmbrățișează cu plăcere ca pe niște eroi care se întorc din război și de la bătălie cu multe trofee și victorii. Apoi îi duc, cu suită mare, la Împăratul cerurilor, la tronul cel plin de multă slavă, unde sunt Heruvimii și Serafimii. După ce ajung acolo și se închină Celui care stă pe tron[644], Stăpânul le face o primire mai măreață decât le-o făcuseră cei asemenea cu ei robi.

Stăpânul nu-i primește ca pe robi – deși și aceasta ar fi o nespusă cinste, căreia nu-i poți găsi egal –, ci ca pe niște prieteni ai Lui. „Voi sunteți prietenii Mei"[645], le spune El. Și pe bună dreptate, căci tot El a spus: „Mai mare dragoste ca aceasta nimeni nu are, ca să-și pună cineva sufletul pentru prietenii lui"[646]. Așadar, pentru că mucenicii au dat dovadă de cea mai mare dragoste, Stăpânul îi primește, iar ei se bucură de slava aceea, se prind în cetele de dănțuitori, iau parte la cântările cele tainice. Dacă pe când erau în trup se prindeau în ceata aceea de dănțuitori în timpul împărtășirii cu Sfintele Taine

[643] *1 Corinteni* 2, 9.
[644] *Cf. Isaia* 6, 1.
[645] *Ioan* 15, 14.
[646] *Ioan* 15, 13.

și cântau împreună cu Heruvimii cântarea cea întreit sfântă, după cum voi, cei inițiați, bine știți, cu mult mai mult acum, când sunt dănțuitori împreună cu îngerii, iau parte cu multă îndrăznire la bucuria aceea.

Oare nu vă înfricoșați, înainte de aceasta, de mucenicie? Oare nu doriți acum mucenicia? Oare nu suferiți acum că nu mai este vreme de mucenicie? Dar să ne exersăm ca pentru vreme de mucenicie. Au disprețuit aceia viața? Disprețuiește și tu plăcerea! Au aruncat aceia trupuri în foc? Aruncă și tu acum averile în mâinile săracilor! Au călcat aceia pe jăratic? Stinge și tu flacăra poftei! Da, e greu, dar și cu câștig! Nu te uita la greutățile de acum, ci la bunătățile viitoare! Nu la greutățile din față, ci la bunătățile nădăjduite! Nu la suferințe, ci la premii! Nu la osteneli, ci la cununi! Nu la sudori, ci la răsplăți! Nu la dureri, ci la plata durerilor! Nu la focul care arde, ci la Împărăția care stă înainte! Nu la călăii care stau în jur, ci la Hristos, Care încununează.

III

Cea mai bună metodă și cea mai ușoară cale către virtute este să nu te uiți numai la osteneli, ci, odată cu ostenelile, și la răsplăți, și nu doar la osteneli. Când vrei să dai milostenie, nu te uita la cheltuiala banilor, ci la strângerea dreptății. „A împărțit, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veacul veacului."[647] Nu te uita la bogăția care se împuținează, ci uită-te la comoara care crește! De postești, nu te gândi la traiul rău pricinuit de post, ci la tihna ce ți-o aduce traiul acesta rău! De priveghezi rugându-te, nu te uita la oboseala privegherii, ci la îndrăznirea ce ți-o dă rugăciunea! Așa fac și ostașii. Nu se uită la răni, ci la răsplăți, nu la junghieri, ci la victorii, nu la morții căzuți, ci la eroii încununați. Așa și căpitanii de corăbii: înainte de valuri văd porturile, înainte de naufragii, negutătoriile, înainte de greutățile călătoriei pe mare, bunătățile de după călătorie. Tot așa fă și tu! Gândește-te ce lucru bun este ca în adâncul nopții, când toți oamenii, fiarele și dobitoacele dorm, când domnește liniștea adâncă, să fii treaz numai tu și să vorbești cu îndrăzneală cu Stăpânul obștesc al tuturor! Vrei să spui că somnul e dulce? Da, dar nimic nu-i mai dulce decât rugăciunea! Dacă-I

[647] *Psalmul* 111, 8.

vorbești lui Dumnezeu îndeosebi, vei putea dobândi multe, că nu-i nimeni ca să te tulbure, nimeni care să te răpească de la rugăciune. Și timpul îți vine în ajutor ca să dobândești ce vrei. Vrei să spui că te-ai culcat în așternut moale și că pregeți să te scoli? Gândește-te atunci la mucenicii prăznuiți azi, care stăteau întinși pe grătarul de fier! Nu aveau sub ei întins așternut, ci [le erau] așternuți cărbuni.

Aici vreau să-mi opresc cuvântul, ca să plecați având în suflet proaspătă și vie amintirea acelui grătar, ca să vă amintiți de el ziua și noaptea. Dacă vom avea pururea în minte grătarul acela, chiar de-am fi legați cu mii și mii de lanțuri, pe toate le vom putea rupe cu ușurință, ca să ne ridicăm la rugăciune. Dar nu numai acel grătar să-l scriem pe latul inimilor noastre, ci și celelalte chinuri ale mucenicilor. După cum cei care vor să-și facă frumoase casele le împodobesc peste tot cu picturi strălucite, tot așa și noi să pictăm pe pereții sufletului nostru chinurile mucenicilor. Pictura aceea e fără folos, aceasta însă, plină de câștig. Pictura aceasta n-are nevoie de bani, de cheltuieli, nici de meșteșugul artei! În locul tuturor acestora este de ajuns să ai tragere de inimă, cuget veghetor și plin de vitejie! Cu astfel de cuget poți zugrăvi în suflet chinurile lor ca și cum ai avea mâna cea mai îndemânatică.

Să-i zugrăvim, dar, în suflet pe cei întinși pe jăratic, pe cei aruncați în căldări, pe cei înecați în mare, pe cei strujiți, pe cei trași pe roată, pe cei aruncați în prăpastie, pe cei care s-au luptat cu fiarele sălbatice, pe cei azvârliți în gropi, pe toți mucenicii, așa cum fiecare și-a sfârșit viața, ca, prin varietatea acestor picturi făcându-ne frumoasă casa sufletului nostru, să o facem locaș potrivit Împăratului cerurilor. De va vedea Împăratul astfel de picturi în sufletul nostru, va veni cu Tatăl și-Și va face sălaș la noi, împreună cu Sfântul Duh. Și va fi atunci sufletul nostru casă împărătească! Niciun gând necugetat nu va mai putea călca în ea, pentru că amintirea mucenicilor, ca o pictură frumoasă, se va afla pururea în noi, dând multă strălucire, pentru că Dumnezeu, Împăratul tuturor, va petrece necontenit în noi.

Primindu-L, dar, aici așa pe Hristos, vom putea, după plecarea de aici, să fim primiți în corturile cele veșnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care și cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul și de viață făcătorul Duh, în vecii vecilor. Amin.

Omilie după cutremur[648]

Deși pe mine boala m-a împiedicat să dănțuiesc cu voi dansul cel duhovnicesc, pe voi totuși oboseala drumului nu v-a speriat. Deși oboseala v-a adus pe voi aici, plini de șuvoaie de sudoare, totuși dorința de a vă predica mi-a preschimbat boala în sănătate și v-a ușurat prin cântările de psalmi osteneala. De aceea, nici mie boala nu mi-a legat limba cu tăcerea, nici pe voi oboseala nu v-a făcut să nu ascultați predica. Ci, îndată ce-am început cuvântul, oboseala s-a depărtat, îndată ce-am început predica, osteneala a fugit. Boala și osteneala țin de trup, predica însă ține de suflet, este faptă și vindecare a sufletului. Pe cât e mai bun sufletul decât trupul, pe atât sunt mai presus și faptele unuia față de ale celuilalt. De aceea, de-ar fi fost nu numai boala care să mă împiedice, ci și alte mii și mii de piedici, nimic nu m-ar fi oprit să vă îmbrățișez pe voi, iubiții mei, nimic nu m-ar fi oprit, așa încât să lipsesc azi de la această frumoasă sărbătoare.

Am fost țintuit până acum la pat, dar Dumnezeu n-a îngăduit să mi se potolească foamea de a vă predica. Da, după cum vouă vă e foame când nu mă auziți predicând, așa și mie mi-e foame când nu vă predic. Tot așa și o mamă, deși bolnavă, voiește mai degrabă să-și alăpteze copilul până la istovire, decât să-l vadă murind de foame. Să mi se vlăguiască și mie trupul!

Cine nu și-ar da cu plăcere chiar sângele pentru voi, niște oameni care clocotiți de atâta evlavie, care clocotiți atât de dragul ascultării predicii, care ați arătat într-o clipă atâta pocăință? N-ați mai știut că e zi sau noapte, ci ați făcut din amândouă zi! N-ați schimbat văzduhul, ci ați luminat nopțile cu privegherile voastre! Nopțile v-au ajuns fără somn și tirania somnului s-a dus. Da, dorul de Hristos biruiește scăderile firii. Ați făcut ca trupurile voastre să nu mai fie trupuri omenești, imitând Puterile cerești; atâta osteneală pentru trup, dar tihnă pentru suflet. Acesta-i rodul fricii, acesta-i câștigul cutremurului, câștig care nu se cheltuiește nicicând, câștig care îi face și pe săraci bogați, iar pe bogați îi îmbogățește, câștig care nu știe de sărăcie, nu

[648] *PG* 50, 713–716. În vremea Sfântului Ioan Gură de Aur, Antiohia a fost zguduită de mai multe seisme. (n.P.P.)

știe de bogăție. A venit cutremurul și inegalitatea din viață a pierit. Unde sunt acum cei îmbrăcați cu haine de mătase? Unde este aurul? Toate s-au dus, toate s-au destrămat mai iute ca pânza de păianjen, toate s-au vădit mai trecătoare ca florile de primăvară.

Dar, pentru că văd pregătit sufletul vostru, vreau să vă întind masă mai bogată. Văd ostenite trupurile voastre, dar sufletul treaz. Vă curg pe trup șiroaie de sudori, dar ele vă curățesc conștiința. Dacă atleții își varsă chiar sângele pentru niște frunze de dafin, pe care astăzi le primesc și care mâine se veștejesc, cu atât mai mult voi, cei care ați intrat în lupta pentru faptele bune, nu trebuie să vă moleșiți, să dați înapoi în fața ostenelilor pentru virtute. Cunună-mi este adunarea voastră, iar fiecare dintre voi, care-mi ascultați predica, este în ochii mei tot așa de scump ca și orașul. Unii își umpleau paharele, alții se adunau la ospețe satanice, iar alții pregăteau mese bogate! Voi însă ați petrecut tot timpul în priveghere și ați curățit întreg orașul cu călcătura sfintelor voastre picioare, călcând cu pașii voștri țărâna și sfințind văzduhul.

Da, s-a sfințit și văzduhul cu cântările voastre de psalmi, după cum L-ați auzit astăzi pe Dumnezeu spunându-i lui Moise: „Locul pe care stai pământ sfânt este”[649]. Ați sfințit caldarâmul, piața! Mi-ați făcut din oraș biserică. Și, după cum un șuvoi care se revarsă cară la vale, în furia lui, tot ce întâlnește în cale, tot așa și șuvoiul duhovnicesc, râul lui Dumnezeu, râul care veselește cetatea lui Dumnezeu[650], s-a umplut de ape și a curățit mocirla necredinței. Nu mai este niciun desfrânat! Dar, mai bine spus, chiar dacă este vreunul, se schimbă și el! Aude cântecul de psalmi și inima-i bate altfel; intră în suflet melodia; necredința se schimbă în credință, iar patimile lăcomiei și zgârceniei fug. Dar, chiar dacă nu fug, se ascund cum se ascund în găuri iarna fiarele sălbatice. Așa se ascund și gândurile desfrânate. Și, după cum șerpii se afundă adânc sub pământ când gerul le îngheață trupurile, tot așa și patimile acestea, rușinoase și josnice, se ascund ca într-un adânc. Fără îndoială că se rușinează chiar cei care poartă în ei patimile astea. Le poartă, e drept, dar sunt moarte. Cântările voastre de psalmi sunt pentru ei ca iarna pentru fiarele sălbatice. Intră cântecul vostru în urechile zgârcitului și ale lacomului și, chiar dacă nu izgonește patima,

[649] *Ieșirea* 3, 5.
[650] *Cf. Psalmul* 45, 4.

o amorțește. Intră cântecul vostru în urechile desfrânatului și ale îngâmfatului și, chiar dacă nu ucide desfrânarea și mândria, le îngroapă în adânc. Mare lucru când nu iese păcatul la iveală!

Am spus și ieri că mare-i rodul ce-l avem de la cutremure. Ați văzut iubirea de oameni a Stăpânului? Zguduie orașul, dar întărește sufletul. Zguduie temeliile, dar întărește gândurile. Face șubred orașul, dar face tare voința. Gândește-te la iubirea Lui de oameni! A cutremurat pământul puțin, dar ne-a întărit pentru multă vreme. Cutremurul a ținut două zile. Evlavia voastră însă să rămână tot timpul! Pentru puțină vreme ați fost întristați, dar v-ați înrădăcinat pentru totdeauna. Rodul va rămâne, chiar dacă va veni liniștea. Spinii nu vă vor mai înăbuși, nici ploile mari nu vor mai mătura totul. Bine v-a lucrat frica! A venit în ajutorul predicii mele. Eu tac, dar temeliile orașului grăiesc.

Eu stau cu gura închisă și cutremurul scoate glas mai puternic decât trâmbița, grăind așa: „Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung răbdător și mult-milostiv”[651]. „Am venit”, spune cutremurul, „nu ca să vă acopăr sub dărâmături, ci ca să vă întăresc!” Așa ne grăiește cutremurul, așa ne strigă: „V-am înfricoșat nu ca să vă întristez, ci ca să vă fac mai cu luare-aminte”. Uitați-vă cu mare atenție la aceste cuvinte! Pentru că predica nu mai avea putere, pedeapsa a strigat; pentru că a slăbit cuvântul de învățătură, frica a venit în ajutor. „Am venit pentru puțină vreme la voi”, spune cutremurul, „și mi-am făcut datoria. După ce vă voi strânge bine, vă voi da iarăși pe mâna predicii, ca să nu mai fie slabă predica. Am găsit pietre și spini mulți! Am curățit ogorul sufletului vostru pentru ca predica să semene cu mână largă semințele.”

Cu ce v-ați păgubit că ați fost întristați pentru puțină vreme? Ați ajuns îngeri în loc de oameni! V-ați mutat la cer, dacă nu cu locul, cel puțin cu purtarea. Nu vă lingușesc când grăiesc așa! Mărturie dau faptele. Într-adevăr, ce a lipsit pocăinței voastre? Ați alungat din suflet invidia, ați izgonit patimile rușinoase, ați sădit temeinic virtutea, ați avut puterea să petreceți toată noaptea în privegheri sfinte, în dragoste multă și râvnă înflăcărată. Nimeni nu s-a mai gândit la dobânzi, nimeni nu a mai vorbit de lăcomie și zgârcenie; nu numai mâinile au ajuns curate de păcate, dar și limba a fost eliberată de fărădelegi și ocări.

---

[651] *Psalmul* 102, 8.

Nimeni nu-l mai ocărăște pe vecinul său. Nimeni nu se mai duce la ospețe satanice. Casele sunt curate, piața curățită. Când se lasă seara, nu se mai văd coruri de tineri cântând cântecele de teatru. Da, se văd coruri, dar nu coruri care cântă desfrâul, ci coruri care proslăvesc faptele bune. În piață auzi numai cântări bisericești. Cântă și cei din casă! Unii cântă psalmi, alții, cântări bisericești. Când se pogoară noaptea, toți sunt la biserică, limanul cel neînvălurat, seninul cel lipsit de nori. Credeam că după o zi sau două privegherea va istovi trupurile voastre! Văd însă că, cu cât se prelungește privegherea, cu atât vă crește și râvna. Cântăreții au ostenit, dar voi sunteți cu puteri de tânăr. Cântăreții au slăbit, dar voi sunteți tari. Unde sunt acum bogații? Spune-mi! Să învețe filosofia săracilor! Bogații dorm, săracii însă nu dorm, ci-și pleacă genunchii pe pietrele bisericii, imitându-i pe Pavel și pe Sila. Aceia cântau și s-a cutremurat temnița. Voi cântați și ați ținut în picioare un oraș zguduit de cutremur. Sfârșitul faptelor a fost potrivnic, dar și o faptă și alta au fost spre slava lui Dumnezeu.

Pavel a cutremurat temnița[652] ca să zguduie sufletul necredincioșilor, ca să-l elibereze pe temnicer, ca să vestească cuvântul lui Dumnezeu. Voi ați ținut în picioare un oraș zguduit de cutremur ca să puneți capăt mâniei lui Dumnezeu. Și o faptă și alta au fost chivernisite în chip deosebit. Eu însă nu mă bucur că orașul a fost ținut în picioare, ci că a rămas în picioare prin rugăciunile voastre, că au ajuns cântările voastre de psalmi temelii ale orașului. De sus venea mânia, de jos, glasul vostru. Iar glasul vostru cel pornit de jos a oprit mânia care venea de sus. S-au deschis cerurile, s-a pogorât sentința, sabie ascuțită. Orașul era să cadă la pământ, mânie de neînlăturat.

N-am avut nevoie de nimic altceva decât de pocăință, de lacrimi și suspine, și totul s-a terminat. Dumnezeu a pronunțat sentința, dar noi am pus capăt mâniei. N-ar greși nimeni numindu-vă purtători de grijă și izbăvitori ai orașului. Unde sunt conducătorii orașului? Unde sunt marii lui ocrotitori? Voi sunteți cu adevărat și turnuri, și zid, și întărire a orașului. Aceia, prin răutatea lor, au șubrezit orașul; voi, prin virtutea voastră, l-ați ținut în picioare. Dacă ar întreba cineva din ce pricină a venit cutremurul peste oraș, trebuie recunoscut, chiar dacă acela n-ar spune-o, că din pricina păcatelor, din pricina lăcomiei și a zgârceniei, din

[652] *Cf. Faptele* 16, 19–34.

pricina nedreptăților, din pricina fărădelegilor, din pricina mândriei, din pricina plăcerilor, din pricina minciunii. Și din vina cui toate acestea? Din vina bogaților! Iarăși, dacă ar întreba cineva cum se face că orașul a rămas în picioare, trebuie recunoscut că din pricina cântărilor de psalmi, a rugăciunilor, a privegherilor de toată noaptea. Și ale cui erau acestea? Ale săracilor! Din pricina bogaților a venit cutremurul peste oraș! Din pricina voastră a rămas orașul în picioare! Prin urmare, voi sunteți izbăvitorii și purtătorii de grijă ai orașului. Dar să pun aici capăt cuvântului, ca să stăruim în privegheri și în cântări de psalmi și să Le dăm slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare la Sfântul Mucenic Bassus[653]

I

Ar fi trebuit ca după atâta izvor de cuvinte revărsat, ca de obicei, asupra voastră, ca după îmbelșugata masă duhovnicească întinsă vouă înainte de mâna preoților și a propovăduitorilor, da, ar fi trebuit să opresc picăturile sărăcăcioase ale cuvintelor mele, mai cu seamă că sunt împiedicat, iubitorilor de Hristos, de îndelungată boală trupească, de slăbiciunea vocii și încă și de multe alte griji. Dar, pentru că sunteți stăpâniți de dor nesăturat de predică, îngăduiți-mi să vă vorbesc și eu! Haide, dar, cu harul Mântuitorului, să grăiesc și eu dragostei voastre puține cuvinte în legătură cu sărbătoarea de azi, cuvinte potrivite ei.

Socotesc că ne este cu cale și nouă, predicatorilor, dar și vouă, ascultătorilor, să căutăm, cu ajutorul minții, cele bune și de folos. Sfântul și vestitul mucenic și episcop Bassus, care ne-a adunat la această prăznuire, își are răsplata datorită propriilor sale lupte și nevoințe. N-are nevoie de darul laudelor noastre, dar el face, în chip obișnuit, pentru noi cereri și rugăciuni Stăpânului, pentru că, prin lupta sa mucenicească, a dobândit îndrăznire către Hristos și a primit de la El cununa nestricăciunii, pe care Hristos a pregătit-o mai dinainte și credincioșilor. Bogate sunt, după cuvântul dumnezeiescului Apostol[654], harurile Stăpânului, Care de mult timp împarte darurile mucenicilor care-L cheamă cu inimă curată – și mai cu seamă acum, când peste câtăva vreme ne așteaptă pomenirea fricii de anul trecut, când ne cheamă la doxologie mânia cea iubitoare de oameni a acelei înfricoșătoare amenințări.

Am văzut, într-adevăr, mânia lui Dumnezeu strălucind de bunătate când ne-a cuprins frica de cutremur, când am văzut întreaga zidire zguduită, când se clătina pământul, dar Mântuitorul nu Se îndepărta de îndurările Sale când așteptam un sfârșit amar, când socoteam că ne vor fi dintr-odată casele mormânt, când, surprinși de

---

[653] *PG* 50, 719-726. Autenticitatea *Omiliei la Sfântul Bassus* este incertă. Tradiția manuscrisă hrisostomică este extrem de bogată și complexă, așa încât, adeseori, stabilirea paternității unor omilii este aproape imposibilă. (n.P.P.)

[654] *1 Corinteni* 12, 8-11.

cutremur, nu găseam loc sau chip de fugă, când în mijlocul zilei nu nădăjduiam să vedem seara, când sabia stătea atârnată de sus, iar de jos faptele bune se întăreau împreună cu rugăciunea, când popoarele într-un glas strigau: „Miluiește-ne!" Și Stăpânul S-a îndurat, El Care mișcă totul numai cu privirea, dar ține în picioare zidirea care se cutremură. Dar de ce nu spun pe scurt? Când, de nu ne-ar fi ajutat nouă Domnul Savaot, puțin de nu s-ar fi sălășluit în iad sufletele noastre[655]! Pe cine nu l-ar uimi măreția bunătății Mântuitorului?

Pe care suflet nu-l vor împinge spre mulțumire cele petrecute atunci, dar nu numai cele petrecute atunci, ci și cele de mai târziu, pe care le-au trăit nu de multă vreme? A cutremurat Domnul stâlpii pământului, a zguduit temeliile caselor; casele săltau ca și corăbiile pe valurile mării. Și-a arătat Domnul numai privirea Sa de judecător, iar noi toți ne-am clătinat ca și cum am fi stat pe ape. Mare a fost frica, dar cu mult mai mare decât frica a fost bunătatea lui Dumnezeu. A cutremurat zidirea, dar n-a distrus-o. A cutremurat lumea, dar n-a dărâmat-o, n-a despuiat pământul de frumusețea făpturilor Lui. A clătinat acoperișurile numai ca să ne aducem aminte de El, dar nu ne-a dat să gustăm stricăciunea. Atât de mare este noianul milostivirii Lui față de noi! A clătinat temeliile pământului, dar le-a clătinat cu purtare de grijă și cu milostivire. Le-a clătinat pentru că a văzut că noi Îi călcăm în picioare legea, că Îl amărâm; pentru că a văzut că ne plac furturile, pentru că a văzut că alăturăm casă de casă, că apropiem ogor de ogor, că luăm de la vecin, pentru că a văzut că nu-i miluim pe orfani, că nu luăm aminte la ajutorarea văduvelor; pentru că i-a văzut pe învățătorii credinței spunând una și făcând alta; pentru că i-a văzut pe creștini ocărând buna rânduială din biserică cu neorânduielile de la teatru; pentru că a văzut că trăim în păcat și invidie, pentru că a văzut că înnodăm viclenia cu invidia; pentru că a văzut că valurile fățărniciei noastre îi îneacă pe cei curați la inimă ca pe niște corăbii; pentru că a văzut că ucidem după bunul plac; pentru că a văzut că nedreptățim cât putem; pentru că a văzut că pe oceanul acestei vieți dragostea se îneacă și înșelăciunea călătorește neîmpiedicată; pentru că a văzut că ne ferim de adevăr și alergăm la minciună; și, ca să o spun pe scurt, pentru că a văzut că slujim mai mult lui Mamona decât Domnului[656].

---

[655] *Cf. Psalmul* 93, 17.
[656] *Cf. Matei* 6, 24.

De aceea ne-a cutremurat pământul, ca să ne învețe ca un pedagog [care-i învață] pe copii. Și a arătat față de noi mila unei mame pline de dragoste, care, de multe ori, pentru că pruncul ei de sân plânge fără socoteală, îi clatină tare pătuțul, voind să-l dezbare de obiceiul de a plânge; și face asta nu pentru că vrea să-l rănească, ci ca să-l înfricoșeze pe copil. Tot așa și Stăpânul lumii, Care ține în mâna Sa lumea, o cutremură nu ca să o piardă, ci ca să-i întoarcă la mântuire pe cei păcătoși.

II

Să nu mă țină nimeni de rău dacă L-am comparat pe Dumnezeu cu o mamă plină de dragoste, pentru că Însuși Domnul S-a comparat pe Sine în Evanghelii cu o cloșcă, spunând: „Ierusalime, Ierusalime, care îi omori pe proroci și îi ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine; de câte ori am vrut să-i adun pe fiii tăi, precum adună cloșca puii ei, dar n-ați voit!”[657] Iubitorul de oameni Dumnezeu a mișcat, dar, pământul cel neînsuflețit ca să oprească mișcarea cea fără rânduială a sufletului. Ne-a amenințat cu moartea trupului ca să ne ferim de moartea sufletului. Ai văzut, iubitorule de Hristos, cât este de mare mila Creatorului față de noi? Ai văzut amenințarea ce strălucește de bunătate? Ai văzut îndurări ce o iau înaintea mâniei? Ai văzut sentință biruită de bunătate?

Nu-i deloc ciudat! El este și acum Stăpânul nostru Cel blând și iubitor, Care spune deschis în Evanghelii, după cum ni s-a citit de curând: „Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima!”[658] O, cât este de mare pogorământul Creatorului, și creatura nu se cucernicește! „Veniți, învățați de la Mine!” Da, Stăpânul a venit ca să-Și mângâie robii care au greșit. Așa se poartă Hristos cu noi. Este îndurător. Ar fi trebuit să-l pedepsească pe cel care a păcătuit, ar fi trebuit să piardă neamul celor care L-au mâniat; El însă spune cuvinte blânde celor vinovați: „Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima!” Dumnezeu e smerit, iar omul, mândru. Judecătorul e blând, iar osânditul, înfumurat. Meșterul vorbește cu voce slabă, iar lutul vorbește ca un împărat. „Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima!” Cele de mai înainte nu

657 *Matei* 23, 37.
658 *Matei* 11, 29.

l-au convins pe om; cele de mai târziu și cele petrecute nu de mult nu l-au înduplecat. Precum mai înainte, așa și acum a mișcat zidirea, dar a întărit-o iarăși, fiindu-i milă de ea. „Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima!" Nu are în mână toiag cu care să lovească, ci fire care tămăduiește. Veniți, vedeți bunătatea nespusă! Cine nu iubește un stăpân care nu bate? Cine nu admiră un judecător care îl roagă pe condamnat?

„Te miră smerenia cuvintelor?", ne întreabă Domnul. „Dar sunt Creator și-Mi iubesc lucrarea! Sunt Plăsmuitor și cruț ce am plăsmuit. Dacă M-aș folosi de drepturile Mele, n-aș mântui omenirea căzută. Dacă nu i-aș da leacurile potrivite, nu s-ar vindeca omenirea bolnavă de boală de netămăduit. Dacă n-aș mângâia-o, ar muri. Dacă doar aș amenința-o, ar pieri. Pentru aceasta oblojesc cu pansamentul bunătății omenirea care zace la pământ. Mă plec cu multă milă asupra ei ca să o ridic, fiindcă e căzută. Cel care stă în picioare nu l-ar ridica pe cel căzut dacă nu și-ar apleca spre el mâna.

«Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima!» Nu Mă laud în cuvinte. V-am arătat fapte ca să vă încredințați că sunt blând și smerit cu inima. Uitați-vă de unde am venit! Uitați-vă la chipul Meu, înțelegeți vrednicia Mea și închinați-vă pogorământului Meu făcut pentru voi! Gândește-te de unde am venit și unde vorbesc cu tine! Cerul Mi-i tronul și stau pe pământ și vorbesc cu tine. Sunt slăvit sus și ca un îndelung răbdător nu Mă mânii, că sunt blând și smerit cu inima. Dacă n-aș fi fost blând, Eu, Fiul Împăratului, n-aș fi ales ca mamă o roabă. Dacă n-aș fi fost blând, Eu, Creatorul lumii văzute și nevăzute, n-aș fi venit la voi. Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi fost înfășat în scutece[659], Eu, Părintele veacurilor. Dacă n-aș fi fost smerit, n-aș fi primit sărăcia unei iesle[660], Eu, Care sunt Stăpânul bogăției întregii zidiri. Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi trăit împreună cu cele lipsite de rațiune, Eu, Care nu pot fi privit nici de Heruvimi. Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi fost scuipat de buze nelegiuite[661], Eu, Care, prin scuipare, am dat lumină orbilor[662]. Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi îndurat pălmuirea dată Mie de robi, Eu, Care i-am eliberat pe robi. Dacă n-aș fi fost

[659] *Cf. Luca* 2, 7, 12.
[660] *Cf. Luca* 2, 7, 12, 16.
[661] *Cf. Matei* 26, 67; 27, 30; *Marcu* 14, 65; 15, 19.
[662] *Cf. Ioan* 9, 6.

blând, n-aș fi dat spatele Meu spre bătăi pentru cei robiți[663]. Dar pentru ce nu spun ceea ce e mai mare? Dacă n-aș fi fost blând, n-aș fi plătit Eu, Care nu eram dator cu nimic, datoria morții pentru cei care erau datori să sufere moartea.

Am plătit Eu datoria ca să-i scap de pedeapsa osândirii și pe cei ținuți jos, în iad. Că nu sunt numai Împăratul celor vii, ci și Stăpânul morților. Pentru aceea am venit, lucrând pe două căi mântuirea lumii. M-am arătat ca om și am ajuns pentru puțină vreme mort ca să împart harul nestricăciunii Mele tuturor, și celor de sub pământ. «Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima!» Smerenia acestor cuvinte nu ține de firea Mea, ci de voia Mea. Am o fire neapropiată, dar voia Mea se apropie de toți.

«Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima», nu cu vrednicia! Sunt smerit cu voința, nu cu puterea. Datorită puterii sunt înfricoșător pentru îngeri, datorită voii sunt smerit pentru oameni. «Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima!» Nu grăiesc potrivit obârșiei Mele, ci potrivit milei Mele. Iubesc bunătatea mai mult decât puterea. Eu, Care-ți vorbesc așa, sunt Împărat. Mare-Mi este puterea, dar nu vreau să înspăimânt slăbiciunea ta cu puterea pe care o am. Nu spun: «Veniți, învățați de la Mine, că sunt Stăpân, sunt Domnul zidirii, Cel care caută spre pământ și-l face pe el de se cutremură[664], Cel care măsoară cerul cu palma și ține pământul cu mâna[665]», ci: «Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima». Atât sunt de blând, că tu ai păcătuit, și Eu am fost bătut! Atât sunt de smerit de buna Mea voie, că Eu, Stăpânul, am venit să-i eliberez pe cei robiți, iar ei, cei robiți, M-au pălmuit și M-au răstignit pe Mine, eliberatorul lor.

Și, cu toate acestea, Îi spuneam Tatălui Meu, rugându-Mă pentru ei: «Tată, iartă-le lor, că nu știu ce fac!»[666] «Veniți, dar, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima!» Veniți, mult Mă rog, nu Mă rușinez să vă rog! Vreau mai degrabă să-i rog pe robii Mei, ca să nu fiu silit să-i pedepsesc. Veniți, învățați de la Mine blândețea Mea, înainte de a vedea cât sunt de înfricoșător! Veniți acum ca să vă vindec! Peste puțin vă voi cere socoteală; acum sunt îndurător, peste puțin dau sentința; acum sunt iubitor de oameni,

---

[663] *Cf. Matei* 26, 67; *Marcu* 14, 65; *Ioan* 18, 22; 19, 3.
[664] *Cf. Psalmul* 103, 33.
[665] *Cf. Isaia* 40, 12.
[666] *Luca* 23, 34.

peste puțin Mă voi arăta Judecător drept. «Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima!» Sau prețuiți blândețea Mea, sau temeți-vă de puterea Mea! Veniți, întâmpinați-Mi fața întru mărturisire[667]! Pentru atât cât mai este timp, Eu am rânduit o astfel de smerenie."

III

„Numai în viața de aici se arată îndelunga Mea răbdare. Va veni un timp când se va închide ușa acestei bunătăți. Va veni un timp când nu vor folosi lacrimile picurate din ochii păcătoșilor. Va veni un timp când trâmbițele vor suna pretutindeni și vor vesti a doua Mea venire[668], când Îngerii vor străbate tot pământul, aducând la judecată numărul nesfârșit de morți, când Mi se va așeza scaunul de judecată[669], când voi merge pe Puterile cele de sus, când Începătoriile și Stăpâniile îmi vor însoți venirea[670], când luminătorii Împărăției Mele vor lumina tot pământul, când se vor deschide cărțile tuturor viețuitorilor de pe pământ[671], când legile vor fi respectate cu nestrămutare și demonii vor da pentru toate socoteală, când cel judecat va sta în fața judecății, având lângă el numai faptele sale, când gândurile îl vor învinui, cugetul îl va vădi, când duhurile cele rele vor fi cu luare-aminte la cuvintele Judecătorului, când cuptorul așteaptă sentința Judecătorului, când cuvintele: «Miluiește-mă!» sunt fără de folos celui care le strigă. Veniți, dar, înainte de a închide ușile îndurărilor Mele, înainte de a se termina iarmarocul vieții, înainte de a trece teatrul vieții acesteia! Sorocul este aproape. Veniți înainte de a începe să judec! Căci, dacă Mă voi așeza să judec, nu mai iert. Pentru aceasta v-am spus pilda fecioarelor nebune, ale căror candele ale vieții s-au stins pentru că n-au avut untdelemnul dreptății, cărora li s-au închis ușile cămării de nuntă, cărora li s-a spus dinăuntru, când au bătut: «Nu vă cunosc»[672], arătând prin aceste cuvinte ce voi spune păcătoșilor la judecată."

---

[667] *Cf. Psalmul* 94, 2.
[668] *Cf. Matei* 24, 31.
[669] *Cf. Daniel* 7, 9.
[670] *Cf. Daniel* 7, 10.
[671] *Cf. Daniel* 7, 10.
[672] *1 Corinteni* 7, 31.

Așadar, fraților, pentru că am învățat din cuvintele Mântuitorului bunătatea Stăpânului, să nu-L disprețuim pe Judecătorul Care înainte de judecată ne vorbește cu bunătate, să nu pierdem prilejul pocăinței noastre. Să îmbrăcăm sufletele noastre cu fapte bune și cu milostenii. Fiecare să neguțătorim cele potrivite pentru viața veșnică și să ne depărtăm de faptele cele rele. Dacă odată cu săvârșirea faptelor bune vom păzi nezdruncinată și credința, va fi împreună cu noi și credința nezdruncinată. Să împodobim cu înțelepciune sufletele noastre și să dobândim cu trăinicie mărgăritarul cel neprețuit al credinței curate. Să-I slujim Dreptului Judecător înainte de a se stinge vremea vieții noastre, înainte de a se strica chipul luminii, floarea slavei și toate plăcerile pământești. El, Dreptul Judecător, El este Cel care a spus: „Viu sunt Eu", zice Domnul, „și nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu"[673]. Dacă Dumnezeu ar fi dorit moartea păcătosului, ar fi tăcut; dar, pentru că vrea să-l miluiască, îl roagă. Pentru că vrea să-l cruțe, îl sfătuiește. Te înfricoșează spunându-ți dinainte ce te așteaptă, ca să te ferească de a da ochii cu primejdia. Dumnezeu, când amenință, vrea să mântuiască; când tace, S-a hotărât să pedepsească. Faptele ne învață. I-a amenințat pe niniviteni și i-a cruțat[674]. A tăcut față de sodomiți și i-a pedepsit[675]. Dumnezeu ne pregătește cununi! O, dacă nu ne-am aduce noi înșine asupra noastră chinurile! Dumnezeu vrea să fie gol iadul, vrea să închidă temnița întunericului, vrea să păstreze mânia Lui numai pentru diavol, vrea să stea Judecător nu ca să-i pedepsească pe unii, ci ca să-i încununeze pe toți.

Având, dar, un Stăpân ca acesta, să primim cuvintele Lui pline de bunătate, să ascultăm de El, Care ne spune: „Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima!", ca să fim învredniciți să auzim și cuvintele acelea dorite și fericite, care spun: „Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți Împărăția care vă este gătită!"[676], ca toți să ne desfătăm de ea, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui [fie-I] slava, împreună cu Sfântul Duh, în vecii vecilor. Amin.

---

[673] *Iezechiel* 18, 32.
[674] *Cf. Iona* 3, 1-10.
[675] *Cf. Facerea* 19, 28.
[676] *Matei* 25, 34.

Cuvântare la Petru Apostolul și Ilie Prorocul[677]

I

Puțini au venit azi la biserică! De ce oare? Prăznuim pomenirea mucenicilor, și nimeni n-a venit la noi. Oare lungimea drumului i-a făcut trândavi? Dar, mai bine spus, nu lungimea drumului, ci trândăvia lor i-a împiedicat [să vină]. După cum nimic nu-l poate împiedica pe cel cu tragere de inimă și cu voința trează, la fel orice îl poate împiedica pe cel trândav și descurajat. Mucenicii și-au vărsat sângele pentru adevăr, iar tu te sperii de un drum scurt? Aceia și-au dat viața pentru Hristos, iar tu nu vrei să ieși afară din oraș pentru Stăpânul? Stăpânul a murit pentru tine, iar tu pregeți pentru El? E pomenirea mucenicilor, și tu te trândăvești, te descurajezi? Ar trebui să fii aici, ca să-l vezi pe demon biruit, pe mucenic biruitor, pe Dumnezeu slăvit și Biserica încununată.

Dar pretextul lor e acesta:

– Sunt păcătos, spun ei, și nu pot veni la biserică!

– Dar tocmai pentru că ești păcătos, vino, ca să nu-ți pierzi mântuirea! Spune-mi, te rog, care om e fără păcate? De aceea există jertfa și Biserica, de aceea, rugăciunile și postul, pentru că sunt multe rănile sufletului. De aceea s-au descoperit împotriva lor și leacurile și s-a făcut leac potrivit pentru fiecare din rănile sufletului. Ai Biserica! Ea aduce jertfe. Ai rugăciunile Părinților, dăruirea Sfântului Duh, pomenirile mucenicilor, adunarea sfinților și multe la fel cu acestea, care te pot ridica din păcat la dreptate. Ce iertare poți avea când nu vii să te rogi mucenicilor? Niciun necaz nu-i pe drumul ce duce la biserică, și totuși ai fost împiedicat să te unești cu mucenicii. Vrei să spui că te împiedică grijile vieții? Păcatul e însă și mai mare. De ce nu Îi împrumuți lui Dumnezeu puțină vreme ca să primești întreaga zi?

– Sunt păcătos și nu pot!

– Tocmai pentru că ești păcătos, de aceea vino la biserică! Oare nu știi că și cei care slujesc la altar sunt cuprinși de păcate?

Sunt și ei îmbrăcați în carne, împletiți cu sânge și legați cu oase! Și noi care stăm pe scaun și predicăm suntem încurcați în

---

[677] *PG* 50, 726–736.

păcate. Dar nu deznădăjduim de bunătatea lui Dumnezeu, nici nu spunem despre El că-i lipsit de omenie. Toți suntem oameni, alcătuiți din aceleași elemente; cu toate acestea, nu încetăm să predicăm, uitându-ne la noianul iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Păcatul vostru nu-i atât de mare dacă veniți la biserică cu păcate pe voi, căci voi trebuie să fiți învățați. Păcatul nostru însă e cu atât mai mare cu cât demnitatea noastră e mai mare. Altceva este să păcătuiască dascălul, altceva ucenicul. Cu toate acestea, nu încetăm să învățăm, pentru ca nu cumva, din pricina smereniei, să cădem în trândăvie.

Și căderea preoților în păcate se întâmplă după rânduiala lui Dumnezeu. Și ascultă cum! Dacă n-ar păcătui dascălii și preoții, dacă n-ar fi supuși patimilor lumești, ar fi neomenoși cu ceilalți oameni și neiertători. Dar Dumnezeu a făcut ca să fie robi patimilor și preoții și conducătorii, pentru ca să fie iertători cu alții, de vreme ce și ei păcătuiesc. Și așa a rânduit Dumnezeu totdeauna, nu numai acum, ci și mai de mult; a îngăduit să cadă în păcate cei cărora avea să le încredințeze conducerea Bisericii și a poporului, ca, datorită greșelilor lor, să fie buni cu alții. Dacă ei n-ar păcătui, nu i-ar ierta deloc pe păcătoși, ci, ajungând neomenoși, i-ar smulge pe toți din Biserică. Că așa stau lucrurile și că nu spun asta pe baza unor bănuieli, vă voi dovedi-o cu fapte.

Domnul avea să-i încredințeze lui Petru cheile Bisericii, dar, mai bine spus, i-a încredințat chiar cheile cerurilor și avea să-i încredințeze mulțimea poporului. Ce-i spune Stăpânul? „Ceea ce vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri și ceea ce vei dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri.”[678] Petru era din fire cam neîndurător; dacă ar mai fi fost și fără de păcat, ce iertare ar mai fi primit de la el ucenicii? De aceea, dar, harul dumnezeiesc rânduiește ca să cadă într-un [anume] păcat, pentru ca, datorită păcatului său, să fie blând cu alții. Și uită-te în ce păcat îngăduie Dumnezeu să cadă! Petru cel vestit, corifeul Apostolilor, temelia cea nezdruncinată, piatra cea neclintită, cel dintâi în Biserică, limanul neînvălurat, turnul de nedoborât, Petru cel vestit, cel care I-a spus lui Hristos: „Chiar dacă ar fi să mor împreună cu Tine, nu mă voi lepăda de Tine”[679], Petru, care din descoperire dumnezeiască mărturisise

[678] *Matei* 16, 19.
[679] *Matei* 26, 35.

adevărul: „Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu”[680], ei bine, acest Petru, în noaptea în care a fost vândut Hristos, când stătea și se încălzea la foc și când s-a apropiat de el o fată și i-a zis: „Și tu erai ieri cu Omul Acesta”[681], Petru i-a răspuns: „Nu-L cunosc pe Omul Acesta”[682].

Adineaori, Petre, spuneai: „Chiar de-ar fi să mor împreună cu Tine”, iar acum te lepezi și spui: „Nu-L cunosc pe Omul Acesta”? O Petre, aceasta ai făgăduit? N-ai fost supus încă la chinuri, nici la bătăi, și te-ai pornit să te lepezi pentru că ai auzit numai un cuvânt al unei fete? Te lepezi, Petre? Nu ți-au stat încă în față uneltele de tortură, nici bicele, nici loviturile, nici furiile, nici stăpânitorii, nici săbii ascuțite, nici porunci pronunțate, nici împărați care amenință, nici moartea gata să te înghită, nici închisoarea, nici prăpastia, nici marea, nimic din toate acestea, iar tu te-ai lepădat: „Nu-L cunosc pe Omul Acesta”. Și iarăși îi spune fata: „Și tu erai ieri cu Omul Acesta”, iar el îi răspunde: „Nu-L cunosc pe Omul de Care vorbești”. Cine este cea care te întreabă, ca tu să te lepezi? Nu un om de seamă, ci o femeie, și ea [este] o femeie de rând, o roabă, de niciun preț! Ea te întreabă, și tu te lepezi? Ce lucruri străine! O fată s-a apropiat de Petru cel vestit, o fată oarecare, și i-a zdruncinat credința lui Petru. Petru, stâlpul, stânca, n-a îndurat amenințarea unei fete; ea a vorbit numai, și stâlpul s-a cutremurat, însăși stânca a fost învăluită de valuri. Pe cine ai văzut, Petre, că te lepezi? Pe cine? Pe o fată de rând, pe o portăreasă nebăgată în seamă! Pe aceasta ai văzut-o și te lepezi? Și i-a spus a treia oară: „Și tu erai ieri cu Omul Acesta”, iar Petru s-a lepădat a treia oară. Atunci Iisus S-a uitat la el și i-a adus aminte de cele spuse[683]. Petru a înțeles și a început să plângă și să se căiască de păcat[684]. Totuși Iubitorul de oameni Dumnezeu i-a iertat păcatul; știa că, om fiind, era supus slăbiciunilor omenești. Dar, după cum am spus mai înainte, de aceea i s-a rânduit și i s-a îngăduit lui Petru să păcătuiască, pentru că avea să i se încredințeze popor mult; pentru ca nu cumva, din pricina firii sale aspre și a lipsei de păcat, să fie neiertător cu frații lui.

---

680 *Matei* 16, 16.
681 *Matei* 26, 69.
682 *Matei* 26, 70.
683 *Cf. Luca* 22, 61.
684 *Cf. Luca* 22, 62; *Matei* 26, 75.

A căzut în păcat pentru ca, gândindu-se la păcatul lui și la iertarea Stăpânului, să-i ierte și el pe alții după rânduiala dumnezeiască, potrivit lui Dumnezeu. I s-a îngăduit să păcătuiască celui căruia avea să i se încredințeze Biserica, stâlpului Bisericii, limanului credinței; i s-a îngăduit să păcătuiască lui Petru, dascălul lumii, pentru ca iertarea lui să ajungă pricină iertării altora. Dar pentru ce spun eu aceasta? Pentru că și noi, preoții, care stăm pe scaun și învățăm, suntem legați cu păcate. De aceea preoția n-a fost încredințată nici Îngerilor, nici Arhanghelilor – că ei sunt fără de păcat –, ca nu cumva, din pricina sfințeniei lor necruțătoare față de păcat, să-i trăsnească pe păcătoșii din popor, ci a încredințat demnitatea aceasta unui om dintre oameni, legat și el de plăceri și de păcate, pentru ca, pe temeiul păcatelor sale, să fie bun cu păcătosul atunci când prinde pe cineva în păcat. Dacă preotul ar fi înger și ar prinde pe cineva făcând desfrânare, îndată l-ar ucide, de vreme ce el nu este încurcat cu aceste păcate. De aceea, dacă îngerul ar fi luat puterea preoției, îngerul n-ar fi predicat, ci îndată ar fi ucis; s-ar fi pornit cu urgie asupra unui păcătos, pentru că el nu este ca păcătosul. Acesta a fost motivul pentru care Dumnezeu a încredințat preoția oamenilor; omul, cunoscându-și păcatele și știind din experiență ce e păcatul, îi iartă pe păcătoși și nu se pornește cu mânie împotriva lor, iar Biserica își împlinește astfel rostul ei.

II

Dar de ce să mărginesc la Petru problema aceasta? De ce să nu urc puțin cuvântul și la un alt om? Să-l aducem în mijloc. Să-l aducem pe Ilie. Pe acel proroc vestit, pe îngerul pământesc și omul cel ceresc, pe cel care mergea pe jos și cârmuia cele cerești, pe omul de trei coți care mergea întru înălțime și s-a urcat chiar la bolțile cerului, pe vistiernicul apelor, a cărui limbă a ajuns vistieria apelor și cheia cerurilor; pe omul cel sărac, dar și bogat; pe omul neînvățat, dar și filosof; sărac pentru că nu avea nimic, bogat însă pentru că ținea cu limba sa norii ploii. Era și el aspru cu păcătoșii, pentru că s-a rugat ca Dumnezeu să nu dea ploaie pe pământ.

– Ce-a spus el?

– A spus: „Viu este Domnul: nu va fi ploaie pe pământ decât prin gura mea”[685].

[685] 3 *Regi* 17, 1.

Ce faci, Ilie? Ce hotărâre iei? De L-ai ruga, cel puțin, pe Stăpânul ca în urma rugăciunilor tale să-ți împlinească cuvântul pe care l-ai spus: „Viu este Domnul: nu va fi ploaie pe pământ decât prin gura mea"! Unde sunt ereticii care spun că Fiul lui Dumnezeu Se roagă? Ticălosule, nenorocitule, nerușinatule! Robul poruncește, și Domnul Se roagă? Nu-I dai Domnului nici atâta cinste cât lui Ilie? Nu vrei să dăruiești Stăpânului o vrednicie egală cu aceea pe care o dăruiești robului? Robul nu se roagă, nici nu cere, ci a rostit un cuvânt de adevăr și a închis cerul.

– Roagă-te, mai întâi, Ilie!

Ce răspunde Ilie?

– „Îmi cunosc Stăpânul", spune el, „știu că mă ascultă. Fac aceasta din râvnă."

Ce lucruri noi și străine! Ai văzut că Stăpânul e biruit de bunăvoința robului? Da, Ilie a făcut aceasta din pricina marii sale râvne. Vedea că se petrec multe lucruri nelalocul lor; vedea că desfrâul e unit cu multă răutate. Era întuneric, și întunericul cuprinsese toată lumea; nori care acopereau totul. Toți cădeau; înecul era general; nu înec de ape, ci de stricăciune; cuminţenia era îndepărtată, iar desfrânarea mergea cu alai; virtutea era izgonită, iar viciul era în floare. Codrii, munții, dealurile, drumurile, casele; și văzduhul era pângărit. Soarele era negru de fum, pământul era întinat, cerul disprețuit, zidirea întreagă bolea de idolatrie. Toți mergeau ca în noapte, nu mai țineau seamă de nicio făptură; vedeau o piatră și i se închinau ei ca lui Dumnezeu; vedeau un lemn și-l socoteau pe acesta tot dumnezeu. Îi cuprinsese noapte adâncă; Îl vedeau pe Creator, dar se închinau făpturilor. Numai Ilie avea făclia virtuții, stând el ca pe vârful muntelui filosofiei și practicând-o. Numai el avea făclia dreptei credințe, dar lumina lui nu folosea la nimic, din pricină că oamenii erau cufundați în somn și cuprinși de idolatrie. Se înfuria Ilie, se mânia, plângea, grăia cuvinte, dar nimeni nu îl auzea; sfătuia, dar nimeni nu asculta. Deci, mânat de râvna sa, Ilie a vrut să-i pedepsească pe oameni și să-i învețe minte, ca, mistuiți de foame, să-i facă să se roage Creatorului, ca să ajungă foametea pricină de evlavie. „Nimic nu-i poate învăța minte", își spunea Ilie, „numai foamea. Așa, strâmtorați din toate părțile, se vor îndrepta spre Ziditorul tuturor." Ce a făcut Ilie? „Viu este Domnul", a spus el, „nu va fi ploaie decât prin gura mea."

A ieșit cuvântul prorocului și îndată văzduhul s-a preschimbat, cerul a ajuns de aramă; nu și-a schimbat firea, ci și-a pus frâu

lucrării, și îndată elementele s-au schimbat. A căzut cuvântul prorocului ca frigul în sânurile pământului și îndată toate s-au uscat, toate s-au pustiit, toate au pierit. Vedeau oamenii că se usucă îndată ierburile, verdețurile, copacii roditori și neroditori, cei de la șes și cei de lângă mare. Toate s-au uscat dintr-odată. Oameni de toate vârstele piereau, copiii plângeau, mamele jeleau, iar deznădejdea era mare. Prorocul a scos un cuvânt, și iată cât a lucrat! Toate mureau: animalele sălbatice, dobitoacele, copiii, oamenii, viețuitoarele, păsările, toate.

Era prăpădul întregii lumi, iar nenorocirea cuprinsese tot pământul. Nimeni nu mai scăpa, ci toți mureau din pricina secetei. Plantele se uscau, izvoarele, râurile, lacurile secau, într-un cuvânt, toate piereau. Un potop cuprinsese toată lumea, nu potop de ape, ci de secetă. Cerul era încuiat, nu mai dădea drumul la nimic, schimbând toată firea. Totul murea și pierea din pricina mâniei dumnezeiești. Lui Ilie nu-i păsa de nimic. Era beat de râvnă. Toți copiii de vârstă fragedă mureau. Ce faci, Ilie? Fie, au păcătuit tinerii, pentru ce sunt pedepsiți copiii? Fie, au păcătuit oamenii, pentru ce mor și dobitoacele? Atât ești de nemilos? Nu-ți pasă deloc de oameni pentru că n-ai femeie, nici copil! Nu ții seamă de cei care pier!

Dar ce i-a spus Dumnezeu lui Ilie? „Du-te", îi spune, „la râul Cherit și voi porunci unui corb să te hrănească acolo."[686] Aș aduce iarăși, cu plăcere, un iudeu în fața mea ca să-i vorbesc și să-i arăt că Legea strică Legea, că Legea nu are în ea însăși nici trăinicie, nici desăvârșire, că nu are adevărul, ci umbra. Cele poruncite de Lege erau umbră, ale noastre, adevăr; acelea, simboluri, ale noastre, realități. Cum se face, iudeule, că a fost hrănit de un corb Ilie, pe care tu îl cinstești, pe care-l aștepți să vină, despre care vorbești multe și pe care-l numești „proroc"? După Lege, corbul este o pasăre necurată, că așa a poruncit Legea, să fie necurat corbul. Cum, dar, a fost hrănit prorocul de un corb necurat? Dacă Legea îl numește pe corb „necurat", atunci negreșit trebuie să fie necurat și cel hrănit de corb. Dar nu s-a întâmplat aceasta – Doamne, ferește! Ilie a fost hrănit de un corb pentru că Ilie nu socotea necurată niciuna din făpturile lui Dumnezeu. Apoi, odată cu trecerea vremii, când a secat râul, Dumnezeu l-a ridicat pe proroc din locul acela și l-a trimis în

[686] *3 Regi* 17, 3-4.

altă parte după hrană. „Du-te", îi spune, „în Sarepta Sidonului și voi porunci unei văduve să te hrănească acolo."[687]

Dumnezeu făcea aceasta cu o anumită rânduială. Pentru că Ilie nu știa ce se întâmplase – că el stătuse într-un singur loc și nu văzuse nenorocirea ce cuprinsese lumea, că se uscase totul, lacurile, râurile, ierburile, copacii, fructele coapte, cele necoapte, pomii cu rod, cei fără rod, cei de lângă izvoare, cei de lângă lacuri, nu văzuse pieirea păsărilor, a dobitoacelor și a tuturor celorlalte animale, nu văzuse moartea copiilor, plânsetul mamelor și nenorocirea aceea de pe toată fața pământului –, deci, pentru că Ilie nu știa ce se întâmplase, Dumnezeu îl trezește și-l face să meargă cale îndelungată de acolo și până la Sidon, pentru ca măcar așa, văzând Ilie cele întâmplate, să-L roage pe Stăpânul să dea ploaie. Nu-l trimite ca să facă acea cale lungă pentru că nu putea Dumnezeu să-l hrănească acolo, ci pentru că voia să-i arate lui Ilie nenorocirea, ca să-l facă să-L roage pentru ploaie.

Dumnezeu ar fi putut să-l plece spre rugăciune pe Ilie și fără aceasta, dar nu voia să aducă ocară slujitorului Său lăsându-l pe Ilie pricinuitorul relelor, iar pe Sine, al bunătăților. Nu! Aștepta rugămintea robului. Dar nici așa Ilie nu s-a plecat spre rugăciune, ci a făcut tot drumul stăpânit de nemilostivire și n-a scos niciun cuvânt. Am spus doar că era beat de râvnă. Ai înnebunit, Ilie? Pentru ce ești atât de lipsit de milă? Așteaptă puțin și ai să fii convins că ești păcătos și tu. Din pricina păcatului locuitorilor ai chemat seceta, ai încuiat cerul, ai pus frâu pământului, ai oprit drumul firii și nu vrei să-L rogi pe Dumnezeu pentru cele întâmplate? Dar vei fi convins și tu, nu după multă vreme, că ești păcătos. Iar când vei dobândi milă de la Stăpânul tău, vei fi și tu milostiv cu cei împreună cu tine robi.

III

Astăzi pentru aceasta am ieșit să cuvântez, ca să arăt că Dumnezeu nu l-a făcut preot pe înger, ci pe om dintre oameni, ca păcătoșii să nu fie uciși din pricina lipsei de păcat a preotului. Dacă preotul ar fi fost înger fără de păcat, i-ar fi pedepsit îndată pe păcătoși; dar așa, preotul fiind om, îl iartă pe cel care este

[687] *3 Regi* 17, 9.

supus acelorași patimi ca și el și se duce cu mintea de la păcatele lui la păcatele celor de aceeași seminție cu el. Apoi am arătat că Dumnezeu a îngăduit să cadă în păcat și oameni mari, cărora avea să le încredințeze popor mult, și i-a iertat pentru ca și ei mai târziu, învățați de pățania lor, să fie mai îndurători. Și l-am dat ca pildă pe Apostolul Petru, căruia i s-a îngăduit să păcătuiască, dar, în urma căinței sale, Dumnezeu, prin iubirea Sa de oameni, i-a șters păcatul. Haide acum să ne întoarcem la Ilie și să arătăm noianul faptelor lui bune! Dumnezeu voia ca Ilie să fie bun, dar Ilie nu voia. Dumnezeu voia să dea ploaie, dar cerea ca robul Său să-L roage pentru ploaie. Ce s-a întâmplat mai departe? A mers Ilie tot drumul și a ajuns în Sarepta Sidonului și a văzut o femeie aducând lemne.

Uită-te la filosofia și credința lui Ilie! A urmat un alt noian de virtute. Nu I-a spus lui Dumnezeu: „La cine mă trimiți? Mă faci să îndur atâtea primejdii ca să mă trimiți la o văduvă unde bântuie foametea cea mai cumplită? Nu se găseau oare mulți oameni mai bogați în stare să-mi ușureze sărăcia? Am bătut atâta cale ca să vin la o văduvă, la nenorocirea nenorocirilor? Și nu-i numai văduvă, ci și săracă". Gândește-te că slujitorul lui Dumnezeu n-a grăit așa! Avea încredere în Stăpânul lui, Care face cu putință cele cu neputință. „Du-te", îi spune, „în Sarepta Sidonului." „Și iată, o femeie aduna lemne."[688] De ce-ți continui drumul, Ilie? De ce alergi la văduvă? Ai văzut pridvoarele sărăciei, nu mai întreba de suferințele lipsei. Ai văzut cerdacul sărăciei, nu mai întreba de cele din casă. Unde intri, Ilie? Ai văzut că adună lemne, și tu-i ceri să-ți dea mâncare? Da. Ilie intră și stă de vorbă cu femeia, pentru că avea drept temei cuvântul Stăpânului. Ce i-a spus Ilie? „Dă-mi puțină apă ca să beau."[689] Vezi înțelepciunea lui Ilie? Nu i-a cerut dintr-odată ce era mai greu, ci ce era mai ușor. Nu i-a spus: „Dă-mi pâine", ci: „Dă-mi apă". I-a cerut întâi apă, gândindu-se că, dacă are apă, poate să aibă și pâine. „Dă-mi puțină apă", îi zice el. Femeia s-a dus și i-a adus apă, și el a băut.

Îndrăznind, Ilie îi grăiește apoi așa: „Adu-mi o bucată de pâine ca să mănânc"[690]. Văduva i-a răspuns: „Viu este Domnul: căci n-am pâine, ci numai o mână de făină într-o vadră și puțin untdelemn

[688] 3 *Regi* 17, 9, 10.
[689] 3 *Regi* 17, 10.
[690] 3 *Regi* 17, 11.

într-un urcior; le voi pregăti, le voi mânca eu și copilul meu și apoi vom muri"[691]. Ce i-a spus Ilie? „Du-te și fă o pâine numai pentru mine, ca să mănânc. După aceea vei face și fiului tău și veți mânca și voi."[692]

– Ce faci, Ilie? Fie, vrei pâine! Dar de ce ceri să-ți facă ție separat și ție mai întâi? N-ar trebui să [te] mulțumești că mănânci cu copilul? Vrei să mănânci tu singur, iar copilul să moară de foame?

– „Nu vreau să moară copilul de foame, ci să-i fac bine. Cunosc bogăția Stăpânului meu."

Văduva totuși nu s-a tulburat, nici n-a gândit ceva nelalocul lui; n-a zis: „Tu ai adus foametea aceasta și vrei să fii hrănit de mine cu rămășițele foametei?" Nici nu i-a spus: „Ai trecut pe lângă atâta lume și ai venit la mine ca să piară de foame copilul meu, tu care ești pricina foametei?" N-a grăit așa femeia, ci, ajungând un nou Avraam, a intrat în casă și a făcut după cuvântul prorocului. Puteai vedea că văduva aceasta a fost mai ospitalieră decât Avraam.

Avraam era bogat și a găzduit îngeri; aceasta aștepta să moară de foame și l-a găzduit pe proroc. A disprețuit glasul sângelui și a cinstit ospitalitatea. A aruncat rodul pântecelui și l-a primit pe proroc. A făcut mormânt din tot poporul copiilor ei. În ceea ce privește voința ei, copiii ei muriseră, dar în ceea ce privește iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ei trăiau și se întăreau. Nu știu cum să o laud pe văduvă! Cum și-a putut disprețui copiii ca să fie ospitalieră? Cum nu i-a amorțit inima de mamă? Cum nu i-a împietrit pântecele? Cum nu i s-a sfâșiat pieptul văzând că are să moară de foame tot poporul copiilor ei?

Nu, a fost mai presus de toate și l-a găzduit pe proroc. Îndată ce prorocul a luat pâine și a mâncat, a și răsplătit-o. Văduva a semănat ospitalitate și îndată a secerat spicul plin de rod al ospitalității. Dar ce i-a spus Ilie? „Viu este Domnul: vadra cu făină nu va scădea, iar untdelemnul din urcior nu se va împuțina."[693] Și a ajuns mâna dreaptă a femeii teasc, iar mâna stângă, arie; mâinile ei au ajuns snopi de grâu care-și dădeau rodul la nevoie, iar prin cuvântul prorocului o hrăneau pe văduvă. Teasc și arie a ajuns casa văduvei. N-a fost nevoie de ploaie, de primăvară, de vară,

---

[691] *3 Regi* 17, 12.
[692] *3 Regi* 17, 13.
[693] *3 Regi* 17, 14.

de căldură, de vânt, de schimbarea vremurilor; a venit numai un singur cuvânt al prorocului, și acesta scos din propria sa voință, și a dat văduvei belșug. De acolo prorocul – ca să scurtez cuvântul – a plecat la împăratul Ahab.

Îți vorbesc acum de faptele mari ale lui Ilie ca să cunoști, când îl vei vedea pe proroc păcătuind, că harul lui Dumnezeu e plin de iubire de oameni. Ce-i spune Ahab?

– „Tu ești cel care-l răzvrătești pe Israel?"[694]

– „Nu sunt eu", i-a răspuns Ilie, „ci tu și casa tatălui tău!"[695]

Ai văzut îndrăznirea prorocului? Ai văzut cum l-a mustrat pe împărat? Mai târziu, când Ilie stătea în munte și a venit la el o căpetenie, care era [pusă] peste cincizeci de oameni, și i-a spus: „Omule al lui Dumnezeu, coboară-te că te cheamă împăratul!"[696], i-a răspuns: „De sunt eu omul lui Dumnezeu, să se coboare foc din cer și să te ardă pe tine și pe cei cincizeci ai tăi"[697]. Apoi, a doua oară, o altă căpetenie peste cincizeci de oameni i-a spus: „Omule al lui Dumnezeu, coboară-te că împăratul are nevoie de tine!"[698] Și ce i-a răspuns Ilie? „Dacă sunt eu omul lui Dumnezeu, să se pogoare foc din cer și să te ardă pe tine și pe cei cincizeci ai tăi!"[699]

Apoi iarăși, când s-a luat la întrecere în rugăciune, i-a chemat pe preoții lui Baal, zeul rușinii, zicându-le: „Să ne rugăm." Și le-a spus: „Faceți jertfelnice deosebite și alegeți doi boi; puneți lemnele sub fiecare bou, dar nu puneți foc. Și eu voi face la fel. Chemați numele dumnezeilor voștri, iar eu, numele Dumnezeului meu. Și va fi Dumnezeu adevărat Dumnezeul Acela care va răspunde cu foc"[700]. Și și-au făcut preoții rușinii jertfelnicul și au început să-l cheme pe Baal, zicând: „Auzi-ne pe noi, Baal, auzi-ne pe noi!"[701]

Dar, oricât s-au rugat, nimeni nu le-a răspuns, „căci nu era glas și nu era ascultare"[702]. Și-i aștepta Ilie cu îndelungă răbdare pe preoții aceia care se rugau. Când a văzut că stăruința lor este mai mare și nimeni nu-i aude, Ilie și-a bătut joc de ei, spunând:

---

694 *3 Regi* 18, 17.
695 *3 Regi* 18, 18.
696 *4 Regi* 1, 9.
697 *4 Regi* 1, 10.
698 *4 Regi* 1, 11.
699 *4 Regi* 1, 12.
700 *3 Regi* 18, 23-24.
701 *3 Regi* 18, 26.
702 *3 Regi* 18, 26.

„Strigați tare, că poate doarme dumnezeul vostru!”[703] Apoi, pentru că era la amiază și ceasul înaintat, le-a spus: „Depărtați-vă acum ca să aduc și eu arderea mea de tot”[704]. A făcut jertfelnicul, a pus lemne și a zis: „«Turnați apă în jurul jertfelnicului!» Și au turnat. «Turnați a doua oară!» Și au turnat și a doua oară. «Turnați și a treia oară!» Și au turnat de trei ori”[705]. Dar să vezi pentru ce a făcut Ilie aceasta! Rătăcirea are obiceiul să adauge adevărului propriile sale rătăciri, așa cum fac femeile desfrânate; acestea o iau înainte și le numesc pe cele cinstite desfrânate pentru ca acelea să nu le mai poată ocărî.

IV

Dar de ce Ilie întrebuințează acum atâta dibăcie? Iată de ce! Am fost eu însumi spectator la ceea ce vreau să spun. La templele idolești sunt găuri în partea de jos a jertfelnicului; dedesubt este o groapă nevăzută; lucrătorii rătăcirii coboară în groapă și așa, de acolo de jos, suflă prin găurile acelea de foc la jertfă; fac aceasta ca să înșele mulțimea și ea să creadă că focul de la jertfă este foc ceresc. Deci, ca să nu se creadă că și Ilie face așa ceva, a vărsat apă, ca apa să vădească găurile; căci acolo unde sunt găuri apa nu stă, ci se scurge în ele.

A umplut Ilie jertfelnicul cu apă și s-a rugat, zicând: „Auzi-mă, Doamne, cu foc astăzi! Auzi-mă cu apă, auzi-mă și cu foc!”[706] Și iată, în timp ce-L chema pe Domnul, s-a pogorât iute foc din cer și a ars jertfa și pietrele, iar focul a zvântat apa. Și ce-a spus Ilie poporului? „Prindeți-i pe preoții rușinii, ca să nu scape niciunul dintre ei!”[707] Și i-au prins și au omorât patru sute cincizeci de preoți ai lui Baal și patru sute de preoți ai înălțimilor[708]. Izabela, femeia lui Ahab, a auzit de cele petrecute și a trimis cuvânt lui Ilie, zicând: „Așa să-mi facă mie dumnezeii, ba încă și mai mult de atât, dacă nu voi pune mâine sufletul tău ca sufletul unuia din aceștia”[709]. Când a auzit Ilie cuvântul Izabelei, a fugit.

---

[703] *3 Regi* 18, 27.
[704] *3 Regi* 18, 29.
[705] *3 Regi* 18, 34.
[706] *3 Regi* 18, 37.
[707] *3 Regi* 18, 40.
[708] *Cf. 3 Regi* 18, 19, 40.
[709] *3 Regi* 19, 2.

Unde este acum Ilie cel tare și grozav? Da, scopul meu este să arăt că Ilie a căzut în păcat. Nu-l învinuiesc pe Ilie când vorbesc de păcatul lui. Mijlocesc motive de mântuire. Când vezi că oameni atât de mari au păcătuit, dar au avut parte de iubirea de oameni a lui Dumnezeu pentru că nu au deznădăjduit, să ai și tu mai mare nădejde de mântuire dacă păcătuiești. Izabela a spus: „Așa să-mi facă mie dumnezeii, ba încă și mai mult de atât, dacă nu voi pune mâine sufletul tău ca sufletul unuia din aceștia!" Când Ilie a auzit cuvintele ei, a fugit cale de patruzeci de zile[710].

Ce frică grozavă! A auzit cuvântul unei femei și a fugit mergând cale de patruzeci de zile! N-a fugit o zi, sau două, sau trei, ci, îndată ce a venit la proroc cuvântul femeii, de frică n-a mai știut ce face, atât de departe a fugit. Ce-i cu tine, Ilie? Tu ești oare cel care ai încuiat cerul, care i-ai pus ploii stavilă, care ai poruncit văzduhului, care ai chemat foc din cer, care i-ai ucis pe preoți, care i-ai spus împăratului Ahab: „Tu l-ai răzvrătit pe Israel și casa tatălui tău"[711], care ai spus: „Viu este Domnul: va fi ploaie decât prin gura mea", care ai făcut în casa văduvei arie și snopi de grâu, care ai poruncit stihiilor? Tu fugi la auzul cuvântului unei desfrânate? O femeie te face rob? Cele două acropole au fost înfruntate de femei. Petru s-a temut de o fată, Ilie, de Izabela. Amândoi căzuseră în aceleași păcate. Și a fugit Ilie cale de patruzeci de zile.

Unde-ți era, Ilie, râvna ta când spuneai: „Viu este Domnul: nu va fi ploaie decât prin gura mea"[712], când l-ai înfruntat pe împărat, când ai chemat foc din cer? Ai făcut atâtea, și n-ai îndurat cuvântul unei femei? Unde-ți era tăria când nu voiai să-L rogi pe Stăpânul tău să dea ploaie pe pământ? Îți spunea Dumnezeu prin vădite dovezi: „Roagă-Mă să dau pe pământ ploaie. Pot să dau ploaie și fără tine, dar nu vreau, ca să fii și pricinuitorul bunătăților, după cum ai fost pricinuitorului relelor". Ai făcut, Ilie, o faptă lipsită de orice milă. Lui Dumnezeu Îi era milă când vedea atâta suferință, pentru că era Ziditorul tuturor, Creatorul tuturor; la fel purta grijă de toate; a voit să înmoaie neomenia ta, dar tu stăruiai în ea. Dumnezeu îți spunea: „Știu nenorocirea ce s-a abătut pe pământ. Știu vaietele mamelor. Știu plânsetul copiilor. Văd că piere pământul pe care l-am făcut

[710] *Cf.* *3 Regi* 19, 8.
[711] *3 Regi* 18, 18.
[712] *3 Regi* 17, 1.

ca să Mă milostivesc de el. Nu vreau să te ocărăsc aducând ploaie pe pământ fără voia ta, ca să nu fii pricină relelor și străin faptelor bune. Te prețuiesc".

Iubirea de oameni a Stăpânului a fost biruită de dragostea ce-o purta robului. Când Ilie era fără păcat, era plin de îngâmfare. Dar acum s-a dovedit că a căzut și el în păcat. Cu îngăduința și planul lui Dumnezeu s-a făcut aceasta, pentru ca, având prilejul să vadă iubirea de oameni a lui Dumnezeu, de care a avut parte, să fie și el milostiv cu alții. „Și a fugit Ilie", spune Scriptura, „cale de patruzeci de zile." Unde sunt cuvintele acelea pe care spunându-le căpeteniilor care comandau cincizeci de oameni, a pogorât foc și i-a ars? Vrând, dar, Dumnezeu să arate că nu Ilie era cel care făcea minunile, când le făcea, ci puterea lui Dumnezeu, iată ce se întâmplă. Când Dumnezeu lucra, cădeau și împărați, și stăpânitori, și popoare. Când Dumnezeu S-a depărtat, până și o femeie era înfricoșătoare. S-a depărtat Dumnezeu și s-a vădit firea omenească. Cu toate acestea, după ce a fugit Ilie patruzeci de zile, după ce a ajuns într-un loc și s-a culcat acolo, a venit Dumnezeu la el, la rob Stăpânul, Purtătorul de grijă, Iubitorul de oameni.

Și ce-i spune? Dumnezeu știa de ce venise Ilie acolo și totuși îl întreabă: „Ce faci aici, Ilie? Pentru ce ai venit aici?" Îi vorbește pe ocolite de fuga lui, ca și cum i-ar fi spus: „Pentru ce ai fugit? Unde-ți este îndrăzneala? Fuga asta să te învețe să nu te încrezi în tine".

Ilie Îi răspunde lui Dumnezeu, dar una are în minte, și alta pe buze. Ce răspuns dă Ilie? „Doamne, i-au ucis pe prorocii Tăi, au dărâmat altarele Tale, și am rămas numai eu și caută sufletul meu să mi-l ia!"[713] Ce i-a spus Dumnezeu? Nu l-a mustrat îndată. Nu i-a spus: „Nu ai fugit de aceasta, Ilie! Că nu ești numai tu care nu i te-ai închinat lui Baal". Mai pe urmă, după alte cuvinte, îl mustră, spunându-i: „Mi-au rămas șapte mii de bărbați care nu și-au plecat genunchiul lui Baal"[714]. L-a mustrat, dar i-a și spus că n-a fugit de aceasta, ci pentru că i-a fost frică de o femeie: „O femeie a pus pe fugă și a făcut fugar un bărbat atât de curajos și vajnic, ca să afli, Ilie, că nu trebuie să-ți atribui faptele pe care le-ai făcut, ci puterii lui Dumnezeu".

---

[713] 3 *Regi* 19, 10.
[714] 3 *Regi* 19, 18.

Ai văzut cum s-a vădit firea omenească atunci când s-a depărtat harul? „A fugit Ilie cale de patruzeci de zile." Ce frică grozavă! Ce spaimă cumplită! N-a fugit o zi, sau două, sau trei, ci patruzeci de zile s-a cufundat în adâncurile pustiei, fără să aibă hrană, fără să ia cu el merinde. Amețit de frică, nu s-a mai gândit la aceasta, ci a luat-o spre ținuturi nelocuite. A venit la urechea prorocului cuvântul unei femei și, după cum un vânt care izbește puternic pânzele unei corăbii împinge corabia înainte cu iuțeală, tot așa și cuvântul femeii, izbind urechea prorocului, l-a împins cu multă iuțeală în pustie. Unde-ți este, Ilie, îndrăzneala de mai înainte? Unde-ți este gura care înfricoșa? Unde-ți este limba care strunea ploaia? Unde este omul care poruncea celor două stihii, o dată încuind cerul, altă dată chemând foc peste jertfă? Dar, după cum am spus mai înainte, acestea s-au făcut prin lucrarea harului. De aceea a și fost mustrat de Dumnezeu. Iată cum Dumnezeu a îngăduit ca Ilie să cadă într-un mic păcat, ca să îmbrace toată haina iubirii de oameni. Ai fost, Ilie, instruit de Dumnezeu! Fii milostiv ca și Stăpânul tău, din cele ce-ai fost instruit, din cele ce-ai învățat de la Stăpânul tău!

Ai văzut, iubite, cum a îngăduit Dumnezeu ca stâlpii aceia, stâncile, turnurile acelea să cadă într-un mic păcat, pentru ca nu cumva, prin lipsa lor de păcat, să-i îndepărteze din Biserică pe toți, pentru ca, atunci când vor vedea un păcătos și vor să fie nemilostivi cu el, să-și aducă aminte de păcatul lor și să fie cu el tot așa de buni cum a fost cu ei și Stăpânul lor?

N-am spus aceste cuvinte ca să-i învinuiesc pe cei drepți, ci ca să vă pregătesc mai dinainte cale de mântuire, ca atunci când păcătuiți să nu pierdeți nădejdea mântuirii, știind că și drepții au păcătuit, dar prin pocăință nu și-au micșorat deloc cinstea. Am vorbit întâi de virtuțile lor și abia apoi de păcatele lor. Și tu, dar, de ești păcătos, nu lipsi de la biserică. Nu lipsi nici dacă ești drept, ca să-ți sune mereu în ureche cuvintele Scripturii și să rămâi drept, aducându-ți aminte de Împărăția cerurilor și de bunătățile acelea pe care le-a pregătit Dumnezeu celor care-L iubesc, căci Lui I se cuvine slava, împreună cu Fiul și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântare la fericitul Avraam[715]

I

Ați văzut cărunteţe viguroasă și bătrâneţe înfloritoare? Ați văzut atlet viteaz luptând împotriva firii și a inimii? Ați văzut bărbat la adânci bătrâneţi mai tare ca diamantul? I-a slăbit tăria trupului, dar i s-a întărit puterea credinţei. Așa sunt faptele Bisericii. Slăbiciunea trupului nu vatămă cu nimic tăria credinţei. Podoabă a Bisericii e cărunteţea gârbovă unită cu credinţa întraripată. De ea se bucură în mod deosebit Biserica. În treburile din afară bătrânul este fără de folos, nu-i destoinic la nimic, toţi îl lasă în pace, pentru că din pricina bătrâneţii lui nu poate fi folosit la lucrurile de neapărată trebuinţă ale vieţii. Bătrânul nu poate lupta în război, nu se poate urca pe cal, nu poate arunca suliţa, nu poate purta platoșa, nu poate îndura arșiţa soarelui, nu poate suporta marșuri lungi, nu poate suferi greutatea foamei, nici povara zgomotelor. Nu. Bătrânul stă într-un loc liniștit, având-și cărunteţea drept apărător.

Bătrânul nu poate sta la cârma corabiei, nu poate străbate mările, nu poate vâsli, nu poate întinde pânzele, nu poate înfrunta vânturile potrivnice, nu poate îndura asprimea gerului, nici altceva asemenea nu poate face. Nu. Bătrânul stă în corabie, vârsta fiindu-i scuză. Tot așa și la lucrul câmpului. Bătrânul nu poate ţine plugul, nu poate tăia brazda, nu poate îmblânzi cai, nu poate face faţă puterii boilor puternici, nu poate îndura prăpădul arșiţei, nici povara căldurii, nici greutatea sapei sau a altei unelte folositoare la lucrarea pământului. Nu. Bătrânul stă în casă, avându-și cărunteţea drept apărător. În Biserică nu-i așa, ci, când îmbătrânesc cei care trăiesc în virtute, atunci sunt mai de folos. Nu se caută tăria trupului, ci tăria credinţei. Așa era Avraam. Slab la trup, dar tare în credinţă. Era bătrân, dar la adânci bătrâneţi lupta cu firea, ridicând mari trofee de biruinţă. Era bătrân, dar era mai tare ca fierul, mai puternic ca diamantul. Când era tânăr nu a făcut fapte atât de mari, dar, când a trecut vârsta tinereţii, atunci a ridicat trofeul biruinţei. Era cu părul alb, dar părul alb nu i-a fost piedică. De

[715] *PG* 50, 737–746.

aceea și Dumnezeu, știindu-i tăria, i Se arată și-i spune: „Ieși din pământul tău, din rudenia ta și din casa părintelui tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta”[716].

A ascultat Avraam de cuvânt, deși era acum bătrân și slab la trup. Nu și-a spus: „Unde să plec eu, când sunt cu părul alb? Să părăsesc casa tatălui meu, pământul în care m-am născut, unde am averea și slava părinților, unde moșiile îmi sunt de mare preț, iar prietenii veseli și fericiți?” Pentru o clipă s-a întristat, dar a ascultat. Ca unul care-și iubea locul natal, era neliniștit la gândul plecării, dar, ca un iubitor de Dumnezeu, s-a plecat și a ascultat. Și lucru de mirare e că Dumnezeu nici nu i-a spus în care loc să se ducă, ci i-a pus la încercare voința, nespunându-i numele locului. Dacă i-ar fi spus: „Am să te duc într-un pământ în care curge miere și lapte”[717], atunci s-ar fi spus că Avraam n-a ascultat de glasul lui Dumnezeu, ci că a preferat pământul altuia. A plecat, dar, Avraam neștiind unde se duce. Ai văzut bătrânețe slăvită cu fapte mari? Așa sunt, după cum am spus, cele ale noastre, ale creștinilor. Slăbiciunea bătrâneții nu le surpă, timpul nu le veștejește. Vârsta nu e în trup, ci în suflet, de aceea e și fără de bătrânețe. A plecat, dar, Avraam fără să ia ceva cu el, căci încă locuia în corturi. Nu era neîncrezător, nici neliniștit. Avea drept temei vrednic de credință glasul Celui care l-a chemat. Era lipsit de copii, nu avusese niciun copil, și nici Sarra, femeia lui, dar a primit fiu din făgăduință, pe Isaac.

Când firea nu mai putea, atunci harul dăruia. A primit răsplată mare pentru ascultarea sa, iar răsplata aceasta, fără s-o știe de mai înainte – căci, dacă ar fi știut-o, fapta sa n-ar fi avut niciun merit. Și, ca să vezi că n-a ascultat în vederea răsplății, uită-te că a ascultat și când i s-a poruncit să-și ucidă copilul! Avraam calcă în picioare glasul sângelui și îmbrățișează dragostea de Dumnezeu. Calcă în picioare durerea inimii, dar nu se depărtează de Cel care l-a chemat. Ce-i spune Dumnezeu? „«Avraame, Avraame!» Avraam a răspuns: «Iată-mă». Și Dumnezeu a spus: «Ia-l pe fiul tău cel iubit, Isaac, și adu-l jertfă într-un munte pe care ți-l voi spune».”[718] Nu i-a spus nici care munte, ci l-a lăsat nedumerit, umplându-l de o și mai mare tristețe. Totuși aceasta nu l-a tulburat pe Avraam. Ba, mai

[716] *Ieșirea* 3, 8.
[717] *Facerea* 12, 1.
[718] *Facerea* 22, 1–2.

bine spus, chiar l-a tulburat. A suferit ca om, dar n-a suferit păcatul. A fost năpădit de valuri ca tată, dar, ca iubitor de Dumnezeu, nu s-a înecat. Inima îi ardea, dar credința biruia.

Să nu spui că Avraam n-a suferit nimic! Gândește-te cât ardea, chinuit de dragostea de fiu, și uită-te la filosofia lui! Nici Sarrei nu i-a spus. Se gândea să nu împiedice taina ce avea să se săvârșească. Dacă i-ar fi spus, negreșit Sarra i-ar fi întors cuvântul și i-ar fi spus: „Unde îți duci fiul, pe care l-am primit mai presus de nădejde, pe care l-am primit din făgăduință, pe care l-am primit pentru ospitalitate, pe care mi l-a dăruit Dumnezeu la adânci bătrâneți? Unde-l duci? Unde-l iei? Nu ți s-a arătat nimeni. Cum ți S-ar fi putut arăta Dumnezeu și [cum] să-ți ceară fiul, când El mi l-a dat mai presus de orice nădejde? El mi l-a dăruit, și [tot] El să mi-l ia? Dacă mi l-a dat ca să mi-l ia, mai bine nu mi-l mai dădea. Nu-i atât de mare durerea când nu ai ceva, cât de mare este când l-ai avut și l-ai pierdut".

Gândește-te cât ar fi fost de aprinsă și de înflăcărată Sarra, chinuită de glasul sângelui, cu măruntaiele răzvrătite, cu inima zguduită. În astfel de lucruri femeilor li se rupe inima. Cu cât sunt mai slabe, cu atât sunt mai miloase. Atât de mult avea să stăruie pe lângă Avraam, că jertfa ar fi fost împiedicată, iar taina zădărnicită. Ce n-ar fi făcut Sarra să-și smulgă fiul? N-ar fi putut îndura să-și vadă ucis fiul primit, când nu mai avea nădejde de fiu, să-l vadă junghiat pe cel dăruit la bătrânețile ei, să-i fie omorât fiul cu mâinile tatălui lui. N-ar fi îndurat aceasta Sarra. S-ar fi iscat ceartă mare între ea și Avraam, cearta ar fi adus neapărat planuri viclene ca să-și scape fiul, iar planurile acestea ar fi împiedicat taina. N-a spus, dar, Avraam nimic femeii lui, ca să nu fie ceartă; ca nu cumva, iscându-se ceartă, să ajungă cearta la bătaie; ca nu cumva, ajungând la bătaie, să se ajungă la dezbinare din pricina fiului; ca nu cumva, ajungându-se la ceartă cu privire la copil, să întârzie făgăduința; ca nu cumva, întârziind făgăduința, să se întindă curse; ca nu cumva, întinzându-se curse, să rămână taina nesăvârșită.

II

Dar filosoful Avraam, atletul, cel care s-a luptat cu glasul sângelui, care a făcut război inimii, care s-a înarmat împotriva propriului lui copil, I s-a supus lui Dumnezeu. Plecându-se poruncii lui Dumnezeu, a ascultat ce i s-a spus și l-a luat îndată pe fiu.

Cu plăcere repet cuvintele acestea: „Ia-l pe fiul tău cel iubit, pe care l-ai iubit, pe Isaac, și adu-l jertfă într-un munte pe care ți-l voi spune."[719] Și Avraam a luat pe Isaac, un asin și două slugi și a plecat. Când au ajuns ei într-un loc, a spus slugilor: „Voi ședeți aici, eu și copilul vom merge până acolo, ne vom închina și ne vom întoarce iarăși la voi"[720]. Fără să vrea, Avraam a prorocit, pentru că harul dumnezeiesc a lucrat împreună cu el. Te urci, Avraame, în munte ca să-ți junghii fiul și spui: „Ne vom întoarce"? A căutat să se ascundă de slugi și a ajuns profet. A pus deci lemnele în spatele lui Isaac, a luat foc și cuțitul și s-a urcat în munte. Și l-a întrebat Isaac pe tatăl lui: „«Tată!» «Ce este, fiule? », i-a răspuns Avraam. «Iată, foc și lemne avem», a spus Isaac, «dar unde este oaia de jertfă?» Avraam i-a răspuns: «Dumnezeu va vedea de oaia de jertfă, fiul meu!»"[721] Iată și a doua prorocie. Nu sufăr să trec peste cuvinte, nici peste fapte. Uitați-vă la cuvinte, care-și pierd sensul lor real. Astfel, unul îl numește pe celălalt „tată", iar acela pe acesta „fiu". Deocamdată cuvintele își păstrează sensurile, dar aveau să și le piardă.

Gândește-te ce era în sufletul lui Avraam când Isaac, pe care avea să-l ucidă, îl numea „tată". Cum nu i s-au desfăcut mădularele? Cum nu și-a ieșit din minți auzind acest cuvânt din gura lui Isaac? Totuși a adus jertfa. L-a legat pe Isaac, a pus mâna dreaptă pe cuțit ca să-l junghie pe fiul său. O, dreaptă care s-a înarmat împotriva fiului său! Cum nu i-a amorțit mâna? Cum nu i-a căzut cuțitul din mână? Cum nu s-a topit și nu s-a muiat cu totul? Cum a putut sta să-l vadă pe Isaac legat? Cum n-a căzut mort dintr-odată? Cum de-a rămas tare? Cum i-a mai rezistat sufletul? Nu pot zugrăvi în cuvinte cele petrecute. Toți câți sunteți tați și mame, apropiați-vă, întindeți mâna, ajutați-mi cuvântul!

Stau neputincios în fața celor petrecute. Iertați-mă, dar veniți-mi în ajutor! Mulți oameni au cinci sau șase fii sau fiice, iar de se îmbolnăvește unul dintre ei, tatăl înconjoară patul, sărută ochii copilului, îi strânge mâinile, socotește ziua noapte, iar lumina întuneric, nu că s-ar fi schimbat stihiile, ci pentru că nu se mai poate bucura de ele de durerea tristeții. Paturile-s așternute cu așternuturi noi, medicii stau alături, mulți, în jurul bolnavului, iar

[719] *Facerea* 22, 2.
[720] *Facerea* 22, 5.
[721] *Facerea* 22, 7-8.

tatăl se topește din picioare. De-ar fi tare bogat, bogăția îi e de nesuferit, de-ar avea mii și mii de treburi, pe toate le lasă, nu se poate apuca de ele, e amețit de durere. Pentru el toată lumea nu poate fi vindecată de rău. La fel și mama, se plimbă în jurul bolnavului, bătându-se în piept, toată aprinsă și cuprinsă de flăcări, caută putere ca să ia asupră-și o parte din chinul copilului ei, dar, mai bine spus, și-ar lua asupră-și tot chinul numai ca să-l scape de boală pe copilul bolnav. Nu mai are niciun preț viața ei, nici zilele pe care le mai are de trăit; mai de preț ca toate e să treacă boala de la copil la ea. Nu am cum zugrăvi durerea aceasta. Gândește-te că și Avraam suferea la fel, dar filosofa și se supunea poruncii! A călcat în picioare glasul sângelui; porunca lui Dumnezeu a fost mai puternică decât dragostea de fiu. Suferea, e drept, după cum am spus mai înainte, ca om, dar filosofa ca unul care-L iubea pe Dumnezeu. Îl putea vedea pe Isaac viu și mort, mort și viu. În ce privește voința tatălui, era mort, în ce privește dragostea de oameni a lui Dumnezeu, era viu. Era chip și icoană ale Stăpânului. S-a folosit chipul ca să urmeze adevărul. În sfârșit, Isaac a fost legat, dar n-a fost junghiat. A venit de sus glas plin de milă și de iubire de oameni și l-a oprit pe patriarh, care stăruia în hotărârea sa și era gata de junghiere, zicându-i: „Avraame, Avraame, să nu-ți pui mâna pe copilaș!”[722]

De ce n-a spus: „Pe copil”, ci: „Pe copilaș”? Pentru ce-l micșorează? Că era om! Era nevoie de Fiu, nu de copilaș; nu era nevoie de rob, ci de Fiu adevărat, Unul-Născut, trimis la noi de către Tatăl. „Să nu-ți pui mâna pe copilaș!” Ai fi fost mulțumit cu chipul, [dar] așteaptă adevărul! Avraam, vrând să-și ascundă de slugi gândul, a prorocit. Iată că i se împlinesc spusele. Căci spusese el slugilor: „Ședeți aici cu asinul. Eu și copilul vom merge până acolo, ne vom închina și ne vom întoarce la voi”[723]. Nu grăia cum gândea, dar s-a întâmplat mai degrabă ce grăia decât ce gândea.

A lăsat, dar, slugile jos ca să nu fie silit cu o silnicie potrivnică lui Dumnezeu. A lăsat, dar, slugile jos ca să nu socotească ele că bătrânul a fost cuprins de o boală de bătrânețe și să-l împiedice de la jertfă, spunându-i: „Ce faci, stăpâne, îl jertfești pe fiul făgăduinței, pe cel iubit, pe cel dăruit de Dumnezeu, pe sprijinul bătrâneților, pe moștenitorul tău, pe urmașul tău, pe fiul Sarrei? Gândește-te

[722] *Facerea* 22, 12.
[723] *Facerea* 22, 5.

ce faci! Vestește-o pe soția ta, pe aceea cu care l-ai născut, pe aceea care a suferit pentru el durerile naşterii. Junghie-ne pe noi întâi și [abia] apoi pe fiul tău".

Dar înțeleptul bătrân nu-i ia cu sine pe cei care aveau să-l împiedice, ci poruncește ca jertfa să ducă lemnele, ca să fie chipul Mântuitorului, Care a dus crucea. Cuvintele copilului și sarcina ce-o purta în spate mișcă inima tatălui, dar nu-l depărtează de dorul de Dumnezeu. Ce-i spune copilul? „Tată!" Gândește-te câte nu spune acest cuvânt: „tată"! Că și nouă, când vrem să tăiem un miel sau alt animal și-l vedem că scoate glas și că strigă către noi cu voce stinsă, ne e milă de el și ne mișcă acest glas lipsit de cuvinte. Gândește-te ce-ar fi făcut această oaie dacă ar fi grăit către un om bătrân și slab: „Tată, iată focul și lemnele, unde este oaia de jertfă?"[724] Cel care vorbea așa cum gândea tatăl era tocmai oaia care căuta să-l miște pe jertfitor spre milă.

Avraam nu fusese ucenicul lui Hristos, Care a spus: „Cel ce iubește pe tată sau pe mamă sau pe fiu sau pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine"[725]; dar L-a imitat pe Tatăl, despre Care s-a spus: „Că nu Și-a cruțat Fiul, ci L-a dat pentru noi toți"[726]. Copilul întreabă: „Unde-ți este oaia?" Era isteț băiatul. Ce-i răspunde tatăl? „Dumnezeu va vedea de oaia de jertfă, fiul meu!"[727] Nu e slugă, ci fiu. Isaac e unul-născut și Dumnezeu-Fiul e Unul-Născut; Isaac a purtat în spate lemne și Hristos a purtat în spate crucea; Isaac urma să fie junghiat fără să aibă vreun păcat și Fiul lui Dumnezeu a fost răstignit fără să aibă păcat; Isaac a și fost junghiat, și n-a fost junghiat, iar Fiul lui Dumnezeu Cel Unul-Născut a și fost junghiat, și n-a fost junghiat, a și murit, și n-a murit. Isaac, cu voința, a murit, dar prin cele ce s-au întâmplat la sfârșit, n-a murit; Fiul lui Dumnezeu a murit cu trupul, dar dumnezeirea I-a rămas nepătimitoare.

III

Totdeauna Dumnezeu, când vrea să facă printre oameni un lucru mare, o ia înainte și zugrăvește mai întâi umbra acelui lucru, pentru ca, atunci când va veni adevărul, să nu se mai îndoiască

[724] *Facerea* 22, 7.
[725] *Matei* 10, 37.
[726] *Romani* 8, 32.
[727] *Facerea* 22, 8.

nimeni de el, pentru ca adevărul să fie crezut odată ce icoana a mers înainte. Iată ce vreau să spun! Preasfânta avea să nască rămânând fecioară; aceasta era de necrezut. Cum să nască o fecioară împotriva legilor firii? Cel născut ar fi fost împotriva rânduielii firii. Cine a mai văzut din veac ca o fecioară să nască? Deci, pentru ca iudeii să nu se îndrepte spre necredință, Dumnezeu o ia înainte și preînchipuie în Sarra adevărul, pentru ca, atunci când, nedumeriți, se vor întreba: „Cum a născut Fecioara?”, să-și amintească iute de Sarra și să spună: „Dar Sarra cum a născut?” Dar, mai bine spus, să-și amintească de cuvântul Scripturii și să-și spună: „Cum a născut pământul care era feciorelnic?”

Sapă nu era, lucrător de pământ pe el nu era, ploaie nu se pogorâse, iarbă nu crescuse pe el, brazdă nu fusese tăiată în el, era sterp, semințe nu primise, nu-l veseliseră boabele de ploaie. Spune-mi, dar, cum au răsărit atâtea mii și mii de feluri de plante, când el era feciorelnic? Dar n-ai să-mi poți explica cum s-a făcut aceasta, ci ai să spui: „Cum a voit Dumnezeu”. Tot așa și cu Fecioara. Pentru că ești nedumerit, învață să nu iscodești când Dumnezeu lucrează! Nu-mi vorbi mie de rânduiala firii, când Meșterul firii lucrează! Nu iscodi! A spus: „Pământul să răsară iarbă verde!”[728] și, îndată ce a intrat cuvântul lui Dumnezeu în sânurile pământului și i-a trezit durerile nașterii, pământul cel feciorelnic a născut.

Un cuvânt a fost rostit și au răsărit mii și mii de neamuri de plante și, prin cuvânt, pământul și-a primit podoaba. Și s-a văzut pământul plin de mișcare, de păsări, de animale de apă, de animale de uscat, de livezi, de flori, de copaci, de vii, de măslini, de mii și mii de feluri de pomi, cu fructe timpurii, cu fructe târzii, în câmpii, la țărmul mării, lângă lacuri, lângă râuri, lângă izvoare, în munți. Cuvântul era Cel care lucra și pământul și-a primit frumusețea. Explică-mi, iudeule, cum s-a făcut aceasta! Dar nu poți. Vezi cum se împiedică rătăcirea singură? Fii cu luare-aminte! Așa precum am spus, când Dumnezeu vrea să facă un lucru care oamenilor le pare de necrezut, Dumnezeu pune mai întâi chipul și umbra acelui lucru, pentru ca nu cumva, venind pe neașteptate adevărul, să-i ducă pe oameni la necredință. Trebuia să Se pogoare Fiul lui Dumnezeu ca să boteze neamul omenesc și să-l înece pe omul cel vechi, să-l înece pe cel care voia să înnoiască păcatul, să dăruiască

[728] *Facerea* 1, 11.

dreptatea, să-i facă pe oameni îngeri. Avea să-l ia pe cel desfrânat și să-l facă fiu, ceea ce a și făcut; avea să-l ia pe cel care nu era vrednic de pământ ca să-l facă vrednic de cer.

Deci, pentru că lucrul acesta era o mare minune și de necrezut mulțimii, [anume] cum să fie cu putință ca același element să-l înece pe om, dar să-l și facă drept, să piardă păcatul, dar să aducă și adevărul, deci, ca să nu spună iudeii că învățătura creștină este basm, să nu spună: „Cum e cu putință ca aceeași apă pe unul să-l înece, iar altuia să-i dea viața? Este doar o singură apă! Cum poate avea două lucrări?", ce rânduiește, așadar, mai dinainte Dumnezeu ca să înfrunte nerușinarea iudeilor? Fiii lui Israel erau chinuiți în Egipt, erau puși la lucrări grele, erau ținuți să facă cărămizi și alte munci[729].

Și strigau fiii lui Israel, plângând și zicând: „Cine ne va izbăvi din robia egiptenilor? Pierim. Murim din pricina acestor munci grele". Și ce s-a întâmplat? Dumnezeu i-a ascultat și l-a trimis pe Moise, întrarmându-l cu semne și minuni. A venit Moise aducând împotriva lui Faraon pedepse: a adus oștire de lăcuste rele[730], a chemat omida, și ea a venit, a prefăcut apa în sânge și a făcut să fie peste oameni și dobitoace bășici arzătoare[731]. Apoi, pentru că Faraon, după aceste pedepse, tot nu s-a înduplecat, Dumnezeu a adus moartea celor întâi născuți[732]. Și mai apoi – ca să scurtez cuvântul, căci trebuie să-l scurtez, pentru ca nu cumva, vorbind de aceleași lucruri, să nu-mi împlinesc făgăduința–, fiii lui Israel au ieșit din Egipt și au ajuns la Marea Roșie. A pornit Faraon în urma lor cu mulțime de care și de cai. Când a văzut Israel oștirea, s-a temut. Au ajuns la țărmul mării. Și i-a spus Dumnezeu lui Moise: „De ce strigi la Mine?"[733] Și doar Moise nu spusese nimic! Dar Dumnezeu a spus: „Eu sunt Dumnezeu; nu le aud numai pe cele rostite de buze, ci le cunosc și pe cele din inimă, ca să cunoști că rugăciunea nu stă în strigăt, ci în cuget! „De ce strigi la Mine?"

Buzele lui Moise nu grăiau, dar îi striga inima! Dumnezeu caută rugăciunea din cuget bun, nu din strigăt puternic. „De ce strigi la Mine? Întinde peste ape toiagul pe care-l ai în mână și treci

---

[729] *Cf. Ieșirea* 1, 11-14.
[730] *Cf. Ieșirea* 10, 4.
[731] *Cf. Ieșirea* 9, 9.
[732] *Cf. Ieșirea* 14, 5.
[733] *Ieșirea* 14, 15.

tu și tot Israelul."[734] A întins Moise toiagul pe care-l avea în mână, a lovit apa și curgerea cea nestatornică a apelor s-a despărțit, uitându-și însușirea. Când poruncește Dumnezeu, până și un element ca acesta își uită însușirile. Ca o slugă înțeleaptă, marea, când l-a văzut pe robul Stăpânului, s-a supus și a ascultat. A ascultat nu pentru că respecta lemnul uscat, ci din pricina Celui care avea să fie răstignit pe lemn.

A văzut marea chipul Crucii, a înțeles îndată adevărul și s-a dat înapoi. „Treci tu", îi spune marea lui Moise, „tu și tot poporul lui Israel." Și a trecut Moise și tot poporul lui Israel. Au venit și egiptenii, urmărindu-i pe aceia, Faraon, carele lui și călăreții. După ce au trecut fiii lui Israel, au năvălit apele și i-au acoperit pe egipteni. Acum spune-mi, iudeule, tu care te întrebi cum are apa de la botez două lucrări, una care îneacă, alta care dă viață, spune-mi: cum marea aceea, care avea o singură fire, unora le-a dat viață, iar pe alții i-a omorât, pe unii i-a înecat, iar altora li s-a făcut cale, și doar una era curgerea nestatornică a apelor? Cum pe unii i-a ascultat ca o roabă, iar cu alții s-a purtat ca și cu barbarii? Explică-mi aceasta, iudeule, tu care nu crezi în Cruce, cum aceeași apă pe unii i-a înecat, iar pe alții i-a scăpat? Una era apa, una era marea, dar unora nu le-a udat nici picioarele, iar din alții n-a lăsat nici urmă, ci i-a cuprins pe toți și i-a acoperit cu apă, ajungând marea mormânt obștesc al întregului popor egiptean.

Spune-mi: cum s-a făcut aceasta? Ai văzut cum umbra a mers înainte ca să fie crezut adevărul? Ai văzut cum acelea au fost umbre, iar acestea adevăr? Acelea umbre, iar acestea realitate? Ai văzut, așa cum am spus, că Dumnezeu, când vrea să facă un lucru deosebit de mare, îl preînchipuie mai întâi și-l schițează, ca să fie primit adevărul când va veni? Trebuie neapărat ca icoana să fie inferioară adevărului; dacă ar fi în totul la fel, n-ar mai fi icoană, ci adevăr. A mers înainte umbra, apoi au venit culorile cele adevărate și au arătat icoana curată. Acelea chipuri, acestea, realități[735]; de pildă, cum s-a întâmplat cu mielul. Dumnezeu voia ca lumea să fie eliberată prin Sângele lui Hristos și să scape de blestem. Și, pentru că și așa era o mare minune și de necrezut pentru sufletul nerecunoscător al iudeilor, Dumnezeu rânduiește mai dinainte

---

734 *Cf. Ieșirea* 14, 15-16.

735 Sfântul Ioan Gură de Aur formulează aici principiile de bază ale exegezei tipologice. Exegeza antiohiană a preferat exegeza tipologică, acordând o mai mică importanță celei alegorice. (n.P.P.)

și preînchipuie libertatea aceasta prin miel, atunci când avea să-i piardă pe întâii născuți ai Egiptului, ca să nu piară împreună cu ei și întâii născuți ai fiilor lui Israel.

De ce? Ca să nu-i ucidă, spune Moise, îngerul cel pierzător pe întâii născuți ai fiilor lui Israel odată cu întâii născuți ai egiptenilor. Cum? Îi spune Dumnezeu lui Moise: „Poruncește fiilor lui Israel să ia un miel fără cusur, parte bărbătească, de un an. Dacă nu sunt de ajuns, să cheme vecin pe vecin, să cheme rudă pe rudă, și așa să ia un miel fără cusur, parte bărbătească, de un an. Jertfiți-l", spune Domnul, „pe rude și pe case părintești. Carnea lui o mâncați friptă la foc, nimic din ea să nu rămână. Cu sângele lui ungeți ușorii ușilor caselor voastre. Mâncați-l", spune Domnul, „cu mijlocul încins, cu încălțăminte în picioarele voastre, ca și cum ați fi gata de drum"[736]. Cu lumânări aprinse în mâinile voastre.

De ce? Pentru că se lasă seara. Și de ce trebuia să-l mănânce ca niște oameni care pleacă la drum? De ce? V-o spun eu. Și din pricina chipului, și din pricina adevărului. Pentru că de multe ori a fost bătut Faraon și tot nu le-a dat drumul, Moise le spunea: „Are să fie bătut astăzi și are să ne dea drumul". Era bătut, dar nu le dădea drumul. De nouă ori l-a bătut, și nu le-a dat drumul, dar la a zecea bătaie avea să le dea drumul. „Îmbrăcați-vă de drum", le spune Moise. „După ce veți mânca, nu veți mai avea nimic comun cu egiptenii. Luați, dar, un miel fără cusur, de parte bărbătească, de un an, și jertfiți-l. Ungeți cu sângele lui ușorii ușilor casei voastre", pentru ca, venind îngerul, să-i cruțe din pricina chipului sângelui de pe ușorii ușilor, dacă nu-i cruța de dragul lor.

Acestea s-au făcut nu din pricina îngerului, ci din pricina sângelui, care i-a mântuit pe iudei. Nu putea oare îngerul să cunoască care e deosebirea dintre egipteni și iudei? Nu putea să-i cunoască pe egipteni și evrei, el, care îi cunoștea pe cei întâi născuți? Deci, când te ocărăște iudeul și-ți spune: „Nădăjduiești în sânge?", spune-i și tu lui: „Nu îți este rușine, nerușinatule? Tu ai fost mântuit cu sânge de oaie, și eu să nu mă mântuiesc cu Sângele Stăpânului meu?" Iudeul, când mânca mielul, se grăbea să scape din Egipt; când creștinul mănâncă Mielul, se grăbește să scape din lume.

[736] *Cf. Ieșirea* 12, 3–11.

Așa ne-a poruncit Pavel: „Îmbrăcați-vă cu platoșa dreptății, încălțați-vă picioarele, gata fiind pentru Evanghelia păcii”[737]. Acolo încălțăminte, și aici încălțăminte, acolo toiag, aici platoșă. Moise vorbește ca unor călători, Pavel, ca unor ostași; aceia dintr-un pământ în alt pământ, de aceea sunt călători; noi de pe pământ la cer, de aceea suntem ostași. De ce? Pentru că drumul nostru din văzduh este plin de furi și demoni îmi ies în cale. De aceea n-am numai îndrăznire goală, de aceea platoșa dreptății, de aceea cingătoarea adevărului. Nu suntem numai călători, ci și ostași. „Strâmtă și îngustă este calea care duce la viață.”[738] Vezi, dar, cum arată Pavel lucrurile și cum le înfățișează Moise! Vezi cum sunt cele materiale și cum sunt cele duhovnicești! Să ne silim, dar, și noi, iubiților, să-l imităm pe Avraam, ca să fim găzduiți în sânurile lui, cu harul și iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia [fie-I] slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

[737] *Efeseni* 6, 14–15.
[738] *Matei* 7, 14.

Cuvântare de laudă la Sfânta, întâia Muceniță și întocmai cu Apostolii, Tecla[739]

Frumoase icoane de sfinți ne înalță harul Domnului prin pomenirea lor an de an și le păstrează necontenit proaspete faptele, pe care altfel timpul le-ar da uitării. Fiecare dintre cei care prăznuim pomenirea sfinților vedem ca într-o icoană frumusețea faptelor lor și ne uităm la faptele lor incrustate în icoana pomenirii lor. Astăzi, mi se pare că o văd pe acea fericită copilă ca și cum ar sta în icoana pomenirii ei, întinzând cununa dobândită în lupta împotriva plăcerilor și împotriva primejdiilor și oferindu-I Stăpânului viața ei de fecioară și mucenicia ei. Sfânta pe care o pomenim azi era fecioară, iar dacă te gândești bine, fecioria este mucenicie înainte de mucenicie. Da, pentru că plăcerile sunt niște călăi cumpliți ai trupului, dar, mai bine spus, plăcerile sunt chiar mai cumplite decât călăii; ne strâng cu lanțuri de mâini, ne rănesc sufletul cu privirile, duc, prin auz, voinței satanice flacăra dorului după plăceri, biciuiesc cu bici usturător sufletul, ne tulbură cu atacuri pornite valuri, valuri asupra noastră.

Dacă le poruncim ochilor să rămână orbi în fața frumuseților trupurilor, atunci plăcerile întredeschid ce a fost închis și fac loc în suflet, prin urechi, cântecelor desfrânate; dacă se întâmplă ca urechile să fie închise cântecelor desfrânate, atunci plăcerile desfrânat-împodobite ne atacă gândurile; și, ca să o spun pe scurt, dacă biruim prin toate mijloacele plăcerile când suntem treji, apoi plăcerile pornesc luptă cu noi, prin umbrele visurilor, când adormim. Această încercuire a luptei duse împotriva noastră de plăceri continue nu se ridică odată cu soarele și nu se liniștește odată cu noaptea. Dacă plăcerile mai au într-ajutor și tinerețea, atunci lupta este între foc și foc; se ia la luptă cuptorul cu paiele. Tinerețea se aprinde ușor de plăceri; după cum tinerețea se aprinde mai ușor decât untdelemnul, tot așa cumpătarea este mai tare în fața ostenelilor.

---

[739] *PG* 50, 745-748. Sfânta Tecla, discipolă a Sfântului Apostol Pavel, s-a bucurat de o mare cinstire în Biserica antică. În veacul al II-lea, în jurul anului 160 (după cum ne informează Tertulian în *Despre botez*), un preot din Asia Mică a alcătuit *Faptele lui Pavel,* în care a inserat și istoria Sfintei Tecla, istorie cu accentuate tendințe encratite. Menționăm că omilia de față, asemenea celor precedente, nu este autentică, însă conținutul ideatic este specific hrisostomic. (n.P.P.)

Toate acestea au făcut din fecioria fericitei fecioare o lungă mucenicie. A luptat cu plăcerile ca un mucenic cu fiarele; s-a războit cu gândurile ca un mucenic cu chinurile; s-a luat la trântă cu gândurile doritoare de plăceri ca un mucenic cu răutatea călăilor; dar a biruit în lupta care se dădea în sufletul și în trupul ei. În ea focul voinței a fost mai înflăcărat decât focul firii, a fost sfânt. Firea a fost biruită de această copilă. În alții firea e tiranică și-i înfierbântă spre împreunare; în Tecla însă firea practica fecioria. Părinții nu știau de hotărârile fiicei lor cu privire la feciorie, nici de Stăpânul Hristos din ceruri, pe Care-L alesese ca Mire; ei o sfătuiau îndelung să se căsătorească. Dar cuvintele lui Pavel erau vii în urechile copilei: „Cea nemăritată se îngrijește de cele ale Domnului, ca să fie sfântă și cu trupul și cu sufletul"[740].

Cununa feciorie mai întâi. Aceasta era cea dintâi grijă a ei. Se ocupa de grija aceea care-i plină de binecuvântare; se ocupa de grija aceea care-i mai liberă decât orice lipsă de grijă, anume ca să fie sfântă și cu trupul, și cu sufletul. Să nu aibă nimic comun cu pământul; să nu aibă nicio legătură cu nevoile căsătoriei, de pildă: să îndure un soț desfrânat, să sufere bănuieli neîntemeiate, să fie lipsită de puterea de a ieși din casă pentru lucruri de folos, să i se țină seama de ce mănâncă, să stârnească gelozie când se gătește, să fie disprețuită înainte de a naște, ca și cum n-ar fi soție; după ce naște, să i se găsească vină pentru copiii născuți. A născut o fată? Bărbatul să se supere că nu e băiat. I-a mai născut și un băiat? S-a născut, dar nu e frumos. Sunt frumoși amândoi, și fata și băiatul? Grija acum e mai amară, pentru frumusețea copiilor. I-a înțărcat? Urmează altă neliniște și chin, cu creșterea lor.

Când sunt sănătoși, teama să nu se îmbolnăvească; când se îmbolnăvesc, teama să nu moară; dacă mor, teama să nu fie disprețuită ca și cum n-ar fi avut deloc copii. Dacă nu mor, grija e mai mare pentru cei care trăiesc: de unde bani pentru instruirea copiilor, de unde cele ce se fac pentru căsătoria lor, de unde haine bune, de unde slugi pentru fiecare copil? Ce avere să-i dea celui mai mare copil, cum să potolească invidia celui mai mic? „Cea nemăritată se îngrijește de cele ale Domnului, ca să fie sfântă și cu trupul și cu sufletul." Nu hulesc căsătoria – căsătoria este purtare obștească de grijă de neamul omenesc –, ci dau la iveală

740 *1 Corinteni* 7, 34.

grijile pe care le are căsătoria, pun înaintea grijii trupești grija de cer, prefer binelui mai binele. Fecioara este mai presus de pedepsele date Evei. Cuvintele: „Spre bărbatul tău întoarcerea ta și el te va stăpâni"[741] n-au putere asupra celor care nu-s sub stăpânirea bărbaților, adică asupra fecioarelor; iar cuvintele: „În dureri vei naște fii"[742] nu le privesc pe fecioare; cea care nu naște este în afara sentinței nașterii în durere.

De pe acum fecioara se bucură de bunătățile cele viitoare, de pe acum trăiește sfințenia învierii. Că spune Domnul: „La înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită"[743]. De aceea pierderea unui asemenea bun este foarte mare, pentru că și bunul este mare; de aceea desfrânarea celei care s-a hotărât să trăiască în feciorie este mai întinată decât desfrânarea desfrânatei. Este deosebire între stricăciunea unei fecioare și a unei desfrânate; este deosebire între stricăciunea unei femei de rând și a unei împărătese; este deosebire între furtul unui vas sfânt și al unui vas din piață. Fecioara este un vas sfânt, o porfiră care nu i se cuvine nimănui altuia decât Împăratului tuturor, este o mireasă care are totdeauna nunta feciorelnică. Cât de fericită e nunta în care așternutul este feciorelnic! Pentru o astfel de nuntă fericita noastră muceniță a înfruntat primejdii. A văzut frumusețea Mirelui și nu s-a despărțit de chipul Lui.

Mama ei stăruia să o mărite, iar ea striga către Mirele cel ceresc: „Către Tine, Cel care locuiești în cer, mi-am ridicat ochii"[744]. Venea la ea logodnicul, măgulind-o și îndemnând-o prin cuvinte să se căsătorească cu el, dar ea se alipea de Hristos, spunând: „Lipitu-s-a sufletul meu de Tine"[745]. Rudele veneau râuri lingușind-o, dar ea îl avea în minte pe Pavel, care-i spunea: „Te-am logodit cu un bărbat ca să I te înfățișez lui Hristos fecioară curată"[746]. O rugau casnicii cu lacrimi, dar ea se uita cu dragoste la Mire: „Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos?"[747] Judecătorii o înfricoșau cu pedepse, dar ea le călca în picioare pe toate, strigând cu gândul: „Dregătorii nu sunt frică pentru faptele bune, ci pentru cele rele"[748].

---

[741] *Facerea* 3, 16.
[742] *Facerea* 3, 16.
[743] *Matei* 22, 30.
[744] *Psalmul* 122, 1.
[745] *Psalmul* 62, 8.
[746] 2 *Corinteni* 11, 2.
[747] *Romani* 8, 35.
[748] *Romani* 13, 3.

Dar, pe când ar fi trebuit să i se înalțe muceniței statui pe căile feciorie, copilei i se întâmplă o încercare ca aceasta. Scăpată de judecată, a mers pe urma lui Pavel, călăuzită de vești, a pornit curajoasă pe căile care o duceau la Pavel. Dar diavolul o pândea pe copilă și, pândind-o, l-a pus pe urmele copilei pe logodnicul ei, tâlharul fecioriei, în pustie. Viteaza fecioară era aproape să-și împlinească drumul, când logodnicul cel desfrânat, văzând-o, a scos strigăte de bucurie că a prins-o la strâmtoare. Cel ce-i dădea război era puternic, și slabă [era] aceea căreia i se dădea război. Unde-i izbăvirea când n-ai izbăvire? Atunci fecioara, întorcându-se la cer, a strigat cu lacrimi Celui care este de față pentru toți câți Îl cheamă: „Doamne, Dumnezeul meu, în Tine am nădăjduit”[749]. Și îndată un munte de piatră, care se afla acolo, s-a desfăcut din porunca lui Dumnezeu, primind-o pe sfânta înăuntrul său. Astfel i s-a apărat fecioria și acel munte mormânt i s-a arătat cinstitului ei trup, pentru că acolo a trăit tot restul vieții și și-a dat sufletul în mâinile Domnului, având de toți anii vieții sale nouăzeci. Iar acum petrece în viața cea nesfârșită, mărindu-L pe Dătătorul de viață, Hristos Dumnezeu, Cel împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh mărit, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin*

---

[749] *Psalmul* 7, 1.

* Acest paragraf este preluat din *Viețile sfinților* pe septembrie, întrucât cuvântarea Sfântului Ioan din *PG* (ediția lui Migne) se încheie cu citatul biblic.

INDICE SCRIPTURISTIC

Psalmii

Pildele

Ecclesiastul

Cântarea Cântărilor

Isaia

Marcu

Luca

Ioan

Faptele Apostolilor

Romani

1 Corinteni

2 Corinteni

Galateni

Efeseni

Filipeni

Coloseni

1 Tesaloniceni

INDICE ONOMASTIC ȘI TOPONIMIC

CUPRINS